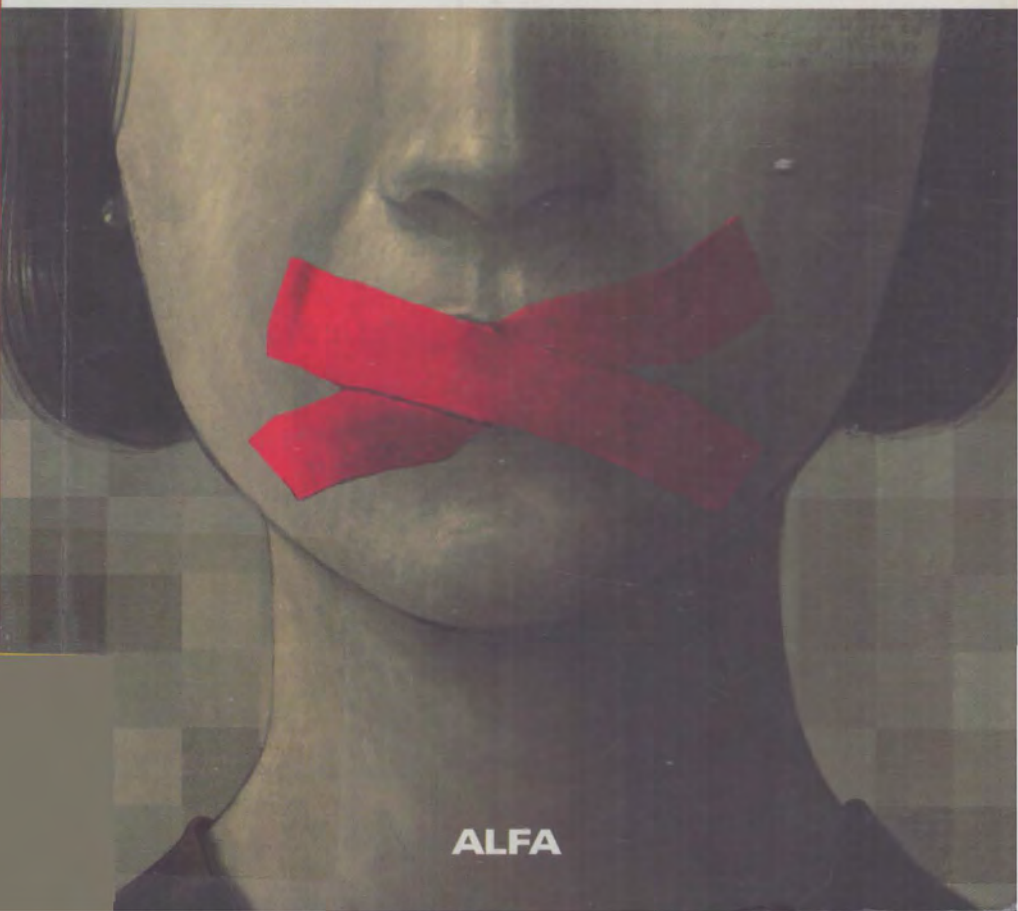
Kate Manne

OTUR KIZIM

Kadın Düşmanlığının Mantığı

Çevirenler: Zeynep Direk - Ata Mert Binicioğulları

ALFA

4063 | ALFA | ARAŞTIRMA | 208

OTUR KIZIM
Kadın Düşmanlığının Mantığı

KATE MANNE

2013'ten bu yana Cornell Üniversitesi Felsefe Fakültesinde doçent doktor olarak çalışıyor. Öncesinde, 2011'den 2013'e kadar Harvard Society of Fellows'da yer aldı. University of Melbourne'de felsefe, mantık ve bilgisayar mühendisliği eğitimi alan Manne, daha sonra General Sir John Monash bursuyla MIT'de felsefe üzerine çalıştı.
Şimdilerde ahlak felsefesi (özellikle metaetik ve ahlak psikolojisi), feminist felsefe ve sosyal felsefe üzerine çalışmalarına devam ediyor. Ayrıca makaleler ve eleştireler kaleme alıyor.

ZEYNEP DİREK

İstanbul doğumlu (1966). Annesi felsefe öğretmeni Nuran Direk, babası yüksek kimya mühendisi Altay Direk'tir. Adnan Celalettin Sayhan İlkokulunu 1977'de bitirdi. Ortaöğretimini Galatasaray Lisesinde, yükseköğrenimini Boğaziçi Üniversitesi Felsefe bölümünde tamamladı (1990). Aynı üniversitede felsefe alanında yüksek lisans derecesi aldı (1992). Doktora eğitimine Kanada'da, University of Western Ontario'da başladı. 1995-1996 yıllarında Paris'te Jacques Derrida'nın derslerini takip etti. Doktora derecesini University of Memphis'ten aldı (1998). Galatasaray Üniversitesinde görev yaptı (1998-2014). 2010 yılında profesör ünvanını aldı. 2014 yılından itibaren Koç Üniversitesi Felsefe bölümünde öğretim üyesidir. Simone Beauvoir, Levinas, Derrida, Merleau-Ponty, Bataille, Lacan üzerine Türkçe ve yabancı dillerde yayımlanmış çok sayıda makalesi vardır. Başlıca Eserleri: *Başkalık Deneyimi* (2005), *A Companion to Derrida* (Ed., 2014), *Cinsiyeti Yazmak* (Ed., 2016), *Dünyanın Teni* (2017), *Cinsel Farkın İnşası* (2018), *Çocuk ve Allah* (2018), *Cinsiyetli Olmak* (Ed., 2019), *Ontologies of Sex: Philosophy in Sexual Politics* (2020).

ATA MERT BİNİCİOĞULLARI

Çevirmen Ata Mert Binicioğulları 1991 yılında Bursa'da doğmuştur.

Otur Kızım: Kadın Düşmanlığının Mantığı
© 2019, ALFA Basım Yayım Dağıtım San. ve Tic. Ltd. Şti.

Down Girl: The Logic of Misogyny
© 2018, Oxford University Press

Kitabın Türkçe yayın hakları Alfa Basım Yayım Dağıtım Ltd. Şti.'ne aittir. Tanıtım amacıyla, kaynak göstermek şartıyla yapılacak kısa alıntılar dışında, yayıncının yazılı izni olmaksızın hiçbir elektronik veya mekanik araçla çoğaltılamaz. Eser sahiplerinin manevi ve mali hakları saklıdır.

Yayıncı ve Genel Yayın Yönetmeni M. Faruk Bayrak
Genel Müdür Vedat Bayrak
Yayın Yönetmeni Mustafa Küpüşoğlu
Çeviren Zeynep Direk & Ata Mert Binicioğulları
Kitap Editörü Helin Çakır
Kapak Tasarımı Füsun Turcan Elmasoğlu
Sayfa Tasarımı Mürüvet Durna

ISBN 978-625-449-271-6
1. Basım: Nisan 2021

Baskı ve Cilt
Melisa Matbaacılık
Çiftehavuzlar Yolu Acar Sanayi Sitesi No: 8 Bayrampaşa-İstanbul
Tel: 0(212) 674 97 23 Faks: 0(212) 674 97 29
Sertifika no: 45099

Alfa Basım Yayım Dağıtım San. ve Tic. Ltd. Şti.
Alemdar Mahallesi Ticarethane Sokak No: 15 34110 Cağaloğlu-İstanbul
Tel: 0(212) 511 53 03 (pbx) Faks: 0(212) 519 33 00
www.alfakitap.com – info@alfakitap.com
Sertifika no: 43949

Kate Manne

OTUR KIZIM

Kadın Düşmanlığının Mantığı

Çevirenler: Zeynep Direk - Ata Mert Binicioğulları

ALFA

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ: YANLIŞ GİTMEK 9

GİRİŞ: KADININ LAFINI AĞZINA TIKAMAK 27
Boğazlama 27
Sessizlik 31
Ses Değişiklikleri 34
Amaçlar 39
Belirmeme 43
Genel Bakış 47
Esef Duyduklarım 54

TEHDİTKÂR KADINLAR 62
Isla Vista Katliamı 66
"Kadın düşmanlığı nedir?" Nasıl Bir Sorudur 74
Kadın Düşmanlığı Ne Olabilir 83

KADIN DÜŞMANLIĞININ GELİŞTİRİLMESİ 90
Sandra Fluke Üzerine Rush Limbaugh 90
Geliştirici, Kesişimsel Bir Öneri 98
Kadın Düşmanlığının Ataerkiye Metafizik Bağlılığı 103
Kadın Düşmanı Düşmanlığın Çeşitleri 104
Kadın Düşmanlığının Epistemolojisi 106
Bir Konum Olarak (Örtük) Kadın Düşmanlığı 107
Hem Kendisi Sistemli Hem de Daha Büyük Bir Sistemin Parçası Olan Kadın Düşmanlığı 108
Analiz Kadın Düşmanlığının Altında Yatan Ahlaki Nitelikleri Ortaya Çıkarıyor 109

Kadın Düşmanlığı, Kadın Düşmanları Olsun Olmasın Var Olabilir 110
Sahipsiz Ada 112

AYRIMCI CİNSİYETÇİLİK 116
Cinsiyetçilik ve Kadın Düşmanlığı Ayrımı 116
Kadın Düşmanlığı ve Cinsel Nesneleştirme 124
Yere Serme Sanatı 127
Anneleri Sevmek ve Diğerlerini Silmek 133
Kadınları/Kadınlardan Esirgemek 140
Bir Karşı Çıkış Olarak Kadın Düşmanlığı 143

ERKEĞİNKİNİ (DIŞARI) ATMAK 149
Kadın Düşmanlığı ve Kendinde Hak Görme 149
Bir Kadının Vermesi Gereken Şey 154
Bir Erkeğin Alması İçin Olan Şey 157
Can Almak: Utanç ve Aile Katliamcıları 167
İleriye Bakmak 175

NEFRETİ İNSANİLEŞTİRMEK 180
Hümanist Düşünce İşlerken 182
Hümanizmi Açıklamak 188
Hümanizmle İlgili Sorun 194
Toplumsal Konumlandırılmış Bir Seçenek 199
Kişilere Hükmetmek 208
Kadınlar, Fazlasıyla İnsan 220

ERKEKLERİ AKLAMAK 229
Cinayet Nasıl Yanınıza Kar Kalır? 230
Oğlan, Kızı Öldürür 233
Hiyerarşi Korunmasında Tanıklık Adaletsizliği 238
Erpati 250
Erkek Erkeğe Muhabbet 259
Siyah Kadın Düşmanlığı Devrede: Daniel Holtzclaw Vakası 265

MAĞDURLARDAN ŞÜPHELENMEK 277
Mağdur Kültürü Olarak Adlandırılan Şey Üzerine 277
Mağdur nedir? Ahlaki Anlatıların Rolü 280
Mağduru Oynamak (Mağdurun Önemini Azaltmak) 286
Özgür İnsanlar: Bir Vaka İncelemesi 299

KADIN DÜŞMANLARINI/
KADIN DÜŞMANLARINA KAYBETMEK 309
Bir Erkek Bir Kadınla Yarıştığında:
Karşılaştırmalı Toplumsal Cinsiyet Önyargısı 310
Toplumsal Reddedilmeye İğrenme Aracılık Eder 317
Hillary'e Yönelen İğrenme İfadeleri 319
İğrenme Nasıl da Yapışıp Kalır 322
Mesafeyi Korumak 324
Bakım Tacirliği 328
Toplumsal Cinsiyete Göre Bölünmüş Algı 331
Numara Yapmak 335

SONUÇ: VEREN KADIN 342

Kaynakça, 375
Dizin, 397

Musa bir kadını şöyle betimledi: "En başta," dedi, "bir kadın erkeğe yardım etsin diye yapıldı." Ve öylelerdir gerçekten de; çünkü erkeğin ıstırap çekerek edindiğini harcamaya ve tüketmeye kadın yardım etmiştir. Bir erkeğin kaburgasından yapıldıklarını da söylemiştir ve zor doğaları da bunu gösterir; zira bir kaburga başka bir işe yaramayan eğri büğrü bir şeydir ve kadınlar da doğaları itibariyle çarpıktır (*crooked*), en ufak bir olay sinirlenmelerine sebep olur.

The Arraignment of Lewde, Idle, Froward, and Unconstant Women, Joseph Swetnam, 1615

Suçlu, suçlu, suçlu. Kadın-iftirası ve itibarsızlaştırmadan suçlu.

Swetnam the Woman-Hater, Anonim, 1618

BAY MANNINGHAM. Hayran olunası, benim sevgili Bellam! Hayran olunası! Seni büyük bir mantıkçı yapacağız, hatta –bir Sokrates– bir John Stuart Mill! Zamanının parlak bir zihni olarak tarihe dalacaksın. Yani, şimdiki tarihin seni tamamen suyun altına çekmezse, seni hemcinsin olan yaratıklardan kopartmazsa. Böyle bir tehlike var, bildiğin gibi, birden çok şekilde. (Sütü şöminenin rafına koyar). Pekiyi – o faturayı bulamazsan ne yapacağımı söylemiştim?

BAYAN MANNINGHAM. (Boğulurcasına) Beni hapsedeceğinizi söylemiştiniz.

Angel Street (ya da "Gaslight"), Patrick Hamilton, 1938

ÖNSÖZ: YANLIŞ GİTMEK

> Fakat maalesef bu düşüncem otların üstünde nasıl da küçük, nasıl da önemsiz görünüyordu; iyi balıkçıların semirsin ve günün birinde pişirilip yenmeye değer olsun diye suya geri bıraktığı türden bir balıktı... Ama ne kadar küçük olursa olsun, türünün gizemli niteliğine sahipti – onu zihnime geri koyunca, anında çok heyecan verici ve önemli hale geldi; sağa sola saparak batarken ve orada burada parıldarken öyle bir fikir dalgası ve kargaşası oluşturdu ki, öylece oturabilmem imkansızdı. Böylece kendimi bir çimenlikte, çok hızlı adımlarla yürür halde buldum. Karşımda yolumu kesmek isteyen bir adamın silueti yükseldi anında. Dar kesim ceketli ve takım gömlekli, tuhaf görünüşlü o nesnenin tuhaf el kol hareketlerinin bana hitaben olduğunu da başta anlamadım. Yüzü duyduğu dehşet ve öfkeyi ifade ediyordu. Mantıktan çok içgüdü yardımıma koştu; o bir üniversite töreni görevlisiydi, bense bir kadındım. Burası çimenlikti; yol oradaydı. Buraya sadece üniversite öğretmenleriyle öğrencileri ayak basabilir; benim yerim çakıllı yol. Böyle düşünceler bir anda aklımdan geçti.
>
> Virginia Woolf, *Kendine Ait Bir Oda*[*]

"Kadınlar ne zaman insan olacak? Ne zaman?" diye sordu feminist hukuk kuramcısı Catherine A. MacKinnon 1999 yılında yazdığı bir makalede.[1] Benzer sorular Martha Nussbaum (1995; 2001) ve Rae Langton (2009) gibi filozoflar tarafından kadınların cinsel olarak nesneleştirilmesiyle ilgili olarak; Arthur Chu (2014) ve Lindy West (2015) ve diğerleri gibi po-

---

[*] Woolf, Virginia, *Kendine Ait Bir Oda*, Kırmızı Kedi Yayınevi, çv. Dost Körpe, s. 8.

MacKinnon (2006). Açılışta kullandığım alıntı MacKinnon'un o sayfadaki son cümlesidir (s. 43).

püler yazarlar tarafından da kadın düşmanlığından kaynaklanan tehditlere ve şiddete ilişkin olarak soruldu. Bu soru cinsel hakaretle, ısrarlı takiple, yakın partner şiddeti ve bazı cinayet biçimleriyle ilgili olarak da kulaklarda yankılanmaktadır. Kurbanları genellikle (ama asla her zaman değil) erkeklerden ziyade kadınlar olan suçlardır, bunlar ve suçları işleyenler de genel olarak ve bazen neredeyse tamamen kadınlar değil, erkeklerdir.[2]

Neden bu örüntüler, çağdaş Amerika Birleşik Devletleri, Birleşik Krallık ve Avusturalya gibi, dünyanın güya post-patriarkal bölgelerinde bile var olmaya devam ediyor?[3] Aynı soru bu kitabın ele alacağı başka birçok kadın düşmanlığı biçimi için de sorulabilir – bu biçimler en usulca yapılmış olan kadın düşmanlığından en aşikâr olanına kadar; kronik ve gittikçe biriken kadın düşmanlığının yanı sıra, akut ve patlayıcı olanı; kolektif ya da "güruh" (*mob*) etkinliğinden kaynaklanan ve tamamen yapısal mekanizmalardan ileri gelen kadın düşmanlıklarının yanında bireysel faillerin eylemlerine bağlı olanlar içindir de. Hâlâ kadın düşmanlığı diye bir şeyden söz edilebilir mi? – John Oliver'ın bir cümlesini ödünç alarak soracağız.

Bu ortamlarda toplumsal cinsiyet eşitliği bakımından çok ilerleme kaydedildiğinden şüphe edilemez. Bu ilerleme feminist aktivizmin, kültürel değişimlerin, hukuki reformların (örneğin, cinsiyet ayrımcılığına karşı yasalar) ve kurumsal

---

[2] Şimdilik, genel olarak çocukları ve non-binary (kendini kadın veya erkek olarak tanımlamayan) yetişkinleri parantez içine alıyorum — onlara kötü muamele edilmesiyle ilgili son derece önemli meseleler olmadığı için değil, benim bu metindeki amaçlarımı dikey olarak kesen zorluklar ortaya çıkardıkları için. Yukarıdakine en başta ele almak istediğim soruyu ortaya koymak için ihtiyaç vardır.
Bunlar kısmen bu fenomenlerin sıklıkla inkâr edildiği veya şaşırtıcı bulunduğu bağlamlar olması sebebiyle bu kitaptaki birincil odağım olacaklar. Aynı zamanda da bu bağlamlar, benim içerden bilgi sahibi olduğum bağlamlardır da, zira yaygın kültürel anlatılarla ve tanıma kalıplarıyla ilgileneceğim. Giriş bölümünde bu konuda daha çok şey söyleyeceğim.

politikalarda (örneğin, olumlayıcı eylem [*affirmative action*] gibi aslında önde gelen bir biçimde beyaz kadınların faydalandığı) meydana gelen değişimlerin sonucudur. Eğitimde kız çocukları ve kadınlar açısından elde edilen kazanımlar özellikle etkileyicidir. Ama, bu sayfalarda ortaya koyacağımız gibi, kadın düşmanlığı hâlâ bizimledir.

Var olmaya devam eden problemleri, ki bazılarının artmakta olduğu savunulabilir, dikenli, şaşırtıcı ve acil soruları ortaya çıkarmaktadır. Ben ahlak felsefesinin burada değerli bir rol oynayacağına inanıyorum; bununla birlikte, son kertede fenomeni bütünüyle anlamak için bir köy dolusu kuramcıya gereksinim vardır. Benim bu kitabı yazarken umudum, kadın düşmanlığının *doğasını* anlamaya bir katkıda bulunmaktır; hem genel mantığı bakımından hem de pratikteki dinamiklerinin (sadece bir) anahtarını ele alarak (bu katkıyı yapmaya çalışacağım). Söz konusu anahtar dinamik, *asimetrik ahlaki destek rolleri* oynamalarında erkeklerin kadınlardan yararlanmalarıdır. (Kendimi yukarda belirttiğim kültürel bağlamlarla sınırlıyorum, bununla beraber başkalarının bunun ötesinde genellemesini veya düzeltmesini ve uyarlamasını içtenlikle karşılıyorum.)

Bu ahlaki destek ilişkileri nereye çıkar? Başta en ayrıcalıklı erkekler üzerine düşünmek yardımcı olacaktır. Ayrıcalık derken örneğin beyaz, het (yani "düzcinsel"), transseksüel yerine cisgender, orta sınıf ve engelli olmayan erkekleri kastediyorum. Onlar daha az ayrıcalıklı karşı gruplara kıyasla eylemleri üzerinde daha az toplumsal, ahlaki ve hukuki kısıtlamalara tabi olma eğilimindedir. Ardından az çok muhtelif birtakım kadını düşünebiliriz ki böyle bir adamın örtük bir biçimde, beslenme, konfor, bakım ve cinsel, duygusal ve yeniden üreme emeği bakımından o kadınlara yaslanma hakkına sahip olduğu varsayılır. Buna alternatif olarak kadın bu amaçları gerçekleştirmek için bulunan ve onlara hizmet eden bir kadın "tipini" temsil edebilir.

Elbette, birine, kadınlara bu şekillerde veya bunlara benzer biçimlerde yaslanmasına toplumsal olarak örtük bir bi-

çimde izin verilmesi, onun bunu yapmayı gerçekten isteyeceği veya yapmayı başarabileceği (ve böylece bu imkândan faydalanacağı) anlamına gelmiyor. Benzer bir biçimde, davranışı üzerindeki dışsal kısıtlamalar erkek açısından, daha az ayrıcalıklı olan karşı gruptakilere kıyasla daha az zorlayıcı olsa da, kendisiyle ilgili bu ve benzeri normların ahlaki bir ilke veya vicdan meselesi olarak kısıtlayıcı olduğunu gözlemleyebilir. Fakat, diğer durumlarda, bu kısıtlamaların azlığının ve bu hak etmelerin varlığının, toplumsal yörüngesi içerisindeki bazı kadınları görme ve onlara muamele etme biçimi üzerinde bir etkisi olacaktır. Öyle ki, sanki kadının, ona ve yakınlarına kendine özgü insani hizmetlerini ve yetilerini sunma *borcu* vardır, üstelik bu borç onun aynı şeyleri ona sunma borcundan çok daha fazladır.

Bu asimetrik ahlaki destek ilişkiler annesi, kız arkadaşı, karısı, kızı vs gibi yakın ve göreli olarak durağan toplumsal roller de dahil olmak üzere birçok farklı biçimlerde örneklendirilebilir. Alternatif bir biçimde, bu ilişkiler iş yerinde gerçekleşebilir, onu bir tüketici (müşteri) olarak konumlandırabilir veya farklı yollarla dikkatini çekmeye çalıştığı kız çocukları ve kadınlarla *ad hoc* karşılaşmalar – ki bunlar sözlü tacizde bulunmaktan sosyal medyada trollemeye, açüklama yapmaya dek uzanabilir – içerebilir.

Benim görüşüm, ortamımdaki kadın düşmanlığının anlamlı bir miktarının (ki bu hepsini içermekten uzaktır) bu toplumsal rollerin polisliğini yapmak ve onları dayatmak, bu kadınlardan ahlaki iyiler ve kaynaklar devşirmek ve aynı zamanda da onun ortada olmamasını veya sözde ihmalini veya ihanetini protesto etmeye hizmet etmektir. Bazı (bununla beraber, yine, bu kadın düşmanlığının tüm biçimlerini kapsamaktan uzaktır) geriye kalan kadın düşmanlığı biçimlerinin –örneğin dişi kamusal figürlere yönelik olanının– bundan türemesi akla yatkındır. Kadınları verici, bakım veren, sevecen ve ilgili olmak bakımından eksik gören, buna karşın güce aç, kayıtsız, ve hâkimiyet kurmaya çalışan kişiler olarak ele alan bir zihniyeti yansıtır. Kolektif ahlaki onay ve hayranlık

konumlarını, kıskançlıkla, o pozisyonlardan tarihsel olarak yararlanan erkeklere ayırmayı içerir. Bu roller için rekabet eden kadınları, en az üç temel biçimde ahlaken şüpheli olarak algılama eğilimi vardır: Bu kadınlar, etraflarındaki yaralanabilir olanlara karşı yeterince ilgili olmayan ve onlara bakmayan, elinden geldiğince kaçarak hak etmediği gücü kazanmaya çalışan, ayrıca bu iki rol yüzünden de ahlaken güvenilmez olarak görülürler.

Bu algılar yanlış ve zararlıdır, fakat birçok bakımdan onları anlamak mümkündür; zira tarihin kötü toplumsal cinsiyet pazarlığı ışığında yerinde saptamalardır. Yanlış ahlaki standartlarla, yani erkeğinkilerle ölçüldüğünde, kadın ahlaken *yanlıştır*: Bu ahlaki standartlar tarihsel olarak ayrıcalıklı ve güçlü erkekleri ahlaki düşmeden korumaya çalışırlar. Onu utancın alçaltıcılığından, suçluluğun aşındıran etkilerinden, ahlaki olarak mahkûm edilmenin toplumsal ve hukuki bedellerinden de korurlar. Erkeğin iyi, haklı ve doğru olduğu yönündeki sistemin başlangıç varsayımıyla görüşler oluşturma ve iddialarda bulunma yetkisi verirler. Erkeğe ahlaken bağlı olan kadınlar ondan farklı olmayı dileyemezler.

Sonuç olarak, bu kadınlar daha çok şey yapmaya borçlu oldukları (sıklıkla daha az ayrıcalıklı) veya sözüne erkeğin sözünden daha çok inanmaları gereken insanlara sıra gelince, daha az güvenilir olabilirler. Bu ötekiler, diğer daha az ayrıcalıklı kız çocukları ve kadınlar olabilirler.

Bildiğim kadarıyla bu kitap, kadın düşmanlığı hakkında (en azından bu tanımıyla) analitik feminist felsefe geleneğinde çalışan biri tarafından yapılmış ilk kitap boyutundaki çalışmadır. Bununla beraber, diğer filozofların, feminist olsun veya olmasınlar, kadın düşmanlığının merkezî tezahürlerinin birçoğunu ve hatta kadın düşmanlığına bağlı cinsel nesneleştirme, cinsel saldırı, toplumsal cinsiyetlendirilmiş hakaret, cinsiyetçilik ve ezme gibi kavramları ve fenomenleri aydınlattığını vurguluyorum.[4] Dolayısıyla, benim geliştirdi-

[4] Bu temalarla ilgili zengin feminist yazına, hiçbir şekilde kapsayıcı bir liste yapmaya niyet etmeyerek birkaç örnek vermek gerekirse,

ğim resim, başka kuramcıların çok iyi şekilde ortaya koyduğu noktaları birleştirmeyi sıkça içerecektir. Başka durumlarda, arka plandaki resimleri işleyecek ve onları kendi (kötü olmadığını umduğum) amaçlarıma uyarlayacağım. İlerleyen bölümlerde karşımıza çıkacak şeylerden bazıları, felsefenin meta-etik alanında, ahlaki düşünmenin doğası ve ahlakın toplumsal temelleri üzerine daha önce yaptığım çalışmalardan faydalanmaktadır.

Bu kitaptaki argümanım, benimki gibi çevrelerde, benim gibi göreli olarak ayrıcalıklı kadınların, örneğin benim, insanlığımızın genel olarak mükemmel bir biçimde tanındığıdır. Bunun büyük olasılıkla uzun zamandır böyle olduğu düşüncesindeyim. [5] Kadın düşmanlığının sıklıkla P.

---

bkz., örneğin: Cinsel saldırı üzerine Anne E. Cudd (1990) ve Susan J. Brison (2002, 2006, 2008, 2014); renkli kadınlara şiddet ve kesişimsellik kavramı üzerine Kimberlé W. Crenshaw (1991, 1993, 1997, 2012); cinsel olarak nesneleştirme ve pornografi, sessizleştirme ve ikincilleştiren söylem üzerine Rae Langton (2009), Ishani Maitra (2009), Maitra ve Mary Kate McGowan (2010) ve Nancy Bauer (2015); epistemik ezme ve adaletsizlik üzerine Kristie Dotson (2011, 2012, 2014) ve Miranda Fricker (2007); şiddet ve ezmeyi mümkün kılan söylemsel pratikler üzerine Lynne Tirrell (2012) ve Rebecca Kukla (2014); toplumsal cinsiyetli hakaret üzerine Lauren Ashwell (2016); ezme, cinsiyetçilik, ayrıcalık ve Hill Collins'in "kontrol eden imgeler" mefhumu üzerine bazı klasik metinler için Marilyn Frye (1983), Peggy McIntosh (1998) ve Patricia Hill Collins ([1990] 2000). Yine, bunun kadın düşmanlığıyla en açıkça ve en yakından bağlı bazı kavramları ve fenomenleri aydınlatan küçük bir metin yığma olduğunu vurgulayayım. Diğer bağlantılar göze çarpar hale gelince daha fazlasına da işaret edilecektir elbette; ayrıca bu girişimde beni bilgilendiren ve bana ilham veren feminist bilginler ve eleştirel ırk kuramcılarının birçok eseri arasından bazıları kaynakçada bulunmaktadır.

Yoksulluk ve evsizlik gibi maddi koşullarla birlikte, örneğin, kesişen ve birbiriyle bileşen baskı sistemlerini içeren toplumsal koşullarda bulunan kız çocukları ve kadınların en iyi insandışılaştırma (*dehumanization*) olarak anlaşılabilecek adaletsizlikle karşı karşıya bulunabilecekleri imkânını açık bırakmak istiyorum. Bu, kadın düşmanlığıyla ilişkisi hakkında konuşacak kadar yeterli hissetmediğim birçok sorudan birisidir. Fakat geliştirdiğim kadın düşmanlığını kuramsallaştırmak için gereken genel çerçevenin (buna kadın düşman-

F. Strawson'un ([1962] 2008) "tepkisel tavırlar" adını verdiği hınç, suçlama, değersizleştirme, lanetleme ve (bunların birinci şahıs analogları olan) suç, utanç, sorumluluk duygusu kadar kişinin hak ettiğine hükmedilirse, cezayı kabul etmeye istekliliğini de içerdiğini düşünüyorum. İkinci şahıs ve üçüncü şahıs tepkilerinin, en azından ilk durumda, "bizim gibi insan" olarak tanınan başkalarıyla alışverişimizle sınırlı olduğu varsayılır. [6] Dahası, biz bu ahlak yüklü ve geniş biçimdeki hukuki veya yasal tepkileri, makul oldukları varsayılan ve makul (aklıselim) ölçüde olgun kişileri davranışları yüzünden sert bir biçimde protesto etmek isterken veya edebilirken gösterme eğilimini taşırız. Strawson bizim, küçük çocuklara, ciddi biçimde uyuşturucu etkisi altında olanlara, psikopatik bir kriz yaşayıp az çok kısa süreliğine "kendinde olmayan" insanlara tezatla *nesnel* duruş takındığımızı söyler. Nesnel duruşu, kişilerarası ilişkilere *girebileceğimiz*, ama girmemeyi tercih ettiğimiz kişilerle "ilişkilenmenin sıkıntıları"ndan kaçmamızı sağlayan bir "sığınak" olarak da takınabiliriz ([1962] 2008, s. 10, 13, 18). Onlarla bu durumda angaje bir ilişki kuramayacak kadar tükenmiş ya da tembel veya yorgun vb olabiliriz.

Strawson'un tepkisel tavırları parlak ve yenidir ve ardından gelen ahlak felsefesi için çok faydalı olmuştur. Fakat Strawson'un ilgi alanının darlığı, tipik yirminci yüzyılın yarısındaki bir Oxfordlu'nun kılığına bürünmüştür, rastlantı-

---

lığının tözel doğasına karşıt bir biçimde "mantığı" adını veriyorum) bu konuda konuşabilecek başka sesler ve başka bilginler için bir alan açacağını umuyorum.

Antropomorfizmin mevcut olmadığı durumlarda, bu şekilde kısıtlanıp kısıtlanmamaları *gerektiği* başka bir meseledir, fakat bunu makul buluyorum – bununla beraber, insanın sevgili corgisi (örneğin) bir sincabın peşinden fırlayıp gittiğinde ardından gelmeyip güvenliği yüzünden endişelendirdiği durumda, kişi tam olarak ne hisseder? "Ahlaki hayal kırıklığı" biraz tuhaf bir niteleme gibi görünmektedir, ama bu bütünüyle cezalandırıcı olmayan, fakat normatif değer taşıyan dehşete muhtemelen en yakın olan şey budur; tartışma için bkz. Fricker (2007, 4. bölüm, 2. kısım).

sal değildir bu, zira o bir Oxfordlu'dur. O, hem kin ve suçlama pratiklerimizi hem onaylamama veya şaşkınlık ifadelerimizi hem de (onların olumlu değerlendirilen karşılıklarını) affetme, övgü ve onay ya da şükran ifadelerinin kurtarıcı görünümlerini ele alır sadece.

Strawson hikâyenin sadece birinci şahıs tarafını anlatır ve dolayısıyla minyatür bir drama içerisinde güya bir kahraman söz konusudur. Kızgınlığını ifade etmek *isteyen* ve bir açıklama veya özür bekleyen erkektir o. Strawson'un ilk vakası eline basan bir kadındır, onun bunu kasıtlı yapmadığını, ona karşı iyi niyet beslediğini, olayın bir kazadan ibaret olduğundan emin olması durumu hariç ona kızacağı (kin duyacağı) burada belirleyici örnek niteliğindedir. Bu bağlamda habersizce sözünü ettiğimiz şeyi ifşa eder.

Peki ya siz bu bölünmenin öteki tarafındaki fail iseniz ne olur? Ya başka birinin ellerine veya ayaklarına basmışsanız? Veya örneğin, Virginia Woolf'un *Kendine Ait Bir Oda* (1929) kitabının açılış sahnesini anımsarsak: Yasak bölgeden veya erkeğin çimenliğinden geçmekle itham ediliyorsanız? Ya o erkek, yumuşak çimenlere basmanın size yasak olduğunu ve çakıl taşlarıyla kaplı davetkâr olmayan, engebeli yolu kullanmak zorunda olduğunuzu hatalı bir biçimde *düşünüyorsa*? Ya mülkiyetin kendisine *ait* olduğu duygusu veya başkalarının mülkünü koruduğu duygusu abartılmışsa, adil değilse ve tarihin bir kalıntısıysa?

Ya sizin ihlal et(me)menize gösterdiği tepki makul olmaktan uzaksa? Ya girmemesi gereken bölgeye girenler hakkında yasal işlem yapılacağını veya –bugün bazen gördüğümüz gibi– bu kişilerin vurulacağını belirten tabelalar asmışsa?

Strawson'un çektiği çizginin diğer yanında yer alan ve attığınız yanlış adıma kızan kişi, sizin bir normu ihlal etmenizden veya size verilen rolü oynamayı reddetmenizden dolayı gerçek bir şok ve rahatsızlık yaşayabilir. O erkek uzun zamandır sizin konumunuzdaki birinden uyum ve performans bekliyor olabilir. Siz kendiniz geçmişte onun büyük beklentilerini görev addederek yerine getirmiş olabilirsiniz.

Dolayısıyla, bunu yapmayı bıraktığınızda size kızıp kin duyabilir. Sanki siz yanlışmışsınız gibi tepki gösterir, çünkü onun bakış açısından yanlış *olan* sizsinizdir. Yanlış adım atıyor, fazla ileri gidiyor veya sapkınlık yapıyor yahut ona yanlış yapıyorsunuzdur.

Haksız, hak edilmemiş birtakım ayrıcalıklara sahip olan çoğumuz ve belki de hepimiz bu türde hatalar yapmaya açığızdır. Ayrıcalık, epistemik ve ahlaki anlamda bize, bizim çimenliğimize dair doğru olmayan bir duygu verme eğilimini beraberinde getirir. Beyaz kadının anlatıya hâkim olmaya dair beslediği örtük duygu veya siyah kadınların üstüne çıkarak ahlaki spot ışıklarının altında olma iddiası, örneğin, beyaz feminizm içerisinde ciddi bir sorun olmaya devam eder.

Virginia Woolf, Oxbridge'de çimenliğe girdiğinde, kurumun kızgın güvenlik görevlisi tarafından kovulmuştu. Kütüphaneye giden yolu buldu, ama orada kalmasına izin verilmedi. Onun ya kolejdeki bir tanıdıktan (*fellow*) kendisini tanıtan bir mektup alması ya da bu tanıdığının (kasti kelime oyunu yapılmıştır burada) eşliğinde kütüphaneye girmesi gerekiyordu. Günümüzde böyle kurallar yoktur ve kütüphane toplumsal cinsiyetten bağımsız olarak insanlara açıktır. Fakat bazı insanlar, kadınların şimdiye dek erkeklerin çimenliği olan yere ayak basmasına –veya benzer bir biçimde erkeğin artık işlemeyen veya eşitsiz bir biçimde yürürlüğe koyulmuş kurallarına riayet etmemesine– kızgınlık veya öfkeyle tepki göstermeye hâlâ devam etmektedirler. Bu tepkiler onları tetikleyen şeyi göstermeyebilirler ve tipik olarak göstermezler: Onun tarihsel olarak yasaklanmış şeyleri yaparak yoldan çıkan veya çıkmayı isteyen bir kadın olmasıdır bu. O halde bu tepkiler, *post hoc* rasyonelleştirmeye hazırlardır. Kadın muğlak bir biçimde tehdit eder görünür. Soğuk, mesafeli ve kibirli ya da alternatif bir biçimde ısrarcı ve umursamazca yoluna çıkan herkesi ezip geçer gibi görülmektedir.

Yani belki de afili kıyafetli güvenlik görevlisi (Beadle), ihtiraslı veya sapkın davranışları yüzünden yoldan çıkan kadınlara şüpheyle bakmayı bırakmamıştır; yoldan çıkmaya

meyleden bir kadın gördüğünde hâlâ canı sıkılmaktadır. Ona karşı duyduğu kızgınlığı haklı kılmak için sahte zeminlere erişir ve evrensel olarak yanlış adım kabul edilen davranışları kullanmaya çalışır. Düşmanlığını neyin tetiklediğine dair hemen hemen hiçbir fikri yoktur. Güvenliğin eşi de onun ahlaki yargılarını paylaşır. Göreceğimiz gibi, onun da daha iyi bir alternatifi pek az olabilir veya hiç olmayabilir.

Böylece Bay ve Bayan Beadle ile akıl zemininde bir tartışma yapmaya çalışırsınız. Onlara tepkilerinin ahlaken bir zemini olmadığını, şimdi kendilerinin de bizzat reddettiklerini iddia ettikleri derinlemesine içselleştirilmiş, eski toplumsal ahlakı yansıttığına ikna etmeye çalışırsınız. Fakat argümanınızı geliştirdikçe, yüzlerinin kızgın ifadeler takındığını fark edersiniz. Adamınki söylediklerimizi reddeden öfkeli bir ifade iken, kadınınkinde iğrenme de mevcuttur. Ve birden korkunç tuzağı fark edersiniz: Sizin gibi (örneğin benim gibi) kadınların bir kısmı bu ahlaki otorite konumlardaki (ele aldığımız vakadaki aslında küçük bir konumdur) erkeklere borçlu sayıldıkları şey, Strawson'un türdeşi olan diğer insanlardan birinin görmesinin çok önemli olduğunu söylediği türden *iyi istem* (*good will*) dir. Fakat "türdeşi olan diğer insanlar" dediğinde ve kullandığı "biri" zamirinde, arzulanan iyi istemin ve iyi istem arzusunun toplumsal cinsiyet ve diğer tahakküm ile ayrıcalık yokluğu sistemlerine ne kadar bağlı olduğu gizlenir.

Bunlardan birisi şudur: Erkeklerle asimetrik ahlaki destek ilişkilerinde konumlanmış kadınların, erkeğe ahlaki saygı, onay, hayranlık, öncelik vermeleri ve şükran duymanın yanı sıra ahlaki dikkat, sempati ve ilgi göstermeleri tarihsel olarak gerekli bulunmuştur. Kadın bu rolden çıktığında ve erkeğe yönelik ahlaki eleştiriler ve suçlamalar yaptığında, erkeği onu almaya alıştığı iyi istemden mahrum etmektedir. Erkek, pek de güçlü olmayan kendilik hissi ve kendilik değerini koruyabilmek için kadının iyi istemine yaslanıyor da olabilir bir anlamda. Kadının kızgınlığı veya suçlaması, bu durumda erkeğe bir ihanet, aralarındaki uygun ahlaki iliş-

kilerin tersine çevrilmesi gibi hissettirebilir ve bu da onun, kadına bedel ödetmeye, ondan intikam almaya veya onu cezalandırmaya çalışmasına yol açabilir. Aynı şeyleri onun yanındakiler de, örneğin Bayan Beadle da hissedebilir. Bunun da ötesine giden bir biçimde, Bay Beadle'a getirilen ahlaki eleştiriler ihlal veya yüzsüzce söylenen yalanlar olarak görülecektir büyük olasılıkla. Ahlaki bakımdan konuşursak, onu eleştirene güvenilmemelidir.

Buradan kadın düşmanlığının kendini maskeleyen bir fenomen olduğu sonucu çıkmaktadır. Fenomene dikkat çekmeye çalışmak muhtemeldir ki daha fazla kadın düşmanlığı getirecektir. Burada kaçış olmayan bir ikilem vardır. Söyleyebileceğim şey, bunun etrafından dolaşmanın bir yolu olmadığıdır.

Kadınların insan olduklarını kabul etmedeki başarısızlığın, kadın düşmanlığının altında yatmasına gerek olmadığı ve çoğunlukla zaten yatmadığı da ortaya çıkıyor: Kadın düşmanlığı, kadınları, insan türünden bir varlık olduğunu varsayarak da hedef haline getirebilir. Anahtar rolü oynayan tezat, doğal olarak deyimin (*human beings*) ikinci kısmına kayar. Kadınlar sadece insan *olanlar* olmayabilirler, onlardan çeşitli biçimlerde ahlaki destek, hayranlık, dikkat vs isteyen hâkim erkeklere göre, kadınlar, *verici* insanlar olarak konumlandırılmış olabilirler. Kadının, erkekte olduğu gibi, *olmasına* izin verilmez: yeterince vermediğinde veya doğru insanlara, doğru biçimlerde, doğru ruh durumuyla yeterince vermediğinde başı derde girebilir. Bu sınavda hata yapıp yeterince puan toplayamamışsa veya kendine de aynı dikkatin ve desteğin verilmesini talep ettiyse, kadın düşmanı bir kızgınlığın, cezalandırmanın ve öfkenin ona yönelmesi riski vardır.

O halde, kadının tanınan insanlığı, ahlaki özgürlük bakımından arzulanabilecek pek çok şey bırakır geriye. Ondaki sorumluluk anlayışı bir yandan aşırı olabilirken, diğer bakımlardan eksik kalabilir. Bu kitabı, şimdi görebildiğim kadarıyla, kendimi çeşitli şüpheli sorumlulukları yerine ge-

tirmem gerektiği hissinden kurtarmak için uzun zaman alan bir girişim içerisinde yazdım. Ahlaki otorite olduğunu hissettiğim figürlerden farklı amaçlara göre hareket ettiğimde (ve bazen onlara baskın çıktığımda) hissetmeye meyilli olduğum şüpheli (gereksiz) utanç ve suçluluk duygusunu geçmişte bırakmak da istedim. Her şeyden çok, Milgram (1974) deneylerindeki katılımcıları belli belirsiz hatırlatan biçimde, yetkili göründükleri halde üzerine düşünüldüğünde haksız ve hatta zararlı olabilecek iddialara direndiğimde, bazı ahlaki rahatsızlık biçimlerini hissetmeye meyilliydim.

Başta üzerine yazdığım olaylara –Isla Vista cinayetleri– hedef alınan ve katledilen kadınların bakış açısından bakarken ahlaken rahatsız hissettim. Benzer bir biçimde, onlar üzerinde dururken rahatsız hissettim – sanki dişi kurbanlar söz konusu olduğunda mesafeli ve sakin olmam gerekirmişçesine. Oysa ki, onlar için duyduğum ahlaki dehşet ve kederle doluydum. Tıpkı Amerika'da gün be gün aynı zihniyetle öldürülen tüm diğer kadınlar için duyduğum gibi. Bunlar üzerine yazmaktansa yalnızca yapısal kadın düşmanlığı vakalarına veya incelikli ya da kronik ve biriken çeşitlilikte kadın düşmanlığı vakalarına dönmem gerekirmiş gibi bir baskı hissettim.

Fakat bunların hepsi, incelemenin önemli olduğu fenomenler olsa da, ve bunu izleyen sayfalarda bunu yapacağım, yönümü bunlardan *başka tarafa çevirme* düşünsel ilk güdümden kuşku duydum; tersine, merceğimi çeşitlendirip odağımı genişletmek bana daha uygun göründü. Bu içgüdülerin düşüncem üzerinde kötü etkide bulunduğundan ve bir tür entelektüel korkaklığı yansıttığından kaygılandım. Feminist felsefe sadece erkek tahakkümü, ataerki, toksik erkeklik ve kadın düşmanlığına odaklanmamalı elbette. Disiplinin güvenilen bazı isimleri tarafından bunu yapmak pozitif bir anlamda *passé* (geçmiş) olarak temsil edilmiş olsa da, 2014'ün Mayıs ayında ben bu projeye başladığımda, kadın düşmanlığı hakkında tek bir kitap bile henüz yazılmamış olması, hatta bir makale uzunluğunda çalışmanın bile bulun-

maması umarım bunu hafifletir. Fakat kanımca eski moda, modası geçmiş türden oldukça bunun gibi bir eserin değeri var ve bu yönde başkalarının da yazılmasına ihtiyaç duyulmakta. 2016 Amerika Birleşik Devletleri Başkanlık kampanyası esnasında bu düşünce desteklendi ve ardından gelen sonuç, Donald Trump başkan seçildiğinde, onu daha da güçlendirdi. Toksik erkeklik ve kadın düşmanlığı şu an kesinlikle yeterince araştırılmamıştır. Burada ne kadar açıklık kazanırsak, o kadar iyi olacağına inanıyorum. Siyasi söylemin diğer alanlarından oldukça farklı bir biçimde feminizmin dalgalarından söz ediyoruz: Neden? Feminist düşüncenin kendi içinde taşıdığı veya varsaydığı artık değerini ve yararlılığını kaybetmiş şeyler vardır; bunlar yerine, eksiği giderme, ekleme, yeni tartışma merkezleri bulmaya ihtiyaç vardır.

Bu noktaya önem veriyorum, çünkü düşünme ve eylememizin büyük bir kısmında bilinçli farkındalık eşiğimizin ve hatta anımsama gücümüzün çok ötesinde toplumsal güçleri belli kanallardan akıtıyor ve icra ediyoruz – ve bazen yaptığımız şey açık ahlaki inançlarımıza ve siyasi bağlanmalarımıza çarpıcı bir biçimde ters düşebiliyor. Öyleyse *post hoc* akıl yürütmeyle kültürümüzde işleyen ataerkil güçlerin kalıntısına çok dikkatli bakmamaya kendimizi ikna etme riskimiz var, ki o sırada ataerkil güçler arka odada toplanıp halimize gülecek ve yokluğumuzda güçleneceklerdir. Daha gaddar ruh hallerimde, parti şapkaları ve düdükleri de canlanıyor hayalimde.

Kadın düşmanı davranışları yüzünden bireysel failleri suçlama veya sorumluluktan muaf tutma riski de vardır. Girişte göreceğiniz gibi, suçlamanın bazı sınırları olduğuna inanıyorum. Fakat, bir bireyin eylemlerini yerici bir ışık altında ele almamak pozitif anlamda görevimizse, sonuç bu faillere karşı bile kibar, öngörülebilir bir politika olur. Bazı açılardan, bu işleri kolaylaştırır ve daha az kaygı yaratırdı. Ama bu beni rahatsız ediyor. Bu yüzden, toplumsal kurumları arkasına alıp onları güçlendirmek suretiyle kadın düşmanı toplumsal güçleri kanallarına akıtan ve besleyen fail-

ler hakkında düşünmek için burada yeterli miktarda zaman harcıyorum.

Sonuç olarak, bu kitabı yazarken uzun, zor, tuhaf, bazen rahatsız edici ve sık sık acı verici açılardan yanlış yerler, yanlış yollar, yanlış zamanlar ve yanlış düzen gibi görünen şeylere uzun uzun bakmaya çalıştım. Çıplak gözden saklanan, ele almaya değer bir şeyi veya sıradan ahlaki ve duygusal patlamaların kararttığı bir şeyi kaçırıyor olabilirim diye düşünerek bakıyordum. Bazen öyle bir şey yoktu ya da varsa bile ben onu aydınlatmayı başaramadım; bunlar bu kitaba giremeyen parçalarda kaldı. Fakat, bazen de, bir örnekte başlangıçta öngördüğümden çok daha fazla şey buldum. Motifler, izlekler, kalıplar ortaya çıktı ve bunların birliği beni şaşırttı. Yeni ve verimli araştırma yolları kendilerini önermekteydi. Dolayısıyla sonunda içgüdülerime güvenmeme kararımdan memnundum. Bunu yapmaktansa, kadın düşmanlığı söz konusu olduğunda yoldan sapmaya giriştim.

Pek çok kişinin entelektüel ve ahlaki desteği olmasaydı, bu çatallı güzergâhta kalamaz, bu projeye devam edemezdim. İlkin ebeveynlerim olan Robert ve Anne, kız kardeşim Lucy, her birini her gün özlüyorum, çünkü onlardan dünyanın yarısı kadar uzakta oturuyorum. Ahlaki bakımdan ciddi bir sohbetin, toplumsal ve politik saçmalıklara isterik bir biçimde gülerek noktalandığı bir ailede büyüdüğüm için müteşekkirim. Önceki danışmanlarıma ve şimdiki yol göstericilerime, birçok arkadaşıma ve meslektaşıma da şükran duyuyorum. Özellikle, (ve bir sıra gözetmeden) Sally Haslanger, Rae Langton, Richard Holton, Julia Markovits, Matt Desmond, Maura Smyth, Jason Stanley, Amartya Sen, Susanna Siegel, Nancy Bauer, Susan Brison, Michelle Kosch, Hannah Tierney, Will Starr, Sarah Murray, Tad Brennan, Derk Pereboom ve Joshua Cohen'e ilerleyen sayfalarda bulacağınız fikirleri düşünmekte ve geliştirmekte bana yardım ettikleri için teşekkür ederim. Harika yorumlar için Kathryn Pagin'e (Ocak 2016'da Yale ideoloji konferansında sunulmuştu) ve David Schraub'a (Şubat 2017'de California, Berkeley Üniversitesinde sunulmuştu)

teşekkür ederim. Temmuz 2016'da *The Boston Review*'daki bir forumda başmakale olan "Kadın Düşmanlığının Mantığı" (Manne, 2016d) başlıklı eserimle cömertçe ilgilenen Imani Perry, Amber A'Lee Frost, Susan J. Brison, Christina Hoff Sommers, Doug Henwood, Tali Mendelberg ve Vivian Gornick gibi yorumculara da teşekkür ederim.

Öğrencilerime de değerli yardımları için müteşekkirim, özellikle de bu malzeme üzerinde benimle çalışan ve 2017 Baharında verdiğim yüksek lisans seminerinde beni müthiş görülerinden faydalandıran Bianka Takaoka, En Ting Lee, Adnan Muttalib, Amy Ramirez, Benjamin Sales, Erin Gerber, Elizabeth Southgate, Quitterie Gounot, Alexander Boeglin ve Emma Logevall'a. Bu malzeme üzerine yaptığım konuşmalarda bulunan Harvard Üniversitesi, Princeton Üniversitesi, California, Berkeley Üniversitesi, Wisconsin-Madison Üniversitesi, Pittsburgh Üniversitesi, Cornell Üniversitesi, Chapel Hill'deki Kuzey Carolina Üniversitesi, Duke Üniversitesi, Queens Üniversitesi, Kings College London, Connecticut Üniversitesi (Felsefe Bölümünün Adaletsizlik Takımı tarafından yürütülen "Tahakküm Kuran Konuşma" başlığını taşıyan bir konferanstı) ve Kim Malone Scott'un düzenlediği Silikon Vadisi'ndeki bir *Boston Review* buluşmasında mevcut olan dinleyicilere de teşekkürler. Bu ziyaretler esnasında karşılaştığım insanların zekice soruları ve verdikleri ilginç örnekler, düşüncemi değiştirdiği ve geliştirdiği için söz ettiğim ziyaretlerin bana çok katkısı oldu. Aynı şeyi cömert e-posta arkadaşlarım için de söyleyebilirim (benim iyi yazılmış e-posta yanıtımın çabuk yazılmış olanın düşmanı olmasına izin verme huyum olduğu halde) ve Ekim 2014'te daha geniş bir kitle için yazmaya başladığım zamandan itibaren ilgili malzeme üzerinde birlikte çalıştığım editörler için de.[7] Bir

[7] Bu malzemenin bir kısmı (5. bölümün bazı kısımları) *New York Times*'da, (3. bölümün bazı kısımları) *Boston Review*'da; (4.,6. ve 8. bölümlerin bazı kısımları) *Huffington Post*'ta ilk kez yayımlandı. 5. bölüm benim "Hümanizm: Bir Eleştiri" 2016 makalemin elden geçmiş bir versiyonudur ve ilkin *Social Theory and Practice*'de yayım-

liste yapmaya başladım, ama bu liste hafızamdaki boşluklardan dolayı herkesi dahil etmeme riski taşımasına karşın hemen beni sıkıntıya sokacak kadar uzun olmuştu. Sonra değer verdiğim Facebook arkadaşlarım var. Tüm dünyadan muhteşem insanların oluşturduğu laptopumdaki bir camiaya sahip olduğum için şanslı hissediyorum, birçoğu sadece aralarında konuşmak suretiyle fikirler geliştirmeme müthiş yardımcı oldular. Sonuç olarak, bu çabada pek çok kişiye destek ve yardımları için, onların görülerini ifade ederken ortaya yetersizlikler çıkmış olabileceğini kabul ederek teşekkür ederim. Ayrıca Ginny Faber'in ve Julia Turner'ın ince eleyip sık dokuyarak yaptıkları düzeltmelere hayran kaldım. Julia Turner projenin kitabın basılması kısmını da çok güzel idare etti.

Bu önsözü sonlandırırken iki kişiye özellikle teşekkür etmek istiyorum. Onlar olmasaydı bu kitap, tüm hataları ve eksiklikleriyle birlikte, var olamazdı. Her bölümün birçok taslağını dikkatle okudular –bazen birden fazla kez– kitaba girmeyen parçalardan söz etmiyorum dahi. İlki kitabımın editörü, beni süreç boyunca her adımda cesaretlendiren Peter Ohlin oldu. Daha destekçi, sabırlı, en ufak bir açüklama yapmadan editöryel öneriler vermekte bu kadar iyi olan birini hayal bile edemiyorum. Bu kitabın, onun aklıselim, bütünsel bakışı ve doğru yargısı sayesinde katettiği gelişme ölçülemez.

En çok da kocam Daniel Manne'e müteşekkirim; kendisi on yıldır eşim ve corgi cinsi köpeğimiz Panko ve kardeş kedilerimiz Amelia ve Freddy (RIP) adlarında üç tüylü çocuğun eş-ebeveyni. Bu kadar karanlık ve insanın moralini bozan bir malzeme üzerine, ev hayatımın ışığı, gülüşü, sevgisi ve Daniel'ın sürekli olarak pratik, duygusal ve entelektüel konularda bana verdiği ahlaki destek olmasaydı çalışmaya

---

lanmıştır. Geriye kalan malzeme ilk kez yayımlanmıştır, ama ilk iki bölümü oluşturan makalemin bir versiyonu web sitemde ve www.academia.edu sayfamda birkaç yıldır bulunmaktaydı.

devam edemezdim. Buradaki düşüncelerimin çoğu (yine ne iseler o olarak, sınırlılıklarına rağmen, ki bundan sorumlu olan benim sadece), onları nakarat gibi tekrarlamasaydık bir yere varamazdı. Daniel ilerde ele alacağım birçok analize de dikkatimi çeken kişi olmakla birlikte örneklerle bana ilham vermiştir – zira avukat olarak *pro bono* (kamu yararına) aile içi şiddet kurbanlarını savunmuş ve Harvard Hukuk Fakültesi'nde Profesör Diane L. Rosenfeld ile yakın partner şiddeti çalışmıştır. Nihayetinde, ona özgü bir zekâ parlaması anında "erpati" terimini buldu.

Bu kitap en derin sevgi ve teşekkürlerimle Daniel'a adanmıştır; bana kelimeleri bulmakta yardım ettiği ve onları kullanmamı istediği için özellikle de.

GİRİŞ: KADININ LAFINI AĞZINA TIKAMAK

Bir süredir feminizme bir tepki olduğunu çok güçlü bir biçimde hissettim. Neden şaşırıyoruz? Ben şaşırmadım. Ataerkilliğe derin bir biçimde meydan okunmadı ve değiştirilmedi ki. Olan, ataerkilliğin kamusal olarak onaylanmış bir ses kazanması ve feminist sesi susturmasıdır, sanki sürmekte olan böyle bir savaş varmışçasına ve ataerkillik sanki "Bu savaşı biz kazanacağız." demişçesine.

bell hooks,
2016 Kasım seçimlerinden sonra yapılan söyleşi[1]

Boğazlama

Boğazı sıkılan kadınların polisle işbirliği yaptığına pek az rastlanır (Resnick, 2015). Sıklıkla yanlış bir biçimde "boğulma" adı verilen, ölümcül olmayan, elle boğazını sıkma kendi içinde tehlikelidir. Beynin oksijensiz kalmasından kaynaklanan komplikasyonlar yüzünden, olayın meydana gelmesinden saatler, günler, haftalar sonra bile ölüme yol açabilir.[2] Gırtlakta da iz bırakmadan incinmelere sebep olabilir

---

[1] Lux Alptraum, "bell hooks Feminizmin Hali ve Trump Yönetimi Altında Nasıl İlerlememiz Gerektiği Üzerine: BUST Söyleşisi," *Bust*, 21 Şubat 2017, https://bust.com/feminism/19119-the-road-ahead-bell-hooks.html.

[2] Boğulma hava alma yolunun içsel olarak tıkanmasını içerirken –insanlar yabancı bir nesne yutarak veya bir parça yiyecek yüzünden boğulabilirler– boğazlanma, boğaz veya enseye dışsal bir baskının uygulanması sonucunda meydana gelir ve "şu sonuçlardan birine veya daha fazlasına sebep olabilir: Karotid arterlerin tıkanması (ki bu beyni oksijensiz bırakır), şahdamarların tıkanması (ki bu da oksijensiz kanın beyinden çıkmasına engel olur) ve nefes alma yolunu

(Snyder, 2015). Bir kurbanın gırtlağını incelemeyi, gözlerinde neye bakacağınızı ("petechiae" denilen kırmızı noktalar) ve sormanız gereken soruları bilmiyorsanız, boğazlama hiçbir zarar vermemiş gibi görünebilir (Turkel, 2008). Mesele çoğunlukla daha ileri götürülmeyecektir. Kadın tıbbi tedavi peşinde olmayabilir. Olay "sessizliğe gömülecek"tir (Dotson, 2011, 244). Bazen, ertesi sabah yataktan kalkamayacaktır veya onu takip eden başka bir sabah. Dahası, bu türden ölümcül olmayan bir saldırının kurbanlarının, aynı failin cinayet girişiminin kurbanı olması ihtimalinin yedi kat fazla olduğu bulgulanmıştır (Strack, Mc Clane, Hawley, 2001). Buna rağmen Amerika'da birçok eyalet boğazlanmaya özel bir statü vererek onu bir suç haline getirmemiştir (basit bir saldırı, tipik bir yanlış davranış düzeyinde değerlendirmiştir) (Turkel, 2008).

Boğazlama, yakın partner şiddetinin önde gelen bir biçimidir, fakat başka aile ilişkileri içerisinde de meydana gelebilir. Bazı coğrafi bölgelerle sınırlanabilir gibi görünmemektedir; nerede veri varsa orada mevcudiyetinin sağlaması yapılabilmektedir. Fakat birçok ölçüde, özellikle de yoksul ülkelerde, veri toplanmamaktadır (Sorenson, Joshi, ve Sivitz, 2014).

Boğazlama elle veya bir bağ, yani ip, kemer, tel, elektrik kablosu veya benzeri bir şey kullanılarak yapılabilir (Sorenson, Joshi, ve Sivitz, 2014). Florida'daki yerel haber kanallarının yayımladığı, yakınlarda meydana gelmiş bir vakada, köpeğini gezdiren yetmiş beş yaşındaki bir kadın, metal bir

---

tıkayarak kurbanın nefes alamamasına neden olur" (Turkel, 2008). Karotid arterlerin tıkanması için pek az (on bir pound kadar) bir baskı uygulamak yeterlidir ve bilinç saniyeler içinde kaybolabilir, dakikalar içinde de beyin ölümü gerçekleşebilir. Bir karşılaştırma yapılabilsin diye şunu söyleyebiliriz: bir soda kutusunu açmak için yaklaşık (yirmi pound kadar) kuvvet uygulanmasına ihtiyaç vardır. "Boğazlama: Gizli Ölüm Riski," The International Association of Chiefs of Police, http://www.theiacp.org/Portals/0/documents/pdfs/VAW_IACPStrangulation.pdf.

tasma ile boğazlanmıştır. Ona saldıran adam görünüşe göre bir yabancıdır ki, bu tipik değildir.[3]

Boğazlama vakalarının geniş çoğunluğunda, kurbanlar, yakın kadın partnerlerdir. Çocukların ve bebeklerin de, kıyaslanamayacak ölçüde olduğu halde, buna maruz kalabildikleri de doğrudur. Ayrıca vakaların çok büyük çoğunluğunda failler, meta-çözümlemeye göre, erkeklerdir (Archer, 2002, s. 327). Bundan, elbette, erkeklerin çok küçük, belki de ufacık bir yüzdesinden fazlasının boğazladığı sonucunu çıkaramayız.[4] "Hemen hemen sadece" ile "hemen hemen hepsi" arasındaki ayrım açıktır, ancak "erkekler boğazlıyor" gibi genel önermeler tarafından karartılabilir. [5]

Not etmemiz gereken başka bir nokta: boğazlama, işkencedir. Araştırmacılar boğazlama ile birinin kafasını suya sokmak arasında, hem bunların hissettirdikleri şey –acı ve-

---

[3] "Deputies: Palm Harbor Man Used Metal Leash to Choke Elderly Woman Walking Her Dog," WFLA News Channel, 14 Nisan 2017, http://wfla.com/2017/ 04/14/deputies-palm-harbor-man-chokes-elderly-woman-walking-her-dog-with- metal-leash/.

Oğlanlar da bazen boğazlama davranışına girişiyorlar, ancak bunun ne kadar yaygın olduğu hakkında veri (hem mutlak bir biçimde hem de diğer çocuklara kıyasla) eksik görünmektedir. Yakın zamandaki bir HBO dizisi *Big Little Lies*'da (2017) kurgusal bir vaka merkezi önemdeydi. Bir kız, sınıfındaki bir oğlanı boğazını sıkmakla suçlamıştı, oğlan ellerini kullanmış ve kızın boğazında görünür izler bırakmıştı. Oğlan bunu inkâr etti ve gerçekten yapıp yapmadığı, yaptığıysa da neden yaptığı dizi boyunca gizemin bir parçasıydı. Eğer oğlan yapmadıysa gerçek suçlu kimdi? Neden kız kendisine saldıranı teşhis etmesi istendiğinde, haksız bir biçimde oğlanı suçlamıştı? Benim içinde bulunduğum çevrede, birinci sınıfa giden iki çocuğun birbirlerine bunu gerçekten yapıp yapmayacakları tartışıldı. Bunun mümkün olduğuna tanıklık edebilirim, çünkü bana da beş yaşında olmuştu. Başlıca fark, benim sınıf arkadaşımın bir kuşak, bir bağ kullanmasıydı. Kendime geldiğimde, heceleme yarışmasında ikinciliği içine sindiremediği söylendi bana.

Bu iddialar "jenerik" olmak bakımından her halükârda iki biçimde de okunabilir; #NotAllMen (Bütün Erkekler Değil) kalabalığına özenli bir biçimde adil olmak gerekirse bir kafa karışıklığına yol açabilir. Dolayısıyla, bu iddiaları yapılırken kastedilen anlamın saydam olmadığı bağlamlar hariç, bunlardan kaçınmaya çalışacağım.

rici, korkutucu– açısından hem de buna bağlı olarak toplumsal anlamları açısından bir kıyaslama yaparlar. Otorite ve tahakkümün ispatlanması olarak karakterize edilmişlerdir (Sorenson, Joshi, ve Sivitz, 2014). Bu haliyle ve toplumsal cinsiyetli doğasıyla, benim bu sayfalarda geliştirdiğim açıklama uyarınca kadın düşmanlığının tipik bir örneğidir. Pratiği çevreleyen kayıtsızlık veya cehalet de, birçok kurbanın olayı azımsayacağı veya biraz sonra tartışacağım gibi, *gaslighting*'e[6] maruz bırakılacağı da karakteristiktir (Abramson, 2014; McKinnon, 2017).

Boğazlama kurbanları onları istismar edenlere karşı tanıklık etmeye bu denli isteksiz oldukları için bazı soruşturmacılar saldırganları mahkûm etmek için vakalara kanıt temelinde yaklaşmak yönünde lobi yapmaktadırlar (Resnick, 2015). Suça tanıklık edenler önceden korkutulmuş veya deyim yerindeyse, nefes alamayacak hale getirilmişlerdir. Bu sonuncusu, Kristie Dotson'ın (2011) "tanığın sesinin kesilmesi" dediği, konuşanın bir tür kendisini sessizleştirmesi olayını belirtir. Bunun sebebi, bazı iddialarda bulunmamızın güvenli olmaması veya riskli olmasıdır, ki zaten "zararlı cehalet"ten[7] kaynaklanan (veya kaynaklanmış gibi görünen) dinleyicilerde tanıklık yetkinliğinin bulunmaması dolayısıyla söz konusu iddiaların da yapılabilseler dahi etkisiz olması ihtimali yüksektir. Yakın bir partnerlik ilişkisinde boğazlamanın, Dotson'ın kullandığı anlamda tanığın sesinin kesilmesine yol açma eğilimi göstereceği, bu kriterlere göre

---

[6] Gaslighting, bir kişiyi, mantıklı açıklması olmayan deneyimlere maruz bırakarak delirdiğine inandırma çabasıdır.

[7] Daha kesin bir dille söylersek, Dotson "tanıklıkta nefessiz bırakılmayı (sessizleştirilmeyi)," "kişinin kendi tanıklığının içeriğini, o tanıklığın hitap ettiği dinleyicilerin tanıklığa ilişkin yeterliliklerinin belirlediği sınırlar içinde kalmasını gözeterek eksiltmesidir. Bir tanıklık alışverişinde üç durum, tanıklıkta nefessiz bırakılmayı tespit eder: 1) tanıklığın içeriği güvensiz ve riskli olmalıdır; 2) dinleyici konuşanın tanıklığının içeriğini kavrama bakımından yeterli olmamalıdır; 3) tanıklığa dair yetersizlik zararlı cehaletten ileri geliyor veya geliyor gibi görünmelidir." (2011, s. 249).

açıktır. Eğer kadın konuşursa, üste çıkmak için ne gerekirse yapmakta, daha önce açık bir biçimde istekli olması, durumu tehlikeli hale getirmektedir. Biraz sonra ortaya çıkacağı gibi, boğazlama kavramına ilişkin yetkinlikteki eksiklik son derece yaygındır. Bir bütün olarak bu hitap, bu yetkinlik eksikliği, kadın düşmanlığının beslediği ve azdırdığı zararlı cehalet türünün bir sonucudur.

Sessizlik

Dotson'ın (2011, 2012, 2014) epistemik ezilme üzerine yaptığı çalışmanın gösterdiği gibi, insan birçok şekilde sessizleştirebilir veya sessizleştirilebilir.[8] Kesin çözümlemelerini sunduğu bazı imkânları metafizik bir dille ifade edersek: Kadının söylemediklerini ona atfedebilirsiniz. Ağzını ve yanaklarını saygılı, basmakalıp sözlerle doldurabilirsiniz. Söyleyebileceği bazı kelimeleri ona yedirmekle tehdit ederek tanıklık etmesini engelleyebilir veya kendinin ve başkalarının başına neler geleceğini idrak etmesini sağlayabilirsiniz. Ona zorluk çıkarıp kurduğu cümleleri başarısız ve beyhude olmaya mahkûm edebilirsiniz.

Onu (kadını), "boğazlama" değil de "boğulma" demesine, hatta "tutma" veya en iyisi hiçbir şey dememesine eğitebilirsiniz. Bir şey değildi; hiçbir şey olmadı. O erkek, kadınların genital organlarını tutmakla övündüğünde, "soyunma odası konuşması" olur bu, sanki bu yorumu, kadınları susturmak için yeterliymiş gibi.[9] Sonuç olarak, pek çok insan için öyle

---

[8] Ayrıca bkz. Miranda Fricker (2007), epistemik adaletsizliğin biçimine "tanıklığa dair adaletsizlik" adını takdir eder. Epistemik adaletsizlik üzerine yazının başarılı bir değerlendirmesi için bkz. Rachel V. McKinnon (2016). Daha sonra 6. bölümde, José Medina (2011, 2012), Gaile Pohlhaus Jr. (2012) ve Marita Gilbert'in Dotson (2014) ile yaptıkları çalışmalara da bu bağlantı çerçevesinde bakacağım.

[9] David A. Fahrenthold, "Trump'ın 2005'de Kadınlar Hakkında Son Derece Kaba ve Cinsel Şiddet İçeren Konuşmalar Yaptığı Kayıt," *Washington Post*, 8 Ekim 2016, https://www.washing- tonpost.com/politics/trump-recorded-having-extremely-lewd-conversation-about-

oldu. Eski karısı onun kendisine tecavüz ettiğini beyan etti. Sözcüsüne göre, "Bu eski bir haberdi ve zaten olmamıştı." Avukatı Michel Cohen'e göre, "bunun adı sizin kullanmaya çalıştığınız sözcük değildi." Ivana Trump "duygusal olarak tecavüze uğramış hissetmişti... Olaya ceza gerektiren bir suçmuş gibi, lafzi anlamıyla gönderme yapmıyordu, sözcüklerin lafzi birçok anlamı olduğu halde." Bu cümleler, Cohen bunun tecavüz olamayacağını, çünkü hukuken de kabul edilen öncüllere göre bir erkek kendi eşine tecavüz *edemeyeceğini* (2015'te *Daily Beast*'in bir muhabirine) şiddetle söyledikten sonra kurulmuştu. Hemen ardından olaydan birkaç yıl önce New York eyaletinde evlilik içi tecavüzün yasadışı hale getirildiğine işaret edilmişti – bunun bu kadar geç olması utanç vericiydi elbette, ama Donald Trump'ı işlediği suçtan otomatik olarak kurtaracak kadar da geç değildi (Darcy, 2015). O halde başka semantik kaçışlara ihtiyaç vardı. Sıkıntı "duygusal" düzeyde gerçekleşmişti, sorun Ivana'nın kafasındaydı aslında. Hukuki anlamda ve ceza gerektiren bir biçimde yasaya aykırı bir davranış söz konusu değildi. III. Harry Hurt'ün, olayı onun ifadesine uygun bir biçimde anlatan *The Host Tycoon* (1993) adlı kitabı basılınca, Trump'ın avukatlarının baskısıyla Ivana bir tekzip yayımlamaya zorlandı. Trump, Ivana'nın hikâyesindeki tek bir detay hariç, genel bir biçimde suçlamaları reddetti. Bu olaya geleceğim.

Bu inkârlar pek çok biçim alabilirler. "Tecavüz değil, tam olarak değil, ancak yine de arzulanmayan bir şey, hiç mi hiç arzulanmayan bir şey," – J. M. Coetzee'nin *Utanç*' adlı romanında David Luric, elli iki yaşında bir profesör, öğrencisi Melanie'den aldığı cinselliği böyle betimler. "Sanki kız her şey olup biterken kendini salıvermeye ve tilkinin ensesinden dişlediği bir tavşan gibi kıpırtısız kalmaya karar vermişti" (1999, s. 36). Buna ne demeli? Tam olarak tecavüz değilse, ne?[10]

---

women-in-2005/2016/10/07/3b9ce776-8cb4-11e6-bf8a-3d26847eeed4_story.html.

Coetzee, J. M., *Utanç*, Can Yayınları, çv. İlknur Özdemir, s. 36.

Ben de(Manne 2017) tıpkı bu durumda olduğu gibi, kadının erkeğe

Trump'un avukatı Michel Cohen, ona bu hikâyeyle gelen *Daily Beast* muhabirini bundan hiç söz etmemesi yönünde uyardı. Hatta şöyle yemin etti:

> Mahkemede olduğun bir gün seninle yolumun kesişmesi için elimden geleni yaparım ve hâlâ sahip olmadığın her kuruşu alırım. *Daily Beast*'inin ve tanıdığın herkesin peşine düşerim...Yani seni uyarıyorum, ayağını denk al, çünkü sana çok pis şeyler yaparım. Anlıyor musun beni?

Cohen şöyle devam etti:

> Senin başka birinin "tecavüz" sözcüğünü kullanmasıyla ilgili bir hikâye yazman makul değil, çünkü onun söylemek istediği şey duygusal olarak tatmin olmadığıydı.

Tekrarladı:

> Sözcüğün birçok lafzi anlamı olduğu halde, eğer çarpıtır ve Bay Trump'ın ismini buna koyarsan, emin ol, sonuçlarına katlanırsın. Ne istiyorsan onu yap. 20 yaşında hayatını mahvetmek mi istiyorsun? Git yap, ben de sana yardımcı olayım. (Dancy, 2015)

Trump'ın kampanyası onu bu tehditlerden uzaklaştırdı. "Bay Trump (Cohen'in) yorumları(nı) bilmiyordu, fakat onlara itiraz etmektedir... Bay Trump hakkında Bay Trump'tan başka kimse konuşamaz," dedi sözcüsü (Santucci, 2015).

Ivana şimdi daha önce verdiği ifadeyi (boşanma celselerinde verilmiş yeminli ifade) –ifadeye bakılırsa, ikisi üzerinde de yoğun duygusal etkiler bırakacak şekilde– reddetmektedir. Kendi hikâyesinin "elle tutulur bir yanı olmadığını" öne

---

yardımcı olduğu, hatta kalçalarını kaldırarak onun kendisini daha kolay soymasına izin verdiğine dair bazı imalarda bulunuyorum: Pek az bir dirençle "ona yapılan her şey yapılabilirdi, sanki uzaktan da" (1999, s. 23). Aranan mesafe mekânsal, zamansal mıydı, yoksa ikisi birden mi merak ediyorum. Sanki kadın kendini ileri itiyordu, pençe darbesi yemediği ve avlanmadığı bir geleceğe doğru fırlatıyordu kendini. Oysa ki, onun bunu yapmasına izin verdi; rıza gösterdi.

sürmektedir. Yukarıdaki *Daily Beast* makalesinin ardından bir basın açıklaması yaptı:

> Son zamanlarda basında 30 yıl önce Donald'dan boşandığım çok gergin bir dönemde şahsıma atfedilen bazı yorumlar okudum. Hikâyenin elle tutulur bir yanı yoktur. Donald ve ben çok iyi arkadaşız ve birlikte sevdiğimiz ve gurur duyduğumuz üç çocuk yetiştirdik. (Santucci, 2015)

Bu adam, hem başarısız hem de acılı olan saç ektirme ameliyatını yapan doktoru salık verdiği için Ivana'nın saçlarını tutam tutam yolan adamdı — bir zamanlar onu böyle tarif etmişti. Daha sonra, Ivana kocasının onu uyarmadan "penisini içine zorla soktuğunu" (fiilen, rızası alınmaksızın) yazacaktı. Ertesi sabah sırıtarak ve "tehditkâr bir kayıtsızlıkla" "Acıyor mu?" diye sorduğunu yazar. Burada ima edilen, Trump'ın acımasını istediğidir. Kafasını acıtmasının intikamıdır bu. Trump sadece tek bir şeyi reddeder: Var olmayan bir sorunu, kelleşen tepesini çözmek için bu prosedüre girdiğini (Zadrozny ve Mark, 2015).

Ivana'nın basın açıklaması şöyle devam eder:

> Donald'a karşı sevgiden başka bir duygum yok ve ona kampanyasında bol şans diliyorum. Bu arada, inanılmaz bir başkan olacağını düşünüyorum.

Ben bu kitabı yazarken (Mayıs 2017) Trump'ın başkanlığının ilk yüz günü gerçekten inanılırlığın sınırlarını zorlamaktaydı.

Ses Değişiklikleri

Bazı durumlarda, onları istismar eden erkeklere karşı dobra dobra ve kamusal bir ortamda konuşan kadınlarda aynı sesi bulmak zordur. Lisa Henning, kocasının istismarcı davranışlarını değiştirmektense, kendine odaklanmakta kararlıydı ve diğer kadınlara da aynı şeyi tavsiye etti. Onu değiştiremeye-

ceğini fark ettiğini söyledi. Bu sebeple onu terk etti, her şeyi kaybederek:

> Benim için odak, ki kadınların çoğu için de bu böyledir, erkeklere ve onların yaptıklarına ve onları nasıl değiştirebileceğimize odaklanmayı bırakmamızdır. Kendimize odaklanmaya başlamalıyız. Onları biz kontrol edemeyiz. Odak kendimize geri gelmeli.

Bu alıntı Lisa Henning'in 1990 yılında "Ann" takma adını kullanarak ve geniş camlı gözlükler ve peruk takarak çıktığı *The Oprah Winfrey Show*'dandır. Bu bölüm "Dayak Yiyen Üst Sınıf Kadınlar" başlığını taşıyordu. Henning, hukuki yardım ve öngörülen korumaları alma beklentisini ortadan kaldırdığını fark ettiği ataerkil güçler hakkında etkileyici bir dille konuştu. Özellikle kocası hali vakti yerinde ve başarılı bir avukat iken, toplumun kendisinin yanında durmaması sorunundan bahsetti. Şu aşikârdı:

> Özellikle, adli sistemle savaştığınızda...çok ataerkil bir sistem. Bu insanlar "kanka"lar. Ve bulundukları yerde birbirlerinin tarafını tutarlarken biz büyük, çok büyük bir sorunla mücadele ediyoruz.

Büyük sorun kısmen kocasının yasal olarak cezasızlığa sahip olması ve bunu çok iyi bilmesiydi. Hoşuna giden şey, Lisa Henning'in ifadesine göre, vahşiceydi. 1986'da boşanma prosedürü içerisinde verdiği yeminli ifadesine göre onu çok kötü dövmüş ve boğmuştu:

> Bana saldırdı, beni boğdu, yere attı, kafama vurdu, dizini göğsüme bastırdı, kolumu büktü ve beni yerde sürükledi, duvara vurdu, 911'e telefon etmeme engel olmaya çalıştı ve beni arkamdan tekmeledi.

Henning, kocasının arabada onu yumrukladığı ve polisin ortak evlerine iki kez çağırıldığı ifadesini de verdi. Yine de *The Oprah Winfrey Show*'da şunları söyledi:

> Bir kere bu kopuşu gerçekleştirip bir kere aleniyete vurduğumdan dolayı, en korkutucu şey terk etmekti ve kocamın kamusal bir figür olduğunu unutmayın –herkes onu tanıyor ve ne yaptığını biliyordu– ve ben bunu kamusal olarak duyurduğumda intikam almaya yemin etti. "Seni çukurda göreceğim. Bu hiç bitmeyecek. Bunu ödeyeceksin."

Peki ödedi mi?

Lisa Henning yeniden evlendi ve ismini değiştirdi. 2016'da başkan Donald Trump'ın, çalışma bakanı olarak eski kocası Andrew Puzder'i seçtiği haberini aldığında Lisa Fierstein idi. Suçlamaları herkes biliyordu. Bununla beraber, *Oprah* çekimleri senatonun üyelerine özel bir gösterimle sunulduktan ve ardından da medyaya verildikten sonra her şey aslında bitmişti. Puzder bu pozisyon için yapılan değerlendirmeden adını geri çekti.

Neden ama? Lisa Henning ifadesinden caymıştı. Lisa Fierstein her şeyi uydurduğunu – veya Lisa Henning'in, eskiden olduğu kişinin her şeyi uydurduğunu söylüyordu. Henning'i temsil eden ve o zaman ona kısmen tıbbi raporlar, kısmen de onunla konuşmaları zemininde inandığını söyleyen avukat, ona şimdi inanmıyordu. İstismarın olmadığını öne sürerek gerçeği gizlediğini düşünüyordu. Veyahut, belki de böyle demek daha uygun, önceki Lisa'nın ifadesine inanıyordu hâlâ. "Hikâyesinin sadece inanılır olmakla kalmadığını, doğru olduğunu düşünüyorum," dedi (Fenske, 2016).

Puzder istismarı hem boşanma sürecinde verdiği yeminli ifadede hem de eski karısı Lisa Henning'in suçlamalarını "temelsiz" olarak nitelendirdiği *Riverfront Times* yazısında reddetti.

"Hiçbir zaman fiziksel istismar olmadı," diyordu Puzder.

Lisa Fierstein şimdi eski kocasıyla tamamen aynı fikirdeydi.

30 Kasım 2016'da yazdığı bir e-postada, doğrudan doğruya, yukarda anılan yazının yerinde bir ifade kullanarak söylediği gibi, dümdüz "sen istismar etmedin" diyordu. Şöyle yazıyordu:

> O zaman aceleci bir biçimde verdiğim kararların birçoğundan şimdi ne kadar pişman olduğumu biliyorsun ve içtenlikle umuyorum ki bu kararların hiçbiri şimdi senin için bir sorun haline gelmez. Senin bilgin dahilinde olmadan, dürtüsel bir biçimde bir boşanma davası açtım ve istismar suçlaması yapmam yönünde tavsiye aldım. Bu kararımdan pişmanlık duydum ve hâlâ da duyuyorum ve bu suçlamaları otuz yıl önce geri çektim. Sen istismar etmedin.
>
> Soran herkese, kesin bir biçimde, hiçbir şekilde istismarın söz konusu edilemeyeceğini temin ederim. Bir münakaşa yaşadık. Birbirimize bugüne kadar pişman olduğumuz şeyler söyledik. Birbirimize verdiğimiz zararlar için birbirimizi affetmeyi başardığımıza her zaman müteşekkirim.

Çok sayıda "pişmanlık" – iki paragrafta dört adet. Daha da inançla e-postası devam eder:

> Sen ve ben uzun zaman önce çözdük bunu, geride bıraktık ve şimdi sevgi ile saygı dolu olduğunu düşündüğüm bir şeyin keyfini sürüyoruz. Bu senin haysiyetli ve merhametli biri olduğunun ispatıdır. Eğer şedit ve istismarcı bir koca olsaydın mümkün olmazdı bu. Sen öyle değildin. Sana her girişiminde ve tüm girişimlerinde bol şans dilerim. Trump'ın takımına mükemmel bir katkı olacağını biliyorum.(Fenske, 2016).

Oprah çekimini izleyen ve mektubu okuyan senatörlerin neden bir çizgi çekmiş olabileceklerini şimdi anlayabilirsiniz.[11] Eski kocasından taraf olacak şekilde dönüvermesi şaşırtıcıdır. Bir açıklama değil, mantıkçıların bir imkân ispatı dedikleri şeydir: Oprah'a tebdil-i kıyafet ve "Ann" olarak katıldıktan sonra bir kadının böyle bir e-posta yazabilmesi, az

[11] En azından Fierstein'ın e-postası çevir kazı yanmasın biçiminde yorumlanabilir, senatörlerle kişisel olarak konuşmayı bir kez önermekle kalmadığını, bunu program kaydının ortaya çıkmasından duyduğu rahatsızlıkla tekrar tekrar yaptığını da burada belirtmek gerekir.

önce alıntıladığım pasajda geçen sözcükleri söyleyebilmesi imkânı. Buna ek olarak, Lisa Henning'in (Ann olarak) açıkladığı gibi: "Bu konumlardaki erkeklerin çoğu iz bırakmazlar. Benim aldığım hasarı gözle göremezsiniz. Kalıcı mı kalıcı bir hasar. Ama iz yok. Ve hiç olmadı."

Ve hâlâ da yok. Fakat bu sözcükleri söyleyen kadın gitmiş, en azından görünüşte öyle. Bundan önce alıntıladığım pasajları yeniden okuyun. Farklı bir odak noktası ve bakış açısına tutunmak için çok uğraşmış: eski kocasının değil, kendi bakış açısına. Sözcükleri buldu. Sözcükleri söyledi. Ve nasıl olduysa, bir yerlerde onları kaybetti — veya sözcüklerini yutmak zorunda bırakıldı.

Bu iddia ve cayma: İlk ifadenin aslında yalan olduğu da dahil olmak üzere her olayın birçok açıklaması yapılabilirdi. Ancak bunları böylesi başka vakalarda bir araya getirince, insan burada bir şablon olduğundan kuşkulanmaya başlıyor. Erkek tahakkümünün, özellikle de en ayrıcalıklı ve güçlü erkeklerin tahakkümünün bir parçası, anlatının kontrolünü ele almak ve bu sayede kadını kontrol ederek ağız birliğine zorlamaktır. Saygıdan kaynaklanan bir itaat değildir tam olarak: Daha ziyade, Kate Abramson'ın (2014) verdiği aydınlatıcı açıklama uyarınca, *gaslighting*'in ahlaki amacına çok benzer.[12] Kurbanın en azından bazı konularda bağımsız bir bakış açısına sahip olma kapasitesi yok edilmiştir. Kadın erkekle aynı fikirde olmak mecburiyetindedir; yalnızca inanmakla kalmamalı, onun hikâyesini sahiplenip anlatmalıdır.

Bazı bakımlardan, böyle güçlü ve başkaları üzerinde tahakküm kuran faillerin genel alışkanlığının (*modus operandi*) bir uzantısıdır bu: Neye *inanılacağını*; ilerde gerçekleşecek olayların resmî versiyonları olarak muamele edilecek önermeleri kurmak. Onların dünyayı yöneten iddiaları (yüzeyde onun inançlarıymış gibi görünürken aslında emirle-

[12] Siyasi olarak "müttefik" kavramının *gaslighting* için bir saptırmaya ve ardından da tanıklık etmede adaletsizliğe yol açabileceği hakkında önemli bir tartışma için ayrıca bkz. McKinnon (2017).

ridir), *zihinleri* hedef alır ve insanlara kendi zihinlerini değiştirmeleri gerektiğini söyler: Dünyanın yönettiği halleri (başka bir deyişle inançları, en azından görünürde) edinmek, fakat bu hallerin istemeye bağlı olarak edinilemediği düşünülmektedir. İnanç oluşturabilmemiz için argümanlara, kanıta veya buna benzer şeylere ihtiyacımız vardır: İnanılacak şey her neyse onun doğruluğuna ilişkin bir şeydir bu, ona inanmakla elde edilecek pratik faydalardan ibaret olamaz. Zihinlerimizi bu şekilde taleple gerçekten değiştirebilelim veya değiştiremeyelim (ve ben bunun üzücü ve şaşırtıcı bir biçimde mümkün olduğu kuşkusunu taşıyorum), o erkeğin iradesi yasa olmakla kalmaz, sözü de hakikat olur.

Amaçlar

Bilinen bir gerçek, hatta bir klişe olduğu bile savunulabilir: Ahlaki olarak yüklü kelimeler politikada önemlidir: "tecavüz" ve "boğazlama" da bu sözcüklerdendir. Bunların bir problem adı olduğunu söyleyip geçecek kadar basit bir şey değildir (karş. Friedan, 1963). Sözcüklerin ciddi bir ahlaki veya hukuki anlamı olduğunda, bu, söz konusu sözcükleri kullanmayı reddedenler için bir saik veya bahane olabilir. *O* olamaz. O (erkek) *öyle* biri değil. Terimin farklı anlamları ileri sürülür; bu suçlamalara maruz kalmadan önce erkeklerin hayalini kurabildiklerinden de fazla anlam ortaya çıkmıştır. Bu yüzden, ahlaken önemli problemleri adlandırmak için bu sözcükleri kullanma hakkımızın olduğunu söylemeye ihtiyaç vardır. Özellikle de potansiyel olarak hakiki bir hakkın yitirilmesi tehlikesi mevcutken.

"Kadın düşmanlığı" terimi bence birincil önemde bir örnektir; hem feministler olarak ihtiyacımız olan bir sözcüktür hem de onu kaybetme tehlikesiyle karşı karşıya bulunmaktayız. Bu kitap dolayısıyla bu alandaki *gaslighting*'e karşı bir siper oluşturmak için yazıldı: hem özel yaşamda hem de kamusal söylemde kadın düşmanlığı sorunu saran ilgi ile alakayı ve onlara eşlik eden inkârcılığı alıp götürmek.

Kadın düşmanlığı gibi büyük ve rahatsız edici bir konuda kitap yazmanın uygun hedefleri ve ihtiraslarıyla ilişkili bir soru sorulabilir — özellikle de bu benim aldığım gibi bir eğitim almış birinin yazdığı, önsözde belirtildiği gibi, kitap uzunluğunda ilk deneme ise. Otoritemi sınırlayan bir etken, benim (oldukça ayrıcalıklı) toplumsal konumum ve bununla ilişkili epistemik duruş veya bakış noktasıdır. Konuya psikoloji, sosyoloji, toplumsal cinsiyet çalışmaları, antropoloji ve tarih alanından değil de, ahlak felsefesi ve feminist felsefe mercekleriyle yaklaşıyor olmam yüzünden de kısıtlanmış bulunuyorum.[13] Bazı tartışmalı durumların kadın düşmanlığı sayılıp sayılamayacağı hakkında görüşlerimi ifade ettiğimde, bu hükümleri kendi kadın düşmanlığı kavrayışıma göre veriyorum. Fakat burada makul anlaşmazlıkların ortaya çıkabileceğini aklınızda bulundurun, benim amacıma ulaşmam için sizin benim verdiğim herhangi bir tikel hükümle aynı fikirde olmanız gerekmiyor. Bu meselelerle ilgili soru sormak, yanıt vermek ve tartışmak için faydalı bir araç kutusu sunuyorum, ama kadın düşmanlığının detaylı ve bazı kız ve kadın gruplarını etkileyen tözel açıklamalarına da yer veriyorum.

Kitabın ilk bölümünde amacım bir tür kavramsal iskelet inşa etmekti: kadın düşmanlığını, kadınlara ne *yaptığı* açısından anlayan genel bir çerçeve. Yani, kadın düşmanlığının ataerkil düzeni ayakta tutmaya yaradığını; onu, ırkçılıklar, yabancı düşmanlığı, sınıfçılık, yaşçılık, engelli ayrımcılığı, homofobi, transfobi vs dahil olmak üzere çeşitli benzer tahakküm sistemleri arasında bir tahakküm sistemi olarak düşünmemiz gerektiğini savunuyorum. Kadın düşmanlığı, bunu, sınırları az çok belirgin bir kız çocukları ve kadınlar sınıfı üzerinde, düşmanca ve olumsuz etkileri olan toplumsal normları yerleştirerek ve kontrol ederek yapar. Söz konu-

[13] O halde, sizde hayal kırıklığı yaratmaktan kaçınmak için sizi baştan uyarmalıyım: Kadın düşmanlığının en başta neden ortaya çıktığı ve pek çok zamanda, yerde ve kültürde neden sürebildiği gibi ilgi çekici antropolojik bir soruyu yanıtlayamayacağım.

su normlar ya kuramsal olarak (yani içerik itibarıyla) ya da pratikte (yani norm yerleştirme mekanizmaları bakımından) toplumsal cinsiyetlendirilmiştir.

Bu iddianın ne söylediğine ve ne söylemediğine dikkat edelim: Hem normların içeriği hem de yerleştirme mekanizmaları durumları, farklı olan kız çocuklarının ve kadınların bütünsel toplumsal konumuna bağlı olarak çok değişebilir. Karşılıklı olarak birbirini ağırlaştıran dezavantaj ve savunmasızlık biçimleri göz önünde tutulduğunda, bunun hem kadın düşmanlığının deneyimlenmesinde hem de sonuçları üzerinde önemli bir etkisi bulunabilir. Kimberlé W. Crenshaw'ın (1991, 1993, 1997, 2012) öncüsü olduğu siyasal düşünceye yaklaşım yöntemi olan kesişimselliğin (*intersectionality*) anahtar değerindeki derslerinden biri olarak görüyorum bunu. Geliştirici çözümlememin 2. bölümde bu öngörülere nasıl bir yer inşa ettiğini anlatacağım.

O halde bu açıklamayı, gerekli epistemik ve ahlaki yetkiye sahip kuramcıların eğer uygun görürlerse ve bunu yapmayı seçerlerse içini doldurabilecekleri yalın bir taslak olarak düşünebilirsiniz. Bu süreç belli bir sınıf kız ve kadının tabi oldukları toplumsal normlar grubunu ele alarak onların sadece içeriklerini ve nasıl hayatta geçerli kılındıklarını veya (dayatıldıklarını) tartışmakla kalmayıp, diğer toplumsal olarak dolayımlanmış ayrıcalık ve savunmasızlık sistemleri üzerinde nasıl etkide bulunduklarını ve onlarla nasıl etkileştiklerini ortaya koymayı içerecektir.

Bu benim için şunu gerektirir: Kadın düşmanlığının mantığından somut tözüne veya doğasına geçmek için vites değiştirdiğimde, özellikle (ama sadece değil), bana ait tikel toplumsal konum içerisinde bana tanıdık olan kadın düşmanlığıyla ilgileniyor olacağım. Fakat benim durumumda oldukça ayrıcalıklı, beyaz, orta sınıf, heteroseksüel, cis, engelsiz ve çağdaş Anglo-Amerikan (Avusturalya da buna kökensel bir biçimde dahildir) toplumunda yaşayan biri olarak, bu odak en başta hiç umut verici görünmeyebilir. Gerçekten de, bazı

okurlara absürt ve hatta müstehcen görünebilir. Orta sınıf het* beyaz kadınlar (özellikle) kendi deneyimlerimiz zemininde kabul edilemez bir biçimde çok fazla genelleştiren ve hatta evrenselleştiren bir biçimde feminizm yapmakla haklı bir biçimde eleştirilmişlerdir (Audre Lorde [1979, yeniden basım 2007] "Efendi'nin Evi Efendi'nin Araçlarıyla Hiçbir Zaman Yıkılmayacak," bu bağlantı gereği eyleme davet eden haklı olarak ünlü bir çağrıdır). Fakat, sınırlanmalarım beni tüm tuvalin, kendimi çok fazla gerip uzatmadan ulaşabileceğim küçük bir köşesini boyayıp, ortaya kaçınılmaz olarak (potansiyel olana zıt bir biçimde) berbat bir resim çıkarmaya götürecek olsa da, bunu yapmamın sebebi, kısmen de fırçanın ötesinde bulunandır.

Toplumsal konumun diğer veçheleri dolayısıyla (az sonra tartışacağım gibi) hâkim toplumsal aktörlerin, kız çocuklara ve kadınlara –bu hepimizi değilse bile çoğumuzu kapsar, potansiyel olarak radikal bir biçimde farklı biçimlerde olsa dahi– çektirdiği kadın düşmanlığıyla ilgileniyorum. Fakat bir bakıma, beyaz kadınların beyaz erkeklerin elinde ne çektiklerini anlamak *istiyorum*, ki bu kendi başına ahlaki bir problem olduğu için değil sadece; beyaz olmadığı, trans olduğu veya başka sebeplerle daha az ayrıcalıklı olduğu için daha yaralanabilir kadınların karşılaştıkları kadın düşmanlığı gibi daha da ciddi ahlaki sorunları doğrudan beslediğine inandığım için de. En başta kabaca ve basitçe söylersek, en güçlü beyaz erkeklerin kadın düşmanlığı –ki bunlar ahlaki ve hukuki yaptırımlara en az maruz kalarak gerçekten de cezalandırılamazlıkla– en yaralanabilir kadınlara orantısız bir biçimde zarar vermektedir. Fakat, buna biz, beyaz kadınlar, hayatta kalma amacıyla az çok bağlı olabilecek biçimlerde izin verme eğilimindeyiz. Beyaz kadınların karşılaştıkları kadın düşmanlığı tek bir türden orantısız zarar verir: *ahlaki* zarar (karş. Tessman, 2005). Dolayısıyla kısmen nasıl hata yaptığımızı ve nasıl daha iyi olanı yapabileceğimizi anlamak

* Heteroseksüelin kısaltması –çn.

için bu kadın düşmanlığı biçimini açıklamaya ihtiyacımız olduğuna inanıyorum.

Amerika Birleşik Devletleri'nde problemin büyüklüğü genel seçimin ardından, oy kullanan beyaz kadınların yarısının Hillary Clinton'a değil, Trump'a oy verdiği ortaya çıkınca açıklığa kavuştu. Trump'ın ilerde ele alacağım, uzun bir kadın düşmanlığı, cinsel hakaret ve taciz tarihi olmasına rağmen oldu bu. Fakat şimdi, beyaz kadınları ilgilendiren soru şudur: Biz ne düşünüyorduk? Neden birçoğumuz Trump gibi birinin kadın düşmanlığını affetmeye ve unutmaya hazırdı? Önceden beri *gaslighting*'e mi maruz kalmıştık? Kendi kendimizi mi *gaslighting* yapıyorduk?[14]

Belirmeme

Trump'ın Beyaz Saray'ına gidecek olan Andrew Puzder, kadınlara karşı şiddet geçmişi olan tek kişi değildi. Trump'ın bizzat kendisiyle beraber, Steve Bannon da 1996'da, Puzder'dan on yıl evvel, aile içi şiddetle suçlanmıştı. Buna rağmen Bannon, Kasım 2016'daki başkanlık seçiminden birkaç gün sonra Trump'ın Clinton'a karşı kazandığı üzüntü verici zafere giden kampanyayı düzenleyen kişi olarak Donald Trump'ın başstratejisti konumuna getirilmişti. Hâlâ da bu görevde hizmet ediyor (ben bu kitabı yazarken, Mayıs 2017).

Olay, Bannon'ın o zamanlar eşi olan Mary Louise Piccard'a çok gürültü yaptığı için kızmasıyla başladı. Piccard, yedi aylık ikiz kızlarını beslemek için kalkmıştı. Bu esnada gürültü yapmış ve koltukta uyuyakalmış olan Bannon'ı uyandırmıştı. 1996 yılının ilk günüydü (Gold ve Bresnahan, 2016). Yedi ay önce, ikizlerin doğmasından üç gün evvel, amniyosentez, bebeklerin "normal" olduğunu (ki, Bannon'ın evlenmek için koyduğu koşuldu bu) teyit ettikten sonra evlenmişlerdi (Irwin, 2016).

[14] Bkz Crenshaw ve diğerleri (2016) içinde seçim arifesinde on altı toplumsal adalet lideriyle yaptığı görüşme hem bu soru hem de başka sorular üzerine ilginç bakış açıları sunmaktadır.

Sonra Piccard mutfak alışverişi yapmak için Bannon'dan kredi kartını istedi. Paranın *kendi* parası olduğunu söyleyen Bannon, ondan çek defteri kullanmasını istedi. Bannon evden çıkarken Piccard onu arabaya kadar takip etti ve sürücü tarafındaki camdan tartıştılar. Piccard onu boşanmayla tehdit etti ve Bannon, hiçbir zaman evi terk etmeyeceğini söyleyerek ona güldü. Piccard ona doğru veya onun üzerine tükürdü (polis raporu bu konuyu açıklığa kavuşturmuyor). Bunun üzerine Bannon sürücü koltuğundan onu önce bileğinden sonra boynundan yakaladı. Onu arabaya, kendine doğru çekmeye çalıştı. Piccard mücadele etti ve serbest kalmak için onun yüzüne vurdu. Kısa bir süre sonra, arabadan çıkıp 911'i aramak için eve koştu. Bannon onu takip etti.[15]

Piccard, elinde bir cep telefonuyla oturma odasına koştu. 911'i tuşladı, Bannon ikizlerin üzerinden atlayarak karısına ulaştı ve telefonu elinden aldı. Telefonu yere atarak bağırmaya başladı. "Deli misin amını siktiğim?" dedi, Piccard'ın ifadesinde söylediğine göre. Bannon evi terk edip arabayla uzaklaştıktan sonra, karısı telefonu pek çok parça halinde dağılmış ve artık kullanılamaz halde buldu.

Polis, 911 aranıp telefon kapatıldığı için yine de geldi, zaten bu durumda standart uygulama da buydu. Polis memuru, Piccard'ın bileğinde ve boynunda kırmızı izler gördü ve polis fotoğrafçısı rapor yazmak için fotoğraf çekti. Piccard daha sonra Bannon'ın kendisine yaptığını "boğmak" olarak betimledi. Hikâye 2016'da *Politico*'da ortaya çıktıktan sonra medya da olayı böyle betimlemişti (Gold ve Bresnahan, 2016;

[15] Polis raporunun bir nüshası, Gold ve Bresnahan'ın *Politico*'da 2016 yılında yayımlanan hikâyesinde de link verilmiş olarak şu URL'de bulunmaktadır: http://www.politico.com/f/?id=00000156-c3f8-dd14-abfe-fbfbbe310001 (son erişim 22 Mayıs 2017). Yukarıda zikrettiğim detayları, aksini belirtmediğim takdirde, yazılı rapordan alıyorum (yani, ifadem rapordakine neredeyse harfi harfine aynı diyebileceğim kadar yakın, sadece maddi olarak önemi olmayan stilistik değişimler yaparak memurun el yazısıyla yazdığı betimlemeyi aktardım).

Irwin, 2016). Sözcük polis raporunda yok, fakat hangi soruları soracaklarını bilememiş olabilirler, birçok memur bunu hâlâ bilmez.

Oysa ki yakın partnerini boğma üzerine yapılan araştırmalara tanıdık olanlar, Piccard'ın boynunda ağrı olduğundan yakındığını bilirler, zira Bannon onu boynundan tutarak arabaya çekmişti. Hem bileğinden hem boynundan yakalamıştı onu, öyle ki mücadeleye başlamış ve (büyük ihtimalle serbest eliyle) yüzünü tırmalamıştı. Bu, boğulmakta olan bir yetişkinin bilincini kaybetmeden önce içgüdüsel olarak tüm gücüyle savaştığı on ile on beş saniyede olması tutarlı olarak beklenilebilecek bir şeydir.

Memurun, boynunda kırmızılıklar görmesi ve bu kırmızı izlerin hemen görülebilir ve fotoğrafı çekilebilecek kadar belirgin olması da yine anlamlıdır – olayın gerçekten boğma olup olmadığına karar verme bakımından. Sadece boğmaların yüzde on beşi polis tarafından raporlanabilecek kadar görünür, iz bırakır; tahribatın çoğu içeride meydana gelir (Snyder, 2015). Araştırma, saldırının yoğunluğu oranında izlerin ve diğer fiziksel belirtilerin belirgin olduğunu göstermiştir (Plattner, Bolliger, ve Zollinger, 2005). Gözün beyazındaki kılcal damar çatlamasından ileri gelen kırmızı noktalar için de söylenebilir bu. Polis raporu, Piccard'ın gözlerinin "kırmızı ve sulu" olduğunu "çok üzgün olduğunu ve ağladığını" not ederek başlıyor. Ön kapıda polis memurunu karşıladığında, "Ah, teşekkürler, buradasınız. Nasıl burası olduğunu bildiniz?" diye sordu. Memur, 911 aranıp kapatıldığı için bu adresten geldiğini açıkladı. Üç veya dört dakika, Piccard ne olduğunu anlatamadı zira ağlıyordu, diye yazdı memur.

Boğazlama Önleme Eğitimi Enstitüsü'nün CEO'su Gael Strack ile yaptığı söyleşiye dayanarak gazeteci Rachel Louise Snyder boğazlama vakaları hakkında şöyle açıklamalar yapar:

> Polis memurları sıklıkla incinmeleri "kırmızılık, kesikler, tırmalamalar veya boyundaki sıyrıklar" olarak listeleyerek olayların önemini azaltırlar. Hastanelerin acil servisleri de hastaları CT ve MR çekmeden eve yollama eğilimindedir. Strack ve aile içi şiddet camiası bugün, boğazlamadan kaynaklanan incinmelerin çoğunun içerde olduğunu ve boğazlama ediminin failinin cinayet işlemeden önce bulunduğu en son istismar edimi olduğunu biliyorlar. "İstatiksel olarak şimdi biliyoruz ki, bir kez eller boğazdaysa bir sonraki adım cinayettir," diyor San Diego Emniyetinin aile içi şiddet biriminde hem doktor hem de dedektif olarak görev yapan Sylvia Vella. "Geriye gitmiyorlar" (Snyder, 2015).

O halde, Steve Bannon'ın Beyaz Saray'ın başlıca stratejistti konumuna itiraz etmek istediklerinde insanlar neden yukarıda anlatılan olayı daha fazla ciddiye almadılar? Snyder'ın kaleme aldığı gibi mükemmel çalışmalar *The New Yorker* gibi önde gelen yayın kaynakları tarafından yakın bir tarihte yayımlandığı halde, boğazlama konusunda genel olarak insanlar neden bu kadar cahil? Profesyonel tıpçılar arasında bile cehalet ve bazen de düpedüz düşmanlık bir sorun oluşturuyor. "Belki de kocanıza bağırmayı kesmelisiniz," diye fikrini beyan etmişti San Diego'daki bir acil servis doktoru, kısa bir süre önce boğazlanmış olan bir kadınla konuşurken (Jetter, Braunschweiger, Lunn, ve Fullerton-Batten, 2014).

Mary Louise Piccard, birçok kurbandan daha fazla ciddiye alınmıştı. Steve Bannon travmatik incitme ve dövme biçiminde aile içi şiddetle ve tanığı korkutmaya yeltenmekle suçlanmıştı. Bannon "suçsuz" olduğunu öne sürdü ve Mary Louise Piccard ona karşı tanıklık etmek için mahkemeye gelmediği için dava sonunda düştü. Bunun sebebi, daha sonra açıkladığı gibi, Bannon tarafından tehdit edilmesi ve avukatının ona konu kapanana kadar kenti terk etmesini söylemesiydi. Bannon onu tehdit etmişti: Eğer bunu yapmazsa, yaşayacak bir yeri ve kızlarına bakacak parası olmayacaktı. Piccard şunu ekledi, "Eğer mahkemeye gidersem, avukatıyla

beraber benim suçlu bulunmam için ellerinden geleni yapacaklarını söyledi." Piccard mahkemeye gitmedi, Bannon da tehdidini gerçekleştirmedi. Ve şimdi, Bannon'ın sözcüsü göre, "Asıl önemli olan ikizleriyle ve eski karısıyla çok iyi ilişkileri olması ve onları ekonomik olarak desteklemesidir."

Sessizlik, kadınları boğan ve onları konuşamayacak şekilde korkutan ve uyumu koruyacak şekilde ayar veren erkekler için altındır. Sessizlik, kurbanları yalıtır ve kadın düşmanlığını etkinleştirir. O halde, kıralım onu.

Genel Bakış

Bu kitap kadın düşmanlığının sözlük tanımıyla, genel olarak kabul edilen, anlaşılan biçimini göz önüne sererek başlıyor. Benim deyimimle bu "naif kavrayış"a göre, kadın düşmanlığı, kadın oldukları için kadınlardan nefret etme eğiliminde olan, yani kadınlardan toplumsal cinsiyetleri yüzünden ya evrensel bir biçimde ya da en azından çok genel olarak nefret etme eğiliminde olan bireysel kadın düşmanlarının bir özelliğidir. Bu görüşe göre, faillerin, eğer *hüsnü niyetle* kadın düşmanı sayılacaklarsa, kalplerinde bu nefreti, "derin" veya nihai psikolojik açıklama yapmayı sağlayacak bir biçimde taşımaları gerekebilir. Kadın düşmanlığı kadın düşmanları nasılsa öyledir o halde. Ve kadın düşmanları belli bir psikolojik profile uyan faillerdir.

1. bölümün geri kalanında, kadın düşmanlığının naif kavrayışının, kurbanlarına, hedeflerine ve kadın düşmanlığıyla suçlandıkları halde gerçekte masum olanlara yardımcı olmadığını savunmaya girişeceğim. Bu görüş, kadın düşmanlığını fiilen var olmayan, hem siyasi olarak marjinal hem de daha fazla açıklanamaz bir fenomen haline getirir. Kurbanın tarafında ise naif kavrayış, belli bir pratiğin veya eylemin kadın düşmanı olduğu iddiasını haklılaştırmayı çok zor hale getirmektedir. Failin (*agent*) tarafından da bakarsak, naif kavrayış, kadın düşmanlığı suçlamaları karşısında başarılı bir savunmayı anlamsızlaşmaktadır. Kişiyi özellikle kadın-

ları hedefler görünen ama zorunlu olarak sadece kadınları hedeflemeyen faillerle şüpheli bir beraberliğin içerisine yerleştirmektedir. Fakat ilerde savunmaya devam edeceğim gibi, kadın düşmanlığının neden sadece kadınları hedeflemesi *gerektiği* hiç açık değildir. Çeşitli bağnazlık biçimleri sıklıkla bir arada bulunarak daha da öldürücü bir hale gelirler.

2. bölümde geliştireceğim pozitif öneri, kadın düşmanlığını, birincil olarak, kadınların düşmanlıkla karşılaşmasına yol açan ataerkil normların ve beklentilerin hayata geçirildiği ve insan ilişkilerini kontrol ettiği ortamların bir özelliği olarak anlamamız gerektiğini ileri sürüyor — böyle ortamlarda sadece kadınlar değil, ataerkil yasayı ve düzeni ihlal edenler de düşmanlıkla karşılanır. O halde kadın düşmanlığı, kadınların tabi olmasını destekleyecek ve denetleyecek, eril tahakkümü ayakta tutacak şekilde işler. Arka planında ise kesişen diğer ezilme ve yaralanabilirlik, tahakküm ve dezavantaj, birbiriyle kıyaslanamaz maddi kaynaklar, yapmaya izin veren ve kısıtlayan toplumsal yapılar, kurucular ve bürokratik mekanizmalar vs vardır.

O halde benim görüşüm uyarınca kadın düşmanlığı deneyiminin evrensel bir mefhumu yoktur. Kadını bir erkek denginden ayıracak şekilde (başka her şey eşit olarak ele alındığında), kadının eylemlerinin arka planında oluşan herhangi bir düşmanca güç alanına bir ad vermek niyetiyle kullanılmıştır. Kadın, nasıl davrandığına bağlı olarak potansiyel olarak düşmanca sonuçlarla bilfiil olarak *yüzleşebilir* veya *yüzleşmeyebilir*. Toplumsal kontrol genel olarak böyle çalışır: birini harekete geçmeye yönelten veya harekete geçmekten caydıran, pozitif ve negatif (normları) yerleştirme veya pratiğe geçirme mekanizmaları... İlgili ideal ve standartlar uyarınca "iyi" olarak, elbette eğer bu yollar ona açık ise, itici sonuçlardan kurtulabilir. Bazen o yollar açık olmayacaktır. Çifte bağlanmışlıklar ve hatta daha da kötüsü, çoğunlukla mevcuttur.

Önerdiğim çözümlemede kadın düşmanlığının özünün psikolojik doğasında değil, toplumsal işlevinde bulunduğu-

nu fark etmek gerekir. Failleri (*agents*) için kadın düşmanlığının özel bir "duygusu" veya içeriden fenomenolojisi olması gerekmez. Eğer herhangi bir hissi varsa, *haklı* olma eğiliminde olacaktır: kendisi için veya ahlak için ya da sıklıkla ikisini bir araya getirerek – "küçük adam" için ayağa kalkmak gibi. Pençesine düşenlere ahlak için yapılan bir haçlı seferi gibi görünecektir, bir cadı avı gibi değil. Ve hedeflerini kadınlardan nefret etme ruhuyla değil, adalet sevgisi ruhuyla takip edecektir. Normlar, pratikler, kurumlar ve diğer toplumsal yapılar tarafından örneklenen saf bir biçimde *yapısal* bir fenomen de olabilir.

Bunlar söylendikten sonra, benim düşünce yolumda, kadın düşmanlığı potansiyel hedeflerinin ve kurbanlarının bakış açısından –yani kız çocuklarının ve kadınların– bakış açısından anlaşılmalıdır. Kadın düşmanlığı, o halde, kadın düşmanlığının bazılarına, sıklıkla da başkalarının davranışını kontrol etmek ve onları bir şekilde davranmaktan alıkoymak amacıyla *yapılan şeydir*. Kadın düşmanlığı bir kızı ve kadını belli bir toplumsal sınıfa (az çok tam olarak ırk, sınıf, yaş, beden şekli, engelli olup olmama, cinsellik, cis veya trans olma vs bakımından belirlenmiş) ait olarak ele alır. Bu şekilde toplumsal cinsiyetlendirilmiş kişiler oluşturduğu sınıfın bir üyesi olarak o sınıfın savunmasının uygun olacağı normları veya beklentileri ihlal edip onlara meydan okumasının düşmanca sonuçlarına işaret ederek onu tehdit eder. Bu normlar erkeğe verilen (güya zaten sahip olduğu) payeler ve kadının yapmakla mükellef olduklarıdır. Kendilerine verilen rolleri doğru dürüst oynamayan veya erkeğin bölgesine geçen kadınları temsil eden bir kadın *tipi* olarak da konumlandırılabilir.

3. bölümde, "cinsiyetçilik" ve "kadın düşmanlığı" önemli bir tezat oluşturmak için kullanılabileceği için bunu ele alacağız. Cinsiyetçiliğin, ataerkil bir toplumsal düzeni *haklılaştıran* ve *rasyonelleştiren* ataerkil ideolojinin bir dalı olduğunu ve kadın düşmanlığının da onun yönetici normlarının ve beklentilerini kontrol altında tutan ve onları güçlendiren bir

sistem olduğunu öne sürüyorum. O halde cinsiyetçilik bilimseldir; kadın düşmanlığı ise ahlakçıdır. Ayrıca ataerkil bir düzenin hegemonyacı bir niteliği vardır.

Kadın düşmanlığının "mantığı"nı kuramsallaştıran bu üç bölüm boyunca, yaptığım çözümlemenin birçok önemli teorik ve pratik avantajları olduğunu savunacağım. Çözümlememin sahip olduğu faydalar, onlardan bahsettiğim sırayla şunlardır:

> Kadın düşmanlığını göreli olarak gizem içermeyen ve epistemolojik olarak erişilebilen bir fenomen olarak anlamamızı sağlar. Oysa ki naif kavrayış, kadın düşmanlığını epistemolojik, psikolojik ve metafizik bakımdan gizemli bir hale getirme tehdidini taşır.
>
> Kadın düşmanlığını ataerkil ideolojinin doğal ve temel bir tezahürü olarak anlamayı sağlar ki (diğer kavrayış) kadın düşmanlığını göreli olarak marjinalleştirmekte ve kendi içinde politik olmayan bir fenomen haline getirmektedir.
>
> Nitelik, nicelik, yoğunluk, deneyim ve düşmanlığın etkisi, bu düşmanlığı aktaran failler ve sosyal mekanizmalar bakımından kesişimsel kimlikleri göz önünde bulundurulduğunda, kadın düşmanlığının kız çocukları ve kadınlar üzerinde çeşitli biçimlerde işlendiğini göstermenin alanını açar. Eğer kadın, erkek egemenliğinin paralel sistemlerine tabi ise (bu da elbette, yine, diğer kesişen toplumsal faktörlere bağlıdır) veya eş zamanlı olarak bulunduğu birçok toplumsal konum dolayısıyla çelişen roller oynaması bekleniyorsa, kadın düşmanlığı kendisinin bir araya gelen *çoklu* biçimlerini de içerebilir.
>
> Kadınların toplumsal dünyada dolaşırken karşılaştıkları düşmanca tepkilerin nihai psikolojik zeminlerine değil, bu tepkilerin kendilerine odaklanarak kadın düşmanlığını *sistematik* bir toplumsal fenomen olarak anlamaya olanak tanır. Bu düşmanlığın, bireysel

faillerin psikolojilerinde dolaysız bir zemini olmasına gerek yoktur. Kurumlar ve diğer toplumsal çevreler, farklı biçimlerde engelleyici, "soğuk" veya kadınlara karşı düşmanca olabilir.

- "Kadın düşmanlığı" terimini son zamanlarda "taban"-da yer alan (grass-roots) anlambilimsel aktivizmle paralel yönde genişletmektedir. Söz konusu aktivizm, terimin kullanımını ve bir ölçüde sözlük tanımını zaten bu vaat eden yöne doğru itmiştir. Görünüşte ayrıksı durumların nasıl ayırt edilebilir bir ortaklığa sahip olduklarını açıklamaya da yardım eder.
  Yakın zamanlarda, ortaya çıkan vakalar bağlamında kadın düşmanlığıyla ilgili tartışmalı olan birçok soruya makul yanıtlar verir.
  Kadın düşmanlığı ile cinsiyetçilik arasında açık bir tezatlık kurmamızı sağlar.

4. bölümde, odaklandığım ortamdaki beyaz hetero-ataerkil düzen içerisinde, kadın düşmanlığının tözel bir merkezî dinamiğini göz önüne alacağım. Bu ahlaki iyiler (goods) ekonomisinde kadınlar erkeğe *vermek*, ona sormamak ve kendilerinde hak görmek yerine ona borçlu ve müteşekkir hissetmek mecburiyetindedir. Karakteristik bir biçimde *ahlaki* iyiler bakımından özellikle böyledir bu: dikkat, bakım, sempati, saygı, hayranlık ve besleme. Bunun arka yüzü de erkeğin bu ahlaki iyilerin açtığı yolda çok şey almasıdır — ki buna, öyle görünüyor ki, çektiği sıkıntılarda istediği ahlaki desteği ona artık veremeyenlerin canı da dahildir. Erkek, kadına doğası gereği bir değer verebilir ve onu sevebilir ama bu da son derece koşulludur, yani onu bir kişi olduğu için (her neyse bu) değil, erkeğin kendisine gösterdiği iyi istem gibi ikincil bir kişisel tutum yüzünden değer verir ve sever.

5. bölümde bir ara verip "insanın insana karşı insani olmayan muamelesi" minvalindeki popüler karşıt yaklaşımı ele alacak ve kadınlara bu şekilde davranılmasının kadın düşmanlığını açıklamadığını savunacağım. "Hümanizm" de-

diğim bu popüler görüş uyarınca kadın düşmanlığının kaynağı, kadınların insanlığını tam olarak tanımakta başarısız olmaktan geçer. Ben iddia ediyorum ki, burada eksik olan kadının insanlığına dair bir his değildir. Asıl problem, erkeğin gözünde onun insanlığının yanlış kişilere, yanlış biçimde ya da yanlış bir ruh halinde yönelmiş olmasıdır. O halde, insan kabul edilen varlıklarla insandan daha az olan yaratıklar veya zihin sahibi olmayan nesneler karşıtlığıyla düşünmektense, temel tezatı deyimin ikinci kısmına yerleştirme imkânını keşfetmeliyiz. 4. bölümün verme/alma dinamiğine katılan kadınlar, *verici* insan veya insan varlıklardır. Kadının insanlığı böylece başka insanlara borçluymuş gibi ele alınabilir ve değeri de onlara ahlaki anlamda iyileri verip vermediğine dayanan bir biçimde olumsaldır: yaşam, sevgi, zevk, besleme, hayatta tutma ve konfor, böyle bazı şeyler olmak. Kadın çoğunlukla kendi aklına sahip bir varlık olarak pekâlâ anlaşıldığı halde, bu akıl yanlış şeylere, yanlış biçimlerde, yanlış insanlara –kendisi ve başka kadınlar da buna dahil olmak üzere– yönelmiş göründüğünde vahşice ve insani olmayan biçimlerde cezalandırılmasının sebebini anlamaya yardımcı olur bu.

Kitabın geri kalanın çoğu, kadın düşmanlığının (kanımca) yedeğinde bekleyen yeterince fark edilmemiş önyargıları, kaynakları, yöntemleri ve yapabilir kılan/kendi-kendini maskeleyen mekanizmalarıyla ilgilidir. Bunların ahlaki anlatılardan, toplumsal senaryolara, sanat eserlerinden ve grup etkinlikleri örüntülerine kadar arka planda işleyen veren/alan dinamiklerince etkilendiğine inanıyorum.

6. bölüm hiper ayrıcalıklı erkeklerin kendilerini yanlıştan muaf tutan anlatılardan nasıl faydalanma eğiliminde olduklarını göz önüne serecek. Sempati duygusunun dişi kurbanlardan uzaklaşarak erkek kurban edicilere doğru akmasına "erpati" adını verip empatiyi tartışacağım. Çok tartışılan Isla Vista cinayetlerine tezat oluşturan bir biçimde çok daha az tartışılan, Oklahomalı, kendine siyah kadınları kurban olarak seçen tecavüzcüyü konu edeceğim. Polis memuru olduğu

için kurbanlarının onu rapor etmeyeceğine, etseler bile onu adaletin önüne çıkaramayacaklarına güveniyordu. Girdiği bahis sonunda doğru çıkmadı, ama oldukça kurnazca bir hamleydi, bunu tamamen suçu işleyip bedelini ödememek bakımından söylüyorum. Ve bu, Moya Bailey'in pek uygun terimini kullanarak (2014) ifade edersek, siyah kadın düşmanlığıdır (*misogynoir*), zira Amerika'da kadın düşmanlığı ile siyahlara karşı ırkçılığın belli bir kesişimi söz konusudur.

7. bölümde, ahlaki "vericiler" olarak ayrıcalıklı kadınların toplumsal pozisyonlarının öngörülebilir sonuçlarına bakacağım. Bunlar, kadın düşmanlığının ve erkek saldırganlığının kurbanlarına karşı düşmanlık besler ve onlardan şüphe eder, zira saldırganlık onların kendilerinden daha az ayrıcalıklı olmayan erkek karşılıklarından gelmiştir. Oysa ki, beyaz üstünlüğe gelen tehdit yerel olarak hâkim, beyaz olmayan faillerden gelmişse, sempati duyguları tam tersi yönde işler. Çünkü bu anlatılar öznelerini *kurban* rolüne koydukları için, onu da ahlaki bir ışık altına getirecek, bakımın, ilginin, sempatinin ve dikkatin yeri olarak belirtecektir. Fakat bunun zararı, kadın düşmanı mekanizmalarla belirtilmiş, ırkçı mekanizmalarca ortaya koyulmuştur ki bu mekanizmaları kadınların, özellikle de renkli kadınların dikkatlerini başkalarına odaklamaları, o dikkati başkalarından talep etmemelerini ileri sürerler.

Son olarak 8. bölümde Hillary Clinton'ın 2016'da başkanlık seçimini kaybetmesini, kuramımı uygulayarak açıklayacağım. Bu vaka, kadın düşmanlığının, nasıl çoğunlukla erkeklerin tarihsel toprağına ayak basan, onların arazisinin sınırlarını ihlal ederek erkeği, *ondan bir şey almakla* tehdit eden kadınları hedef aldığını ve onu ahlaken "verici" olma kapasitesi içerisinde tehdit ettiğini göstermektedir. Bu, onu parçası olduğu bir sorunu, *onun* sorunu haline dönüştürmeyi de içerebilir özellikle; kişiselleştirmeyi de beraberinde getirebildiği gibi, onun niyetlerinin ve davranışının yeniden tanımlanmaları yapılır, öyle ki her şeye muhalif olan bir bakış açısı benimsenir ve sonsuzca arz edilen değersizleştirmeyi hak eden biri olarak tasvir edilir. Dolayısıyla sahip

olma hırs haline gelir; ulaşma arzusu el koymaya dönüştürülür, kazanma hırsızlığa eşitlenir ve dahil edilmeyen dışarıda bırakılan ne varsa silinir.

Bu türden kavramsal dönüştürmelere çok sık rastlanır. Fakat, iyi çıkarımlar olmayabilirler, gerçekten de, aşikâr bir biçimde, konuyla alakası olmayan sonuçlardır (*non sequitur*). Dahil edilmeyenler ise ihmalkârca veya hakaretamiz *olabilir*. Veyahut, ahlaken veya epistemik olarak sağlıklı bir alçakgönüllülükten de kaynaklanabilir ve birinin ahlaki failler ve sorgulayıcılar cemaatinin bir üyesi olduğu kabulünü içerebilir. Bu cemaat bir çeşitlilik içermediği zaman da, ki felsefede bu ne yazık ki çok sık rastlanan bir durumdur, insanın bunu tek başına düzeltmesi zordur, yine de kişi eğer bir katkıda bulunabiliyorsa bulunması değerlidir.

Bunu akılda tutarak, bu kitabın kapsamayacağı birçok önemli konuyu açıklayayım. Veyahut da bu konuları burada yalnızca bazı sınırlar içinde ele alıp bu sınırların ötesinde düşünmeye devam edeceğim.

Esef Duyduklarım

Belki de (her ne kadar pek çoğu dahil edilmese de) bu kitaptaki en büyük dahil etmeme, trans kadın düşmanlığıdır. Bu çok önemli ve gerçekten de acil bir meseledir, zira trans kadınlar özellikle de renkli siyah trans kadınlar, bugün dünyanın başka yerlerinde olduğu gibi, Amerika Birleşik Devletleri'nde de son derece yaralanabilir bir nüfustur. Onları aramıza buyur etmek görünürlüğü artırır, fakat çok öngörülebilir bir biçimde geri teper. Ve trans erkekler de yüksek derecede yaralanabilirdir.[16] Transfobik ve trans kadın düş-

[16] Trans erkeklerin maruz kaldığı transfobinin trans kadın düşmanlığı olup olmadığı, kimin trans kadın düşmanlığı tanımıyla çalıştığınıza bağlıdır; terimin parçalarını ilk bir araya getiren kuramcı olarak tartışmanın devamlılığı için bkz. Julia Serano ([2007], 2016) ve Talia Mae Bettcher (2007). Serano'nunkiyle uyumlu bir tartışma yaparsak, söyleyebileceğim kadarıyla, trans erkeklere karşı transfobi trans kadınlara karşı transfobiden farklılık gösterebilir.

manlığından kaynaklı şiddet, taciz ve hem bireysel hem de yapısal şiddet biçimlerinin genelgeçer değerde olduğu veri iken, bunu doğasına ilişkin konuşamayacağıma üzülüyorum. Bunu söyledikten sonra, bunu yapmak için gereken yetkiye sahip olmadığımın da bana açık göründüğünü sözlerime ekleyeyim. Felsefedeki son dönem tartışmalar (Mayıs 2017) bu konularda konuşmak için yaşanan deneyimin gerekli olduğunu açıklığa kavuşturdu.[17] Trans feminizm hakkında daha çok şey öğrenmek isteyen okurlarım için, kaynakçam konuyu anlamaya en çok yardımcı olan ve aydınlatıcı nitelikteki eserlerin bazılarını içermektedir: Talia Mae Bettcher (2007, 2012, 2013, 2014), Rachel V. McKinnon (2014, 2015, 2017) ve Emi Koyama (2003, 2006) ve Julia Serano ([2007], 2016) bunların arasında bulunmaktadır.

Siyah kadın düşmanlığı üzerine yazdıklarımı daha da fazla epistemik tedbir –ve alçakgönüllülük– ile ifade etmeye çalıştım. Endişem şu ki, beyaz bir kadın olarak yazdığım için siyah kadınların bedenlerini değersizleştirme ve şiddetin özneleri olarak grafik bir biçimde konumlandırmaktır; bu da, bizim tarafımızdan gelen tarihsel ve halen de sürmekte olan kayıtsızlığın da üstüne tuz biber olduğu, daha sorunlu bir biçimde başkalarının bedenlerine ilişkin duyulan arzuyu kışkırtan bir niteliğe sahip olabilir. Fakat bir otorite figürünün nasıl fakir, hukuken zor durumda (örneğin tutuklanması için öncelikli karar çıkartılmış), seks işçisi, uyuşturucu bağımlısı olan kadınları kendine kurban olarak seçtiğine ışık tutmak amacıyla Daniel Holtzclaw vakası üzerinde biraz zaman harcadım. Jürideki beyaz kadınların, siyah kadınlara karşı işlenen korkunç cinsel suçlardan dolayı onu mahkûm ettikleri halde onun için yine de sempati gözyaşları dökmüş olmalarına şaşırmamayı başaramadım. Ana akım feminist medyadaki beyaz kadınlar da büyük ölçüde sessizdiler. Bun-

[17] Jennifer Schuessler, "Transırksal Kimlik Felsefe Dünyasında Suları Bulandırıyor," *New York Times*, 19 Mayıs 2017, https://www.nytimes.com/2017/05/19/arts/a-defense-of-transracial-identity-roils-philosophy-world.html.

ların ikisi de beyaz kadınların sıklıkla suçlu oldukları bir tür siyah kadın düşmanlığıdır; suç ortaklığı ve görmezden gelme nedeniyle onlar da suçludurlar. Ben kendimi de yaptığımdan daha iyisini yapabilecek, yapmak zorunda olan sınıfın içerisine dahil ediyorum.

Bunlar ahlaken mükemmel bir biçimde ilerlemenin bir yolunun olmadığı sonucuna vardığım kararlardan bazılarıdır. Linda Martin Alcoff'un (1991-1992)'de işaret ettiği gibi, "Bir şeyi geride bırakıp ilerlemek" bile ayrıcalık bir pozisyonunda yapılan bir şeydir. Yine de, sözlerini bunun bazen gerektiğini söyleyerek sürdürür (s. 24-25). Bu, insanın daha sonraki sessizliklerinden pişman olmayacağı anlamına gelmez.

Burada bu sekiz bölümün her birini ve sonuç bölümünü bağımsız, tek başına okunacak bir makale haline getirmek (okurların farklı yollarla içeriğe gireceklerini ve çözüm bulacaklarını bildiğimden) ile her birinin kapsayıcı olmaktan uzak olsa bile, konuya sistematik bir yaklaşıma katkıda bulunduğunu göstermek arasında bir denge kurmaya çalıştım. Yine de, kadın düşmanlığını düşünmek için geliştirdiğim çerçevenin genel olması amaçlanırken, ne var ki onun içini doldurma çalışması farklı kuramcılardan oluşan bir topluluğun işi olması nedeniyle ikincisinden çok birincisini dile getirdim. Benim bundan sonra gelecek bölümlerde yaptığım detaylı çalışma, günümüz Amerika Birleşik Devletleri ve Avusturalya gibi, politik katılımcısı olduğum kültürlere bilinçli bir şekilde odaklanmaktadır. Metodolojim hem kültürel eleştiri ögelerini, hem ideoloji eleştirisini hem de felsefi çözümlemeyi içerdiği için umarım yaptığım çözümleme yer değiştirmiş bir etnomerkezciliğe dayanmıyordur (böyle olmadığını düşünüyorum, umarım öyledir). Dolayısıyla, içeriden bilgiye ihtiyacım var. Kadın düşmanlığını, ona bazen ırkçı ve yabancı düşmanı biçimlerde parmağını ötekine, öteki kültürlere sallayarak işaret etmek yerine, sıklıkla inkâr edildiği bağlamda teşhis etmek her zaman önemlidir. Bu da benim yapacağım bir iş değil, beyaz Avusturalyalı yurdunu

terk etmiş (Amerika'da yaşayan bir akademisyen) biri olarak başkalarının bu çalışmayı tamamlamasını ve genelleştirmesini arzu ederim.

Başta yapmak istediğim uyarılardan biri de, ki kitabımın neden böyle bir alt başlık taşıdığını da açıklıyor, insanları oğlanlar ve erkekler ile kız çocukları ve kadınlar olarak karşılıklı ve bütüncül bir biçimde birbirini dışlayan kategorilere ayıran ikili toplumsal cinsiyet sistemine yanlış ve zararlı olarak bakmamdır. Bazı insanlar intersekstir, bazı insanların bir toplumsal cinsiyeti yoktur, bazı insanların toplumsal cinsiyeti kuir'den, yani farklı toplumsal cinsiyetlendirilmiş kimlikler arasında ve diğer ikili olmayan (*non-binary*) imkânlar arasında gidip gelirler. O halde, toplumsal cinsiyet ikiliğini kesinlikle onaylamıyor ve altını çizmek suretiyle reddediyorum. Fakat bazen sanki bu yanlışlıklar doğruymuş gibi yol alıyor ve bunlardan hangi sonuçların çıktığını göz önüne sermeye çalışıyorum. Zira ataerkilliğin mantığı, dolayısıyla da kadın düşmanlığının mantığı, hem toplumsal cinsiyet ikiliğinin kabulünü (bkz. Digby [2014]) hem de antitrans toplumsal cinsiyet metafiziğinin kabulünü (bkz. Bettcher [2007,2012]) fazlasıyla içeriyor. İnsan cinselliğine heteronormatif bir bakışın, homoseksüellik, heteroseksüellik, biseksüellik arasındaki alışıldık ayrımların alternatifi için (bkz. Dembroff [2016]) ve aşkı zorunlu monogami olarak ele alan kavramsal çerçevelerin alternatifi ve çok aşklılığın feminist bir savunusu için (bkz. Jenkins [2017]).

Kadın düşmanlığının mantığını araştırmak sıklıkla bu kadar problemli ve gerçekten de düpedüz yanlış varsayımların çıkarımlarını keşfetmeyi içerir; bu varsayımlar birçok insanı dışlar ve vücuda gelmenin, yaşamanın ve sevmenin meşru ve salim yolları olabileceğini varsaymaz ve bazı insanların insanlığını ve varoluşunu bile yok sayar. Fakat bazen ince ve hatta ahlaken kanlı detaylar içeren bir biçimde statükoyu ayakta tutan bir sistemin kendi içinde nasıl çalıştığını anlamak, onunla en iyi nasıl savaşılabileceğini anlamak için faydalıdır. Bazen, itiraz edilebilir varsayımları,

argüman uğruna ve nihai olarak kadın düşmanlığının işleyişini ortaya koymak ve kesintiye uğratmak (Haslanger, 2012) için öne sürmekteki niyetleri budur.

Kitabın alt başlığının "mantık" olmasına dair söz konusu edeceğim son gerekçeye getiriyor bu beni. Bu kitap boyunca kadın düşmanlığını içerden anlamaya çalışıyorum, yalnızca psikolojik bir mesele olarak değil, psikolojik yapısal ve kurumsal tezahürleri olan sosyopolitik bir fenomen olarak. Kadın düşmanlığını ataerkil düzenin polisliğini yaptığı ve onu güçlendirdiği ölçüde daha ataerkil ideolojinin bakış açısından anlam ifade eden düşmanca bir güçler sistemi olarak sunuyorum. Ataerkil düzenin ezici ve irrasyonel olduğuna ve üstümüze uzun, tarihsel bir gölge düşürdüğüne inandığım için kadın düşmanlığına karşı çıkılması gerektiğine de inanıyorum ve bireysel faillerin ona direnmek için çaba sarf etmelerinin sıklıkla gerekçeleri ve hatta mecburiyetleri vardır (Tartışma için bkz. Hay [2013] ve Silvermint [2013]).

Bununla beraber, eleştirel bir ırk kuramcısı III. Charles Lawrence'ın (1987, 2008) verdiği ipucunu takip ediyorum; bu kitap, toplumsal adalet konularına, Lawrence'ın "epidemiyolojik" adını verdiği bir yaklaşımı birincil bir biçimde benimsemektedir. Yani, politik alt belirlenimleri olan ahlaki ve sosyal fenomen olarak kadın düşmanlığının doğasını açıklığa kavuşturmaya çalışarak büyük ölçüde ahlaki *teşhise* odaklanıyorum. Bu, ahlaki buyruklar vermeye, karakter çözümlemesine dair açıkça ahlaki yargılar vermeye ve etkili bir biçimde insanları mahkemeye çıkarmanın ve kendilerini savunmak zorunda bırakmanın zıddıdır. Kadın düşmanlığına böyle bir yaklaşımın bireysel suç ve masumiyet gibi başka şeylerin yanı sıra ahlaki narsisizme yol açacağı için işe yaramayacağını düşünüyorum. Bu sayfalar boyunca tekrar tekrar göreceğimiz gibi, kadın düşmanlığı çoğunlukla ahlakçı alaşağı etmeler ya da (gerçek veya varsayımsal) ahlaki hataları yüzünden kadınların affedilmez bir biçimde utandırılmasını içerir. Kadın düşmanlığı, aynı zamanda da kadınları savunmasızlığın bir tür tiranlığı olarak düşündüğüm şeye tabi kı-

lar – onun etrafındaki, daha kırılgan olduğunda hükmedilen bir veya (güya) her kişiye ya da yaratığa işaret edilerek, onun (yine güya) elinden gelenin daha iyisini yapması, onlara ilgi ve bakım sunması gerekecektir, eğer bunu yapmazsa da taş kalpli veya hatta bir canavar olduğu söylenecektir. Bu arada ona denk bir erkek, İngiliz ahlak filozofu Bernard Williams'ın dediği gibi, "kişisel projeleri"ni kadına kıyasla cezasız bir biçimde gerçekleştirme yolunda ilerleyecektir. Kadın, bu bakımdan, haksızca bir ahlaki yükle yüklenmiştir.

Öyleyse, kadın düşmanlığıyla öncelikle hukuki ve ahlaki mefhumlarla mücadele etmek ateşin üzerine oksijenle gitmeye benzer. Küçük bir alanda başarılı olur – her şeyden sonra ancak kibritleri ve mumları üfleyerek söndürebiliriz. Fakat, bu stratejiyi üst aşamaya taşıdığımızda, ters tepmeye ve ateşi harlamaya meyleder. Ateşi besleyerek ateşi söndürmeye çalışıyor oluruz.

Alternatifleri nedir? Williams'ı takip ederek, "değerlendirici" dediğimiz ahlaki ve siyasi iddialarla "buyurucu" dediklerimiz arasında bir ayrım yapmak istiyorum. Değerlendirici iddialar dünyadaki bazı hallerin (*state of affairs*) *iyiliği* veya *kötülüğü* hakkındaki (veya alternatif bir biçimde, onlara daha gelişmiş ve "belirgin" ahlaki ve politik nitelikler yükleyen) iddialardır. Değerlendirici iddialar, o halde, *neyin olması (veya neyin olmaması) gerektiği* hakkındaki iddialardır. Çoğunlukla, Williams'ın görüşünce, sorular toplumsal adalet olduğunda yanıtların bu biçimi alması gerekir. Oysa ki *buyruklar* ileri süren (veya aynı metal paranın arka yüzü gibi veya olumsuz tarafında, *yasaklar* koyan) iddialar bireysel bir faile *ne yapması ne yapmaması gerektiğine* ilişkin emirler veya yönergeler vermenin zeminlerini oluştururlar. Williams bu buyrukların ikinci bir kişiye "eğer ben senin yerinde olsaydım..." kipinde öğütler vermenin zemini de oldukları fikrini öne sürmüştür.

Williams'ın "içselci" görüşüne sempati besliyorum. Buna göre, buyruk veren iddialar, tikel faillerle ilişkilendirildiklerinde, o iddiaların doğruluğu o failin "kişisel projelerine"

ve değerlerine dayanır (Manne, 2014a). Fakat bu tartışmalı iddia reddedilse bile, yukarıda sözü edilen değerlendirmeci kipin varlığı ahlakın suçlayıcı veya kaçınılmaz bir biçimde buyruk veren ve sonuç olarak hınç biriktiren bir duruş ile bazen özlenen; bu bağlamda saldırganca da olabilecek bir politik nötrlük arasında seçim yapmak zorunda olmadığımızı gösterir. Kitapta yaptığım çalışmanın çoğu benim ahlaken kötü bulduğum halleri betimlemekten oluşuyor –bunlar adil olmayan ve ezici durumlardır– ve reforma ihtiyaç vardır. Sizi okur olarak aynı sonuçları çıkarmaya davet ediyorum – veya aynı şekilde, potansiyel olarak verimli bir anlaşmazlığın dayanacağı gerekçeleri göstermeye çağırıyorum. Tüm bunlarda ahlaken nötr bir şey yoktur. Buna rağmen, suçu kime, ne kadar, hangi oranda yükleyeceğimiz ve durumu düzeltmek için neler yapılabileceği sorusunu açık bırakıyorum. Bazen kadın düşmanlığıyla nasıl savaşılacağı sorusu fazlasıyla açıktır. Ona katılmayın veya onu cesaretlendirmeyin, durdurmaya çalışmayın vesaire. Bazen, birçok imkân vardır, potansiyel ödül ve faydalarla riskler ve bedeller tartılmalıdır. Bazen de ne yapılacağı hiç de açık değildir ve strateji oluşturmak, deneysel hareket etmek, yolumuzu hissetmek vb. zorunda kalırız. Karşımızda nasıl bir durum olursa olsun, kadın düşmanlığıyla uğraşmanın karmaşık, birkaç toptan yanıta izin veren perakendecilik işi gibi olacağına dair şüphelerim var ki ahlaki ve toplumsal uzun vadeli projeleri detaylı bir biçimde incelediğimizde de durum budur.

Kadın düşmanlığıyla savaşmanın tek tek vakalara odaklanmak suretiyle olacağını düşünmenin başka bir sebebi de mekanizmalarının ve yöntemlerinin çok fırsatçı olmasıdır –veya girişimsel, nasıl baktığınıza göre nasıl betimleneceği de değişir ve elbette çok çeşitlidir. Kız çocukları ve kadınlar bulundukları kademeden aşağı indirilir ve insanların tipik bir biçimde değer verdikleri her neyse –maddi varlıklar, toplumsal statü, ahlaki saygınlık ve entelektüel güvenilirlik, insani başarının diğer alanları arasında kendine saygı, onur vs– ondan mahrum edilirler. Birçok biçimde olabilir bu: te-

peden bakarak, açüklama yaparak (mansplaining), ahlakçılık yaparak, suçlayarak, cezalandırarak, sessizleştirerek, alaya alarak, dalga geçerek, cinselleştirerek, küçülterek, karikatürleştirerek, sömürerek, silerek ve belirtilmiş kayıtsızlığı göstererek.

İşte bu da bu başlığı seçmemin bir başka sebebi: bunun bir emir olması ve kulağa otoriter gelmesine gerek olmaması — usulca söylenebilir ve ona zevkle, bir amaçla itaat edilebilir. Köpeğim Panko bunu ispatlıyor. Fakat onun için, Joseph Raz'ın mefhumunu (1989) kullanarak söylersek, "özgürleştirici bir ödev" olan şey benim için asla öyle olmayacaktır. İnsan olarak özgürlüğümüz başka türde kurallara uymak olduğu kadar düzeltme, yaratma, ihlal etme ve reform yapmada bulunur.

TEHDİTKÂR KADINLAR

Ama elbette, karanlığa rağmen kişi ne tür bir şeyin konuşulduğuna dair bir fikre, bir seziye sahiptir.
P. F. Strawson, "Freedom and Resentment"

"Kadın düşmanlığı" yüklü bir kelime. Yakın zamanda bu kelimenin manşetlerdeki yaygınlığı artmakta.[1] Fakat anlamı ve neye gönderme yaptığı konusundaki uyuşmazlık da öyle. 2 Temmuz 2014'te *The Telegraph*'daki (Londra) yazısında Tom Fordy, "Kadın düşmanlığı konusunda kafası karışık tek erkek ben olamam," diye yazar.[2] Fordy şüphesiz ki haklı. Fakat bu kavramla cebelleşen tek grup sadece erkekler değil. Asıl mesele birçok kızın ve kadının da farklı şekillerde olgunun aslıyla nasıl cebelleştiği. Fordy, "Her erkeğin içinde bir kadın düşmanı var mıdır?" diye umutsuzca sorar. Twitter'daki #YesAllWomen kampanyasının da önkabulünde görüldüğü gibi, tüm kadınlar gerçekten de bir şekilde kadın düşmanlığına maruz kalıyorlar mı?

Bu bölüm kadın düşmanlığı kavramının anlama, kullanıma ve amacına ayrılmıştır. Bu meseleler üzerine, feminist olsun olmasın, analitik felsefeciler bugüne kadar çok az şey

---

1 2012'den itibaren, özellikle de ABD'de, Kanada'da ve Avustralya'daki manşetlerde yaygınlığının artışına dair deliller için, bkz. Google Trends grafiği, https://www.google.com/trends/explore#q=misogyny (erişim tarihi 31 Mart 2015 ve yeniden erişim 11 Mayıs 2017'de bu eğilimin devam ettiği teyit edilir).

2 Tom Fordy, "Is There a Misogynist Inside Every Man?" *The Telegraph*, 2 Temmuz 2014, http://www.telegraph.co.uk/men/thinking-man/10924854/Is-there-a-misogynistinside-every- man.html.

söyledi.[3] Ama bu konunun felsefi olarak zengin, psikolojik olarak karmaşık ve siyasi olarak önemli olduğu ortaya çıkmıştır. Bütün bu sayılan sebepler ve nicesi bakımından kadın düşmanlığıyla daha çok ilgilenmemizin zamanı geldi de geçiyor. 2. bölümün sonuna geldiğimizde kadın düşmanlığının yapısal bir açıklamasını sunmuş olacağım.

---

[3] Kısaca bunu ifade etmek gerekirse; yazım tarihinde (11 Mayıs 2017) philpapers.org'a *kadın düşmanlığı* ve *kadın düşmanı* arama terimleri girildiğinde sırasıyla altmış yedi ve otuz bir sonuç çıkıyor. Ama bu çalışmaların büyük bir çoğunluğunun birincil meselesi (felsefe) külliyatı bünyesindeki bir kişinin kadın düşmanı olup olmadığı sorusuna dayanır. (Bu soru şaşırtıcı olmayan şekilde Nietzsche için sorulmuş, ama aynı zamanda daha çok Iris Murdoch ve Julia Kristeva için de sorulmuş). Bu kavramlar mevcut analitik feminist felsefesinin öne çıkan kavramları da değil. Çalışmalarıyla analizimin geliştirilmesinde önemli rol oynayan üç başlıca analitik feminist felsefeciyi ele alırsak: Sally Haslanger'ın *Resisting Reality*'sinde (2012), "kadın düşmanlığı" kavramı ve bunun farklı biçimleri, sadece kadın düşmanı şarkı sözlerine ilişkin belirli bir örnek bağlamında geçiyor (387-389). Rae Langton'un *Sexual Solipsism*'inde (2009) ise saydığım yarım düzine kadar olmasına karşın onlar da bahsin çoğunluğu öylesine kullanılmış. Langton'un kadın düşmanlığının sebeplerine ilişkin tek somut yorumu ise daha sonra 3. bölümde değerlendirilecek. Martha C. Nussbaum'un "Objectification and Internet Misogyny"sinde (2011) kavram üzerine daha çok şey söylendiğinin düşünülmesi tabidir. Ama çarpıcı şekilde, bu deneme nesneleştirme hakkında kendimle uyumlu olduğunu düşündüğüm ve ileride yararlanacağım birçok şey söylese de, "kadın düşmanı" kavramı ve farklı biçimleri başlıktan sonra (yanılmıyorsam) sadece bir kere geçiyor. Bütün bunlar düşünüldüğünde, mevcut analitik feminist felsefe külliyatı içerisinde açılış sorum olan "Kadın düşmanlığı nedir?"e doğrudan yönelmiş pek fazla çalışma yok. Neyse ki, birçok farklı açıdan bu kavrama ışık tutan nice metin mevcut (yukarıda bahsedilenler ve başkaları). Bu bağlantıya ilişkin özellikle aydınlatıcı olduğunu düşündüğüm kimi klasik feminist metinler arasında şunlar var: Andrea Dworkin'in *Woman Hating: A Radical Look at Sexuality* (1976), Catharine MacKinnon'un *Feminism Unmodified* (1987), Patricia Hill Collins'in *Black Feminist Thought* (2000) ve Susan Faludi'nin *Backlash: The Undeclared War Against American Women* (2006). Ayrıca hem kadın düşmanlığının birçok tezahürüne dair zengin külliyata ilişkin önerilen başlangıç noktası hem de bununla ilişkili ve kesişen baskı ve tahakküm sistemleri için bkz. önsöz, dipnot 4.

Yalnız neden böylesine bir açıklamaya ihtiyaç duyulduğunu merak ediyor olabilirsiniz. Sizin için "Kadın düşmanlığı nedir?" sorusunun basit bir cevabı olabilir. Kavramın yaygın ve sözlük tanımı tarzındaki anlayışa göre, ki ben buna *naif kavramsallaştırma* diyorum, kadın düşmanlığı aslen bireysel faillerin (zorunlu olmasa da tipik olarak erkeklerin) bir özelliğidir. Bu kişiler her bir kadına yahut genel olarak kadınlara, *sırf kadın oldukları için* nefret, düşmanlık veya diğer benzeri duyguları beslemeye yatkındır. Yani bir kadın düşmanının tavırları, onların kadın temsilinden (bireysel veya müşterek olarak) kaynaklanır veya tetiklenir; hedeflerine özgü başka bir temeli yoktur. Buna göre, failin kadınlara yönelik arka plandaki tavırlarıyla birlikte örneğin iğrendiren, tiksindiren, korkutan veya akılsız cinsel nesneler olmaları türünden bir temsil, hepsinde olmasa da (başka bir deyişle sadece sınırlı istisnaları, misal kendisinin düşmanlığını bir şekilde defedebilmiş birkaç kadını kabul etmesi dışında) çoğu durumda failin düşmanlığını tetiklemeye yeterlidir. Böylece kadın düşmanı tavırlar psikolojik doğaları ve temellerinde birleşirler; bu onların "derin" veya nihai psikolojik açıklamasıdır. Bir kültür ne kadar kadın düşmanı içeriyorsa, besliyorsa ve bunların tahakkümündeyse o kadar kadın düşmanıdır.

Kadın düşmanlığının naif kavramsallaştırmasının bazı açılardan çok dar ve diğer bazı açılardan ise yeterince yoğunlaşmamış olduğuna inanıyorum. Her ne kadar vurgunun düşmanlık cinsinden tavırlara yapılmasının doğru olduğunu düşünsem de, bu düşmanlığın hedeflerinin *belirli* kadınları ve belirli *türden* kadınları kapsamasına imkân sağladığını iddiasındayım. Aksi halde, düşmanlığın ve nefretin ahlaki psikolojisine ilişkin herkesçe bilinen belirli şeyler sebebiyle, kadın düşmanlığı (ki onun doğal yaşam alanı olarak düşündüğüm) ataerkil düzenlerde nadiren etkin şekilde tanımlanacaktır. Naif kavramsallaştırmanın, odağımızda olmasını hak ettiğini düşündüğüm bu tepkilerin alt sınıflarına dikkat çekememesi de cabası, ki bu tepkiler *ataerkil ideoloji*nin doğal

sonuçlarıdır. Kadın düşmanlığı, genelde kişisel bir tavırda olsa dahi, en üretken şekilde siyasi bir olgu olarak anlaşılabilir. Kadın düşmanlığının, kadınların ikincil konuma itilmesine zorlamak ve bunu uygulamakla beraber eril tahakkümü de sürdürmek için ataerkil toplumsal düzende işleyen bir sistem olarak anlaşılması gerektiğini özellikle iddia ediyorum.

Kitabın 1. bölümündeki amacım, Sally Haslanger'ın (2012) "analitik" veya "geliştirici" proje olarak ifade ettiği (s. 223-225, 366-368) ya da aynı zamanda "kavramsal etik" (Burgess ve Plunkett, 2013) ve "kavramsal mühendislik" (Floridi, 2011) olarak ifade edilen şeyi gerçekleştirmek. Bu bölümde başladığım ve bir sonraki bölümde uygun şekilde gelişecek kadın düşmanlığının geliştirici feminist kavramsallaştırmasına göre, kadın düşmanlığı birincil olarak bir bütün olarak toplumsal sistemlerin veya çevrelerin bir niteliğidir, ki bunların içinde kadınların, *erkeklerin dünyasında* (yani ataerki) *kadın olmaları sebebiyle* beklenen ataerkil standartları (yani ataerkil ideolojinin ilkelerinin bu çevrede bir etkisi olması) karşılamamalarının sonucu olarak çeşitli düşmanlıklarla karşılaşma eğilimi olacaktır. Bu sebeple, kadın düşmanı tarzındaki düşmanlıklar, genel olarak kadınları hedeflemek yerine, kadınları oldukça seçici olarak hedef alırlar. Ayrıca, bireysel failler bu düşmanlıkları birçok farklı sebeple besleyebilirler. Onların tavırlarının ve fiillerinin tam bir psikolojik açıklaması da büyük ölçüde değişkenlik gösterebilir. Böylesi düşmanlıkların kaynağı bir başka seçenek olarak geniş anlamda toplumsal kurumların fiillerinde, uygulamalarında ve siyasetlerinde olabilir. Bu düşmanlıkların hepsinde olması gereken şey, onların toplumsal olduğu kadar yapısal açıklamalarıdır: Kabaca, ataerkinin düşmanı veya ona yönelik bir tehdit olarak algılanan kadınları disipline eden, cezalandıran, tahakküm altına alan ve suçlu bulan bir sistemin parçası olmak zorundadırlar.

Kadın düşmanlığına ilişkin önerdiğim feminist analiz, kadın düşmanlığının siyasi boyutunu vurgulayarak kavramı geliştirme, psikolojik olarak daha açıklanabilir kılma ve *kadın düşmanlığı*yla *cinsiyetçilik* arasında açık bir farklılığı

gösterme amacı taşıyor. Ayrıca analiz, feministler arasında "kadın düşmanlığı" teriminin kullanılma şekillerine de uyan bir genişleme de sağlıyor. Bu, benim geliştirici önerimin saptırımcılığının kapsamını sınırlıyor ve ayrıca bu kullanım şeklinde olaya özgülük yerine kuramsal birlik de sağlıyor. Ya da en azından 3. bölümde analizin gücüne dair bu şekilde bir iddiam olacak.

Bunların hepsi bir yana bırakırsak, bir örnekle devam edelim. Aşağıda, 1. bölümde, Mayıs 2014'te #YesAllWomen kampanyasını harekete geçiren ve Fordy'nin makalesini ortaya çıkaran olayların ve medyadaki tartışmanın bir özeti bulunuyor. "Kadın düşmanlığı" kavramının sözlük ve Google aramalarının zirve yapmasına sebep olan yakın zamandaki üç olaydan biri buydu; bu olayların her birini önümüzdeki üç bölüm boyunca tartışacağım.

Isla Vista Katliamı

"Merhaba, ben Elliot Rodger. Pekâlâ, bu son videom. Her şeyin buna varması gerekiyordu. Yarın, İntikam günü," yirmi iki yaşındaki Rodger, BMW'sinin direksiyonunun başından bunları söyledi. Rodger, kendini "yalnızlıkla, reddedilmeyle ve gerçekleşmemiş arzularla dolu bir varoluşu çekmeye zorlanıyorum ve bunların hepsi kız çocukları bana asla ilgi göstermediğinden. Kız çocukları diğer erkeklere ilgisini, cinselliklerini ve aşklarını verirken, bu asla ben olmuyorum... Bu âdeta işkence," şeklinde şikâyet ederek tasvir ediyordu.[4] Bu

[4] Bu video daha sonra YouTube'dan kaldırıldı, ama democraticunderground.com internet sitesinde transkripti bulunabilir, http://www.democraticunderground.com/ 10024994525 (erişim tarihi 4 Nisan 2015). Rodger daha önce YouTube'a benzer videolar da kaydedip yüklemişti. Rodger'ın olaydan sonra kamuya sunulan manifesto adını verdiği şeyi "Benim Sapkın Dünyam"da düşüncesine ve niyetine ilişkin deliller nice yorumcu tarafından arandı. 5. bölümde ben de değerlendiriyorum. Bir nüshası şurada bulunabilir, http://s3.documentcloud.org/documents/1173619/rodger-manifesto.pdf (erişim tarihi 5 Nisan 2015).

"kızlar"ın, kendisi gibi "üstün nitelikli bir centilmen" yerine tercih ettikleri "iğrenç kaba herifler"e "kendilerini" attıklarını söylüyordu. Dokunaklı bir şekilde sorduğu soru şuydu: "Bende göremedikleri ne ki?"

Sonrasında Rodger bu kadınlardan üçüncü çoğul kişi olarak bahsetmek yerine onlara *doğru*, yani "siz hepiniz"de olduğu gibi ikinci çoğul kişi kullanarak konuşmaya başlıyor. Özellikle de "Hepinizi bu sebeple cezalandıracağım"da olduğu gibi. Devamında detaylı intikam planını da şu şekilde açıklıyor: "İntikam gününde, UCSB'nin en ateşli kız kardeşlik evine girip içerideki her bir şımarık, burnu havada, sarışın kevaşeyi öldüreceğim." Sonrasında da ikinci çoğul kişi hitabına devam ediyor: "Hepinizi katletmekten büyük bir haz duyacağım. Sonunda benim aslında daha üstün olduğumu göreceksiniz —gerçek alfa erkek. Evet. Kız kardeşlik evindeki her bir kızı yok ettikten sonra, Isla Vista sokaklarına çıkıp gördüğüm herkesi katledeceğim."

Rodger'ın uzun süredir beklenen "İntikam günü" evinde başladı. Videosunu YouTube'a yükleyip Santa Barbara'daki Kaliforniya Üniversitesinin (UCSB) Alpha Pi kız kardeşlik evine aracını sürmeden önce, dairesindeki üç genç adamı (iki oda arkadaşı ve onların bir misafiri) bıçaklayarak öldürdü. Ama Rodger'ın planındaki asıl unsur, kız kardeşlik evine varışını aşırı küstahça duyurmasıyla engellendi. İçerideki kadınlardan birinin ifadesine göre, onun kapıyı çalışı alışılmışın dışında yüksek sesli ve saldırgandı.[5] Kapıdan içeri girmesine izin verilmediğinde, öfke ve hüsranla patlayarak o köşede karşılaştığı üç genç kadını vurdu.[6] Onlar UCSB'deki Tri Delta kız kardeşlik evinin üyeleriydi. Rodger birkaç el ateş etti ve ikisini öldürüp birini de yaraladı. Daha sonrasın-

[5] "Timeline of Murder Spree in Isla Vista," *CBS News*, 26 Mayıs 2014, http://www.cbsnews.com/news/timeline-of-murder-spree-in-isla-vista/
"Thwarted in His Plan, California Gunman Improvised," *CBS News*, 25 Mayıs 2014, http://www.cbsnews.com/news/thwarted-in-his-plan-california-gunmanimprovised/

da arabasına atlayıp giderken hem kaotik hem de görünüşe göre rastgele bir kurşun yağmuruna başladı. Bu süreçte bir başka genç erkeği öldürdü, on üç başka erkek ve kadını yaraladı. Kolluk güçleri ona yaklaşırken, Rodger silahı kendisine doğrulttu ve park halindeki bir araca çarptı. Direksiyon başında ölü bulunduğunda BMW'si alev almıştı.

Birçok feminist yorumcu açısından Isla Vista katliamı, kadın düşmanlığının uygulamadaki çok açık bir örneği olarak görülmesinin yanı sıra, buna ek olarak daha başka şeyler de olabilirdi. Birçokları onu daha geniş bir kültürel düzenin —yani günümüz Amerika'sında ve kimi zaman ataerki sonrası olduğu iddia edilen dünyanın diğer yerlerinde genelde yüzeye çıkmayan çürümüş kadın düşmanlığının— dramatik bir kendini gösterişi olarak algıladı.

Rodger'ın videosunu, onun şiddet içeren patlamasının ertesinde izleyen birçok kadın benzer tepkiler vermişti. Twitter'da #YesAllWomen kampanyası kısa bir süre sonrasında başladı, ismi sosyal medyada halihazırdaki "bütün erkekler öyle değil" tarzı savunmacı tepkilere karşı konmuştu. Hashtag o günün standartlarına göre oldukça hızlı şekilde yayıldı: Ortaya çıkışının ilk dört gününde bir milyondan fazla sayıda tweet atıldı. Birçok tweet'te kadınlar eril saldırganlığa, düşmanlığa, şiddete ve cinsel istismara ilişkin tecrübelerini açıkça ifade etti. Diğerleriyse görünüşte daha az, ama bağlantılı olduğunda daha ciddi saldırıları belgeledi; mesela, açüklamada dahil olmak üzere hor gören ve tahakküm kuran davranışlardan daha az göze batan çeşitleri. Rodger'ın fiilleri açıkça spektrumun en şiddetli tarafında olsa da, onun söylemine ilişkin bir şey birçok kadına rahatsızlık verdi, özellikle de kulağa fazlasıyla tanıdık geldi.

Sayısız sağcı ve ana akım yorumcu anında kadın düşmanlığının feminist teşhisine direnç gösterdi ve birçoğu buna bağlı #YesAllWomen kampanyasını da reddetti. Masa tenisi maçı gibi bir o yana bir bu yana giden evet-hayır tartışmasının ritmik bir niteliği vardı. Jessica Valenti (2014), katliamın ertesi günü *The Guardian*'da (Londra) "Kadın düşmanlığı öl-

dürür" diye yazdı. Psikoloji profesörü Chris Ferguson (2014) ise ertesi gün *Time*'da "Kadın düşmanlığı Elliot Rodger'ı bir katile dönüştürmedi" ifadesiyle cevap verdi. Rodger'ın kadın düşmanlığı bilakis onun akıl hastalığı, toplumsal tecridi, cinsel hüsranı ve basitçe hüsranı sonucunda ortaya çıkmıştı, "toplum tarafından 'öğretilmiş' herhangi bir şey dolayısıyla değil. Eğer kendi cinsel yetersizliklerine bu kadar odaklanmasıydı, odağı kız kardeşlik üyeleri yerine alışveriş merkezine gidenlere de kayabilirdi."[7] Aynı gün Laurie Penny, *New Statesman*'da şöyle itiraz etti, "Bir süredir, tıpkı beyaz erkeklerin tüm terör saldırılarına yapıldığı gibi, kadın düşmanı aşırılık da maruz görüldü, bir sapma olarak, rastgele herhangi birinin işi olarak, gerçek erkekler olmadığı söylenerek. Bir örüntünün varlığını neden reddediyoruz?"

Steven Pinker, Penny'nin sorusuna kısa süre sonra attığı tweet'indeki laubali yorumuyla cevap veriyor gibi gözüküyordu, en azından sözün gelişi olarak. "UCSB cinayetlerinin, kadınlara karşı bir nefretin örüntüsü olduğu fikri istatistikî kalın kafalılıktır." Tweet, *National Review*'de Heather Mac Donald'ın yazdığı makalenin linkini veriyordu. Pinker'ın tweet'i nispeten örtülüydü; kullanma*ma*yı başardığı kelimelere dikkat edin. "Feminist," "mantıksız," "histerik" veya "aptal" kelimelerini kullanmadı. "Kadın düşmanlığı"nı dahi kullanmaması dikkat çekiciydi. Bunun yerine Mac Donald'ın makalesinin linkini verdi. Bu makale söylemediği her şeyi söylüyordu ve tahmin edileceği üzere daha fazlasını da.

Mac Donald'ın ilginç şekilde "UCSB Solipsistleri" başlıklı makalesi, bitiş sözlerinde konuyu açıkça özetliyordu: "Bir sosyopat zıvanadan çıkıyor... kadından çok erkek öldürüyor... ve feministler temcit pilavı gibi aynı konuyu ısıtıp ısıtıp tekrar ortaya koyuyor." Mac Donald (2014), Rodger'ın

[7] Bu doğrultuda bir mantıkla, muhtemelen Rodger eşcinsel olsaydı, bir erkek kardeşlik evinin kapısını da çalabilirdi. Peki ya Rodger bir kadın olsaydı? Toplumsal cinsiyeti burada bir farklılık yaratır mıydı? Ferguson'un analizinde buna bir alan bırakılıp bırakılmadığı açık değil.

fiillerini "açıkça deli bir adamın fiilleri... ki bu kişinin tüm sözleri ve jestleri saplantılı, kendine acıyan bir sanrıyla ve dengesiz narsisizmin dışarıya kapalı yankı odasında büyümüş," diye yazıyordu. Dahası, "bu ülkede toplumsal cinsiyet temelli saldırılara ilişkin bir örüntü yoktur; tedavi edilmeyen akıl hastaların gerçekleştirdiği saldırıların artışına ilişkin bir örüntü var, ama," diye devam eder Mac Donald (burada "ama"ya dikkat etmeliyiz), "Rodger'ın katliamının feminist analizinin temel önkabulü (yani ABD'nin 'kadın düşmanı' olması) açıkça absürt." Doğrusu, "aksine,"

> Dişi başarılarının teşviki ve kutlanmasıyla takıntılı bir kültürümüz var. Ülkede üniversite idaresinden, federal hükümetten rakip adayların yetersizliğine ve meritokratik standartların maliyetine bakmadan dişi profesörlerin ve araştırmacıların alınmasına ilişkin baskı görmeyen bir bilim fakültesi veya laboratuvar dahi yoktur. Kız çocuklarının değil de erkeklerin hem akademik hem de toplumsal olarak giderek daha da geriye düşmesine rağmen, zengin vakıflar ve bireysel bağışçılar ardı ardına kız çocuklarının özgüveni ve akademik başarısı girişimlerini âdeta seri üretime geçiriyor; yardımsever hizmetler için oğlanlar çok geriden gelen ikinciler... Kız çocukları sürekli "güçlü kadınlar her şeyi yapabilir" mesajını duyuyor, buna kendi başlarına çocuk yetiştirmek de dahil. Biraz olsun kamusal alanda olan herhangi bir dişi, hazır konferans panellerinde, medyada bir mevkide ve gazetelerin köşelerinde dişiliği sayesinde bulunduğuna dair derin bir bilinç sahibi değilse, kendini kandırıyordur. Şirketlerin yönetim kurulları ve idareleri aç bir çaresizlikle kadın arıyorlar. Ve bu ayrıcalıklı muamele yarın bitse bile dişiler, özellikle de feminist mevzileri dolduran ayrıcalıklı, yüksek eğitimlileri, daha önce görülmemiş ve sınırsız fırsatlarla dolu bir dünyayla daima karşılaşacaklardır. (2014)

Mac Donald haklı mıydı? Peki ya, eril saldırganlığın (cinsel ve başka şekilde) onları geride tutmaya yaradığından şikâyet eden kadınlar ne olacaktı? "Görünüşe bakılırsa, bu

dişiler benimkinden farklı bir dünyada yaşıyor," muhtemelen kendi dünyasındaki "solipsist" olarak adlandırdığı tüm feministlerle birlikte.

Isla Vista katliamının feminist analizini reddedenler içinde Mac Donald'a eşlik edenler bol ve çeşitliydi. İşte bu olayda kadın düşmanlığının önemli bir açıklayıcı rolü olduğunu reddeden yorumcuların sunduğu sebeplerden bazıları:

> Rodger kendi derinliklerinde kadınlardan nefret etmiyordu; kadınları çok az değil (onlardan iğrenmek ve tiksinmek veya benzeri), aksine *çok fazla* arzuluyordu. Oldukça bilinen bir erkek hakları aktivistine göre, "amı baş tacı ediyordu" ve bu onu "ilk feminist toplu katliamcı" yapıyordu (Valizades, 2014).[8]
>
> Rodger kendisinin derinliklerinde kadınlardan nefret etmiyordu; analizin bir seviyesinde kadınlarla ilgilenmiyordu bile. Aslında kadınlara kur yapmada kendisinden daha başarılı erkeklerden nefret ediyordu. Bir kültürel çalışmalar akademisyenine göre kadınlar, ona gerçekten de gerçek gelmiyordu.[9]

---

[8] Rodger erkek hakları forumlarında da aktifti, mesela; "Tavlama Ustaları Nefreti" sitelerinde, her ne kadar bu siteler Rooj Valizadeh'in yukarıdaki fikirleri yazdığı kendi bloğundan oldukça farklı olsa da; ilgili blog Return of Kings, http:// www.returnofkings.com. Bu siteler "tavlama ustalığı"na (yani kadınları "tavlamak" için oldukça manipülatif teknikler kullanan eril 'oyuncular'ın oynadıkları oyun") hınç dolu şekilde karşı olanların uğrak yeriydi.
Dexter Thomas Jr. şöyle yazdı: Yakın zamanda Elliot Rodger'ın sözde kadın düşmanlığını oldukça sık duyuyoruz. Bazıları katliamın bir nefret suçu olduğunu söylüyor. Diğer bazı kişiler ise tartışmayı kadın meselesinden uzağa çekmeye çalışıyor. Bu adil görünüyor, çünkü aslında Elliot kadınlardan bahsetmiyordu bile. Onun bahsettiği erkeklerdi... Kadınlar genel anlamda Elliot için alakasızdı. Yakın aile üyeleri dışında Elliot, kadınlar hakkında düz, meçhul karakterler olarak yazıyordu. Nadiren isimleri vardır ve hiçbir surette kişilikleri yoktur. Aslında Elliot, kadınları tasvir etmeye yeni BMW 3 serisi arabasını tasvir ettiği kadar zaman ayırıyordu. (2014) Thomas'ın nihayet Rodger'ın yazılarındaki kadın düşmanlığını kabul ettiğine dikkatinizi çekerim. Diğer yandan, katliamın hemen

Kadınlar Rodger için fazla gerçekti; o, kadınları cinsel veya başka bir biçimde nesneler olarak görmedi. Onlara kadın düşmanı olamayacak kadar çok fazla faillik, öznelik ve özerk cinsellik atfetti. Üstüne, kadınlara cinsel erişim için yeterli niteliğe hakkı olduğunu da hissetmedi. Onların ilgisini çekmekte başarısız olduğunda, istediği şeyi de gidip almadı.[10]

Rodger kendi derinliklerinde, yani psikolojik açıklamanın son noktasında, kadınlardan nefret etmiyordu. Mac Donald'ın tasvir ettiği şekilde, o kadınlardan nefret ediyordu, çünkü narsisti, kuruntuluydu ve akıl sağlığı yerinde değildi veya bir "deliydi". (2014)

Rodger *özel olarak* kadınlardan nefret etmiyordu veya en azından nefreti onlara has değildi. Ayrıca, "manifesto"sunun (gerçekten daha ziyade bir hatırat) gösterdiği şekilde, siyah ve Asyalı erkeklere (Anne tarafından kendi Çinli üstsoyuna rağmen) yönelik ırkçı nefretle doluydu. Bir diğer seçenek olarak, o *herkes*ten nefret ediyordu ve bu yüzden o bir insan düşmanıydı."[11]

---

sonrasında kadınların tartışmanın asıl konusunu oluşturmaması gerektiğine dair ilk yaptığı çıkıştan da, aslında kadınların mevzubahis olmaması sebebiyle, asla geri çekilmedi. Bu fikre 2. bölümde döneceğim.

Feminist kadın düşmanlığı teşhisini çok basit olmakla eleştiren bir makalede Meghan Daum (2014) şöyle yazdı: "Rodger'ın bir tecavüzcü olmaması bir yana, kadınların kendisini sevmesi umudunu kaybedişi, onun kadınları nesneleştirmek yerine katlanılamayacak kadar acı veren bir seviyede idealize ettiğini ima ediyor." Üstüne, "onun sorunu reddedilmek olduğundan çok ayrılıktı... (O) hiçbir gruba ait değildi. Bütün ayrıcalıklarıyla beraber, kendinde hak görmenin tam tersiydi. Kaybedecek hiçbir şeyi yoktu." Devamında Michael Kimmel'in (2013) bir kavramını kullanarak iddia edeceğim şekilde Rodger kendinde hak görmenin *incinmiş* bir biçimini gösterdi.

Misanthrope: *misein* ve *anthropos* kelimelerinin birleşiminden oluşur, tıpkı "misogyny" gibi –çn.

Reason'da Cathy Young şöyle iddia etti: "Kadın düşmanlığı" Rodger'ın zihin yapısını açıklamak için oldukça eksik kalıyor, belki en iyi psikopatik bir boyutu olan kötücül narsisizm ile betim-

Rodger *tüm* kadınlardan nefret etmiyordu veya genel anlamda kadınlardan. Onun yakıcı sözleri münhasıran "seksi" kadınlara yöneliyordu, onun cinsel olarak çekici bulduğu, ama kendisini görmezden gelen ve bu sebeple onun algısında kendisine ket vuran genç kadınlar. Annesini seviyordu ve bununla birlikte bu olaya kadar ona duygusal olarak bağlı kaldı.[12]

Rodger'ın (maktüllerinin) oranı tutmuyordu; en sonunda kendisi de dahil olmak üzere kadından çok erkek öldürdü. Yani nasıl olur da kadın düşmanı olarak sayılabilir ki? (Mac Donald, 2014)

---

lenebilir. "Manifesto"su kadınlara yönelik nefretini açık ediyor... (Kadınlara yönelik nefreti) genel olarak insanlığa nefretinin sadece bir alt kümesiydi ve bu nefret, romantik ya da cinsel anlamda daha başarılı olan erkeklere nefretiyle eşti... Bazıları diğer erkekler kadınlarla seks yapabilirken kendisinin yapamaması sebebiyle bu erkeklerden nefret etmenin de bir kadın düşmanlığı biçimi olduğunu iddia etti; ama bu kavramı anlamını yitirecek kadar esnetmenin iyi bir örneği gibi duruyor ya da neredeyse, iddiayı sorgulanamayan dinî bir dogma haline getiriyor. (2014) Young'ın dikkate almadığı bir diğer seçenek ise bu iki kusurun analitik olarak ayrı, ama genelde birlikte bulunduğu.

Sosyal medyada Isla Vista hakkındaki feminist çizgiye karşı en yaygın argümanların ekonomik bir özeti için, olayın kadın düşmanlığı olduğunu iddia eden Zach Schonfeld'in *Newsweek* makalesine gelen yorumlardan şu alıntıya bakın:

PT: Yanlış, o sevimli kadınlardan onu görmezden geldikleri için nefret etti ama ortalama veya daha aşağı kadınları da kendi görmezden geldi, bütün kadınlardan nefret etmedi, annesinden nefret etmedi, kadın öğretmenlerinden nefret etmedi. Diğer yandan Çinli oda arkadaşlarından nefret etti, ama bütün Asyalılardan nefret ediyor muydu? Ona yönelik öfkenizde daha kesin olun.

SA: O herkesten nefret etti.

GB: Altı maktulün dördü erkekti.

AJ: Eğer kadınlardan bu kadar nefret ediyorsa, neden daha çok erkekleri bıçakladı ve vurdu?

"Misogyny and Mass Murder, Paired Yet Again," *Newsweek.com* Facebook sayfası, 28 Mayıs 2014, https://www.facebook.com/ Newsweek/ posts/ 10152443727756101 (isimler baş harflerle değiştirilerek kısaltıldı).

Bütün bu iddialara tek tek cevap vermek mümkün olabilirdi – mümkün, ama bu safhada çok da aydınlatıcı olmayacak. Diyalektikte bir şeyin yanlış gittiğini düşünmeye meyyal bizler için, neden bu kadar çok reddiyenin (az veya çok makul olmayan) olduğuna dair daha kapsamlı bir teşhis umabiliriz. Ayrıca (benim görüşümde) bu yanlışların hepsinin aynı anda önüne geçecek şekilde kadın düşmanlığını yeniden *kavramsallaştırmayı* umabiliriz. Bunu nasıl yapabiliriz? Bunu yapmak için izlenecek yol ve temel esaslar nedir?

"Kadın düşmanlığı nedir?" Nasıl Bir Sorudur

"Kadın düşmanlığı" gibi bir terim tartışmaya açıldığında, onun anlamı, kullanımı ve neye atıf yaptığı sorularını nasıl çözebiliriz? Toplum filozofu Sally Haslanger (2012) "X nedir?" tarzı sorulara genel olarak nasıl yaklaşılabileceğine dair üç farklı yaklaşıma dair yardımcı olacak bir ayrım yapıyor:

(1) "Kavramsal" projeler, sıradan X *algı*mızı (bizim ya da diğerlerinin) soruşturmamızı kapsar, genellikle *reflective equilibrium* (yansımalı denge) ve kavramsal analiz gibi geleneksel *a priori* yöntemler kullanılır.

(2) "Tasvirî" projeler, terimin *kapsam*ını, yani dünyada "X" teriminin neyi ima ettiği ya da neye uygulanırken kullandığına dair soruşturmayı içerir. Ve sorarız: bu terimin örnek olaylarında ayırt edici şekilde veya nispeten tartışmasız olaylarında ortak olan nitelik, eğer böyle bir nitelik varsa, nedir? Civarındaki en doğal ve önemli nitelikler, eğer varsa böyle nitelikler, nedir? Yani aslında ilgili terimi kullandığında kişilerin etkin olarak ne *anladığını* sorarız. Bu ve diğer sebeplerle bu türden bir proje ampirik, yani *a posteriori* soruşturmayı içermek zorundadır.

(3) "Analitik" veya "geliştirici" projeler, böylesi bir terime sahip olma *amacına* en uygun kavramın formülleştirilmeye çalışılmasını içerir.[13] Şayet X hakkında ko-

[13] Bu iki etiket eş anlamlıdır, ama açıklık için ben burada ikincisini kullanacağım.

> nuşmanın amacının ne olduğunu sorarız? Bu amaçlar meşru veya geçerli midir? Eğer böylesi birden fazla amaç varsa, hangisi en önemlidir? Bunu göz önüne alınca varolan bir terimi ayırmalı mıyız ya da birkaç farklı terimi bir araya mı getirmeliyiz? Özgürleştirici siyasi amaçları ve diğer faydalı projeleri destekleyen genel bir kavramsal şemaya yönelik nasıl çalışabiliriz? (2013, s. 222-225)

Bu sebeple, geliştirici (veya "analitik") projeler, kelimelerimizle ne ifade ettiğimizle ilgili aktif olarak karar vermeyi gerektirir. Benzer bir biçimde, eğer dünyayı değiştirmek istiyorsak, onu farklı şekilde kavramsallaştırmamız gerekebilir. Bu özellikle toplumsal fiiller ve uygulamalar konusunda böyledir: toplumsal ve öz bilinci olan mahlukat olarak temel kavramlarımız, kategorilerimiz ve şemalarımız tarafından kutsanmış normlara uymaya meyyaliz. Ve konu diğer insanlara geldiğinde, eleştirmediğimiz normları ve beklentileri onlara zorlamaya yatkınız. Bütün bu gerekçeler ve daha fazlası sebebiyle, geliştirici projeler toplumsal ilerleme için önemli olabilir.

Bu bağlamda, Haslanger'ın bu üç yaklaşım arasındaki ayrımını işlevli ve aslında hayati önemde buluyorum. Bu üç farklı yoldan en az birini seçmeden yöntemsel anlamda tutunacak bir zeminin nasıl bulunacağını görmek zor. Ama ayrıca bu projelerin muhtemelen, en azından bazı durumlarda, tamamlayıcı olduğunu da tanımak yararlıdır (Haslanger'ın kendisinin de kabul ettiği gibi) (2012, 351-354, özellikle 353n23 ve 376). Örneğin biri, öncelikli olarak geleneksel *a priori* yöntemlere bağlılığından ziyade terimin doğal amacını –ki bu en iyi nasıl kullanılabileceği ya da metaforik olarak iş tanımını– aydınlatmak için soruşturmanın kavramsal çizgisinden gidebilir. Buna müteakip bu amaçlar sorgulanabilir ve terimin anlamı bu temelde tartışılabilir.

Tasvirî projeler de benzer bir şekilde bazı anlamsal tercihler yapma ihtiyacını ortaya çıkarabilir. Evvela, farklı grup-

lar ilgili terimi farklı şekillerde kullanıyor olabilir, örneğin farklı şekillerde vakaları kapsayacak şekilde veya daha dar yahut daha geniş uygulama alanında. Bu göz önüne alınırsa, hangi dilbilimsel ve toplumsal topluluğa yetkili olarak muamele edeceğimiz hakkında bir hüküm vermek zorunda kalabiliriz. Bu da makul olarak, değerlerimizin –ki baştan dışlamak için bariz bir temel olmadığından buna siyasi değerler de dahildir–bazı değerlendirmelerini içerecektir.

Böylece ilk iki projenin doğal olarak üçüncüye nasıl geçtiği görülebilir, en azından belli bir şekilde yaklaşıldığında. Bu doğrultuda ben de kadın düşmanlığını nasıl anlamamız *gerektiğine* dair geliştirici bir öneride sonlanacak bir görüş kapsamında önce kavramsal ve daha sonra tasvirî çizgilerde soruşturmaya başlayacağım.

Isla Vista vakasındaki kadın düşmanlığının feminist teşhisine yönelik yukarıda sayılan karşı iddiaların açıkça gösterdiği gibi, bazı kişiler kadın düşmanlığının naif kavramsallaştırmasını görünürde kabul ediyor. Hatırlarsanız, bu görüşe göre kadın düşmanlığı öncelikli olarak kadınlardan kadın olduğu için, ya evrensel ya da en azından genel olsun, nefret etmeye yatkın bireysel kadın düşmanlarının niteliğidir. Üstüne faillerin hakiki kadın düşmanı sayılmaları için bu nefreti derin ya da nihai bir psikolojik açıklama olarak yüreklerinde barındırması gerekir.

Ama kadın düşmanlığının naif kavramsallaştırılması ciddi sınırlara sahip. Bunlardan bazıları, epistemolojik endişeleri ortaya çıkarır. Bireysel failin tavırlarının arkasında derin veya nihai psikolojik açıklamalar olarak yatan şey genelde anlaşılamaz. Yani naif kavramsallaştırma, failin terapisti olunmadığında (ki bazen bu bile yeterli olmayabilir), kadın düşmanlığını teşhis etmeyi oldukça zorlaştırır. Bu, özellikle de kadınların, kadın düşmanlığına epistemik olarak erişememesi riskini barındırır. Yani bu kadınların, karşılaştıkları kadın düşmanlığının kendini göstermesi üzerine bilgi edinme ve meşru inançlara sahip olma araçlarından mahrum kalması ve buna dayanarak haklı iddialarda bulunmasından

esirgenmesi tehlikesidir. Bir anlamda kadın düşmanlığına ilişkin bu kanı, onun mağdur ettiklerini fiilen *sessizleştirir.*

Toplumsal cinsiyet temelli baskının en düşmancıl ve zararlı yüzlerinin ayırt edilmesinde kadın düşmanlığının makul miktarda belli bir kavramsal rolü olduğu düşünülürse, bu kavramın esirgenmesi, kadınların karşılaştığı potansiyel bir kuvvetli soruna uygun bir isim vermekten kadınları mahrum bırakma tehlikesidir. İlgili diğer seçeneklerin de kıtlığı göz önüne alındığında, bunun önemi daha da artar. İngilizcede toplumsal cinsiyete özgü başka hangi kavram buna benzer ve benzer ahlaki ağırlıktadır? Bildiğim kadarıyla hiç yok. "Cinsiyetçilik" terimi başta akla gelebilir, ama "kadın düşmanlığı"nın düşmancıl tınısı onda eksik. (Cinsiyetçilik/kadın düşmanlığı farklılığını 3. bölümde uzunca tartışıyorum.) Yani "kadın düşmanlığı" kelimesini kendimizden uzaklaştırmamızın mesuliyeti bizde.[14]

Kadın düşmanlığı iddialarının soruşturulmasının çok zorlaştırılmasının sonucu çok bariz olmasa dahi bir ederi vardır. Kadın düşmanı olmakla suçlanan ama gerçekten de masum olan kişilere adil olmayı çok zorlaştıracaktır. Elliot Roger kurtulsa dahi, yani bir "beraat" hükmü (lafın gelişi) anlamını yitirecektir. İlgili suç öylesine anlaşılamaz ve olağandışı hale gelir ki, savunma neredeyse her zaman başarılı olur.

Kadın düşmanlığının naif kavramsallaştırmasına dair sorunlar burada da bitmez, bununla beraber bu epistemolojik değerlendirmelerin de ötesine geçer. Bu kavramsallaştırma, ayrıca psikolojik bir olgudan fazlasını ve bu sebeple de metafizik anlamda muğlak bir olgudan fazlasını kapsayamaz.

---

[14] Karş. Miranda Fricker'ın (2007) *yorumsal adalet* kavramı, kişilerin kendi toplumsal tecrübelerini anlamak ve söylemek için kavramsal kaynaklardaki eksikliği (7. bölüm). Burada mesele, daha çok, yoksunluk değil, kadınların biraz sonra göreceğimiz üzere (ve girişimi hatırlarsanız), zaten başarılı şekilde kullandığı bir terimden mahrum kalması için gösterilen aktif bir çabadır.

Peki ya neden? Tipik bir ataerkil düzende kadın düşmanlığının en azından yaygın olması gerektiği düşünülebilir. Ama naif kavramsallaştırma benimsendiğinde, bunun nasıl ve neden böyle olduğunu görmek zorlaşır. Bunu görmek için, anladığım şekliyle ataerkil toplumsal düzeninin, ilişkilerinin ve rollerinin doğası hakkında bir şeyler söylemek yardımcı olacaktır (Bu ifademin bunların karmaşık sosyolojisine dair kapsayıcı bir tartışma değil, aksine çok da ihtilaflı olmayan ve bazı kullanışlı temellerinin tetkiki olduğunu söyleme gerek olmadığını umuyorum.). Böylece kadın düşmanlığının naif kavramsallaştırmasının, kadın düşmanlığını etkin olarak ataerkil düzenin yaygınlığından, yani doğal olarak (en çok) ortaya çıktığı düzenden bağımsız olarak tanımladığını iddia edebilecek konumda olabileceğim.

Toplumsal bir çevre belirli tüm kurumları veya toplumsal yapıları hem ürettiği hem de –mesela devletten tutun maddi kaynaklar, topluluk değerleri, kültürel anlatılar, medyadaki ve sanattaki tasvirler vd gibi geniş anlamda kültürel kaynaklara kadar– bünyesinde yaygın destek verdiği ölçüde ataerkil sayılır sanıyorum. Bu ataerkil kurumlar kendi maddi, yapısal ve de toplumsal özellikleri açısından oldukça geniş çapta farklılık gösterir. Ama hepsinde kadınların hepsi veya çoğu, bazı erkeklere veya içindeki erkeklere tabi şekilde konumlandırılırlar, böylece (aynı sebeple) bu erkekler ilgili kadınlar üstünde toplumsal cinsiyet (ve diğer ilgili kesişimsel unsurlar) temelli tahakküm kurar.

İlerlemeden önce daha üstü kapalı üç noktaya da dikkat çekmek gerekli. İlk olarak, tabiiyeti bu bağlamda başarılı bir terim olarak görmüyorum. Tabiiyet kavramının anlaşılmasını amaçladığımdan, bu, toplumsal baskıların kadınları bu konuma düşürmeyi *meyleden*, ancak bunu yaparken "başarılı" olamayan, mağlup edilen ya da kimi zaman geçersiz kılınan (ve tabii ki de çatışan toplumsal baskılar ve cinsiyetle kesişen sınıf temelli diğer baskı sistemleri ve diğerleriyle karşı çıkılmasının yanı sıra) bir sosyal baskı meselesi olabilir. İkincisi, bazı ataerkil yapılar erkeklik ayrıcalığının

sadece kaleleri değildir, ama erkekliğe mahsustur veya erkekler ciddi ölçüde çoğunluğu oluşturur. Yine de, kadınlara biçilen hizmet işlerinin karakteristik biçimleri düşünüldüğünde (buna ileride daha çok değineceğim) bu yapıların genel olarak kadınların tabi olan olarak *konumlandığı* ataerkil yapıların toplumsal desteğine ihtiyacı olduğunu sanıyorum. Üçüncüsü ise bu tahakküm ve tabiiyet ilişkilerinin çoğunlukla belirli bir ataerkil yapıya ve içindeki bireylere *yerelliği*dir. Yine güç ilişkilerinin kesişiminin –ırk, etnik köken, sınıf, cinsellik ve engellilik gibi– tanınması da burada önemli. Kendi nüfuz alanında efendi olan bir erkek, başka bağlamlarda tabi olan, sömürülen veya ötekileştirilen olabilir. Bu sebeple de bir erkeğin herhangi bir kadın veya her bir kadın üzerinde yahut genel olarak tüm kadınlar üzerinde mütehakkim olarak konumlanması tam anlamıyla ata-erk sayılması için gerekli değildir, hatta tipik durumda zaten bu gerçekleşmez. Sadece *bazı* kadınlar veya genelde aile yahut yakın ilişkiler bağlamındaki kadınlar üzerinde mütehakkim olması gerekir. Ataerkil ideoloji –ki bu toplumsal ilişkileri, yapıları ve şimdi değineceğim esaslı rolleri idare eder– tüm ya da çoğu erkeğin bu anlamda ata-erk olmasını gerektirebilir, yani topyekûn normatif tasavvurunun uyumluluğu için ilgili erkeğin bazı kadınlar veya kadınların üzerinde mütehakkim olmasını.

Ama toplumsal cinsiyetlendirilmiş toplumsal ilişkilerin ataerkil kültürdeki hiyerarşik yapısı, kadınların bunun içindeki tabiiyetinin maddi içeriğiyle belirli bir gerilim içerisinde olabilir. Özellikle bazı dişil kodlanmış bakım emeği biçimlerine bakalım. Kadınlar sadece belirli duygusal, toplumsal, ev içi, cinsel ve üretim emeği biçimlerini gerçekleştirmekle görevlendirilmeyip, *aynı zamanda* bunları sevgi dolu, ilgili bir biçimde veya hevesli bir ruhla yapmakla yükümlü olduğunda, ataerkil normlar ve beklentiler gizli kapaklı yürütülmelidir. Bu normların ve beklentilerin zorlayıcı niteliğinin örtülü kalması ataerki için daha hayırlıdır. Ataerkil ideolojinin bu amaca hizmet eden mekanizmalarının uzun bir listesi

vardır –buna kadınların ilgili toplumsal normları içselleştirmesi, kadınları ayırt eden yatkınlıklar ve tercihler üzerine anlatılar ve ilgili bakım emeği biçimlerinin kişisel olarak cazip, toplumsal olarak gerekli, ahlaki olarak değerli, "havalı," "doğal" veya "sağlıklı" (kadınlar bunları yaptıkça) olarak tasvir edilerek kıymetli görülmesi dahildir. Kadınların ilgili toplumsal rollere bağlılığının –bariz birkaç örnek vermek gerekirse, seven eşler, fedakâr analar, "havalı" kız arkadaşlar, sadık sekreterler veya iyi garsonlar– mümkün olduğunca doğal veya özgürce seçilmiş durması gerekir. Aynısı gayri resmi olarak dişil kodlanmış roller, mesela kadınların ailede veya işyerinde ve kamusal alanlarda duygusal yardımcı işçiler olarak emeği için de söylenebilir. Yine de bir bütün olarak değerlendirildiğinde bu kusurlu görüntü neredeyse kaçınılmaz olarak aldatıcıdır, çünkü toplumsal gücün bu "yumuşak" biçimleri bu normları korumak için yeterli gelmemesi durumunda aşağı yukarı örtülü şekilde düşmancıl, tehditkâr ve cezalandırıcı norm uygulama mekanizmaları hazırda beklemektedir veya arka planda işlemektedir. Bu mekanizmaların kadınlar üzerindeki sonuçları yaşamlarını tehdit eden şiddetten tutun da onaylamamanın örtülü temsillerine (örneğin, kadınlar, erkek akranları kadar kişilerarası doğrudan veya özür dilemeyen kişiler olduklarında insanlar farkında olmadan biraz "şaşırdıklarında") kadar geniş çapta değişkendir. Bu cebri uygulama mekanizmalarına karşılık gelen ataerkil normlar ve beklentiler ile bunların idaresindeki toplumsal roller kadın düşmanlığının işlevsel özüdür. Ya da bir sonraki kısımdan sonra bunu iddia edeceğim.

Ama ilk olarak kadın düşmanlığının ve kadın düşmanının naif kavramsallaştırılması kabul edilirse, kadın düşmanlığının ataerkil bir düzen içerisinde neden nadir olduğuna dair şunu göz önünde bulundurun: Herhangi bir erkeğin tipik bir ataerkil düzende evrensel olarak veya hatta çok genel olarak kadınlarla ilişkilerinden bağımsız olarak neden sorunu olsun ki? Aksine, en aydın erkeğin dahi bazı kadınlardan, onun menfaatlerine dostça yarayan kadınlardan oldukça memnun

olmasını bekleriz. Konu, bu kadınlara düşmancıl olmanın, kişilerarası şekilde kaba ve ahlaken münasebetsiz olarak iki misli sorunlu olması değil, ama temel ahlaki psikoloji anlamında hayli *olağandışı* olmasıdır. Sorunu açıkça ortaya koymak gerekirse: Erkeğin arzularını sadece görev olarak değil, aynı zamanda sevgiyle de karşılayan kadınlar söz konusu olduğunda nefret edilecek tam olarak ne var ki?

Diyelim ki, bir ataerkil düzende bazı erkekler *aslında* karşılaştıkları kadınlar hep onları hayal kırıklığına uğrattığı için kadınların çoğuna veya hatta hepsine düşmancıl olsunlar. Ama bu, evrensel olarak doğru bir niceliksel iddia olmazdı veya hatta doğru da olmazdı, daha ziyade çok da zorlama olmayan bir genelleme olurdu. En azından psikolojik ve toplumsal anlamda gerçekçi bir durumda, bu niceleyicilerin failin karşılaşabileceği (sırasıyla) *herhangi bir* ya da *çoğu* kadın üzerinde yayılması gerekir. Ve bu pek de olası gözükmemeye devam eder. Bir örnek: Hayatı boyunca gittiği tüm restoranlarda hayal kırıklığına uğramış biri bu sebeple evrensel olarak veya hatta genel olarak restoranlardan nefret etmez. Belki de sadece seçimleri şanssızdı veya sınırlıydı yahut engellenmişti. Eğer özel olarak onu tatmin etmek için, yani onun belirli ilgilerini veya isteklerini sağlamak için tasarlanmış bir restoran olsaydı, o restorandan da nefret etmesi en azından oldukça şaşırtıcı olurdu.

O halde Elliot Rodger'ı düşünelim. Kesinlikle anlaşılabilir şekilde özlem duyduğu ilgiyi ve alakayı ona gösteren kadınlara düşmancıl *olmayabilirdi*. Gerçekten de bu genel toplumsal konumdaki bir erkek için böylesi kadınları *takdir etmek* ya da "onları baş tacı etmek" çok doğal olurdu. Bu sebeple böylesi bir erkek ilgili evrensel nicelikli iddiayı karşılayamayacak veya hatta çok da sıkı olmayan genellemeyi yapmayacaktır. Ne kadar çok kadına yönelik düşmancıl olduğu, rastlantısal toplumsal etmenlere bağlı olarak fazlasıyla değişken olabilir. Kendi payına düşenle tatmin olma ihtimali ve bunun sonucunda nispeten çok az kadına düşmancıl olma ihtimalinde naif kavramsallaştırma ışığında kadın düşmanı

olarak sınıflandırılmayacaktır. Ama o zaman kaç erkek (kadınlar bir yana) olacaktır? Bu niteliğin çok nadir kanıtlanabilmesinin olduğundan şüphelenilebilir, sadece kadın düşmanı olan faillerin onları rahatlatan ve onlara hizmet eden elleri (bıkıp usanmadan ve sapıkça) ısırmaya devam etmesi durumunda. Böylece kadın düşmanlığının naif kavramsallaştırması klasik bir "Gerçek İskoç bu değil"* sorunuyla (ya da daha ziyade itirazıyla) karşılaşıyor. "*Gerçek* kadın düşmanı... ...değil" savunması neredeyse her zaman hazırda bekler.

Bunların hepsi, kadın düşmanlığının naif kavramsallaştırmasının hiç umut vaat etmeyen şekilde yetersiz olduğunu düşünmeye itiyor. Naif kavramsallaştırmayla, kadınların isimlendirmeye ihtiyaç duyduğu bir soruna ilişkin birazdan göreceğimiz şekilde gittikçe artarak kullanılan yegâne İngilizce kelime boşa gidiyor. Ve terimin aslında tam da bu amaç için ortaya atılması – Rönesans biraderi† Joseph Swetnam tarafından kadınlara yönelik ahlaki "karalama"ya karşı on yedinci yüzyıl İngiliz feministlerini geri püskürmek için– kelimenin feminizm karşıtları tarafından farkında olmadan sahiplenilip kendi siyasetlerinden temizlenmesi bunu daha da ironik kılıyor.[15] Naif kavramsallaştırma ışığında, kadın düşmanlığı özünde çok psikolojik, tıpkı fobi veya derinlerden gelen bir kaçınma biçiminde bir kavram oluyor. Toplumsal

---

* "No True Scotsman" safsatası ismini Anthony Flew'ün "Thinking about Thinking" kitabından alır. Bir genellemeye karşı çıkan bir örneğin genellemeyi yanlışlamaması için genellemenin kapsamı olaya bağlı olarak değiştirilerek genellemenin ayakta tutulması sağlanır, genellemenin yapıldığı tanımın saflığının korunması ile kendini meşrulaştırır –çn.

† "Bro" kelimesi, Amerikan argosunda karalayıcı bir sözdür. Kendini "alfa erkek" olarak gören, sporcu, parası olduğunu gösteren, cahil, partici, flörtöz, marka düşkünü, havalı olmaya takıntılı genç erkekler için kullanılıyor –çn.

"Kadın düşmanlığı" terimi en iyi şekilde, Swetnam'ın yazdığı kadın karşıtı popüler bir el ilanına karşılık olarak isimsiz feministlerin ürettiği yeni kelime üretme olarak görülebilir (veya çok esnetilirse Antik Yunan'dan az sayıda örnekten İngilizceye tekrar katılması olarak). Bkz. kitabın ve son bölümün açılış alıntıları.

güç ilişkilerinin sistematik bir yüzü ve bunları idare eden ideoloji olan ataerkinin öngörülebilir bir kendini göstermesi yerine psikolojik bir hastalık veya belki de mantıksızlık halini alıyor.

Kadın Düşmanlığı Ne Olabilir

Burada temiz bir sayfa açarak kadın düşmanlığının yukarıdakiler ışığında doğal olarak ne olmasını beklediğimizi sorabiliriz. Tamamen sadece toplumsal cinsiyetlerine bağlamadan ve kadın düşmanlığının ataerkil ideolojinin bir yüzü veya görünme biçimi olarak anlamlandırılmasına rağmen, bu kadınlara en azından kısmen yönelmiş düşmanlığın ve saldırganlığın doğal temelleri ne olacaktır? Kadınların ataerkil kültürdeki toplumsal rollerinin erkeklere ilgili ve sevecen şekilde tabi olduğu görüş, değerlendirilebilecek çok bariz bir ihtimali öne çıkarıyor. Bu toplumsal rolleri düzenleyen normlara bir kadının direndiği veya onları ihlal ettiği algısı bu türden tepkileri kışkırtır. Düşmanlığın ve saldırganlığın, ilgili ve sevecen bir tabi olma rolünden kaçmak kadar doğal başka bir temeli olabilir mi? Bu toplumsal cinsiyetin tipik yararlanıcılarının (yani erkeklerin) gasp edilmiş ve ihmal edilmiş hissine sebep olması beklenebilir. Ve duygusal anlamda bu birleşme feci olabilir.

Şematik bir tasviri göz önüne getirmek yardımcı olabilir. Bir restoranda sadece saygı çerçevesi içinde muamele görme gibi bir beklentisi olmayan –müşteri her zaman haklıdır– ama aynı zamanda siparişinin ilgili şekilde ve bir gülümsemeyle sunulmasını bekleyen birini düşünün. Bu erkek, yemeğinin getirilmesi dışında ilgilenilmiş ve özel hissetmeyi de bekler (güçlü olduğu kadar saldırıya da açık bir konum). Şimdi bu müşterinin hayal kırıklığına uğradığını düşünün, yani kadın garsonun ona hizmet etmezken diğer masalarla ilgilendiğini. Ya da belki de açıklaması olmadan adamı kale almadığını, tembelce oturduğunu veya kendi işine baktığını. Daha da kötüsü ise, kafa karıştırıcı bir rol değiş tokuşu

içinde kadının erkekten hizmet bekler gibi gözüktüğünü. Her halükârda kadın öylesi bir ortamda alışılageldik bir tavır içerisinde değildir. Bu kişinin (müşteri) önce kafasının karıştığını ve daha sonra hınçla dolacağını tahayyül etmek kolaydır. Erkeğin kaşığını masaya vuracağını ve hayal kırıklığı ile bir öfke patlaması yaşayacağını hayal etmek kolaydır.

Tabii ki de bu sadece şematik bir tasvir. Ama ayrıntılandırma ve genişletme için ümit veren bir temel oluşturuyor. Kısmen de olsa bir kadının toplumsal cinsiyetiyle ve bu vakada ataerkil normların ve beklentilerin kadın tarafından ihlal edildiği algısıyla beraber makul olarak tetiklenebilecek nefret ve düşmanlık benzeri tavırlara ilişkin kolayca anlaşılabilir bir şey görebiliyoruz. Ve eğer geçerli bir tasvir olarak kabul edilirse, kadın düşmanlığının ne olmasına gerekmediğine dair de bize bir şey söylüyor. Öncelikle, tüm kadınları hedeflemesi gerekmez ve bunun yerine kadınları seçici olarak, örneğin tabi olmayanları, ihmalkârları ve düzen dışı olanları hedef alabilir. Bu modelin bir başka gösterdiği şey ise cinsel arzu ile kadın düşmanlığının bir şekilde uyumsuz olduğu fikrini (garip, ama gördüğümüz üzere taraftarları olan) ortadan kaldırır. Rodger'ın Alpha Phi kadınlarına yönelik cinsel arzusu –ve karşılığında onların da onu arzulaması arzusu– hıncının ortaya çıkışında kilit bir rol oynadı. Bu, onlarla ilişkisinde güçsüz hissettiği anlamına geliyordu. Rodger'ın bakış açısında, onların ona karşı bir "kozu" vardı. Ve aşağılanma tehdidine karşı derinden bir hınç duydu; tıpkı aç olan restoran müşterisinin saldırıya açıklığının ortalıkta gözükmeyen garsona karşı öfkesini besleme ihtimali gibi.

Bu model, ayrıca, kadın düşmanlığının tipik hedeflerinin ve mağdurlarının kim olduğuna dair başlangıç niteliğinde tahminler sağlar. Hedef olanlar ise kadınlığa *uygun olmayan* kadınlar olarak algılanan –toplumsal cinsiyet davasının hainleri– kötü kadınlar ve "ele avuca sığmayanlar" oluyor.[16]

[16] Ataerkil baskıya direnerek "Kadın olmaktan çıkma" fikri, kadın olmanın ne olduğuna dair yarı lafzi şekilde yorumlanabilir, mesela

Ve kadın düşmanlığının mağdurları, güçlü ve yetkili konumlara erkekler yerine gelen kadınlar ile erkeklere yönelmiş hizmet rollerinden kaçınan veya sakınan kadınlar olabilmektedir. Nice başka kadınlarla beraber doğal hedeflerinden biri de ne şaşırtıcıdır ki (!) feministlerdir.

Bu çizgide feminist yazar Lindy West'in tecrübelerini değerlendirirsek, ki kendisi devamında pişman olan bir internet trolü tarafından taciz edilmişti.[17] İlgili kişiyle West'in birkaç sene sonra yaptığı röportajda, adam o sıradaki düşünme şeklini alışılmadık bir samimiyet ve iç görüyle açıklıyor:

> Erkek: Kim olduğun, nerede olduğun, nereye gittiğinle gurur duyduğundan bahsettiğinde, bu varolan öfkemi alevlendirdi.
>
> Lindy West: Tamam, yani yazımı buldun. Yazımı buldun ve ondan hoşlanmadın.
>
> Erkek: Bazı kısımlarını. Çok fazla büyük harf kullanmıştın. Sen sadece çok – yazarken neredeyse hiç korkun yokmuş gibi. Bilirsin işte, masanın başındasın ve diyorsun ki "Ben Lindy West'im ve buna inanıyorum. Benle aynı fikirde değilseniz de siktirin gidin." Ve her ne kadar doğrudan bu sözleri söylemiyor olsan da, ben de diyorum ki "Her şeyi bildiğini düşünen bu orospu da kim?"

Haslanger'ın yaptığı gibi (2012, 7. bölüm). Onun analitik yahut geliştirici toplumsal cinsiyet açıklamasına göre, bir kadın olmak erkeklere sadece bir kişinin algılanan veya asıl biyolojik cinsiyetine göre erkeklere tabi olmasıdır. Yalnız, Haslanger'ın kendisinin de devamında kabul ettiği üzere, onun açıklamasının trans kadınların tecrübesini de yansıtması için en azından bazı eklere ihtiyacı olduğudur: tartışma için, bkz. Kathryn Kenkins (2016) ve başka bir yaklaşım için Talia Mae Bettcher (2013).

Diğer şeyler bir yana, bu kişi Twitter'da Lindy West'in yakın zamanda ölmüş babası gibi davranmıştı. Oradaki hicivsel biyografisinde şöyle yazıyordu: "Bir salağın mahcup babası – en azından diğer iki çocuk iyi" –"salak" Lindy idi. "If You Don't Have Anything Nice to Say, Say It in All Caps," *This American Life*, 545. bölüm, yayın tarihi: 23 Ocak 2015, https:// www.thisamericanlife.org/radio-archives/episode/545/transcript.

Lindy West: Ona böyle hissetmesinin sebebinin kadın olmam yüzünden olup olmadığını sordum.

Erkek: Aa, kesinlikle. Elbette. Kadınlar yazılarında giderek daha dobralar. Konuştuklarında veya yazdıklarında bir çekingenlik hissi yok. Bunu yüksek sesle söylüyorlar. Ve düşünüyorum ki – ve bence benim için de ilk başta tehditkârdı.

Lindy West: Doğru. Bilmelisin ki ben – bu yüzden öyle yapıyorum, çünkü insanlar kadınları o şekilde duymayı beklemiyorlar. Ve diğer kadınların beni bunu yaparken görmesini ve kadınların sesinin daha da yükselmesini istiyorum.

Erkek: Anlıyorum. Anlıyorum. Bak olay şu. Kadınlarla her gün çalışıyorum ve hiçbiriyle bir sorunum yok. Zamanında eğer birisi bana "Bak sen bir kadın düşmanısın. Kadınlardan nefret ediyorsun" deseydi şöyle söyleyebilirdim, "Yoo, Annemi seviyorum. Kız kardeşlerimi seviyorum. Hayatıma giren kız arkadaşlarımı sevdim." Ama kadınlarla sorununuz olmadığını iddia edip sonra internette onları aşağılamaya ve duygusal olarak zarar vermeye çalışamazsınız.

Bunun doğru olduğunu düşünüyorum. Kadın düşmanları annelerini sevebilirler; kız kardeşleri, kız çocukları, eşleri, kız arkadaşları ve sekreterleri bir yana. Evrensel olarak ve hatta oldukça genel olarak kadınlardan nefret etmesi gerekmez. Onlar daha ziyade açıksözlü, ve diğer bazı kadınlardan nefret ederler.

Biraz önce ortaya attığım iddianın bazı kişilerin direnciyle karşılaşacağına şüphe yok. Şu şekilde ısrar edilebilir: Kadın düşmanlığı, başka bir sebep olmadan *bazı* kadınlardan öylesine nefret etmeyi içermelidir. Bu sebeple de kadın düşmanlığı sadece bazı kadınları hedef alamaz. Ama bu her şeyi içine alan ısrar için çok da sebep göremiyorum. Ve sanıyorum ki bu bakış, gücünü kadın düşmanlığının antisemitizmin en yaygın şekli olarak tahayyül edilen biçimine, yani

tüm Yahudilere bir bütün olarak yönelmiş şekline benzemesi gerektiğine dair mesnetsiz bir varsayımdan alıyor.[18] Ama baskının bu tek bir tipi neden bir örneklem oluştursun? Neden bu "örneklem örneklemi" olarak söyleyebileceğimiz şeyi kabul etmeliyiz? Toplumsal cinsiyet temelli baskı kısmen kendine has olabilir. Ya da kendisi diğer baskı biçimleri için kullanışlı bir örneklem olabilir –bu ihtimale 5. bölümde kısaca değiniliyor.

Her halükârda dünyadaki kadınları yok etmek veya hatta herhangi bir doğrudan anlamıyla kadınları gettolaştırmak,

---

[18] Karş. O ünlü ifadelerinde Hannah Arendt'in Adolf Eichmann hakkındaki yorumları, *Kötülüğün Sıradanlığı* metninde: "Yahudilerden nefret etmemesinin 'özel nedenlerinden' biri de kendi ailesindeki Yahudilerdi... 'Yahudilere karşı herhangi bir nefret beslemediğini göstermek için anlatıyorum; zira annem ve babam beni tam bir Hristiyan gibi yetiştirdiler; Yahudi akrabaları nedeniyle, annemin görüşleri, o dönemin SS çevrelerinde yaygın olan görüşlerden farklıydı.' Kurbanlarına yönelik hiç kötü niyet beslemediğini ispatlamak için oldukça farklı şeylere başvurdu." Üstüne,

Eichmann bu kadar resmi olmasaydı ve (muhtemelen işbirliğini güvence altına almak için çapraz sorgudan kaçınan polisleirn soruşturması bu kadar ihtiyatlı bir biçimde gerçekleştirilmeseydi, Eichmann'ın "önyargılı davranmadığı" başka bir açıdan da gösterilebilirdi. Görünen o ki, Yahudi "tehcirini" olağanüstü bir başarıyla organize ettiği Viyana'da, Eichmann'ın Yahudi bir metresi, ta Linz zamanlarından "eski bir takıntısı" vardı. Rassenchande, yani Yahudilerle cinsel ilişkiye girmek, muhtemelen bir SS üyesinin işleyebileceği en büyük suçtu: her ne kadar Yahudi kız çocuklarına tecavüz etmek cephedeki en gözde eğlencelerden biri haline gelmiş olsa da, üst düzey bir SS subayının Yahudi bir kadınla ilişkiye girmesi sık rastlanan bir durum değildi. (Arendt, Hannah, *Kötülüğün Sıradanlığı*, Metis Yayıncılık, çv. Özge Çelik, s. 40-1)

1933 öncesi Yahudilerin, diğer birçok Avrupa milletindeki daha büyük güvencesiz ve ötekileştirilmiş konumlarıyla karşılaştırıldığında, Alman toplumuna asimilasyonunda özellikle başarılı olduğunu da göz önünde bulundurun. Amos Elon ve Götz Aly gibi bazı tarihçiler (birilerinden bağımsız olarak) Yahudilerin bu sebeple Almanya'daki "hadlerini bilmemeleri" antisemitik tepkiyi kışkırtmada önemli bir rol oynadı; bkz 5. bölüm, 40. not.

ataerkil ideolojinin amaçlarıyla bağdaşmayacaktır. Kadınlar, prototip ataerkil evlere komple entegre edilmiş ve geniş çapta ev içi, toplumsal, duygusal ve de (düz) cinsel kritik hizmetlerle görevlendirilmiştir. Böylesi kadınlar, mütehakkim için vazgeçilebilir olmasına veya hatta mekânsal ayrımın hâkim ihtiyaçlarına ve menfaatlerine hizmet etmesine karşın fazlasıyla kullanışlıdır.

Ama kadın düşmanlığının hedefleri bu sebeplerle tüm kadınlar olmasa da bu, #YesAllWomen kampanyasının neredeyse tüm kadınların kadın düşmanı tehditlere ve cezalara muhtemelen açık olduğu iddiasının yanlış olduğunu göstermez. Böyle olması için ataerkil normların ve beklentilerin *gerçek* ve *algılanmış* ihlalleri bir yana, bazı sadece *sembolik* veya *temsilî* olanlar, yani bir kadının diğerlerinin varsayılan günahının karşılığını ödemesi gerekenler, olması gerekir.

Daha genişçe ifade etmek gerekirse, kadın düşmanlığının kapsamı ataerkil düzeni düzeltme eğilimiyle genişleyebilir. Bunu bazı kadınları yedek veya diğerlerinin temsilcisi görerek ve de "düşene bir daha vurmak" davranışıyla, yani başka hüsranların acısını kadından, o kadın erişilebilir olduğundan ve ilgili kaynaklara erişimi olmadığından (mesela eş şiddeti bağlamında) yapar.

Benim devamında gelecek önerilerim için en önemlisi de ufak ihlallerin ölçüsü kaçabilir ve bir kadının *karakter*ine dair lanetli bir şeyin göstergesi olarak alınabilir. Bu kadın sözünde durmayan, yalan söyleyen veya *kendi* edimini yerine getirmeyen ve bu sebeple oldukça güvenilmez, hilekâr, sorumsuz vb olarak temsil edilebilir. Eğer yeterince dikkatle incelersek bir kadının davranışlarına dair böylesi şikâyetlerin itibari temellerini genellikle (aşağı yukarı) bulabiliriz. Ama sözünde durmama ve uyulmayan anlaşmalar, zımni olarak ataerki tarafından onun adına yapılmıştır.

Bu Isla Vista katliamının feminist teşhisine ilişkin olayın sonrasında yapılan itirazlardan birini aydınlatıyor; yani Elliot Rodger'ın hedeflerinin ve mağdurlarının (sırasıyla) ataerkil normları ve beklentileri *aslında* Rodger'a yönelik ihlal

etmediğini. Onlar sadece kendisinin ihmal edilmiş ve aşağılanmış hissettiği kadınların bir temsiliydi. UCSB'deki Alpha Phi kız kardeşlik evinde hedeflediği kadınların ona ilgi göstermeye hiçbir zaman fırsatı olmamıştı, çünkü onları ısrarlı şekilde takip etse de, onlarla asla tanışmamıştı.

Bununla birlikte bu olaydaki feminist teşhise karşı gelecek şekilde Rodger'ın kuruntulu olduğu anlamı çıkar mı? Hayır. Bir sonraki bölümde göstereceğim üzere, kadın düşmanlığı sıklıkla bu türde kuruntular içerir; şüphesizce ahlaki eleştirilebilirliği onların ne yaptığını bilmesine bağlı failler arasında dahi.

Bunu tasvir edebilmek adına, şimdi de Rush Limbaugh'yu ele alacağız.

KADIN DÜŞMANLIĞININ GELİŞTİRİLMESİ

Filozoflar dünyayı yalnızca çeşitli biçimlerde yorumlamışlardır; oysa mesele onu değiştirmektir.

Karl Marx, *Feuerbach Üzerine Tezler*

Sandra Fluke Üzerine Rush Limbaugh

Sağcı uzman Rush Limbaugh, çok da feminist yanlısı olarak bilinmez. Ama Şubat 2012'de günlük radyo programında Sandra Fluke'a ilişkin şu ifadeleri söylediğinde, kadın düşmanlığı iddiaları onun başını epey derde soktu:

> Kongre'deki bir komisyonun karşısına çıkıp özünde seks yapmak için para alması gerektiğini söyleyen bir üniversite öğrencisi olan Susan Fluke(*sic*) için ne söylenebilir, bu onu ne yapar? Bu onu bir sürtük yapar, değil mi? Bu onu bir fahişe yapar.[1]

O sırada Georgetown'da bir hukuk öğrencisi olan Fluke, Demokratlar karşısında doğum kontrol yöntemlerinin dinî kurumlarda sağlık sigortası tarafından karşılanması gerektiğini iddia etti. Limbaugh, eğer yeterli doğum kontrol masrafını kendi karşılayamıyorsa, Limbaugh ve Amerikalı vergi

[1] Bu ve bunu takip eden alıntıların ikisi de Limbaugh'nun 29 Şubat 2012'deki programının arşivlenmiş transkriptinden alınmıştır. Rush Limbaugh'nun programının internet sitesinden alınmıştır. "X— Butt Sisters Are Safe from Newt and Rick," *Rush Limbaugh Show*, 29 Şubat 2012, https://www.rushlimbaugh.com/ daily/2012/02/29/x_ butt_ sisters_ are_ safe_ from_ newt_ and_ rick/

verenler tarafından doğal olarak Fluke'un yaptığı seks için ödeme yapılmasını istediği sonucuna ulaştı. Böylece Fluke'a bir "sürtük" ve "fahişe" olarak hitap etti; daha sonra bunların "aşağılayıcı kelime seçimleri" olduğunu ifade ederek "komik" olma amacı taşıdığını ekledi.[2] Ama hepsinden de öte, Limbaugh yaptığı benzetmeye alışmakta o sırada da zorlanmış gibi gözüküyor:

> Peki ya bu bizi ne yapar? Bizler pezevengiz. (Duraksama) Müşteriler? Müşteri mi olacağız? Hayır! Müşteri değiliz. (Duraksama). Evet, haklı. Pezevenk doğru kelime değil. Tamam, kendisi bir sürtük de değil. O bir "kaşar." Sözümü geri alıyorum.

Yine de Limbaugh uzun bir süre sözünü geri almadı. Bir gün sonra Fluke'a programında tekrar "sürtük" dedi. Sonunda bir özür yoluyla caydı: "Durumu benzeştirirken yanlış kelimeler seçtim. Bayan Fluke'a kişisel bir saldırı amacım yoktu."[3]

Bu bizi kadın düşmanlığının sebebi ve hedefleri açısından önemli bir bulmacaya getiriyor. Genelde neden ve nasıl bu kadar kuruntusaldır? Kişiler, kişisel olarak tanımadıkları kadınlara karşı böylesine kişisel gözüken bir garezi nasıl besleyebiliyor veya diğerlerinde bu garezin böylesine zayıf temellerde oluşmasını sağlayabiliyor? Ve şu açık ki, Limbaugh aşağılayıcı eleştirisinin sadece anlaşılır olmasına değil, aynı zamanda dinleyicileri için cezbedici olmasına bel bağlamıştı.

Limbaugh'nun Fluke hakkındaki ifadeleri bu bulmacayı tüm çıplaklığıyla ortaya seriyor.[4] Ama bunu çözmemize de

---

[2] Rush Limbaugh, "A Statement from Rush," *Rush Limbaugh Show*, 3 Mart 2012, http://www.rushlimbaugh.com/daily/2012/ 03/ 03/ a_ statement_ from_ rush.
Limbaugh tarafından yayımlanmış 3 Mart bildirisinden (bkz. yukarıdaki 2. dipnot)
Kadın siyasetçiler için çoğunlukla uygunsuz şekilde kişisel bir ton olduğunu da değerlendirin (sadece olumsuz olanlar değil, ama tarafsız ve hatta olumlu olanlar da). Bunun belirtilerinden biri de "Hillary" ve Avustralya'nın ilk kadın başbakanı Julia Gillard için olduğu gibi "Julia," ki onların siyasi yükselişlerini ve düşüşlerini devam

yardımcı oluyor. Limbaugh'nun seçtiği tasvirin açığa çıkardığı şeylerden biri, kendisini ve dinleyicilerini nasıl bu tasvirlere yansıttığıdır. Bir ihtiyacını dile getiren bir kadını, kendinde hak gören ve talepkâr olarak tasvir etti. Fluke'u *onlardan*, yani özellikle vergi verenlerden, bir şey talep eden biri olarak –yok hayır, cinsel münasebette bulunmak için onlar tarafından *ödeme* yapılması gereken biri olarak– tasvir etti. En hafif tabirle bu, meseleyi oldukça esnetmektir. Ama Limbaugh'nun Fluke'u onlara bir şey *borçlu* gibi tasvir etmesini sağladı. Fluke'un onlara cinsel olarak hizmet etmesi (yani "müşteri" olana) ve Fluke'un onların astı olması (yani onu "pezevenk" yapan) tasviri arasında, yani konunun devamında Limbaugh'nun sendelemesini bir düşünün. Bir noktada Limbaugh, şu ufak anlaşmayı önerdi: Eğer Fluke seksi videoya çekip internete yüklerse, onun parasını alabilirdi:

> Onu (Fluke) şahsen tanımasak dahi burada kazıklanıyoruz. Bayan Fluke, hiç seks yapmamayı duydunuz mu? Yani eğer burada oturacak ve bunda bir payımız olacaksa, karşılığında bir şey isteriz Bayan Fluke: Bu karşılık, bütün bu yapılan seksin videolarının internete yüklenmesi, böylece paramızın karşılığında ne aldığımızı görebiliriz.[5]

Bu kısmın çarpıcı olmasının sebebi kısmen de, tıpkı Elliot Rodger'ın itiraf videosundaki gibi, üçüncü tekil kişi hitaptan ikinci tekil kişi hitaba –veya daha ziyade suçlamaya– geçişi içermesi. Ama Limbaugh *kime* hitap ediyor? Kendisi dahi tamamen yabancı bir insan tarafından böylesine "kazık yeme" hissinin tuhaflığını fark etmişe benziyor.

Bu bulmacanın çözümünün kısmen, kadınların tabiiyetinin onları *işlevsel* ve *ilişkisel* terimlerle ifade etmeye sebep

---

eden bölümlerde tartışacağım. Bir örnek daha vermek gerekirse Angela Merkel'in takma ismi "Mutti"dir ("anne").

Rush Limbaugh, "The Dumb Don't Know They're Dumb," *Rush Limbaugh Show*, 1 Mart 2012, https:// www.rushlimbaugh.com/daily/2012/03/01/ the_ dumb_ don_t_ know_ they_ re_ dumb.

olduğunu tanımayı içerdiğine inanıyorum (Haslanger 2012, s. 57-63). Bir önceki bölümden hatırlasanız ataerkil ideolojinin ışığında, bir kadının genelde bir erkeğe ilgili ve sevecen şekilde tabi olması, mütehakkime sevgi dolu mecazi bir bakışı sürdürmesi beklenir. Bu sebeple de kadınların erkekler karşısındaki tavırlarının gereğinden çok kişisel (onlar tarafından ve onlar adına ve fazlası) alınması, makul biçimde ataerkil toplumsal cinsiyet ilişkilerinin doğasının derinliklerindedir. Böylece kadınların aldırmazlığı kaçınma, bilmezliği dikkate almama, tanıklığı boşboğazlık, talebi de gasp olur.

Bu bulmacanın çözümünün diğer bir unsurunun da kadınların belirli bir *tip* kadının temsilî ve kendi aralarında değiştirilebilir şekilde muamele edilmesini fark etmeyi içerdiğini düşünüyorum. İşte bu yüzden kadınların içinden biri seçilebilir ve ona temsilî hedef olarak muamele edilebilir, böylece de diğerlerinin büyük kalabalığı yerine onun konduğu tahayyül edilir.[6] Elliot Rodger, niyetini sözde manifestosunda şöyle ilan etti: "Dişi cinsiyetinde nefret ettiğim her şeyi temsil eden kız çocuklarının ta kendisine saldıracağım: UCSB'nin en seksi kız kardeşliğine." Limbaugh, Fluke'u "liberallerin bir temsili" olarak andı. Ama bu temsil eden kadınların temsil ettikleri türden kadınların niteliklerini göstermesi gerekmez: Örneğin, insanlık tarihinde gerçekleşen toplam kürtaj sayısını artırmaya çalışan, bencil, çocuksu ve dediğim dedik "Feminaziler". Bazen de hatta bu nitelikleri göstermemeleri hayatidir, çünkü ilgili türden kadınlar kümesi boş olabilir.

Bu örneklerin her birinde düşmanlık kategorisinden tavırlar belirgin bir rol üstlendi. Bunlar arasında hınç, garez, husumet ve birçok tehditkâr ve cezalandırıcı eğilimler sayılabilir. Eğer bu vakalar herhangi bir şey gösterecekse –Haslanger'ın

---

[6] Nesneleştirme ve ikame edilebilirlik üzerine karş. Nussbaum (1995, 257) ve Langton (2009, 226) on objectification and fungibility. İkisinin de görüşlerine burada 3. bölümde daha çok değinilecek.

(2012) ifade ettiği şekilde varsayımsal olaya tasviri bir şekilde yaklaşıldığında– o da kadın düşmanlığının sıkça P. F. Strawson'un "kişilerarası" tepkisel tavırlar olarak adlandırdığı şeyi içerdiğidir. Girişte tartışıldığı gibi, bu tavırlar aşağı yukarı diğer olgun, özerk, mümeyyiz insanlarla olan münasebetlere özgüdür ve "tüm özünde *kişisel* karşıtlıklarımızı" içerdiği varsayılır (Strawson [1962] 2008, s. 11). Böylece ikinci kişi olarak derecelendirilme potansiyeline sahiptirler. Ama çoğu zaman bu ikinci *çoğul* kişidir. Rodger'ın kelimelerini hatırlayın: "Hepinizi bu yüzden cezalandıracağım." Birçok açıdan bu kadın düşmanlığının tipik hissiyatıdır. O cezalandırıcıdır, hınç doludur, kişiseldir, ama belirli değildir. Ve böylesi tavırların psikolojik hedefleri, asıl mağdurlara pek de benzemeyebilir. Çoğunlukla bir kadının kabaca birleştirilmiş görüntüsünün gerçek bir tanesinin yüzüne yapıştırılmış haline yönelirler.

Bazı kişiler bunun bir çeşit iyimserliğin temeli olabileceğini ileri sürdü; analizin bir seviyesinde kadın düşmanlığının *gerçekten* de mağduru olan kadınlar hakkında olmadığı fikri mevcuttur. (örn. bkz. Thomas, 2014) Ama daha baştan konunun bu olduğunu niye düşünelim ki? Buna karşın, antisemitizm ve diğer ırksal ve etnik nefret genelde derin ve nihai bir psikolojik açıklamaya ait bir mesele gibi düşünülmez. Birinin Hitler'in kendisinin derinliklerinde antisemit olmadığını iddia ettiğini düşünün; onun sadece sanatsal yeteneksizliğinden güvensiz olduğunu ve yüksek miktarda afyon ve metamfetamin bazlı ilaç aldığını söylediğini. Her ne kadar bunlar olmuşsa da ve bazı kilit anlarda baskıyı artırmada nedenselliğin içinde bir rol oynamışsa da, burada Hitler'in hiç de antisemit olmadığı sonucu açıkça ciddiye almaya dahi değmezdi. Ama yine de kadın düşmanlığına ilişkin benzer öneriler oldukça yaygın. Kadın düşmanı toplumsal güçlerin yönlendirilmesinden sorumlu kişilerin çeşitli anksiyeteleri ve diğer psikolojik ve toplumsal problemleri olduğu gerçeği hiç de şaşırtıcı değil. Bu

*kadınlar*ın karşılaştığı sorunu nasıl hafifletecek? Suretiniz bedeniniz olduğunda, bedeniniz yandığında onunla birlikte yanarsınız.

Bu, odağın değişmesinin yararlı olabileceğini gösteriyor. Kadın düşmanlığını suçlananın bakışından, en azından zımnen, kavramsallaştırmak yerine, *hedeflerinin* ya da *mağdurlarının* bakış açısından düşünmeye başlayabiliriz. Diğer bir ifadeyle, konu kadın düşmanlığına geldiğinde, toplumsal dünyada yolunu çizmeye çalışan kadınların *yüzleştiği* kadın düşmanlığına, erkeklerin belirli kadınlarla karşılaştıklarında (ilk örnekte) *hissedip hissetmediği* –derin bir psikolojik açıklama veya her ne ise (bu son ihtimal üzerine ileride daha fazla değineceğim)– düşmanlık yerine odaklanabiliriz.

Bu yaklaşımın sağladığı faydalar arasında şunlar vardır:

1. Kadın düşmanlığının düşmancıl "tarzını" veya bireysel failler açısından düşmancıl tavırlar içere*bileceği*, ama içermek zorunda olmadığı gerçeğini reddetmeden psikolojizmden kaçınmak. Kadın düşmanlığının somutlaşabileceği çeşitli yolları birleştirmeye de yardımcı olacaktır (örneğin, bireysel failler veya sadece yapısal mekanizmalar yoluyla, mesela hükmedenlere karşı hayal kırıklığına uğramış kadın düşmanları);
2. Toplumsal uygulamaların, kurumların ve siyasetlerin vb kadınlara karşı düşmanlık ortaya koyabilmesine izin vererek bireyselcilikten kaçınmak. Mesela "düşmancıl çalışma ortamı" veya farklı olarak "soğuk" toplumsal iklim gibi;
3. "Makul kadın" standardına başvurmamızı sağlayarak burada önemli olacak şekilde kadın düşmanlığını epistemolojik olarak daha izlenebilir kılmak: Ya da daha iyi ifade etmek gerekirse (daha az ayrımcı olduğundan da), failin niyetine göz atarak psikolojiden yararlanmak veya buna dair failin sözüne inanmak aksine, bir kıza ya da kadına ilgili çevrenin kimi barındır-

mak için o çevredeki bazı karşılaşmaların, hallerin ve uygulamaların düşmancıl olarak *yorumlanabileceğini* sorarak makul olarak bulabiliriz.[7]

Yukarıda belirtilen kadın düşmanlığının, bireylerinin olumsuz kişilerarası tepkisel tavırlarını karakteristik olarak içerdiği fikri düşünülürse, benim burada geliştirdiğim açıklamanın doğal bir itirazın önüne nasıl geçtiğini görebilirsiniz. Böylece benim kadın düşmanlığı açıklamamın nasıl psikolojizmden ve müteakip epistemolojik sorunlardan kaçındığını merak etmek de bunların naif kavramsallaştırmaya karşı iddiamın parçası olduğu düşünüldüğünde tabidir. Hınç dolu, garezli bir biçimde davranan bir kişinin derinliklerinde, *gerçekten* de hınç dolu olup olmadığını veya sadece anksiyeteli (mesela) olup olmadığını nasıl bilebiliriz?

Bu sorunun cevabı, kişinin derinliklerinde ne olduğunun bir önemi ol*ma*dığı ve kadın düşmanlığının odağının faillerinden buna tabi olanlara kaydırılmasıyla yüzeyde olanın önemli olduğudur. Bir süre hınç ve onaylamama gibi tepkilerin kadın düşmanlığının doğasına ilişkin önemini savunmak istiyorum, ayrıca bu tavırları yaygın olduğundan daha az *psikolojik şekilde* inşa ediyorum ve vurguyu "tavır"dan çok "tepki"ye yapıyorum. Bunlar, kadınların toplumsal çevrelerde yollarını çizmeye çalışırken makul şekilde nasıl yorumlanabileceğinden kaynaklanan herhangi bir kısıtlamaya tabi olarak *karşılaştıkları* tepkilerdir (daha isabetli şekilde yukarıda 3. maddede ifade edildiği şekilde). Böyle düşünüldüğünde bilinçli olarak düşmanlık olarak tecrübe edilmemiş ama düşmanlık olarak ifade edilmiş bir şey gerçek bir düşmanlık sayılır. Failler, fiillerinin toplumsal anlamını belirlemede tekel değildir. Ve niyetleri, her ne kadar ilgili olsa da, nadiren bunun belirleyicisidir.

---

[7] Catharine MacKinnon ve diğerleri tarafından geliştirilen cinsel istismara ilişkin hukuki kavramsallaştırmayı burada model olarak aldım. Yorumsal adaletsizlik ortaya çıkmadan önce bunun bir örneği olarak bu kavramın toplumsal cinsiyet eşitlikçi işyeri reformu anlamında öneminin tartışması için bkz. Miranda Fricker (2007, 7. bölüm)

Böylece bunu izleyen bir kadın düşmanlığı analizine göre, kadın düşmanı toplumsal bir çevre, bireysel faillerin yobazlığının sonucu olmak zorunda değildir. Bu, daha ziyade aşağı yukarı *herhangi bir* yerleşik toplumsal normlar sisteminin parçalanması sonucunda bazı kişilerin yeni ortaya çıkan rahatsızlığı ve düşmancıllığının sonucu olabilir. Toplumsal cinsiyetlendirilmiş normlara ve beklentilere direnen veya burun kıvıran kadınlar buna müteakip şüphe ve şaşkınlık çekebilirler, bu onların toplumsal cinsiyetlendirilmiş normları zorlamasından çok, basitçe, yerleşik normları zorlamasından kaynaklanır. Ve özellikle de feminizm bazı kişilerin toplumsal düzenden anladıklarını oldukça altüst etmiştir. Bu kişilerin, cinsiyetlendirilmiş toplumsal hiyerarşileri bozan veya tehdit eden kadınlara karşı gösterdikleri düşmanlık, onların soyut anlamda eşitlikçi olmalarıyla uyumludur. Bu kişiler güçlerini erkeklerin menfaatlerine kullanmayan güçlü kadınları yine de (toplumsal düzeni) aşındırıcı ve tehdit eden olarak algılayabilirler. Diğer sebeplerle beraber bu yüzden, kadın düşmanı bir toplumsal çevre aşağı yukarı iyi niyetli kişilerin kabul etmediği duyguların ya da bilinçli olarak deneyimlemedikleri anlık saldırganlıkların sonucu olabilir. Ve gerçekten de böylesi bir saldırganlık kısmen de bunu *hissetmenin ikamesi* olarak dışa vurulur: "*dışa* vurma" ifadesi bu bağlamda imalıdır.

Bir ihtimal de kadın düşmanlığının müşterek (ya da "sürü halinde") bir fiilin ürünü olmasıdır.[8] Böylesi bir düşmanlık, yönlendirdiği tepkileri daha da büyütecektir. Ama böyle bir fiil çoğunlukla dağınık ve karmaşıktır da ve makul bir grup failin fiilleri olarak sayılabilmek için yeterince işbirliği içinde değildir. Kadın düşmanlığı bir şekilde had-

[8] Böylesi bir kadın düşmanı "sürü" zihniyetine dahil olan herkesin kadın düşmanı toplumsal güçleri doğrudan yönlendirmediğine dikkat edilmelidir. Bazı kişiler daha ziyade diğerlerinin (ahlaki) iğrenmelerine özenecek, taklit etmeye çalışacaktır, yani vekaleten veya ikinci el. Bu mekanizmanın kamusal hayatta kadınları nasıl yere serdiğine 8. bölümde devam edeceğim.

dini bilmeyi reddeden veya hizaya gelmeyen kadınlara bir şey *söyleyen* ve değer ifade eden kurumların ve toplumsal uygulamaların bir sonucu da olabilir. Bazen bu kurumların ve toplumsal uygulamaların (hukuk ve kamusal siyaset de dahil) unsurları, şu anda çoğunlukla artıktır. Ve bazen daha güçlüler tarafından öncülük edilir veya canlandırılır. Bu daha güçlüler, ilerici toplumsal hareketlerin başarılarına karşı, daha az güçlü olanlarda yaygın olan güvensizlik ve haklardan mahrumiyet hissine dayanır. Bu güçlü kişilerin sadece sömürücü ve ciddi olup olmadığı (yani oy kazanmaya veya reytingleri yükseltmeye çalışması) yahut pazarladıkları zehre gerçekten inanıp inanmadığı benim kadın düşmanlığı analizimin bakış açısında konu dışıdır. Önemli olan kadın düşmanı bir toplumsal çevrenin yapımına katkılarıdır –ki bu da ataerkil hukuka ve düzene uygun olarak kadınları disipline etme ve cezalandırma eğilimlerinin kapsamıdır. Bu anlamda Elliot Rodger ve Rush Limbaugh aşırı başarılılardır– ve böylece bunu izleyen analize göre kadın düşmanı sayılırlar.

Geliştirici, Kesişimsel Bir Öneri

Geliştirici projeler doğası gereği kısmi şartlıdır. Yalnız bu onları keyfî yapmaz (ya da en azından yapmamalıdır). Haslanger'ın (2012) ifade ettiği şekliyle, onların tipik canlandıran düşüncesi şudur, "Düşünmemiz gereken olgu *bu*dur" (224). Yani bu noktada hem kavramsal hem de tasvirî sorgulama çizgilerini, bizi nereye götüreceklerini görmek için izledikten sonra, kadın düşmanlığını, en azından birçok amaç kapsamında nasıl anlamamız *gerektiğine* dair geliştirici bir öneride bulunmak istiyorum.

Tasvirin en genel anlamıyla kadın düşmanlığının ataerkil düzenin "kolluk" birimi olarak, genel anlamda kendisini idare eden ideolojinin *disipline edici* ve *zorlayıcı* işlevine sahip şekilde anlaşılmasını öneriyorum. Bunu şu şekilde daha da açabiliriz:

İnşacı şekilde *konuşmak gerekirse*, kadın düşmanlığı bir toplumsal çevredeki şu düşmancıl toplumsal güçleri kapsar:

(a) (aşağı yukarı belirlenmiş) belli bir toplumsal konumda yer alan kız çocukları ve kadınlar olduklarından (daha geniş veya daha dar biçimde) bir kız çocukları veya kadınlar sınıfının karşılaşma eğiliminde olan; toplumsal konumda yer alan (aşağı yukarı belirlenmiş) kız çocukları ve kadınlar olmalarından nedeniyle (daha genişçe veya daha dar olarak) bir kız çocukları veya kadınlar sınıfının karşılaşma eğiliminde olan;
(b) ataerkil düzenin disipline edici ve zorlayıcı işlevini gören, bunu, diğer kesişen tahakküm ve dezavantaj sistemleriyle ilişkisinde ilgili kız çocukları veya kadınlar sınıfına uygulayacak şekilde somutlaşarak yapan (yani çeşitli ırkçılık, yapancı düşmanlığı, sınıfçılık, yaş ayrımcılığı, transfobi, homofobi, engelli ayrımcılığı vb)

Ve *esasen işin aslına bakılırsa* bu kadın düşmanı toplumsal güçler:

Olaya uygulanacak ataerkil normların ve beklentilerin (yine kesişen uygulanabilir baskı güçleriyle birlikte hareket edecek şekilde) ihlalinin veya zorlanmasının gerçekten olması, böyle algılanması veya bunları temsil etmesi sebebiyle çoğunlukla (ilgili sınıftan) kız çocukları ve kadınları hedef alır.

Ataerkil normlar ve beklentiler şunları içerdiğinde, mesela,

(a) ayırt edici şekilde toplumsal cinsiyetlendirilmiş *içerikler*, ki bunlar ataerkil düzeni düzenleme ve sürdürmeye yardım eder ve bunu yansıtır; ya da
(b) oğlanlar ve erkeklerle (ilgili sınıftan) kıyaslandığında (aynı sınıftan, yani erkek muadillerine göre) kız çocuklarına ve kadınlara yönelik özellikle sert *zorlayıcı mekanizmalar*;[9] ya da

[9] Burada ikili cinsiyetten birinde olmayan kişilerin *hem* kızlardan/kadınlardan *hem de* oğlanlardan/erkeklerden ilgili kıyaslama kü-

(c) eril muadilleriyle kıyaslandığında (ilgili sınıftan) kız çocukları ve kadınlar için özellikle yoğun ve/veya müdahil olan disiplin biçimleri (mesela gözetim, inceleme ve şüphe).

Yani naif kavramsallaştırmayla kıyaslandığında benim açıklamama göre,

> kadın düşmanlığının öncelikle kadınları hedef almasının sebebi, kadın düşmanı bir *erkeğin zihni*ndeki kadınlar olmaları değil, ama onların *erkeklerin dünyası*ndaki(yani birçok başka şeyle beraber tarihsel olarak ataerkil bir dünyadaki) kadınlar olmalarıdır.

Hatırlarsanız analizimde ilgili düşmanlıkların hem bireysel failler hem müşterek (ya da "sürü") fiilleri veya sadece yapısal mekanizmalar tarafından ortaya konabilecek şekilde anlaşılması niyetindeyim. İlerlemeden önce bazı meselelere dikkat çekmek istiyorum.

Bu tanıma göre kadın düşmanı güçler, kız çocukları ve kadınlar için ayırt edici olabilir, toplumsal alanda farklı konumlarda olabilir veya kız çocukları ve kadınlar üzerinde daha genel bir şekilde işleyebilir.

Örneğin, Moira Bailey'nin (2014) siyah kadınların Amerika'daki belirli toplumsal konumları ve siyah karşıtı ırkçılığın heteronormatif ve ataerkil güçlerle birlikte işleyişinin sonucu olarak yüzleştiği bir tür kadın düşmanlığı olarak ortaya koyduğu bir terim olan "siyah kadın düşmanlığı"na özgü silme ve bunu takip eden görünmezlik biçimleri var. Ya da diğerleri arasında Kristie Dotson ve Marita Gilbert tarafından yapılan çalışmalara dayanarak 6. bölümün sonunda böyle olduğunu ifade etmiş olacağım.

Böyle dahi olsa genel, ne deneyimlendiği şekliyle ne de kız çocukları ve kadınlar üzerinde sonraki etkisi anlamında yeknesak anlamına gelmez. Bu sonuca ulaşılmaz ve çoğu durumda yanlış olur; çünkü saldırıya açıklıkların bir diğerini güçlendir-

---

mesinden daha kötü durumda olabileceğine dair kasıtlı bir boşluk bırakıyorum.

diği veya tam tersi ayrıcalıkların bunların etkilerini azalttığı (ve diğer) seçenekler söz konusudur. (Crenshaw 1991; 2012).

Buna bir örnek olması için, Maplewood Missouri'de yaşayan engelli bir siyah kadın olan Rosetta Watson'ın yakın zamanda gerçekleşen vakasına bir bakalım. Kısa bir zaman dilimi içerisinde ev içi şiddet sebebiyle –ki buna erkek arkadaşı tarafından "tıkanma" ya da daha doğru ifadeyle ölümcül olmayan elle boğma (girişte tartışıldığı üzere) da dahil– polisi dört kez arıyor. Daire kiralayan biri olarak, 180 gün içerisinde ikiden fazla aradıktan sonra "rahatsız edici" olarak ilan ediliyor. Bu, Amerika Birleşik Devletleri'ndeki birçok kasabada ve şehirde oldukça yaygın bir tür karar. Böylece Watson, şehirde yaşama iznini kaybettiğinden, aslında altı aylığına sürgün edilmiş oluyor; bunun tek sebebi de muhtemelen ölümcül ve korku verici bir şiddet biçiminden korunma arayışına düşmesi.[10]

Evden tahliye edilme, siyah kadınlar için her zaman varolan bir sorundur. Sosyolog Matthew Desmond, sistemli adaletsizlik ve dezavantajlılığın derin bir kaynağını oluşturan siyah erkeklerin toplu hapsedilmesinin benzeri olarak bu soruna gereğinden daha az dikkat çekildiğini gösterir. Desmond (2016) "Fakir siyah erkekler hapsedilirken fakir siyah kadınlar dışarıya atılır" iddiasında bulunur. Bu siyah kadın düşmanlığının fakir siyah kadınların konut güvensizliğine, evsizliğe, hukuki sorunlara ve kapatılma ile diğer muhtemel kötü sonuçlara daha açık olmasıyla ilişkili olduğunu ima eder.[11] Böylesi konumlarda bulunan ve ev içi şiddet ile cinsel

---

[10] Melissa Jeltsen, "A Missouri Town Exiled a Woman for Calling the Police on Her Abusive Ex," *Huffington Post*, 11 Nisan 2017, http://www.huffingtonpost.com/entry/ rosetta- watson- maplewood- missouri- abuse_ us_ 58ebece5e4b0ca64d91864f0.

Kimberlé W. Crenshaw'ın (2012) gösterdiği üzere, siyah kadınların kapatılma oranlarının beyaz kadınlarla olan farkı, siyah erkeklerin beyaz erkeklere oranıyla yakın zamanda benzerlik gösterir (1437). Her ne kadar kadınlar arasındaki oran o zamandan bu yana azalmış olsa da, erkeklerin oranının çektiği dikkati asla çekmemiş olduğu siyah kadınların kamusal söylemden genel anlamda silinmesi bulgusuyla makulce örtüşür.

saldırıya uğrayan kadınlar (halihazırda orantısız bir şekilde açık olan kadınlar) bu unsurların birleşimiyle daha da saldırıya açık hale gelebilirler. Siyah kadın düşmanlığı kendi kendisini peydahlar ve döngü devam eder.

Kadın düşmanlığını en öncelikli olarak toplumsal çevrelerin bir unsuru olarak tanımladığımızdan artık şunu söyleyebiliriz;

> *türetilmiş bir biçimde*, bireysel bir failin tavırları veya davranışları bir toplumsal bağlamı içerisindeki kadın düşmanlığını yansıttığı ve sürdürdüğü sürece o toplumsal bağlamda kadın düşmanı sayılır.

Kadın düşmanlığının uygulamaların, kurumların, sanat eserlerinin ve diğer yapıların vb niteliği olarak benzeşimsel tanımlarını verebiliriz.

Ama iş, bir *faili* tamamen bir kadın düşmanı olarak ifade etmeye geldiğinde fazla ileri gitme riskine karşı dikkatli olmalıyız ve kadın düşmanlığının bize temkinli olmayı öğrettiği ahlakçılığın ta kendisinin üstesinden gelmeye kalkışmalıyız. Ve tabii ki de adalete ilişkin değerlendirmeler olacaktır. Genel olarak neredeyse evrensel olan bir karakter özelliği, tavır veya davranışsal konum nedeniyle birine utandırıcı bir etiket yapıştırmak istenmez.

Bu yüzden "kadın düşmanı" teriminin en iyi şekilde bir *eşik* ve ayrıca *karşılaştırmalı* kavram olarak, "bir uyarı levhası" işlevi görmesini öneriyorum. Bu kavram tavırları ve fiilleri *dikkat çeken* ve *istikrarlı şekilde* çok sayıda toplumsal bağlamda kadın düşmanı olan kişilere seçici şekilde uygulanmalı. Bu görüşe göre;

> bireysel failler sadece ve sadece kadın düşmanı tavırları ve/veya fiilleri özellikle (a) çok uç ve (b) ilgili muadili sınıftan kişilere (yani aynı benzer toplumsal çevredeki aynı cinsiyetten ve belki ırktan, sınıftan yaştan vb) göre daha istikrarlı ise kadın düşmanı sayılmalıdır.

"Özellikle" ve "ilgili" bir anlamda kurnazca kelimeler; ama kasıtlı olarak böyle seçildiler. Çünkü bu bağlamdaki amaçlarım arasında bu tanımları nasıl dolduracağım konusunda bir duruş sergilemek zorunda kalmayacağım. Yani kişilere kendi normatif ve ahlak teorilerine dayanarak farklı yollara gitmek için imkân sağlamak burada en iyisi.

Kadın düşmanlığına dair geliştirici analizimi ortaya koyduğumdan, şimdi artık bazı kilit özelliklerini vurgulamak ve düşünme şeklime göre çekici yanlarından veya yararlarından bahsetmek için bir ara verebilirim. Bunlar açıklamamın hem kavramsal hem maddi etkilerini kapsıyor ve bu yüzden kadın düşmanlığının ne zaman ortaya çıkabileceğini: nasıl, kimin üzerinde, hangi failler ve toplumsal uygulamalar, kurumlar, sanat eserleri, yapılar ve benzerleri tarafından (ya da bazen de kimin *üzerinden*) kullanıldığına yöneliktir. Ayrıca kadın düşmanlığının *epistemolojisi* üzerine öncül bazı şeyler söyleyeceğim; bu da kadın düşmanlığını ve kadın düşmanlarını dünyada nasıl tanıyacağımız ve onun ya da onların varlığına ilişkin yanlışlanabilir delil olarak neyin sayılabileceği.

Kadın Düşmanlığının Ataerkiye Metafizik Bağlılığı

Önerdiğim analiz kadın düşmanlığını içkin olarak *siyasi* bir olgu haline getiriyor. Özellikle de kadın düşmanlığının toplumsal bir çevrede var olabilmesini, metafiziksel olarak ataerkil türden normların ve beklentilerin varlığına bağlı kılıyor. Bu, kadın düşmanlığının sadece tam işlevsel bir ataerkide var olabileceği anlamına gelmiyor. Ama bir aterkiyle bazı tarihî bağların olması gerektiği anlamına geliyor, ki bu "bağ," başka bir kültürden *ödünç alınmış* veya doğrudan miras kalmış *başlangıç aşamasındaki* normları ve beklentileri de kapsayacak şekilde geniş anlamda kullanılmaktadır.[12] Bu

[12] Bunun bir sonucuna dikkat etmek gerek: eğer *erkek düşmanlığı* kadın düşmanlığıyla bir benzeşimde anlaşılacaksa (muhtemelen olması gerektiği şekilde), anaerkil ideolojiden çıkan *anaerkil* normların ve beklentilerin yokluğu halinde, olmayan normların ihlali ile infi-

önemli uyarılar dikkate alındığında, bu sonucu tamamen hedeflemiştim. Ataerkil baskı arka planda olmadığında kadınlara yönelik düşmanlık basitçe kişisel bir tuhaflık veya fobi gibi bir şey olurdu.[13] "Kadın korkusu"nun (deyim yerindeyse) –bir sonraki bölümde de göreceğimiz gibi, mesela kişilerin bazen bu bağa "anne sorunları" türünden patolojik atıfları gibi sebeplerle– asla gerçek bir sorun olmadığını söylemiyorum.[14] Ama mevcut siyasi iklimde, kadınlar daha sistemik türden birçok sorunla karşılaşırken, bunun çok önem vermemiz gereken bir sorun olduğunu düşünmüyorum.

Kadın Düşmanı Düşmanlığın Çeşitleri

Açıklamama göre, kadın düşmanı düşmanlık genel anlamda insanlara veya özel olarak hedeflenen kadınlara yönelik cezai, yıldırıcı veya uyarıcı işlev görmeye uygun veya onları caydırıcı (ceza teorinize bağlı olarak) herhangi bir şey olabilir. Kadın düşmanı düşmanlık çok sayıda "kız çocuklarına boyun eğdirme" hareketini kapsar, o kadar çok ki bunların bir listesinin sonu olmazdı. Ama genellemek gerekirse: yetiş-

---

ale kapılan insanlar olmadığından, gerçek bir erkek düşmanlığı da olmayacaktır. Bunun tam olarak olması gereken olduğuna inanıyorum. Bu normların tarihi olarak ne kadar yaygın olduğu bir felsefeci olarak beni aşar; bu, girişte de belirttiğim üzere bir tarihçiye veya antropoloğa uygun bir sorudur. Ama ataerkinin tarihi yaygınlığı ve egemen doğası üzerine klasik bir metin için bkz. Gerda Lerner (1986)

1. bölümde mecazi olarak kadın düşmanlığının "yüklü" bir kelime olduğu ile başladım. Ama analizime göre kadın düşmanlığının dar anlamıyla ahlak bakımından değerlendirilen bir terim olmadığına dikkat edin. Yine de ataerkil baskı sistemlerinin ahlaken itiraz edilebilir olduğu iddiası düşünüldüğünde ve böylesi ahlaki gerçeklerin metafizik olarak izlediği tasvirî gerçekler tarafından metafizik olarak gereksindiği şeklindeki standart görüşle beraber kadın düşmanlığına ilişkin iddiaların kavramsal değilse bile metafizik bir gereksinim olarak önemli ahlaki etkileri olacağı doğrudur.

Burada sözlükçü Sue Butler'ın ifadelerini ima ediyorum, müteakip bölümde tartışılacağı üzere. "Misogyny Definition to Change after Gillard's Speech," *Sydney Morning Herald*, 17 Ekim 2012, http://www.smh.com.au/ national/ misogyny-definition- to- change- after-gillard- speech- 20121016- 27q22.html.

kinler aşağılayıcı miktarda çocuklara benzetilir ve insanlar hayvanlara veya hatta nesnelere. Ama çocuk muamelesiyle ve küçük görmeyle beraber, dalga geçme, aşağılama, alay etme, karalama, kötüleme, şeytanlaştırma ve bir o kadarda cinselleştirme yahut bir başka seçenek olarak cinsiyetsizleştirme, susturma, sakınma, utandırma, suçlama, tepeden bakma, lütfetme ve belirli toplumsal bağlamlarda dışlayan ve hor gören diğer muamele biçimlerini de içerir. Ve üstüne şiddet ve tehditkâr davranışlar: buna "yere serme" de dahildir, yani ertelenmiş veya yer değiştirmiş saldırganlık. Ve benim açıklamamda bir kadın diğer hepsi için kadın düşmanı tahayyülde ikame veya mümessil olarak işlev görebildiğinden, neredeyse her kadın, kadın düşmanı düşmanlığın bir biçimine bir kaynaktan veya diğerinden saldırıya açıktır.

Aşağıda özellikle kadın düşmanlığının olağan toplumsal norm zorlama mekanizmaları, ahlakçılık ve diğer olumsuz karakter seviyesindeki genellemeler, hiyerarşik sosyal hareketler veya benzerleri eliyle nasıl işlediğiyle ilgileneceğim. Benim görüşümde kadın düşmanlığının özelleşmiş ve benim zihnimde oldukça kafa karıştırıcı varsayımsal psikolojik tavırlardan –kadınların cinsel nesneler veya insandan aşağı olarak yahut nefret edilecek ve tiksinilecek "özleri" olduğu şeklinde görüldüğü gibi– çıkması gerekmez. Daha ziyade kadın düşmanlığı ataerkil düzene meydan okunduğunda, düzenin tekrar tatbikine ve tekrar kurulmasına ilişkindir. Tiksinme bu toplumsal süreçlerden çıkar ve onlardan beslenir. Bunlar sırasıyla 5. bölümün ve 8. bölümün neticeleridir.

Bir başka ifadeyle, hüsnüzan veya kasıtlı reddediş istisna olmak üzere, "boyun eğdirilen kız çocukları"nın bu çeşitli hareketleri kadınların çoğu zaman tam anlamıyla nasıl *görüldüğünü* yansıtmayabilir. Bunlar dinamik, aktif ve zorlayan *manevralardır*. Kadınların "hadlerini aşan fikirleri" olduğunda onlara hadlerini bildirirler. Yani bireysel faillerin kadın düşmanlığının inançlardan ziyade arzulara ilişkin bir mesele olduğunu düşünüyorum –arzular ve en azından ilk bakışta dünyayı ataerkil düzene uygun şekle

sokma talebindeki diğer zihinsel haller.[15] Bu meseleye 3. bölümde kadın düşmanlığı ve cinsiyetçilik arasındaki ayrıma bağlı olarak döneceğim.

Kadın Düşmanlığının Epistemolojisi

Konu kadın düşmanlığının epistemolojisine geldiğinde iki farklı karşıtlık başlangıçta özellikle alakalı olacaktır. (Her ne kadar bu karşıtlığın dolaylı delilleri farklı yöntemlerle aranabilecekse de.) Belirli bir kadının kadın düşmanlığına maruz kaldığı iddiası, benzer bir toplumsal konumda (yani ırk, sınıf, cinsellik natrans/trans statüsü, engellilik, yaş vd anlamlarda sabit) eril muadilinin öylesi bir düşmanlığa yoğunluk, yaygınlık, nitelik, nicelik veya süre olarak maruz kalmamasıyla gösterilebilir. Bunun kadın düşmanlığı için bir "halk" (folk) kriteri olduğunu sanıyorum.

Bu düşmanlığın, kadın düşmanlığının belirtileri veya dışavurumu olarak sayılması için, kadınlara *ölçüsüzce* (eril muadiline kıyasla) yönelmesi gerekmediğine dikkat edin. Muamelenin bir çeşit toplumsal cinsiyetlenmiş boyutta *ayırt edici* olması yeterlidir. Böylece karşılaştırılabilir konumdaki kimi erkeklerin *daha çok* veya eşit miktarda düşmanlıkla karşılaşmasına da izin verilir. Analizime göre, kadına yönelik ilgili düşmanlık ayırt edici şekilde toplumsal cinsiyet *temelli* veya *nitelikli* ise yine de kadın düşmanı sayılır.

Bence kadın düşmanlığının teşhisi, benzer şekilde vücut bulmuş bir kişinin ataerkil türden normların ve beklentilerin olmadığı bir dünyada ilgili şekilde düşmanlıkla karşılaşmamasında somutlaşabilir; örneğin, hamile kalanlar (tipik olarak natrans kadınlar, bazı trans erkekler ve ikili cinsiye-

[15] İnançların dünyayı temsil etme iddiası vardır ve zaten onun belli bir biçimde olduğunu söyler (veya tahminler durumunda gelecekte öyle olacağını). Yani inançlar "dünya-güdümlü" yahut "dünya-yönlü" zihinsel durumlar olarak ifade edilirken, arzular "dünya yönlendiren" zihinsel durumlardır, tıpkı yukarıda "uyum yön"üne ilişkin (kabaca) yapılmış kategorizasyonu gibi. Bu karşıtlığın klasik örneği için Bkz. G.E.M. Anscombe (1957)

tin dışındaki kişiler) düzenli olarak işverenleri tarafından kendilerine tıbben gerekli ve ekonomik olarak uygun kolaylaştırıcılardan mahrum bırakılırlar. Bunu analizimin önemli bir yararı olarak görmemin nedeni, böylece en azından hamileliğe ilişkin durumlara uygun şekilde muamele etmemizi sağlıyor. Eğer natrans (*cis*) erkekler hamile kalıyor olsaydı, onlar için de istihdamda benzer şekilde aleyhe durumlar olur muydu? Ya da basitçe yeniden üretimin yardımcı işçi saflarına mı katılırlardı? Bunu bilmesi zor ve sonuç verecek bir soru gibi de durmuyor; belirli bir cevaptan yoksun olduğundan da şüphe edilebilir. Toplumsal olarak (bilimsel değilse de) böylesine yabancı bir dünya, hamilelik, emzirme, menopoz ve benzerleri hakkındaki meselelerde karşılaştırma için iyi bir temel oluşturmaz. Hamile bedenlerin "erkeklerin dünyası"nda –ki hetero-ataerkil ve transfobik yapılarıyla bu mevcut dünyadır– yönlerini çizmesi yerine herkesin eşit ahlaki nüfuzunun tanın*dığı* bir dünyayı düşünmek daha iyi olur. Ve bu dünyada, insanların gelecek kuşağını taşımakla yükümlülerin barınması için önemli ölçüde çok daha fazla çaba gösterilmesi gerektiğini iddia ediyorum.

Bir Konum Olarak (Örtük) Kadın Düşmanlığı

Kadın düşmanlığı açıklamamın bu kavşakta gösterilmeye değer bir başka unsuru da, *konumlara* veya eğilimlere kasten başvurmasıdır. Bu sebeple, bir toplumsal çevrenin hakiki olarak kadın düşmanı olarak nitelenebilmesi için o sırada *herhangi biri*ne aktif olarak olumsuz tavırlar veya fiiller göstermesi gerekmez. Bazı karşı olguların örtüşmesi yeterlidir. Ve bunun tam da olması gerektiği gibi olduğuna inanıyorum. Bu görüşe göre, kadın düşmanlığı örtük olabilir ve uykuda bekleyebilir.

Bu ve bir önceki meseledeki bakış açısıyla şu tabii ki sorulacaktır: Eğer ilgili toplumsal mekanizmalar işlerini fazlasıyla iyi yaptıysa, bir toplumsal çevrenin kadın düşmanı olduğunu bilebilmenin herhangi bir yolu var mıdır? Yani

eğer kadınlar kadın düşmanı düşmanlıklara ve saldırganlıklara sadece ve sadece belli toplumsal rollere çok başarılı bir şekilde sıkıştırıldıklarından maruz kalıyorlarsa, bunu nasıl belirleyebiliriz?

Bu, beni bu bölümün tamamının önemli bir sütununu temsil eden ve süregelen tartışmaları da körükleyen meseleye getiriyor.

Hem Kendisi Sistemli Hem de Daha Büyük Bir Sistemin Parçası Olan Kadın Düşmanlığı

Her ne kadar başlangıçta kadınlara yönelmiş düşmanca tavırlara ve de bunların tipik dışavurumlarına odaklanmanın makul olduğuna inansam da (dikkat çekicilikleri ve geri dönüşü olmayan zarar verme imkânları düşünüldüğünde), madalyonun diğer yüzünü de hatırlamak önemli. Aslında benim analizim iki madalyonun ters yüz edilmesini gerektiriyor, biri olumsuzluğa ve diğeri de toplumsal cinsiyete dair.

Kadın düşmanlığının birincil dışavurumları kötü kadınların cezalandırılması ve kadınların davranışlarının disipline edilmesi iken, bir ödül ve ceza sistemi de – mahkûmiyet ve aklama- neredeyse aynı şekilde bir bütün olarak çalışıyor. Yani açıklamanın sadece yapısal özellikleri üzerine düşünerek dahi kadın düşmanlığının tanımladığım üzere toplumsal cinsiyet uyumluluğunu birçok farklı şekillerde sürekli olarak zorladığını öngörebiliriz. Ve etrafımızdaki toplumsal dünyaya şöyle bir üstünkörü bakış, bunun başlangıç onaması olarak işlev görür: kadınlara yönelik düşmanlık sorunlu bir buzdağının sadece görünen kısmıdır. Toplumsal cinsiyet normlarına ve beklentilerine (mesela) seven anneler, ilgili eşler, sadık sekreterler, "havalı" kız arkadaşlar veya iyi garsonlar olarak *uyan* kadınların ödüllendirilmesini ve onlara paha biçilmesini de sorun etmeliyiz. Endişe edilecek bir başka nokta ise erilliğin normlarını reddeden erkeklerin cezalandırılması ve disipline edilmesi –oldukça bilinen ve bir

noktaya kadar onaylanan bir mesele. (Ve bu konunun benim kitabımın konusu olmaması, bunun önemli olmadığı anlamına gelmez; ilgili tartışmalar için bkz. Digby [2014]). Yalnız daha az bilinen nokta ise kadınları tahakküm altında tutan erkeklerin kazançlı olduğu *olumlu* ve *aklayıcı* tavırlar ve dışavurumlar. Ama bunlar 6. bölümün kapsamındaki bazı ihtimallerdir.

Analiz Kadın Düşmanlığının Altında Yatan Ahlaki Nitelikleri Ortaya Çıkarıyor

Benim açıklamamın bir diğer özelliği ise kadın düşmanlığının makul şekilde birbirinden farklı duran şekillerini de kapsamasıdır: ilerici toplumsal hareketlerin ertesinde yükselen kadın düşmanlığı ve daha baskıcı toplumsal şartlarda yükselen kadın düşmanlığı. Ve analizim ikisinin paylaştığı *ahlaki* nitelikleri ortaya çıkarır. Mesela, asit saldırılarını veya Bangladeş'teki "kezzap atma"ları düşünün, ki bu saldırıların neredeyse yüzde sekseni kız çocuklarına ve kadınlara yönelmiştir. Bu saldırılar ağır sakatlıklara, yaralanmalara, mağdurun yüzünde, göğüslerinde ve cinsel organlarında doku ve kemik zedelenmelerine ve bazen de ölümlere sebep olmaktadır. Yakın zamanda yayımlanmış bir rapora göre, "Saldırıların en yaygın sebepleri arasında evlenme talebinin reddi, cinsel ilişkinin reddi ve romantik yakınlaşmanın reddi"dir (Pawan ve Dhattarwal, 2014). Üstüne, bir akademisyene göre, böylesi suçlar tipik olarak "kıskançlık veya intikam sebebiyle kadının sakatlanması veya çirkinleştirilmesi güdüsüyle" gerçekleştirilmektedir (Swanson, 2002). Mridula Bandyopadhyay ve M. R. Khan (2013) bu "saldırıların kadını hem reddettiği için cezalandırmak hem de toplumsal/cinsel sermayesinden mahrum bırakmak" amacı taşıdığını ifade eder (s. 72). Baskıcı toplumsal normlar ve Bangladeş'te kadınlara yönelik şiddet arasındaki ilişkiye dair ulaştıkları sonuç şudur:

> Şiddetin şartları, biçimleri ve tehdidi, cinsiyet ve toplumsal cinsiyete dair mahalli ideolojiler tarafından biçimlendirilir. Emeğin cinsel bölüşümü bir "cinsiyet hiyerarşisi" inşa eder ve bu, kadınları özel alana kısıtlar, hayatta kalmak için erkeklere olan bağlılıklarının devamlılığını sağlar ve onları saldırıya açık bir konuma yerleştirir. Bu sebeple de şiddet, iktisadi güce ve katılıma dair toplumsal cinsiyet farklılıkları bulgularıyla doğrudan bağlıdır. Asit saldırıları kadınların erkeklere aşırı bağımlılıklarını vurgular ve eril otoriteye direnebilecek birçok kadına karşı bir uyarı görevi görür. (Bandyopadhyay ve Khan, 2013, s. 73)

Bangladeş'teki asit saldırılarının bu niteliği düşünüldüğünde, benim analizime göre açıkça ve derinden kadın düşmanıdır. Ve bu uygulamayla Elliot Rodger'ın fiilleri arasındaki analizin ortaya çıkardığı benzerlikler üzerine düşünmek öğretici olacaktır. Heather Mac Donald'ın (2014) aksine, kadın düşmanlığının birincil olarak ırklaştırılmış diğerleri tarafından işlendiğine dair ırkçı stereotip, derin yapısal benzerlikleri gizler ve bu benzerlikler bunları araştırmaya uygun konumdaki kişilerin yakın dikkatini hak eder.[16]

Kadın Düşmanlığı, Kadın Düşmanları Olsun Olmasın Var Olabilir

Bireysel yobazlar kendini buna adamasa dahi kadın düşmanı toplumsal mekanizmaların işleyebileceğini zaten farklı biçimlerde gösterdim. Ama bireysel failleri kapsayan ek göz önüne alınırsa, benim açıklamam bu bireysel faillerin kadın düşmanı olarak adlandırmayı hak etme ihtimalini açıkça iddia ediyor. Ve üzerine düşündüğümde bu ihtimali korumak

[16] Farklı biçimler alsalar da ve kültürel farklılıklara, değişken toplumsal anlamlara ve sömürgeci ahlakçılığı yansıtan pratik ve epistemik bir duruşu benimseme risklerine uygun hassasiyeti –ki bu eleştirilmez bir riayet anlamına gelmez– gösteren oldukça farklı çözümler gerektirse dahi.

benim için önemli. Kadın düşmanlığının "kötü elmalar" tasvirinin açıkça yanlış ve yararsız olduğunu düşünüyorum ve bunun ötesine geçmeye de istekliyiz. Ama herkesi aklamak için de çok acele etmemeliyiz. Ve açıklamamın ışığında kabaca ifade etmek gerekirse, kadın düşmanlığı yapanlara kadın düşmanı denir. Bu da basitçe kadın düşmanlarının, kadın düşmanı toplumsal çevrelere katkı sağlamakta istikrarlı bir şekilde aşırı başarılı olanlar olduğu anlamına gelir (etraflı bir değerlendirmede sistemin kendisinin kadın düşmanı sayılmasından bağımsız olarak onların çabalarının bu yöndeki güçlü etkisi üzerinden değerlendirerek). Bir başka ihtimalde de kadın düşmanları, inançları, arzuları, fiilleri, değerleri, ittifakları, beklentileri, söylemleriyle vb kadın düşmanı toplumsal atmosferden oldukça *etkilenmiş* kişiler olabilir. Yani benim açıklamama göre hem Rodger hem de Limbaugh bu etiketi edinmek için yeterince şey yaptılar. Devam eden bölümde buna uyan daha çok fail göreceğiz.

Böylece kadın düşmanlığına yaklaşımım yanlış gördüğüm iki uçtan kaçınmaya çalışır: birincisi kadın düşmanlığını bireysel "kötü elmaların" yaydığı bir küf gibi düşünme ve ikincisi de bunun failliğini ve kişilerarası ayırt edici özelliklerini dışlamaya varan şekilde *sadece* yapısal ve toplumsal terimlerle düşünmek. Haslanger'ın (2012) da iddia ettiği üzere, kuramsallaştırmamızda hem faillerin hem toplumsal yapıların ve bunların birbiriyle yakından ilişkili olduğu karmaşık şekillerin tamamına haklarını maddi gerçeklik içinde vermeye çalışmalıyız (s. 11, 411-418, özellikle de 414n8). Ve bunu takip eden ihtimallerden vurgulamaya çalıştığım bir tanesi de bir toplumsal sistemin veya çevrenin içindeki belirli kişiler için daha belirli bir atmosferi veya "iklimi" olduğu ve kişilerin bunun içindeki deneyimlerinin hakkını vermek için bunun genişçe tavırsal biçimde tasvir edilmesi gerektiğidir. Böylesi iklimler belirli kadınlara yönelik ayırt edici şekilde düşmancıl, yasaklayıcı veya "soğuk" olarak betimlenebilir.

Böylece kadın düşmanlığının mantığının, yani analizimin göre naif kavramsallaştırmaya kıyasla olan *yapısal* doğası-

nın bir özetini ortaya koyar. Ama kadın düşmanlığının *özü*yle ilgili olduğunda, hâlâ yapacak çok işimiz var ve bunların bazıları belirli yerel bağlamlara özgü olacaktır. Sonraki bölümde bu dönüşümü kadın düşmanlığının cinsiyetçilikle farklarını ve ne kadar sıklıkla ABD siyasetinde beraber çalıştıklarını göstererek yapacağım. Ayrıca farklı tür kadın düşmanlarını ve kadın düşmanlığının sadece yapısal mekanizmalar, siyasi hareketler ve toplumsal uygulamalar eliyle nasıl somutlaştığını değerlendireceğim.

Ama öncelikle Isla Vista katliamına dönerek başlangıçtaki tartışmada yarım kalmış bazı kısımları tamamlamama izin verin.

Sahipsiz Ada

1. bölümde kadın düşmanlığının feminist teşhisine karşı kaç itiraz hâlâ ayakta kalıyor? Analizim yoluyla itirazların çoğu değersizleşti ve bu analize göre onlar şu yanlış karşıtlıklara dayanıyor:

- Bir erkeğin narsis veya kuruntulu olmasıyla onun kadın düşmanı, yani kadın düşmanı toplumsal kuvvetleri güçlü ve istikrarlı şekilde yönlendiren biri olması arasında bir çatışma yoktur. Zaten kadın düşmanlığının *kendi doğası* oldukça narsis ve kuruntuludur. Kişisel olmayan hayal kırıklıklarını –veya sosyolog Michael Kimmel'in terimini kullanmak gerekirse (2013, s. 18-25; bölüm 1) bir tür "mazlum hak edilmişlik" (aggrieved entitlement)– dünyaya nefret dolu bir hınca dönüştürür. Kadın düşmanlığı, bir failin hiçbir şekilde tanımadığı kadınlarla ilişkisini hayalî olarak yakın ilişkiye dönüştürebilir.

  Bir erkeğin saldırıya açık ve güvensiz olmasıyla kadın düşmanı olması arasında bir çatışma yoktur. Gerçekten de analizim, bu türden bir saldırıya açıklığın yaygın bir tetikleyici olduğunu öngörür. Benzer bir biçimde birinin (mesela) ırkçı olmasıyla kadın düşmanı

olması arasında da bir çatışma yoktur. Hatta aksine bir kişinin birçok dikkat çeken toplumsal hiyerarşideki konumuna odaklanması makuldür.

Bir erkeğin diğer erkeklere karşı saldırgan olmasıyla kadın düşmanı olması arasında da bir çatışma yoktur. Elliot Rodger'ın hem diğer yüksek statüdeki erkekler hem de onlara ilgi gösteren kadınlar üzerinde tahakküm kurma arzusu mükemmel bir şekilde doğal bir bağdaşmadır. Böylesi bir tahakküm, Rodger gibi birisinin "alfa erkek" statüsünü edinmek için, kendi de açıkça ifade ettiği gibi, yegâne yol olabilir. En azından toplumsal hiyerarşideki kendi konumuna dair anlayışı isabetlidir. Toplumsal dünyada diğer erkeklere nazaran yükselmesi gerekir ve bunu yapmak için de "seksi" yani yüksek statülü kadınların nazarında yükselmesi işlevli veya belki de hayati olacaktır. Bunun aksi de makuldür; toplumsal cinsiyet içi ve arası hiyerarşiler tabii ki de birbirine derinden bağlıdır.

Steven Pinker'ın aksine, kadın düşmanlığının tipik olarak kendini şiddetle beraber veya hatta şiddete yeğlenecek eğilimlerde göstermesini beklemek için bir sebep yoktur. Ataerkil toplumsal ilişkilerin tatbiki bakış açısından bu gerekli değildir. Hatta arzulanmaz dahi. Ataerkil toplumsal ilişkilerin, her şey olması gerektiği gibi gittiğinde, dostane ve kusursuz olması gerekir. Şiddet, genelde işler ters gittiğinde yüzeye çıkar. Mütehakkim erkeklerin menfaatlerine hizmet etmeye yönelimleri yetersiz olarak algılanan güçlü kadınlar tarafından yönelen zihnî tehdidi etkisizleştirmek için şiddet içermeyen ve az maliyetli sayısız yöntem vardır. Mesela kadınlar düşmanlaştırılarak, şeytanlaştırılarak, küçük düşürülerek, aşağılanarak, alay edilerek, yerilerek, dışlanarak ve utandırılarak lafzen değil *mecazen* yere serilebilir.

Chris Ferguson'un (2014) aksine, kadın düşmanlığının doğrudan öğretilmek yerine kültürel olarak aktarıldı-

ğını düşünmek için bir sebep yoktur. Bu da gereksizdir. Bireysel faillere öğretilenler –ya da daha doğrusu *öğrenilen* ve içselleştirilenler– daha ziyade, güçlü bir kişisel hak görme hissiyle beraber, mütehakkim erkeklerin çıkarlarına hizmet eden kadınların toplumsal rolleri düzenleyen ataerkil normlar ve beklentilerdir. Böylece bir kadın bu normları ve beklentileri zorlayan, ihlal eden veya onlara direnen olarak algılandığında, o ve diğer kadınlar cezalandırılabilir veya başka şeylere maruz kalabilir. Yani kadın düşmanlığı genelde bir failin kadınlar tarafından tehdit edilmişlik, köşeye sıkışmışlık, engellenmişlik, yere serilmişlik, boşa çıkarılmışlık, azarlanmışlık, yaralanmışlık, kaybedilmişlik, alt edilmişlik, düzeltilmişlik, geçilmişlik, gasp edilmişlik, yerinden edilmişlik, hayal kırıklığına uğramışlık, aşağılanmışlık, hadım edilmişlik, altı oyulmuşluk veya devrilmişlik hislerine alelade tepkileri içerir.

Heather Mac Donald'ın (2014) aksine, kadınların toplumsal ilerlemesiyle onlara yönelen kadın düşmanı saldırganlık arasında bir çatışma yoktur. İlerleme ve hınç mükemmel bir şekilde uyuşur. Gerçekten de kadınlara yönelik hınç tam da bazı alanlardaki hızlı toplumsal ilerlemelerin başarısın*dan* kaynaklanır. Bazı kadınların şimdiye dek eril hâkimiyet altındaki rollerinde gösterdikleri başarıyla beraber onların geleneksel olarak dişil biçimdeki bakım emeğini terk etmeleri, analizimin öngördüğü şekilde kadın düşmanı düşmanlığını kışkırtır. Kadın düşmanlığı genelde kadınlara haddini bildirmek için, onları alaşağı etme arzusundan kaynaklanır. Yani ne kadar yükseğe çıkarlarsa, bu sebeple daha da düşürülmeleri gerekir. Cam tavan* kırılmış olabilir, ama bunu yere serme izleyebilir. Ve

* Özellikle iş dünyasında kadınların yükselmesini engelleyen yapılar için kullanılan metafor –çn.

bazı kadınlar diğerlerinin yükselmesinden kaynaklanan kırık cam parçalarından yaralanabilir.

Sonuçta Tom Fordy'nin sorduğu gibi, her erkeğin içinde bir kadın düşmanı var mı? Hayır, bir eşik kavram olarak terimi tanımladığım şekliyle yok. Ayrıca birinin kadın düşmanı olması için erkek olmasına da gerek yok: hem kadınlar hem de kendini ikili cinsiyetin dışında tanımlayanlar da tanıma uyabilir. (Yine de kadın düşmanı tavırlar ve fiillerin, özellikle de kadınlarda gerekli istikrarlılığının ne yaygın olduğu ampirik olarak hâlâ cevapsız bir soru, ki son bölümde bir araştırma buna eğiliyor.) Ama bunun da ötesinde, mevcut tarihî anda çoğumuz değilse de önemli bir miktarımız, samimi eşitlikçi inançlarımız ve feminist bağlılıklarımızdan bağımsız olarak, duruma göre kadın düşmanı toplumsal güçleri yönlendirebiliyoruz. Kendimin de buna bir istisna olmadığına eminim. Böylesi bir yönlendirme sadece ayırt edici şekilde toplumsal cinsiyetlenmiş normları ve beklentileri farkında olmadan zorlama ve uygulama biçiminde olmayabilir, ama ayrıca analizime göre toplumsal cinsiyet temelinde tarafsız ve muhtemelen geçerli normların aşırı tatbiki ve aşırı uygulanması, hakiki ahlaki yükümlülükler gibi, biçimini de alabilir. Eğer sonuçta erkek muadillerine kıyasla dik başlı görülen kadınlara yönelik aşırı veya ayırt edici şekilde (tekrardan doğru olarak ya da yanlış olarak) örtük düşmancıl tepkilerden bahsediyorsak, benim anlayışımda bunlar kadın düşmanlığı sayılır. Metnin devamındaki örneklerde bu çifte standardı içeren örneklerin eksikliği hiç de çekilmediği görülecektir.

AYRIMCI CİNSİYETÇİLİK

Kadınlar olmadan erkeklere ne olurdu? Kaybolurlardı efendim, fazlasıyla kaybolurlardı.
Mark Twain

Cinsiyetçilik ve Kadın Düşmanlığı Ayrımı

Benim kadın düşmanlığı bakışıma yönelik önemli bir potansiyel karşı çıkış, kadın düşmanlığı tanımımın, düşmancıl "tınısı"nı veya niteliğini korumaya devam etmesi üzerinden, *yine de* çok dar olduğudur. Kadın düşmanlığını, eril karşıtlarına kıyasla kadınları içkin veya doğal olarak daha *aşağı gösteren her* anlatı, iddia ve inancı kapsayacak şekilde daha genişçe mi yorumlamalıyız? (En azından toplumsal cinsiyet eşitliği şartları altında yetişmemiş uygun bir kontrol grubunun eksikliği söz konusu iken, genelde bu yönde delillerin yokluğunda.)

Bence bu noktada bu, yanlış bir hareket olurdu. Benim kadın düşmanlığına ilişkin geliştirici önerimin, mevcut haliyle *cinsiyetçilik*[1] ve kadın düşmanlığı arasında belirgin ve kullanışlı bir ayrım yapma üstünlüğü var. Önceki bölümde

[1] Geliştirici bir projeye girişince, bence terimin/kavramın benzerlerini de değerlendirmek ve bunları olası en uyumlu ve etkili şekilde kullanmak çok yardımcı olur. Ve çoğunlukla bu anlamsal bir iş bölümünü de içerir: Bu durumda da (bu iş bölümü) kadın düşmanlığı ve cinsiyetçilik arasındadır. Cinsiyetçilik, kulağıma kadın düşmanlığındaki düşmanlık içeren çağrıştırmayı yapmıyor. Doğrusu, bir şeyi cinsiyetçi olarak nitelemenin o bağlam içindeki bir "incelik"te ayrımcı olmasından dolayı yanlış olması dışında, hiçbir etkili çağrışımı yok.

ilk defa geçen tanımı hatırlayalım (ki ben bunun daha sonra daha da ince ayarını yapmaya devam ettim): şöyle ki, temelini oluşturacak şekilde konuşursak,

> kadın düşmanlığı esasında, öncelikle ataerkil düzeni sürdüren normların ve beklentilerin genel anlamda tatbikini ve disiplinini sağlayan "kolluk" olarak anlaşılmalıdır.

Benzer olarak, esasen söyleyebileceğimiz şey,

> temel olarak cinsiyetçilik, öncelikle ataerkil toplumsal ilişkileri *rasyonelleştiren* ve *meşrulaştıran* tam bir işleve sahip ideolojiyi içinde barındırdığından ataerkil düzenin "meşrulaştırıcı" bir kolu olarak anlaşılmalıdır.

Temel bir konu olarak, cinsiyetçilik genellikle ataerkil toplumsal düzenlemeleri, onları kaçınılmaz hale getirerek ve buna direnmeye çalışan insanları tanımlayarak, kaybetmeye mahkûm bir savaşta mücadele verecek şekilde meşrulaştırmak için cinsel farkın *doğallaştırılması* şeklinde çalışır. Burada ifade edilmemiş olan önerme ise muhtemelen "yapamasa bile demek, zahmet etmez demektir" tarzı bir şeye hafifletilmiş olan "yapmalı demek, yapabilir demektir" ilkesinin bir türüdür. Eğer erkekler ve kadınlar arasındaki belirli toplumsal farklılıkların başka türlü olma ihtimali neredeyse yoksa, bunlarla mücadele etmek için uğraşmaya gerçekten değer mi? Bunun daha mütevazı bir alternatifi olarak, eğer erkeklerin kadınlara göre farklı yetenekleri ile eğilimleri varsa (genel olarak zaten elde görülen ve olağan önkabul olarak), ataerkil iş bölümünü teşvik etme yahut en azından *köstek olma*ma en makulü olabilir. Belki de en önemlisi, böylesi bir iş bölümü, ayrımcılığı, yapısal engelleri ve sözüm ona *pipeline** sorununun dayatmacı kanıtından uzak durarak dişi yeteneğini farklı şekillerde kaçak yoldan yapacaktır.

---

* Uzmanlık gerektiren alanlarda ezilen gruplarda yeterince uzman olmaması sebebiyle, uzmanlık gerektiren iş kollarında çoğulcu istihdam politikalarının uygulanmasının mümkün olmadığı iddiası –çn.

Bu sebeple cinsiyetçi ideoloji, şayet doğru, doğru bilinen ya da en azından doğru olması muhtemelse, rasyonel insanları ataerkil toplumsal düzenlemeleri desteklemeye ve ona katılmaya daha çok meyletmeye itecek şekilde çoğunlukla erkekleri kadınlardan esaslı şekilde farklı temsil eden faraziyeler, inançlar, teoriler, stereotipler ve daha geniş kültürel anlatılardan oluşacaktır. Cinsiyetçi ideoloji, ataerkil toplumsal düzenlemelerin *takdir edilen* tasvirlerini gerçekte olduklarından daha çok arzu edilir, daha az rahatsızlık verici, hayal kırıklığı yaratan ya da sinir bozucu olarak kuşatacaktır. Oysa kadın düşmanlığı, tanımladığım gibi, bu ataerkil toplumsal düzeni –kişilerin önkabulleri, inançları, teorileri, değerleri ve diğer şeyleri– *disipline etmek* ve bunun *tatbiki* için vardır. Kadın düşmanlığı, doğrudan veya aşağı yukarı ikna edici şekillerde ataerkil toplumsal ilişkileri yasalaştırmayı ya da gerçekleştirmeyi sağlamaya yarar.

Bu çerçeve içinde cinsiyetçi ideoloji, kimi zaman en güncel bilimsel delillerin aksine, tipik olarak cinsel farka dair bilinenin veya bilinebilecek olanın ötesine dayanarak erkekler ve kadınlar *arasında* bir ayrım yapmaya meyyaldir. Kadın düşmanlığı, tipik olarak iyi kadınlarla *kötü* olanları birbirinden ayrıştırır ve kötü olanları cezalandırır. Genel olarak, cinsiyetçilik ve kadın düşmanlığı ortak bir amacı paylaşır: ataerkil toplumsal düzeni sürdürmek ve yeniden kurmak. Ama cinsiyetçilik sadece makullük iddiasındayken, kadın düşmanlığı çirkefleşir ve durumu zorlar. Cinsiyetçilik yanlış bilim, kadın düşmanlığı ahlakçılıktır. Cinsiyetçilik bir laboratuvar önlüğü giyer, kadın düşmanlığı cadı avlar.

Cinsiyetçilik ve kadın düşmanlığı birbirleriyle ilişkisinde nasıl konumlanır? Cinsiyetçi ideoloji (ve onun taşıyıcıları, mesela cinsiyetçi davranışlar, fiiller, uygulamalar, kurumlar ve sanat ile diğer eserler)[2] uygulamada kadın düşmanlığı

[2] "Kadın düşmanı" terimi bireylere uygulandığı gibi benzer bir ölçü olarak "cinsiyetçi"yi de derecelendirilebilir bir sıfat olarak seçebiliriz. Çünkü benim gördüğüm kadarıyla uygulamada "bir cinsiyetçi"den bahsetmek çok da yaygın değil ve ben de bu kitapta bunu

amacıyla kullanılabilir. Ama aslında öyle olup olmadığı ve böylece kadın düşmanlığı olarak değerlendirilip değerlendirilemeyeceği ise cinsiyetçi gösterimin aslında nasıl *işlediğine* dair bir soru olacaktır. İlgili ortamda, kadınlara ve kız çocuklarına yönelik bir *engel* ya da *düşmanlık* biçimi oluşturuyor mu ve doğal olarak böyle yorumlanır mı? (Tabii bu bahsi geçen kadınların ve kız çocuklarının makul olduğu önkabulüyle ilgili, ki buradaki makullük bir önceki tartışmalar ışığında görülebileceği gibi fazla idealleştirilmiş bir ölçüt değildir). Ya da bazı cinsiyetçi yapılar (bir metin, bir görsel mesela) artık karikatürize bir sahte-bilim ve ucuzluk olarak mı görülür, tıpkı 1930'ların reklamlarına birçok kadının günümüzde verdiği tepkiler gibi? Bu soruların cevabı ilgili bağlama ve kitleye dair arka plandaki bilgilere göre değişir. Bu, bireyler tarafından desteklenen ve gerçekleştirilen cinsiyetçi davranışlar için de aynı bu şekildedir.

Ama önce, 1. bölümdeki (o sırada başlayan) kadın düşmanlığının ne olabileceğine dair geliştirici önerim olan argümanımı hatırlayalım. Bu argüman, en azından bir merkezi vakada kadınların karşılaştığı düşmanca tepkilere ilişkin naif kavramsallaştırmaya kıyasla daha iyi bir psikolojik anlam üretti. Naif kavramsallaştırmanın herhangi bir düşmanlığı barındırmadığını iddia ettim. Bu noktada, artık daha ileri gitmeye hazırım. Geliştirici analizin ve bununla beraber çizdiğimiz cinsiyetçilik/kadın düşmanlığı farklılığının, ümit verici şekilde kapsamlı olarak kadın düşmanlığının anlamını ve bir bakıma sözlük tanımı da kullanan mevcut "tabandan" gelen anlam aktivizmi olduğu iddiasındayım. Eğer bu böyleyse, bunun önemi iki yönlüdür. Öncelikle, benim geliştirici önerim, "feminist" kullanımı olarak da söylenebilecek olan, olağan bir kullanımla örtüşür. Naif kavramsallaştırma

---

yapma ihtiyacı hissetmediğimden bu soruyu, teorisyenlerin terminolojiye dair bu soruda kendi farklı yollarına gitmesi için cevapsız bırakacağım.

ise "kadın düşmanlığı" terimini dilinde kullanan bu *grubun* çıkardığı anlamın dışında kalır. Bu, naif kavramsallaştırmanın bizle birliktelik iddiasını da zayıflatır. Benim yaptığım öneriyle, sadece bazı dil kullanıcıları için yeniden yorumlayıcı olacakken diğerleri için anlam aynı kalacaktır.

İkinci olarak bu, feminist kullanımın bir teorik birliğinin ve altında yatan bir mantığının olduğunu gösteriyor. Terim ne özelleştirilmiş bir şekilde kullanılıyor ne de karman çorman bir olguyu adlandırıyor. Feminist kullanım, –naif kavramsallaştırmaya kıyasla dikkat etmemiz gereken– önemli bir birlik sağlıyor. Yani bu betimleyici ve geliştirici sorgulamalar, sonuçta birbirlerini destekleyerek bir noktada güzelce birleşiyorlar.

Bunu görmek için, Ekim 2012'de Avustralya Başbakanı olan Julia Gillard'ın, dönemin muhalefet lideri Tony Abbott'un cinsiyetçi ve kadın düşmanı davranışlarına karşı verdiği meşhur "kadın düşmanlığı" söylevini inceleyelim. Konu, siyasetteki cinsiyetçilik ve kadın düşmanlığına geldiğinde Gillard, Abbott'a aynaya bakmasını söyledi. Abbot'un bazı davranışlarını, Gillard sadece cinsiyetçi olarak tasvir etti. Abbot, Avustralya'da kadınların kuvvetli pozisyonlarda düşük temsiline ilişkin bir tartışmada: "Peki ya erkekler fizyolojik olarak veya mizaçları gereği yetkili konumlarda olmaya veya emir vermeye daha uygunsalar?" diye sormuştu. Abbot'un bir sonraki yarı-retorik sorusu ise: "Eğer erkeklerin, kadınlara göre daha çok gücü olduğu genel olarak söylenebiliyorsa da, bu *kötü* bir şey midir?" olmuştu. Abbot'un karbon ücretlendirilme ekonomisini* kadınlara özgü şekilde açıklama şeklini de ("Avustralya'daki kadınların anlaması

* Karbon salınımlarını azaltmak için karbon salınımı başına yapılan ücretlendirmeler ve karbon salınımı kotalarının işleyiş şekli. İklim değişikliğine karşı önlem almamayı ve çevreyi kirletmeyi parayla satın alınabilen bir şey haline getiren bu düzen, karbon salınımını azaltmaktan çok bunun maliyetini arttırıp sermaye birikiminin olduğu ülkelerin ekonomik üstünlüğünü korumaya hizmet etmesi sebebiyle eleştiriliyor –çn.

gereken, onlar ütü yaparken...") Gillard cinsiyetçi olarak niteledi. Son olarak, Abbot'un Sağlık Bakanı iken kürtaj hakkında yaptığı "kolay çıkışı seçme" nitelemesini cinsiyetçi olarak tanımladı.

Böylece Gillard'ın sadece cinsiyetçi olarak nitelendirdiği yorumlar, ya kadınları eril kodlanmış alanda erkeklerden aşağı gösteriyordu ya da kadınları doğal olarak sadece dişil kodlanmış emeğe sıkıştırıyordu. Sonuçta yorumların hepsi, ilgili düzenlemeleri doğal ya da istenen (yahut bir kadının kürtaj kararına "kaçma" diyerek karşı çıkma durumunda, *daha az* istenilen seçenekler) olarak göstermeye çalışıyordu. Gillard, özellikle Abbott'un kendisine doğrudan yaptığı veya açıktan desteğini açıkladığı belli saldırgan yorumlardan bahsederken sadece kadın düşmanlığına vurgu yaptı:

> Ben burada başbakan olarak otururken masanın diğer ucundan laf atan muhalefet liderinin cinsiyetçiliğinden, kadın düşmanlığından ben de gücendim, "Eğer başbakan isterse, siyasi olarak konuşmak gerekirse, namusunu temizlemek için kendisiyle evlenebilir..."* böyle bir şey burada oturan bir erkeğe asla söylenmezdi. Muhalefet lideri meclisin önünde "Cadıyı kuyuya atın." yazan bir pankartın yanında durduğunda gücendim. Muhalefet lideri benden "adamın birinin orospusu" olarak bahseden bir pankartın yanında durunca gücendim. Cinsiyetçiliği, kadın düşmanlığını bu muhalefet liderinden her gün (görüyoruz).[3]

Gillard'ın konuşması, başta kadınlar olmak üzere, hem Avustralya'da hem uluslararası alanda birçok kişide yankı uyandırdı. Ama Gillard'ın İngilizceye hâkimiyetine yönelik

---

* "Make an honest woman of" günümüzde asli anlamını tamamen yitirmiş bir deyimdir, günümüzde şaka olarak kullanılsa da burada referans yapılan asıl anlamı daha önce seks yaptığı için kirlenen bir kadınla evlenerek namusunun temizlenmesidir –çn.

"Julia Gillard'ın konuşmasının metni," *Sydney Morning Herald*, 10 Ekim 2012, http:// www.smh.com.au/ federal- politics/ political-news/ transcript- of- julia- gillards-speech- 20121009- 27c36.html.

alaycı tepkiler de vardı. Abbot'un çevresinden kimileri, herkesin "kadın düşmanlığı" (mizojini) kelimesinin "kadınlardan nefret etmek" anlamına geldiğini bildiğini ifade ederek şikâyet ederken, aslında çok az kişi Gillard'ın Abbott'u tam olarak bunla suçladığını düşündü. Ama Gillard'ın "kadın düşmanlığı" kelimesini kullanımı birçoklarına da uygun gözüktü –böyle düşünen bazı sözlükçüler, sözlüklerini buna göre yeniden düzenlediler. Avustralya'daki okullarda sınıfların demirbaşı olmuş diyebileceğimiz *Macquarie Sözlüğü*'nün editörü Sue Butler bu yönde bir yeniden düzenleme yapan ilklerdendi. Butler bir röportajda, önceki tanımın son yirmi veya otuz yılda özellikle feminist çevrelerde bu kelimenin nasıl kullanıldığına ayak uyduramadığını açıkladı.[4] Olay

[4] O dönemde *Sydney Morning Herald*'ın bir haberinden: "Editör Sue Butler, Bayan Gillard'ın geçen hafta Muhalefet Lideri Tony Abbot'u mecliste cinsiyetçilik ve kadın düşmanlığı ile suçladığında kast ettiğini içerecek şekilde (mizojininin tanımının) değiştirilmesinin vakti gelmiştir dedi. Kendisinin bir psikiyatri seansına ihtiyacı olduğu değil de, 'kadınlara karşı yerleşik önyargısı' olduğu anlamında. Sözlüğün bir sonraki baskısında bu anlam resmî olarak ikinci sırada yer alacak. Çarşamba günü ABC radyoya konuşan Butler: 'Kadınlardan nefret etmek anlamındaki temel anlamının zaten olduğunu, ama bunun, başta feminist çevreler olmak üzere, kadın düşmanlığı kelimesinin son yirmi-otuz yılda nasıl kullanıldığını yansıtmadığını kararlaştırdık,' dedi. 'Cinsiyetçi' (kelimesinin anlamı) yüzeyde kalan niteliklere doğru kayarken, 'kadın düşmanlığı' ise altta yatan tavra doğru ilerliyor gibi gözüküyor. Butler, bu altta yatan önyargının ilgili cinsiyetçi vakalara sebep olduğunu söyledi. Mizojini daha önce cinsiyetçilik gibi, ama daha sert uçlusu olarak görülüyordu."
"Gillard'ın konuşmasından sonra kadın düşmanlığı tanımı değişiyor." *Sydney Morning Herald,* 17 Ekim 2012, http:// www.smh.com.au/ national/ misogyny- definition- to- change-after-gillard- speech- 20121016- 27q22.html
Sözlüğün yenilenmesine dair bir başka haberden: "Avustralya'da kelimelerin anlamına dair nihai yetkili olarak görülen Macquarie Sözlüğü'nün editörü Sue Butler, yaşanan siyasi hezeyanın kendisine ve diğer editörlere sözlüğün tanımının on yıllarca geride kaldığını gösterdiğini söyledi... Butler, Oxford İngilizce Sözlüğü'nün on yıl önce kelimenin anlamı sadece psikolojik bir terim olmaktan çıkararak genişlettiğini söyleyip, Macquarie'nin tanımını gözden

Gillard'ın, Abbott'un bir "psikiyatristin koltuğunda" kadınlara yönelik patolojik nefretini çözmek için zamana ihtiyacı olduğunu düşünmesi değildi, diye de ekledi. *Macquarie Sözlüğü*, "kadın düşmanlığı" tanımını "kadınlara yönelik yerleşik önyargılar"ı ve nefreti kapsayacak şekilde güncelledi. Diğer sözlükler de güvensizlik, küçümseme ve sevmeme gibi eklemelerde bulundu.

Yalnız "yerleşik önyargı"nın eklenmesinin Gillard'ın kullanımını tam da kapsadığı çok da açık değil. Gillard'ın kadın düşmanlığını kullandığı noktaların hepsi, kişisel olarak kendisine yönelmiş pis laf atmalardı. Ve bu sözlerin hepsi onu zayıflatmak, küçümsemek, utandırmak veya aşağılamak, yani mecazi veya değil, bu sözler ona haddini bildirmek amacıyla söylenmişti. İşte bu, yerleşik önyargıdan kaynaklanan roller veya *konum* algısıdır (Bkz. 7. dipnot). Kadın düşmanlığı, kadınları kendilerine uygun görülen bu yerlere ve rollere geri itmeye zorlar veya oradan kaçtıkları için onları cezalandırır. Yahut kadın düşmanlığı, yine kadınları erkeklerin yerini aldığı veya almaya çalıştığı için cezalandırır. Bunu, bireyler eliyle gerçekleştirilen düşmancıl muameleyle yaptığı gibi, kolektif olarak veya grupların fiilleriyle, yahut tamamen yapısal mekanizmalar eliyle de gerçekleştirebilir. Kadın düşmanlığı farklı tarzlarda kendini gösterir, doğrudan doğruya pislik ile saldırganlıktan keskin umursamaz-

---

geçirmesini Gillard'ın konuşması üzerine çıkan tartışmanın başlattığını söyledi. Associated Press'e konuşan Butler: 'Belki de sözlük editörleri olarak bunu, önümüze gözden kaçırdığımız bir şey olarak kabaca atılmadan önce fark etmeliydik,' dedi. Kararın kimi şikâyetleri de beraberinde getirdiğini söyledi. Bu şikâyetlerden biri Tony Abbot'un senatörlerinden Fiona Nash'in 'Başbakanın kelime dağarcığını düzeltmesi, siyasetçilerin her İngilizceyi bozduğunda Macquarie Sözlüğü'nün tanımını değiştirmesinden daha mantıklı duruyor,' sözü oldu.
Rod McGuirk, "Avustralya'daki Kadın Düşmanlığı tartışması, Sözlük tanımında değişim getirdi" *The Star*, 17 Ekim 2012, http:// www.thestar.com/ news/ world/ 2012/ 10/ 17/ misogyny_ fight_ in_ australia_ sparks_ a_ change_ in_ictionary _ definition.html

lığa ve katı sessizliğe kadar, ayrıca pek tabii diğer pek çok başka şekillerde de. Böyle bir düşmanlık ihtimali, sosyal doğamız da göz önüne alındığında, insanlara karşı duyarlı olmaya yönelik etkili bir caydırıcı olabilir. İnsanlar genellikle, muhtemelen de özellikle kadınlar (ki genellikle hemfikir olmaya meyilli şekilde sosyalleştirilirler), diğerlerinin saygısını veya onayını kaybetmek, kendisinden kaçınılmak, utandırılmak yahut dışlanmak istemezler. Ayrıca gelecekte diğer insanlarının yardımına, işbirliğine veya güvencesine ihtiyaç duyabiliriz. Böylece yaygınlaşmış bir düşmanlık ihtimali, başka türden kötü (daha doğrusu "kötü") cinsiyetçi davranışta bulunabilen veya alternatif olarak belirli dişil kodlanmış mal ve hizmetleri sağlamakta başarısız olan özellikle etkili bir caydırıcı olabilir.

Kadın Düşmanlığı ve Cinsel Nesneleştirme

Rae Langton, cinsel nesneleştirmenin alabileceği iki farklı biçim olan cinsiyetçilik ve kadın düşmanlığı ayrımını çok yararlı bir açıklama sunarak belirginleştiriyor. Bu tartışma, aynı zamanda kadın düşmanlığının feministlerin çok yakından ilgilendiği bir konu olan ataerkil düşüncenin bu önemli biçimiyle nasıl bir ilişkisi olduğunu ve bu biçimi nasıl sağlayabildiğini açıklığa kavuşturacaktır. Bu fikir, kişiliğin merkezî bir özelliğinin, yani otonominin, cinsel nesneleştirme durumunda iki farklı şekilde reddedilebileceğine dayanıyor:

(1) özneye özerklik *atfedilmemesi* ve bunun karşısında
(2) öznenin özerkliğinin *ihlali* (Langton 2009, s. 233).

Tip (1) nesneleştirme vakaları, failin ilgili öznenin tümüyle özerk ve istekli doğasına dair *kayıtsız* olmasının veya onun ne (ya da daha doğrusu kim[dişi])* olduğunu umursamamasının sonucu olabilir. Kadınlar boş, saf, anlaşılmaz ve salak

* "She" dişil zamir olarak sadece dişiler için kullanılır, dilimizdeki zamirlerde böyle bir ayrım olmadığından cinsiyetsiz bir kelime seçilse de burada dişilerden bahsedildiğini vurgulamak gerekir –çn.

olarak tasavvur edilebilir; sanki çocuklarmış gibi, onlara lütufkâr şekilde muamele edilebilir. Ayrıca acı verici ve alçaltıcı şekillerde hırpalanabilir ve istismar edilebilirler. Buna karşılık, Tip (2) nesneleştirme vakaları çoğunlukla failin, bir öznenin iç huzurunu bozmaya yönelik müspet bir *arzusu* olması veya yine failin, ilgili öznenin iradesini hükümsüz kılarak "onun kafasına girme"ye, onun acı çekmesine veya vücut bütünlüğünü ihlal etmeye yönelik arzusu olmasından kaynaklanır (Langton 2009, s. 234– 235). Bu sebeple de Tip (2)'nin nesneleştirme biçiminde (örn.) bir kişiye cezasız bir şekilde alınacak, satılacak, saklanacak, kullanılacak, tüketilecek, kırılacak, kaynaştırılacak, yok edilecek ve bir köşeye atılacak cansız bir nesne gibi muamele edilmesi şeklinde örneklendirilebilecek ihlallerin kasti olarak gerçekleştirilebilme yetkisinin varlığı *önceden kabul edilir* görünmektedir (Nussbaum 1995, s. 257; Langton 2009, s. 225– 229).

Tip (2) vakaların neredeyse her zaman kadın düşmanı olarak niteleneceğini düşünmek makul olacak iken, Tip (1) vakalar ise uygun görülen cinsel ilişkiler ve pornografi biçimleri gibi belirli sosyal düzenlemeleri meşru kılmak için gerçekleştiğinden cinsiyetçiliğin uç bir biçimi olarak ortaya çıkacaktır.

Langton'ın bu ayrımını benimseyen Martha C. Nussbaum (ki Langton da onun nesneleştirmeye yönelik öncü işine dayanıyordu), yakın zamanda nesneleştirmenin bu ikinci "özerklik ihlal edici" biçiminin mahiyeti itibariyle her zaman cezalandırıcı olduğunu iddia etti. Bu nedenle de bu biçim, internet üzerindeki kadın düşmanlığının tutkulu bir şekilde dışavurulmasında önemli bir rol oynar (2011, s. 68– 71). Nussbaum'un iddiasına göre, bu gibi durumlarda söz konusu olan bu tür bir nesneleştirme genellikle, bir kişinin toplumsal dünyadaki düşük veya azalan statüsüne ilişkin algısının, onları kendisinden daha güçlü algıladıkları kişilere saldırmaya teşvik ettiğinden (eklemeye gerek var mı bilmiyorum ama bu algı isabetli olabileceği gibi gerçeği yansıtmak zorunda da değildir), Nietzsche'ci anlamdaki *hıncın* bir sonucudur.

Nussbaum'un bu iddiaları benim amaçlarıma açıkça çok uygun.[5] Ayrıca oldukça akla yatkınlar, ancak bazı eklemelerim olacak. Böylesine nesneleştirici biçimde muamele sadece cezalandırma olarak işlev görmez, ama aynı zamanda kimi kadınların oluşturduğu psişik tehlikeyi de etkisiz hale getirir. Ve *hınç*la birlikte, aynı zamanda iradi bir reddiye ve kendini yüceltme ihtimali de göz önünde bulundurulmalıdır. Şöyle ki fail, kadına kıyasen toplumsal alanda alçaldığını görmeyi veya hatta böyle bir şeyin yaşanabilme ihtimalini dahi reddeder.

Bu konu beni memleketimin eski liderinden, benimsediğim ülkenin mevcut başkanına götürüyor: Donald Trump. Bir sonraki kısımda, analizimin onun davranış şeklini de kapsa-

---

[5] Langton da benzer bir yorum yapıyor: "Hıncın nesneleştirici davranış ile uyumlu olduğuna dikkat çekmek gerekiyor... Kadınları, amacı erkeklerin arzularını tatmin etmek olan yabani mahlukat olarak küçük gören biri, kadınlara yönelik hınç da gösterebilir. Kadın düşmanlığı da bazen bu düzende kendine yer bulabilir. Ve bazen hınç ve nesneleştirici davranış arasındaki bağ tesadüfi değildir. Belki de bu, kişinin arzularını böylesine adi bir mahlukatın elinde olmasındaki korkudan kaynaklanır" (2009, s. 332). Bu Langton'ın kadın düşmanlığa dair 1. Bölümün 3. dipnotunda bahsedilen aleni ve önemli bir yorumu. Ben, Langton'ın işaret ettiği şekilde kadınların hem "yabani mahlukat" olarak görüldüğü, ama yine de 5. bölümdeki sebeplerden ötürü onlara yönelik hınç duyulmasına kuşkuyla yaklaşıyorum. Bu sırada başka bir ihtimali önceden değerlendirmeme izin verin: hınç-korku birleşimin radikal cinsiyetçiliğin kadın düşmanlığı ile birleşmesinin bir sonucu olmayıp, kadın düşmanlığının kendi sonucu olması veya cinsiyetçiliğin daha ılımlı biçimleriyle birleşimin sonucu olması. Önsözümdeki, Virginia Woolf'un Oxbridge'te erkeklerin çimlerine basarak Beadle'da korkuya ve içerlemeye sebep olduğu alıntıyı dikkat alın. Beadle, onun *kayıtsızlığına* veya *cüretkarlığına* hınç duyuyordu –veya daha genel ifade edersek, özgürlüğüne– demek metnin doğal bir okuması olurdu. Woolf, kuralın çimin erkeklere mahsus bir alan olarak ayrılmasının cinsiyetçi bir teoriden kaynaklanmasından *bağımsız olarak*, kadınların bağlı kalması gereken çakıl taşlı yoldan sapma cüreti gösteriyordu. Buradaki korku, bir *toplumsal rolün tersine döndürülmesinden* veya *ihlalinden* kaynaklanıyor olabilir veya en azından 5. bölümün son kısmında ben böyle olduğunu iddia ediyorum.

dığını göstereceğim. Bu medyada en geniş şekilde kabul edilmiş kadın düşmanlığı vakalarından biri olduğundan oldukça iyi –ama yine de bu durum Trump'ın yine de seçilmesini daha da üzücü kılıyor.

Yere Serme Sanatı

Son bölüm birbirinden çok farklı iki kadın düşmanlığı (ataerkil hukukun ve düzenin tatbikinde istikrarlı şekilde beklenilenden daha başarılı olma anlamıyla) çeşidinden enstantaneler içeriyordu. Bunlardan ilki Elliot Rodger gibi, iyi (ataerkil normlara ve değerlere kıyasla) hizmet alamadığında masaya kaşığını vuran, hayal kırıklığına uğramış müşteri. İkincisi ise Rush Limbaugh olarak örneklendirilebilecek ve kendisini mağdur olarak gören Rodger gibi adamları hedef almaları ve genel yanlışları için (örnek olarak bencillikle, ihmalkârlıkla, sorumsuzlukla, nankörlükle ve adaletsizlikle) suçlayacakları kadınları onlara veren istismarcı anlatıcı. Limbaugh, dinleyicilerinden alınan vergilerin Sandra Fluke'un doğum kontrol haplarına gittiği fikri ile, bu (olmayan) ilişkiden hiçbir "yarar" sağlamasalar da, Sandra Fluke ve kendisini dinleyenler arasında üstünkörü ve karmaşık şahsi bir bağ kuruyor. Bu şekilde Limbaugh, kendi farazi suç tipine uygun bir suçlu sunmuş oluyor. Fluke, sorumluluklarını yerine getirmeyen kadının temsili haline getiriliyor.

Tabii ki, daha farklı çeşitlerde de kadın düşmanları var. Mesela kötü hizmet aldığında *çirkefleş*tiği için nadiren hayal kırıklığına uğrayan müşteriyi düşünün. Namı, özellikle de diğer güç, prestij, etki ve ayrıcalık biçimlerinden de yararlandığında, kendinden önde yürür. Yere serme sanatında ustalaştığı için bunu uygulama ihtiyacını daha az hisseder. Kadınlara yönelik her zaman örtülü bir tehdit, kişiliğinin özünden kaynaklanan bir tehdit vardır.

Bu, Donald Trump'ın artık kendi markasının bir parçası haline gelmiş kadın düşmanlığıdır: Birçok yorumcunun belirttiği gibi, bu onun senelerdir istikrarlı bir şekilde en

göz önündeki niteliklerinden biridir. Onun yere sermeleri öncelikle zincirleme cinsel istismar, cinsel saldırı ve onunla çatışan yahut onu tehdit eden kadınlara yönelik ilkokul düzeyinde hakaretler olarak kendini gösterir. Rosie O'Donnell, Trump'ın (çok komik bir biçimde) Kâinat Güzelini yaş sınırının altında içki içtiği için affetmesinde ahlaki yetkinliğini sorguladı: Trump, O'Donnell'a bazı başka lakaplar arasında "domuz" ve "köpek" gibi lakaplar taktı. Carly Fiorina, Cumhuriyetçi Partinin Başkan Adaylığı için yarışıyordu: Fiorina'nın yüzünün başkanlık seviyesinde çekici olmadığını ima etti. O dönem Fox News'ta çalışan Megyn Kelly, Trump'ı kadınları aşağılama geçmişi üzerine sıkıştırdı: Trump, Kelly'nin gözlerinden ve "her neresiyse" kan geliyordu diyerek böylece kendi kelime bulamama sorunuyla yeni bir hüsnütabir de bularak kudurdu.

Benim analizime göre, bu örneklerin tamamı kadın düşmanlığı olarak açıkça sayılır ve yine bunlar, analizimin hükmedene olduğu kadar hayal kırıklığına uğramış kadın düşmanına, güçsüze olduğu kadar güçlüye de, hem ataerkil hukuka ve düzene yönelik (gerçek veya algısal) tehditlere tepki gösterenlere hem de dişil kodlanmış sorumlulukları ihmal edenlere uygulanabildiğini gösteriyor. Bu sayılanların hepsi ve insanların Trump'tan bahsederken "cinsiyetçi" yerine "kadın düşmanı" terimini kullanması ve gerçekten de onun davranışına bu terimin çok uygun olması benim analizimin lehine işliyor.

Kadın düşmanlığının, ataerkil düzeninin kolluğu olduğu benzetmesi buraya çok uygun. Şöyle ki (a) Trump'ın kendini "kanun ve nizam adayı" olarak pazarlaması ve (b) kendinin toksik erkekliğin vücut bulmuş hali olması (bu konudan, utanmayla ve utandırmayla bağlı biçimde 4. bölümde daha çok bahsedeceğim).

Hatırlarsanız görüşüme göre kadın düşmanlığı, ataerkinin toplumsal normlarını onları denetleyerek ve devriye gezerek idame eder; cinsiyetçilik ise, çoğunlukla erkeklerin ve kadınların yetenekleri, ilgileri, eğilimleri ve zevkleri arasın-

da "doğal" olduğu varsayılan farklara dayanan bir ideoloji üzerinden bu normların *meşrulaştırılmasına* yarıyordu. Bu görüşe göre, cinsiyetçilik kamu düzeni ise, kadın düşmanlığı da kolluktur. Cinsiyetçilik tek başına ele alındığında, eril olarak kodlanmış yüksek prestijli alanlarda (entelektüel uğraşlar, spor, iş dünyası ve siyaset gibi) erkeklerin kadınlardan üstünlüğüne ve erkeklerin bu alanlardaki hâkimiyetinin doğallığına, hatta kaçınılmazlığına ilişkindir. Kadın düşmanlığı tek başına ele alındığında ise, ataerkil düzenin sürdürülmesine yönelik endişeler, korkular ve arzular ile bu düzen bozulduğunda bunun yenilenmesine ilişkindir. Yani cinsiyetçilik halinden memnunken, kadın düşmanlığı endişeli olabilir. Cinsiyetçilik kitaba bağlıyken, kadın düşmanlığı savaşçıdır. Cinsiyetçiliğin bir teorisi vardır, kadın düşmanlığınınsa elinde bir sopa.

Dikkat ederseniz cinsiyetçilik ve kadın düşmanlığı tek tek failler seviyesinde bakıldığında, birbirinden ayrı şekilde anlaşılabilir (oysa her ikisinin de nedensel olarak bir gereklilik, ancak analitik olarak birbirinden ayrı ataerkil unsurları –erpati,* temize çıkarıcı anlatılar ve daha sonra bahsedeceğim diğer anlatılar ve kaynaklar ile beraber– olduğunu düşünmek akla yatkındır. Trump, uygulamada cinsiyetçilik olmadan kadın düşmanlığı olabileceğini gösterir (Böyle olup olmadığı bir yana, böyle bir ihtimal olması benim buradaki amacım için yeterlidir). En azından görünüşte, Trump'ın kadınların onunla iş dünyasında ve siyasette rekabet edebilme (edememe) yetisine ilişkin özellikle cinsiyetçi inançları olduğu apaçık ortada değildir. Evvela Trump, kadınları şirketlerinde yüksek pozisyonlarda istihdam ediyor, ki bu tüm kadınları hafife almadığını gösteriyor; daha ziyade onları kontrol etme ihtiyacı hissediyor ve böylece onu gölgede bırakmaları riskini ortadan kaldırıyor (Trump'ın övündüğü şekliyle: "Birçok kadın idarecim var. Bana para kazandırıyorlar."). Ayrıca cin-

* "Himpathy." *Him* (eril kişi zamiri) ve *pathos* (eski Yunancada his) birleşimi. Karş. Sempati, empati –çn.

siyetçilik, Trump'ın konumundaki erkekleri, bir ödül veya bir pozisyon için bir kadınla yarıştıklarında (onun kazanması gibi) rezil ihtimalleri nispeten de olsa ciddiye almamaya iter. Ama 2016 başkanlık yarışında Trump'ın, Hillary Clinton ile başa baş yarıştığında, Clinton'a yönelik gösterdiği düşmancıl tavırla işler çabucak çirkinleşti; özellikle de söyleminin ve tavrının tehditkâr, intikamcı, kindar ve çocukça olduğu üç başkanlık münazarasında. Bu, Trump'ın (karakteristik olarak güçlü) kazanma arzusuna, cinsiyetçilikten gelmesi beklenece ği şekilde kazanacağına dair emin bir inancın eşlik etmediğini gösteriyor. Trump'ın kimi iddialarının gerçek içeriğine rağmen o, örneğin Clinton'ın eğer "kadınlık kartı"nı oynamasaydı veya "her yerdeki" seçmenlerini çekmeseydi, yüzde beş dahi oy alamayacağı iddia eder. Trump'ın, Clinton'ın sözde kimlik politikalarından bağımsız olarak, gerçekten de berbat bir aday olduğuna inanma arzusunu açığa çıkaran bir şey olarak Trump'ın kuşkusuz sadece bir hüsnükuruntusu olmalı. Böyle bir durumda, eğer Trump kazanırsa, *adil* olmayan bir şekilde kazandığını hissetmek zorunda kalmasın. Ve eğer kaybederse de baştan şike vardı, yani politik doğruculuk buna sebep olacaktı. Yani bu hüsnükuruntunun aynı zamanda ego korunmasına ilişkin önleyici bir işlevi vardı.[6]

Bazen kadınlara ilişkin böylesine alçak görüşlerin arzu kaynaklı doğası çok daha alenidir. Cumhuriyetçi Parti Florida İdari Komitesi başkanı Bob Sutton, yakın zamanda Trump'ın Clinton'ı bir başkanlık münazarasında tabii ki de yeneceğini iddia etti. Sutton: "Bence, Donald Trump ile Hillary Clinton münazara yaptığında, Clinton aynı Monica

[6] Buna ek olarak bu iddialar, Trump'ı destekleyen ve sözde mağduriyet kültürü tarafından kendisine zarar verildiğini hisseden gruplara istediklerini utanmazca veriyordu. 7. bölümde buna değineceğim. Bu kategoriye dahil olan insanlara göre, "'kart' kartı"nı kullanmak ve başkalarının kendilerine yönelik ırk veya özellikle cinsiyete dayalı sistemik adaletsizliğe ilişkin yaptığı şikâyetleri görünüşte çelişkili ve makul görülebilecek şekilde ikiyüzlü bir biçimde reddetmek çok yaygın bir davranış. İlgili tartışma için Bkz. Schraub (2016).

Lewinsky gibi mahvolacak,"* dedi (Mahvolmadı, ama bu neredeyse hiç fark etmedi.).[7]

Kadın düşmanlığı ve cinsiyetçilik tek tek faillerde ve diğer bölük pörçük şekillerde birbirinden ayrılabiliyor olsa da ve bazen ayrılsa da, ataerkil düzenin sürdürülmesinde tabii ki de genel olarak işbirliği içerisindedirler. Bu nadiren üreme sağlığına ilişkin haklarda olduğu kadar barizdir ve bu konu beni şimdi Trump'ın başkan yardımcısı olan Mike Pence'in İndiana valisi olduğu dönemde eyaletin kürtaj kanunlarına getiriyor.

Buradaki tartışma, aynı zamanda kadın düşmanlığına ilişkin –kimi daha önce bahsedilmiş ama pekiştirilmeyi ve detaylı bir örnekle uzatılmayı hak eden– bazı can alıcı noktaların da vurgulanmasını sağlayacak:

1. Kadın düşmanlığı sadece ikinci kişilere yönelik düşmanlığa (Rodger'da ve Trump'ta ve ilgili karmaşık ilişki temelinde Limbaugh'nun dinleyicilerinde olduğu gibi) ilişkin değildir, kadın düşmanlığı ayrıca üçüncü kişilere yönelik bir *infial*, zulüm, ayıplama vb halidir. Bu hal en saldırıya açık, savunulmaya, korunmaya ve adalete muhtaç kişiler de dahil olmak üzere *başkalarına* yanlış yapmaktan vazgeçmeyen kadınlara yönelik insanların gösterdiği düşmanlıktır ("Kimse –bu durumda daha doğmamış– çocukları düşünmeyecek mi?").
2. Kadın düşmanlığı kadınlara yönelik, faillerin fiilleri ve tavırları ile birlikte, toplumsal uygulamaları ve kurumları içinde barındırır. Toplumsal yapılar düşmancıl, küçük düşürücü ve cezalandırıcı muamele bi-

---

* "Go down" tek başına "batmak, mahvolmak" gibi bir deyimken argoda "go down on .." oral seks yapılmasına işaret eder. Burada Lewinsky ile Bill Clinton arasında ortaya çıkan ilişkiye de gönderme yapılmış –çn.

Sara Jerde, "GOPer: Clinton Will 'Go Down Like Monica Lewinsky' Debating Trump," *Talking Points Memo*, 28 Nisan 2016, http:// talkingpointsmemo.com/livewire/ florida- republican- clinton- down- like- lewinsky.

çimleri ("soğuk" ortam kavramındaki gibi) oluşturacak şekilde ilgili anlamları destekleyebilir ve siyasi kuruluşları temsil edebilir.

3. Kadın düşmanlığı ve ırkçılık ayrılmaz şekilde bağlıdır ve beyaz olmayan kadınların (özellikle de fakir olanların) beyaz üstünlüğü içerisinde muamele ediliş şekli onların *silinmesinin* çeşitli biçimlerini özellikle içerir. 6. bölümde tekrar döneceğim bu konuya aşağıda özetle değineceğim.

Bazı kadın düşmanlığı vakalarında, kadınlar aşağı yukarı belirsiz ve göstermelik bağları olan bir ikinci tarafa yanlış yapmaları sebebiyle suçlanır ve cezalandırılırlar, aynı Sandra Fluke'un durumundaki vergi verenler gibi. Kadın düşmanlığının diğer vakalarında ise tertip farklıdır. Mesela üreme hakları alanında (ya da bu hakların olmamasında), örneğin kadınlar sadece olaya mahsus bazı açılardan yeni çıkmış bir insan sınıfına yaptıkları yanlış sebebiyle suçlanır ve cezalandırılırlar; bu sınıf kendileri adına konuşamayan üçüncü kişiler ve gözüktüğü kadarıyla herhangi bir durumda söyleyecek bir şeyi olmayanlar, yani bilinç öncesi hak iddiaları veya menfaatleri olamayanlardır. Evanjelistlerin fetüsü yakın zamana kadar "kişi" olarak tanınmadığını da buraya not düşmek gerekir. (Yani metafizik varsayımlarla uyum sağlandığında dahi konumları yanlış adına doğru duruş ve ideolojik seviyede aldatıcı sebeplerle bir doğru duruş olacaktır.) Bu, feminist toplumsal ilerlemeyi durdurmak ve geriletmek için özel olarak tasarlanmış "*astroturf*" (tabandan gelmeyen/tepeden inme) hareketin ortaya çıkmasıyla değişti. Kürtaj karşıtı hareketten bahsediyorum: kadın düşmanı tepkilerin belirgin bir örneği.

• "Astrotruf" yapay çim anlamına gelir. Tabandan gelen hareket anlamında İngilizce "grass-roots" dendiği için, aslında şirketler veya lobi grupları tarafından hazırlanan, ama tabandan gelme görünümü verilen siyasi kampanyalar için Amerika'da kullanılmaya başlanan bir terim. Daha fazlası için Bkz: https://www.youtube.com/watch?v=Fmh4RdIwswE –çn.

Anneleri Sevmek ve Diğerlerini Silmek

Mart 2016'da MSNBC'den Chris Matthews ile yapılan ve önseçim döneminde çabucak namı yürüyen bir röportajda Trump birçok Cumhuriyetçinin o ana kadar sadece fısıldadığı bir şeyi (biraz tereddüt ettikten sonra) kabul ederek bir hata yaptı: Bu hata, onun sözüm ona üreme haklarına (ya da tekrardan sahip olmamalarına) bakışı ışığında, yasadışı kürtaj yaptıran veya yaptırmaya çalışan "kadınlara yönelik bir ceza olmalı" sözüydü.[8] Bir siyasetçinin alışılmadık ve bence etkileyici bir samimiyetle daha sonra ifade ettiği şekliyle:

> Trump, Cumhuriyetçiler arasında belki de en taşkını olabilir, ama o aslında hepsinin inandığı bir şeyi söylüyor. Onlar kürtajın yasadışı kılarak kadınların ve doktorların cezalandırılmasını istiyorlar. Trump'ın buradaki günahı sadece (Cumhuriyetçilerin) zaten düşündükleri şeyleri insanlara söylemek.

Bu siyasetçi Brooklyn, New York'ta bir mitingde konuşan Hillary Clinton'dı.[9]

Clinton haklıydı. Ve her ne kadar böyle iddialar uygunsuz olsa da, bunların öne sürülmesi, bunlar sadece etik ve dinî bir sorunmuş gibi davranmaya kıyasla oldukça önemlidir; tıpkı felsefecilerin en azından tartışmanın salahiyeti için haklılığı teslim etmeye meyilleri gibi. Tartışmanın genel çerçevesi içinde bu maskaralığı uzatmak için artık çok geç olduğuna inanıyorum. (Yine de bunun içinden belirli argümanlar üretmek için değil.) Sağlık hizmetlerine ihtiyacı olan kadınları bundan mahrum bırakmak için toplumsal dene-

---

[8] "Donald Trump Advocates Punishment for Abortion," *Chris Matthews ile Hardball*, MSNBC, 30 Mart 2016, http:// www.msnbc.com/ hardball/ watch/trump- s- hazy- stance- on- abortion- punishment-655457859717.
Nick Gass, "Clinton: Trump Said What He Believes on Abortion," *Politico*, 5 Nisan 2016, politico.com/ blogs/ 2016-dem-primary-live-updates-and-results/2016/04/donald-trump-hillary-clinton-abortion-221594.

timin bürokratik biçimlerini tasarlamanın ve bunları oluşturma çabalarının güçlü bir odağı olduğundan beri kürtaj derinlikli bir feminist mesele haline geldi. Kürtaj karşıtlığı, Cumhuriyetçi çoğunluklu Temsilciler Meclisinden geçen 358 sayılı kanun tasarısıyla doktorların vicdani sebeplerle kadının ölümüne sebep olacak durumlarda dahi acil kürtaj yapmayı reddetmesine imkân tanınması örneğinde olduğu gibi, kadınları öldürse dahi izin verildi. Kürtaj karşıtı hareket, tam da bahsettiğim sebeple başka birçok şeyden ziyade bir arzunun, bir fantezinin dışavurumu olarak gözüktü ve şimdi geriye baktığımızda görebileceğimiz üzere bir uyarı niteliği taşıyordu.

Bu olay 2011 yılındaydı. Ama kürtaj karşıtı hareketin siyasi kökleri ve ana akım Hıristiyanlıkla müphem ilişkisi, Yale Hukuk Fakültesi profesörü Reva B. Siegel'in *New York Times*'da çalışan Pulitzer ödüllü gazeteci Linda Greenhouse'la birlikte belgelediği üzere, çok daha eskilere dayanır. Greenhouse ve Siegel (2010), daha önce sadece katı Katoliklerin bulunduğu bir konumun 1972'de (Roe kararından bir sene önce) Nixon'ın kazanması için onun Güney Stratejisine nasıl uydurulduğunu gösteriyorlar. Güney Stratejisinin baş mimarlarından ve destekçilerinden olan Kevin Phillips'in *New York* dergisindeki "Nixon Nasıl Kazanacak" metninde kürtaj karşıtlığındaki ("asit" ya da LSD ve asker kaçağı affı karşıtlığıyla birlikte) mantığı açıklanıyor. Siegel (2014), fikri şöyle özetliyor: "Kürtaj hakları... erkeklerin savaşta öldürmeye ve ölmeye hazır olmasıyla kadınların kendilerini evlilik ve... annelik için saklamasına dair geleneksel rollerin yıkılması fikrini geçerli kılıyordu."

Böylece işçi sınıfı beyazların güçlü bir maddi araca karşı harekete geçirilebileceği umuduyla kadınların özgürleşmesinin kültürel sembolünden kasıtlı olarak metafizik ve ahlaki anlamda oldukça sınırlayıcı ve çetrefilli bir Katolik paket

---

* Roe v. Wade, Amerikan Yüksek Mahkemesinin kadınların kürtaj hakkının sınırlandırılmasının sınırlarını çizdiği ve üreme haklarında ülkede en çok başvurulan ünlü kararı –çn.

çıkarıldı. Ve Siegel'in Phillips'in akıl yürütmesini yeniden inşasına göre, bu, kinik bir siyasi menfaat içindi (2014, s. 1371).

Katolik ideolojinin benimsenmesi burada da bitmedi. Hayatın döllenmeyle başladığı fikri oldukça yakın zamanda iddia edilmeye başlanmış olsa da, o günden beri bu fikri hukuka dahil etmek, çeşitli eyaletlerin önerdiği kişiliğe dair yasa değişiklikleriyle birçok kez denendi. Bu çabaların başarılı olup olmamasından bağımsız olarak, ABD'de üreme hakları Cumhuriyetçiler tarafından daha önce görülmemiş ve sistemli bir biçimde ve yakın zamanda da yoğunlaşan bir saldırı altındaydı. Ülkenin dört bir yanındaki kürtaj klinikleri, kürtaj sağlayıcıların herhangi bir tıbbi sebebi olmadığı için karşı çıktığı sınırlamaların sonucunda kapatılıyordu. Klinik hekimlerine hastane sevki anlaşmaları* olması ve kliniklere, iki sedyenin yan yana geçebilecek kadar geniş koridorlar gibi, cerrahi standartları sağlaması şartları kondu. Bunun sonucu olarak da bu yazı yazıldığı sırada, ülkenin ortasındaki beş eyalette eyalet başına bir klinik bulunuyor (Şubat 2017).[10] Üstüne Planned Parenthood'un† fonunun kesilmesi Cumhuriyetçilerin 2016 genel seçimlerinden sonra ilk vaatleri olarak açıklandı.[11]

Kürtaja erişimdeki bu sayılan ve diğer engeller sebebiyle –mesela zorunlu bekleme süreleri, işlem öncesi birden çok

---

* ABD'de Genel Sağlık Sigortası veya benzeri bir merkezî sağlık sistemi olmadığından hekimlerin hastalarının tedavisi için hastaneleri kullanımına dair özel anlaşmalar yapması gerekiyor. Bkz: https:// definitions.uslegal.com/a/admitting-privileges-health-care/ –çn.

Rebecca Harrington ve Skye Gould, "The Number of Abortion Clinics in the U.S. Has Plunged in the Last Decade— Here's How Many Are in Each State," *Business Insider*, 10 Şubat 2017, http:// www. businessinsider.com/ how- many- abortion- clinicsare-in- americaeach- state- 2017- 2.

† Kürtaj başta olmak üzere, ABD'de cinsel sağlığa ilişkin kamu yararına hem hak temelli çalışıp hem doğrudan hizmet sağlayan dernek –çn.

Tara Culp- Ressler, "Paul Ryan Pledges GOP's First Legislative Action Will Defund Planned Parenthood," *Think Progress*, 5 Ocak 2017, https:// thinkprogress.org/ republicans- health- care- 3bbcb30f626a#. jrdu5sutu.

randevu gerekliliği, bu randevuların makul zaman içerisinde alınmasındaki zorluk ve özellikle de yirmi hafta sonrası kürtaja dair birçok eyaletteki sıkı usuller– birçok kadın yasadışı, merdiven altı ve kendi kendilerine yaptıkları kürtaj şekillerine yöneliyorlardı. Sonuç olarak gebeliğe bağlı ölüm oranları artıyordu; Planned Parenthood'un fonunun kesildiği 2011'den bu yana Teksas'da bu oran iki kat arttı.[12] Doğrudan kendi sağlıkları tehlike altında olmayan kadınlar da dahil olmak üzere, birçok kadının tecrübeleri oldukça yürek parçalayıcı. Düşük yapmaya başlayan bir kadın, kalbi hâlâ atan, ama doğuma bağlı aşırı anomaliler sebebiyle uterusun dışında yaşama şansı olmayan bir cenini doğurmak zorunda kaldı. Ceninin ayakları dışarıya dahi uzanırken ve ölü doğum kaçınılmaz olsa da, bu kadın birçok kez hastaneden eve gönderildi. Doğal olarak suyu gelene kadar bu süreç dört gün sürdü. Bir doktorun yardımı için sürekli çığlık atıyordu. Ama Teksas'ın "ceninin acısı" kanunu gebelikte yirmi hafta dolmuşsa hastanenin böyle durumlarda dahi acil kürtaj yapmasını yasaklıyordu. Mevcut deliller ise ceninlerin üçüncü üç aylık dönem olan yirmi yedinci haftaya kadar acı hissedemediğini gösteriyor.[13]

Bu sınırlamaların konulduğu sırada bazı eyaletlerde zaten olan ceninin öldürülmesine/çocuk düşürtülmesine karşı kanunlara ek olarak, "cenin öldürme"ye (*feticide*) yönelik kanun tasarıları sunuldu. Nüfusunun yüzde ikisinden azı Asyalı Amerikalı olan Indiana'da cenin öldürmeyle suçlanan ilk iki kadın –Bei Bei Shuai ve Purvi Patel– Asyalı Amerikalıydı. Bazı avukatlara göre, bu kadınlar ailelerinin (ve Shuai'nin

[12] Katha Pollitt, "The Story Behind the Maternal Mortality Rate in Texas Is Even Sadder Than We Realize," *The Nation*, 8 Eylül 2016, https:// www.thenation.com/article/ the- story- behind- the- maternal- mortality- rate- in- texas- is- even- sadder- thanwe-realize/. Brandy Zadrozny, "Texas Forced This Woman to Deliver a Stillborn Baby," *Daily Beast*, 31 Mart 2016, http:// www.thedailybeast.com/ articles/ 2016/ 03/ 31/texas- forced- this- woman- to- deliver- a- stillborn- baby.

durumunda kendinin) geldiği ülkelerdeki kadınların ve kız çocuklarının değersizleştirilmesine ve cinsiyet sebepli kürtaja* ilişkin kalıp yargılardan (ironik bir biçimde) kaynaklanan yersiz şüpheyle karşılaşmaya uygun konumdaydılar.[14]

Manşetlere çıkan ise Purvi Patel'in dosyası oldu. İnternetten aldığı düşük haplarıyla kendi kendine kürtaj uygulayıp, kendi ifadesine göre yirmi üçüncü ve yirmi dördüncü hafta arası (bazı eyaletlerdeki yasal kürtaj süresi içinde) ölü doğan cenini terk ettiği için Patel tutuklandı, hakkında iddianame hazırlandı, yargılandı ve mahkûm edildi. Devletin bilirkişisi ceninin bir ya da iki hafta daha yaşlı olduğu ve nefes aldığı şeklinde ifade vermesiyle vakaya ilişkin maddi gerçekler de uyuşmazlık konusu oldu. Ama Indiana'nın bu kanunla ısrarlı ve büyük ihtimalle kasıtlı olarak Asyalı Amerikalıları hedef alması sebebiyle, vakaya dahil olan aktivist ve akademisyen Deepa Iyer'a göre: "Purvi Patel'in mahkûmiyeti, düşük yaptıktan sonra tıbbi yardım arayan kadınların da cezalandırılabilmesi anlamına geliyor ve böylesine bir durumda hiçbir kadın hapishane endişesi duymuyor olmamalı."[15]

Patel, Indiana Yüksek Mahkemesine yaptığı temyiz başvurusu başarıyla sonuçlanana kadar, Mart 2015'te verilen yirmi senelik hapis cezası hükmünün bir sene dört ayını hapishanede geçirdi. Peki şimdi kaç kadın benzer durumlarda

---

* Özellikle Çin'de, Hindistan'da ve Güneydoğu Asya'da karşılaşılan doğacak çocuğun cinsiyetinin kız olacak olması sebebiyle yapılan kürtaj uygulamaları. Bkz. https://www.unfpa.org/gender-biased-sex-selection --çn.

"Asian American Women's Reproductive Rights Are Being Targeted, Says Advocate," *NYT Live New York Times*, 11 Kasım 2015, http:// nytlive.nytimes.com/ womenintheworld/ 2015/ 11/ 05/ asian- american- womens- reproductive- rightsare-being- targeted- says- advocate/

Jessica Valenti, "It Isn't Justice for Purvi Patel to Spend 20 Years in Prison for an Abortion," *The Guardian*, 2 Nisan 2015, https:// www.theguardian.com/ commentisfree/ 2015/ apr/ 02/ it- isnt- justice-for- purvi- patel- to- serve- 20- years- inprison-for- an- abortion.

(anormal vajinal kanama) ve hatta düşük durumunda tutuklanma, suçlanma ve hapsedilme korkusuyla acile gitmekten kaçınacak?[16] Üstüne kanunun uygulanmasındaki görünür ırkçılıkta, yani kahverengi bedenlerin diğer kadınlara ders vermek için harcanılabilir görülmesinde cinsiyetçiliğin, kadın düşmanlığının ve ırkçılığının iç içe geçmesinin bariz bir örneği var. Ama bu yalnızca ve ne yazık ki birçok örnekten sadece biri.[17]

Kadınlar muhafazakâr öğretide kürtaj oldukları için *zaten* cezalandırılıyor. Ancak tabii ki de öyle söylenmiyor. Muhafazakârların, hamile kadın ve uterustaki embriyo veya cenine ilişkin kullandıkları basmakalıp sözleri "İkisini de sevin"dir. Ama bu, tabii, tecavüz veya ensest mağdurlarını tam gebelik sürecine zorlayan garip bir sevgi. Feminist felsefeci Ann Cudd'un (1990) iddia ettiği gibi, herhangi bir şekilde gebeliği zorlamak garip bir sevgidir.

Amerikan kadınlarının üçte birini tek tek cinayetten ve topluca soykırımdan suçlu bulmak değişik bir tür sevgidir. Kürtaj olan kadınlara ilişkin bu karanlık görüş, 2016'nın bir diğer Cumhuriyetçi başkan adayı Ted Cruz tarafından ahlaki liderliği sebebiyle övülen radikal kürtaj karşıtı evanjelist Troy Newman tarafından açıkça iddia edildi. Newman, kitabı *Their Blood Cries Out*'ta (2000) şöyle yazdı:

> Kürtajı kiralık katil vasıtasıyla önceden tasarlayarak öldürmeyle doğrudan doğruya kıyaslayınca temelde hiçbir

[16] Başkan Yardımcısı Pence'in ceninin kalanlarının zorunlu yakımı (sözde cenazeleri) önerisini, düşük yapan kadınlara yönelik artan soruşturmaları (Grant, 2016) ve birçok eyalette (bazılarında mahkûmiyete rağmen) tecavüzcülerin de tam ebeveynlik/velayet hakları olduğu gerçeğini düşünün. Bkz., Eric Berkowitz, "Parental Rights for Rapists? You'd Be Surprised How Cruel the Law Can Be," *Salon*, 4 Ekim 2015, http:// www.salon.com/ 2015/ 10/ 04/ parental_ rights_ for_rapists_ youd_ be_ surprised_ how_ cruel_ the_ law_ can_ be/ Örneğin Bkz. Angela Davis (2003, bölüm 4), bu konunun kapatma pratikleri ile bağının güçlü bir tartışması.

> fark olmadığını görmek oldukça kolaydır. Yalnız toplumumuzda kürtaj olmuş bir kadın dokunulmaz kabul edilirken, herhangi bir diğer aile üyesini öldüren diğer anneler ise aslında oldukları gibi katil olarak görülür.[18]

"Cinayet İşleyen Anneler" bölümünde Newman aşağıdaki gibi devam eder:

> Mevcut toplumsal iklimde kürtaj savunucularını, kürtajı teşvik eden toplumsal liberalleri ve kürtaja izin veren, hatta bunun parasını karşılayan kanun koyucuları suçlamak kabul edilebilir. Ama anne burada suçlu olduğunu söylemeye iznimizin olmadığı tek kişi. İronik olarak ise, asıl annenin en çok ne yaptığını görmeye ihtiyacı var...
>
> Kürtaj karşıtı harekette dahi kurtarıcılar, yani bir canı kurtarmak için doğrudan hareket edenler, kürtajı cinayet olarak adlandırmak istiyor, ama anneyi ve "siyasi doğrucu" kalabalığı öfkelendirmemek adına annenin yüzüne karşı onun katil olduğunu söylemekte tereddüt ediyorlar. Kadını günahıyla yüzleştirmekteki amacımız, fiilleri sonucunda ortaya çıkan kötülüğü görmesini sağlamaktır. Dürüst bir yüzleşmeyi ondan esirgemek, onun tövbe ederek nihai şekilde onarılmasını engeller.

Bu bilgiler ışığında Trump'ın kürtaj olan kadınların cezalandırılmasına yönelik yorumlarının, bu konu hakkında muhafazakâr düşüncenin, Clinton'ın da dediği gibi, gerçekten de en abartılı şekli olmadığını görebiliyoruz. Trump en azından, yasaklansa dahi kürtaj olmaya çalışacak kadınlar olduğunu baştan kabul etti, daha doğrusu tahmin etti. Yeterli maddi, toplumsal ve finansal kaynaklar olmadan hamileliğini sürdüren kadınlara yönelik ifade ettikleri tüm aşka rağmen,

---

[18] Aktaran: Miranda Blue, "Anti-Planned Parenthood Activist Troy Newman's Terrifying, Woman-Shaming, Apocalyptic Manifesto," *Right Wing Watch*, 14 Eylül 2015, http://www.rightwingwatch.org/post/ anti- planned- parenthood- activisttroy-newmans- terrifying-woman- shaming- apocalyptic- manifesto/

Cumhuriyetçiler onlara maddi destek sağlanmasını reddederler. Kürtaj karşıtı hareketteki diğerleri, bu kadınların anlatıdan silinerek cezalandırılması gerektiğine dair mantıklı baskıya etkili bir şekilde direniyorlar. Bazen öyle geliyor ki, onların hayallerindeki Amerika'da basitçe bu kadınların nesli tükenecekmiş gibi bir düşünceleri var; öyle ki, eğer kürtaj sağlayan mekânlar kapatılırsa ve kürtaj yanlısı ideologların kadınları yoldan çıkarmasına artık izin verilmezse, kürtaja erişmeye çalışan hiçbir kadın kalmayacakmış gibi. Tecavüz ve ensest vakalarında dahi, rahimlerini "dava" yolunda feda etmeyi *isteyecekler*. Tarihî kayıtlar, bu öngörünün aksini güçlü bir şekilde gösteriyor.

Troy Newman kitabının sonunda kürtaj olan "kadın katil"lerin "tövbe etmeden" öldüklerini yazıyor:

> büyük ihtimalle elleri kanlı, suçlu, ruhları cinayete kurban gitmiş masum çocukların kanıyla çürümüş şekilde mezarlarına gidecekler. Ölümde onlar sadece zamanın geçmesini bekleyebilirler, masum çocukların onların isimleriyle inleyerek intikam istemesini duyacaklar.

Böyle bir ideoloji ışığında, iyi anneler dünyada kutsanmayı hak ederken, cennette de sonsuz ödüllendirilecekler. Ama kürtaj olmayı tercih etmiş kadınlar için cehennem çok iyi bir yer olabilir. Ahlakdışı olmaktan da daha kötü olarak, bu kadınlar temellerinde doğadışı olduklarından sahici bir iğrençliktirler. Cumhuriyetçilerin cinsiyetçiliği ile kadın düşmanlığının toksik karşılaşmasında bunu buluyoruz. Doğrusu kimin, kim için inlediği merak konusu.

Kadınları/Kadınlardan Esirgemek

Böylece kadınların sağlık hizmetlerine erişimleri *sebebiyle* sadece cezalandırılmadıkları, ama doğrudan hayatlarını kurtaracak önlemlere erişimlerinin engellendiği ortaya çıktı. Peki ne sebeple cezalandırılıyorlar? Ve ne amaçla bu hizmetler kadınlardan esirgeniyor?

Soldaki yaygın varsayım, sağ cenahın, kadınları evlilikdışı seks yaptıkları için cezalandırmak istediğidir ve bu sebeple kürtaj genel olarak kadınların bedenlerinin disipline edilmesi ve cinselliklerinin kontrol altına alınmasına ilişkin bir meseledir. Şüphesiz ki bu saikler anlaşılması zor bir bulamacın bir parçasıdır. Ama eğer sadece bunlardan ibaret olsaydı, o zaman neden tecavüz ve ensest mağduru kadınların da kürtaja erişimi engelleniyordu? Ve bu yaygın olarak sahiplenilmiş bir yasak şekli olmaya devam ediyor. Yakın zamandaki bir Gallup anketine göre, 2016'da neredeyse beş Amerikalıdan biri kürtajın, "annenin hayatı" istisnaları da dahil olmak üzere, her koşulda yasadışı olması gerektiğini düşünüyor.[19] Bu sebeple fikrin hayatları kurtarmakla ilgili olduğuna inanmak da güç. Peki eğer böyle (bir ya da iki kişinin ölmesine izin vermenin bir ceninin hatta embriyonun ölmesinden daha iyi olduğu fikri) kürtajların önlenmesiyle ilgili ise, doğum kontrolün birçok çeşit –ve çoğunlukla ucuz– yollarına herkesin erişebilerek döllenmeyi baştan engellemek için elden gelen her şeyin yapılmamasının nedeni nedir? Doğum kontrol yollarının erişilebilirliği de Yüksek Mahkeme'nin *Burwell v. Hobby Lobby* (2014) kararında gördüğümüz gibi alenen engelleniyor.

Yani ortada bir bilmece var: Kadınlar ne oldukları için veya neden dolayı suçlu tutuluyorlar?

Bu sorunun cevabı bence, esirgemek ve vermekten imtina etmek; soğuk, duygusuz, kalpsiz olmak; güvenli bir liman sağlamak ve yetiştirmek olan doğal görevlerini ihmal etmek; korunmasız bir varlığı haklı evinden atarak doğuştan gelen hakkından mahrum bırakmak. Bu yüzden, kendi hayatlarını kurtarmak için, kürtaja erişmeye çalışan kadınlar, bir tür kendinde hak görme hissinden kaynaklanan karşılanmamış ihtiyaçlar hissinin kininin yansıtıldığı boş bir tuval oluyorlar. Bu fikir bir sonraki bölümde detaylandırılacaktır.

---

[19] "Kürtaj," Gallup, http:// www.gallup.com/ poll/ 1576/ abortion.aspx (son erişim tarihi: 12 Mayıs 2017).

Limbaugh ısrarlı bir şekilde Sandra Fluke'u "sorumsuz" ve "tipik bir liberal" olarak nitelendirdi. Atıp tutmaları arasında özellikle göze çarpan şuydu: "İşte burada kendini ahlaksız, temelsiz, amaçsız bir kadın olarak göstermekte mutlu olan bir kadın var." Bir başkası ise sorunun hayatında, çok az değil de tam tersi, *çok fazla* amaç ve yön olduğunu düşünebilirdi.

Limbaugh, –çoğu beyaz muhafazakâr erkeklerden oluşmakla birlikte, onlara benzer bazı kadınlardan oluşan– hedef kitlesinin kafa karışıklığı, kayıp ve üzüntü hislerini yönlendirmekte ve kısmen uyumlu bir ahlaki anlatıyla hedef kitlesini mağdur rolüne sokarak bu hisleri öfkeye çevirmede uzman. Fluke, toplum sözleşmesini (Limbaugh ve dinleyicilerinden karşılığında onlarla seks yapmadan "paralarını alarak" kısmen de olsa) ihlal ediyor şeklinde gösterildi. Fluke'un Limbaugh ile ve onun dinleyicileriyle ilişkisinde fahişe olduğu (Fluke'un ya müşterisi ya da pezevengi olmaları) benzetmesindeki asıl mevzu, Fluke'un onlara kadınlığından bir parça borçlu olduğudur. Tahminim o ki, sekse odaklanılması doğaldı, ama olmazsa olmaz değildi. Ayrıca anlatı devam ettikçe Fluke'un da haksız bir şekilde imtiyazlı olduğu hissi oluştu. Fluke, kişisel ilgi cinsinden onlara geri ödemesini yapmadan, onlardan bir şey bekliyordu. Ve tüm bunların altında, arka planda, Fluke birini *yetiştirmekten kaçınıyor* ve birine *hayat vermeyi* veya *savunmasız birine bakımı reddediyordu*.

Böylesi bir hikâyenin yapısal olarak uygulanabilir bir başka şekli böylesi bir kadının başka bir yanlışına işaret etmek ve ahlakçılıkla veya kimlikçilikle öfkeye izin verilmesi olurdu. Böylece hamile kadınları şüpheli ve beceriksiz olarak tasvir eden anlatının gücü –ama, kasıtlı olarak, kurtarılamaz olmayan değil– gerçekten kötü kürtaj savunucuları ve sağlayıcıları tarafından aciz fetüsü haklı sığınağından atılması için yanlış yönlendirilmesinde olacağını düşünüyorum. Cenin burada belirli erkeklerin kadınlar tarafından ihmal edildiği veya yoksun bırakıldığı hissinin güçlü bir kültürel

sembolü işlevi görüyor ya da bu hissin yerine geçiyor. Kendilerinin saldırıya açıklık hissi cenine yansıtılarak, bu yansıtanlara başka bir farazi kişi adına öfkelenme imkânı veriyor, ki bu başka kişi, onların işlerine gelir şekilde, kendine ait planları olmayan ve aslında bilinçli bir varlık olmadan önce onların kendisinin bilinçli bir varlık olarak var olmasına yönelik ilgisini reddedecek bir sesi olmayan biridir. Ve çoğu zaman yüksek ahlaki konumu sahiplenmek reddedilmişlik ve yaralanmışlık hissini kabul etmekten daha kolay gelir. Bir yazarın ifade ettiği şekliyle:

> Doğmamış, annesinin rahminde kapatılmış da olsa, halihazırda bir insandır ve onu daha keyif almaya dahi başlamadığı bir hayattan mahrum etmek neredeyse canavarca nitelikte bir suçtur. Eğer bir adamı kendi evinde öldürmek açık alanda öldürmekten, evi o adamın en güvenli sığınağı olduğu için, daha korkunçsa, kesinlikle doğmamış olanı gün yüzüne çıkmadan önce rahimde yok etmek de daha gaddarca sayılmalıdır (Calvin, 1999).

Bunlar on altıncı yüzyıldan John Calvin'in sözleri. Bir annenin rahmiyle bir hükmeden erkeğin cennet gibi evi –ya da güvenli alanı– arasındaki mukayese uzun süredir ataerkil ideolojinin bir parçasıydı. Ve öyle olmaya da devam ediyor.

Bu, her haliyle, hipotezimin çalıştığını gösteriyor. Hipotezimin muhafazakarların kürtaj hakkındaki görüşlerinin neden bu kadar tutarsız, bu kadar amaca özgü ve oldukça uğraştıkları şeyi elde ettiklerinde dahi neden asla tatmin edici olmadığını açıklamak gibi bir yararı var.

Bir Karşı Çıkış Olarak Kadın Düşmanlığı

Kadın düşmanlığının geride kaldığına veya tarihi biçiminin bittiğine ve Yeni Kadın Düşmanlığı'nın (Brooks, 2016; cd. Manne, 2016d) yerine geçtiğine dair yaygın bir kanı var. Bunun doğru olduğundan şüpheliyim ve yarışan iki iddiadan daha basit olanın seçilmesi ilkesiyle de uyuşmaz. Yine de

ataerkil düzen, kadın düşmanlığından daha geniştir. Kadın düşmanlığı her yere yayılmış ve muhtemelen nedensel olarak ataerkinin sebebidir ve bu raddeye kadar ataerkil normların ve beklentilerin tatbikini sağlamıştır. Bu, aleni olarak baskıcı olan rejimlerde kadın düşmanlığının neden yaygın olduğunu ve son zamanlarda ABD'de de önemli bir şekilde neden yüzeye çıktığını açıklamamıza yardımcı olur. Feminist ilerleme birçok açıdan hızlı ve etkileyiciydi. Ama bu hıncı, endişeyi ve kadın düşmanı karşı çıkışı doğurdu. Bunun ahlakın korunması adı altında ve internette yorum bölümlerinde anonimlik perdesinin arkasından çıktığını görüyoruz.

İnsanların daha az cinsiyetçi –yani kadınların entelektüel yetenekleri, önderlik kabiliyetleri hakkında daha az şüpheci olmak ve kadınların aşırı duygusal ve mantıksız olduğuna dair zararlı cinsiyet stereotiplerine daha az inanmak– olması dahi feminizmin işinin bittiği anlamına gelmez. Bunun tam da aksine, bir kültürün içinde gizli duran, uykuya dalmış kadın düşmanlığı, kadınların yapabilecekleri göze çarptıkça ve dolayısıyla daha ayartıcı veya tehdit edici oldukça kendini gösterebilir. Bu durum az çok göze çarpan saldırılara, ahlakçılığa, hüsnükuruntuya ve iradi reddedişlere, hatta günah keçisi olarak görülenlerin ve kadınların yapabildiklerini temsil ettiği düşünülenlerin üzerine irin gibi yapışan bir çeşit düşük seviye hınca sebep olabilir.

Kadınlara bazen –tüm şartlar eşit olduğunda– aynı şekilde saygı görmek, başarılı bulunmak, beğenilmek ve diğer şeyler için erkeklerden iki kat daha iyi olmaları söylenir. Bunun gerçekten gerekli olup olmaması bir yana, bir şekliyle cinsiyetçilik olsun veya olmasın, iki kat iyi olmaları kesinlikle yeterli değildir. Bazen neyin yeterli olduğu açık dahi değildir. Bir kadında böylesine bir başarı bazı insanlarda tam tersi bir etki yaparak, bu kadının kutuplaştırıcı bir figür olmasıyla da sonuçlanabilir. Başka şekilde ifade etmek gerekirse, kadınlar aşırı kalifiye, aşırı ehil oldukları için cezalandırılabilir. İnsanlar bu aşırı ehliyete şaşırabilir ve buna ilişkin tam gelişmemiş şüphelerini ve hayret duy-

gularını anlamlandırmak için isteksizce bir olay sonrası meşrulaştırmaya girişebilirler. Bu konuya 8. bölümde döneceğim.

Seçimlerden sonra, seçim sürecinde aldığım bazı notlara baktım. Aşağıdaki alıntı Mart 2016'dan:

> Trump'ın seçim kampanyasının açıkça gösterdiği, (günümüz Amerika'sı) eskiden ayrıcalıklı olan erkeklerin sendelediği ve onların düşüşüyle yönünü şaşıran kadınları da beraberlerinde sürüklediği bir dünyaydı. Kadınlar, cinsiyetli hiyerarşileri tersine çevirdikleri ve eril kodlanmış toplumsal rolleri arzuladıkları için kadın düşmanlığını kışkırtıyorlar. Siyasi bir pozisyona talip olmak kadar bariz bir tetikleyicinin akla gelmesi, özellikle rakip erkek siyasetçiler yerine ise, gerçekten de çok zor...
>
> Eğer bu aşağı yukarı doğruysa, siyasetteki kadınlar hakkında sormamız gereken soruları etkiliyor ve bu soruları açıklığa kavuşturuyor. Clinton gibi kadınlar yanlış inançlara veya artık geçersiz olan cinsiyet stereotiplerine maruz kalmıyorsa da, tam da ehil olduklarını gösterdikleri için bir düşman olarak görülebiliyor, onlara düşmanca muamele edilebiliyor. Clinton'ın siyasetteki ehliyetinin bazı insanlara, bazı durumlarda tehlikeli olma ihtimali var.
>
> Bu kavrayışa göre, kadın düşmanlığının düşmancıl tavrı zayıf bir beğenmemeden ve şüpheden aleni bir nefret ve şiddete kadar uzanan, aleni veya güçlü ya da düşük seviyelerde olabilir. Kadın düşmanlığı hem erkekler hem de kadınlar tarafından ortaya çıkarılabilir ve kanalize edilebilir. Ataerkil toplumsal yapının parçalanmasıyla herhangi bir kişi zıt düşebileceğinden, bu durum açık olsa gerek. Ve yine de Glen Greenwald "Bernie biraderler"* olarak anılanlara yönelik (yapılan) suçlamaların, (bu) karalamaların bazılarının kadınlardan gelmesi sebebiyle, abartılı olduğunu iddia etti...

---

* Bernie-Bros, 2016 önseçimlerinde Bernie taraftarlarına çoğunluğunun beyaz erkek olduğu iddiasıyla (doğruluğu tartışmalı olarak) takılan ve kadın Bernie taraftarlarının da ironik olarak kendileri için kullanmalarıyla yaygınlaştırdığı lakap –çn.

Bu günlerde insanlar örtük bir önyargıya, yani düşüncelerini ve tavırlarını kendilerince bilinçli ve farkında olmadan etkileyecek ırk veya cinsiyet temelli zımni önyargılara sahip olabileceklerini kabul etmeye hazırlar. Donald Trump'ın pişmanlık göstermediği bağnazlığı ise bu değil, halbuki ilgili zımni önyargı kabulü eşitlikçi değerlere bağlılıkla uyumludur. Ama konu cinsiyete geldiğinde örtük önyargı kavramı tam olmamış cinsiyetçilik ve yine tam olmamış kadın düşmanlığı arasında muğlaklaşıyor gibi gözüküyor. Ve kadın düşmanlığı genelde makul biçimde, psikolojide bolca belgelenmiş bir olgu olan, olay sonrası meşrulaştırmaya yol açıyor. Mesela birine yönelik pek de sebebini bilmeden düşmanca bir hissi tecrübe ederiz. Bunun sonucunda zihnimiz bu hastalıklı hissiyatı meşrulaştırmak için bir sebep aramaya başlar. Onun (dişi) sesi tiz, bağırıyor ve neden gülmüyor?

En azından bir sebep aklıma geliyor. Clinton'ın başkan olup olmaması bir yana, bu kesinlikle adil değil. Ve Kasım ayında seçime katılımı etkileyeceğinden korkuyorum.

Biri Hillary Clinton ile ilgili ne düşünürse, kendisinin feminist bir aday olup olmaması bir yana, bir kadının Amerika Birleşik Devletleri'nin bir sonraki başkanı olabilmesi ihtimali feministlerin bir başarısıdır. Buna rağmen değil, ama kısmen de olsa bu yüzden, kadın düşmanı karşı çıkışla yakın zamanda oldukça fazla karşılaşıyoruz. Hatta ironik olsa da, bir kadın seçebilecek olmamızın gerçeği bunu engelleyen şey olabilir. Ve Clinton'ın kazanması, birçok başka kadınla beraber, onu Trump'ın seçmenlerinin çoğunluğunu oluşturan beyaz erkeklerin hıncının hedefine koyardı.[20]

Burada anlatmaya çalıştığım şey bunların ileri görüşlülük olduğu değil. Tam tersine, olanların zaten oldukça tahmin

[20] Kate Manne, "What Misogyny Means (Or, Rather, Meant) for Hillary Clinton," bu notlara erişim için: https:// www.academia.edu/ 29785241/ What_ Misogyny_ Means_ or_Rather_ Meant_ for_ Hillary_Clinton_- - Draft_ of_ March_ 21_ 2016.

edilebilir olduğudur. Kadın siyasetçiler, oldukça kamusal figürler ve kolektif ilginin nesneleri olarak, kadın düşmanı saldırganlık için cezbedici ve yaygın hedeflerdir ve bir ahlaki Rorschach testidirler.* Çünkü gizlilikleri en azından bir şekilde ifşa olmuş ve samimi ahlaki eleştirinin onlara yönelebileceği neredeyse kesindir. Yalnız burada soru onların cinsiyetçi veya aşağı yukarı aleni cinsiyetçi standartlarla yargılanıp yargılanmadıkları değil, bunun onların ahlaki itibarına erkek rakiplerine kıyasla ne kadar zarar verdiğidir.

Soldan birçok kişi, Clinton'a karşı önyargıları olmadığında ısrarcıydı. Ama yine de onun yozlaşmış, işbirlikçi, açgözlü, imtiyazlı ve duygusuz olduğuna ikna oldular. Kendini Bernie Sanders destekçisi ve Ellie Goulding seven biri ve ufak bir kasabadan bir blog yazarı (tahmin ediyorum ki ortalama bir şekilde hip† olmaya dair bir işaret) olarak tanımlayan bir *Huffington Post* yazarı, seçim sebebiyle kadın bir arkadaşıyla arasının bozulduğunu yazdı. Bu arkadaşı onu Hillary'e karşı önyargılı olmakla suçlamış. Erkek yazar ise bunu kabul etmeyerek, "Böyle hissetmesinin asıl sebebi asla açıklığa kavuşmadı... bir adayı desteklememeyi seçtiğimde, bunun için oldukça iyi sebeplerim var." Şöyle gerekçelendirmiş (pek de olmuş gözükmüyor; bkz. mesela Abramson 2016): yani, Clinton'ın "doymak bilmez duran açgözlülüğü" onun kanıtlanmamış, ama oldukça konuşulan yolsuzluğu –bu öylesine çok ki, bir gerçekliği olmalı– ve onun "önemsediğini iddia ettiği çocukların öldürülmesi tehlikesinde kendini gösteren bariz kana susamışlığı."[21]

---

* Bir şeyin kendi başına anlamı olmayıp, kişinin yorumu ile değer kazandığı halleri anlatmak için kullanılan bu metafor, Psikolojide boş kağıttaki mürekkep lekelerinin başvuran tarafından yorumlanmasını yönteminden gelir –çn.

† Güncel, popüler ve moda olan bağlamında havalı görülen şey –çn.

[21] Jason Fuller, "Hillary Clinton May Have Experience but She Lacks Judgment," *Huffington Post*, 14 Nisan 2016, http://www.huffingtonpost.com/jason-fuller2/it-isnot-sexist-to-say-h_b_9699060.html.

Başka şekilde ifade etmek gerekirse Clinton, Sandra Fluke'a göre daha da fazla kendinde hak gören bir olarak konumlandırıldı ve Newman'ın katil annelerinden daha kana susamış ve duygusuz görüldü. Bazı Sanders destekçilerinin "bern the witch"* gibi sloganlarıyla, önseçim dönemi devam ettikçe, kapsamlı bir iktisadi ve yapısal reform için etkili bir baskı giderek Maniheist† şekilde, bireyci ve suçlayıcı durmaya başladı. Farkında olmadan, yakın zamanda Avustralya'da zaten duyulmuş, başbakan olduğu kısa süre için Julia Gillard'ı saran (bu bölümde gördüğümüz) sloganları tekrar ediyorlardı. Bunlar, iki kadının da karşılaştığı ağır hakaret ve ahlaken şüpheci kadın düşmanlığı arasındaki göze çarpan paralelliklerin yalnızca bir kısmıydı ve buradaki ahlaki şüpheciliğin muazzam boyutunu son bölümde tartışacağım. Bu arada, hikâyenin kalanı yakın tarihe dayanır: Clinton başarısız oldu ve Trump ise Beyaz Saray'a çıktı.

Bernie Sanders'ın resmî kampanya sloganı "Beter ol!" gibi bir anlamı olduğu söylenebilecek ve lafzi olarak "ateşi hissetmek" olan "feel the bern" idi. Buradaki kelime oyunu, edebiyatta ve sinemada cadıların yakılmasına dair anlatılarda halk tarafından sıkça kullanılan "burn the witch" ("cadıyı yak") sloganına uygulanmış –çn.

Maniheizm, Manizm ya da Mani dini, Türkiye Cumhuriyeti tarih kitaplarında Uygurların dini olarak gösterilmesi ile anılan eski bir din, dinin düalist temelleri sebebiyle olaylara çok sert bir şekilde siyah-beyaz bakmayı ifade etmek için kullanılıyor –çn.

ERKEĞİNKİNİ (DIŞARI) ATMAK

Kadınların bu akılsızlıkları resmen utandırıyor beni:
Sulh gayretiyle diz çökecekleri yerde harp ilan etmeleri,
Sevgi ve itaatle hizmet etmeleri beklenirken
Yönetme, üstün gelme, hükmetme hevesine düşmeleri
Yüz kızartıcı bir aptallıktan başka nedir sahi?
Katherina, *Şirret Evcilleştirmesi*, V. Perde, II. Sahne*

Kadın Düşmanlığı ve Kendinde Hak Görme

Elliot Rodger, itiraf videosunda her şeyin *adaletsiz* olduğunu hissettiğini vurguluyordu –ona duygusal yakınlık, ilgi, hayranlık, seks, aşk verecek ve ona kendi grubu içinde daha yüksek toplumsal statü sağlayacak şekilde onurlandıracak "seksi kadın" eksikliğini. Onun kendinde hak görme hissi, ahlaki açıdan tabii ki de gayrimeşruydu. Ama günümüz Amerika'sında (büyük ihtimalle başka yerlerde de, ama bu konuyu başkalarına bırakacağım) erkeklerin, hele Rodger gibi genç erkeklerin böyle bir hissi olduğu hiç de duyulmamış bir şey değildi. Bu, Rodger'ın sözlerinin (1. bölümdeki) birçok kadını rahatsız etmesinin sebeplerinden biriydi. Sorun bu ifadelerin kendi başlarına değerlendirildiklerindeki şaşırtıcılığı değil, tam da aksine bu sözlerin çok tanıdık olmasıydı, ki Rodger'ın bu sözlerle beraber yaptıkları düşünüldüğünde bu çok acı bir fark edişti.

Bazı erkekler, özellikle de yüksek düzeyde ayrıcalıklı olanlar, kadınların kendilerine kişisel mal ve hizmetler bi-

* Shakespeare, William, *Şirret Evcilleşmesi*, Alfa, çv. Emine Ayhan.

riminden bu bölümde göstereceğim şekilde, borçlu oldukları hissine *sahip* gibi gözüküyor. Bunun ne kadar yaygın olduğuna dair, o veya bu şekilde, bir iddiam olmayacak. Sadece bu hak görme hissinin (sonuç bölümünde özetleyeceğim ve bu bölümle devam eden bölümlerdeki tartışmanın temelinde), (a) ataerki-sonrası olduğu iddia edilen birçok bağlamda da hakiki bir sorun olarak kaldığını ve kısmen de olsa (b) diğer her şey eşit olduğunda bunun kadınlardan çok erkeklere ilişkin bir sorun olduğunu iddia etmekle yetineceğim. Eğer ataerki burada ve şimdi herhangi bir şekilde varsa –ABD, Birleşik Krallık ve Avustralya gibi kültürlerde– inanıyorum ki çoğunlukla (yalnız hiçbir şekilde sadece bundan ibaret olmamak kaydıyla) bu ahlaki-toplumsal malların ve hizmetlerin eşitsiz ve cinsiyetçi *değişimi* ekonomisinden (âdeta bir ahlak gibi) oluşmaktadır.[1]

O halde gelin genelde kendinde hak görmeye karşılık gelenin bir yükümlülük olduğu üzerine düşünelim: biri tarafından kendisine (erkeğe) bir şeyin *borçlu olunması*. Yani eğer bir erkek, gerçekten de kadınlara yönelik olarak bu gayrimeşru hak görme hissine sahipse, kadınlardan bu yanlış veya düzmece yükümlülükleri yerine getirmelerini beklemeye eğilimli olacaktır. Ayrıca kadınların aslında kendilerinin yerine getirmesi gereken edimleri kadınlar bu *erkekten talep ederse*, bu erkek onlara saldırgan veya küçük görücü bir şekilde yaklaşmaya da eğilimli olacaktır. Bu kadın garsonun (1. bölümdeki) müşterisinin siparişini almadıktan sonra, üstüne bir de o müşterisinden hizmet talep etmesi örneğiyle paralel olacaktır. Bu durum, sadece rollerin değişmesi değildir, ama büyük ihtimalle "Acaba kendini ne *zannediyor*?" gibisinden bir hisse de yol açabilir: önce hınçla dolar ve sonrasında eğer garson bu tepkiye usulünce dersini almış ve "deveyi güden" bir şekilde cevap vermezse mahcup olur. Görevlerinden kaçınmakta utanmaz olmanın yanında, gamsız ve pişmanlık duymayarak şartları fiilen tersine çeviren birinde

[1] Karş. Pateman (1988), özellikle 6. bölüm.

özellikle sinir bozucu bir şey vardır. Onlar sadece görevlerini yapmaktan kaçınmıyordur, üstüne bir de bu kişiler başkalarından yapılmamış iyiliğin karşılığını talep ediyorlardır ya da *başkalarından* aslında kendilerinin olan işi yapmalarını istiyorlardır. İşte düşüncesiz, umursamaz, sorumsuz ve daha nicesi olarak nitelenenler de bu kişilerdir.

Bu bakışın, Rush Limbaugh'nun Sandra Fluke ile ilgili anlatısının içine nasıl da yedirilebileceğine dikkat edin. Görünüşte Limbaugh, Fluke'un doğum kontrol hapının sağlık sigortası tarafından karşılandığı durumda, Fluke'un kendisine ve dinleyicilerine onların zor kazanılmış paralarının (ödedikleri vergilerin) karşılığı olarak seks borçlu olduğuna karar vermişti. Ama Limbaugh, tabii ki de ifadesinin lafzi olarak anlaşılmasını kastetmemişti. Söylediği şey etkili olarak bir çeşit saçmaya indirgemeydi. Fluke tabii ki de onlara seks vermek zorunda olmamalıydı. Karşılığında da onlar, Fluke'a "kendi" paralarından tek kuruş vermek zorunda olmamalıydı.

Bu berbat bir argüman, en basitinden, mülkiyetin ve verginin mantığını tanınmaz hale gelecek şekilde saptırmaya dayanıyor (örneğin Viagra'nın karşılanması gibi sıkça bahsedilen bir çifte standarttan bahsetmiyorum bile; üstüne liberal kadınların da vergisini ödediği gerçeği var). Burada benim ilgimi çeken ihanet ettiği zihniyet. Bu psikolojik bir mesele değil (Limbaugh, bilebildiğimiz kadarıyla, rol yapıyor olabilir, başka bir deyişle alaycı bir performans sergiliyor olabilir), ama *kimin*, toplumsal olarak, *neye sahip olduğuna* ve kimin kim üzerinde hakkı olduğuna dair bir ihanet; sadece bedenleri üzerinde değil, aynı zamanda *zihinleri*, ayırt etme güçleri, istençleri ve faillikleri üzerinde de. Bir kadının ilgisinden yararlanmada, onun bir erkeğe yönelmesinde ve onun hangi erkeği *önceliği* yapacak olmasında kim ilk hak sahibi varsayılıyor? Kitabın sonunda açıkça ortaya çıkacağı üzere bazı erkek gruplarının, özellikle nispeten yüksek derecede ayrıcalıklı ve güçlü olanların, birçok alanda kadınları kendi mülkleri gibi görme hissi olduğu gözüküyor (buna karşılık kadınların kendilerini erkeklerin maliği olduklarını hisset-

meleri çok daha azdır). Ve bu algının zorlanması, bozulması, ihlal edilmesi veya tehdit edilmesi çoğunlukla ilgili kadına yönelik kadın düşmanlığını tetiklerken, bazı durumlarda da erkeğin mülkü varsayılanı ihlal eden mütecaviz erkeklere yönelen şiddeti tetikler. Erkek, kadının ona borçlu olduğunu düşündüğü şeylere el de koyabilir. Bunlar, bir kadın tarafından kendisine *verilmesi* gerektiği varsayılan ve alması için onu beklediği varsayılan şeylerdir.

Bütün bunlardaki can alıcı bir pürüz, hem Rodger hem de Limbaugh olayında görülebilen, ortada alacağın tahsil edileceği ya da borçtan kaçınmak için hile yapmaya çalışmakla suçlanabilecek *belirli* bir kadın (tabi onların sapkın kadın düşmanı mantığına göre) olmayabilir. Bunun yerine ikisi de, ya kendileriyle (Rodger) ya da dinleyicileriyle (Limbaugh) kadın arasında müphem ve karmaşık bir bağ kuran bir anlatı oluşturdular. Bu bağın –ve anlatının– diğer tarafında hınç dolan yokluğun günah keçisi işlevi gören temsili bir kadın var (veya Rodger'ın durumunda çifte yokluk: belirli bir kimse tarafından işlenmemiş bir günah olarak ihmal etme). İşte bu yüzden Rodger'ın bulması gereken kadın tam da kendisini ondan acımasızca mahrum bırakmış olarak gördüğü kadın, Rodger'ın yakınmasındaki bakış açısıyla Rodger'ı *kendinden* mahrum bırakan kadın. Bu (belirli olmayan) kadın sadece Rodger'ı gözünden kaçırmıyordu, onu kasıtlı olarak görmezden geliyordu. Ve bu belirsiz kadın sadece ihmalkâr değildi, bu kadın Rodger'ı fark edemeyecek kadar çok kibirliydi. Rodger bu belirsiz kadın için sadece görünmez olduğunu hissetmedi, ama Rodger'ı *hiçbir şey*miş gibi, var değilmiş gibi, bir kişiden aşağıymış gibi hissettirdi.

Bu yüzden Rodger, belirsiz kadına aynı şekilde muamele eder veya daha da doğrusu ona iki misliyle karşılık verir. Onu ve kulüpdaşlarını *yok eder*: dünyanın Rodger'a yönelik adaletsizliğinin bir ev dolusu ifadesi ve bu evin içindeki onu yıldırma "suçunu" (onun ifadesiyle) işleyenlerin cezasını verir.[2]

[2] Rodger'ın sıklıkla kendisini "Benim Sapkın Dünyam" isimli "manifesto"sunda ifade ettiği şekliyle.

Her ne kadar aslında yaşanma ihtimali nispeten az olsa da, Rodger'ın ani patlamasının yaygın bir kinin bilhassa şiddetli bir sonucu olduğu düşünülürse, ne kadar çok kadının bu tür bir şiddete maruz kal*abileceğinin* farkına varın. Ama daha az rahatsız edici sonuçlar da meydana gelebilir. Dahası eğer aşağı yukarı size benzeyen biri günah keçisi ya da hedef olabiliyorsa, siz de atipik bir suç türünü işleyenler sınıfına dahil ediliyorsunuz. Bunun sonucunda da size tamamen yabancı biri tarafından sizden intikam alınıyor. Bu kişi size tamamen yabancı olsa da özel olarak sizin peşinize düşüyor (Rodger'ın kurbanlarını nasıl izlediğini hatırlarsak). Bunu çok sarsıcı bulmaksa oldukça makul.[3]

---

[3] Karş. Steven Pinker'ın Isla Vista katliamından sonraki tepeden bakan ifadeleri. Attığı tweet'i 1. bölümden hatırlarsanız: "UCSB cinayetlerinin kadınlara yönelik nefretin bir parçası olduğu fikri istatistiki olarak aptalcadır," ve Heather Mac Donald'ın (2014) *National Review*'de 1 Haziran'da çıkan metninin internet bağlantısını verir. Sonraki gün Pinker, "felaketlerin kontrol edilemezliği dünyayı objektif olarak riskin ne kadar olduğundan bağımsız şekilde tehlikeli gösterir," diye yazarak T. M. Luhrmann'ın *New York Times*'ta 31 Mayıs 2014'te yayımlanan "Our Flinching State of Mind" yazısının internet bağlantısını tweet atar. https://www.nytimes.com/2014/06/01/opinion/sunday/luhrmann-our-flinching-state-of-mind.html. Elliot Rodger'ın kadınlara karşı şiddet içeren suçunun istatistiki olarak yaşanma ihtimalinin az olduğu gerçekten de doğrudur, bir tanıma göre bu mağdurlarını takip etmiş bir yabancı tarafından işlenen birden fazla sayıda cinayettir. Ama başka bir tanıma göre bu kadınların çok sıklıkla mağduru olduğu ve medyada kendine çok az yer bulan bir şiddet biçimiydi: cinsel kıskançlık temelli şiddet ve erkekleri reddeden veya onları reddetmeyi deneyen kadınları kontrol etme çabası. Çoğu bu sebeple işlenmek üzere, ABD'de ortalama bir günde iki ve üç arası kadın, partnerleri tarafından öldürülüyor.
Doğamızın İyilik Melekleri kitabında Pinker (2012), cinsel ve cinsiyet temelli şiddet üzerine feminist görüşleri daha da açıkça dışlıyor."Artık hepimiz feministiz"diye erken ötüyor. Yalnız bırakılmış haliyle Pinker sözde objektif yaklaşıyor olsa da: "Amerika'da tecavüz oranlarının düşmesini sağlayan önlemlerin alınmasında feminist hareketin önemli bir rol oynadığı doğru," diyen Pinker'in, "kadınların güç odaklarında kendilerine yer açmaları ve iktidar araçları kendi çıkarlarına da işleyecek şekilde yeni bir denge kurmaları" şeklinde de-

Bir Kadının Vermesi Gereken Şey

Kadınların bir şeyler borçlu olduğu ya da bir şeyler vermesi gerektiği fikri: Bu neden sürüyor? Bu fikir yukarıda bahsedilen mal ve hizmetler dışında neleri kapsıyor?

Bunun sürmesinin nedenlerinden biri, bence, ilgili mal ve hizmetlerin gerçekten de *değerli olması*: edinilecekler *hakikaten* iyi olduğundan, bunların elde edilmemesi kötüdür. İnsanların bunları istemesi doğaldır, hatta bazılarına ihtiyaç vardır. Şöyle düşünürseniz; dişil kodlanmış mal ve hizmetler basit saygıyı, sevgiyi, onaylamayı, beslemeyi, güvenliği ve yuva olmayı içeriyor ve şefkati, hayranlığı, müsamaha göstermeyi ve başka nice şeyi de kapsıyor. Bunlar dışında seve-

---

vam eden yaklaşımı, daha çok "en azından çabaladılar" şeklindedir. "Zaferler hızla geldi, boykotlar yapılması, şehitler verilmesi gerekmedi ve polis köpekleri ya da öfkeli kalabalıklarla karşılaşılmadı," diyen Pinker, konu özellikle cinsel saldırı reformlarına geldiğinde, "ülkenin bu değişikliğe hazır olduğu da açıktı," diye ekliyor (447). Zaten ulaşılacak olan mutlu sonu feministler sadece biraz hızlandırdı. İlerlemenin bir kısmı ise kadın cinselliğinin farklarının (kadınların hâlâ kafa karıştırıcı olan "kendi talebi olmaksızın ansızın bir yabancıyla cinsel ilişkiye girmeyi çekici bulmak bir yana, nefret edilecek bir şey olarak gören" ihmali gibi) ayırdına varan güçlü konumdaki erkekler sayesinde oldu. (449) "Tecavüz erkek cinselliğinin normal bir özelliği" sayılmasa da, çok da alakasız değildir. Pinker: Ama kadınlık özelliklerini ön plana çıkaran bir safsataya başvurmama izin verirseniz, tecavüzün cinsellikle ilgili olmadığını ileri süren bir teorinin, isteksiz bir yabancıyla kişiselleşmeyen bir cinsel ilişki arzusunu üzerinde durmaya değmeyecek ölçüde garip bulan bir cinsiyete daha inandırıcı geleceği söylenebilir. Sağduyu şiddetin azalmasına eşlik eden kutsal bir geleneğe üstün gelemiyor ve günümüzde tecavüz merkezlerinin hepsi bir ağızdan 'tecavüz ya da cinsel saldırı bir cinsel edim ya da şehvet belirtisi değildir; bu bir saldırganlık, iktidar ve aşağılama, cinselliği silah olarak kullanma sorunudur. Tecavüzün hedefi tahakküm etmektir.' diyorlar. (Gazeteci Heather Mac Donald bunu şöyle yanıtlıyor: 'Partilerde kadınların üzerine abanan adamlar tek bir şeyin peşindeler; bunun patriarkiyi geri getirme çabası olmadığı açık.') (s. 449-50) Burada Mac Donald tekrar Pinker'in anti-feminist sözcüsü görevini yerine getirir. Pinker, Steven, *Doğamızın İyilik Melekleri*, Alfa, çv. İlkay Alptekin Demir, s. 447-449

cenlik, merhamet, ahlaki özen, ilgi, endişe ve yatıştırma da var. Duygusal ve toplumsal emeğin bu biçimleri kadınlardan daha az beklenebilen ya da kimi heteroseksüel ilişkilerde daha eşit dağıtılmış olan üremeye ve ev işlerine yönelik daha somut hizmetlerin çok ötesinde bir yerdedir. Kıyasen daha az somut olan iş biçimleri de eninde sonunda hâlâ *iş*, ama bu daha az somut iş biçimleri tamamlanmaları gerekmesini iyi ve anlamlı bir insan hayatının nasıl olması gerektiğini yanlış gösteren kapitalizme borçlu olan "meşguliyet yaratan işler" (ahlak filozofu J. L. Mackie'den ödünç aldığım ifadeyle) değil. Dişil kodlanmış işlerin de yapılması gerekir. Zaten bu işler de bu sebeple, tıpkı cinsiyetçi bir deyişte ifade edildiği gibi,* hiç bitmezler. Ve bu sadece evde değil, iş yerinde de böyledir ve sadece özel alanda değil, kamusal alanda da ve nice medeni etkileşimdedir; tabi onlar da ne kadar medeniyse.

Yani bu işlerin çoğunlukla kadınlar tarafından "yapılması gerektiği"nden dolayı, ahlaki yükümlülüklerle korunması ve içselleştirilmiş olması hiç şaşırtıcı değildir. Ayrıca bu yükümlülükler yerine getirilmezse toplumsal onaylamanın geri çekilmesi tehdidi vardır. İstekli ve memnuniyetle yapılırlarsa da sevgi ve minnettarlık gösterilmesiyle teşvik edilirler.[4]

Ve eğer kadınlar sadece paylarına düşenden daha fazlasını yapmakla görevlendirilmiyor, bir de üstüne olduğu varsayılan görevlerini ihmal ettikleri için daha da ciddi olumsuz sonuçlara katlanmaları gerekiyorsa, bu tabii ki sorunu daha da büyütecektir. Bakım emeğinin, dişil kodlanmış ilgili biçimlerinde fiiliyatta kadın verirken erkek alacaktır (karş. Hochschild ve Machung, 1989; "ikinci vardiya sorunu" üzerine).

---

*"A man may work from sun to sun but a woman's work is never done." Bir erkek güneşin doğuşundan batışına kadar çalışırken, bir kadının işi hiçbir zaman bitmez –çn.

Burada üç ihtimali birbirinden ayırmak faydalı olacaktır: (a) erkekler, beraber yaşadıkları kadın partnerlerine göre bu işleri gerçekten de daha az yaparlar, (b) erkekler bu işler konusunda daha az sıkı normlara tabidir ve/veya onlardan bu konularda daha az beklenti vardır, (c) erkekler, kadınlarla kıyaslanabilir ihmallerinde ya da sorumsuzluklarında daha az bedel ödeten toplumsal müeyyidelere tabidir.

Bu yaptırımların birçoğunun aleniyeti, bu cinsiyetçi ahlaki ve toplumsal emek ekonomisinin daha da işlemesini sağlıyor. Başka bir şekilde ifade etmek gerekirse, bir kadına kamusal alanda yönelmiş kadın düşmanlığı, diğer kadınlara onu takip etmemeleri gerektiğine, hatta alenen onu desteklemeleri gerektiğine dair bir uyarı niteliği taşır. Kadınların desteği ayrıca kıskançlıkla önlenebilir ve erkeklerin menfaatleri için saklı tutulur. Bu durum sadakat normları ile birlikte değerlendirildiğinde, bir kadının kadın düşmanlığının mağduruyla dayanışma göstermesi tehlikeli olabilir: Son bölümde bu konuyu açacağım.

Peki ya bir kadın, vermesi gerekeni alırsa, bunu talep ederse? Bu soruyu çözebilmek için meseleyi parçalara ayırmamız gerekiyor. Cevap, kadının talep ettiğinin veya almaya çalıştığının ne olduğuna göre değişecektir:

(i) *bir erkeğe vermek için bir kadının olan* (mesela kadın açısından bir "geri alma" olan)
(ii) bir erkeğe, bir kadının toplumsal normların erkeğe sağlaması gerektiği karşılıklı mal ve hizmetleri sağlamadan (ya da en azından önermeden) *kadına vermek için erkeğin olan*
(iii) tarihsel olarak *almak için sadece bir erkeğin olan* (diğer erkeklerle rekabet edilen)

Öyleyse, bir kadının tabi olduğu norm (i): bir erkeğe ya da topluma *vermesi* gereken şeyi istememek ya da almamak. Bu erkeğe borçluysanız veya belki de diğer kadınlar tarafından da ona karşı yükümlülükleri yerine getirilmediyse yahut sadece hayatta genel olarak şanssızsa dahi, bu, özellikle istenmeyen bir durum olur.

Ve işte kadınların tabi olduğu norm (ii): kadınların karşılığında sağladığı mal ve hizmetlerin daha az çekişmeli olduğu ve rahatça erişilebilir olduğu zamanlarda, o erkeğin zamanında sağlamış olabileceği türden mal ve hizmetleri –para, centilmenlik, anlamlı centilmenlik (ki bazen bu çok temel bir

düşünmeden ibarettir)– talep etmemek. "Anlaşmayı kaçırdın, canım" çoğunlukla buradaki mesaj olacaktır. Limbaugh'nun Sandra Fluke hicvinin özünde de bu mesele vardı.[5]

Son olarak bakacağım kadınların tabi olduğu norm (iii): eril kodlanmış avantajları ve ayrıcalıkları, en azından erkek bunları arzuladığı sürece, talep etmemek veya almaya çalışmamak. İlgili *erkek* sinirlenmese dahi, bir kadının bir erkeğin konumunu gasp etmesine üçüncü kişiler sert tepki gösterebilir.

Bir Erkeğin Alması İçin Olan Şey

Peki, bu eril kodlanmış avantajlar ve ayrıcalıklar nedir? Bunların arasında toplumsal statü, prestij, makam ve bunların göstergeleriyle beraber aynı zamanda liderlik, otorite, etki

---

[5] *Return of Kings* bloğu topluluğunun bir üyesinin "Sadece Alıcı Olmayıp Verici De Olan Bir Kızı Nasıl Tespit Edersiniz" başlıklı forum gönderisinden:
Sonunda Amerikalı kadınlarla ilgili birincil hoşnutsuzluğumun ne olduğunu anladım: çoğunlukla Alıcılar. Dikkatinizi alıyorlar, zamanınızı alıyorlar, onaylamanızı alıyorlar, paranızı alıyorlar ve ayrıca sikinizi alıyorlar. Peki karşılığında ne veriyorlar? (Latin bir kızın bana söylediği gibi) Onların eşlik etmesinin hazzını.
En son ne zaman tanıdığınız bir kız size masaj yaptı yahut yemek pişirdi? En son ne zaman bir kız sizin için kendi menfaatine olmayan bir şey yaptı? Siz onun için bir şey yapmadığınız halde veya bir karşılık beklemeden en son ne zaman bir kız sizin için bir şey yaptı? En son ne zaman bir kız siz ona bir şey vermeden size bir şey verdi? ...Şunu deneyin: Bir kız için bir şey yapın veya ona bir şey yapın. Sadece birkaç içki, yemek de olabilir ya da onun bir ödevini kontrol edin vb. Eğer sizi kast ederek ve samimi şekilde teşekkür edemiyorsa, bu kızdan pek bir şey alamayacaksınız: Bu kız bir alıcı, verici değil. Bu kadar basit!
... Bir kızın verici olması sadece makul bir ilişki için önemli değil, ayrıca bu kız çocukları yatakta en çok sevdiklerim. Verici bir kız yatakta sizin hazzınızı daha çok düşünecektir. Bir alıcı ise SADECE kendi hazzını düşünür ve çoğu Amerikalı kız yatakta böyledir. Nice kişisel tecrübeme dayanarak söyleyebilirim ki verici olmayan bir kızla duygusal bir ilişkiye girmek İSTEMEZSİNİZ. Bundan pişman olursunuz.
Nomad77, *RooshVForum*, 27 Eylül 2014, https:// www.rooshvforum.com/ thread- 40795.html.

alanı, para ve diğer güç biçimleri gibi toplumsal konumlar sayılabilir. Bir de daha somut olmayan toplumsal "görünüm" vardır; gurur, ün ve toplumsal mevkii ve bunların *olmaması* gibi; örneğin utandırılmama ve kamusal alanda aşağılanmama, bunların ikisi de evrensel olarak arzulanır, ama sadece bazı insanlar böyle bir hakkı olduğunu hisseder.

Eril kodlanmış mal ve hizmetlere sahip olmak ya vardır ya yoktur diyebileceğimiz şekilde siyah beyaz değilse de, çoğuna erişimin sınırlı olduğunu söyleyebiliriz: örneğin güç, prestij, para, makam ve rekabet üstünlüğü. Ama bu kategoride erkeklik gururu, ünü, saygısı ve benzerleri de önemlidir. Böylesine toplumsal varlıklar ve statüler tanımlarına *içkin olarak* sınırlı sayıda değildirler veya teoride bile kısıtlanmazlar. Yine de ifadeler *çatıştığında* veya anlaşmazlıklarda ne kadar çok kişinin aynı anda hem samimi hem de güvenilir sayılabileceğiyle sınırlanabilirler.[6]

Kadınların erkeklerin istediği eril kodlanmış mallara ilişkin rekabet etmemesi veya onları bunlardan mahrum bırakmaması erkeğin erkeklik onurunu mal olması normu ve diğer şeyler ihlal edildiğinde kadın düşmanı saldırganlığın diğer olağan kaynaklarındandır. Malların kendilerine özel olarak erişilmeye çalışılmıyorsa da erkek onları bir kadına kaybettiği için utandırılabilir veya aşağılanabilir. Bu konuya, bir erkeğin bir kadınla eril kodlanmış güç mevkileri için rekabet ettiğinde ortaya çıkan önyargılarla ilgili olarak 8. bölümde döneceğim. Ayrıca –göreceğimiz üzere- üçüncü kişi tercihlerinin ve yaptırımlarının, onları ifade eden ikinci kişi tepkisel tavırları ve eylemlerini aşan güçlü bir toplumsal etkisi vardır.

---

[6] Bu meseleyi 6. bölümde uzun uzun tartışıyorum ve diğer her şey eşit olduğunda tanıklığın adaletsizliğinin, nüfuzlu erkeklerin eril kodlanmış "görünüm"lerden kadınlar tarafından mahrum bırakılmamasını nasıl sağladığını gösteriyorum (tabii ki ilgili kesişimsel değerlendirmelerle beraber).

Kadın düşmanlığının somut olarak nasıl işlediğinin teorisinin böyle kaba ve kısmi bir taslağını, ahlaki emeğin cinsiyetli ekonomisine dayanarak çıkardıktan sonra, bu temellere dayanan bazı somut (ve daha önemlisi yanlışlanabilir) tahminlerde bulunabiliriz. Şüphesiz ki farklı toplumsal çevreler, alt kültürler ve toplumsal ilişkiler ve diğer şeyler arasındaki farkları da yakalayabilmek için daha ince ayarlarının yapılması gerekiyor. Ayrıca bu saydığım normlar dışında hiçbir şey olmadığını söylemek istemiyorum –pekâlâ olabilir de ve aşağıdaki bölümlerde ataerkil toplumsal yapıların bazı diğer izlerinden de bahsedeceğim. Yalnız mevcut amaçlarım çerçevesinde burada çok konuşmak yerine, yukarıdaki (i)'den (iii)'e kadar normları kullanarak isabetli tahminler ne kadar çok üretebilirsem, çizdiğim resmin tahmin etme ve açıklama becerisi olduğu daha da ikna edici olacaktır.

Her ne kadar kadın düşmanlığı olgusunun yaygınlığından çok biçimiyle ilgilensem de şunu belirtmem yine de yardımcı olabilir: Kadın düşmanlığı odaklandığım birçok bağlamda, gerçekten toplumsal olarak oldukça ilerlenmişse de, yaygınlığını sürdürüyor. Ayrıca toplumsal ilerlemenin düzensiz ve doğrusal olmayan bir şekilde yaşandığına inanıyorum. Ve *dişil kodlanmış mal ve hizmetlerin kadınlar tarafından erkeklere* verilmesi ve *eril kodlanmış mal ve hizmetlerin kadınlar tarafından erkeklerden alınmasından çekinmesi* normu (düzensiz bir şekilde, ama bazen de tam da bu yüzden çok daha şiddetli bir şekilde uygulanarak) etkili olmaya devam ediyor. Ya da en azından, çalışan bir hipotez olarak, aşağıdakileri tahmin etme ve açıklama yetişi olduğunu düşünüyorum:

> *Sağcı kadınlar* (*bir karşı tahmin*). Sunulan modele göre kadınların güçleri eğer ataerkil menfaatler, mesela muhafazakâr, sağcı, "aile-odaklı" siyasi hareketler lehine kullanılıyorsa, daha çok hoş görülecektir. Bu geçtiğimiz on yıllarda sağcı kadınların siyasi liderlik konumlarında –kıyasen– daha başarılı olmalarına ilişkin, şu örnekleri

düşünün: Phyllis Schlafly, Margaret Thatcher ve en azından bir süreliğine Sarah Palin ve Avustralya'dan Pauline Hanson.[7]

Laf atmak. Çizilen model, bu fiili kadınların erkeklere borçlu olduğu düşünülen (yanlış olarak) ilginin bir erkek tarafından bir kadından talep edilmesi olarak görür. Ve bir erkek, kadına alenen çekiciliği üzerinden, yani toplumsal statüsü üzerinden, değer biçme hakkını (gayrimeşru olarak) kendinde gördüğünü açığa çıkarır. Diğer durumlarda kadının ilgisinin elde edilmesi daha çok kadının zihninin (a) kendine dönmesini (kendi fikirleri üstüne düşünmesi), (b) erkekten, kadının duygusal "duvarlar" örmesiyle esirgenmesini (ki bu durum benim sistemli olmayan gözlemime göre "orospu" kategorisindeki nitelendirmelere yol açabilir) ya da (c) erkeğin kadın üzerindeki bazen saldırgan ya da tehditkâr olabilen yoğun ilgisinin reddini önlemeye odaklanır. Laf atanın yaygın tepkilerinden biri, laf atılmasını kadınların aslında seviyor olması *gerektiğidir*. Kadının daha "açık" veya "şeffaf" görünmesi gerekebilir.[8] "Gülümse tatlım" yorumu, görünüşte daha az saldırgan bir yorum; ama bir kadının yüzünün duygusal olarak okunabilmesine yönelik aynı sinsi isteğin dışavurumudur. Cinsiyet rollerinin tersine döndürüldüğü toplumsal eylemlerin nispi azlığı, bunların ataerkil doğası veya toplumsal anlamı hakkında şüphesi olanlar için açıklayıcı. Mesele verdikleri zarar değil (ki bu değişkendir), ama kimin kime ne yükümlülüğü olduğu ve kimin bunu talep edebileceğine ilişkin altında yatan anlamdır; ki bu tersine çevirme buna ihanet eder ve sürekli kılar.[9]

---

7 Bkz. Dworkin (1988)

8 Karş. *This American Life*'ın laf atma üzerine bölümü; erkeklerin kadınların zihnini yeniden yazması olgusuna yönelik getirdiği deliller ve buna karşın açıkça ifade ettikleri hisleri ve tercihleri Eleanor Gordon- Smith, "Hollaback Girl," This *American Life*, Bölüm 603: "Once More with Feeling," 2 Aralık 2016, https:// www.thisamericanlife.org/ radio- archives/ episode/ 603/ once- more- with- feeling?act=1.

"Orospu" nitelemesini düşünün; kabaca çok fazla erkeğe, yanlış erkeklere ilgisini verdiği için ilgiyi hak ettiği düşünülen *erkeği* hileyle

Utanç ve Kale.• Susan Faludi (2000), erkek askerî öğrencilerin, bir kadının askerî öğrenci olarak kabul edilmesine oldukça karşı, hatta öfkeli olduğu erkeklere münhasır Kale'den (Güney Karolina'daki askerî kolej) bahseder. Erkeklere göre, bir kadının kabul edilmesi, –kabul sınavları, birbirleri arasındaki yoğun rekabet ve diğer şeyler düşünüldüğünde– onların mahremiyetlerini ve bunun sonucunda kadınların gözü önünde utanmama ve aşağılanmama hürriyetlerini ellerinden alıyordu. Bu kadın öğrenciye öyle kötü muamele ettiler ki, sadece bir hafta dayanabildi.

Erkek öğrenciler için özellikle önemli meseleler şunlardı: (a) Kadının gözü önünde daha yüksek rütbeliler tarafından azarlanmak, (b) mekânda bir kadın olduğu halde dişil kodlanmış ev işleri yapmak zorunda olmak ve (c) acımasız zorbalık gösterileri arasındaki ruhsal yıkım, ağlama, birbirini rahatlatma gibi yaygın görülebilecek merhametli eylemleri bir kadının önünde yapmak.

Erkek öğrenciler, bir kadının o duvarların içinde var olmasıyla birlikte, hakları olduğunu düşündükleri bir şey olarak, bir kadının gözü önünde *utandırılma*ma güvencesinden mahrum ediliyordu.[10] Kıdemli alay komutanı Norman Doucet, Faludi'ye durumu şu sözlerle açıkladı: "Kadınların yokluğu onları daha iyi anlamamızı sağlıyor. Estetik olarak, burada olmadıkları için onlara daha çok değer veriyoruz" (2000, s. 114).

---

bu ilginin dışında bırakan kadın anlamına gelir. Bu, anlık, yarı hazır bir toplumsal hayal ya da bir tür istemsiz rol yapma değil de bir toplumsal gerçekliğin yansımasıdır.

The Citadel, Güney Karolina Askeri Kolejine verilen isim –çn.

Karş. "LA Pussy Posse"u Faludi, *Stiffed* kitabında anlatılan Kale ile karşılaştırır (2000, 3. bölüm). Bu, yeni bir kızla seks yapmak puan toplanan bir oyundu. Şöhret ve nam çabasının asli yolu olarak, yatak başına her yeni kızla seks için bir çentik atılır. İlginç bir biçimde, bunlar Donald Trump'ın kişiliğinin ve kadın düşmanlığı tarihinin iki yarısıdır. Faludi bunları farklı çeşitlerde erkeklik olarak ifade etse de, sadece farklı bağlamlarda öne çıkan farklı *görünümler* de olabilirler. Biri kapalı, özel çalışma antrenmanlarına benzerken, diğeri ise bu antrenman sonrasında seyirciler, taraftarlar karşısındaki aleni oyuna benzer.

Ataerkil toplumsal yapılardan çok bariz olanlarının sayısı oldukça azalsa da, eril tahakkümün belirtilen etkileşimlerde ve uygulamalarda nasıl sürdüğünü görebiliriz. Vermeye ilişkin ayrımcı normlar, bir kadını tipik olarak dişil kodlanmış mal ve hizmetleri bazı erkeklere vermekle yükümlü kılabilir ve bir erkeğe bunları bazı kadınlardan alma hakkı verilebilir. Üstüne –6. bölümde göreceğimiz gibi– erkeğin alacağı olan edim gerçekleştirilmezse, erkek bunları cezasız şekilde zorla *alabilir*. Vermeye ilişkin ayrımcı normlar olduğu gibi, *almaya* ilişkin de böyle ayrımcı normlar olduğundan, eril kodlanmış ödüller için kadınların erkeklerle rekabet etmesi yasaklanabilir ve kadınların bu ödüllere erişimi, bunları erkeklerden çalmak haline gelir. Bu sebeple de ilgili erkek, kadının bunla erişimini *engellemekte* haklı görülür. Son olarak bir kadın, erkekleri "kendi oyunlarında" (öyleymişçesine) yenmeye çalışırsa hile yapmış ya da bu erkekten bir şey çalmış olarak görülür.

Mevzubahis olan bu kadın aslında, bir anlamıyla, çalmıştır. Sadece "çaldığı" şey erkeğin malı değil, onun tarih boyunca haksız kazandıklarıdır. Bu kadının aslında bunu haklı biçimde dahi yapıyor olabilir. Belki de bunu yapmak ya da en azından değerli bir şey yapmakla mükelleftir hatta, erkeklerin tarihsel anlamda haksızca kendilerine mahsus kılınmış erişimini ellerinden almak gibi. Birçok insan bu fikirle mantıken uyuşacak ise de ahlaki algılarımız ve dikkat alışkanlıklarımız çoğunlukla ahlaki ilkelerimizin gerisinden gelir. Bu anlaşılabilir ve kendi başına değerlendirildiğinde bağışlanabilir bir şey. Yalnız gerekli şekilde kendimizi alıştırabiliriz ve bunu yapmalıyız da; cinsiyetlendirilmiş toplumsal sezgilerimize, bunların nedenlerinin muhtemel temelleri sebebiyle çok da güvenmemeliyiz. Bu konuya 8. bölümde Amerika'nın, işlediği suçlara kıyasla, en çok aranan kadını olan Hillary Clinton'a neler olduğuna baktıktan sonra tekrar döneceğim.

Şimdi şunu sormamız uygun düşer: Ne zaman bir kadının vermesine ve bir erkeğin almasına ilişkin normlar işlemek-

tedir? Peki ya bir kadının dişil kodlanmış mal ve hizmetleri üzerinde hak iddia edecek bir erkekle ona mahsus bir ilişkisi yoksa? Eğer kadın, lezbiyen bir ilişkideyse veya mesela bekârsa, yahut çocuksuz ama partnerli bir ilişkideyse veya çok eşliyse? (Jenkins, 2017) Buradan edinilen ilk izlenim, heteronormatif ve beyaz üstünlükçülüğü de destekleyen birbirine değişken güçlerle bağlı baskıların ilişkileri düzenlediği ve bunun ataerkil baskılarla kesişerek kadın düşmanlığının LGBTQ karşıtı özel bir biçimini ürettiğidir. Erdemi ve kişiliği düzenleyen normlarla da kesişebilirler; ki bu normlar çoğunlukla bir kadını, kendisinin enerjisini "kişisel projeleri"ne (Bernard Williams'ın bir kavramını kullanmak gerekirse, 1981), kendine yönelik kullanması yerine *dışarıya yönelik* kullanmasını teşvik ederler. Aynısı toplumsal tercihler için de söylenebilir. Bunlar bir kadını, ilgisini kadınlardan çok erkeklere, birçok kişi yerine bir kişiye ve kadının ilgisini arzulayan ya da bu arzuyu gösteren ırksal olarak ayrıcalıklı erkeklere göstermesini ödüllendirebilir (çok değişken bir alan olduğuna dikkat çekerek burada amacımın sadece çeşitli ihtimalleri göstermek olup, yapabileceğimin ötesinde olan deneye ve gözleme dayalı iddialarda bulunmaya çalışmıyorum). Aksi halde bu kadın, mesela bencil veya narsis olmakla suçlanabilir veya homofobiye, çok eşlilik karşıtı yobazlığa maruz kalabilir yahut "ırk haini"* olarak görülebilir. Buna ek olarak, genelde bir kadının inandırıcı şekilde samimi ve dürüst olmasıyla onun sadakati ve kendini adamışlığına dair katı gereklilikler vardır. Kadın düşmanlığı, hataları sadece bir kadının zihninin "apaçık" ve okunabilir olduğunu göstermek için cezalandırmaz, ayrıca kadınların istikrarlı bir amacı olmasını veya kadının sözün-

* "Race Traitor" sağ üstünlükçü çevrelerde dar anlamıyla farklı ırklardan insanlarla cinsel ilişki yaşayanlar için, geniş anlamıyla diğer ırkların lehine uygulamaları/politikaları vb savunanlar için kullanılan bir niteleme. Karş. Aynı isimli 1992'de yayıma başlayan Noel Ignatiev editörlüğünde çıkan eleştirel ırk çalışmaları dergisi: https://www.amazon.com/Race-Traitor-Noel-Ignatiev/dp/0415913934 –çn.

de durmaktaki azminin kuvvetini göstermek için de yapar. Yasak olmaktan çok uzak bir yorumdur bu; kadınların gücüne, kuvvetine ve fail olma kapasitelerine "her başarılı erkeğin arkasındaki başarılı kadın" olarak durduğunda oldukça değer verildiğini gösterir.[11]

Samimiyete *ve* sadakate ilişkin normların buradaki önemi birbirleriyle yakından ilişkili sebeplerden kaynaklanır. Bunlardan birisi *yukarıda sayılmış* mal ve hizmetlerin *gerçekten* var olmalarını sağlar. İyilik, eğer iyilik yapılanın menfaati kalpten istenmemişse, gerçekten iyilik değildir. Aşkın da çok oynak veya değişken olduğunda aşk olmadığı muhtemelen söylenebilir. Dahası böylesi normlar, ilgili erkekten ayrılma özgürlüğüne sahip olmak gibi, kadının başka türlü sahip olabileceği kadar gücü olmasının önüne geçer. Son olarak, bu sayılanlara bağlı normlar, bir kadının bir erkeğe bu erkeğin daha çok eril kodlanmış ayrıcalıklara erişimini engellemeden veya zorlaştırmadan yaklaşmasının güvencesini sağlar. O halde kadın bir rakip değil, bir destekleyicidir. Erkeğin daha fazlasına sahip olmasıyla birlikte belli bir güç farklılığı -bu normların böylesine bir önyargıya dayanarak uygulandığı durumlarda, erkeğin bunu yukarıdaki şekilde gerçekleşmesi için planlamış olması zorunlu değildir- aynı amaçları gerçekleştirebilir.

İstikrar ve sadakatin normlarının bu bağlamdaki önemi, bu normların kadınların mütehakkim erkekleri eril kodlanmış mal ve hizmetlerden mahrum bırakmaması, hatta buna yönelik bir tehdit dahi oluşturmamaları amacı düşünüldüğünde görülecektir. Erkeğin, bir kadının söylediği şeyi kas-

---

[11] Hetero ilişkilerde, erkeğin kadına yönelik bu sayılanlara karşılık gelen yükümlülükleri bu değişken kadın düşmanlığı ışığında daha düzensiz ve kendi başına değerlendirilir olacaktır. Pekâlâ belirli bir ilişkinin kendine özgü yapısının bir parçası olabilir yahut yerel âdetlerde daha az veya çok öne çıkabilir. Ama neredeyse değişmez olarak ataerkil yapının içeriğinde yükümlülükler genel anlamıyla bu yönde olacaktır. Örneğin, en belirgin olarak eve ekmek getiren ile yuvayı yapanın ilişkisi.

tettiğine dair güvenceye ihtiyacı vardır. Erkeğin, bir kadının hiçbir uyarı olmadan, bir anda fikrini değiştirip yeni ve tehditkâr amaçlar geliştirmeyeceğini bilmesi gerekir; örneğin onu terk etmek veya "boynuzlayarak" onu aşağılamak.[12]

---

[12] Karş. "Gamergate" olarak bilinen skandal: Bağımsız bir oyun tasarımcısı olan Zoë Quinn, eski erkek arkadaşı tarafından yazılan bir blog gönderisinde Zoë'nin cinsel anlamda bazı iyilikler karşılığında bir bilgisayar oyunu gazetecisinden *Depression Quest* oyununa iyi yorumlar yapması konusunda anlaştığına dair ithamlarda bulunuldu. "Zoë gönderisi" (sözde) sadakatsizliğin, güvenilmezliğin ve "dişi ayartıcı"lığın altın vuruşu oldu. Bir de Quinn, ilgili internet sitesinde oyununa dair nispeten olumlu yorumlar alarak (yukarıda bahsedilen kısa süreli ilişkiden bağımsız olarak, başka bir gazeteci tarafından yazılmış) birçok erkek oyun tasarımcısından daha başarılı olmuştu. "Erkekleri kendi oyunlarında yenmek" *ve* erkeklerin tahakkümündeki bir alt kültüre sızmak, oyun camiasının üyelerinden ölçüsüz, güçlü yoğun ve uzattıkça uzatılan kadın düşmanı bir tepkinin gelmesi için ideal şartları benim çözümlememe uyuyor ve yaşanan da bu oldu. Gamergate'e ilişkin ayrıntılar hâlâ tartışma alevlendirebilecek şekilde oldukça karmaşık, bu yüzden öncelikli meselenin ne olduğunu görmek için Matt Lees'in *The Guardian*'dan yakın zamandaki bir metnini alıntılayacağım:

Gamergate, aslen bir erkeğin eski kız arkadaşını cezalandırmak istediği için başlamış olan bir çevrimiçi hareket. Hareketin en kayda değer başarısı, çoğunluğunun kadın olduğu birçok ilerici figürü sektörü bırakmayı düşündürecek veya kendini güvensiz hissettirecek noktaya kadar canından bezdirmek. Oyun geliştiricisi Zoë Quinn asıl hedefti. Anita Sarkeesian'ın temel feminist teoriyi bilgisayar oyunlarına uygulayan videoları onu çoktan hedef yapmıştı (çünkü birçok insan kültürel eleştiri ile sansürü birbirinden ayırmakta zorlanıyor), ama bu nefret Gamergate ile yoğunlaştı ve ölüm, tecavüz tehditleri ile kişisel bilgilerin ifşasına yol açtı.

Matt Lees, "What Gamergate Should Have Taught Us About The 'Alt-Right'" *The Guardian*, 1 Aralık 2016, https://www.theguardian.com/technology/2016/dec/01/gamergate-alt-right-hate-trump.

Lees ve diğerlerine göre, Gamergate alternatif sağ hareketin gelişiminde, Steve Bannon'un websitesi Breitbart aracılığıyla önemli bir rol oynadı. Lees şöyle devam ediyor:

Gamergate ile aşırı sağ çevrimiçi hareket "alt-right" arasındaki benzerlikler çok fazla ve bu bir tesadüf değil. Eninde sonunda oyunlar ile başlayan kültür savaşının şu anda Beyaz Saray'da kıdemli bir temsilcisi var. Breitbart'ın kurucularından ve eski idarecisi Steve

Böyle bakıldığında kadının *kendi* de bir dişil kodlanmış mal ve hizmettir.[13] Bu, partner şiddeti istatistiklerinde güçlü bir şekilde doğrulanır: eğer kadın terk ederse, yani kadın, erkeği ve bazen de çocukları kendinden mahrum etme tehdidi oluşturuyorsa, partnerlerin cinayet işleme riski en üst noktasına çıkar.[14]

Kadının kendinin de bir dişil kodlanmış mal ve hizmet olduğu algısı, aile katliamcıları* olgusu ve bunun ortaya çıkardığı utanma hakkı olduğu düşüncesinden de çıkar (rahatsız edici bir vaka çalışmasından aşağıda göreceğimiz gibi). Eğer öldürmenin alternatifi erkeğin onların karşısında utanmasıysa veya erkeğe bakmadan onların hayatlarına devam etmeleri görmekse, "almak için erkeğin olan"a dişi partnerin veya çocukların canları da dahil olabilir.

Bannon'ın, medya canavarı Milo Yiannopoulos'un yaratılmasında çok büyük bir payı var. Milo ününü Gamergate'e desteği ve bunun amigoluğunu yapması ile kazandı. Bu sosyal medya etiketi kömür madenindeki kanaryaydı ve hepimiz görmezden geldik.

Bu vakayı tanıklığa dayalı adaletsizlikle ve eril tahakkümle ilişkisiyle de 6. bölümde değerlendirdim.

Bu kürtaj ve kürtaj yanlısı konuma yönelik ahlaki paniği (3. bölümde bahsedildiği şekliyle) de daha da aydınlatıyor –bir kadının bencilce veya ahlaksızca yeniden üretim ve bakım emeğinden kaçınması (kötü yola düşürülerek) ve ceninleri haklı evlerinden veya güvenli limanlarından çıkarması. Bu sırada kahverengi bedenler bütün kadınlara bir ders vermek için istismar edilebilir. Örneğin Indiana'da cenin katliamına karşı kendine düşük yaptırmayı yasaklayan yasalar Asyalı Amerikalı kadınları hedefleyecek şekilde uygulanmıştır, Purvi Patel'in durumunda olduğu gibi.

Bir kadının eski partneri tarafından öldürülme riski en çok ilişkiyi bitirdikten sonraki iki hafta içindedir, bazı tahminlere göre bu süre içinde öldürme riski yedi kat fazladır. Örn. Bkz. "Ev içi Şiddet İstatistikleri" http://domesticviolencehomicidehelp.com/ statistics/ (erişim tarihi: 12 Mayıs 2017)

Family Annihilator: Türk medyasında "önce ailesini, sonra kendisini öldürdü" vb şekillerde, çoğunlukla "cinnet" bahanesi ile verilen *familicide*/aile kırımı failleri için İngilizcede kullanılan terim –çn.

Can Almak: Utanç ve Aile Katliamcıları

Çoğunlukla kadın düşmanlığının, özellikle faili erkek olduğunda, utanmanın bir tezahürü olduğu söylenir, ama belki de bunun ötesine de geçiyordur. Ve faillerle mağdurlar arasında empati veya dayanışmanın böyle bir teorik temeli olabilir. Kadın düşmanı saldırılar sürekli olarak mağdurları üzerinde utanç duygusu aşılar, bu, kısmen 8. bölümde tartışıldığı gibi, iğrenme temelli "karalama" mekanizmalarıyla olur. Böylesine tepkiler illa ki irrasyonel olacak değildir: Utandırmanın toplumsal bir anlamı vardır. Bu karakteristik olarak kendisini ve başkasını ayıran bakışın sınırlarını zedeleme arzusuyla sonuçlanır. (Bu ayrıma ilişkin) yüzümüzü gizlemek isteğini ve utanmanın tipik görünümünü (baş öne eğilmiş ve yere bakan gözler) konuşuruz. Fakat böylesine bir ayrımı elde etmenin tek yolu bu değildir. Biri gizlenmek yerine izleyiciyi de ortadan kaldırabilir. Erik Erikson'un meşhur sözüyle, "Utanmış olan ifşa olduğu belli olmasın diye, dünyayı kendine bakmamaya zorlayacaktır. O (eril), dünyanın gözlerini yok etmek isteyecektir,"* (1963, s. 227). Buradaki eril cinsiyetli zamir, farkında olmadan da olsa, bir şey ifade ediyor olabilir.

Kadın düşmanlığı (diğer baskı biçimleriyle birlikte) mağdurlarının hissettiği utanma duygusu, bence tam da bu boyutuyla, en çok kendinde hak gören faillerin utancından ayrılıyor. Mağdurlarınki utancı hissetmeye zorlanmayı hesaba katmayanların (en azından bu biçimde bir aşağılanmayla) sıradan utanmasıdır. Ve bu utanç, başkalarının "gözlerini yok etmeyi" istemek yerine, kendini ifşa olmaktan saklama veya bundan kaçma denemesi eğilimi şeklinde göstermeye meyyaldir. Faillerin hak etmiş olma hissine bağlı utancı ise böylesine bir yok etme eğilimiyle sonuçlanandır. Bu tip utanca genellikle toplumsal aşağılanmanın kendisi veya ihtimali sebep olur. Kendinde hak görme utancı bu kısımdaki odağım olacak, bunu en göze çarpan görünümlerinden biri olan "aile

*"He" eril özne –çn.

katliamcıları" üzerinden işleyeceğim. Bu olgu bize aile reisinin kadın partnerleriyle ve çocuklarıyla arasında kurduğu mülkiyet ilişkisine dair önemli bir şey gösterecek.

Aile katliamcılarını diğer toplu katliamcılardan ayırıp, özel olarak çalışmaya daha yeni başlanmıştır. Böyle bir aile katliamcısı da petrol kulelerinde sondajda kullanılan bir tür emniyet vanasının Britanyalı mucidi Chris Foster'dı. Bu vana en iyisi olmakla beraber ona çok para kazandı. Lüks bir araç filosu ve Shropshire'da bir malikâne satın aldı ve bu malikâneye karısı Jill'i ve kızı Kirstie'yi yerleştirdi. Birçok başka kadınla yaşadığı birlikteliklerle –belli ki sarışınlara ilgisi vardı– karısını aldatsa da, karısı bunları sineye çekti. Foster yakışıklı bir adam değildi. Ama Jon Ronson'un bir haberinde baldızından yapılan alıntıya göre parası ona özgüven vermişti.[15]

Foster'ın büyük bir silah koleksiyonu vardı ve bir atış kulübüne üyeydi. Kulübün diğer erkek üyeleri onu sevgi dolu bir koca ve şefkatli bir baba olarak biliyordu. Görünüşte sıradan duran bir öğleden sonrada kulübe mangal eşliğinde atış yapmaya gitti. Aynı gece, evde karısını ve kızını başlarının arkasından vurarak öldürdü. Sahip olduğu her şeyi ve evini üstüne benzin döküp yaktı. Daha sonra da son yaktığı ateşin alevlenmesiyle intihar etti.

Nedeni öğrendiğinizde şaşırır mıydınız? Bence şaşırmayacaksınız. İşine ilişkin arka arkaya verdiği kötü kararlar sonucunda iflas etmişti. Her şeyini kaybedecekti. Yaktığı mallar için ertesi gün icra memurları gelecekti.

Ronson, Chris'in suçunu anlamaya çalışırken konuyu oldukça gizemli bulmuştu, ta ki sonra bir anda her şey yerine oturup suç bütün gizemini kaybedene kadar. Chris ve diğer kendi başlarına milyoner olmuşlardan oluşan güzel ve bakımlı Maesbrook kasabasında, Chris'in arkadaşı Ian'ın da-

---

[15] Jon Ronson, "I've Thought About Doing Myself in Loads of Times..." *The Guardian*, 21 Kasım 2008, https://www.theguardian.com/uk/2008/nov/22/christopher-foster-news-crime.

yalı döşeli mutfağında oturan Ronson, Chris'in bunları niye yaptığını anlamakla kalmayıp neden yaptığı şekilde yaptığını da anladı. Ronson'un sözleriyle:

> Ian'ın mutfağında otururken, Chris Foster'ın Jill'i ve Kirstie'yi neden başlarının arkasından vurduğu bir anda anlam kazandı. Âdeta onlara bakmaktan çok utanıyordu. Belki de cinayetler bir tür namus cinayetiydi. Foster, ailesinin ve arkadaşlarının saygısını kaybetme fikrine dayanamıyordu (2008).

Chris'in arkadaşlarının çoğu da davranışını –sadece kendi canını almayıp aile üyelerininkini de almayı– oldukça anlaşılabilir buluyordu. Ronson'un ifadesiyle:

> Foster'ın arkadaşlarının, onun davranışlarıyla empati kurduğunu duymak sarsıcıydı. Shropshire'daki insanların nasıl da bu kadar diken üstünde yaşadığını tahmin edemezdim ve her şeyin –hayatları kötü gitmeye başladığında, erkeklikleri veya malvarlıkları tehdit altına girdiğinde– onlar için bu kadar kolay çözülebileceğini de (2008).

Çözülmek bunu ifade etmek için kullanılabilecek kelimelerden biri: Ve bunun hikâyenin merkezine kimi koyduğuna dikkat edin.

Foster'ın suçundan bir aydan kısa bir süre sonra Southampton'da başka bir aile katliamcısı çıktı: Adam ayrı yaşadığı eşini telefonla arayıp ona çocuklarının "sonsuza dek uyuduğunu söyledi." Onları boğduktan sonra da kendini astı.[16]

---

[16] Ronson'un da işaret ettiği gibi, aile katliamcıları ABD'de de oldukça yaygın: Kocanın aileyi öldürdükten sonra intihar ettiği vakaların ortalama haftada bir kez yaşandığını gösteren bir araştırmaya atıf yapıyor (2008). Jack Levin'in daha sonraki bir araştırmasına göre, resesyondan sonraki aylarda bu oranlar arttı; burada dikkat çeken şey işsizlik ve cinayet oranları arasında korelasyonların her kategoride artmaması. Catharine Skipp, "Inside the Mind of Family Annihilators," *Newsweek*, 10 Şubat 2010, http:// www.newsweek.com/ inside- mind- family- annihilators- 75225.

Ronson'un makalesinde atıf yapılan kriminolojist David Wilson'a göre aile katliamcısı, diğer katillerden daha önce ceza adaleti sistemine ve hatta akıl sağlığı hizmetlerine yabancı olmaları açısından ayrılır. Wilson, gazeteci Katie Collins'e şu şekilde açıklıyor:

> Nereden bakılırsa bakılsın, bu kişiler sevecen kocalar ve iyi babalardır, çoğunluklu yüksek profilli işleri vardır ve kamusal alanda oldukça başarılı görülürler.[17]

Wilson ve diğer araştırmacılar, aile katliamcılarını dört ana kategoriye ayırdılar: *kendini beğenmiş*, *anomik*, *hayal kırıklığına uğramış* ve *paranoyak*. Kendini beğenmiş tip, düşüşleri sebebiyle başkalarını suçlar, çoğunlukla karılarını veya ayrıldıkları karılarını. Anomik tip, iflas gibi dış olaylar sebebiyle aşağılanmış hisseder. Hayal kırıklığına uğramış tip, sanki toplumsal düzen dağılıyormuşçasına ailesi tarafından yüzüstü bırakılmış hisseder. Paranoyak tip ise ailesinin dışarıdakilerin tehdidi altında olduğunu düşünür. Tehdidi bertaraf etmek için de onları öldürmeyi kendi üstlenir.

Bu profillerin birbirlerini dışlamadığı pekâlâ söylenebilir. Ve her biri uygun bir şekilde toksik olarak ifade edilen erkekliğin –tehdit edildiğinde veya aşağılandığında şiddet içeren saldırılara eğilimleri açısından– farklı bir görünümünü gösterir. Wilson, Collins'e şunları söyledi:

> Şu açıktır ki, bu tip şiddete, genelde erkekler başvurur ve sayılan dört niteliğin bir erkeğin cinsiyet rollerinin ve ailedeki konumunun ne olduğu hakkındaki düşünceleriyle yakından bir ilişkisi vardır. Erkeklerin erkek olabilmesi için birçok farklı yol var; ama aile yok etmede olan şey aslında bu erkeklerin genellikle kategorize ettiğimiz aile katliamcıları tiplerindeki çeşitli şeylerde bardaklarının taştığı bir noktaya gelmeleri. Basitçe bunu kadının modern toplumda daha büyük bir rolü olmasıyla ilgili gibi

[17] Katie Collins, "Family Killers Are Usually Men and Fit One of Four Distinct Profiles," *Wired*, 16 Ağustos 2013, http:// www.wired.co.uk/ article/ family- killers.

görmek kadının sorumlu olduğunu da ima etmek olur, aslında her zaman erkeğe ilişkindir (2013).

Bu uyarılan noktayı doğru buluyorum. Yine de erkeğin kadının artan toplumsal statüsüyle *başa çıkamamasıyla* alakalı da olabilir. Ve Wilson'ın alıntılarının tamamı, aile katliamcılarının neredeyse sadece hetero (düzcinsel) ilişkilere mahsus olduğu, kuir ilişkilerde olmadığını ima ediyor. Bu da erkeğin kimliğine dair varoluşsal bir tehdidin doğasına işaret ediyor.

Familicidal Hearts (2010)* kitabının yazarı Neil Websdale, ABD bağlamında aile katliamcılarının tipik profillerine ilişkin benzer sonuçlara ulaştı. Gazeteci Catharine Skipp, Websdale'in bulgularını aşağıdaki gibi özetliyor:

> Aile katliamcılarının ezici bir çoğunluğu erkek (tahminine göre yüzde doksan beşi) ve çoğunluğu beyaz, orta yaşlı. Erkek olarak yetersiz hissediyorlar ve çoğu çocukken istismar edilmiş. Çocukluğunda güçsüz hissetmiş ve çoğu hane halkını sert şekilde kontrol altında tutmayı denemekle beraber, ailenin hiçbir zaman tecrübe etmedikleri idealleştirilmiş bir halini yaratmaya çalışıyorlar. Ekonomi düşüşteyken, iş bulmak zordur, gerilim yüksektir ve bu erkeklerin arzuladığı kontrolü sürdürmek daha da zorlaşır.
>
> Websdale'e göre, bu erkekler onun iki ucunu "öfkeli zorlayıcı" katiller ve "medeni saygın"lar olarak isimlendirdiği skala üzerinde bir noktadadırlar. Öfkeli zorlayıcılar, hiddetten beslenirler, kontrolcüdürler ve özsaygısını evde sahip oldukları otoriteden çıkaran bazen istismarcı olan kişilerdir. Ama bu türden davranışlar tipik olarak evliliği bir kriz içine sokar ve genellikle karısının ve çocuklarının terk etmeyi denemesiyle sonuçlanır. Bunun sonucunda oluşan kontrol kaybı aşağılanma hissini tetikler ve babayı nihai bir ani şiddet kriziyle gücü yeniden elde etmeye iter (Skipp 2010).

---

* Ailekırımsal Kalpler –çn.

Buradaki diğer bir araştırmacı Richard Gelles'e göre, aile katliamcılarının "medeni saygın" tipi "narsistik mertlik" güdüsüyle hareket eder. Bu, böylesine cinayetlerin tetikleyicisinde, saikinde ve doğasında görülür. Gelles, Skipp'e şunları söylemiştir:

> Baba neredeyse her zaman bir çeşit mali krizden kaçış olarak intiharı düşünür. Sonrasında aile üyelerini öldürmek, onları iflasın ve intiharın utancı ve zorluklarından kurtarmanın bir yolu olur. Mertliğin bu narsistik anlayışı, faillerin mağdurları nasıl öldürdüğünde apaçıktır. 2007 yılında karısını ve çocuğunu öldürdükten sonra kendini asan profesyonel güreşçi Chris Benoit'nın çocuğunu boğmadan önce uyuşturduğu düşünülüyor (2010).

Çoğu aile katliamcısı (yüzde sekseninden fazlası) cinayetleri işledikten sonra intihara teşebbüs ediyor (Collins 2013). Yalnız bu sıradan ama süreğen bir utanç hissinin sonucu olan türden bir intihar eğilimine benzemiyor. İntiharın altında yatan sebep başkasından saklamak olamaz, çünkü başkasının gözleri zaten kapanmıştır, hem de sonsuza kadar.

Bazı aile katliamcıları intihara belki de sadece özgüvenlerini kaybettikleri için değil, tamamen kendiliklerini kaybettikleri için yönelmektedir (Richard Gelles: "Onun bütün kimliği ailesinin içinde'" Skipp, 2010). Egzozun vanasını açarak utancın dışarı çıkması, erkeği rahatlatsa da onu yalnız ve amaçsız bırakıyor. Erkeğin cinayetleri tıpkı dayanılmaz baskıyı kaldırdığı gibi, aynı zamanda onun var olma amacını da kaldırıyor. Artık aşağılanmış halde değilse de varoluşsal bir gereklilik gibi hissettiği başkalarının hayranlığını da kaybediyor. Mesele bu hayranlığa kaldığında, *bu* bir varoluşsal gereklilikti, o bunu bu hale getirdi.

Peki bütün bunların çağdaş Amerikan siyasetiyle ne ilgisi var? Aile katliamcılarının, Donald Trump'ın ve Steve Ban-

---

* "His" erkekler için kullanılan üçüncü tekil şahıs zamiri –çn.

non'un da bulunduğu toksik erkeklik spektrumunun en ucunda olduğu iddia edilebilir; buradaki fark türleri açısından değil, dereceleri açısından bir farktır. Bu ihtimal üzerinde spekülasyon yapmayacağım (karş. Hurt 1993; loc 4236, 5631). Söz konusu tartışmadan bu bağlam için çıkaracağım nokta, bize hak edilmiş utanca dair çizdiği resim. Trump'ın başkasının utandırıcı bakışından çıkardığı hak edilmiş özgürlük arzusuna bakın mesela, Trump'ın Amerika tahayyülünde Meksikalılar duvar örülerek Müslümanlar ise elenerek dışarıda bırakılacaktır (karş. benim melankoli beyazlığı mefhumum; Manne *Melancholy Whiteness*, 2018).* Artık kişinin ihtiyaç sahiplerine sırt çevirmesinden utanması gerekmez –bu, örtülü bir şekilde "sempati yorgunluğu" olarak bilinen şeyden mustarip olanlar için bir lütuf. Irkçılık karşıtlığını, feminizmi, siyasi doğruculuğu ve diğer en çok nefret edilen inançları kabul eden içerideki elit liberalin utandırıcı bakışını defetmek için, daha fazlası gerekmese bile, en azından aynı miktarda özlem söz konusudur. (*Onu içeri tık.* Onu zapt et. Görüş hattını kıs. Yükselişini önle.)†

Sözde politik doğruculuk – Hemen bunu söylememe neden oldu. Tam da bu sebeple, Trump'ın destekçileri bir kere tutuşturulduklarında onları neyin daha da körüklediğini görebilirsiniz. Bizim fiillerimiz siyasi *doğruluğun* fiilleridir. İstesek de istemesek de, bizi ne kadar rahatsız edici de olsa, ahlaki üstünlüğü almaya iterler. Günahtan nefret ederken günahkârı sevmekten bahsedebiliriz.‡ Ama bizden böylesine nefret edenleri nasıl sevebiliriz?

---

https://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1111/phpr.12482 –çn.

"Her" kullanılan bu deyişlerin hepsi bir dişiye yönelmekle beraber Trump'ın başkanlık kampanyasındaki Cambridge Analytica tarafından kullanılan "Crooked Hillary" sloganı ile el ele giden "Onu içeri tık/lock her up" deyişi ile Hillary'e yönelik sloganlara atıf yapılıyor –çn.

Aziz Augustinus'un mektuplarında yer alan (Mektup 211 c. 424) "Cum dilectione hominum et odio vitiorum" sözü Mahatma Gandhi'nin otobiyografisi ile bahsi geçtiği şekilde bir anlamla Amerika'da yaygınlaşmış bir deyiş haline gelmiştir –çn.

Trump'ın seçilmesine giden yolda, Trump destekçilerine ne söylenmesi gerektiğini bilemiyorum; Clinton'ın tutumuna göre, bu insanlar ya acınasıydılar ya da "kurtarılamazlar" yaftasıyla "harcanabilirler sepeti"ne atılacaklardı (Bu, kendisi açısından, daha sonra özür dilediği politik olarak yanlış bir andı). Bu sözlerdeki çıkarım, Clinton'ın onlara tepeden baktığıydı. Ben dahil birçok kişiye bu yanlış bir konum olarak gözüktü. Ama doğru olan ne olacaktı? Bu soruya sonuç bölümünde tekrar döneceğim.

Ne olursa olsun, kadın düşmanlığı ve ırkçılıkla suçlamayı görev bildiğimiz kişilerin, asla vasıl olmayacak ahlaki bir aydınlanmayla teşekkür etmesine pek de bel bağlanamaz. Üstelik çoğunlukla daha da savunmacı, hınç dolu ve davranışlarına daha bağlanmış hale gelirler; utandırılmış ve susturulmuş hisleri arasında bir kızgınlığa kapılırlar. Buna karşılık elbette ki, gösterdiğim üzere, bazı güvenlik vanaları mevcut.

Şu âna kadar birçok farklı gazeteciden Trump'ın başkan adayı olmaya karar verdiği âna dair hep aynı teoriyi duydum. Bu, Trump'ın 2011'de Beyaz Saray Muhabirleri Derneği yemeği sırasında Obama'nın doğum belgesini çıkarmasına dair gülünç şekilde aleni ve bir o kadar da saldırganca talebine cevap olarak başkan Obama'nın onu küçük düşürdüğü andır ("Aslen nerelisin, *gerçekten*?" Bir ırkçının bitmek bilmeyen sorusu). Obama konuşmasında cömertçe daha iyisini yapacağını, doğum *video*sunu yayımlayacağını söyleyerek Aslan Kral'dan bir video gösterdi. Bunun üzerine davetliler de kahkahalara boğuldu.

Görünüşe göre bir davetli dışında herkes. Trump, çenesini dışarı çıkarıp dudaklarını büktü ve daha da koyu bir turuncuya döndü; bu sırada dinleyiciler neşe içinde Trump'a bakıyor ve sonra tekrar kafalarını çeviriyordu. Bu tasviri, *New Yorker*'ın David Remnick'inden duyduğumda, bunun gerçekten utancın yüzü olup olmadığını merak ettim. Eski psikoloji ders kitabımdan, Paul Ekman'ın simgeselleşmiş, siyah-beyaz, evrensel duygu ifadeleri fotoğraflarını hatır-

lamaya çalıştım. Elliot Rodger'ın utancıyla kıyaslandığında Trump'ın utancının kaynağını öğrenmek istedim.

Ama sonra fark ettim ki, Trump'ınki utancın yüzünün tersine çevrilmesiydi, sanki onun dış duvarıydı; kendisi ve onun gibiler her durumda saygı çerçevesinde muamele görmeye alışmış olduklarından, utanç reddedilmişti ve öfkeyle ikame edilmişti. Kendisinden aşağıda konumlanmış herkesin ona aşağıdan hayranlıkla bakmasını sonuna kadar bekleyen ve bunun hakkı olduğunu hisseden birinin yüzüydü. Duruma narsisizm de eklenince sonuçta buna ihtiyaçları oldu. Trump'ın yüzü, eğer Elliot Rodger'ın toplumsal anlamda daha çok şansı olsaydı, iddia ettiği şekilde hakiki bir alfa erkek olmayı becerebilseydi, olacak olan yüzdü. Ama Rodger ne şanslı ne de iddia ettiği alfa erkekti ve böylece başka insanları alaşağı etmeye yöneldi.

İleriye Bakmak

2. bölümde, kadın düşmanlığının toplumsal çevrelerin bir niteliği olduğuna dair kadın düşmanlığının genel bir yapısal açıklamasını sundum. Bu açıklamaya göre, belirli bir kadınlar ve kız çocukları altkümesi, ataerkil düzenin hem tarihi hem de kısmen mevcut toplumsal cinsiyet normlarıyla beklentilerinin uygulanması için kolluk görevi gören bir düşmanlıkla karşılaşıyorsa, o toplumsal çevre kadın düşmanıdır. Benzer olarak, bir fiil, ilgili toplumsal çevredeki kadın düşmanlığının ürünü ise veya bunun sonucu ise kadın düşmanıdır. Ayrıca Isla Vista Katliamının bariz bir örnek olduğunu düşünüyorum, her ne kadar başka anlamları olduğuna dair bir tartışma yoksa da, bu kadın düşmanı olmasını engellemez.

Bu, Isla Vista'ya yönelik feminist tepkiye dair sonrasından gelen tartışmadaki iki soru'dan birini cevaplıyor. Ama diğerini cevapsız bırakıyor: Amerika Birleşik Devletleri, kadın düşmanı bir *kültüre* mi sahip? Eğer öyleyse, Elliot Rodger ilgili toplumsal kuvvetleri nasıl yönlendirmiştir? (Mesela Rodger'ın kendisinin psikolojisinden veya hayat hikâyesin-

den bağımsız olarak, kadın düşmanlığının sürdürülmesine hangi *mekanizmalar* katkı sunuyor?)

2016 ABD başkanlık seçimlerinden sonra, kadın düşmanlığı derinlerden yüzeye çıkıp açıkça gözüktüğünden, daha az kişinin kadın düşmanlığının varlığını reddettiği açıkça gözüküyor. Ama bence kadın düşmanlığının, seçim kampanyasına ve kasım ayındaki sonuca şaşırıp fikrini değiştirenler de dahil olmak üzere, muğlak ve kafa karıştırıcı bir olgu olarak kaldığını söylemek de oldukça makul. Peki Amerika'da günümüzdeki kadın düşmanlığına tarihî olarak bakılırsa kadınların geçmişte fiilen sahip olduklarından çok daha fazla güç ve imkânı olmasını nasıl bağdaştıracağız? (Karş. Mac Donald, 2014) Umudum bu bölümdeki ver/al modelinin makul bir cevap sunması yönündedir.

Bu model, feministlerin "kadın düşmanlığı" kavramını iddialı, gündeme oturan karman çorman dağınık şeyleri de kapsayacak şekilde kullanmalarına yönelik endişeye de açıklık getiriyor. Eğer bu doğruysa, o zaman geliştirici projeme ya bu dağınıklığı paylaşmayı ya da feminist kullanım örüntülerinin yakalamak pahasına bunu temizlemeyi tahsis edilecektir. Özetlemek gerekirse, kadın düşmanlığı şunları kapsıyor gibi gözüküyor:

> Çok farklı şekillerde zarar verme (basit yaralamadan cinayete ve çok çeşitli şekillerde sözlü ve fiziksel saldırıları içererek);
>
> Çok değişken şekillerde düşmanlık tipinden hal ve tavırlar. Şu âna kadar görülen ve göreceğimiz yaygın mevzular şunları içeriyor: intikam, Strawsoncu "tepkisel tavırlar" (mesela suçlama, hınç, suçluluk), ceza, ihanet, güvensizlik, hiyerarşik itip kakma ve utandırıcı, iğrenç bulunan, "dışlayıcı" çok çeşitli davranış biçimleri;
>
> Birçok alandaki (ataerkil normların) kolluğu ve uygulanması. Bunların arasında şunlar sayılabilir: cinsellik, annelik, şimdiye kadar erkeklere özgü alanlar, konumlar ve tarihî olarak eski kurtların olan kulüpler.

Görünürdeki karmaşıklığına rağmen, ver/al modeli, olguyu çok şaşırtıcı derecede basit bir birleştirme yolu sunar ve "vermek için bir kadının/almak için bir erkeğin" varsayımlarının arasındaki farkın da göz önüne alınmasıyla bu model, iyi ve somut (ve önemli olarak, yanlışlanabilir) öngörüler yapan bir teori üretir.

> *Vermek için bir kadına ait olan* (*dişil kodlanmış mal ve hizmetler*): ilgi, şefkat, hayranlık, sempati, seks ve çocuklar (mesela toplumsal, ev içi, duygusal emek ve yeniden üretim emeği); ayrıca yuva, besleme, güvenlik, yatıştırma, rahatlatma gibi bazı karma mallar.
> *Almak için bir erkeğe ait olan* (*eril kodlanmış avantalar ve ayrıcalıklar*): güç, saygınlık, bilinirlik, kıdem, ün, onur, "yüz," hürmet, para ve servetin hiyerarşik statünün, yukarı doğru (toplumsal) hareketliliğin diğer biçimleriyle, yüksek dereceli bir kadının sadakatine, aşkına, düşkünlüğüne ve benzer şeylere sahip olunmasıyla edinilen statü.

Bu göz önünde tutulursa, şu noktaya kadar bahsedilen ve ileride bahsedilecek olan kadın düşmanlığı vakalarının çoğu, kadınlara yönelik birbirini tamamlayıcı iki toplumsal normun başlığı altında yer alabilir:

(1) Bir kadın, bir *kişiye* veya başkalarına dişil kodlanmış mal ve hizmetleri vermekle *yükümlüdür*, tabi tercihen onun toplumsal olarak eşiti veya üstü (ırkçı, sınıf ayrımcı, heteronormatif ve birçok diğer değere göre) olan bu erkek, ilgili mal ve hizmetleri ondan *istediği* müddetçe.
(2) Bir erkek, eril kodlanmış mal ve hizmetleri almayı veya elinde tutmayı istedikçe yahut buna hevesi oldukça, bir kadın bu mütehakkim erkeği (en azından mütehakkim bir erkeği ve belki de diğerlerini de) bunlardan *mahrum* bırakmaktan *men edilmiştir.*

Bunun bazı doğal sonuçları vardır ki onlar da şunlardır:

2. bölümde belirtildiği gibi kadın düşmanlığı, bu toplumsal normların kolluğu işlevi görür, uygulanmasını sağlar ve ihlallerine karşı çıkar.

En azından çoğu dişil kodlanmış mal ve hizmetler için bir mütehakkim erkeğin, bu kişisel hizmetlerin *samimi* olduğundan emin olmak için, ilgili kadının "aklını okuyabilmesi" gerekir. Mesela iyilik, başkasına yönelik iyi niyetin birincil güdü olmadığı durumda iyilik değildir.

Erkeğin emniyet, istikrar ve yuva gibi mal ve hizmetleri (örnek olarak) edineceğinden emin olması için gerekenler arasında şunlar da vardır: (a) kadının dürüstlüğü, (b) kadının sadakati ve (c) kadının bağlılığı. Eğer kadının bir ayağı dışarıdaysa ya da bu kadın ilgili erkeği sadece onun başarısı, iyi ünü, şöhreti veya benzeri gibi belli bir maddi şarta bağlı olarak seviyorsa, bu, o erkek için bir güvenli alan değildir.

Erkek genellikle kadının üzerinde bir gücü olmasına, buna dair birçok değişik *araçsal* sebeple ihtiyaç duyar ve bu gücün bazısını sadece güç olduğu için ister ya da duruma göre istemez. (Bu oldukça değişkendir: bazı kadın düşmanı failler, "büyümeyen erkek"* kavramına uygun şekilde, kimi toplumsal gücün ve ayrıcalığın getirdiği sorumluluğu istemezler.†

Ve şimdi, bu bölümdeki kavramsal ayrımlar ile aşağıdaki soruları birbirinden ayırt edebiliriz:

Ya bir *erkek, bir erkeğe vermek için kadının olana* kabaca el koyarsa? Bunu yapan mütehakkim erkeklerin suçlarını affetmeye, unutmaya ve aklamaya ve mağdur ettikleri kadınlar yerine onlara anlayış göstermeye

---

* "Man child" olgunlaşmamış, büyüyememiş, yetişkin gibi davranmayan erkekler için kullanılan bir söz –çn.

† Dahası, bazı uygulamalar erkeğin kadın üstünde üstünlük elde etmesine ilişkindir (mesela epistemolojik olarak, açüklama) ya da erkeğin fiziken daha çok alan kaplamaya hakkı olduğu hissi (toplu taşımada erkeklerin bacaklarını açarak oturması gibi) –çn.

meyilli olduğumuzu iddia edeceğim. (Buna ilişkin olarak 6. bölüm, "Erkekleri Aklama"yı, tecavüz kültürünü ve benim "erpati" dediğim şeyi inceler.)

Ya *bir kadın, erkeğe vermek için* onun olanı talep ederse veya almaya çalışırsa?

Bir kadın, manevi ilgi gibi dişil kodlanmış mal ve hizmetlere talip olursa veya kendi manevi yaralarına ilgi çekerse, onun dürüstlüğünden ve kendini acındırdığından şüphelenmeye meyilli olduğumuzu düşünüyorum –bu kandırmacalardan birine dair delil olmasa dahi (7. bölüm "Şüphelenilen Mağdurlar," "mağduriyet kültürü" olarak anılan sözde ideolojiyi inceliyor).

Ya bir *kadın*, bir *erkeğin alması için* olanı talep ederse veya almaya çalışırsa? Bir kadının eril kodlanmış mal ve hizmetleri böylesine talep etmesi halinde, bu kadının açgözlü, yoz, gayrimeşru şekilde kendinde hak gören ve düzen bozucu olarak yaftalanmaya maruz kaldığı iddiasındayım. (8. bölüm "Kadın Düşmanlarını/Kadın Düşmanlarına Kaybetmek," Hillary Clinton'ın 2016 başkanlık seçimlerinde maruz kaldığı karalama kampanyası üzerine eğiliyor.)

Ama bunlardan önce, kadın düşmanlığının şu âna kadar bu kitapta açıklandığı şekline alternatif bir halini göz önüne almak için durmama izin verin: Her zaman iyi şekilde inşa edilmemişse de popüler olan bu izahata göre kadın düşmanlığı, kadınların tamamen insan olduklarının tanınamamasından kaynaklanır.

Bu bölümde bahsedilen dinamiğe maruz kalan kadınların belli bir toplumsal konumu işgal etmeleri üzerinden daha iyi anlaşılacağını savunacağım. Şöyle ki, bu kadın bir insan olarak konumlanmıştır, hatta çok insan olarak, bir *verici* olarak. Ve böylece ayrıcalıklı insan olan erkek, bu kadının insanlığını kullanma, sömürme ve fütursuzca yok etme hakkını kendinde görebilir. Çoğunlukla üzücü bir şekilde ve bazen de utanarak, erkeğe bu izni veririz.

NEFRETİ İNSANİLEŞTİRMEK

Beni kızdıran şey ne biliyor musun Benny? Bu siktiğimin orospuları sanki bana bir et parçasıymışım gibi bakıyor, sanki bir seks oyuncağıymışım gibi! Ama ben bir insanım dostum! Ben de bir kişiyim, bilirsin işte, hisleri ve duyguları olan... Burada oturuyorum, değil mi? Evet, varım! Çok uzun olduğum için incinmeyeceğimi düşünüyorlar.

George "Pornstache"* Mendez, *Orange Is the New Black*, 1. Sezon, 11. Bölüm, "Hisleri Olan Bir Uzun Adam"

Genelde bir erkeğin içindeki insanlığı ayırt edemiyorum.

Ludwig Wittgenstein, *Kültür ve Değer*

Hem felsefede hem de diğer alanlarda günümüzün ahlaki söyleminde çok yaygın olan bir tepki var. Irkçı gaddarlığın ahlaki psikolojisi ve kadın düşmanı tehditler ve şiddet üzerine sayısız tartışmada bu söylem kendini gösteriyor. Isla Vista katliamından sonra kültürel yorumcu Arthur Chu (2014) şöyle söyledi: "Genel problem, kadınların insan olarak, tıpkı erkekler gibi kendi hikâyelerinin ana karakteri olarak görüldüğü bir kültür yerine, erkeklere kadınların elde edilecek, kazanılacak ödüller olduğu öğretilmesidir."[1] Feminist yazar Lindy West de internetteki "en acımasız troll"üyle yüzleşmesine dair tecrübelerini anlatırken (2015) benzer bir merak içerisindeydi: "Kadınları kolay hedef haline getiren neydi?

* Moustache: bıyık kelimesi ile *Porn*: porno kelimelerinin birleşiminden oluşan bir kelime oyunu –çn.
Bu fikri bir önceki bölümde tartışılan, ataerkil toplumsal ilişkilerin özünde yer alan kadının, kocasına "can yoldaşı" olmakla görevlendirmesi fikri ile karşılaştırın (karş. Açılıştaki alıntıları).

Bizi incitmek neden bu kadar tatmin ediciydi? (Bu erkek) neden bizi otomatik olarak insan olarak görmedi?" West, troll'üyle yüzleşince adam pişman oldu ve kadın düşmanı davranışlarından dolayı –West'in hayret ettiği şekilde– özür diledi (West'in bu adamla röportajı, hatırlarsanız, 1. bölümde tartışıldı). Ama West'in ifadesine göre, bu adam ne kadar çabalarsa çabalasın kendinin sorduğu soruları cevaplandıramıyordu.

Bu bölümde, "(Söz konusu erkek) neden bizi otomatik olarak insan olarak görmedi?" gibi soruların yaygın bir hataya dayandığı iddiasındayım. Bu hata: "Erkeğin, erkeklere karşı zalimliğini," onu kişisizleştiren bir tür psikolojik tavra, refleksif biçimde atfetmek.[2] Kişilerarası bu tür davranışları *insanlık dışı* olarak niteleyen bu açıklamaya "hümanist" diyeceğim. Bu açıklamaya göre davranış, sadece ahlaki olarak karşı çıkılabilir değil, aynı zamanda bir şekilde zalim, gaddar, aşağılayıcı veya onur kırıcıdır.[3] Ve böylesine insandışılaştıran davranışların nispeten sıklıkla (ama her zaman değil) insan olarak görmemeye ilişkin ahlaki psikoloji bakışını da "hümanizm" olarak adlandıracağım. Bir başka deyişle, hümanist bakışa göre böylesi davranışlar genellikle insanların karşılarındakini kendileri *gibi* insan olarak görememesinden kaynaklanmaktadır. Bu türden kişiler, karşılarındaki insandan aşağı varlıklar, insan olmayan hayvanlar, doğaüstü varlıklar (şeytanlar, cadılar gibi) ya da sadece bir şeyler (akılsız nesneler gibi) olarak görüyor olabilir. Eğer insanlar paylaşılan insanlığı ya da müşterek insanlığı takdir etseydi, bu kişiler kendi türlerinin diğer üyelerine bu kadar kolay kötü davranmazlardı.

---

[2] Bu, birden fazla Aydınlanma methiyesi yazan şair Robert Burns'ün meşhur bir deyişi. Burns de bu deyişi Aydınlanma düşüncesinin önde gelenlerinden Samuel von Pufendorf'tan uyarlamış olabilir.

"Hümanist" kelimesi ve benzerlerinin birçok farklı insan için birçok farklı anlama geldiğini kabul etmekle beraber, şu an tartışacağım görüşü daha iyi aktarabileceğim bir kavram da aklıma gelmiyor.

Bu hümanizm olarak adlandırdığım görüş oldukça popüler, tanıdık ve birçok açıdan cezbedicidir. Yalnız buna rağmen –ya da belki de bu sebeple– diğer açıklayıcı modellere karşı her zaman açıkça formüle edilmemiş veya savunulmamıştır. Zaten çokça eleştirilmemiştir, kısa ama kayda değer istisnalar dışında 24. nota bakınız.)[4] Ancak, önyargıya ilişkin genel bir tez olarak savunulabilirliği hakkında şüphelerim var. Bu şüphelerim özellikle kadın düşmanlığına ilişkin olarak daha da fazla. Ama sonuçta, tereddütle de olsa şaşırtıcı bir sonuca ulaşan şekilde tartışacağım: Şöyle ki, hümanist çizginin tam da biçilmiş kaftan olması gereken birçok durumda –mesela insanların insan saymayan propaganda etkisinde katıldığı toplu vahşetlerde– işleyip işlemediği açık değildir. Bu fiillerin mağdurlarının insan gözüktüğü ve hatta çok insan olduğu gerçeği faillerine ihanet ediyor. Bunu özellikle de erkeğin kadına *insan dışı* muamelesinde, soykırım sırasında kadınların vahşice toplu olarak tecavüz edilmesine, dikkat ettiğimizde fark ediyoruz.

Hümanist Düşünce İşlerken

"Cinsiyet solipsizmi," Rae Langton'un (2009) kadınların cinsiyete dayalı baskılanmasına ilişkin yorumunun tam ortasındadır. Klasik anlamda solipsizm herhangi bir *tür* başka zihnin olabileceğine dair şüphe iken (ya da doğrudan doğruya reddi), cinsiyet solipsizmi tek insan zihnini eril zihinler olarak görür. Buna karşılık, kadınlar ise sadece "önemsiz şeyler" veya nesneler olarak görülür. Langton'un

[4] Analitik felsefede hümanist düşünceye yönelik eleştirilerin ana kısmı bu düşüncenin "türcü" olduğu üzerindendir. Bu eleştirilerin muhtevasına giderek daha sıcak bakıyorum, ancak bunları diğer özgürleştirici siyasi hareketlere ilişkin olarak nasıl anlayacağımıza dair sorularım var. Ancak her durumda, bahsettiğim anlamıyla hümanizm insanların diğer mahlukata kıyasla daha değerli ve daha çok hakkı olduğuna dair kuşku duyulacak iddialarla ilgili olmadığından, bu türden eleştiriler benim bu bölümde geliştirdiğim fikirler ile aynı düzlemde değil.

görüşüne göre, bu, pornografinin ahlaki marazıyla yakından ilişkilidir. İşte Langton'un, kendisinin Simone de Beauvoir ve Catharine MacKinnon okumalarına dayanan görüşlerini ifade edişi:

> "Bir nesne olarak" sabitlenmiş bir mahlukun eşliğinde (Beauvoir) "erkeğin yalnız kaldığını" söyledi. Cinsiyete dayalı baskı, solipsizmin gerçekleştirilmesidir... (Beauvoir) birçokları için (bunun) "bir insan ile kurulan özgün ilişkiden daha çekici bir tecrübe" olduğunu düşündü. Birine "bir nesne gibi" muamele etmenin kendine özgü bir yolu pornografide bulunabilir. Bu sebeple yakın zamanda birçok feminist, pornografide "insanın şey haline geldiğini" söyledi. (MacKinnon'un) vurucu deyişinin muğlaklığı, pornografi eliyle insanların (kadınların) şeyler olarak muamele gördüğü ve ayrıca şeylerin (pornografik eserlerin) insan olarak muamele gördüğü fikri aktarılır. (2009, 2)

Langton, MacKinnon'un pornografi hakkındaki (en azından şiddetli, aşağılayıcı ve heteroseksüel türünün) kadınları bu şekilde nesneleştirerek *susturduğu* ve *tabi kıldığı* görüşünü savunmaya devam eder. Bu iddia sadece makul bir sebep-sonuç ilişkisi iddiası (dolayısıyla deneye ve gözleme dayanan) değildir; Langton'un asli tezinde *inşa edici* bir iddiadır (1. bölüm).[5]

Raimond Gaita'ya (1998) göre ırkçılık, genelde mağdurlarının ya da hedeflerinin iç yaşamlarına ilişkin benzer bir etrafından bihaber olma ya da vurdumduymazlık içerir. "Irkçılık: Müşterek Bir İnsanlığın Reddi" başlıklı bölümde, Gaita bize yaslı bir anneyi de içeren bir örnekle otobiyografik bir anlatı sunuyor: "M" yakın zamanda bir çocuğunu kaybetmiş ve halen kederinin acısını derinlerinde yaşayan bir annedir. Gaita ve M, televizyonda Vietnam Savaşı hakkında bir belge-

[5] MacKinnon (2006) pornografinin, aslen şiddet, aşağılama ve heteronormatif içeriğini şart koşan bir tanım yapar (bu tanımın kapsamı tartışmalı olsa da). Bu tanım MacKinnon'un (Andrea Dworkin ile birlikte) bir pornografi karşıtı medeni haklar kanun tasarısı oluşturma amacına uygundu.

sel izlemektedirler. Programda, tıpkı M gibi, çocuğunu yakın zamanda savaşta kaybetmiş, kederine boğulmuş bir anneyle röportaj başladığında, M önce öne doğru eğiliyor, âdeta benzer bir tür acıyı yaşayan birinin her kelimesini yakalamaya çalışırcasına. Ama sonra bir anda tekrar arkasına yaslanıp gayet düz bir tonla, "Ama onlar için farklı. Basitçe, daha fazla (çocuğa) sahip olabilir" (1998, s. 57). Gaita, M'nin ifadesinin sadece sosyolojik bir açıklama olmadığını gayet net açıklar. M, Vietnamlıların nispeten daha büyük aileleri olduğunu söylemek istemişti. Bu ifade, Vietnamlıların savaşla harap olmaları sebebiyle olağan kederlenme yetilerinin bu travmayla sınırlandığına dair de değildi. Daha ziyade M'nin, Vietnamlıların hislerinin kendi içindekiler *kadar* "derinlere inemeyeceğine" dair hissi ifade etmekteydi.[6] Gaita:

> M'nin gözünde, Vietnamlıların, tıpkı diğer çok büyük zorlukları atlatan insanlar gibi, derinleşmiş bir iç yaşam ihtimalinin olmazsa olmaz gerekliliklerine ulaşma imkânları yoktu. M'ye göre bu onların *özlerinde* nasıl oldukları idi. (1998, s. 59)

Dolayısıyla M, "onlardan evli olmak, birini sevmek veya birinin yasını tutmak hakkında bir şeyler öğrenebileceği ve onlarla bu konuları konuşabileceği fikrini anlaşılır bulmuyordu" (xxxv).

Devamında Gaita, M'nin ahlaki psikolojisinin, ırkçı önyargısının olduğu kişilerin insani öznelliğine ilişkin algısının eksikliğiyle birlikte, ırkçı ideoloji tarafından ele geçirilmişlerin tipik bir örneği olduğunu iddia ediyor:

> Irkçılık mağdurları, çoğu zaman "insandan aşağı" muamele gördüklerini söylerler. Birçok farklı vakada –belki de çoğunda– bu azıcık bile abartı değildir. Mağdurlarının insanlık halini tanımlayan şartlarına herhangi bir derin-

[6] Ne yazık ki, bir yanlışım yoksa, M'nin ırkı veya etnik kökeni söylenmiyor. Ama Gaita'nın tartışmasının bağlamında onun, tıpkı yazarın kendisi gibi, beyaz bir Avustralyalı olduğunu düşünmek tabi olurdu.

> likle ve sağduyuyla yanıt verme imkânını tamamen reddetmesi nedeniyle, M'nin tavrı hususunda kelimenin tam anlamıyla onları nasıl insan görmediğine, ne kadar da radikal şekilde küçük düşürücü olduğuna dair söylediklerimden bunu görebiliriz. Doğal anlamıyla "insan," yani basitçe *homo sapiens* türünü işaret etmek için kullanılmadığında, herhangi bir derinlikte veya karışıklıkta bir iç hayata sahip olma imkânı olmadığı varsayılanlar, haklı olarak tam insan görülenlerden daha düşük, aşağı insan olarak muamele göreceklerdir. (1998, s. 60)

Kitle vahşetlerine katılan faillerin ahlaki psikolojisine dair benzer bir görüş de David Livingstone Smith tarafından da benimseniyor. Livingstone Smith (2011) daha aleni bir şekilde siyasi ve tarihsel bir yerden yaklaşarak, insandışılaştırmayı –ilgili insan sınıfında insanlık dışı, hayvani bir "öz" olduğu nitelemesi yapılması anlamıyla– siyasetteki, varsayılan, bir empati sorununun sonucu gibi gösteriyor.

> Birini bir kişi (hemcins bir insan) olarak tanımak için insan kavramının ne olduğunu bilmelisiniz. Birini bir kez insan olarak kategorize ettiğinizde, bunun ona nasıl karşılık vereceğinize etkisi olacaktır... Empati kuran doğamız sayesinde, çoğumuz için başkalarına şiddet uygulamak kolay değildir. Bu kısıtlamalar insan topluluklarını birleştiren güçlü toplumsal bağları sağlar ve türümüzün sıradışı başarı hikâyesinin sebebidir. Ama bu bir bilmece de üretir. Hatırlanmayacak kadar eski zamanlardan beri erkekler, komşularını öldürmek ve köleleştirmek için yahut komşularının kadınlarına tecavüz etmek (vb) için bir araya geldiler... Bu vahşi fiilleri gerçekleştirmeyi nasıl beceriyoruz? Cevabın önemli bir parçası apaçık. Soyut düşünmenin gücünü kullanarak kimi etnik grupları insan olmayan hayvanlar olarak görüyoruz. Böyle görerek de normalde türdeşlik hissiyle ket vurulmuş yok edici güçlerimizi kullanabiliyoruz (2011, s. 127).

Bir başka deyişle, bir siyasi rejimde bazı insanlar diğerlerine acı çektirmek ve gaddarlık yapmakla görevlendirildi-

ğinde, diğerlerine sempati besleyen doğal eğilimleriyle oynanmazsa zorlanacaklardır. İşte bu, genel olarak insandışılaştırmanın ve özellikle bunun propagandasının işlevsel olacağı yerdir.

Burada toplumsal cinsiyete ilişkin hümanist konuma dair dikkat çeken bir durum şimdiden mevcuttur; bu durum, toplumsal cinsiyeti ne kadar da gözünden kaçırdığı olarak adlandırılır. M'nin, Vietnamlı bir kişi üstüne düşünmesi, ki bu kişinin bir *kadın* ve *anne* olması –ve buna bağlı olarak bir Vietnamlı kadın ve Vietnamlı anne– analitik olarak önemsiz duran bu bilginin toplumsal ve psikolojik bir anlamı olabilir, gerçeği Gaita'nın tartışmasında tesadüfi durması bu gözden kaçırmanın bir örneğidir. Gaita'nın tartışmasında bize söylenen M'nin Vietnamlı bir baba üstüne de düşünüyor olabileceğidir.

Livingstone Smith toplumsal cinsiyet tahakkümünü kendi açısından açıkça dışarıda bıraksa da, onun yaklaşımının kapsamındaki tarihî vahşetlerde kadınların kitlesel tecavüzünün rolünü kabullenişiyle bunun nasıl uyumlu olduğu açık değildir. Bunu Yahudi Soykırımı sırasında seks köleliğine tahsis edilen Yahudi kadınların kaderi açısından söyleyebiliriz. Yakın zamana kadar bu kadınlar tarihî kayıtlarda yer almazdı (Hedgepeth ve Saidel, 2010). Ahlak felsefesinde Yahudi soykırımı tartışmaları genelde Primo Levi'nin *Auschwitz*'de hayatta kalışının* akıllıca, ama gerekli kısmi hikâyesine odaklanır. Kitabın diğer başlığı, kazara da olsa, odağımızı genişletmemizi istiyor: ***Bu da İnsan Mı?*** Birleşik Krallık, Avustralya ve Avrupa'daki başlığıdır.

Eğer bu ahlak psikolojisinde etnik nefret ve ırkçılığın karakteristiği ise, bunu aşmak için bir çeşit *insanlaştırma* süreci gerekir. Böyle bir sürecin incelikli bir işlemi, Nomy Arpaly'nin Huckleberry Finn'e ilişkin tartışmasında buluna-

* Yazar ilgili kitabın Amerika'daki çevirisine atıf yapıyor "Survival in Auschwitz". Türkçeye orijinal başlığa daha uygun olarak çevrilen kitap için: Levi, Primo, *Bunlar da Mı İnsan?*, Can Yayınları, çev. Zeyyat Selimoğlu –çn.

bilir (2003, s. 75-78). Hikâyenin bir yerinde, Huck ve Jim beraber kaçarlar ve derme çatma bir salda (Mark Twain'in çok da gizli olmayan "aynı gemide olma" metaforu) nehrin aşağısına süzülürler.[7] Huck'ın beyaz bir çocuk ve Jim'in siyah bir köle olmasına rağmen, ikisi birbirine yoldaş olabiliyor ve birbirini rahatlatabiliyorlar. Köle avcıları yaklaşıp Jim'in yakalanması tehlikesi ortaya çıkınca, Huck akıllıca davranarak onları başlarından savıyor ve böylece hakça davranmış oluyor. Yalnız burada, Huck'ın, Jim'i onlara teslim etmesi gerektiğine dair yanlış yönlendirilmiş, ama açık ahlaki inancına aykırı hareket ettiği düşünülürse, böyle davrandığı için ahlaki bir *övgüyü* hak edip etmediği ve ediyorsa da neden ettiğine dair bir soru cevapsız kalıyor. Ayrıca burada Huck'ın neden bunu yapmış olduğunu da bir bulmacadır. Arpaly'ye göre bu eylem, Huck'ın ahlaki olarak aydınlanmış ve Jim'e yönelik giderek artan bir insancıllıktaki *bakış*ından kaynaklandığından, ahlaki olarak övgüye değer. Arpaly:

> Jim'le geçirdiği zaman süresince Huckleberry'nin bakış açısı değişiyor... Jim'le umutları ve korkuları hakkında konuşarak ve yoğun bir şekilde onunla etkileşime girerek Huckleberry, Jim'in de kendisi gibi biri olduğuna dair bilgiyi (asla üzerinde durulmamış olan) sürekli algılıyor. Twain, Huckleberry açısından Jim ile benzerliklerini görmesini oldukça kolaylaştırıyor: İkisi de etrafından bihaber, aynı dili konuşuyorlar, aynı hurafelere inanıyorlar ve eninde sonunda birini diğerinden göre daha aşağı görmenin hiçbir gerekçesi olmadığını anlamak için John Stuart Mill'in dehası gerekmiyor. Her ne kadar Huckleberry bu gerçekler üzerine düşünmese de, bunlar onu giderek Jim'e herhangi bir arkadaşı gibi davranmaya itiyor. Huckleberry'nin Jim'i hemcinsi bir insan olarak görmesi Huckleberry'nin kendisini de şaşırtan şekilde kendini Jim'den *özür dilerken* bulduğunda ortaya çıkıyor; bu, siyah erkekleri insandan aşağı gören bir toplumda tahayyül edilemeyecek bir fiil... Jim'i

[7] Vakayı anlatırken, Manne üzerinden gidiyorum (2013, 2. bölüm)

> teslim etme imkânı oluştuğunda, Huckleberry bunu yapmaya dair güçlü bir isteksizlik hissediyor ve bu isteksizlik artık Jim'i bir kişi olarak gördüğü gerçeğinin sonucuna varıyor. (2003, s. 76-77)

Bu kafamdaki hümanist düşüncenin girişi olarak yeterli olmalı.[8] Başka insanların insanlığını görmemenin (en azından biraz olsun istikrarlı bir biçimde veya iyi bir sebebe dayanmadan) ciddi bir sorun olduğunu teslim edebileceğimizi düşünüyorum.[9] Ancak kişileri kişiler *olarak* görmek ya da diğer insanları insan olarak tanımak gerçekten de konunun tamamı mı? Bu başkalarına iyi davranmamızı ne ölçüde etkiliyor? İnsandışılaştırma, kişilerin birbirine karşı en vahşi muamelelerinden ne ölçüde sorumlu? Bunu ne ölçüde doğrudan doğruya psikolojik bir olgu olarak değerlendirmeliyiz, özellikle de konu kadın düşmanlığı olduğunda? Bunlar bu bölümde cevaplamaya çalışacağım asli sorular; ama önce hümanizmin kilit iddialarını açıklamamız gerekiyor.

Hümanizmi Açıklamak

"Hümanizm kavramı tarih boyunca farklı insanlar için farklı anlamlara geldi ve bugün de böyle olmaya devam ediyor. Niyetimi zaten yukarıdaki örnekleri vererek belli etmiş oldum ve burada eriştiğim sonuçlarda görüşlerine katılmadığım bazı teorisyenleri de belirttim. Yalnız birbirlerinden

---

[8] Anladığım şekliyle bu hümanist görüşün kimi kısımları, başkalarıyla da beraber, Christine Korsgaard, Martha Nussbaum, Stephen Darwall veJulia Markovits tarafından da savunulmuş.

"Biraz olsun istikrarlı biçimde" diyorum, çünkü P. F. Strawson'un da fikirleri ışığında (ve önsözdeki tartışmayı hatırlatarak), diğer insanlarla "birlikte olmanın gerginliği"nden arada bir "kaçma"nın ya da "ara verme"nin imkânı da sağlanmalı ([1962] 2008, s. 10, 13, 18). Kesin olmamakla birlikte, bu başkalarının insanlığından bir miktar kopmayı gerektirebilir. Ve "iyi bir sebebe dayanmadan" diyorum, çünkü böylesine bir kopma herhangi bir işi yapmak için hayati olabilir; mesela bir cerrah, ameliyat masasındaki hastalarını sadece bedenler veya karmaşık yapılar olarak görmelidir.

ayrıldıkları konumları tek tek belirlemek yerine belirli bir teorinin görüşlerinden sıyrılıp hümanist konumun bazı kilit noktalarını ayırt etmek hem açıklık hem kısa tutmak açısından daha yardımcı olacaktır. Bunlar betimleyici iddialar (algısal olduğu gibi kavramsal, ahlaki psikolojik ve tarihî) ile bir normatif iddiadan (siyasi-ahlaki) oluşur. Ve bunların birleşimi benim açımdan, birbirini tamamlayan (en azından benim anladığım şekliyle) birçok değişik hümanist fikri, yukarıdaki kısımda göz atılan doğal ve çekici paket haline getiriyor. Her iddia, görüleceği üzere, bir öncekini epey doğal, ama tümdengelimsel olmayan şekilde takip ediyor.[10] Hemen ilkiyle başlayabiliriz:

(1) ***Algısal-kavramsal iddia***: İnsanların diğer insanları insan *olarak* görmesi veya tanıması onları türün diğer üyeleri olarak tanımlamasının da ötesine geçer.[11] Bu insanlar hakkında hem algısal hem de bilişsel olarak daha zengin boyutlarda düşünmeyi de içerir. Bu onları "*hemcins* insan" olarak, kendi türünün bir üyesi olarak ya da (benzer biçimde) "*müşterek* insanlığımız"ın bir üyesi olarak görmektir. Buna benzer biçimde, onları sadece *Homo Sapiens* türüne ait olarak tanımayıp (hatta bunu içermiyor bile olabilir) ama *bir kişi* olarak tanımaktır.[12]

Bu bizi nereye götürüyor? Başkalarını hemcins insanlar olarak tanımak genellikle aşağıdaki imkânlara (diğer şeyle-

---

[10] Açıkçası yukarıda bahsedilen her teorisyenin yukarıdaki her iddiayı, hatta tam da sunduğum hallerini savunduğunu ima etmiyorum.

Burada "görme"yi mecazi olarak kullanıyorum; bu tanımanın ayırt edici görsel tecrübesi, kısmen sağlamcılığa dayanan şekilde, fazla genelleştirilmemelidir. Bunun yanı sıra, bütüncüllüğü açısından algısal ya da algısal benzeri bir şey mevzunun üstesinden geliyor. Neyse ki bu bölümdeki amacım, hümanistlerin (sözde) toplumsal algı üzerine uygun anlatısı konusunda tarafsız kalmama imkân veriyor.

Tür kavramının ortaya çıkmadan önce veya hâlâ olmadığı bağlamlarda birini aynı türde, hemcins olarak tanımlamak gerekli olmazdı.

rin yanında) sahip oldukları veya en azından sahip olacakları düşüncesini de varsayıyor:[13]

Kendisiyle benzer bir *zihinde* olması (bilişsel, çağrışsal,* duygusal, olgusal vs);

- *Mantıklılığın, failliğin, özerkliğin* ve benzerlerinin karmaşık biçimleri ile beraber *değer biçme* ve bu değerler üzerine düşünüp bunları yenileyebilme yetisini kapsayacak şekilde tipik *insan yetilerini* geliştirme ve uygulama;
  Evlilik, ebeveynlik, kardeşlik, arkadaşlık, paydaşlık ilişkileri gibi tipik *insani toplumsal ilişkilere* girme ve sürdürme;
  Başkalarının veya belki de kendinin *derin duygusal bağlılıklarının* anlaşılabilir yönelimsel nesneleri olması veya en azından bunun olabilmesi

Bu algısal-kavramsal iddianın ortaya konmasıyla birlikte hümanistler ilkini (veya bir benzerini) önkabul olarak alan ikinci kilit iddiasını öne sürebilir:

(2) *Ahlak psikolojisi iddiası*: Diğer insanları iddia (1)'de belirtildiği anlamda tanıdığımızda bu onlara, kişilerarası bağlamda, insanca davranmamız için sadece *gerekli* bir şart değilse de bizi böyle davranmaya güçlü şekilde *iter* ve *güdüler*.[14]

---

[13] **"İmkân"** kavramı, sayılan kriterlerinin belirli bir hastalık, sakatlık, engellilik vb sebeplerle atipik gelişim izlemiş veya izleyebilecek insanları da kapsaması için seçilmiştir. Birçok hümanist bu kriterlere uymayan ve büyük ihtimalle uymayacak insanları dışarda bırakmamaya yatkınlar. Benim düşünceme göre bu hümanist düşüncenin en çekici (ve insani) yanı budur.

Alıcıyı Harekete Geçirme İşlevi –çn.

Tartışmanın salahiyeti için iddia (2)'nin içerisindeki gereklilik iddiasını kabul edeceğim. Kişilerarası tanınmaya dair derin insani arzu düşünülürse, böyle olması ilk bakışta makul ve benim amacım açısından bunu reddetmenin hiçbir etkisi yoktur. Yalnız bunu, insan olmayan hayvanların da insanlar kadar değerli olduğu açısından insan olmaya dair *özel* bir şey olmaması ile tamamen uyumlu olduğu maksatta kullanıyorum. (Yine de hem farklı insan olmayan hayvan türleri

Burada neden bu kadar kesin bir ayrım var? Birinin ona (dişi) iyi davranmaya (vb) *itmesiyle* insanlığının *tanınması* ve zalim olmaya karşı isteksizliğini bağlayan mekanizma nedir? Bu özellikle *inançlar* ve diğer "dünyevi" zihinsel oluşların kendi başlarına faillerde bir istenç oluşturmadığını söyleyen ahlak felsefesinde Hume'un istenç teorisine bağlı bizim gibiler için, bu özellikle zorlayıcı bir soru. Birinin *faaliyete geçmesi*ndeki güdüyü açıklamak için uygun bir arzu veya diğer "dünyevi" bir zihin hali varsayması gerekir.

Bu bağlantının makul bir açıklaması için George Orwell'dan, birden çok hümanistin bu bağlantıya dair atıf yaptığı bir örneğe göz atabiliriz (Bkz. Cora Diamond 1978, s. 477; Gaita 1998, s. 48). Orwell, İspanya İç Savaşı sırasında siperde faşistleri vurmaya çalıştığı bir günün sabahını hatırlar:

> Tahminen bir subaya bir mesaj ileten biri siperin dışına atladı ve tam görüşümüzde siper boyunca koştu. Yarı çıplaktı ve koşarken iki eliyle de pantolonunu tutuyordu. Onu vurmaktan kaçındım. Her ne kadar kötü bir nişancı olduğum, koşan bir adamı yaklaşık 90 metreden vuramayacağım ve faşistlerin dikkati uçaklara yönelmişken öncelikle kendi siperlerimize dönmeyi düşündüğüm doğru olsa da, ateş etmememin sebebi kısmen de pantolonuyla ilgili ayrıntıydı. Buraya "faşistleri" vurmaya gelmiştim, ancak pantolonunu tutan biri bir "faşist" değildir. Kendinize alenen benzeyen, hemcinsiniz bir mahluka ateş etmek istemiyorsunuz (1981, s. 194).

Orwell, bu askerin gözlerinde "hemcinsi bir insan" yerine, "hemcinsi bir mahluk" olduğundan bahsediyor. Ama yine de bir hümanist, olası bir hedefin insani görüntüsünün ve özellikle *acınası* olmasının Orwell'in konumundaki failin tetiği çekmekten sakınmasına sebep olduğunu iddia ediyor.[15]

---

hem de insanlarla diğer hayvanlar arasında, yani farklı hayvan türleri arasında çok derin farklılıkları olduğu pekâlâ söylenebilir.)

Orwell kendi adına daha tedbirlidir. Olayı anlatmadan önce okuyucuyu bunun "hiçbir şeyi kanıtlamadığı" hakkında uyarıyor. Ve hemen ardından şöyle de pekiştiriyor: "Bu olay neyi gösteriyor? Pek de bir

(Bunları) genelleyebiliriz. İddia (1)'den iddia (2)'ye giden en umut vaad eden yol *empati*, *sempati*, *şefkat* veya *hemcinslik hissi* gibi kavramları ortaya atmaktır. Böyle olunca şunu söyleyebiliriz; birinin kendimize benzerliğini *tanıdığımızda* onunla özdeşlik kurabiliriz veya (mütevazı şekilde de olsa) onun *bakış açısı*ndan bakabiliriz. Sonrasında onun hissettiğini düşündüğümüz şeyi hissedebiliriz veya en azından uygun toplumsallaştırıcı "yardımcı" duyguları (acıma bunlardan biri) tecrübe edebiliriz.[16] Hal bu olunca da ilgili kişiye karşı zalim olmak yerine nazik olmaya, hatta daha da genişçe ona yardım etmeye, onu daha da incitmemeye meylederiz. Sonuçta, ona kişilerarası bağlamda insancıl muamele göstermemiz kolaylaştı. O artık yalnızca müşterek insanlığımızın bir üyesi, ahlaki bir meselenin, karşılıklığın ya da benzerin bir nesnesi olarak tanınmamakta, ama ayrıca *benimsenmektedir*. Birinin hemcins bir insan olduğunu tanımanın, en azından olağan vakalarda, *istence* dair bir sonucu olduğu söylenebilir (mesela belirli psikolojik profillerde olmayışı).[17]

Yani iddia (2), iddia (1)'i kaçınılmaz bir şekilde değilse de empati yetisi veya bir benzerinin tipik sonucu olan fedakâr eğilimlere dair iddialarla beraber tabii bir şekilde takip ediyor.[18]

şeyi değil, çünkü bu tarz olaylar savaşlarda her zaman olur." (1981, s. 194).

Sıkıntı duyma ve kaygının benzeşik ve benzeşik olmayan biçimleri ile empatinin olası biçimlerinde başkasının bakış açısının rolü üstüne bir tartışma için Bkz. Nichols (2004, 2. bölüm)

Bunlara örnek olarak; psikopatlık, sosyopatlık, otizm, depresyon...? Bu, burada üstüne spekülasyon yapmak istemediğim hassas bir konu. Hakkını vermek için çok zaman yok ve damgalayıcılığı sürdürmesi açısından çok tehlikeli– ayrıca kimi insanları hatalı şekilde patolojikleştiren kavramları somutlaştırma riski.

İddia (1)'den iddia (2)'ye giden diğer bir yol hemcins bir insan kavramının özünde *ahlaki* bir kavram anlamı ile değerlendirilmesini –kabaca örneklersek, birinin kendisine veya yakınlarına beklemesi makul olan saygı, nezaket ve ilgi ile başkalarına davranması– ve sonrasında *istence dair içselleştirmenin* bir çeşidini benimsenme-

Böylece iddia (2) temel alınarak birçok yeni iddia, mantıken zorunlu olmasa da makul olabiliyor.

(3) ***Kısmi-ters çevrilmiş ahlak psikolojisi iddiası***: İnsanların diğerlerine ahlaki olarak en kötü biçimde fena muamele etmesi (mesela nispeten cezasız kalan cinayet, tecavüz veya işkence), onları hemcins insanlar olarak görememek güçlü, hatta belki de gerekli bir psikolojik itkidir.[19]

(4) ***Tarihî iddia***: Tarihî olarak ezilmiş insanlar hâkim toplumsal grupların çoğu üyesi ve toplumun tamamı tarafından hemcins insanlar olarak görüldüğünde, ahlaki ve toplumsal ilerleme çok daha muhtemel hatta belki de neredeyse kaçınılmazdır.[20] Bununla ilgili olarak (ya da tekrar kısmen ters çevrilmiş olarak) belli toplumsal gruplara ait insanlar, ahlaki olarak geniş alana yayılmış ya da silah haline getirilmiş kötü muamelenin (mesela soykırım, katliam, kitlesel tecavüz, sistemik işkence) en korkunç hedefleri olduklarında, bu tipik olarak onların baştan tamamen insan olarak görülme*me*lerinden ya da genellikle insanlıklarını kaybettiren propagandanın sonucu olarak bu propagandanın hemen sonrasında insan olarak görülmemelerinden kaynaklanır.

(5) ***Ahlaki-siyasi iddia***: Belli toplumsal gruplara ait insanlar yukarıda belirtilen şekillerde kötü muameleyle karşılaşıyorlarsa, onların insanlığının diğer kişilere görünür kılınması (bu tam olarak neyi kapsıyorsa) ön-

---

sini içerir. Yalnız bu bağlamda *neden* insan kavramının böylesine ahlaki bir içeriği olduğu sorusuna bağımsız bir açıklama verilemez. Başka bir deyişle, bu diğer yol yukarıda belirtilen fedakâr eğilimlerin gerektirdiklerini (reddedilebilir şekilde) gösterdiği basitçe bu kavramın içine inşa eder.

"Kısmi-ters çevrilmiş" diyorum, çünkü ilgili iddiaların ikisi de hakiki olarak koşullu önerme değildir. İkisi de "p ise, o halde muhtemelen q'dur" şeklinde genellemelerdir.

Bu tür teolojik olduğu gibi tarihi iddiaların özellikle güçlü olanları için Bkz. Pinker (2012, 7. bölüm).

celikli siyasi amaçlardan biri olmalıdır. Ve bu görünür kılma, bu süreçte bakış açısı değişen insanlar için çok önemli bir kişisel ahlaki ilerleme sağlar.

Hümanizmle İlgili Sorun

Yukarıdaki beş iddianın kesişimi olarak anlaşılan hümanizmden ne çıkarmalıyız? Başta ırkçı ve kadın düşmanı ideolojiler olmak üzere, baskıcı ideolojilerin pençesinde kalmışların toplumsal-ahlaki bakışı, hümanist düşünceyi ne kadar iyi ortaya koyar?

Konu kadın düşmanlığına geldiğinde, şu hipoteze dayanarak hümanizmin daha baştan hayati bir sorunu var gibi gözüküyor (8. bölüm bunu kesinleştirecek): Kadınlar da aynı erkekler gibi bunu uygulayabilir. Eğer bu doğruysa, bir kadının içselleştirilmiş kadın düşmanlığı; onun bir başka kadını ya kendisinden daha az insan görmesine –ve böylece birinin hemcinsi insanların kendi sınıfının üyesi olmasındaki "özdeşleşme"nin altını oyar- ya da kendisinden esaslı biçimde farklı bir türden mahluk olarak görmesine sebep olmalıdır. Ve iki ihtimal de makul gözükmüyor.

Yalnız, özellikle de kadın düşmanlığının hümanist açıklamasına bu karşı çıkışın ilk bakışta durduğu kadar hayati olup olmadığı şu sebeple açık değil: Mütehakkim erkeklerin tavırları yukarıda belirtildiği şekilde kadınları insan saymayabilse de, onların görüşleri diğerlerinin daha sonra buna katıldığı bir *ideoloji* ortaya çıkarıyor olabilir. Gerçekten de buradaki birinci ortaklığa katılmasam da (mütehakkim erkeklerin kadın düşmanlığının tipik olarak kadınları insan görmediğine), sonuçta ben de "ideolojik bulaşıcılık" gibi bir mekanizma öneреceğim (8. bölümde). Kadınların verici ve ayrıcalıklı erkeklerin alıcı rolleri, hem erkekler hem de kadınlar tarafından içselleştirilmiştir, bu yüzden dişilik kulübünün seçkin üyeleri kadınlar da, en azından belirli bağlamlarda, bu normları uygulayıcı olmaya daha az meyyal değillerdir. Gerçekten de, ikinci kişilere yönelik tepkisel

tavırlar yerine üçüncü kişi ahlakçılığına gelindiğinde, böyle davranmaya *daha* meyyal olabilirler. Çünkü özensiz, bencil ya da ihmalkâr kadınlar, yani görevlerinden kaytarıyor gözüken kadınlar, diğer "iyi" veya özenli kadınların iş yükünü artırırlar. Dahası bu kaytaran kadınlar, birçok kadının geleceklerini, kimliklerini ve özdeğerlerini yatırdıkları bu sistemin altını oyma tehdidi oluştururlar. Bu görüşü 8. bölümde tartışacağım ve sonuç bölümünde de buna geri döneceğim. Ama bu sırada özel olarak kadın düşmanlığına uygulanan hümanist bakışın felaketini atlatmışken, bu konumun karşılaşabileceği daha genel sorunlara bakmalıyız.

Yukarıdaki iddia (1)'i, yani türün bir başka bir üyesi olarak tanımanın dışında kişileri görmenin bir yolu olduğu değerlendirerek başlayabiliriz. Bunun yerine o, başkalarına empati benzeri bir şeyin ortaya çıkmasına yeterli olacak bir *ortaklık* hissini içerir: yukarıda da gördüğümüz üzere iddia (1)'den iddia (2)'ye geçişte ileri sürülmesi tabi olan türden bir kavram. İddia (1)'e ait kimi çeşitlerin oldukça makul olduğunu düşünüyorum ve tartışmanın salahiyeti için bu iddiayı kabul edeceğim. Sorun bu iddianın aşırı eksik olmasında. Hemcins bir insan sadece ilgili kişiyle ilişkisi açısından anlaşılabilen bir *eş*, *ebeveyn*, *çocuk*, *arkadaş*, *iş arkadaşı* vs değildir. Onlar ayrıca anlaşılabilir şekilde *rakip, düşman, gaspçı, isyankâr, hain ve benzerleridir*. Dahası mantıklılık, faillik, özerklik ve yargılama yetileri vardır; ayrıca bu kişiler zorlayabilir, hile yapabilir, aşağılayabilir ve utandırabilir. Soyut ilişkisel düşünce ve uyumlu ahlaki duygu yetilerine sahiptirler, yani birisi hakkında kötü düşünebilir ve onu hakir görebilirler. Karmaşık arzuları ve niyetleri olabilir, birine haset ve fesatlık edebilirler. Değer verme yetileriyle birinin tiksindiğini değerli bulabilir ve onun değerli bulduğundan tiksinebilirler. Yani birinin üzerine titrediği her şeye yönelik bir tehdit olabilirler ve bir başkası onların üzerine titrediği her şeye bir tehdit oluşturabilir. Bu diğerlerinin gaddarlığından, hor görmesinden, hasedinden ve nicesinden endişe etmek için daha çok sebep verir.

Bunun temel neticesi şudur: mesela tükenebilir kaynakları, sınırlandırılmış talep edilen toplumsal konumları ya da ahlaki ve toplumsal fikirleri içeren ortalama şekilde ideal olmayan şartlarda dahi, kimilerinin insanlığının, başkalarına hem yararlı hem zararlı bir durumu göstermesi olasıdır. Yani birisini hemcinsi bir insan olarak tanımaya geldiğinde, tipik insani özellikler onu sadece kendinle *ilişkilendirilebilir* kılmaz, bunlar onu muhtemelen sadece bir insanın olabileceği şekilde *tehlikeli* ve *tehditkâr* yapar, en azından kendimizin, ayırt edici şekilde insani duyarlılığımıza göre. Örneğin, bu başkası ilgili kişinin altını oymakla tehdit edebilir.[21]

Peki bunu ne izlemektedir? İddia (1)'in radikal –ve genel olarak gösterdiği yarı doğru– ışığında artık iddia (2) de sorunlu gözüküyor. Empati yetisi ve buna bağlı fedakâr eğilimler hâlâ var olabilirler, ama bu eğilimler çeşitli düşmancıl duruşlar ile ilişkili eğilimlerle *rekabet etmek* zorunda olacak veya muhtemelen bunlar tarafından *bastırılacaklar*.[22] Örneğin: birinin belirlenmiş düşmanlarına karşı duruşudur ki bu onları *yok etme* eğilimiyle beraber gelir; birinin rakibi gözü-

---

[21] Bkz. Lynne Tirrell (2012). Kitapta insan yerine koymayan nefret söylemlerinin yeni biçimleriyle, Tutsilerin Ruanda Soykırımına giden süreçte Hutular tarafından nasıl *tehdit* (başka şeylerle beraber) olarak gösterildiğinin aydınlatıcı bir açıklaması yapılıyor. Tutsiler, Hutular tarafından *inyezi* (hamamböceği) ve *inzoka* (yılan) olarak anıldı. Tirrell akla yatkın bir şekilde, bu tür mahlukata yönelik verilen tipik tepkiler –yani yok edici– olduğundan, bu terimlerin *eylem ortaya çıkaran* bir işlevi olduğunu iddia eder. Tirrell ayrıca anlayışlı bir şekilde baskıcı toplumsal bağlamların gömülmüşlüğüne vurgu yaparak, derinlemesine bir şekilde onur kırıcı bu terimlerin (onun deyişiyle) "sosis kafa" (Tirrell'in, bazı çocukların oyun oynarken o an içinde bulduğu bir terim üzerinden verdiği bir örnek) gibi geçici terimlerden daha kötücül olduğunu belirtiyor.

Eğer bastırılması ihtimaline izin verirsek –ki John McDowell'ın (1995) istenç sebeplerinin "susturulma"sı fikri gibidir–, iddia (1), birçok karşı örneğin sunulabilmesi sebebiyle, kesin biçimde yanlış olacaktır. Ama böyle olmasa dahi, eğer önceki görüşü sürdürmekte ısrarcı olursak, iddia (1) hikâyenin yarısını dışarıda bırakacaktır ve hikâyenin bu atlanılan yarısı hümanistlerin iddia (1)'den iddia (2)'ye geçişi için hayatidir.

kenlere karşı duruşudur ki bu onları *yenme* eğilimiyle gelir; birinin gaspçılarına karşı duruşudur ki bu durumu *tersine çevirme* eğilimiyle, yani bu onların altını oyup onları tekrardan geçerek gelir; birinin isyankâr olarak algılananlara karşı duruşudur ki bu onlara tekrar *hadlerini bildirme* eğilimiyle gelir ve son olarak birinin hain olarak algılananlara karşı duruşudur ki bu *onları kaçışlarından olayı cezalandırma* eğilimiyle gelir. Kadın düşmanlığının en tipik hareketlerinden sayılabilecek birçoğu bize bir şey söyler.

Failin istenç profili dengesi üzerine bir iddia olarak anlaşılan iddia (2) için şimdilik bu kadar yeterlidir. İddia (2)'nin kısmen ters çevrilmişi olmaya yakın iddia (3)'ün de iddia (2) ile beraber yıkılması makuldür. Ve kalan iddialar (4) ve (5) şimdiye kadarki gerekçelendirmelerini artık kaybeder. (Teknik olarak, bu iddialar bağımsız bir desteklemeyle yeniden oluşturulabilir, ama benim açımdan başka gerekçelendirmeleri olabileceğinden şüpheliyim.)

Şu âna kadar bu kısımda hümanizmin kilit iddialarına karşı eleştirilerim çoğunlukla kavramsaldı. Ama somut örneklere bir göz atmayla eleştirilerimin uygunluğu vurgulanabilir. İnsanların yaptığı en çirkin şeylerin çoğu, diğerlerinin paylaşılan veya müşterek insanlığının gösterimiyle beraber, hatta aslında bunlar tarafından *tetiklenerek* gerçekleşiyor.[23]

Elliot Rodger'ı ele alırsak (1. bölümü hatırlarsak), Santa Barbara'daki Kaliforniya Üniversitesi Alpha Phi Kız Kardeşlik Evindeki kadınların Rodger'ın feci şekilde hasret kaldığı aşk, seks, yakınlık ve ilgiyi ona vermekten imtina ettiklerinden dolayı, kendisi bu "seksi sarışın şırfıntı"lardan intikam alma niyetini ilan etmişti. Gerçekten de bu kadınlar, Rod-

[23] Tetikleyenlerin tuhaf olmasına ek olarak, başkalarını hemcinsi bir insan olarak tanıyamama varsayımının *belirtileri* de genellikle yanlış gözükür. Bunun sebebi çoğunlukla P. F. Strawson'un ([1962] 2008) kullandığı şekliyle tipik olarak *kişilerarası* "tepkisel tavırlar"dan oluşmalarıdır. Önsözde değindiğim bu mevzuya bu bölümde tekrar değineceğim.

ger'ın şikâyet ettiği şekilde, yerine tercih ettikleri "iğrenç kaba adam"lara "kendilerini atmak"la öylesine meşguldüler ki onu fark etmediler bile. Rodger kaydettiği videosunda kendisi gibi bir "yüce centilmen"de "neyi göremedikleri"ni kendine acıyarak soruyor. Hatırlarsanız ruh hali, duyguları ve dili sonrasında değişiyor. Rodger, kadınlara "Bu yüzden hepinizi cezalandıracağım," diyor. Artık onlardan bahsetmiyor, onlar*la* konuşuyordu; üçüncü kişi değil, ikinci kişi kullanarak konuşuyordu.

Bu duygularla ilgili çarpıcı olan şey, kadınların insanlığını, yukarıda açıklandığı şekilde (bkz. yukarıdaki iddia (1), "Hümanizmi Açıklamak" kısmında) sadece varsaymıyor, ama doğrudan doğruya bu insanlığa *dayanıyor olmaları* gibi görünür. Rodger bu kadınların üzerine öznelliği, tercihleri ve derin duygusal bağlar kurma (aşkla beraber ilgiyi de) yetisini yüklüyor. Rodger onları fail, özerk ve kendisi tarafından muhatap alınabilir şekilde *niteliyor*. Ama bunları tanıması kadın düşmanlığının çözümü olmak bir yana, tam da önkoşuluymuş gibi gözüküyor.[24] Rodger bu kadınların ona verme-

---

[24] Benzer iddialar soykırıma ilişkin olarak Adam Gopnik (2006) ve Kwame Anthony (2006; 2008) tarafından ileri sürülmüştür. Appiah (2008) şöyle yazar:

> Gruplar arası çatışmaların en kötü halleri, soykırıma varan katliamlar ile sonuçlanır. Peki nasıl? Olağan cevap: İlgili grubun dışındakilerin aslında insan olmadığına ikna edilerek olduğudur. Bu çok da doğru değil; bu açıklama onların karakteristik özellikleri olan muazzam vahşeti –tiksindirici vahşeti demeliyim– açıklamıyor. Zalimler, düşmanlıklarının nesnelerini hamamböceklerine veya mikroplara benzetmiş olabilirler, ama mağdurlarının insanlıklarını tam da onları aşağılama, damgalama, onlara hakaret etme ve işkence etme fiillerinin tam da kendisinde kabul ediyorlar. Bu tarz muameleler –ve böyle muamele etmeye dair zalimlerin değişmez uzun açıklamaları– istekleri, arzuları, beklentileri olduğunu kabul ettiğimiz mahlukata mahsustur (s. 144).

Devam eden dipnotta, Appiah (2008) *soykırımcıların* genellikle "mağdurların (Yahudiler ya da Tutsiler) neden onlara yapılanı *hak ettiğini*" açıkladığını söyler (247n25). Bir başka ifadesinde Appiah (2006), az da olsa farklı bir bakış sunar (s. 151-153). Ona göre sorun,

diği şeyi istiyordu, buna bağlı olarak bu kadınların onun *üstünde* bir hâkimiyeti vardı. Rodger, kadınların gücünü, bağımsızlığını veya zihinlerinin gerçekliğini reddetmedi. Daha ziyade Rodger, bu kadınlardan bu yetilerini onu yıldıracak şekilde kullandıkları için –kendi menfaatine dair bir hakkı olduğu hissiyle birlikte düşünülürse– nefret etti ve onları cezalandırmaya yöneldi.

Toplumsal Konumlandırılmış Bir Seçenek

Ama eğer hümanist açıklama öne sürüldüğü vakaların bazılarında iyi çalışmıyorsa, bunun yerine ne koyabiliriz? Yukarıda yaptığım kadın düşmanlığı incelememden genelleyerek veya bunu genişleterek, insanların birbirlerine insancıl olmayan muamelelerini başka ne açıklayabilir?

Burada hümanistlerin çözdüğünü düşündüğü soruna daha yakından bakarak başlayabiliriz. Mümeyyiz bir insan A, insan özne S'nin tıpkı A gibi olduğunu anlarsa, A, S'ye nasıl kötü muamelede bulunabilir veya S'nin acı çekmesini nasıl görmezden gelebilir, buna nasıl sırtını dönebilir?

S'nin müşterek insanlığının A tarafından tanınma*ma*sının olası açıklamalarından biri, bunun açık önermenin öncülünü olumsuzlayacağıdır. Bu, birisinin kendilerini temsil ederken onlara vahşice fena muamele edebilmesine dair çok düşük olduğu varsayılan ihtimali engeller. Ama yapısal olarak konuşursak bu ihtimalle eşit düzeyde makul olan bir başka göz önünde bulundurulması gereken açıklama da insanların birbirlerine insanlık dışı davranmalarının sebebinin daha fazla temsil edilme olduğudur. Bu temsil isteğiyle insanları, fedakâr istençleri ile *rekabet edecek* ya da onların bile *önüne geçecek* istençleri olanlar olarak düşünebiliriz. Bu istençler siyasi ideolojiler, hiyerarşiler ve bunlara ilişkin hakkı olduğu hissiyle dengelenebilir ve böylece bunların or-

---

ötekileştirilmiş kişilerin önemli görülmemesi değil, onların hâkim grup üyelerinden, olaya *özgü* nedenselleştirmelerle, daha önemsizleştirilmesidir.

taya çıkardığı saldırganlık ihtiyacı engellenebilir. Bu başkalarına hem kötü muamele edip hem de onları hemcinsi insan olarak görme ihtimalini hiç de düşük *olmayan* bir oranda ortaya koyar. Bu durumda sadece arka planına dair bir anlatı gerekir, bu anlatı olmadan birleşme iddiası pragmatik olarak istisnai olurdu.

İnsanları görmenin bu farklı şekilleri neler olabilirdi? Bazılarından aslında halihazırda bahsettik. Örneğin, birini *düşman* olarak görmek, o kişiyi yok etme istenci oluşturur ve birini *rakip* olarak görmek ise onları yenme istenci oluşturur.[25] *Gaspçı*, *isyankâr* ve *hain* ile birlikte, tartışmayı toplu tutmak için bu kavramlar üzerinde odaklanmaya devam edeceğim. Ama bu (az çok el altından) *toplumsal olarak düşmancıl haldeki konumların* –ki bu toplumsal âlemde kişilere yönelik alınmış belirli konumlardır– listesini aşağı yukarı sonsuza gidecek şekilde uzatmak hiç de zor olmazdı. Mevcut

[25] İlgili gösterilme ve istenç arasında buradaki ilişki nedir? Kendimi Humecu istenç teorisinin, en azından bir çeşidinin bir destekçisi olarak açıkladığım için, bu benim için özellikle önemli bir sorudur. Buradaki hayati sorunun dünyevi mi, yoksa "zihinden dünyaya" gösterimlerin ta *kendisinin* bir dünyaya kılavuzluk eden veya "dünyadan zihne" dünya haline uymaya çalışmaları olduğunu düşünmüyorum. Bunun sebebi, düşmanın (başka şeylerle beraber) dünyadan zihne bir zihin halindeki dünyada, düşmanı olduğunu *yok etmek* isteyen, zihinli bir mahluk olmasıdır. Benzer olarak, rakibiniz dünyada (farklı) bir zihne sahip, yani sizi olduğu kişiyi yenmek isteyen, zihinli bir mahluk olduğu durum. Birinin düşmanınız ya da rakibiniz olarak gösterdiğinizde endişelendiğiniz başkalarının arzularına dair isabetlilik durumları ortaya çıkar. Ve bu pek tabi sizde belirli tepkiler meydana getirecektir. Başka bir ifadeyle, bu başkalarının (sözde) arzularına nazikçe *cevap vermek* oldukça doğaldır –en azından, ilgili fail tarafından yok edilmek veya yenilmek *istemed*iğinize dair (tipik olarak güvenli) varsayım çerçevesinde. Diğer durumlarda, gerekli tepki simetrik değildir, ama yine de birini isyankâr olarak göstermekten (mesela) onun üstesinden gelme istenci olmak arasında doğal bir ilerleme vardır. Ve yine bunun da isyankarın "onun konumunu aşan fikirleri" olan veya sizin yetkinizin altını oymaya çalışan zihinli bir mahluk olarak gösterildiği gerçeği ile alakası vardır. Eğer bunun olmasını istemiyorsanız, *eyleme geçmeniz* gerekir.

Amerikan siyasi söyleminde gösterdikleri şeylerle birlikte "haydut," "nafaka yiyen,"* "sokak çocuğu"† ve hatta "yağmacı" gibi kavramları düşünün. Bu kavramlar birincil olarak beyazlar tarafından siyah Amerikalıları küçümsemek için kullanılır. İşte bu yüzden, Jason Stanley'nin (2015, s. 158-160) iddia ettiği gibi, bu kavramlar etkili bir şekilde ırkçı imalar‡ olarak işlev görebiliyor. Yalnız bu kavramların ifade ettiği hiçbir şey en azından görünüşte insandışılaştıran şeklinde tarif edilemez. Bazılarının "bizler" ve "onlar" zihniyetini biçimlendirdiği veya bunu gösterdiği doğru olsa da buradaki "biz" büyük harflerle yazılmış insanlar değil. "Biz" *belirli bir toplumsal konumda*ki insanları veya insanlararası muhtemel hiyerarşilerde (bu hiyerarşilere temelini varsayılan ahlaki değerlerden alanlar da dahil olmak üzere) *belli* bir *makam*daki insanları işaret ediyor.[26]

---

* "Welfare queen" refah kraliçesi anlamına gelen bu ifade, sosyal yardımlarla geçinen kadınların (siyahilere mahsus olmamakla birlikte burada tahayyül edilen kadın, çok çocuklu siyah bir annedir) devlete yük olduğu, diğer insanların vergileriyle yaşamlarını sürdüren tembeller olduğu temeline dayanan bir hakarettir. Özellikle bekâr anneler için kullanılır –çn.

† "Urban youth" şehir gençliği anlamına gelen bu ifade, şehir merkezinde yaşayan, büyük ihtimalle siyahi ama en azından beyaz olmayan, düşük gelir grubundan, hayatlarının çoğu okul veya evden ziyade sokağa ilişkin olanları damgalamak için kullanılır. Orta gelir grubunun banliyölere yönelmesi Avrupa'da ve Türkiye'de alışık olmadığımız bir mekânsal ayrım üretmiş ve bunun sosyoekonomik sonuçlarının dile yansımalarından biridir –çn.

‡ "Dog-whistle" genel kamuoyuna ortalama ve/veya masum bir ifade olarak gözüken, ama belirli bir siyasi gruba farklı bir mesaj veren sözler. Ülkemizde de sıkça uygulanan bir siyasi söylem şekline yaygın bir örnek vermek gerekirse, "dünyayı yöneten pis Yahudiler"yerine "uluslararası finans kurumları"ndan bahsetmek –çn.

Kanımca, tıpkı Strawsoncu duruşlar gibi, bu duruşlar da yukarıdaki istence dayanan sonuçlarına ek olarak, kişinin bir başka kişiyi bütünüyle nasıl "gördüğü" olarak anlaşılmalıdır. Bu da duygusal boyutları kapsayarak ve biriyle, birine, biri için ne yapabileceğine imkân verme ile sınırlamayla olacaktır. Her ne kadar insanlararası hiyerarşilere ilişkin kısım benim buradaki amacımla en yakın ilişkide olan olsa da, bunun konunun tek biliş dışı boyutu olduğunu söylemiyorum.

Düşmancıl duruşlara ilişkin istençler bazı çok çirkin davranışlara sebep olabilir (ancak pek tabii ki bu oldukça değişir). Sıklıkla ani çıkış yapmaya, kişileri yermeye veya başka bir şekilde üstlerinde (yeniden) hâkimiyet kurmaya cezbederler. Ve diğerleriyle paylaşılan insanlık hissinin, kişileri böyle tasavvur etmeyi engellemesi zorunlu değildir; aslında gayet de makul biçimde bu tanımaya dayanır. Bunun sebebi, sadece bir başka insan anlamlı şekilde bir düşman, bir rakip, bir gaspçı, bir isyankâr, bir hain ve benzeri olarak, en azından bu kavramların tam anlamlarıyla, algıl*anabilir*.[27] İnsanların şiddet uyguladığı insan olmayan hayvanlar ya *yem* ya *av* ya da bize tehdit olan vahşi yırtıcı olarak görülür. Ya da bir diğer bir başka seçenek olan karmaşık emirlere cevap vermenin öğretildiği evcilleştirilmiş hayvanların durumunda *isyankâr* olarak görülürler. Ama köpekler ve atlar *söz dinlemez* olarak nitelenir. İnsanlar ve insan olmayan hayvanlar için kullandığımız farklı kavramlar bize tipik olarak sadece insan olarak tanıdıklarımıza yönelik ayırt edici şekilde kişilerarası ama bir o kadar da ayırt edici şekilde düşmancıl duruşlar olduğunu gösterir. (Bunun normatif değil, betimleyici ahlak psikolojisine ilişkin bir düşünme çabası olduğunu hatırlarsak, böyle yapmamızın doğru olup *olmaması* bir önemi kalmaz.)

Paylaşılan insanlığın tanınmasıyla iddianın ayakta tutulması bazı hümanistler tarafından da reddedildiğinden, *düşman* kavramı üzerinde biraz durmaya değer.[28] Örneğin Cora Diamond (1978), yukarıdaki Orwell alıntısına ilişkin düşman kavramıyla "hemcins bir insan" kavramı için "bir tür gerilim içinde var olur," diye yazar (s. 477).[29] Ama bu ne

---

[27] "Anlamlı şekilde" burada "açık şekilde" veya "mantık çerçevesinde" olarak da kurulabilir, bu, birinin beyaz balina karşısında Kaptan Ahab'ın deliliğini nasıl kurduğuna göre değişir. Ama bu bağlamda bunlar arasında seçim yapmam gerekmiyor.

Bu görüşlerimi böylesine ifade etmeyi David Livingstone Smith'e (2016) borçluyum.

Bu bölümün temel alındığı makalenin eski bir taslağında, yanlışlıkla Diamond'un bu kavramların kaçınılmaz bir gerilim içinde olduğunu söylediğini ima etmiştim. Şu an Diamond'un sadece "bir

tür bir gerilimdir? Ve burada veya başka bir yerde böyle bir gerilim neden vardır? Sonraki *ifade*nin, önceki ifadede görünür şekilde olmayan arkadaşça bir tınısı olduğu doğru, ama bu belki de sadece pragmatiktir. Görev burada düşüncemize bir tür sınırları belli bir içerik sağlayarak, başkalarının kendimize benzerliğine dair bakış açımızın, onlara düşman savaşçı gibi muamele etmemizi zorlaştırmasını sağlamaktır. Ve benim gördüğüm bu değil. Bilakis bu başkaları bize ne kadar benziyorsa, çatışan iddialar ve menfaatler durumunda onlara o kadar çok dikkat etmeliyiz.[30]

Tabii ki bunun tartışmanın sonu olduğunu iddia etmiyorum. Belki de "hemcins" kavramının benim burada eğilmediğim bir anlamı, basitçe döngüsel mantığa girip kendi kendini kanıtlamadan veya en azından "hemcins" kadınları

---

gerilim içinde *var ol*ur"lar görüşünde olduğunu anlıyorum (vurgu benim). Bu kavramların burada veya başka bir bağlamda neden gerilim içinde olacakları bana açık gelmiyor, ama bu farka dair tartışmaları başka bir zamana bırakıyorum. Profesör Diamond'a görüşlerini açıklayan oldukça yardımcı iletişimi için buradan teşekkür ediyorum.

Benzer bir düşünce, birini kişi olarak görmek veya bir mal olarak görmek arasında temel bir gerilim olduğu fikrinde de söylenebilir. Açılışta alıntıladığım Arthur Chu'nun yorumuna karşıt olarak bu sadece basitçe varsayılamaz; üstüne tartışılmaya ihtiyacı var. Kabul etmek gerekirse bazı anlayışlarda (mesela Kantçı olanlar) birini kişi olarak görmek, onları alınamaz, satılamaz, sahip olunamaz ahlaki olarak özerk varlıklar olarak görmeyi ve diğer insanlarla eşit haklara vs sahip ahlaki olarak eşit değerde olmayı da kapsar. Ama anladığım şekliyle hümanizmin burada açıklamadığını iddia ettiği şeyi başarması pamuk ipliğine bağlı. Eğer birini hemcins bir insan olarak tanıma fikri bütün bu ahlaki içeriği barındırıyorsa, o zaman vaat edilen *açıklayıcılar* nasıl ahlak psikolojisinde olabilir. (Bir failin böylesine tanınma atfetmek, ona onaylayarak "O bunu anlıyor!" demeye tehlike şekilde yakın ve buradaki "bu"ya oldukça somut bir yük bindirilmiş.) Diğer yandan birini hemcins bir insan olarak tanıma fikri uygun muhtemel *açıklayıcı*ların varlığı düzeyinde zayıflıyor, bu durumda da açıklanması, hedeflenene en makul *açıklamaları* sıklıkla sağlayabileceği çok da kesin olmuyor. Beni bu noktaya kadar ittiği ve genel olarak değerli tartışmaları yorumları için burada Nomy Arpaly'ye teşekkür ederim.

hesaba katmadan bu soruyu cevaplıyordur. Ama ikna edici olması için, en azından günümüze kadar literatürde söylenmiş *olanlardan* (en azından bilgim dahilindekilerden) daha fazlasına ihtiyaç var. Ve bunun öylece ispat yükü hümanistlerdedir.

Bu bağlamda durumu hümanistler için daha da kötü hale getirmek açısından, Orwell'i askere ait düşman statüsünün dikkat çekiciliğinden neyin uzaklaştırdığına dair rakip bir açıklama mevcuttur. Bunun yine *hiyerarşik ilişkilerle* ilgisi vardır. Orwell, düşman askerini pantolonlarını tutarak koşarken gördüğünde bu sadece askerin ona benzer bir insan veya ona benzer şekilde saldırıya açık bir mahlukun bedenini göstermedi; buna ek olarak Orwell, o adamı onun en *komik* olduğu anlardan birinde gördü. Ve bunu görmesinin birbirlerine kıyasla toplumsal konumlarının ne olduğuna dair Orwell'in bakış açısını değiştirmesi makul olacaktır. Bu adamı, tıpkı Orwell'in yaptığı gibi acıma ve nazik şekilde görmek gayet doğaldır, ama bu yine de bir boyun eğme, bazen de lütfetmeyi de içerir. Böylesine küçük düşürücü bir durumdaki "hemcins bir mahluku" *adil bir av* veya hatta *düşman* olarak dahi görmek oldukça zor. Her ne kadar muharebeye girişenler galibiyetten emin olsalar da, düşman tipik olarak bu savaşı sanki bir pusuymuş gibi gösterecek düzeyde yardıma muhtaç ve savunmasız olarak tasavvur edilmez.

İnsanları düşmanlar, rakipler, gaspçılar, isyankârlar, hainler vb şekillerdeki toplumsal konumlarda göz önüne getirmek, insancıl olmayan davranışı açıklamakta işlevsel olabilir gözüküyor. Öyleyse neden felsefede bu bağlamda daha çok kullanılmıyorlar? Kanımca bunun bir sebebi, sorun ortaya konurken failin konumunun yeterince betimlenmemesi. Fail, çoğunlukla insan dünyasına sağlam biçimde yerleşmiş, karmaşık toplumsal uygulamalara, rollere, kurumlara ve (bu bağlamda en önemlisi) baskıcı hiyerarşik ilişkilere karışmış olarak tasvir edilmez. Bunun yerine fail sadece, âdeta bir tanrı kabilinden, diğer kişileri *değerlendiren*, yeteneklerine

değer biçen biri olarak gösteriliyor, ama yukarıda bahsedilen beş konum da özlerinde, doğaları gereği *konumsal* ve *hiyerarşik*tir. Hepsi diğer kişilere kıyasla toplumsal konumu koruma, geliştirme, tekrar kazanma çabası içeriyor. Hepsi bir konum için birbiriyle yarışan insanların diğerlerine kıyasla bir avantaj yakalama çabası içeriyor.

Düşmanlığa ek olarak, bu itip kakma biçimlerinin birçoğu bir çeşit *rekabeti* de içinde bulundurur. Ve bir kimsenin bir başkasını rakip veya baş düşman olarak görmesi için bu kişi hakkında *kötü* düşünmemesi lazım gelir. Gerçekten de tam da bunun tersi olarak, eğer bu kişinin ilgili alandaki nitelikleri bir miktar dahi takdir edilmiyorsa, onunla rekabet etmeye ilişkin içkin (hatta belki de dışsal) ilgi kaybolur. Ve yarışmak sağlıklı olabilecekse de azılı da olabilir. Rekabet arkadaşça olabilirken bir yandan da amansızdır. Bizi rakiplerimize karşı hınç dolu ve düşman olmaya, onları merhametsizce (güdülenmiş akıl yürütme ve diğer şeylerin etkisi sonucunda) düşünmeye itebilir ve bunun sonucunda onlara kötü şekilde muamele edebiliriz. Fail A'nın özne S'nin yetenekleri hakkında iyi düşünmesi, en azından içinin derinliklerinde, A'nın S'ye iyi muamele edeceği çıkarsaması basitçe yapılamaz (bunun tersinin önemine dair: not 13).

Ama neden bu çıkarım baştan makul olarak gözükmektedir? Özellikle de tarihsel olarak *tabi konumdaki toplumsal sınıflara* üye olanların insanlığının tanınması –mükemmel insanlığa dair eşit elverişlilikte olduklarını kapsayacak bir anlamda– şimdiye dek mütehakkim grubun üyelerine eşit oranda bir iyi haber olduğu neden düşünülsün? Üstüne düşünüldüğünde bu gereğinden fazla iyimser duruyor. Beyaz olmayanların ve beyaz kadınların çağdaş Batılı toplumlarda en prestijli konumlara yakın zamanda girişi, beyaz erkeklerin artık daha ciddi bir *rekabet* içinde olduğu anlamına geliyor. Buna ilaveten, rekabetin şimdiye kadar hâkim olanların kendinden aşağı toplumsal konumda zımni olarak beklenenler tarafından geçilmesi gerçeği de eklenince, hınç ve sosyolog Michael Kimmel'in kavramıyla (2013, s. 18-25, Bölüm 1)

ifade etmek gerekirse "mazlum hakkı olduğu" hissi için ideal bir tarif ortaya koyulur.[31]

Bu, diğer insanların nitelikleri hakkında sadece bir "hiçbir yerden bakan görüş"ü biçimlendirmek yerine, faili toplumsal dünyaya *içkin* olarak resmetme konusunda dikkatli olduğumuzda alenileşiyor. Yine de toplumsal manzarayı uygun bir şekilde resmetmek için dikkatli olmak zorundayız. Sıklıkla düşülen bir başka tuzak (bence) nispeten ayrıcalıklı failleri, Peter Singer'ın (2011) "ilgi çemberi" olarak belirttiği şeklin merkezine, baskıyı bitirme mücadelesinde (ayrıcalıklı faillerin) asli ahlaki görevinin basitçe kollarını açarak diğerlerinin insanlığını veya belki de sadece bilinçliliğini kabul etmeleri olacak şekilde yerleştirmektir. Bu resim (alakalı olduğu varsayılan) faili dünyanın *içine* yerleştiriyor, ama dünyadaki *dikey yapıların* –ki bunlar toplumsal adalete erişmek için yıkılması gereken ayrıcalık kaleleridir– tamamını unutuyor. Bu kaleler çoğunlukla kuvvetli şekilde korunaklıdır ve karşı çıkması zordur. İnsanların bunların devam etmesine yönelik büyük yatırımları olması hiç de şaşırtıcı değildir... Durumu daha da kötü yapan ise bu yapıların koruduğu ve desteklediği ayrıcalıklı toplumsal konumdaki insanlar için bunlar görünmezdir. Bu sebeple bu yapıların yıkılması, ayrıcalıklılar için sadece *hayal kırıklığı* hissettirmez, ama *adaletsiz* gibi gelir. Bu süreçte ayrıcalıklılar *eşitlenmekten* ziyade ezilmiş hissetmeme eğiliminde olacaktır.

Nitekim buna dayanarak tarihsel olarak statükoya tehdit olarak algılanan tabiiyet altındaki kişilerin, çoğunlukla bunun hesabını vermek adına insandışılaştırma gibi özel bir psikolojik hikâyeye ihtiyacı yoktur. Daha ziyade (bu tabiiyet altında olma hali) mevcut ve tarihî toplumsal yapılar, hiyerarşik ilişkilerle norm ve beklentiler bakımından bunların silinmesi zor ve yaygın olarak içselleştirilmiş olmasıyla birlikte açıklanabilir. Geliştirdiğim kadın düşmanlığı analiziyle

[31] Bu paragraftan daha önce yayımlanmış bir işimde (Manne, 2014b) ve bu bölümün tamamında yararlanıyorum (Bkz. önsöz).

insandışılaştırmanın paradigmasının desteğine ihtiyaç duymayacağız. Psikolojik hikâye, daha ziyade ideolojinin içselleştirilmesi ve ahlaki-toplumsal zeminin (adil olmayan ama oldukça gerçek) niteliklerinin bir neticesi olarak görülebilir.

Gördüğümüz üzere, hümanist anlayışta özel bir psikolojik hikâyeye ihtiyaç olduğu, bir failin savunmasız ve masum taraflara yönelik şiddet uygulamasının veya saldırmasının tipik olarak zor olacağı önermesine dayanır. Bu sebeple failin mağdur edeceği kişiyi algılamasını değiştirecek bir şeyin yapılması gerekir. Ama bu, hâkim toplumsal konumdaki bir failin şeyler üzerine böylesine tarafsız ve hayırlı bir görüşü olmadığı gerçeğini kaçırır. Bu kişiler, diğerlerine kıyasla kendi toplumsal konumları, yükümlülükleri, izinlilikleri ve hakkı olan şeyler hakkında belirli tiplerde *aldanmalara* döngüsel olarak batmıştır. Yani mütehakkimin bakış açısından kötü muamele ettikleri kişiler masum olmaktan oldukça uzaktır. Bunun tersine onlar genellikle zımnen –ve yanlış olarak– suçlu hissettirilirler.[32] Bunu sürekli, tekrar tekrar görüyoruz, özellikle de konu kadın düşmanlığı olduğunda ve bu nokta, olması da gerektiği gibi, ırkçılığın ve kadın düşmanlığının kesişimindeki siyah kadın düşmanlığının* da hakkını verecek şekilde genelleştirilebilir.

Michael Kimmel'in beyaz erkeklerle yaptığı geniş mülakatlara dayanan raporuna göre, beyaz bir adam yerine benzer vasıfları olan siyah bir kadın işe alındığında, beyaz erkekler işlerinin ellerinden alındığından şikâyet etmeye meyyaldir. Kimmel sorar: Neden *onun işi* de *herhangi bir*

[32] Özellikle beyaz olmayanlara ve beyaz kadınlara büyük saygısızlık, gözdağı verme, itaatsizlik, ihmal vb fiiller ataerkil ve beyaz üstünlükçü ideolojiler eliyle yüklenir. Ve tarihsel olarak tabiiyet altında olan kişilerin prestijli toplumsal konumlarda sadece bulunması dahi, bu oldukça adaletsiz ama derinlemesine içselleştirilmiş toplumsal düzenlerin gözünde güpegündüz soygun olarak görülüyor.

* Misogynoir: *misogyny* (kadın düşmanlığı) ve *noir* (siyah) kelimelerinin birleşiminden oluşan kavram hem ırkçılığa hem kadın düşmanlığına maruz kalan siyah kadınlara yönelik ayrımcılığı belirtmek için kullanılıyor –çn.

iş değil? (2003, 1. bölüm) Cevabın nispeten açık olduğunu düşünüyorum. Adil olmayan ataerkil ve beyaz üstünlükçü hiyerarşilere göre ve acil bir şekilde tazminini gerektiren bir hakkı olduğu hissine göre bu kadın, beyaz erkeğin işini almıştır. Bu kuruntu *ahlaki* hatalara sebep olan psikolojik bir mesele ve yobazların onlardan önce kimin geldiğine göre algılarının açılmasıyla sona erecek bir şey değildir. Burada sorun, daha ziyade, beyaz-hetero-ataerkil düzenin devam eden toksik mirasından doğmuş olan, her tarafı kaplamış ve ahlaka içkin bir aldanmadır.

Kişilere Hükmetmek

Peki bütün bunlar nereye varıyor? Bir failin, bir insan öznesini tanımasının, gerçekte onun bu özneye insanca (yani saygı, özen, ahlaki kaygıyla kişilerarası bağlamda dikkatli değerlendirmeyle) muamele etmeye etraflıca düşünerek kuvvetle itmeyebileceğini –hatta hiç etkilemeyebileceğini– iddia ettim. Hümanistlerin, diğer şartlar eşit olduğunda, birinin insanlığının tanınmasının onlara insancıl muamele etme eğilimini artırdığı konusundaki fikri yanlış olduğu için böyle düşünmüyorum. Daha ziyade genellikle diğer şartlar eşit *olmaz*, hatta olabildiğince farklı olur. Buna bağlı olarak, hümanist fikirde böyle bir tanımanın üst üste bineceği ve yarışan temsiliyetlerin fedakâr eğilimlere ağır basabileceği ve hatta onları fedakâr eğilimleri geçersiz kılabileceğini düşünüyorum. Diğerlerini *rakipler*, *isyankârlar*, *gaspçılar*, *hainler* ve *düşmanlar* (diğerleri arasında) olarak görürken, bu kişileri tamamen insan olarak görmeye devam edebiliriz. Ve bunun sonucunda aynı kendimiz gibi kişiler olduğunu tamamen bildiğimiz kişileri yenmeye, bozguna uğratmaya, yok etmeye, onlara sopa atmaya, cezalandırmaya ve onların gözlerini temelli olarak kapatmaya yönelebiliriz.

Bunu aklımızın bir köşesinde tutarak açılıştaki örneklere dönelim ve şimdi toplumsal konumlandırılmış görüş, hümanist konumla beraber elimizdeyken bu örnekleri nasıl de-

ğerlendirebileceğimize bakalım. Bu modellerden, eğer varsa, hangisi hümanistlerin örnek olarak aldığı bazı ana vakalarda daha açıklayıcıdır?

Arpaly, Huck'ın ahlaken iyi edimini (ve Arpaly'ye göre Jim'in ahlaken övgüye değer fiilini), onun Jim'in hemcins insanlığını tanımasında beliren filizlenmenin sonucu olarak yorumluyor. Başka bir çalışmada, Huck'ın ahlaki dönüşündeki çok önemli olan bir sebep ise Arpaly'nin sadece bahsedip geçtiği bir şey: Huck'ın Jim ile samimi bir arkadaşlık kurmuş olması (Manne, 2013). Bu bakış, hikâyenin bu noktasında Huck'ın Jim'e onun *konumundan* –köle olarak, yani sahibinin malı olarak konumu– *öte fikirleri* olduğuna sinirlendiği gerçeğini de açıklıyor. Onun katlandığı ve hınç dolduğu ırkçı kavrayışına batmış şekilde Huck şöyle sinirleniyor:

> Ben her şeyi içimden geçirirken Jim tüm düşündüklerini açıkça söylüyordu. Özgür eyaletlerden birine varınca ilk işinin para biriktirmeye başlamak olacağını anlattı. Tek bir sent bile harcamadan biriktirdiği parayla önce karısını satın alacaktı. Jim'in karısı Bayan Watson'ın evinin yakınlarında oturan bir çiftçiye aitti. Sonra ikisi birlikte çalışarak iki çocuklarını satın alacaklardı; sahipleri çocukları satmaya yanaşmazsa da kölelik karşıtı birilerine para verip çocukları çalacaklardı. Böyle konuştuğunu duymak kanımı donduruyordu. Daha önce hiç böyle şeyler söylemeye cesaret edemezdi. Özgürlüğe yaklaştığını hissettiği anda ne kadar da değişmişti. Tıpkı eskilerin dediği gibi, "bir zenciye elini verirsen kolunu kaptırırsın." İşte düşüncesizliğin sonucu bu, diyordum kendi kendime. İşte kaçmasına neredeyse yardım ettiğim zenci çıkmış açıkça çocuklarını çalarak yeni bir suç işlemekten bahsediyordu, hem de hiç tanımadığım, bana hiçbir zararı dokunmamış bir adama ait çocukları çalacaktı. Jim'in böyle şeyler söylemesi beni çok üzüyordu, gözümden düşmüştü. (Twain, 2010, s. 113)*

---

* Twain, Mark, *Huckleberry Finn'in Maceraları*, İş Bankası Kültür Yayınları, çv. Bülent O. Doğan, s. 113-4.

Bunun ertesinde Huck, bu yanlış olduğu varsayılanları düzeltmeye ve ispiyonculukla içindeki öfkeyi göstermeye karar veriyor:

> Vicdanım o kadar çok sızlamaya başladı ki nihayet pes ederek içimden şöyle dedim: "Bu kadarı yeter... henüz çok geç değil... sabahın ilk ışıklarıyla karaya çıkıp onu ihbar edeceğim." Birden rahatladım, neşelendim, bir tüy gibi hafifledim. Tüm dertlerim sona ermiş gibiydi. (Twain, 2010, s. 113-4)

Yani Huck'ın Jim'i teslim etme planı samimi bir görev bilincinden basitçe doğmadı, eninde sonunda üste çıkan bir sempatinin veya vicdanın müdahalesiyle oldu. Bu da en az Huck'ın Jim'e ders vermeye, ona haddini bildirmeye yönelik hınç dolu ve üstten bakan arzusu kadar bir ifadesidir. Jim haddini aşıyordu.*[33]

Peki o zaman hikâyede Huck'ın fikrini değiştiren ne oluyor? Huck, (rastlantısal bir şekilde) ortaya çıkan köle avcılarına yöneldiği anda Jim şöyle atılıyor:

---

* Uppity: Siyahların kendine çok güvenen, çok iddialı diğer siyahlar için kullandığı bir kelime. İddialılık anlamının haddini aşmaya varması kelimenin yaygınlaştığı kölelik dönemindeki toplumsal konumlardan kaynaklıdır –çn.

Jonathan Bennett'in (1974) vakaya ilişkin tartışmasından farklı olarak, benim vakayı okumam, Arpaly'nin (2003) Huck'ın en başta "Jim'i teslim etmemek için bir bahane bulma umudunun tersini umduğunu... (ama) kaçacak bir boşluk bulamadığı" fikrinin de karşısına çıkıyor (s. 75). Yine de Arpaly'nin ırkçılığın ve cinsiyetçiliğin belirli durumlarında *güdülenmiş akıl yürütmeyi* açıklayıcı ifadesi (birçok başka teorisyenden farklı olarak) iddiamı barındıracak kaynaklara sahip (s. 98-114). Ve Arpaly'nin gösterdiği gibi romandaki bölümün doğru okuması felsefi amaçlar için çok da önemli değil (76). Geriye kalan sorun bir konumun tamamen değişmesini sempatiyi temel alarak nasıl değerlendirileceği, aynı olaylar sonrasında ırkçı vicdanını hiç sorgulamayan –aslında Jim'e yardım için oldukça suçlu da hissediyor– Huck'ın Bennett'in ve Arpaly'nin okumalarında olduğu gibi (Manne, 2013). Bu ahlaki pusulanın aşağı yukarı da olsa bozulduğunu gösterir mi? Ya da ahlaki değerlendirmenin burada birden fazla boyutu olduğunu mu ifade eder? Her ne kadar bu sorular ilgi çekici olsa da benim amaçlarıma dahil değiller.

> Yakında sevinçten nağalağ atacağım ve hepsi Huck sayesinde diyeceğim. Ağtık özgüğ biğ adamım ve Huck olmasa başağamazdım; heğ şeyi Huck'a boğçluyum. Jim seni asla unutmaycak, Huck; sen Jim'in bugüne kadağki en iyi dostusun, hatta şimdi zavallı Jim'in tek dostusun. (Twain, 2010, s. 114)

Hikâye, Huck'ın anlatıcılığında devam ediyor:

> Onu bir an önce ihbar etmek için var gücümle kürek çekiyordum, ama bunları duyunca bir anda elim ayağım tutmaz oluverdi. (Twain, 2010, s. 114)

Yani öncelikli iddiam, Huck'ın Jim ile arkadaşlığını tanıması ve *birinin arkadaşlarını teslim etmemesine* yönelik arka plandaki farkındalığı, ki bu birinin çalınmış malı iade etmesine (Jim gibi kaçak köleler de dahil olmak üzere) yönelik aleni inancının üstesinden gelir. Burada Jim'in insanlığının tanınmasının önemli bir rolü olduğu konusunda, bunun Huck'ın Jim'le arkadaşlık etmesine imkân sağlaması anlamında, Arpaly'ye katılıyorum. Ama bu bağlamda bu kadarlık açıklama benim iddiama daha da yaklaşıyor (ki bu Arpaly'nin açıklamasına kıyasen çok daha az önemli). Jim'in insanlığını tanıması, Huck'ın ona acımasızca ihanet etmesini engellemeyi çok da sağlamıyor. Bu tanıma daha ziyade nihayetinde psikolojik olduğu gibi, kavramsal olan arkadaşlık duygusu şartlandırmasının yükünü taşır. Huck, Jim'i "isyankâr," "haddini aşan" şekilde görmekten bir "arkadaş" olarak görmeye hayati anda gestalt* bir değişim yaşıyor. Ve bir önceki algısal setten dönüşen konumlar, bahsedilen "o güçten kurtarma" gibi duruyor. Huck'ın Jim'in insanlığına doğru temel algısı bölüm boyunca sabit kalıyor.

Peki ya Gaita'nın karakteri M ne olacak? M'nin belgeseldeki Vietnamlı kadına sadece kısmi bir iç hayat atfettiğine dair Gaita'nın görüşünü kabul ettiğimizi varsayalım. Bu biçimde-

---

* Gestalt: Almancada biçim, şekil gibi anlamlara gelen ve bilişsel süreçlere odaklanan bir psikolojik kuram –çn.

ki ırkçılık mümkün, hatta yaygın gözükür. Ama Gaita, M'nin Vietnamlı kişilerle ilgili görüşünün genelde bu olduğunu, yani onlara istikrarlı bir biçimde belirli bir *doğa* veya öz atfedilmesini varsayar. Bu bir ihtimal olsa da, hiç de tek ihtimal değildir. Öncelikle Vietnamlılar, Avustralyalıların gözlerinde, yaşayan hafızalarında senelerdir düşmandırlar. Ve belgeselin Vietnam Savaşına ilişkin olması gerçeğinin de bu bağı ortaya çıkardığı varsayılabilir. Böylece bu, şu âna kadar söylenenler ışığında açık uçlu bir soru olarak gözüküyor; M bir Vietnamlıya farklı bir toplumsal bağlamda aynı tepkiyi verir miydi? Yani milliyeti ve etnik kökeni M tarafından bilindiğinde, ama eski düşman statüsü daha az belirgin olduğunda.

Üstüne bazı cinsiyetlendirilmiş ihtimalleri de göz önünde bulundurmalıyız. Beyaz olmayan kadınların bakım emeğine ve ev içi emeğe "boyun eğmesine" izin veren veya bunu teşvik eden toplumsal normlar, Avustralya'nın beyaz ırkçısı mirasının da ne yazık ki ABD'deki kimi bölgelerdeki kadar yaygın şekilde devam ediyor. Ve aşağı yukarı tam da bu dönemde Vietnamlı göçmenlerin (çoğunlukla mülteciler) nispeten yüksek oranları, böylesine bir sömürüye onları özellikle açık hale getirdi. Yani yeniden bu kadının öylesine bir muameleye dair hınç hissetme yetisi hem ideolojik hem de psikolojik olarak zihnen uyumlu olarak kategorize edilebilir. Başka insanlarla empati kurma yetisi yüzleştirici, hatta bunaltıcı olabilir ve bizi onlara sırtımızı dönmeye itebilir.

Bu durum, Gaita'nın (1998) genel ırkçılık açıklamasını (s. 62-66) –ki bu, M gibi bir kişinin dış grup üyelerinin öznelliğini asgarileştirme eğiliminin (en azından belirli vakalarda) bir hüsnükuruntu olduğunu ya da daha ziyade iradi bir reddediş olduğunu– yok sayan bir ihtimal ortaya çıkarıyor. Bunun söz konusu kişilerin doğasına dair doğrudan doğruya bir inanç olmasına veya hatta zımni bir temsiliyet olmasına dahi, en azından ilk bakışta, gerek yoktur. Ne tür temsiliyetler söz konusuysa bunlar, ilgili kişilerin öznelliğini asgarileştirmeye dair eksik bir *arzu*dan kaynaklanan güdülenmiş akıl yürütmenin bir sonucu olabilir. Ve bu tür bir arzunun

suçluluk ve utanç olarak dönme riski vardır veya güçten düşüren bir şefkatle dolmanın olanağı. Bunun yerine ve daha az tatmin edici olarak, dış grup üyelerinin tercihlerinin ve planlarının grup içi üyelere göre daha az ciddiyetle ele alınmasına dayanan ayrıcalığa tutunmanın bir (tekrardan, genellikle yeni başlamış) hasretine dönebilir.

Sonuç olarak, M'nin Vietnamlıların tam insani öznelliğini reddedişinin nispeten suniliği ve eninde sonunda kendisi kadar yaralı ve kederli olma yetisinde olduklarına dair onu rahatsız eden farkındalığıyla hikâyesini doldurmanın farklı yolları vardır. Böylece M'yi daha az ırkçı bir görüşten ayıran şey, insandışılaştıran bir deneyim değil, daha çok duygusal kuvvet ve ahlaki açıklık olur.

Peki şimdi Langton'un pornografinin doğası üstüne fikirleri ne olacak? Langton, bir heteroseksüel pornografi türünün kadınları boş, hareketsiz, nispeten akılsız yaratıklar olarak gösterdiği konusunda bir anlamda açıkça haklıdır. (Dişi başrol, erkeğin ona vermek istediğini her zaman ister ve onun kelime dağarcığı az çok yorgunluktan nefes nefese kalmış onaylamalarından ibarettir.) Ama ben, pornografinin kadınlara yönelik bu *bakışı* cinsiyetlendirdiğini veya (bu cinsiyetli bakışı) yansıttığını varsaymanın yanlış olduğunu düşünüyorum. Bunun daha ziyade pazarlanabilir bir fantezi, daha acı dolu ve yüzleştirici gerçekliklerden kaçış önerisi olduğu fikrini daha makul buluyorum. Kadınların özneliğinin ve özerk cinselliklerinin reddedilmesi giderek daha da zorlaşıyor, en azından tamamen hayal dünyasında yaşamayan ve (ironik olarak) bir internet bağlantısı bahşedilmiş olan herkes için. Kadınların sesleri siber dünyada çok gür ve açıkça duyuluyor.[34] Böylece ataerkil değerlerin bakış açısından kadınlar da insandır –hatta bazen fazlasıyla insan. Pornografi, kavranmasına katlanmanın zor olduğu gerçeklerden kaçan

[34] Buradaki aleni ironi, internet pornografisindeki artışın, internetin bir bütün olarak kadınlara özneliklerini ifade etmek için sunduğu platformlarla ile ilgisiz gözükmemesindedir. Karşı çıkma ve susturma da bu yüzden.

bir rahatlama sağlayabilir. Kadınların insanlığının ortaya çıkardığı psikolojik tehdidi imgesel olarak defederek rahatlatabilir, çünkü kadınları erkekleri utandırabilme veya cinsel olarak aşağılayabilme yetisiyle gösterebilir. Bunu erkeklerin kadınlara ilişkin doğrudan bakışının ifadesi ya da onu şekillendirdiği iddiasına karşıt şekilde bile yapar (buna dair aydınlatıcı bir tartışma için bkz. Bauer, 2015).

Şimdiye kadar toplumsal konumlandırılmış model oldukça iyi gidiyor, ama genişletilmesine dair aleni bir zorlukla karşı karşıya. İnsan olarak görmeyen ideolojilerin kıskacındaki ve özellikle de insandışılaştıran propagandanın etkisindeki faillerin ahlaki psikolojisi hakkında ne söylenebilir? Eğer toplumsal konumlandırılmış yaklaşımda bu açıklanamazsa, hümanist modelin açıkça üstün olduğu önemli bir alan olduğu gözükecektir.

Yine de toplumsal konumlanış yaklaşımın burada hızlıca kenara atılmasına ikna olmadım. Bunun pekâlâ büyük bir mesele olmasıyla beraber, zengin ve giderek büyüyen bir literatür de doğrudan bunun etkisindedir. (Mesela bkz. Tirrell [2012] ve Stanley [2015] ayrıca David Livingstone Smith [2016].) Bu sebeple burada konuya ilişkin sadece giriş niteliğinde bir denemede bulunacağım ve daha bütünlüklü bir tartışmayı ileri bir zaman için bırakacağım.

Basitçe insanlıktan çıkaran ifadeler, kendine güçlü şekilde kodlanmış *toplumsal anlamların* ifade edilmesini sağladığından *korkutucu, hakaretamiz, aşağılayıcı, küçük düşürücü* ve benzer işlev görebilir (Manne, 22014b). Ve insanların insan olmayan hayvanlara (hatalı olarak da olsa) *üstün* olduğu yaygın olarak kabul edildiği düşünülürse, birinin insanlığının reddi belirli bir şekilde aşağılayıcı *değersizleştirme* olur. Ferguson'da beyaz bir polis memurunun siyahi siyasi eylemcilere "siktiğimin hayvanları" diyerek (7. bölümde tartıştığım Michael Brown'ın polis tarafından öldürülmesinin ertesinde), eylemcileri küçük düşürerek ve aşağılayarak kendi hâkimiyetini yeniden sağlamak için bu sözden yararlanıyordu. Beyaz üstünlükçü ideolojide bu türden değersizleşti-

riciler bolca hazırda bulunur. Böylesine değersizleştiriciler, *asıl* insan olmayan hayvanlar için uygun olmazlar, çünkü onlar ne hakareti anlayabilir ne de insan olmama statülerinin doğru şekilde tanımlanmasıyla değersizleştirile*bilir*ler. Bu, insana özgü anlayışı gerektirdiği gibi, düşülebilecek bir insan statüsü de gerektirir. Eğer zaten fare iseniz, fare olarak anılmanızda reddedilecek bir şey yoktur.[35]

Tıpkı David Livingstone Smith'in odağında olduğu gibi, kişi kitlesel katliamlara katılan faillerin ahlaki bakış açılarını açıklamak için, insandışılaştıran ideolojilerin bakış açısının en uygun olduğu fikrine geri çekilebilir. Ama burada dahi ahlak psikolojisini insandışılaştıran propagandanın (veya insanların bunları devamında papağan gibi tekrar etmesinin) lafzi içeriğinden çıkarmaktan şüphe etmek için sebepler var.[36] İnsandışılaştıran propagandanın anlayışının

---

[35] Bir iç grubun üyeleri, dış grup üyeleri hakkında kendi aralarında da böyle konuştuğundan, Livingstone Smith (2016) şuna dikkat çekiyor: "İnsandışılaştıran ifade sadece tahakküm kurmaya, korkutmaya, hakaret etmeye vb işlere yaramaz. Bu çok açıkça doğrudur. Yalnız basitçe iç grup üyelerinin ilgili kavramları yineleyerek birbirlerini kışkırtabileceği ve dış grup üyelerine yönelik kimi önceden yasaklanmış davranışları cezalandırabileceği durumda, bunun asıl amacı hâlâ dış grup üyelerini başka bağlamlarda aşağılamak olabilir."
Ayrıca onur kırıcı kavramların (21. notta anlatıldığı şekliyle) öncelikle asli olarak iç grup üyeleri tarafından kendi aralarında *hareket ortaya çıkarıcı bir şekilde* kullanıldığı ve ancak daha sonra dış grup üyelerine alaycı şekilde *yöneldiği* (s. 175) üzerine bir tartışma için bkz. Tirrell (2012). Tirrell ayrıca, onur kırıcı kavramların, aşağılamanın sırrını paylaşan "iyi olanları" tehdit ederek (bu sırada "kötü olanlar" aşağılanmış olmayanlar) eğer bekleneni yapmazlarsa benzer şekilde kötülenerek dış grup üyelerinin de *disiplini* işlevini de gösteriyor (s. 192). Buradan insandışılaştıran ifadenin bu ihtimalleri toplumsal konumlanmış model ile karşılaştırıldığında, tamamen uyumlu olduğunu ve özellikle de kadın düşmanlığının belirli görünümlerinin anlaşılmasında akılda tutmanın yararlı olduğunu anlıyorum.
Karş. Jason Stanley (2015, bölüm 2), "samimiyet şartı" diye adlandırdığı insandışılaştıran söylemin, onun görüşünde, genelde açıkça metaforik olmasına rağmen ayakta duracağına dair açıklayıcı tartışmadır.

en azından birçok durumda yanlış bilince eş olduğu ihtimal dahilinde kalır. Bunun hakkı verildiğinden daha çok durumda doğru olduğundan şüpheleniyorum.

Peki neden bunun üstüne düşünelim? Savaşın, soykırımın ve etnik temizlik olarak anılan şeyin genelde kadınlara yönelik kitlesel tecavüzü de içermesi bu bağlamda önemli. Bence bu, hümanistlerin cevaplaması gereken önemli bir soruyu ortaya atıyor: Yani eğer kitlesel vahşet suçluları, mağdurlarını genelde insan olarak görmüyorsa, suçlular dişilere neden böylesine sık tecavüz ediyor? Bu sadece insanlar ve insan olmayan hayvanlar arasında cinselliğin genelde tabu olması ve nispeten alışılmadık olmasından değil, kısmen de öngörülebilir şekilde bu yüzdendir.[37] Ayrıca kitlesel tecavüzün işlenmesinin *tini* tipik olarak intikamcılık, cezalandırıcılık, zafer ve tahakküm içerir. Böylece bu fiiller *kişilerarası* şiddetin tüm niteliklerini taşırlar ve örnek olacak kişilerarası tepkili tavırların –hınç, haklı öfke ve kıskançlık vb[38]– gösterimi ve açığa vurulmasıdır.

Hümanistler bu zorluğun üstesinden nasıl gelebilir? İlginç bir ihtimal, ki Livingstone Smith (2016) bu yoldadır, insandışılaştırmanın mağdurları, *hem* insan *hem de* alt-insan olarak temsil edilirler. Özellikle de, insanın dış görünüşünü korurlar, ama insan olmayan ve genellikle insanlığa bir tehdit ya da tehlike olarak temsil edilen bir hayvanla (örn. yılanlar, sıçanlar, hamamböcekleri) bir öz paylaşırlar. Bu sebeple kitlesel katliam mağdurları "tekinsiz" ve canavarsı olarak algılandıklarını iddia eder.

---

[37] Karş. Bernard Williams'ın ifadesi: "Haklar Bildirgesi'ni hazırlayan köle sahiplerinin durumunu ele alalım. Burada çok büyük bir yanlış bilinç söz konusuydu, çünkü bu köle sahipleri kadın kölelerinden yararlandıklarında aslında hayvanlarla cinsel ilişkiye girdiklerini düşünmüyorlardı. Onların insan olduğundan gayet de haberdardılar!" Williams, Alex Voorhoeve röportajı, doğrulanmamış kanıtlar, Aralık 2002, ölümden sonra dolaşıma girdi.
Livingstone Smith'in (2016) kendinin Ruanda Soykırımında kadınların tecavüzünün aşağılayıcı doğasına ilişkin söylediği gibi.

Konu algıda gestalt değişimlerine geldiğinde ve failin eziyet etmek ya da yok etmekle görevlendirildiği kişilere yönelik duruşunu genelde belirten müteakip müphemliğe ilişkin olarak, bence Livingstone Smith burada önemli bir yere değiniyor. Ama onun bu hikâyesinin kitlesel tecavüzü açıklamayı, hiç değilse, *daha da zorlaştırdığı* kanısındayım. Tekinsizlik ve buna bağlı olarak korku ile iğrenti, bu kişilerle cinsel ilişkiyi diğer her tür etkileşimden daha fazla değilse de en az onlar kadar caydırıcı kılar.

2. Dünya Savaşının namı yürümüş ünlü Sovyet propaganda bakanı Ilya Ehrenburg'un kendisi buna oldukça güveniyordu. Tarihçi Antony Beevor'ın (2003) yakın zamandaki açıklamalarına göre, Propaganda Bakanlığı, Ehrenburg'u Alman kadınlara tecavüz etmekle suçluyordu (s. 58). Korkunçluk ve merhametsizlik iddialarından kaçınacak biri olmayan Ehrenburg, Kızıl Ordu askerleri "Gretchen'lerle değil, kadınlarımıza hakaret eden Fritz'lerle ilgileniyor" dedi. Ona cevap olarak, "Bir askerde gerçek bir nefret duygusunu geliştirdiğimizde," diye duyurdu 19. Ordu'nun siyasal işler dairesi, "o asker tiksineceği için, bir Alman kadınıyla cinsel ilişkiye girmeye çalışmayacaktır."

Ehrenburg'un propagandası, insandışılaştıran ifadeler ile fenalığın cisimleştirilmesi olarak, klasik bir karışım içeriyordu. Bu bölümün bağlamında, insandışılaştıran ifadeler özellikle dikkat çekicidir. Bir milyondan fazla Kızıl Ordu askerine dağıtılan *Öldür!* (1942) broşürü, "Almanlar insan değildir" ifadesiyle başlamaktadır. Bu ayrıca, daha arayış içinde olan "Nefretin Meşrulaştırması"nda (1942) da oldukça merkezi bir yerdedir; bu eserde Ehrenburg, Sovyet insanlarının empatik doğasını vurgulamak için uğraşır ve bu, güya, 1. Dünya Savaşındaki tavırlarından da belliymiş. Bunu meşrulaştıran yükten bahsetmezsek, kendimizi şu bulmacanın içinde buluruz:

> Bunlar nasıl oldu da gerçekleşti ve sonrasında Sovyet insanları Nazilerden böylesine yatıştırılamaz şekilde tiksinmeye nasıl başladı? Nefret hiçbir zaman Rusların

özelliklerinden biri değildi. Bu, göklerden düşmedi. Hayır, insanlarımızın şimdi açığa çıkardığı bu nefret, çekilen acılardan doğdu. Başlangıçta birçoğumuz bu savaşın da farklı üniformalar giymiş alelade insanlarla boy ölçüştüğümüz diğer savaşlar gibi olduğunu düşündük. Biz, insan kardeşliği ve dayanışması gibi büyük fikirlerle büyütülmüştük. Kelimelerin gücüne inanıyorduk ve birçoğumuz karşımızdakilerin insan olmadığını ama dehşetengiz, mide bulandırıcı canavarlar olduğunu anlayamadık ve insan kardeşliği ilkelerimiz zorunlu olarak faşistlerin üstesinden merhametsizce gelmemizi gerektirdi...

Rusların adil ve adil olmayan savaşlara dair tavırlarını ifade ettikleri bir şarkısı bile vardır: "Kurt köpekleri meşrudur, yamyamlar değil." Bir insana karşı elini kaldırmak, deli bir kurdu yok etmekten çok başka bir şeydir. Şimdi her Sovyet erkeği ve kadını, bir kurt sürüsü tarafından saldırıldığımızı biliyor.[39]

Buradaki söylem, Livingstone Smith'in insan olarak görülmeyenlerin koyun kostümünde –ya da daha ziyade insan kıyafetlerinde– kurtlar olarak temsil edilmesiyle çarpıcı bir benzerlik içerir. Ayrıca "dehşetengiz, mide bulandırıcı canavarlar" ifadesi de tam Livingstone Smith'in yararınadır. Ya da en azından, bu propagandanın 19. Ordu askerlerinin Almanları tasvir ettiği gibi görmesini sağlayarak onların *zaferine* yardım ettiğini kabul edersek.

Ama Sovyet askerlerinin Alman kadınlarına kitlesel tecavüzü bu hipoteze şüphe düşürüyor. Ayrıca sadece emirleri yerine getiriyor olmadıkları gerçeği de. Aslında aksine, Stalin'in kendisine varana kadar yüksek kademelerde, askerlerin vahşi davranışlarının (Berlin'in yağmalanmasını ve geniş çaplı imhasını da içeren) askerî çabaları engelleyebileceği, fabrikalar gibi değerli kaynakları yok edilebileceği hakkında yaygın endişeler vardı. Yani aslında Sovyet askerleri *itaatsizlik* ediyordu. Buna rağmen, Alman kadınlara yönelik kitlesel tecavüz

[39] "The Justification of Hate," Stormfront Russia: White Nationalists in Russia, https:// www.stormfront.org/ forum/ t107725- 2/.

senelerce devam etti. En azından iki milyon kadına bu süreçte tecavüz edildi ve çoğunluğu değilse de birçoğu birden fazla kez tecavüze uğradı. Toplu tecavüzler çok yaygındı. On iki yaşındaki kız çocuklarından seksen yaşındaki kadınlara kadar belgelenmiş tecavüzler mevcut. Kimse istisna değildi; rahibeler, hastanelerdeki hamile kadınlar, hatta o sırada doğum yapanlar. Ve bu kadınların çoğuna akla gelebilecek en şiddetli şekillerde tecavüz edildi. Kimi askerlerin tecavüze planladıkları şekilde devam edemeyecek kadar sarhoş olduğu bazı durumlarda kırık şişeler kullanılırdı. Bunun korkunç yaralar açtığını ayrıca belirtmeye dahi gerek yok. Sonuç olarak birçok kadın öldü ve birçoğu da intihar etti. (Beevor 2003, s. 51-71)

Bu korkunçluklarla başa çıkma çabası içinde cevapsız kalan sorular şunlar: Eğer insan olarak görmeme propagandası askerlerin ahlaki bakışlarının çok derinlerine sızdıysa, bu kadınlara (dişi kurtlara) yönelik davranışları nasıl açıklanacaktı? Ama eğer böylesine sert propaganda yapıldığında dahi derinlere işlemiyorsa, genelde işler mi? Hiç olabilir mi?

Bu, bizi hem önemli hem de yüzleşmemiz gereken bir ihtimalle baş başa bırakıyor: İnsanlar, şiddetli bir şekilde aşağılayıcı ve insanlık dışı muamele ettikleri kişilerin hemcinsleri insanlar olduklarını tamamen biliyor olabilir ve etrafı az çok ince bir yanlış bilinç kabuğuyla kaplı olabilir. Ve yine de belli bazı toplumsal şartlar altında –bu bölümde yüzeyini ancak biraz kazıyabildiğimiz– insanlar, hemcinsi olan insanları *kitlesel* olarak katledebilirler, onlara işkence ve tecavüz edebilirler.[40]

[40] İlginç bir biçimde, Beevor (2003), Sovyet askerlerinin Berlin'deki insanlara yönelik imrenmelerini vurgular; Berlinliler onların hayal edebileceklerinden çok daha rahat yaşayabiliyordu. Sovyetlerin birçok yastık ve pikeyi –örnek rahatlatıcı nesneler– öfkeli yok edişinin çarpıcı örneğini verir, Berlin sokakları kar fırtınasına bürünmüş gibiydi (67). Almanya'da 1933 öncesi artan antisemitizm, yakın zamandaki tarihi açıklamalarda Yahudilere duyulan imrenmeyle yaygın olarak açıklanır. Örneğin bkz. Amos Elon *The Pity of It All: A Portrait of The German – Jewish Epoch, 1743-1933(2013)* ve Götz Aly'nin *Why the Germans? Why the Jews? Envy, Race Hatred, and the Prehistoy of the Holocaust* (2014).

Kadınlar, Fazlasıyla İnsan

Peki o zaman birçok insanı –hatta göründüğü kadarıyla birçok propagandacıyı da– hümanizmin doğru olduğuna inandıran nedir? Bu bölümün son kısmında yukarıda bahsedilenlerden daha az bariz olan ve diğerleri ile birlikte kadınları insan olarak görmeme ve muamele etmemeye sebep olabilecek iki ihtimale değinmeme izin verin. Ama bu iki ihtimal de benim diğer insanları insan olarak tanımamanın nadir olduğuna dair şüphemi, özellikle de 4. bölümde bahsedilen dinamiğe tabi kadınlar söz konusu olduğunda gidermiyor. Aksine, her biri tekrardan kadının insanlığını varsayıyor.

İlk nokta, basitçe kuraldışı olarak görülmesi nedeniyle, diğer insanların kuraldışı davranışlarının sonucunda oluşan algılara ilişkindir: Alışıldık insanı, fazlasıyla insanı, toplumsal rolleri, ilişkileri veya yükümlülükleri tersine çevirmeyi içerir. İkincisi ise kadını "kendi silahıyla vurmayı" içerir; ki bu ondan, o kadın veya onun türü tarafından *istenmeyen kişi* ya da hatta insandan aşağı –çoğunlukla hatalı ve adil olmayan şekilde– olarak *muamele gördüğü* insanlar adına *öç* almadır. Erkeğin yaraları, kadının bakışlarında özne, onun ilgisinin odağı veya hassas ihtimamının yararlanıcısı olmamaktan kaynaklanan gayrimeşru bir hak duygusunun tatmin edilememesi nedeniyle olabilir. Erkek hak ettiğine inandığı ve hissetmeyi beklediğinden daha az insan veya belki de hatta daha az *insan* olarak görülmüş hisseder. Ve erkek böylece misilleme yaparak iyiliğin (olmayan iyiliğin) karşılığını (fazlasıyla) verir.

Bu noktaları sırasıyla değerlendireceğim.

Birinciye ilişkin olarak: İnsan olarak tanınmanın bir parçası, kişinin toplumsal senaryolarda belli rollerde ve ilişkilerde grup üyelikleri veya kimlikleri (ve diğer şeyler) dolayısıyla yer almasını içeriyor.[41] Bunun nasıl (kötü) muamelenin

---

Beevor, Antony, *Berlin'in Düşüşü 1945*, Yapı Kredi Yayınları, çv. Nurettin Elhüseyni, s. 51-71, 67

Joel Sati'ye Berkeley Kaliforniya Üniversitesinde verdiğim bir ko-

şiddetli biçimlerine yol açtığını gördük. Ama birinin senaryodaki ona atanmış kısmını oynaya*maması* ya da bir çeşit rol değişimini denemesi, korkmuş tepkiler, bir "şaşakalma" hissi ortaya çıkarmaya gebedir. Bu kişi "dışarıda" olarak algılanabilir, belki de itici, tuhaf ve ürpertici. Hatta tekinsiz veya robotumsu olarak dahi algılanabilir: sanki sadece ilgili hareketleri ardı ardına yapıyormuşçasına, rolünün içindeki bir sahtekârmış gibi. Yalnız bu, onların tamamen insan olmaktan daha aşağı algılandıkları anlamına gelmez. Bu, birinin davranışlarının, bu davranışlar toplumsal olarak kuraldışı gözüktüğünde ortaya çıkabilecek, *şüpheyle* ve hatta tiksinmeyle veya korkuyla görüldüğü anlamına gelir. Kadın senaryodaki kendi kısmını oynamıyordur. Ve bu sebeple onun karakteri veya kişiliği hakkında ya da onun bir karakteri ya da kişiliği *olduğu* hakkında ciddi şüphelerimiz oluşur.

Şu örneği ele alalım; Albert Camus'nün *Yabancı*'sında* (1946) "küçük robot kadın" ile Meursault iki farklı bağlamda karşılaşıyor. İlkinde Meursault onu bir restoranda yemek sipariş ederken görüyor. Kadın oldukça kasti davranıyor. Meursault açısından kadının failliği dikkat çekicidir. Ve bu, yani onun oldukça insani ve oldukça toplumsal bir davranış içinde olması, biz okuyucular için de dikkat çekici olabilir. O, Meursault ile de aynı şeyi yapıyor, kendi başına dışarıda yemek siparişi veriyor. İşte Meursault'un onu tasvir edişi:

> O sırada başlangıç yemekleri geldi, kadın hepsini bir çırpıda silip süpürdü. Bir sonraki tabağı beklerken yine çantasından mavi bir kalemle, haftanın radyo programını veren bir dergi çıkardı. Neredeyse bütün yayınları büyük bir itinayla, teker teker işaretledi. Derginin tamamı on iki sayfa olduğundan, yemek boyunca aynı işi titizlikle yapmaya devam etti. O hâlâ aynı özenle işaretlemeye çalışıyorken, ben yemeğimi bitirmiştim bile. Sonra

---

nuşmada bu bağlantıya ilişkin sağladığı değerli içgörüsü için teşekkür ederim.

Camus, Albert, *Yabancı*, Can Yayınları, çv. Ayça Sezen, s. 13, 45-6, 49, 57-8, 96.

> kalktı, bir robotu andıran aynı ani ve kesik hareketlerle ceketini giydi ve çıktı gitti. Yapacak başka işim olmadığı için ben de arkasından çıktım, bir süre onu takip ettim. Kaldırımın kenar taşlarının üzerinde inanılmaz bir hızla ve güvenle, arkasına bakmadan, dosdoğru yürüyordu. Bir noktada onu gözden kaybedince geri döndüm. Tuhaf bir kadın, diye düşündüm, ama onu çabucak unutuverdim. (1946, s. 45-6)

Kadın yalnızca garsonla etkileşime, bir kişilerarası mübadeleye girmekle kalmıyor, ama zihnin ve özerk failliğin birçok diğer gücünü ortaya çıkarıyor: kadının tercihleri var ve buna göre sipariş veriyor, dergisini okuyor, plan yapıyor (radyo programını) yazıyor, hesaplıyor ve Meursault'yu aşan "pek sıradışı bir hızda" yürüyor. Özünde ikisi aynı toplumsal senaryoda aynı kısmı beraberce oynuyorlar. Ama bunları bir kadın yaptığında, bu davranış garip, hatta komik gözüküyor. Buna bağlı olarak kadın bu rolde yersiz ve her nasılsa ikna edici olmayan, sahte hatta doğrulanabilir şekilde robotsu duruyor. 2016'da başkanlık için yarıştığında bunların oldukça benzeri (robotsuluk suçlaması da dahil olarak) Hillary Clinton için söylenmişti (bkz. 8. bölüm). Burada da Clinton tarihî olarak erkeklere ayrılmış bir rolü oynuyordu – ve bir erkeğe *vermesi* beklenen bir şeyi talep ediyordu. Demek ki: birçok insanın Hillary'e vermesi beklenecek olan destek ve ilgi (diğer şeylerle birlikte Trump'a karşı kuvvetli karşı duruş sebebiyle), onun durumunda ondan alıkonuldu.

Meursault'nun "küçük robot kadın" ile bir sonraki karşılaşması mahkemede gerçekleşir. O zamana kadar, ona gözlerinden ateş püskürerek bakmış ve onu *insan olmayan* şekilde, tıpkı bir nesne veya engelmiş gibi hissettirmiş olan "Arap"ı vurmuş ve öldürmüştür. Bu, kendini nesne hissedişi, bilhassa tıpkı bir kaya veya bir ağaç gibiydi, özellikle de kendi iradesi olmayan hareket ettirilebilir bir nesne gibi. "Araplar"la ilk karşılaştığında Meursault, arkadaşı Raymond ile dışarıdadır ve onların bakışının anlatımız üstünde –onun

zihninde– utandırıcı, taşlaştırıcı ve hatta insanlıktan çıkarıcı bir etkisi vardır, basitçe onun yönüne, onun esrarengiz bulduğu bir biçimde bakmalarının. Şöyle ki:

> Sessiz sessiz bize bakıyorlardı ama kendilerine özgü bir edayla; taş ya da odunmuşuz gibi, ne eksik ne fazla. Raymond soldan ikincinin kapıştığı herif olduğunu söyledi, endişeli bir hali vardı. Yine de bunun artık kapanmış, eski bir mesele olduğunu ekledi... Biraz ötedeki otobüs durağına doğru ilerledik, Raymond Arapların peşimizden gelmediğini söyledi. Arkama dönüp baktım. Hala aynı yerde duruyor, aynı kayıtsızlıkla az önce ayrıldığımız yere bakıyorlardı. (49)

Yine, insandışılaştırmayı, ahlak felsefesinde gelenekselleşmiş olandan farklı bir yönde değerlendirme ihtiyacını görüyoruz: gözlemci veya yargıç olmaya dair yahut şüphe, hor görme, düşmanlık veya aldırışsızlık nesnesi olmak yerine ilgi ve hayranlık nesnesi olmaya dair gayrimeşru bir *hakkı olduğu* hissinin psikolojik bir dışavurumu. Böyle bir his, zulüm gördüğü saplantısına varan bir hissin etkisindeki kişilere yanlış şekilde bakanlar için oldukça tehlikeli olabilir. "Raymond'ın belalıları" tekrar plajda ortaya çıktığında böyle bir şey söz konusudur, sanki savunmasızlığını vurgulamak istercesine bu sefer yalnızdır. Konunun çözüldüğünü düşünen Meursault afallamıştır. Bir kaya, adamın yüzünü gölgeliyordur ve sıcaklık onun görünüşünü bulanıklaştırıyordur. Meursault, Raymond'ın altıpatlarını cebinden çıkarır ve korkutucu hortlağa doğru sıkar. Ölü bedenin üstüne dört el daha ateş eder, "kurşunlar iz bırakmadan saplanırlar" (58). Kurşunların isabet ettiğini gördüğü kadar duymuştur da. Ve Cezayir'de bir yabancının mahvı böyle gerçekleşir. An bitmiştir, Meursault'nun körelmiş, ama gerçek olan kendi insanlığına dair hissi onu cezaevine geri gönderir.

Şimdi "küçük robot" kadın, onun cinayet davasını gözlemek için ordadır. Kadın "erkeksi" bir kabanla gözlerini ona dikmiş şekilde tasvir edilir (96). Mahkeme salonundaki bir-

çoklarından sadece biri olsa da, Meursault onun oradaki varlığını ve onu yargıladığını (öyle sanar) keskin bir şekilde hisseder. Ve Meursault yargılandığını hissetmesinin etkisi her zaman, romanın başından itibaren, yönünü şaşırmak olmuştur. O, faillik hissini kaybeder, sanki karşısındaki taştan duvarmış gibi (ya da sonuçta değinilecek "donuk yüz deneyi" gibi) bir davranışla karşılaşmışçasına. Meursault'nun, annesini bütün bu olanlardan hemen önce kaybetmesi de bir tesadüf olmayabilir. Beraber yaşadıklarında annesinin gözleri, "her ne kadar çok nadiren konuşsalar da," onu odanın içinde takip ederdi. "Evdeyken anne, vaktini sessizce beni izleyerek geçirirdi," der ve bunu kafasına takmazdı (1946, s. 13). Birinin bundan çıkaracağı sonuç, sadece bunun işlerin olduğu şekilde olmasıydı. Belki de annesi böyle yaparak, bir annenin davranması gerektiği şekilde davranıyordu: ona göz kulak oluyordu.

Anlayışlı gözetimin eksikliğinden kaynaklanan yoksunluk belirtilerinin yanı sıra, ikinci bir benzer şekilde aleni olmayan insandışılaştıran davranışı böylece değerlendirmeye alınabilir. Bir failin benimsediği şekliyle toplumsal senaryoda kendi kısımlarını oynamayıp sadece bir temenni veya bir fantazi olarak anlaşılmayan ve failin gerçeklik algısını bozan kadınlara yönelik *intikam* fiilleri bulunur. Elliot Rodger uygun bir zaman diliminde, uygun "seksilik"te bir kadın tarafından arzu ettiği ilgiyi, alakayı, hayranlığı ve cinsel davranışları görmedi. Onun toplumsal senaryosu öylesine katıydı ki ve o, içinin öylesine derinlerine girmişti ki gizlice takip ettiği kadınların onu görmezden geldiğini, onlara hiç kendini tanıtmadığı halde, hissetti. Onların hikâyesi, Rodger'ı bir karakter olarak içermiyordu, ta ki Rodger kendisini zorla dahil edene kadar.

Ama gösterdiğim gibi, Rodger ne kadınları akılsız şeyler, nesneler, insan olmayan veya insandan aşağı yaratıklar olarak görüyordu ne de ataerkil düzendeki kadınlar için bu genel olarak doğruydu. Daha ziyade, bir kadın kendi insani yetilerini belirli kişilere *borçlu* olarak görülür, bu kişiler ge-

nelde onun hizmetlerine hak kazanacak erkekler veya beyaz üstünlüğünü de koruyan heteroseksüel ilişkilerden doğan çocuklardır. Bu, bir kadın adına sırasıyla babasının, kocasının ve damadının vb kişinin konuşması olarak, kadının hukuki anlamda ehliyetini sınırlayan ve kadınların ailenin erkeğine ekonomik, hukuki gibi çeşitli şekillerde tabi olmasına ilişkin yasaların* fiili durumdaki mirası olarak tahayyül edilebilir. Ve bunun kadınları genel olarak birinin *annesi, kız kardeşi, kızı, ninesi* yapan şeyin parçası olması da makul: Kadın her zaman birinin bir şeyidir ve belki de hiçbir zaman kendi başına bir kişi değildir. Ama bunun nedeni, kadının bir kişi olarak görülmemesine ilişkin değil, daha ziyade kadının kişiliğinin başkalarına –bakım emeği, aşk ve sadakat biçimlerinde– *bağlı* olarak görülmesidir.

Üstüne kadının kişisel hizmetleri, onun bakım yörüngesinde† olanlar, onun ilgisine alacaklı görülenler için insanlaştırıcı bir psikolojik etkiye sahiptir. Bu sebeple kadın, erkeğe onun hakkı olarak görüleni, beslemek, hayranlık duymak, anlayışlı olmak, ilgilenmek gibi çeşitli biçimlerde vermezse, *erkek* daha az insan, tıpkı Elliot Rodger'ın kendini bir yerde tasvir ettiği şekilde "önemsiz küçük bir fare" gibi hissetmeye bırakılabilir. Sonrasında erkeğin intikamı, karşılığında *kadını* insan olmaktan çıkarma olabilir: konu kadına kişi olmadığı hissettirmeye geldiğinde, kadını kendi silahıyla vurmak. İşte Rodger'ın sözde manifestosunun (gerçekten daha ziyade bir hatırat; kendi karakteri öngörülü, acınası ve daima merkezde) başlangıcı:

> İnsanlık... Bu dünyadaki acılarımın hepsi insanlığın elinden oldu, özellikle de kadınların. Bu insanlık, bir tür olarak ne kadar zalim ve sapkın olduğumu anlamamı sağladı.

---

* Coverture Law (evli kadının statüsü yasası) evlendikten sonra bir kadının tüm yasal haklarının kocasına geçmesidir. Bu yasaya göre evli kadınlar dava açamaz, alım satım yapamaz ya da imza bile atamazlar –ed.n

† Incel alt-kültüründe "orbit/yörünge" kadınların çevresiyle ilişkisinin anlatılmasında en yaygın şekilde kullanılan kavramdır –çn.

> Tüm istediğim insanlığa uyum sağlamak ve insanlar arasında mutlu bir yaşam sürmekti; ama dışlandım ve reddedildim, yalnız ve önemsiz şekilde var olmaya katlanmaya zorlandım, bunların hepsi insan türünün dişilerinde, bende değer görme yetisi olmamasından kaynaklanıyordu.

"Benim Sapkın Dünyam" açıldıkça ya da daha ziyade çözüldükçe, cinsiyetlerarası savaş, Rodger için bir metafor olmaktan daha fazlasıdır. Ama düşmanlık görülmemiş bir muhtaçlık hissinden ve buna müteakip savunmasızlık hissinden doğuyor ve bazen kişilerarası saldırganlığı kışkırtıyor. Rodger bu kadınlardan, tıpkı güvensiz şekilde bağlanmış çocukların (en azından popüler bağlanma teorisinde) annelerinin (tipik ve etkili olarak), onları bir yabancıyla bıraktığında bundan nefret etmeleri ve onlara öfkelenmeleri gibi nefret ediyor. Çocuk, kendini yardıma muhtaç ve yalnız bıraktığı için anneden nefret eder. Çocuk, annenin zamanı, dikkati, ilgisi ve bakımı üstünde hakkı olduğunu hisseder ve onu yoğun olarak sevebilir, ama tıpkı kıskançlıkla korunması gereken kişisel bir mülk gibi yapar bunu ve kadın, çocuğa ihanet etmemeli, sözünden dönmemeli ya da onu hayal kırıklığına uğramamalıdır. Bunun bir benzeri, Rodger'ın onu cinsel olarak reddeden kadınlara yönelik nefretinde görülebilir. Onlar, toplumsal tecrittin ve dışlanmışlığın algılanması yoluyla, Rodger'ı insan değilmiş gibi hissettirir. Bu yüzden de Rodger şu sonuca varıyor:

> Ben insan ırkının bir parçası değilim. İnsanlık beni reddetti. İnsan türünün dişileri asla benle eşleşmek istemedi, bu durumda kendimi nasıl insanlığın bir parçası olarak görebilirim? İnsanlar beni asla aralarına kabul etmedi ve neden böyle olduğunu artık biliyorum. Ben insandan fazlasıyım. Ben onların hepsinden üstünüm. Ben Elliot Rodger'ım... Fevkalade, muhteşem, yüce, üstün... ilahi! Ben yaşayan bir Tanrı'ya en yakın olanım. İnsanlık iğrenç, baştan çıkmış ve fena bir tür. Benim amacım onların hepsini cezalandırmak. Dünyayı ve ona dair yan-

> lış her şeyi temize çıkarıp arıtacağım. İntikam Gününde, gerçekten güçlü bir Tanrı olacağım; saf olmayan ve baştan çıkmış gördüğüm herkesi cezalandıracağım. Eğer dişiler benden cinsel olarak hoşlansaydı, yaşayabileceğim inanılmaz ve mutlu hayat üstüne düşündüğümde, bütün varoluşum nefretimin alevlerini tutuşturuyor. Beni mutlu bir hayattan mahrum ettiler ve karşılığında ben de onların hayatını alacağım. İşte bu adil olandır.

Burada da bitirmiyor. Bir sonsözle daha devam ediyor:

> Kadınlar bu dünyada adaletsiz her şeyi temsil ediyor ve dünyayı adil bir yer yapmak için yok edilmelidirler. Yalnız birkaç kadın üreme amacıyla esirgenebilir. Bu kadınlar kapatılıp gizli laboratuvarlarda üreyebilir. Orada yavru üretimi için sperm örneklerinden suni olarak dölleneceklerdir. Sapkın doğaları üreme yoluyla yavaşça azalacaktır.

Bu, kulağa *Dr. Strangelove* (1964) filminin mutsuz bir başka sonu gibi geliyor.[42] Eğer Rodger'ın ateşli silah edindiği ve eyleme geçtiği gerçeği olmasaydı, gülmemek çok zor olurdu.

Rodger'ın adalet hissi (ya da bundan yoksunluğu) ataerkinin deliliğini ve yönetimini de içeren narsistik bir kuruntuya dayanıyor. Ataerkil ideoloji genelde kadınları, ahlaki ve toplumsal hayatta *verici* insanlar olarak konumlandırıyor, bu konumlandırma da onların insanlığına karşı gelmemekle birlikte, hatta insan olduklarını varsaymaktadır. Ama ayrıca kadın, erkeğe boyun eğmeye tereddüt eder veya bunu reddederse, ilgisine yönelik taleplerle, vücudunun ele geçirilme-

---

[42] Dr. Strangelove'ın bir maden kuyusunda yeraltı üreme laboratuvarı kurma planını hatırlarsak:

> Turgidson: Doktor, her on kadına bir erkek gibi bir orandan bahsettiniz. Şimdi bu, en azından erkeklere ilişkin olarak, tek eşli cinsel ilişki olarak adlandırılan şeyin terkini gerektirmez mi?
> Strangelove: Ne yazık ki evet. Ama biliyorsun ki bu, insan ırkının geleceği için gerekli bir fedakârlık. Açmam gerekirse her erkeğin fevkalade... biçimde *hizmet* etmesi gerekecek, kadınlar yüksek uyarıcı doğası olan cinsel niteliklerine göre seçilecek.

siyle ve yere serilmesiyle (ya da daha kötüsüyle) sonuçlanır. Bu hareketlerin yöneldiği kadınların bu hareketlerle karşılaşma şekli veya bunların toplumsal anlamı açısından, bu hareketlerin kendisi insanlıktan çıkaran bir niteliğe sahip olabilir de olmayabilir de. Her koşulda inanıyorum ki, en temel şekliyle bu hareketler, kadının (orada bir kadın olarak) bir kadın olarak bulunması ve bu sebeple de o kadının genelde (ilk ve öncelikli olarak erkeğe) ahlaki mal ve hizmetlerin sağlayıcısı olarak konumlanması hissinden doğuyor.

Ataerki sonrası olarak varsayılan düzenlerdeki feminist toplumsal ilerlemenin devamında, mahrum kalmışlık zihniyetinin belirtilerini görmemiz anlam kazanıyor. Kadının ilgisine yönelik talep, arzı geniş çapta aştığında, erkeklerin yüzlerini daha önce onlar için bilinmez olan kadınlara çevirmesi, laf atmayla ve ıslıkla internette trollemenin (alenen istismar edenden görünürde makul talepler olan mantıklı tartışmaya kadar, ki bu ne yazık ki bazen küçümseme, hakaret yahut açüklamayla sonuçlanır) çeşitli biçimleriyle şaşırtıcı değil. Kamusal alanlarda, kadınlara birçok (erkek) yabancı tarafından gülümsemesi söylenir veya özellikle de "kafasının derinliklerde bir yerde" veya "kendi küçük dünyasında" gözüktüğünde, bir başka deyişle kendi düşüncelerinde, ilgisi dışarıya değil kendine yönelik odaklanmış gözüktüğünde ne düşündüğü sorulur. Bu jestler, onu ya bakmaya ya da taş duvar kesilmeye zorlar ki bu bir tepkinin olmamasından ziyade bunun tutulmasıdır. Yani kadının sessizliği buz gibi, doğal ifadesi ise suratsızdır. Onun bakmaması hiçe saymak, edilgenliği ise saldırganlıktır.

Ama bir buz kraliçesinin, bir kevaşenin, bir baştan çıkarıcının –yahut bir meleğin– hepsinin ortak bir yanı vardır: Hepsi insandır, hepsi fazlasıyla insan dişi karakterlerdir.

ERKEKLERİ AKLAMAK

Soylu Brutus, muhteris dedi Caesar için:
Öyle idiyse, ağır bir suç bu.
Ve Caesar bütün ağırlığıyla ödedi suçunu.
Burada Brutus ve ötekilerin izniyle
(Çünkü Brutus şerefli bir insandır,
Ötekiler de öyle, hep şerefli insanlardır)
Konuşmaya geldim Caesar'ın cenazesinde.
Dostumdu; vefalı ve dürüsttü bana karşı;
Ama Brutus muhteristi diyor:
Brutus şerefli bir insandır.
Caesar nice esirler getirdi Roma'ya,
Fidyeleriyle devlet hazineleri doldu:
Bundan ötürü mü muhteris göründü Caesar?
Fakirler ağlayınca gözleri yaşarırdı;
Bir muhteris daha katı yürekli olsa gerek,
Ama Brutus muhteristi diyor,
Brutus'sa şerefli bir insandır.
Geçen bayram hepiniz gördünüz,
Krallık tacını üç kez sundum ona,
Üçünde de almadı. İhtiras denir mi buna?
Ama Brutus muhteristi, diyor;
Brutus'sa şerefli bir insandır, şüphesiz.
Ben Brutus'a karşı konuşmuyorum, hayır;
Bildiğim kadarını söylüyorum yalnız.
Hep sevdiniz onu bir zamanlar,
Boşuna da değildi elbet sevginiz;
Sonra ne oldu da yanmıyorsunuz ölümüne?
Ey Düşünce, yırtıcı hayvanlar arasına kaçmışsın;
İnsanlar yitirmiş akıllarını...

Daha dün Caesar'ın bir sözü
Dünyadan daha ağır basardı.
Şimdiyse serilmiş yatıyor şurada,
Bir dilenci bile eğilmez olmuş önünde.
Ah kardeşler! Ben yüreklerinizi, kafalarınızı
Azdıracak, ayaklandıracak bir insan olsaydım,
Brutus'u da, Cassius'a da kötülük edebilirdim;

Ama, bilirsiniz, şerefli insanlardır onlar.
Onlara kötülük etmek istemem. Bir ölüye,
Kendime ve sizlere zararlı olmam daha doğru
O şerefli insanlara kötülük etmekten.
Antonius, *Julius Caesar,* III. Perde, II. Sahne*

Cinayet Nasıl Yanınıza Kar Kalır?

Bu bölüme iki kısa cinayet hikâyesiyle başlayacağım. Bu hikâyelerin mağdurlarının ikisi de kadındı ve iki baş şüpheli de mağdurlarla yakın ilişkisi olan erkeklerdi. Davaların ikisinde de erkeğin hikâyesi görünüşte cinayet olan bu vakaların kadının erkeği kumpasa düşürmek için özenle planlamış olduğu noktaya varana dek yeniden yazıldı. Bu iki davanın birinde erkeğin masum olduğu ortaya çıktı. İkincisinde ise, hikâye şu soruyla devam ediyor: Erkeğin yanına kâr mı kalacak? (Tahtaya vurun.)

İki hikâye de kurgu; ama yine de ikisi de oldukça dikkat etmemiz gereken yaygın kültürel anlatının örneklerinden. Bu anlatı, zorlu bir müşterek gayreti, yani belirli erkeklerin masumiyetini sürdürmek, onların namusunu savunmak ve onları önceden ya da uygun yetki olmadan affetme gayretini yansıtsa ve sürdürse de tamamen kabul edilmiş değil. Birçok davada, kadının sözlerinden şüphe etmenin temeli ne kadar zayıf olursa olsun ilk olarak bu "şüpheden sanık yararlanır" ilkesini mağdur-suçlayan kişi üstünden faile genişletmeyi içerir. Bu yüzden bu "aklayıcı anlatıları" (ifade ettiğim şekliyle) Miranda Fricker (2007), José Medina (2011) ve Gaile Pohlhaus Jr. (2012) tarafından kuramsallaştırılmış tanıklık adaletsizliği kavramıyla bağlayacağım. Sonrasında Kristie Dotson ve Marita Gilbert'in (2014) "şüpheli kaybolmalar" ve kamusal söylemde belirli öznelerin buna eşlik eden görünmezliğine ilişkin çalışmasının sağladığı içgörüden yararlanacağım.

* Shakespeare, William, *Julius Caesar*, İş Bankası Kültür Yayınları, çv. Sabahattin Eyüboğlu.

Argümanımı kurarken kendimi, hepsinde değilse de çoğunda asli ayrıcalık biçimlerinden yararlanan erkeklerle sınırlayacağım.[1] Ve bunun bizim dikkatimizi, kadının anlatıdan silinmesinden başka yere çekme derecesi oldukça ilgi çekicidir. Bunu bir karanlık bir sanat, büyü olarak düşünün: kaybolan kadın numarası.

Ama bunu söylerken, daha az ayrıcalıklı erkeklerin tipik olarak bu konudaki dinamiklere karşı savunmasız olduğunu kabul etmek de önemlidir. Doğrusu istenirse, gösterilmek istenen şeyin bir kısmı da budur. "Kötü adamlar"ın, "iyi adamlar"dan aşırı Maniheist (yani siyah-beyaz) bir şekilde, canavarlar, psikopatlar, sapıklar ve pedofiller olarak ayrılması gereklidir. Bu ayrım, eğer ayrıntılara dikkat edilmezse, basitçe isabetli olandan derin ve sistemli adaletsizliğe kadar farklılık gösterir. İşte bu, yine aynı, birbirine kenetlenen

---

[1] En sonunda, eril kefaret için sorunlu bir teklifin parçası olarak ahlaki ve siyasi kaygıların ne kadar önemli olabileceğini göstererek standart karmaşıklığı araştırmak isterdim. Zımni önyargıya ilişkin kaygılarının rolü başarılı internet radyo programı *Serial* tarafından yayımlanan aklayıcı anlatı olduğundan, şüphelendiğim (ama tartışmak için yeterli alanımın bulunmadığı) olayla karşılaştırın. (Sarah Koenig'in sunduğu, WBEZ Şikago ortaklığı ile yapılan, 1. sezon, 2014 https:// serialpodcast.org/ season- one)

Burada kendimi, bu tür önyargılarla ilgili görünürdeki kaygıların, açık sempatiyi meşrulaştırmak için çok az şey yaptığını ve on beş sene öncesinde ikisi de lisede iken, eski kız arkadaşı Hae Min Lee'nin öldürülmesinden hüküm giymiş olan Adnan Syed'ı bazen açıkça aklama arzusuna ilişkin kısmına kadar daraltıyorum. Her ne kadar ırksal önyargılar Müslüman olan Adnan'a karşı etkili olacaksa da, ona karşı tanıklık eden ana tanık olan Adnan'ın Afrikalı-Amerikalı arkadaşı ve akranı Jay'e karşı da etkili olurdu. Bir de Hae Min Lee'nin anlatısının silinmesi vardı –kadın düşmanlığının bu biçimine, 3. bölümde ifade ettiğim gibi, Asyalı-Amerikalı kadınlar orantısız şekilde saldırıya açıktır. Bu bölüm, internet radyo yayını tarafından makul şekilde gösterilen bir başka genel soruna değiniyor: "harika oğlanlar"ın ve "iyi adamlar"ın aklanması ve mazur görülmesi. *Serial* sırasında, Adnan'ı cinayet zamanından bilen kişiler tarafından bu etiketlerin ikisi de ona takıldı.

Dikkate değer bir başka şey: Hae Min Lee boğularak öldürüldü, ki bu cinayetin erkek bir sevgili tarafından işlenme ihtimalini önemli ölçüde (giriş bölümünde tartışıldığı şekilde) arttırır.

ve dinamik sosyal mekanizmalar kümesinin bir parçasıdır: Bu canavarların varlığı kahraman olması gereken ayrıcalıklılarla oldukça onur verici bir tezat üretir.

Bu ve sonraki bölümdeki yöntemim, kendine yuva yapmak için kullanacağı parlak, ufak tefek şeylerin toplayıcısı bir felsefi çardak kuşununki olduğundan kullandığım örnekler güncel olacaktır. Devamında, örneklerimi aşağı yukarı aynı zamanda ve mekânda ortaya çıktığı için yaşadığım kültürel anın bir parçasını oluşturacak şekilde televizyondan, siyasetten, haberlerden, romanlardan, sosyal bilimlerden ve etnografilerden alacağım.

Ama bu bölümdeki dinamik, ataerkinin kendisi kadar eskidir. İyi adam yanlış bir şey yapamayacağından ona yönelik söylenen kötü bir şey duymayız. Bunu "şerefli Brutus" sorunu olarak adlandırıyorum. Şu ifadenin kısaltılmış ve uyarlanmış bir hali olarak:

> O kadın benim arkadaşımdı, bana inanırdı ve adil davranırdı –en azından bildiğim kadarıyla. Ama Brutus yalan söylediğini söylüyor. Ve Brutus iyi bir adam.

Buradaki *içkin doğru gerekçelendirme* nadiren *mefhum-u muhalifini* gösterir. Diğer bir deyişle, "o onu, bu bunu söyledi" ya da "kadının sözlerine karşı adamın sözleri" durumlarında, erkeğin "namuslu adam" veya "iyi adam" olduğu önermesinden, *kadının* doğruyu söylediğini gösteren daha güçlü delile uygun şekilde dikkat etmek yerine, kadının yalan söylediği ya da isterik olduğu sonucuna ulaşıyoruz. Ve devamında adamın güvenilir olduğuna dair ortak faraziyemizi sorgulamıyoruz dahi –Brutus'un acımasız ihaneti üstüne Antonius'un acı öfkesi bir yana.

Antonius ünlü söylevinin sonunda yıkılır, "namuslu Brutus"u bir hain ve bir sahtekâr olarak ifşa etmiştir. "Üstüme gelme," der, "kalbim orada, Caesar ile birlikte tabutta ve ben bana geri gelene kadar durmalıyım." 2016 başkanlık seçimlerinin hemen arkasından yazıyor olduğumdan şunu söylemeliyim: Bu hissi biliyorum.

Oğlan, Kızı Öldürür

Gillian Flynn'in çok satan romanı *Kayıp Kız* (2012), hikâyedeki iyi adamın tarafından başlar ve biter. Beş senedir evli olan Nick ve Amy alışılagelmiş şekilde mutsuzdur, Tolstoy gibi. (Belki de mutsuz çift motifi durum komedisinin bir ürünüydü.) İkisi de ekonomik durgunluk sırasında Manhattan'daki işlerinden atılmıştır. Bunun üstüne Nick'in büyüdüğü tipik bir orta batı kasabasına, onun hasta babasına bakmak için taşınmışlardır. Amy hâlâ işsiz, sıkılmış, kırılmış ve yalnızdır. Nick bir bar açmış ve yazarlık öğrencilerinden biriyle bir ilişkiye başlamıştır. Kalan zamanını bilgisayar oyunlarıyla ve derin düşüncelere dalarak geçirmektedir.

Sadede geleceğim. İşte hikâyenin yapısı: oğlan kızla tanışır, oğlan ile kız evlenirler, oğlan kızı yüzüstü bırakır, kız oğlanla ilgili hayal kırıklığına uğrar. Oğlan kızı öldürür –veya en azından öyle gözükür. Ama bunun bir aldatmaca olduğu ortaya çıkar: bu vakadaki kız *deli*dir.

Kız, oğlana beş senelik ilişkilerinin sahte bir günlüğünü yaratarak kumpas kurar. Kan temin etmeye ve sonucu pozitif çıkan bir gebelik testi sahtekârlığına kadar ileri gider. Kız, zengin bir eski aşığıyla kaçtıktan sonra fikrini değiştirir (hem vefasız hem de entrikacıdır). Oğlanın o kadar da kötü olmadığına karar verir. Kız seks sırasında tıpkı bir peygamberdevesi gibi, kontrolcü eski sevgilisini öldürür. Sonda da kız ve oğlan tekrar bir araya gelir.

2012 yılından bu kitap, bir *New York Times* çok satanıydı ve 2014 yılında uyarlanan filmiyle de çok iyi gişe yaptı. Baş kadın karakter Amy'i tasvirinden dolayı, kadın düşmanlığı sebebiyle Flynn (senaryoyu da kendisi yazdı) geniş çapta eleştirildi. Film çıktıktan sonra Flynn şöyle yazdı:

> Aşağı yukarı yirmi dört saat boyunca hakkımda yazılanlar üzerine düşündüm durdum, tam da şöyleydim: "Feminizmi öldürdüm. Neden bunu yaptım? Lanet olsun. Bunu yapmak istememiştim." Sonrasında çabucak ne yazdığıma ilişkin rahat hissettim.[2]

[2] Cara Buckley, "Gone Girls, Found," *New York Times*, 19 Kasım 2014,

Gerçekten de lanet olsun – her ne kadar bu kadar kısa sürse de. Ama buradaki bağlantıları tanımada Flynn hiç de yalnız değil. Eril tahakkümün korunmasındaki haddini aşan müşterek yatırımımız düşünüldüğünde, böyle yapmak için gidebileceğimiz noktaların ne kadar uç olduğuna dikkat etmeme eğilimindeyiz. Merkez kendini tutarken ne dayanak noktasını ne de serpintiyi fark ediyoruz.

Beni bu kitabı yazmaya ilk iten şeyin bir kısmı da değerlendirmenizi istediğim cinayet vakalarından ikincisine dair söyleyecek çok az şeyim olması sebebiyle, kendime dair hayal kırıklığımdı. Bu vaka, Coen Kardeşlerin 1996 yapımı filmi *Fargo*'nun 2014'te televizyona uyarlamış halinden alınmıştı ve Coen Kardeşler de dizinin ortak yapımcıları olarak listelenmişti. Yalnız filmdeki ana karakterin aksine, bu karakterin güncellenmiş muadilinin –dikkat çekici biçimde ismi değiştirilmiş Lester Nygaard– ismi Pearl olarak değiştirilmiş (filmdeki adı "Jean" idi) karısını kaçırmak gibi bir planı yoktu. Filmde ne oluyorsa, adamın yaptıkları yüzündendi. Olacağı belli olsa da aynı zamanda kendiliğindendi. Hadım edilme utancından doğan şiddetli bir patlamaydı.

Hikâye, Lester'ın eski can düşmanı, yani lise dönemindeki sınıfından bir zorba olan Sam Hess ile karşılaşmasıyla başlar. Hess, Lester'ı aynı eski zamanlardaki gibi aşağıladığı sırada, bu sefer yanında seyirci olarak Hess'in külhanbeyivari çocukları vardır. Hess, lisedeyken Pearl'ün onu eliyle boşalttığını Lester'a söyler. Hess, Lester'ı hem metaforik hem lafzi anlamıyla dengesizleştirmektedir. Bunun üzerine Lester sendeleyip cam pencerenin üstüne yüzüstü bir şekilde öylesine sert düşer ki burnunu kırar.

Acil bekleme odasında Lester, gizemli bir yabancıyla ya da daha ziyade id'inin Billy Bob Thornton biçiminde vücut bulmuş hali olan Lorne Malvo ile tanışır. Lester ona olan-

---

https:// www.nytimes.com/ 2014/ 11/ 23/ arts/ talking- with- the-authors- of- gone-girland-wild.html.

ları anlattığında, Malvo intikam için Hess'in öldürülmesini önerir. Lester öneri karşısında önce afallar ve reddetmeye çabalar, ama inandırıcı olacak kadar hızlı şekilde değil. Bu sebeple ne olursa olsun Malvo yine de gidip bunu yapmaya karar verir. Hess'in striptiz kulübüne giden Malvo, Hess'in dansçılarından biri domalmış şekilde seks yaparken çıkardığı homurtular arasında Hess'e arkasından yaklaşarak kafatasının arkasından bir tornavida sokup onu öldürür. Hess, kadının üstüne yığılmadan önce, kanının sıçradığını ve isimsiz kadının omuzlarına ve boynuna bir çeşit erken boşalma gibi sıçradığını görürüz. Kamera uzaklara kayarken kadının feryatları ve çığlıkları duyulur.

Lester, Goliath'ının onun için katledildiğini öğrendiğinde, hem sinirlenir hem de cesaretlenir. Bunun üzerine evdeki çamaşır makinesini tamir etmeye karar verir. Lester'ın sönük kariyeri ve tuttuğunu koparan erkek kardeşine nazaran az ücretiyle beraber, çamaşır makinesinin bu bozuk sıkma devri, Lester ve Pearl'ün evliliğinde uzun süredir bir tartışma konusunu oluşturmaktadır. Durum, Lester'ın yatak odasında da bir hayal kırıklığı olduğunun ortaya çıkmasıyla daha da kötüleşir. Bir baba olmayı beceremememesiyle beraber Pearl de cinsel olarak tatmin olamamaktadır. Aşağıdaki tartışma sırasında Lester'ın seks yaparken kendisinin gözlerine bakamaması sebebiyle Pearl onu azarlamaya başlar.

Sahne, Lester'ın kıvançla Pearl'ü çamaşır makinesini tamir etmeyi becerdiğini göstermek için bodruma indirmesiyle başlar. Ama bu Lester'ın zafer ânı olmaz, hatta tam tersi bir durum olur. Sıkma devri eskisinden de bozuk halde döner. Bunu beceremediği olmasına sırıtan Pearl, daha da kötüsü, buna şaşırmaz.

Hikâyelerinin yapısı: oğlan kızı yüzüstü bırakır, kız oğlana alaylı şekilde güler, oğlan yaralı hisseder, sinirlenir ve kızın yüzünü çekiçle tekrar tekrar vurarak parçalar.[3]

[3] Sinema halinde karşılaştırılabilir olaylar yoktur ve hikâye oldukça farklıdır. Lester'ın sinemadaki muadili Jerry Lundegaard, paraya

Vır vır eden ve kocasını (kimileri "zavallı" sıfatını eklemeye de meyledebilir) hadım eden bir kadının sesi böylece temelli olarak kesilmişti. Muhtemelen sakınmazca izleyen gözlerimiz önünde kadının yüzünün giderek kana bulandığını artık bir yüz olmayana kadar izleriz, giderek özelliksiz bir et ve doku yığınına dönüşür. Pearl'ün gözleri artık orada değildir veya en azından görünmez. 4. bölümde belirttiğim gibi, Erik Erikson'a (1963) göre utanç, "dünyanın gözlerini yok etmek ister." Ama o zaman da iddia ettiğim gibi, bu sadece daha fazlasına veya daha iyisine hakkı olduğunu hisseden utanmışlar için doğru gözükmektedir -yani hayranlığını ve onayını bekledikleri öznelerin onlara yanlış baktığı veya hiç bakmadığı için bu özneleri yok etmek isterler. Geri kalanımız yüzümüzü saklamakla, kaçmakla veya donmakla yetineceğiz.

Lester yukarı bakar ve ne yaptığını fark ederek sarsılır, bakışları duvara bantla asılmış motive edici bir postere (şu an bariz biçimde kan sıçramış olan) yönelir. Posterde bir lüfer sürüsüyle akıntıya karşı yüzen bir kızıl eşkina vardır. Üstündeki yazı "Ya siz haklıysanız ve onlar yanlışsa?" der. Çok da incelikli değil. Bu poster çok sükse yapmıştı ve girişimci biri tekrar üretip Amazon'da satmıştı. Oradaki ürün açıklamasında şöyle yazar:

> *Fargo*'nun 1. sezonu boyunca tekrar tekrar ortaya çıkan balık motifi, Nygaard'ın bodrumunda bu posterin bulunmasıyla başlar. Bu sevimli ve karikatürümsü poster ilham verme amacı taşıyordu, ama karısını öldürdükten sonra kısa sürede Lester Nygaard'ın yeni mantrası oldu. Aynı Lester gibi, bu kan sıçramış posterde biz de ilham bulduk, ama ondan farklı olarak kendi karanlık güdülerimize karşı durmayı becerdik... Umarım siz de becerirsiniz!

Sevimli ve gerçek bir ilham kaynağı olması umuduyla.

---

muhtaç birisi olarak, fidye parasının çoğunu cebe indirmek için karısının kaçırılmasını ayarlamaya çalışır. Ama para ödediği kiralık katillerden biri, döneklik eder ve bunun yerine Jean'i öldürür. Sebebi de onun çok gürültülü olmasıdır.

Seyircilerin bunu 2014'te bir şekilde izlemek istemiş olması, bizim hakkımızda ve zamanın ruhuna ilişkin ne söylemektedir? Bunu evlerinde misafir kaldığım bir arkadaşım ve kocasıyla izlediğimde, hiçbirimizi kayda değer veya rahatsız edici bir şekilde etkilememiş görünmesi bize ne söylüyor? (Mısır patlatalım mı? Bir bölüm daha izlemek ister miyiz?) Bütün dizi, seyircinin Lester'la duygularını paylaşacağı ve onun en azından başlangıçta yanına kâr kalmasını isteyeceği varsayımları üzerine kuruludur. Eğer bunun şimdiye dek tarihî olarak hâkim olanı, özellikle de şanssızken, affetme eğilimimiz hakkında bir şey söylemediğini düşünüyorsanız, cinsiyetleri değiştirmeyi deneyin. Hiç bu şekilde cinsiyetlerin yer değiştirmiş olduğu vakalar olmadığından değil, ama nispeten azınlıkta olmaları ve şiddetin derecesinden çok daha şaşırtıcı nitelikleri olmalarından dolayı. *Thelma ve Louise* tabii ki de akla geliyor, ama o yirmi beş seneyi aşkın bir zaman önce çıkmıştı.[4]

"O onu/bu bunu dedi" ve "kadının sözlerine karşı erkeğinkiler" durumuna gelindiğinde, ataerkil düzeni koruma bakış açısından erkeğin tanıklığına öncelik vermek için bariz sebepler söz konusudur. Ya *kadın* haklıysa? O halde erkeğin, kendinin hatalı olduğunu göğüslemesi gerekirdi. Kadın daha güvenilir olduğunda, sözleriyle erkeği devirme gücü olurdu. Ayrıca bu güç, savaşmadan tahakküm kuranlar karşısında tarihî olarak tabi olmuşlara verilmeme eğilimindedir. Cinsiyetli hiyerarşilerin böylesine tersyüz edilmesi, kadın düşmanlığının vuku bulmasını fiilen engellemeye çalıştığı şeydir.

Bu, kadın düşmanlığı ve tanıklık adaletsizliği arasındaki bağı ortaya koyar.

---

[4] Editörüm Peter Ohlin'in gösterdiği iki diğer örnek; Jennifer Lopez'in *Enough* filmindeki karakteri ve *The Brave One*'daki Jody Foster'ın karakteri.

Hiyerarşi Korunmasında Tanıklık Adaletsizliği

Tanıklık adaletsizliği, yakın dönem analitik felsefesinde öne çıkan verimli bir konu oldu. Bu olgu, Miranda Fricker tarafından yapılan tanımla analitik felsefecilerin dikkatine sunuldu ve (birçok farklı betimlemeyle) Patricia Hill Collins, Charles W. Mills, Karen Jones, José Medina, Gaila Pohlhaus Jr., Kristie Dotson ve Rachel V. McKinnon ile birçok başka kişi tarafından kuramsallaştırıldı.

Fricker'ın (2007) gayet yerinde adlandırdığı üzere, tanıklık adaletsizliği "güvenilirlik ekonomisi"ndeki sistemik önyargılardan doğuyor. Bu, belirli bir toplumsal grubun üyelerinin, özellikle de bu grup tarihsel olarak ve bir raddeye kadar adaletsizce toplumsal anlamda tabiiyet altındaysa, başına bela oluyor.[5] Bu örneğe bağlı olarak tanıklık adaletsizliği, tabi grup üyelerinin bazı meseleler üstüne veya belirli kişilere karşı iddialarda bulunurken daha az güvenilir bulunmasını ve buna bağlı olarak *bilen* olmaya dair epistemik konumdan esirgenmesini içerir ve bu onların tabi grup üyesi olmalarıyla açıklanır.

Fricker'ın (2007) *Epistemic Injustice*'da tanıklık adaletsizliğine dair ilk örneği, *Yetenekli Bay Ripley* filmindeki Marge Sherwood'un nişanlısı Dickie Greenleaf'in babası tarafından kovulmasıdır. Marge, Dickie'ye en iyi arkadaşı olan filme adını veren anti-kahraman Tom Ripley tarafından fenalık yapılmış olabileceğine dair endişelerini dile getirdiğinde, Bay Greenleaf bunu dinlemek istemez. "Marge, dişil sezgiler bir yana ve gerçekler bir yana," der ve meseleye dair hem Marge'ın korkularının meşruiyetini hem de bunları ortaya koymasındaki duruşunu savar (2007, s. 9-17). O dö-

[5] Fricker (2007) bunun yerine "toplumsal kimlik gücü"nden bahseder ve bu daha yerel ve daha az tarihî tanıklık adaletsizliklerini de kapsar; mesela, belirli bir yöntem veya alanın destekçilerinin olumsuz olarak stereotipleştirilmesi (s. 28-29). Ama Fricker gibi, ben de burada ırk, cinsiyet, sınıf, engellilik, yaş ve cinsel geçmiş (seks işçisi olmayı da dahil ederek) ve bunların kesişimi gibi daha sistematik biçimlere yoğunlaşıyorum.

nemin (1950'ler) uygun (cinsiyetçi olarak okuyun) nesnellik standartlarına göre, Marge sadece mantıksız ve isterik bir kadındır.

Fricker'ın çizdiği çerçeveye göre, bir kişinin tanıklık adaletsizliğine maruz kalmasının iki farklı yolu mevcuttur. İlkinde bir kadın aslında olduğundan daha az *ehil* olarak görülebilir –bu, ona sağlanan güvene göre konuştuğu şey hakkında daha az şey bildiği veya inandığı şeye inanmasında daha az meşruiyet olduğu şeklindedir. İkinci olarak, bir kadın aslında olduğundan daha az *güvenilir* görülebilir– bu, dinleyicinin bakış açısında onun iddialarına sağlanan güvene göre daha az samimi veya dürüst olma olarak görülebilir. Bu olayda Bay Greenleaf, Marge'ın bu işte bir hainlik olduğuna dair şüphelerini onun *ehliyet*ini azımsadığı için savmış gözükür. Yalnız, bunun aslında sadece toplumsal alanın alt zemininde olanları gizleyen bir göz boyama (veya bilinçdışı meşrulaştırma) olduğunu kolaylıkla tahayyül edebiliriz. Belki de yaşlı Greenleaf bir alışkanlık gereği kadınların kontrolcü ve manipülatif olmalarından şüphelendiğinden, erkeklerin erkek gibi olup hakları olan eğlenceyi yaşamalarını engellemek için bir endişe maskesi taktığını düşünmektedir. Mesela, oğlu Dickie'nin bekârlığının sonunda "düğümü atana"* kadar en iyi arkadaşı olan Tom ile felekten son bir gece çaldığını hayal ediyor olabilir. Marge'ın sadece onların eğlencesini mahvetmek için endişelerini ortaya attığını düşünür. Herkes yalan söyler, ama kadınlar *yalancı*lardır.

Her ne kadar Marge Sherwood tanıklık adaletsizliğinin berrak bir tasvirini yapsa da, bu olgu genelde gizli ve bu sebeple daha sinsidir. Herhangi bir aleni düşünceyi bırakın ilgili toplumsal kategoriden dahi bahsetmeden insanların adaletsizce daha az güvenilir olarak baştan savılması, benim burada açıklamaya çalıştığım şey için önemlidir. Daha ziyade onların bir kadın veya beyaz olmayan bir erkek olarak

* Antikçağda Keltler'de evlilik ritüelinde müstakbel eşlerin birbirlerine bağlanmasına atıf yapan bir evlilik metaforu –çn.

algılanmaları, onların toplumsal kimliği dinleyicinin bilincinde büyük yer kaplamasa dahi, onların nasıl görüldüğü ve muamele edildiğini *belirler* ve *açıklar*. Bu dinleyici, onların tanıklığından şüphelenmesi veya argümanlarını ikna edici bulmaması yüzünden farkında olmadan olay sonrası meşrulaştırıcı bahaneler bulabilir ya da dinleyicinin hiçbir bilinçli sebebi bile olmayabilir.

Yani tanıklık adaletsizliği olgusu budur. Ama neden devamlılık gösterir? Toplumsal ve psikolojik temelleri nelerdir? Ne zaman, nerede ve niçin daha çok karşılaşırız?

Daha açık olmak gerekirse, şu dört soruyu birbirinden ayırmalıyız:

1. Tarihî olarak tabi grup üyeleri *ne zaman* güvenilirlik eksikliğinden mustarip olurlar?
2. Tarihî olarak tabi grup üyeleri *neden* güvenilirlik eksikliğinden mustarip olurlar?
3. Tarihî olarak tabi grup üyeleri gerçekten de hepsini kapsayacak şekilde güvenilirlik eksikliğinden mustarip *olurlar mı*? Yoksa bu güvenilirlik eksikliği daha çok çevreye –veya bağlama– bağlı olup bazen güvenilirlik *fazlasına* dahi yol açabilir mi?
4. Bu güvenilir eksikliklerinin ve fazlalıklarının ideolojik *işlevleri*, eğer varsa, nedir?

Bu soruların her birini sırayla cevaplandırmama izin verin.

1. Tarihî olarak taii grup üyeleri ne zaman güvenilirlik eksikliğinden mustarip olurlar?

Böylesine incelikli istatistik sorularını ayrıntılı bir biçimde cevaplandırmak, bir felsefeci olarak açıkça beni aşar. Fricker da böyle soruları ele almıyor. Yine de bu bölümde verdiğim (ve Fricker'dan alınmış) kurgusal örneklerde ve aşağıda vereceğim gerçek hayattan örneklerde tanıklık adaletsizliğinin ya açıkça ya da çok büyük ihtimalle bulunduğu pekâlâ *söylenebilir*. Bazılarına ilişkin analizime katılınmasa da asli olarak tamamının kenara itilmesine gerek yok. Burada asıl amaç, tam da herhangi bir örneğin uygun olup olmadığına

dair besleyici fikir ayrılıklarına imkân tanınması için olgunun biçimine göz atmak. Yine buna benzer olarak amacımız, olaydan çıkarmadan düşünsel olarak olgunun yaygınlığına karar vermek yerine, ortaya çıktıkça bu olgunun yaygın olduğu vaka tiplerini tanımaya çalışmak.

2. Tarihî olarak tabi grup üyeleri neden güvenilirlik eksikliğinden mustarip olurlar?

Fricker'ın bu soruya cevabı, "olumsuz kimlik önyargıları stereotipleri"dir. Bunu da şöyle tanımlar: "Bir toplumsal grup ve bir ya da daha fazla nitelik arasında hor gören bir bağlantı olduğuna dair yaygın inanış. Bu bağlantı da etik açıdan kötü bir duygusal yatırım sebebiyle karşı delillere direnç gösteren (tipik olarak epistemik kusurlu) bir genellemeyi de bünyesinde barındırır." (2007, s. 35)

Bu açıklama oldukça makul gözüküyor. Yalnız, Fricker burada duygusal yatırımın doğasına dair çok da bir şey söylemiyor. (Benzer bir eksiklik bazen zımni önyargı literatüründe de açıkça görülür.) Bu stereotiplere yönelik diğer sorular cevapsız kalmaya devam eder, ki bu sorulardan biri de ilgili karşı delile yönelik neden dirençli olma eğiliminde olunduğudur. Ayrıca tabi grup üyelerinin neden genelde *hem* ehil olmayan *hem de* güvensiz olarak görüldüklerini de merak edebiliriz. Bu iki stereotip çoğunlukla çakışan amaçlar güderler, ama bu algıların bir aradalığı kesinlikle duyulmamış değildir, hatta aslında 8. bölümde tartışılan ampirik delillerin onaylayacağı üzere bu bir aradalılık oldukça yaygın gözükmektedir. Bu nasıl açıklanır?

3. Tarihî olarak tabi grup üyeleri gerçekten de hepsini kapsayacak şekilde güvenilirlik eksikliğinden mustarip olurlar mı? Yoksa bu güvenilirlik eksikliği daha çok çevreye –veya bağlama– bağlı olup bazen güvenilirlik fazlasına dahi yol açabilir mi?

Fricker'ın kendisinin bir örneğiyle bağlantılı olarak, kısaca kabul ettiği şekilde cevap kesinlikle hayırdır. Buna örnek olan, Harper Lee'nin *Bülbülü Öldürmek* (1960) romanında

siyah bir erkek olan Tom Robinson'a, beyaz bir kadın olan Mayella Ewell'e tecavüz ettiği iftirası atılmıştır. Fricker:

> Tanıklık adaletsizliğine sebep olan türden ayrımcılığın bağlama bağlı olduğunun zaten üstünden geçtik: Maycomb kasabası hâkimleri, Tom Robinson'a çalıştığı hasat işlerine yönelik birçok konuda güvenebilirlerdi ve Herbert Greenleaf, sevgilisinin kayboluşu gibi, dişil sezgileri tarafından bozulmaya daha açık olan bir konu dışında Marge'a güvenebilirdi. (2007, s. 135)

Fricker buna aleni bir açıklama sunmuyor, ama tam da öncesinde şöyle bir önerisi var:

> Maycomb kasabasının daha ırkçı beyaz sakinleri dahi kimi meselelerde Tom Robinson'a epistemik olarak daha çok güvenebilirdi. Bu meselelerin, beyaz birinin ifadesine karşı gelmediği, zekâsının aşağı olmadığı imasını üretmediği ve bu zencinin haddini aştığını ima edecek bir konu olmadığı sürece gündelik işleri ve pratik anlamda gündelik meseleleri kapsadığına şüphe yoktur. İnsanın önyargısında tutarsızlık eğilimi, kayda değer epistemik güven ögelerinin nispeten değişmemiş kalmasını sağlayacak şekildedir. Birçok diğer bağlamda güveni eksilten güçlü bir ırkçı ideoloji için dahi. Bu tutarsızlık eğilimi psikolojik bölümlere ayırma mekanizmalarıyla ayakta tutulur. (2007, s. 131)

Yani burada Fricker'ın hem hiyerarşinin hem de ideolojinin rolüne dikkat çektiğini görürüz. Bu noktaları açmasa da ve onun söylemediklerini ona söyletmek istemesem de, bunların hem kendilerinin çok önemli olduğuna hem de aralarındaki bağın çok önemli olduğuna inanıyorum. İşte bu duygusal yatırımların makul *siyasi* temellerini anlamamızı sağlıyor: Mesela bunların ilgili toplumsal stereotiplerin altını destekleyen tanıklık ayrıcalığının kısmen sürdürdüğü ve bunlar tarafından sürdürüldüğüdür.

José Medina (2011), hiyerarşinin buradaki rolünü, hâkim grup üyeleri tarafından deneyimlenen fazla güvenilirliğin

tabi grup üyeleri için tanıklık adaletsizliğiyle sonuçlandığını, epistemik değerlendirmenin karşılaştırmalı ve çelişkisel –ayrıca zamana bağlı genişletilmiş– doğası üzerinden iddia ederek daha da açıklığa kavuşturuyor.

> *Bülbülü Öldürmek*'in kovuşturma aşamasında, tastamam bir güvenilirlik varsayımı işlemektedir: Beyaz kadınlar zencilerden daha güvenilirdir; beyaz erkekler beyaz kadınlardan daha güvenilirdir: hem (Atticus) Finch hem de savcı Mayella adına onun yapabileceğinden daha güvenilir sesler olarak tasvir edilmektedir. Güvenilirlik değerlendirmesinin karşılaştırmalı ve çelişkisel karakteri, sanık ve sorgulayıcısı etkileştikçe, seyircinin birinin güvenilirliği artarken aynı anda diğerininki azalmakta olduğu algısından da görülebilir. Tom'un ifadesinin itibarının düşmesi dışsal bir bağlantıdan bağımsız olarak gerçekleşmez, onun güvenilirliği onun etrafındakilerin güvenilirliğinden bağımsız olarak eksilmez, ama aslında sorgulayıcısına zımnen verilmiş epistemik yetki eliyle onun tanıklık yetisi azalır: Savcının, tanığa kıyasla duyguların ve makullüğün daha iyi bir değerlendiricisi olduğu varsayılır. (2011, s. 23-24)

Toplumsal hiyerarşiler ve tanıklık adaletsizliği arasındaki ilişki –özellikle de Charles W. Mills'in (1997) "bilmemezliğin epistemolojisi" olarak adlandırdığı şey ve ideoloji eliyle nasıl bu ikisinin bağlı olduğu– Gaile Pohlhaus Jr.'ın (2012) aynı örneği tartışmasında daha da aydınlatılır. Pohlhaus, Tom Robinson'un davasının kimin güvenilir olduğunu göstermede ve Tom ile Mayella arasında aslında olan şeyi göstermekte başarısız olmayı da aştığını gösterir. (Yani Mayella'nın Tom'a cinsel yakınlaşmaya çalıştığı ve Tom'un terslediği ve Mayella'nın babasının onu dövdüğü.) Daha ziyade delillerin ortaya çıkardığını kabul etmenin *reddi* vardır. Bu "dünyanın sistemli ve koordine bir şekilde yanlış yorumlanmasıdır" ve *iradeli* biçimde bir bilmemezlikten gelmedir (s. 731).[6]

[6] Pohlhaus böylesine bir bilmezlikten gelmenin neden özellikle sinsi

Peki bu reddediş neden? Evvela, Medina'nın yukarıda iddia ettiği üzere, Tom Robinson'un temize çıkması siyah bir erkeğin ifadesini beyaz bir kadınınkinin üzerine kabul etmeyi gerektirecekti, ki bu halihazırda var olan toplumsal hiyerarşilere karşıt olurdu (diğer beyazlara göre aşırı fakir ve aşağı statüde bulunan Ewell'in gözlerinde dahi). Ayrıca, Pohlhaus'un tartışmasının belirginleştirdiği üzere, Tom Robinson'un hikâyesine inanmak, beyaz bir kadının siyah bir erkeği cinsel olarak *arzulayabileceğini* idrak etmeyi gerektirecekti, ki bu da beyaz hetero-ataerkil düzen için bir lanettir. Beyaz kadınların bakışı beyaz erkeklere ayrılmıştır, yani böyle bir ilgiyi çeken siyah erkekler beyaz üstünlükçülük kapsamında tehditkâr –ve de bedensel bir tehdit– olarak anlaşılır.

Tom Robinson'un engelliliği Mayella'ya saldıramayacağını açıkça ortaya koysa da, bu, halihazırda var olan ırksal düzeninin devamlılığı için bedeni daha kolay harcanabilir veya gözden çıkarılabilir de kılıyor. Aslında Mayella'ya ve babasına güvenilmiyor ya da hikâyelerine inanılmıyor: Hatta bu ikilinin itibarı kasabada oldukça sarsılıyor ve babası oldukça aşağılanıyor (romanın nasıl sona erdiğini göz önüne alın – ilk defa okuyacaklar için söylemeyeceğim). Ama Ewell'in yalanları birçoklarının kabul etmemeye kararlı olduğu bir gerçeği, yani beyaz bir kadının yalnızca onun adına üzülmüş olan siyah bir erkeğe ilgi duyabileceğini gizliyor. Bu bilmezlikten gelmeyi korumanın bedeli ise açıkça masum bir adamın hüküm giymesi oluyor, tıpkı şarkısıyla zarar vermeyen ve şarkısıyla sadece zevk veren bülbül gibi. Tom Robinson yanlış anlaşılmamıştır: o avlanmış, vurulmuş, kurban edilmiştir.

---

olduğuna dair iki sebep sunar: "İlk olarak ahlaki ve siyasi söylemde bilginin yöneldiklerine yönelik normatif bir iddiada bulunması gereken bilginin geçişini engeller ve yerine hatalı epistemik kaynaklardan bozulmuş bir resim sunar. İkincisi, bu bilenlerin kendisi tarafından belirlenmiş bir dünyanın koordineli bir deneyimine izin verir, çünkü epistemik kaynaklar onları kullanma imkânı geliştirildiğinde alışkanlık haline gelebilir ve epistemik kaynaklar bilenin dünyayla ve başkasıyla ilişkisini koordine etmeye yarar." (2012, s. 731)

Medina ve Pohlhaus'un Fricker'ın oluşturduğu tanıksal adaletsizlik çerçevesine kattıkları bütünüyle değerlendirildiğinde, benim kadın düşmanlığının doğasına ilişkin açıklamama tabi şekilde uyuyor. Bunun neden olduğunu açıklamam ve biraz toparlamam için bir ara vermeme izin verin.

Şu âna kadar kitapta öncelikli olarak kadınların karşısına çıkan düşmancıl tepkilere odaklandım. (Kadın düşmanlığı üzerine bir kitaba uygun, hatta zorunlu olarak – bu başka neye ilişkin olabilir diye sorabilirsiniz.) Ama 2. bölümdeki iddiamı hatırlarsanız, madalyonun diğer yüzüne bakmayı hatırlamamız gerek. Ya da aslında kadın düşmanlığı açıklamam birbirinden farklı iki madalyonun diğer yüzünü çevirmemiz gerektiğini söyler – olumsuzluğun ve de ayrıca toplumsal cinsiyetin.

Analizime göre kadın düşmanlığının birincil işlevi ve yapısal kendini gösterişi "kötü" kadınları cezalandırmak ve kadınların davranışlarının disipline edilmesidir. Ama ceza ve ödüllendirme –ve hüküm verme yoluyla aklama– sistemleri bütünsel olarak beraber çalışmaya eğilimlidir. Dolayısıyla kadın düşmanlığını analiz ettiğim şekilde açıklayan genel yapısal özellikler, toplumsal cinsiyete uyumluluğu tatbik eden diğer sistemlerle ve mekanizmalarla beraber çalışıyor olmalı.[7] Ve mevcut toplumsal gerçeklikler üzerine ufak bir düşünme dahi bu doğrultuda kadınların karşılaştığı düşmanlığı sivri ve daha büyük bir ataerkil buzdağının görü-

[7] Düşmancıl olmayan kendini gösterişleri dahil etmemeyi tercih ettiğime dikkatinizi çekerim. Mesela "iyi" kadınların ataerkil ideoloji ışığında ödüllendirilmesi ve teşvik edilmesini kadın düşmanlığı başlığında değerlendirmeyerek, etiketin etkili çağrışımlarını yitirmemesini sağlamaya çalışıyorum. "Yumuşak kadın düşmanlığı" daha iyi olabilir, ama daha insaflı ve ayırt edici bir etiket aramaya devam edeceğim. "Kaideleştirmek" seçeneklerden biri ve kadınların Bakire Meryemler ve melekler olarak –en ufak bir hatalarında dünyaya çakılma tehdidi altında– *güvencesiz* konumlarda olmasına dikkat çektiği için bunu seviyorum. Ama bir yandan da bu etiket, ileriye bakan mekanizmaları kapsamıyor, mesela iyi davranışların teşviki ve ataerkil menfaatlere uygun şekilde kadınların enerjilerinin tüketilmesi.

nen ucu olarak ele alan bir düşünceyi teşvik ediyor. Ayrıca toplumsal cinsiyete ilişkin normlara ve beklentilere *uyan*, başkalarına "iyi" davranan ve ataerkil duyar kasmanın belirli bazı biçimleriyle –mesela sürtük utandırma, mağdur suçlama ya da cadı yakma uygulamalarının internetteki biçimleriyle– etkileşime geçen kadınların ödüllendirilmesi ve kıymetlenmesiyle de ilgilenmeliyiz. Bir başka ilgilenilmesi gereken alan ise, bir noktaya kadar kabul görmüş ve epeyce tanınmış bir konu olarak, erillik normlarını takmayan erkeklerin cezalandırılması ve disiplini. Açıkça daha az tartışılan ise kadınların üstünde tahakküm kuran erkeklerin yararlanıcı olma eğiliminde olduğu *olumlu* ve *aklayıcı* tavırlar içeren uygulamalar. İşte bu sistem, bu bölümde vurguladığım kadın düşmanlığıyla birlikte çalışır.

Devam etmeden önce ilk bölümlerde tartıştığım Elliot Rodger tarafından işlenen Isla Vista cinayetlerine geri dönmeme izin verin. Olayda kadın düşmanlığının feminist teşhisine neden bu kadar direnç gösterildiğine dair önsezilerimi şimdi somutlaştırabilirim. Buna katılmasanız dahi ortaya çıkmış düşmanlık kadar tepki gelmemeliydi. Burada iki etkenin olduğunu düşünüyorum: Biri, Elliot Rodger'ın "yumuşaklığı," savunmasızlığı ve diğeri, kadınların kahramanı veya kurtarıcısı rolüne geçebilecek ayrıcalıklı bir erkek olmadığı sürece, erkeklerin acısını paylaşma eğilimimiz. Bu bölümde belirginleşeceği üzere bu iki etken yakından ilişkilidir. Ayrıcalıklı erkeklerin günahlarını affetme eğilimi –kişinin bize karşı savunmasızlığına veya bizim ona karşı savunmasızlığımıza dair sadece görünüşte olan temeller, erkeği, kaybetmenin olmadığı bir konuma koyar– dişi kurbanlara yönelik düşmanlığımızla bağlıdır. Erkek adına korumacıyızdır ve bu sebeple kadına şüpheyle yaklaşırız, üstüne kadının bakım yörüngesindekiler –ki bazı mütehakkim erkekler tipik olarak bu yörüngeye dahil edilir– adına da kıskancızdır. (Neye nazaran kıskançlık? Seyirci olabileceklerin veya gerçek bir seyircinin gözlerinde duygu paylaşan ahlaki ilginin merkezinde olmak, kısa ve öz şekilde itiliminin gösterimi.)

Yukarıda sıraladığım tanıklık adaletsizliğine ilişkin sorulardan sadece bir tane kaldı:

4. Bu güvenilirlik eksikliklerinin ve fazlalıklarının ideolojik işlevleri, eğer varsa, nedir?

Yukarıda verilmiş tanıklık adaletsizliğine ilişkin örneklerin birçoğunun ilginç bir ortak özelliği olduğuna dikkatinizi çekerim. Hepsi *birinin sözlerine karşın* bir başkasının sözlerinin sayılmamasını içerir. Özellikle de hepsi tarihî olarak *tabi grup üyeleri*nin, ilgili toplumsal bağlamda toplumsal olarak *hâkim bir eyleyen özneye* karşı tanıklık etmesini içeriyor. Ya da daha ince ifadeyle, hepsi tabi bir grup üyesinin, hâkim grup üyelerinin geleneksel olarak tüm cevaplara sahip olduğunun ve çoğunlukla kendi aralarında özgürce konuşabildiklerinin düşünüldüğü bir alanda kendilerini açıklamaya çalışmasını içeriyor.

Bunun sonucu olarak güvenilirlik eksikliklerinin –ve fazlalıklarının da– genellikle *hâkim grup üyelerinin mevcut toplumsal konumlarını desteklediğini* ve mevcut toplumsal hiyerarşiden aşağıya *düşmekten* koruduğunu iddia ediyorum: mesela suçlanmış, yalanlanmış, hüküm giymiş, düzeltilmiş, küçültülmüş veya bunun yerine basitçe tarihsel olarak hâkim oldukları tarafından aşılmış olarak. Eğer hipotez doğru yoldaysa, *uyuşmazlık* hallerinde tarihî olarak tabi grup üyelerinin, tarihî olarak hâkimlere nazaran güvenilirlik eksikliğinden mustarip olmaları gerekir, mesela "o onu/bu bunu dedi" durumlarında ve insanların anlaşmasının yahut ilgisinin talep edildiği ve bunun sınırlı sayıda olduğu hallerde (buna ek olarak bunun sıfır toplamlı oyun olsun olmasın).[8]

---

[8] Burada Fricker'ın görüşlerine aşağıdaki ince eleştiriyi getiren José Medina'ya (2011) katılıyorum:
"Görünüşte, biri, hem güvenilirlik eksikliğinin hem de güvenilirlik fazlalığının tanıklık adaletsizlik halleri olduğunu düşünebilir. Kesinlikle güvenilirlik fazlalığı hallerine de oldukça uygun ve doğal şekilde uygulanabilecek bir "adaletsizlik" hissi vardır, tıpkı birinin sadece belirli bir aksanda konuşmasının ona hak etmediği yüksek

Bu belirleme bu bölümdeki birçok örnekten doğdu ve bazılarına diğer bölümlerde de değinildi. Bu örnekler:

> *Kayıp Kız* —adamın savunmasında söylediğine inanmak zordu, ta ki kadının muazzam entrikacı olduğu ortaya çıkana kadar;
> Marge Sherwood -yetenekli Bay Ripley hakkında uyarmaya çalışması;
> Tom Robinson —siyah bir erkeğin sözleri beyaz bir kadınınkine karşı, hemen yukarıda bahsedilmiş diğer etmenlerle beraber, nafileydi;
> Gamergate —bağımsız oyun tasarımcısı Zoë Quinn'in eski erkek arkadaşı, bloğunda Quinn hakkında sertçe atıp tutarak Quinn'i kendisini aldatmakla suçladığında olaylar alev aldı. Çıkan yangını besleyen ise Quinn'in bir gazeteciyle, bu gazetecinin bilgisayar oyunu Depression Quest'e olumlu yorum yapması karşılığında seks yaptığı iddiaları oldu (ki bu iddiaların yalan olduğu ortaya çıktı). Quinn'in erkeklerle dolu oyun dünyasını istila etmesi ve bu sırada bu dünya içindeki belirli bir erkeğe yanlış yaptığı ve onu aldattığı algısı, ona yönelik büyük bir kadın düşmanlığı dalgasıyla sonuçlandı. Quinn'e yönelik birçok ölüm ve tecavüz tehdidinin yanı sıra o, intihar etmeye de teşvik edildi (bkz 4. bölüm, 12. dipnot);[9]

---

bir güvenilirlik sağlamasında şikâyet edildiği gibi. Devamında bu dağıtıcı adaletsizliğe –birinin kendi payına düşenden daha fazlasını almasına– ilişkin bir adaletsizlik olarak değerlendirilebilir, ama güvenilirliğin adaletin dağıtıcı modeline ait olmayan bir öğe olması sebebiyle bu, ilgili anlamı çok esnetmek olur... Bu modelin öğeleri, üzerlerinde rekabet olan veya yakında olabilecek olanlardır. Buna karşın, güvenilirlik bu açıdan sınırlı sayıda değildir ve bu sebeple dağıtıcı muameleyi buraya uygulamayı gerektirecek bir benzerlik yoktur." (Fricker 2007, s. 19-20)

Medina'nın önemli çalışmasına dikkatimi çektiği için Rachel V. McKinnon'a teşekkür ederim.

İnternette herhangi bir şekilde varlık gösteren kadınlar için bu türden istismarların ne yazık ki ölçüsüz şekilde yaygın olduğunun altı

Julia Gillard —bir önceki Avustralya başbakanı Kevin Rudd'u devirmiş olan Gillard, kısa bir süre sonra Rudd'un lider olarak kalmasına dair anlaşmasından dönmekle beraber seçim vaadine uymadığı için hain ve yalancı olmakla suçlandı. Gillard'a "Ju-liar"* takma ismi takıldı ve bu lakabı asla üstünden atamadı. Onun güvenilirliğine dair araştırmalar, tarihin en düşüklerindendi ve yaptıkları bu düşük güvenilirliği meşrulaştırmıyordu (Gillard vakasına 8. bölümde Hillary Clinton'a yönelmiş benzer seviyedeki –benzer şekilde abartılmış– şüphelerle beraber döneceğim);

Cinsel saldırı davalarında erkeklerin sözlerine karşı kadınların sözleri – kime inanmak *istiyoruz*?

Ne yazık ki bu son soru sadece bir istifham değil. İçim parçalanarak şimdi bu soruya yakın zamanda medyada oldukça ilgi çeken ve insanların genelde olduğundan daha doğru biçimde düşünmüş gibi gözüktüğü bir davayla dönüyorum. Yani biri bunun tecavüz kültürüyle mücadelede bir dönüm noktası olduğunu ummuş olabilir. Yalnız olayı tasvir ettikten sonra belirteceğim sebeplerle böyle bir şeyin söz konusu olmadığını ifade edeceğim. Bu önemli miktarda insanın ilgili davaya doğru bir tepkiyi yanlış sebeplerle verdiği ihtimalini ortaya çıkarıyor.

çizilmelidir, özellikle de bu kadınlar ataerkil değerlere karşı suç işliyorsa (şu an çoğunlukla asgari olarak "erkek hakları" MRA veya "alternatif-sağ" hareketler olarak yeniden paketleniyor). Yalnız bununla kalmayıp Quinn'in özel bilgileri de ev adresinin internette yayımlanmasıyla ifşa edildi. Yani onu dizini kırmakla tehdit edenler ona aslında ulaşabilirdi. Buna karşılık bir forum yazarına göre, beyin hasarı onu bilinçsiz kılabileceğinden, onlardan korkması için tasarlanmış bir sakatlamaya dikkat çekti. Bunun sonucu olarak Quinn evini terk etmek zorunda kaldı: bazı eril oyuncuların ve evet tekrar söylemeye cüret edeceğim şekilde, kutsal güvenli alanlarına mal olmasının hiç de incelikli olmayan intikamı. Simon Parkin, "Zoë Quinn's Depression Quest," *The New Yorker*, 9 Eylül 2014, http:// www.newyorker.com/ tech/ elements/ zoe- quinns- depression- quest.

*"Liar" yalancı anlamına gelmekle birlikte, "ju-liar"ın telaffuzu ile Gillard'ınki çok benzer –çn.

Erpati

Haziran 2016'da Stanford Üniversitesi öğrencisi yirmi yaşındaki Brock Turner, yirmi iki yaşındaki bir kadına deyim yerindeyse bir et parçası gibi muamele etmekten –kampüsteki bir partiden sonra bir çöplüğün arkasında cinsel saldırıdan– yargılandı. Saldırdığı sırada bilinci kapalı olan kadın, orada kız kardeşini ziyaret etmek için bulunuyordu. Brock'un tutuklanması ve bunu izleyen duruşma sırasında babasının temel endişelerinden biri, Brock'un iştahını yitirmesi sebebiyle ızgaradan yeni çıkmış bir antrkotun keyfini yaşayamayacak olmasıydı. Dan Turner'ın, oğlunun artık "ânı yaşayan" ve "uyumlu" üniversite sporcusu olmamasından sızlanmasını içeren hâkime yazdığı mektubunu okuduğumuzda birçoğumuz iştahımızı kaybettik. Peki ya o kaybetmeli miydi?[10]

Bu davadaki hâkim Aaron Persky, hükmün Turner'ın geleceği üzerindeki "ciddi etkisi"nden benzer biçimde endişeleniyordu ve ona, ilgili standartlara göre oldukça hafif bir ceza verdi (bu ceza, kasaba tutukevinde altı ay hapis –ki sadece üç ayını yattı– ve üç sene denetimli serbestlik). Brock Turner'ın yüzme hünerlerinin kovuşturulması ve hüküm giymesi boyunca yapılanlara rağmen, Dan Turner hâlâ tatmin olmamıştı, oğlunun hiç içeri girmemesi gerektiğine inanıyordu. Oğlunun suçunu yirmi senelik iyi davranışlara karşın sadece "yirmi dakikalık bir hareket" olarak tasvir ediyordu (WTIW çalışanları 2016; bkz. dipnot 10).

Ama nasıl bir katil öldürmediği tüm insanları göstererek kendine pay çıkaramazsa, Turner tecavüz etmediği tüm kadınlar açısından daha az bir tecavüzcü değildi. Ve söylenmesi gerekir ki bir mağdur olduğunda, çoğunlukla başkaları da olur. Yani babası düşük oranda tahmin etmiş de olabilir.[11]

---

[10] WITW çalışanları, "Victim's and Father's Statements in Campus Sexual Assault Case Draw Strong Reactions Online," *New York Times*, 6 Haziran 2016, http:// nytlive.nytimes.com/ womenintheworld/ 2016/ 06/ 06/ victims- and- fathers- statements- incampus-sexual- assault- case- draw- strong- reactions- online/
Brock Turner'ın kadınlara daha önceki muamelesinin de en azından

Bu dava kadın düşmanlığının çoğunlukla gözden kaçan karşılığını canlı biçimde gösteriyor: *erpati* (benim ifademle). Bu öylesine gözden kaçıyor ki Betty Friedan'ın *The Feminine Mystique*'teki (1963) meşhur ifadesini kullanmak gerekirse, bu "ismi olmayan bir sorun." Ama bu erpati sorununun nadir olmasından kaynaklanmıyor. Tam tersine bu o kadar yaygın ki bunu zaten olağan bir şey olarak görüyoruz. (Bkz. Manne, 2016f; burada da "androfili" etiketini önermiştim.)

Erpatinin burada gördüğümüz biçimi bazen cinsel saldırı faillerine yönelik gösterilen aşırı anlayışlılıktır. Stanford yüzme bursu olan Turner gibi beyaz, engelli olmayan veya başka biçimde ayrıcalıklı "harika oğlanlar"a günümüz Amerika'sında sıkça bu şekilde genişletilir. Bunu, bu erkeklere karşı tanıklık eden kadınlara inanmaya veya suçu açıkça ortaya konmuş bu harika çocukları cezalandırmaya yönelik isteksizlik izler, tıpkı Turner'ın durumunda olduğu gibi.

Bu reddedişin bir sebebi, tecavüzcülerin ürpertici, tekinsiz ve insanlıktan çıkmışlıkları, görünüşlerinden belli olan kişiler olduğuna dair yanlış fikirdir. Bir kadın arkadaşı, Brock Turner'ın hükmünü politik doğruculukla suçlayarak, onun bir *canavar* olmadığını yazdı. Turner, "kampüs benzeri üniversite çevresi"nde alkol ve "ayırt etme gücü eksikliği" sebebiyle işlerin çığırından çıkmasının mağduruydu. Turner'ın suçu "bir kadının otoparktaki arabasına yürürken kaçırılıp tecavüz edilmesinden tamamen farklı"ydı. "Tecavüzcü bu kişidir," dediği mektubunda, "Brock'un bu kişilerden biri olmadığını gerçekten biliyorum." dedi.[12]

---

muhteşem olmadığına dair kimi deliller daha sonra ortaya çıktı: "Members of Stanford Swim Team Not Surprised by Brock Turner Arrest," *Inside Edition*, 16 Haziran 2016, http:// www.insideedition.com/ headlines/ 17021- members- of- stanford- womens- swim- team- notsurprised-by- brock- turner- arrest

Karş. Brooklyn başkomiseri Pete Rose'un Ocak 2017'de açıkladığı görüşlerine göre, bölgesindeki tecavüzlerin çoğu "yabancıların sokaklarda sürüklendiği tamamen tiksinç tecavüzler olmadığı"ydı. Rosa şöyle devam etti: "Tamamen yabancı olan birinin tecavüzünde, rastgele biri yabancıları sokaktan aldığında, asıl sorun bu in-

Arkadaşı, Brock'u uzun süredir tanıdığını ve onun her zaman kendisine yönelik ilgili, saygılı ve sevimli olduğunu ekledi. Arkadaşı bu sebeple Brock'un bir tecavüzcü olmadığında ısrar etti. Hâkim Persky, bu kadının değerlendirmesiyle uyuştuğunu şöyle dile getirdi: "Bu benim kulağıma mantıklı geliyor. Bu olayın gerçekleştiği geceye kadar olumlu gözüken karakterine ilişkin delillerle de uyuşuyor."

Hem Brock'un arkadaşı hem de hâkim bu davada şu çıkarsama şablonuna uygun şekilde mantık yürütüyor gibi gözüküyor: Bir harika oğlan tecavüzcü değildir. Birisi bir harika oğlandır. Demek ki bu kişi tecavüzcü değildir. İşte bu, şerefli Brutus sorunudur.

Bu asli öncülü reddedebilmek ve uygun olduğunda argümanı *tersine çevirmeyi* öğrenmek için artık harika oğlan mitinden vazgeçme zamanı çoktan geldi. Turner bilinçsiz ve uyuşturulmuş mağdura tecavüz ederken çöplüğün arkasında, tecavüz suçunu gerçekleştirdiği sırada bulundu. Bu tecavüzdür. Birine tecavüz eden tecavüzcüdür. Yani Turner bir tecavüzcüdür – aynı zamanda bir harika çocuk olduğu gibi. O halde…

Genel olarak ABD'de ve özellikle de üniversite kampüslerinde cinsel saldırının yaygınlığıyla ve karakteriyle yüzleşmeyi gereğinden fazla şekilde reddeder, gözlerimizi kaçırırız. Gerçek tecavüzcülerin radarlarımızda asası ve boynuzuyla bir şeytan olarak veya canavarlar, ürpertici hortlaklar gibi mahluklar olarak gözükeceğine dair kendimizi temin ederiz. Canavarlar anlaşılmaz, tekinsiz ve dışarıya dönük şekilde korkutucudur. Tecavüzcülere yönelik korkutucu olan ise, açık ara farkla çoğunun erkek olması gerçeği dışında, onları tanımaya yarayacak işaretlerinin ve özelliklerinin kıs-

---

sanlardır. Bu kişinin hiçbir ahlaki standardı yoktur." Rose, yaygın kamuoyu tepkisi sonrasında özür diledi. Graham Rayman, "Certain Sexual Assaults Are 'Not Total Abomination Rapes,' Brooklyn NYPD Commander Reportedly Claims," *New York Daily News*, 6 Ocak 2017, http:// www.nydailynews.com/ new- york/nypd- commander- sex-assaults- not- total- abomination- rapes- article- 1.2938227.

men yokluğudur. Tecavüzcüler insandır, fazlasıyla insan ve aramızdadırlar. Tecavüzcülerin canavar olduğu fikri, onları karikatürize ederek aklamaktadır.[13]

Buna bağlı bir başka mit ise, tecavüzcülerin acımasız, hissiz ve sadist olarak tasvir edilen psikopatlar olduğudur. Bu iki grup için de isabetli değildir (bu, gerçekte de oldukları gibi, bahsedilen iki grubun kesişmediğini söylemek değildir). Ama cinsel saldırıların birçoğu, saldırganın diğer insanlarla ilgisiz yahut kayıtsız olduğundan işlenmez; saldırganlık, hayal kırıklığı, kontrol etme arzusu ve yine incinmiş veya ümit varca hak ettiği hissine sahip olması gibi sebeplerle işlenir. Bu ayrıca alkol ve diğer keyif verici maddeler ile üniversite erkek öğrenci birliği evleri kültürü şüphesiz ki cinsel saldırının böylesine yaygın olmasına katkı sağlasa da, bunlar saikten ziyade olanak sağlayıcı olarak işlev görür.

Cinsel saldırının yaygınlığını ve yukarıda sayılanların mit olduğunu kabul etmeye hazır olanlarda bile daha incelikli bir hüsnüzan oldukça yaygındır: üniversite kampüslerinde cinsel şiddetin birincil olarak gençlerin tecrübesizliği ve cahilliğinden kaynaklandığı fikri, kadın düşmanı saldırganlığa, süregiden sapıklığa ve suçlulara fırsat tanımakta ve suçluları koruyan normlardan oluşan tecavüz kültürünü genişletmektedir. Dan Turner oğlunun başkalarını "alkol tüketiminin ve önüne gelenle yatmanın tehlikeleri" üzerine eğitmeye tamamen kendini adadığını ifade etti. Hâkim Persky'nin bu plana yaklaşımı onaylayıcıydı. Ama buradaki mesele sözde önüne gelenle yatma değildi, şiddetti. Brock Tur-

[13] "Çalıların arasındaki canavar" anlatısının birçok özelliğini taşıyan az sayıdaki cinsel saldırı örneklerinden birini birinci ağızdan okumak için, bkz. Susan Brison'un *Aftermath: Violence and the Remaking of a Self* (2002, 1. bölüm). Ve Brison'un buna müteakip olarak bir tanıdık tarafından işlenen cinsel saldırı hakkında konuşmasındaki farklı –ve bazı anlamlarda daha çok olan– zorluklarla karşılaştırmak için: Susan Brison "Why I Spoke Out about One Rape but Stayed Silent about Another," *Time*, 1 Aralık 2014, http:// time.com/ 3612283/why- i- spoke- out- about- one- rape- but- stayed- silent- about- another/

ner'ın mevcut şartlarda cinsel saldırıya karşı konuşmak için uygun bir kişi olduğuna dair öneri, en hafif ifadeyle oldukça sinir bozucuydu. Başkalarını eğitmesi düşünülmeden önce kendisinin bir ahlak eğitimine ihtiyacı vardı. Cinsel saldırı yoluyla üstünlük kurduktan sonra ahlaki yüksek konumu benimsemeye böylesine hevesli olması, buradan öğrenilecek hayati bir ders olduğunu güçlü bir şekilde gösteriyor, bu da, herhangi bir hiyerarşideki önde gelen bir konumun onun doğuştan gelen ahlaki hakkı olmadığıdır.

Ama babaya, hâkime ve arkadaşa sinirli olmak kolay, hatta bir noktaya kadar da uygundur. Yalnız onları, hepimizin bulunduğu ahlaki aptallığın daha aşırı ve erpatik bir ucunda görmek yerine, farklı bir düzleminde görmek hatalı olacaktır. Brock Turner'ı savunanlar affedici eğilimler gösterdiler ve aklayıcı anlatıları eğip büktüler, bunların hepsi Turner'ın bulunduğu konumdaki diğer erkeklere gereğinden fazla yaygın şekilde genişletilebilir. Bu eğilimler genelde nadiren eleştirel yaklaştığımız anlayışlılık, empati, bir arkadaşa güven, birinin kendi çocuğuna kendini adamışlığı ve birinin iyi karakterine dair delillerle uyumlu şekilde inanç sahibi olmak gibi yetiler ve niteliklerden kaynaklanır.[14]

Diğer şartlar eşit olduğunda bunların hepsi önemli yetiler ve niteliklerdir. Yalnız diğer şartlar eşit *olmadığında*, mesela, toplumsal eşitsizlik yaygın olmaya devam ediyorsa, kötü bir yanı vardır. Bu yetilerin ve niteliklerin naif bir şekilde kullanılması başkaları üzerinde adaletsiz şekilde ayrıcalıklı olanları daha da ayrıcalıklı kılacaktır. Bunun bedeli ilgili kişilerin mağdurları arasında daha da ayrıcalıksız olanların

[14] Yukarıda saydığım ve diğer başka sebeplerle kendimi yakın gördüğüm bir empatinin ahlaki bir çare olarak eleştirisi için, bkz. Paul Bloom (2016). Buna göre empati bizim daha az ayrıcalıklı olana karşı tarihî olarak hâkim olan tarafında olmamızla sonuçlanabilir. Ayrıca Bloom, empatiye dikkat çekmenin kadınlardan çok fazla şey talep edip onlardan çok fazla şey alabileceğini haklı şekilde gösterir. Bu benim sözde ataerki sonrası bağlamlardaki kadın düşmanlığının *özüne* dair teşhisimle de uyumludur. Bunu 4. bölümde daha ileri taşıyıp "Veren Kadın" sonucumda da benzer bir temaya döndüm.

adaletsizce yalancı çıkarılması, suçlanması, utandırılması, daha da tehlikeye atılması ve silinmesi olabilir. Bölümün sonunda bu konuya Daniel Holtzclaw'ın vakasındaki aleni kadın düşmanlığı biçimine bağlı olarak tekrar döneceğim.

Brock Turner gibi suçlulara yönelik aşırı anlayışlılık, fiilin mağdurlara getireceği zarara, aşağılanmaya ve (aşağı yukarı kalıcı olan) travmaya yönelik endişenin eksikliğinden kaynaklandığı gibi, bunları da besler. Ve yine tarihi olarak hâkim faillerin, tarihi olarak onlara tabi olanlara karşı suçlarının yanlarına kâr kalmasından kaynaklandığı gibi, bunu da besler. Eril tahakküm söz konusu olduğunda, öncelikle erkekle duygudaşlık kurarız ve bu etkin olarak onu kendi suçunun mağduru konumuna koyar. Eğer biri öncelikle tecavüzcüye anlayış gösterirse, iştahını kaybetmesine veya yüzme bursunu yitirmesine varıncaya kadar, artık hikâyedeki mağdur rolünü erkek alacaktır. Ve bir sonraki bölümde iddia edeceğim gibi, bir mağduriyet hikâyesinin bir kötü karaktere yahut bir mağdurlaştırıcıya (en azından bir tabi afetin eksikliğinde) ihtiyacı vardır. Şimdi bunu düşünün: Bu duruma düşen tecavüzcü için kim "olmazsa olmaz" şarttır? Ona karşı tanıklık eden kimseden başkası değil: Yani onun mağduru artık kötü karakter rolüne geçirilmiştir.

Mağdur suçlayıcılığa genelde sebep olanın bu mekanizma olduğunu düşünüyorum. Ve bunun tehlikeli olmasının sebeplerinden biri de anlatıyı tersine çevirmesi ve sapkın ahlaki rol değişimini etkilemesidir.[15]

---

[15] Bu anlatıların sorun olup olmadığından şüphe ediyor olabilirsiniz. Ben *bir* sorun olduklarını düşünüyorum, ama bu anlatılardan tamamen vazgeçebileceğimizden de şüpheliyim. Birinin aynı anda hem tehlike altında hem de diğerlerine yönelik tehlikeli, hem yaralı hem de yaralayıcı, hem saldırıya açık hem de düşmancıl olduğunu tanıyabilsek daha iyi olurdu. Ahlaki rollerimizin ikiliğine ve muğlaklığına hakkını vermek üstüne, belki de kötü davranışı yorumlamaktaki birincil kültürel kaynağımız olan oldukça kaba manihest ahlaki anlatılar yerine, daha nüanslı alternatifler bularak ciddi düşünmemiz gerektiğine inanıyorum. Ama en azından bir bu kadar önemli olarak,

Yalnız burada ne hâkim ne de baba, mağduru suçlamadı. (Brock'un arkadaşı ise yalanlamalara rağmen mağduru suçladı.) Bunun yerine, daha çok değilse de, en azından aynı miktarda sinsice bir harekette bulundular: Mağduru anlatıdan tamamen sildiler. Bu kadın onların hikâyelerinde bir karakter olarak basitçe yer almıyordu.

Yalnız bu davada mağdur sessiz kalmayı reddetti. Onun duruşmada okunmasına izin verilen güçlü ve etkili ifadesi, Brock Turner'ın işlediği suçun *onun* üzerindeki etkisini acı verici bir berraklıkta ortaya çıkardı. Ve bu sadece iradesinin çiğnenmesi değil, ama sonrasında zihninin tekrar yazılmasıydı. Turner fiilleriyle mağdurun hafızasında yarattığı boşluklardan çıkardıkları ve uydurduklarıyla, kendi anlatısını aşırı şekilde dayatmıştı. (Kendisine inanılmazlığın korkunçluğuna karşı şunları okudu, "Ona göre sevmiştim. Sevmiştim," – aynı metinde nasıl yarı çıplak ve bilinçsiz bulunduğunu öğrendiği de vardı. Yani bu işgale bağlı olarak, mağdurun hem vücudu hem de vücudunun *anlatısına* dair haklı yetkisi alınmıştı. Açıklamaya devam etti:

> Hatırlamadığımı bildiği için senaryoyu onun yazabileceği konusunda uyarılmıştım. İstediği her şeyi söyleyebilirdi ve hiç kimse buna karşı çıkamazdı. Hiçbir gücüm, sesim yoktu. Savunmasızdım. Hafıza kaybım bana karşı kullanılabilirdi. Tanıklığım zayıf, eksikti ve belki de bunu yenmek için yeterli olmadığıma inandırılmıştım. Onun avukatı, tek inanabileceğimiz kişinin Brock olduğunu, çünkü kadının hatırlamadığını jüriye sürekli hatırlattı. Bu acizlik sarsıcıydı.
>
> İyileşmeye zaman ayırmak yerine, o geceyi en şiddetli ayrıntılarına kadar hatırlamaya zaman ayırıyordum,

genelde *birbirini kesen* birçok anlatı olduğu gerçeğini tanımakta daha da iyileşmemiz gerektiğini düşünüyorum. G.E.M. Anscombe'nin (1957) meşhur ifadesiyle, tüm fiiller bir tanımın altındaki bir fiildir. Ve buna kimi fiillerin birden çok uygun tanımı varsa, birden fazla doğru hikâyenin parçalarını oluşturabileceğini, farklı rol biçmeler ve hem birbirlerine hem de seyirciye kıyasen farklı ilişkiler içerebileceğini ekleyebiliriz. Bunlar ileride değinme planım olan konular.

çünkü avukatların müdahil, saldırgan ve beni yoldan çıkarmak, kendimle ve kız kardeşimle çelişmek, benim cevaplarımı yönlendirmek için tasarlanmış sorularına hazırlanmam gerekiyordu. "Hiç aşınma fark ettiniz mi?" diye sordu, "hiç aşınma fark etmediğiniz, değil mi?" Bu bir strateji oyunuydu sanki, kendi değerimi kaybetmem için kandırılabilirmişim gibi. Cinsel saldırı oldukça açıktı, ama bunun yerine burada duruşmadaydım ve şöyle sorular cevaplandırıyordum:

Kaç yaşındasın? Kaç kilosun? O gün ne yedin? Akşam yemeğinde ne yedin? Akşam yemeğini kim hazırladı? Akşam yemeğinde içtin mi? Hayır mı, su bile mi? Ne zaman içtin? Ne kadar içtin? İçkiyi hangi kaptan doldurdun? İçkiyi sana kim verdi? Genelde ne kadar içersin? Seni partiye kim bıraktı? Ne zaman? Tam olarak nereye? Ne giyiyordun? Bu partiye neden gidiyordun? Oraya vardığında ne yaptın? Onu yaptığına emin misin? Ne zaman onu yaptın? Bu kısa mesaj ne demek? Kimle mesajlaşıyordun? Ne zaman işedin? Nereye işedin? Kimle dışarıda işedin? Kız kardeşin aradığında telefonun sessizde miydi? Sessize aldığını hatırlıyor musun? Gerçekten mi, çünkü sayfa 53'te seslide olduğunu belirttiğini göstermek isterim. Üniversitede içtin mi? Partileri sevdiğini söylemiştin? Kaç kere bilincini kaybettin? Üniversite erkek öğrenci birliği evinde mi partiledin? Erkek arkadaşınla ciddi düşünüyor musun? Onunla cinsel olarak aktif misin? Ne zaman çıkmaya başladınız? Aldatır mısın? Aldatma geçmişin var mı? Onu ödüllendirmek istediğini söylediğinde ne kastediyordun? Ne zaman uyandığını hatırlıyor musun? Hırkanı mı giyiyordun? Hırkan ne renkti? O geceden daha fazla şey hatırlıyor musun? Hayır? Tamam o zaman, kalanını da Brock tamamlasın.

Kişisel hayatımı, aşk hayatımı, geçmişimi, aile hayatımı parça pinçik eden, sivri ve dar sorularla dövülüyordum. Adımı bile sormadan beni yarı çıplak soymuş bu herife bir bahane bulmak için önemsiz detaylarla dolan beyhude sorular. Fiziksel bir saldırı sonrasında, bana saldırmak için tasarlanmış sorularla saldırıya uğruyordum. Sırf şunları söylemek için; bakın, onun söyledikleri

> birbirini tutmuyor, aklını kaçırmış, nerdeyse bir alkolik, büyük ihtimalle aslında ilişkiye girmek istedi, sonuçta Brock bir atlet, ikisi de sarhoştu, olaydan sonra hatırladığı hastane meseleleri neyse ne, neden dikkate alalım, Brock'un kaybedecek çok şeyi var ve bu sebeple şu an zor zamanlar geçiriyor.[16]

Bu son ifade, erpati sorununu belirginleştiriyor: Bağlılığımız tecavüzcünün tarafında olduğunda, onun mağdur ettiklerinde yarattığı yaralara derin ahlaki aşağılamalar katıyoruz. Ayrıca hukukun bakış açısına göre, onun suçlarının *insanlara* karşı, varsayımsal olarak hepimize karşı işlendiği gerçeği de gözlerimizin önünden kaybolabiliyor. Ve çoğu zaman öne çıkan ve onun suçuna tanık olmuş tecavüz mağduruna ilişkin olarak soru gereğinden fazla şekilde bundan ne çıkarı olduğu. O bir ceza kovuşturmasında kendi zor rolünü oynuyor olarak görülmek yerine kişisel bir intikam, ahlaki bir misilleme peşinde görülüyor. Daha da fazlası, hukukun ve düzenin korunmasına katkı sağlayan biri yerine affetmeyi bilmez, tecavüzcüden bir şey *koparmaya* çalışan biri olarak görülüyor.[17]

---

[16] Katie J. M. Baker, "Here Is the Powerful Letter The Stanford Victim Read Aloud to Her Attacker," *Buzzfeed*, 3 Haziran 2016, https://www.buzzfeed.com/ katiejmbaker/heres- the- powerful- letter- the- stanford- victim- read- to- her- ra?utm_ term=.uveV3VxYaM#.wrWLMLemVy.

Hâkim ve kanun koyucu arasındaki bakış açısı farkı için, bkz. John Rawls'un ünlü makalesi "Two Concept of Rules" (1955). Rawls'un muazzam ustaca tartışmasını aşırı basitleştirme riskini alarak: hâkim, kanunun korunmasıyla ilgilenmelidir ve bu sebeple sanığın aslında suçu işleyip işlemediği, suça yönelmesinin sebebini, *mens rea (cürmü kast)* ve cezalandırılmayı hak edip etmediği ve nasıl cezalandırılması gerektiği üstüne sorular sorar. Kanun koyucu ise sadece uzun uzadıya sonuç odaklı düşüncelerle ilgilenir: Mesela, muhtemel bir ceza yasasında hem suç oluşturan fiilin ne olduğu hem de ihlâlindeki belirlenmiş müeyyidelere ilişkin hukuken korunmasının yararları ve maliyeti nedir ve bunun bir hâkimin veya jürinin kararlarına ve hükümlerine ilişkin nasıl bir temel (veya diğer şeyler) oluşturur? Böylesine bir caydırıcılık, bunun sonucunda cezalandırılacak olanlara maliyeti düşünüldüğünde, etkili ve haklı olur mu?

"Bu kime yarar sağlıyor?" ve "bunu sürdürmekteki amaç nedir?" diye sorduğumuzda, tecavüz mağdurunun, topluma karşı suçun işlendiği bedenin sahibinin, tanıklığının durduğu noktanın altını oyarız. Ve bu, onun ve yalnız onun olmasına rağmen onun vücudunun, menfaatlerinin korunmasına topluca yatırım yaptığımız birine ait olduğunu onayladığını gösterir. Veya en azından durum böyle olmalı: ahlaki bir niyet.

Erkek Erkeğe Muhabbet*

Birçok insan, hafif cezasına ve (en önemlisi) bunun gerekçesine karşı kamuoyunun tepkisi sebebiyle, Brock Turner davasının cinsel saldırı mağdurlarının tanınması anlamında dönüm noktası olmasını umdu. Benim de kısa bir süre karakterime uymayan şekilde iyimser olduğumu kabul etmek zorundayım. Birkaç ay sonra olanlar ve daha sonra olmayanlar düşünüldüğünde, bu umutlar kısa sürede söndü. Donald Trump'ın Billy Bush'la sırdaşlık ettiği namı yürümüş ses kaydının yayımlanmasından bahsediyorum:

Yukarıda kısaca, birisi hukukun gereğinin ve amacının denkleştirme değil de caydırıcılık olduğunu düşünse dahi, bir suçun *tanıklarının* bakış açısının hâkiminki gibi benzer şekilde sonuç odaklı olmayan doğrultuda algılanmasını öneriyorum. Ayrıca buna yönelik yeterli argüman sunmadığımı düşünsem de bunu doğal bir olağan konum olarak ve Rawls'un hâkimler ve jürilere ilişkin bakışının genelleştirilmesi olarak görüyorum. Ve burada farklı bir doğrultuda olanlar için dahi genel soru kalıcı: Cinsel suçlar bu anlamda mal varlığına karşı suçlar ve benzerlerinden neden farklı muamele görsün? Mesela birisi soyulduğu zaman, o kişinin bunu bildirmeye hakkı olduğu nadiren sorgulanır.

*"Locker Room Talk" Trump'ın bahsedilen ifadeleriyle ilgili açıklamasında kullandığı sözler. Lise soyunma odaları muhabbetlerine dair ortak deneyime bağlı olarak yaygınlaşmış, kelimesi kelimesine "soyunma odası muhabbeti" anlamına gelen bu ifade aslında sadece erkeklere veya cinselliğe özgülenmemiş olup, soyunma odasına içkin "tek cinsiyetli mekân"a ve "dışarı"da konuşulması münasip olmayan konuşmalara gönderme yapar –çn.

> Güzel kadınlara kendiliğinden ilgi duyuyorum –Bir anda onları öpmeye başlıyorum. Aynı bir mıknatıs gibi. Sadece öpücük. Beklemiyorum bile. Ve bir yıldız olduğunda buna izin veriyorlar. Her şeyi yapabilirsin... Onları amlarından tutabilirsin. Her şeyi yapabilirsin.

Devam eden günlerde medyada tekrar eden bu ve benzeri böbürlenmeler, Trump'ın seçim kampanyasını batıramadı. Bir aydan biraz fazla süre sonra başkan seçildi.

Neden (11 yıllık) ses kaydı, Trump'a daha çok zarar vermedi? Aslında bir açıdan da yayımlandıktan sonra sorulacak daha iyi bir soru ise, neden bu kadar zarar verdiğiydi. Trump'ın sözleri yeni hiçbir bilgi vermiyordu. Trump'ın uzun, herkesçe bilinir ve oldukça kamusallaşmış bir cinsel istismar ve cinsel saldırı tarihi vardı. Trump'a yönelik güvenilir çok sayıda suçlamaya eski karısı Ivana'nın iddia edilen tecavüze ilişkin saklı olmayan ifadesi dahildi (girişte tartışıldığı üzere). Ayrıca haksızlık alanını *başkalarının* ailelerindeki kadınlarla –Trump'ın neredeyse tamamen beyaz destekçilerinin annelerini sevdiği, ama Müslümanların ve Meksikalıların daima dışlanmış kaldığı düşünülürse, buna beyaz kadınları da ekleyebiliriz– sınırlasak bile bu konuda da pek yeni bir şey yoktu. Trump'ın Megyn Kelly, Rosie O'Donnell, Carly Fiorina ve aralık ayındaki bir münazaranın reklam arasında tuvaleti "konuşulamayacak kadar tiksindirici" bir şekilde kullanmış olan (her ne kadar konuyu Trump açsa da) Hillary Clinton hakkında kullandığı yukarıdaki ifadeleri (bkz. 3. bölüm) çoğu kez çabucak affedildi ya da kolayca unutuldu. Aslında böylesine bir kadın düşmanlığı, Trump'ın destekçileri için onun tamamen utanmaz olduğunu gösterdiğinden makul bir kendini beğendirme aracıydı. Sözde politik doğruculuktan bıkmış olan Amerikalılar için, özellikle de cinsiyetçi aşağılamalarla kadınların bedenleri hakkındaki düşüncelerini açıklamaya geldiğinde, sessizlik ve utanç arasında kalmış erkekler açısından Trump'ın rezil hırçınlığını bunu izleyenler

için utanma riski taşımadan dökmesi arındırıcı ve bazen de cesaretlendirici bir gösteri olmalı.

Peki Trump'ın sözüm ona "erkek erkeğe muhabbeti" (kendi tasviriyle) neden bu kadar tartışıldı? Bazı Cumhuriyetçilerin en başta bunu düşünmedikleri halde sonrasında onunla bağlarını kesmeyi düşünmeye iten söylediklerinde neydi?

Olayın hemen ardından ilk defa *The New Yorker*'dan Adam Gopnik'in işaret ettiği gibi, asli etmenin Trump'ın ifadelerinin büsbütün tuhaflığı –mosmor eden, dudak büktüren nitelikleri– olduğunu düşünüyorum.[18] "Ağzından çıkanı kulağı duymuyor," ifadesi birden fazla yorumcu tarafından kullanıldı; Paul Ryan'ın ifadesiyse "mide bulandırıcı"ydı. Bu, tasvir edilen fiillerden dolayı –zaten eğer birisi kadınların bu fiillere dair söylediklerine inanmaya ayak uyduruyor ve buna çalışıyorsa, kadınlar için olağan şeyler olduğunu bilecektir– değildi, daha ziyade Trump'ın, devamında özür dilediği, *dili* kullanışıydı. "... 'Ona sanki o bir orospuymuş gibi asıldım!'" Böyle bir deyim mi var? diye sordu Gopnik. Benim de, şimdilerin "Onları amından yakalamak" bednam ifadesiyle ilgili benzer bir sorum var. Gopnik buradaki ilk ifadenin onu sanki anadili İngilizce olmayan biri gibi gösterdiğini düşünüyor. Ben de kendimi, sonraki ifadenin kanlı canlı bir Amerikalı erkek kılığına girmiş bir uzaylının cinsel davranışta (ya da duruma göre cinsel olmayan) bulunmaya çalıştığı bir filmden alındığına dair komik bir görüntüye bakarken buldum. Erkekler göğüsleri, memeleri, sikleri ve belki de taşakları tutmaktan bahseder. Ama ya amlar? Konuştuğum erkekler de benim gibi bu konudan oldukça şüpheli.

Muhakkak erkekler kadınlara bu şekillerde cinsel saldırıda bulunuyor. Ama kendilerini bunu yapıyor olarak görüyorlar mı? Tutmak için garip bir yer, tabiri caizse tutacak bir yer yok. Üstüne cinsel saldırının genelde sadece mağdurun

[18] Adam Gopnik, "Donald Trump: Narcissist, Creep, Loser," *The New Yorker*, 9 Ekim 2016, http:// www.newyorker.com/ news/ news-desk/ donald- trumpnarcissist-creep- loser.

iradesini bastırmayı değil, zihnen onu tekrar yazmayı içerdiğini de değerlendirin. (Sahte bir soru olarak, "Seviyorsun bunu, değil mi?") Bu yeniden yazım, saldırgana cinsel beceriksizlik yerine hünerlilik yükler. Son olarak, bu tür saldırganlar kadınların kasıklarına böylesine saldırdıklarını kendi içlerinde itiraf etseler bile, daha sonra başkalarına bu kadar acımasızca övünüyorlar mı? Görünüşe göre Trump'ın yaptığı gibi, rıza gösterilmemiş bir öpmeden önce durup titizlikle bir naneli şekeri ağızlarına atıyorlar mı? Böylesine tecavüzkâr biri için ne kadar da düşünceli.

Bir de burada bundan başka duyulabilen sözlerin yankıları vardı. ("Onun suratına yumruğu yapıştırdım" ve "Onu tam da amından siktim" yakın zamanda kadın gazetecilerin ve spor sunucularının profesyonel söz kesicileri arasında popülerleşen ifadelerinden.) İnsanlık tarihindeki en edepsiz ifadelere yakın bir okuma sağlama tehlikesiyle beraber bütünüyle bakıldığında etki sahteydi. Bir şekilde akla yatmadı. Trump berbat, ürpertici ve düzmece biçimde ileri geri konuşmaya devam etti. Hatta sahte.•

Bunun ne olduğu bir kenara bırakılırsa, kamuoyu tepkisine dair bu bize ne söylüyor?

Ne yazık ki iyi hiçbir şey söylemiyor. Her ne kadar Cumhuriyetçilerin kendileri Trump'ın kadın düşmanlığından rahatsız olduklarını *söylese* de, bu noktaya kadar sonunda Trump'ı reddetmelerindeki sebebin bu olmadığını gösteriyor. Daha ziyade bu tuhaf ifade ediş şeklinin, itici böbürlenmenin ve her anlamıyla toplumsal tuhaflığın insanları diğer şeylere göre –Trump'ın zaten olağan olarak kadınlara nasıl davrandığına yönelik aleni delillerden de fazla– daha çok tedirgin ettiğini düşünüyorum.

Gerçekten de bu teşhisi ses kaydının yayımlanmasından birkaç gün sonra önerdiğimden beri (Manne, 2016g) Trump'ı

• "Fake:" Sahte. Donald Trump'ın ana akım medya başta olmak üzere kendi menfaatleriyle çakışan her şey için oldukça yaygın olarak kullandığı bir ifade olmasına atıf yapılıyor –çn.

önce reddeden neredeyse tüm Cumhuriyetçiler koydukları mesafeyi, siyasi menfaatlerine uyduğu kadarıyla geri kapattılar. Her ne kadar öngörülebilir olsa da yine de iç bunaltıcıydı. Ben kişinin samimi pişmanlığını ifade ettikten sonra uygun bir süre geçmişse bunların sürdürülmemesinden yanayım, ama böyle bir pişmanlık Trump'ın ne zihinsel ne de ahlaki dağarcığında alenen yok.[19] Ama bir başkan adayının böylesine bir davranışını bir ay içinde affetmek, kusura bakmayın ama, bence affedilmez şekilde ilkesiz.

Şimdi Brock Turner'ın cinsel saldırısının mağdurunun neden olağandışı şekilde ciddiye alındığı sorusuna geri dönelim. Burada ikisi de müşterek ahlaki anlayışımız için pek de onur verici olmayan iki etmen olduğunu düşünüyorum; bir sonraki seçimin sonucunun önemi göze alındığında, burada ahlaken gerekli olan depresif gerçekliği korumak adına böyle olmamasını umuyorum:

1. Brock Turner'ın mağdurunun güçlü bir sesi vardı ve etkili ifadesi yayıldı: ama *vücut bulmuş* bir ses değildi. O isimsiz ve kim olduğu belirsiz kaldı, bu sebeple "mağduru oynama" şüphesi altında değildi. Onun hakkında öğrendiğimiz her şey, onun herhangi bir kişi, yani özellikle herhangi bir erkeğin, mesela kız kardeşi, arkadaşı, sevgilisi, karısı ya da çocuklarının (mevcut veya müstakbel) annesi olabileceğini gösteriyordu. Üstüne;
2. Mağdur, İsveç'ten Stanford'a gelen bir çift lisansüstü öğrencisi tarafından kurtarılmıştı ve bu kişiler örnek şekilde aktif seyirciler ve ahlaken çekici karakterlerdi. Bu iki genç adam cesur ve münasip şekilde davranmıştı – bunu hiçbir şekilde küçümsemek istemiyorum. Ama kendilerinin de rahatsız edici şekilde farkında ol-

[19] "Trump Has a 'Great Relationship' with God," *CNN*, 17 Ocak 2016, http:// www.cnn.com/ videos/ politics/ 2016/ 01/ 17/ sotu- tapper-trump- has- greatrealtionship-with- god.cnn.

> duğu üzere (bu yüzden de öncelikle basınla konuşmayı reddettiler), onlara hikâyedeki kahramanlar olarak rol biçilmişti. Ve aşırı derecede hak tanınmış veya hatta, bazı insanların ima ettiği şekilde, iğrenç düzeyde el bebek gül bebek büyütülmüş seçkin bir üniversitedeki zengin bir çocuğa kıyasla övüldüler.

Yani Brock Turner'a yönelmiş öfke yoğun ve yaygın ise birisinin şunu sorması gerek: Konu ne yaptığıyla mı ilgiliydi, yoksa kim olduğu ve kimi temsil ettiğiyle mi?

Bir sonraki bölümde, bu soruların bir kısmını sözde mağdur kültürü fikriyle –ve bunun üstündeki kötücül ahlakçılıkla– bağlantısı üzerinden inceleyeceğim. Bir kadın olarak eşit veya daha ayrıcalıklı bir erkeğin yerine ahlaki ilgi odağı olmaya talip olmanın, anlayışlı ilgi ve ahlaki öncelik için örtülü –ve genellikle hatalı rekabet– düşünülürse, bu erkeğe karşı ifade vermek kadar tehlikeli olduğunu iddia edeceğim. Bunun tanıklık etmek kadar tanınmayan ama daha az derinlerde olmayan bir adaletsizlik teşkil ettiğini ve bunun mağdur suçlayıcı fiilleri de, sadece onlar olmamak kaydıyla, kapsadığını iddia ediyorum.

Ama önce kadın düşmanı sömürüyü, erpatiyi, benim ifade ettiğim şekliyle "kadının silinmesi"* –Amerika bağlamında siyah kadınların zararına kendine has yöntemlerle birlikte çalışabilecek olanla birlikte göstermek için bir vaka çalışması daha var. Son vaka, siyah kuir feminist Moya Bailey[20]

---

*"Herasure," "her" dişil zamir ve "erasure" "silme" kelimelerin birleştirilmesinden türetilmiş –çn.

Bailey "siyah kadın düşmanlığı" kavramını "Amerikan görsel ve popüler kültüründe siyah kadınlara yönelen belli bir nefret biçimini tasvir etmek için" bulduğunu söylüyor. Yine Bailey: "Renisha McBride'ın neden kafasından vurulduğunu ya da *The Onion*'ın neden Quvenzhané ile ilgili öyle konuştuğunu veya Lupita'nın neden *Time* listesinde yer almadığını, Marissa Alexander'a karşı açılmaya devam eden davaları, Twitter'da siyah kadınların nefret dolu hashtag'leri ve siyah kadınların komik olduğu düşünülen İnstagram fotoğraflarını ve müzik piyasasında siyah kadınlardan bahse-

tarafından ortaya konmuş kavram ve terim olan siyah kadın düşmanlığına dikkat çekme amacı taşıyor.

Siyah Kadın Düşmanlığı Devrede: Daniel Holtzclaw Vakası

"Daniel Holtzclaw kim?" Makale devam eden satırda kendi sorusunu cevaplıyor. Doğu Michigan Üniversitesi Amerikan futbolu takımında ikinci sıra savunma oyuncusu.[21] Aynı zamanda Oklahoma şehrinde tamamı Afrikalı Amerikalı kadınlara yönelik on sekiz cinsel saldırıdan –cebir yoluyla cinsel saldırı, tecavüz ve cebren oral seks*– hüküm giymiş bir polis memuruydu. Holtzclaw'ın kendisi yarı beyaz (baba tarafı) ve yarı Japon (anne tarafı). Holtzclaw'ı bu suçlardan suçlu bulup benzeri on sekiz suçlamadan daha beraat ettiren jüri, Holtzclaw'ı 236 sene hapse mahkûm etti. Bu hükümler onu suçlayan on üç kişiden sekizinin iddialarını kapsıyordu.

Bu makale, Jeff Arnold tarafından spor gazetesi SB haberleri sitesinde 17 Şubat 2016'da yayımlandı. Neredeyse sadece onun arkadaşlarının ve aile üyelerinin bakış açısına odaklanıyordu. Arnold tarafından ismi verilen ve söylediklerine atıf yapılan herkes, Holtzclaw'ın suçlandığı şeye inanamıyordu. Yalnız röportaj yapılan Amerikan futbolundan eski bir takım arkadaşı şunu hatırladı:

> Holtzclaw programdaki çömelerek ağırlık kaldırma rekorunu kırmaya çalışıyordu. Yaklaşık 270 kiloyu etkileyici şekilde kaldırdıktan sonra, Holtzclaw bastırılmış duygularıyla ne yapacağını bilemedi ve tekrar tekrar ağırlık çubuğuna kafasıyla vurmaya başladı, metal çubuğa tekrar

---

dilme şeklini açıklayacak kelimeyi arıyordum. Bütün bunlar beyaz olmayan kadınlara yönelen genel kadın düşmanlığını değil, siyah kadın düşmanlığını akla getiriyordu." (Bailey 2014)

Jeff Arnold, "Who Is Daniel Holtzclaw?" 17 Şubat 2016, burada arşivlenmiş http:// archive.is/ O3Gub.

Oklahoma eyaletinin yasalarında farklı düzenlenmiş suç tipleri –çn.

> tekrar kafasını vuruyordu. "Herkes şöyleydi: 'Aman tanrım, ... bu adam delinin teki.'"

Bununla birlikte Holtzclaw'ın diğer eski takım arkadaşları daha olumluydu; tek şikâyet konusu onun steroid kullandığına dair asılsız dedikodulardı. Yukarıdaki tek istisna, Arnold ile sadece isminin öğrenilmemesi şartıyla konuştu.

Holtzclaw'ı ihbar eden ilk kişi, o sırada elli yedi yaşında olan Oklahoma şehrindeki bir kreş müdiresi Jannie Ligons oldu. Ligons'un ifadesine göre, bir memur 2014'te onu ani yön değiştirmeden durduktan sonra onu silahlar için aramış ve devamında soyunmasını istemişti. Bundan sonra da onu oral sekse zorlamıştı. Ligons, "Bunu yapmamanız gerekiyor memur bey... Bunu yapamazsınız," şeklinde itiraz etmiş.

Jürinin Holtzclaw'a benzeri birçok başka suçtan verdiği hükümlerin arasında Ligons'unki de vardı; vakaların çoğunda DNA delilleri diğer müştekilerden alınan örneklerle örtüşmüştü. Holtzclaw bir başkasını durdurup aradığında, bu kadın sadece on yedi yaşındaydı ve kadının ifadesine göre sonrasında Holtzclaw onu evine bırakmayı teklif etti. Holtzclaw kadının kendi verandasının önünde ona tecavüz ettikten sonra arabasına binip gitti.

Holtzclaw'ın avukatları, pantolonunun içinde bulunan ve mağdurun deri hücrelerini içeren sıvının, soymadan önce ya da tuvalet sırasında ellerinden bulaşmış şekilde bir "DNA geçişi" olabileceğine işaret ettiler. Daniel'ın kız kardeşi ise ilgili sıvının vajinal olup olmadığının açık olmadığını özel olarak ekledi.

Oğullarının masumiyetine benzer şekilde ikna olmuş ebeveynleri de mahkûmiyetini temyize götürmeyi planlıyordu. Babası Eric'e göre:

> Bu çok zor, çünkü bu Daniel değil. O sadece bir erkek ve onların çizdiği kötü karakter değil. Bunu görmek, onların Daniel'dan böyle bahsetmesini görmek gerçekten de çok zordu. Daniel'ı tanıyan herkese sesleniyorum; o, bu kişi değil.

Ama sorun şu ki, hiç kimse onu tanıyanlara ve özellikle de aile üyeleri ve arkadaşlara göre "bu kişi" değildir. (Brock Turner'ın arkadaşının, onun bir tecavüzcü olmadığına dair inancını hatırlayalım: "Brock'un bu kişilerden biri olmadığını biliyorum.") "Bu kişiler" sevilemez, savunmasız olmayan ve suçları dışında geçmişleri yokmuşçasına, o âna kadar bir hayatları yokmuşçasına ve kaybedecekleri bir gelecekleri yokmuşçasına tasvir edilirler. "Bu kişi" toplumsal olarak konumlanmış, ahlaken çok yönlü ve bazen yetenekli biri değildir. Daha ziyade onlar bir karikatür veya yinelersem bir canavardır.

Eğer bu ve bazı başka alanlarda işlerin daha iyiye gitmesi isteniyorsa, kadın düşmanı şiddet ve cinsel saldırının genelde sıradan, canavar gibi gözükmeyen insanlar tarafından işlendiğinin kabul edilmesi gerekir. Hannah Arendt'in meşhur ve sıkça iftira atılmış fikrinin bir ifadesini buraya uyarlamam gerekirse, kadın düşmanlığının *sıradanlığını* kabul etmeliyiz. Ama Arendt'in kötülüğün sıradanlığına ilişkin temel ahlaki meselesi bana sadece doğru gelmekle kalmıyor, üstüne, günümüzde Adolf Eichmann'ın canavara benzememesini gözlemlemekten nasıl bir hikmete erdiyse, bu sıradanlığı tanımak çok daha hayatidir. Arendt'in yazdığına göre, Eichmann sıradan belki de hatta biraz şapşal gözüküyordu, onun durumunda özellikle bir soytarı gibiydi. (Savcı ne kadar uğraşırsa uğraşsın, bu adamın "canavar" olmadığı ortadaydı, ama soytarı olmadığından kuşkulanmamak elde değildi." [1963, s. 64])* O dönem birçok kişiye göre (özellikle de bazı Amerikalı Yahudilere göre), Eichmann'ın ne yaptığıyla yüzleşmek için Arendt'in çizdiği portre bekleneni karşılamıyordu, çok soğukkanlıca çizilmişti.[22]

---

* Arendt, Hannah, *Kötülüğün Sıradanlığı*, Metis Yayıncılık, çv. Özge Çelik, s. 64.

Bu "soytarılık" Eichmann'ın klişeleşmiş ve kendini tekrar eden ifade değiştirmelerinden, sürekli aleni yalanlarından, anlamsız açıklamalarından ve bunu izleyen yüz seksen derece dönüşleriyle genel utanmazlığından ve narsisliğinden kaynaklanıyordu. Eichmann

Soruşturmayı yürüten memur dedektif Kim Davis'e göre, Holtzclaw sadece bir stratejik hata yaptı. Bu da daha önce hüküm giymemiş, dikkate değer bir gözaltı veya öne çıkmasını engelleyen bir şeyi olmayan, ona karşı kullanabileceği bir şeyi olmayan Ligons'u hedef almasıydı. Davis ve soruşturmadaki diğer memurlar Holtzclaw'ın genelde inanılma ihtimali en az olanları hedef aldığını söyledi, ki bunlar sabıkalılar ve uyuşturucu kullananlar veya seks işçileri ve ötekileştirilmişlerdi. Holtzclaw'a isnat ettiği şeyi Davis, "Onlar mükemmel mağdurlardı. Kimse onlara inanmayacaktı. Eğer onlara inanırsan da kim önemser ki? Bir fahişeye tecavüz edilemez," diyerek şüphelisinin mantık yürütmesini tahayyül ettiği şekilde tasvir ediyordu. Şöyle devam ediyordu: "Evet edilebilir. Evet, edilebilir. Bu sebeple bu tür kadınları seçiyordu, çünkü onlar mükemmel mağdurlar."

Ve Holtzclaw'ın savunması gerçekten de onu suçlayan on üç kişinin, birçok farklı şekilde, hukuken güvenilmez olduğu ve bu sebeple saldırganın aklanması bakış açısından daha iyi mağdurlar olduğuna odaklanmıştı. Holtzclaw'ın *20/20*'ye Nisan 2016'da hükmünden sonra verdiği bir röportajda ifade ettiği şekliyle Ligons *dahi* mükemmel değildi. Holtzclaw:

> Reddedilemeyecek gerçekleri ortaya koyalım. O (Ligons), insanların onun hakkında düşündüğü gibi masum değildi. Onu 80'lerde basmıştık... Ama jüriye sunacak bir

---

kendi kariyerini ve bir örgütün parçası olmayı oldukça önemsiyordu (Arendt'in gözlemine göre, o daha ziyade bir "katılımcı"ydı). Nazi partisine girdiği gibi, daha önceki başarısız kariyerinden sonra burada yüksek kademelere gelmeye kararlıydı. Ama Eichmann'ın Yahudi bir polis memuruna Nazi Partisi hiyerarşisinde istediği yere gelemediğine ilişkin şanssızlık hikâyesini böbürlenerek ve kendine acıyan şekilde anlattığında, nasıl göründüğüne dair azıcık bile bir fikri yoktu. Giderek şüphelenen memura Eichmann savaş suçları için Kudüs'te yargılanmayı beklerken bunun kendi hatası olmadığını söyledi. Güncel paralel örnekler bulmayı okuyucuya bir alıştırma olarak bırakıyorum.

> şeyimiz yoktu. O, bilirsin işte, sıradan orta sınıf ilgili bir anne* veya toplumda güvenilir bir kişi değildi.[23]

Holtzclaw'ın bahsettiği suçlamalar düşmüştü ve Ligons 1980'lerden beri tutuklanmamıştı da. Ligons'un ifadeleriyle:

> Olay şu ki, o (Holtzclaw) çok fazla fahişeyi ve uyuşturucu kullanıcısını durduruyordu ve onlara karşı kullanabileceği (tutuklama) emri gibi kozları vardı. Ve sanıyorum ki benim de onlardan biri olduğumu düşündü, ama bu büyük, çok büyük bir hataydı. O gece yanlış kadını durdurdu. (Diaz vd, 2016)

Ligons, adalet sağlandığı için kendi ve diğer mağdurlar adına memnun olduğunu söyledi. Bu tür davalarda, çoğu zaman sağlanmıyordu. Jürinin tamamının beyaz olması iyiye işaret değildi.

Ama Daniel Holtzclaw'ın hüküm giymesinden bir sene sonra, o ve avukatları önemli bir destek kaynağı ile beraber moral verici bir şey edindiler: Muhafazakâr gazeteci Michelle Malkin onun masum olduğuna dair iki bölümlük bir belgesel yayımladı ve o dönem Ferguson, Missouri'de devam eden eylemler sebebiyle ortada bırakıldığını söyledi.[24] Daniel

---

* "Soccer mom" banliyöde yaşayan, orta sınıf annelerin zamanının çoğunu çocuklarını okula, spor veya diğer etkinliklere götürmekle geçirmesine atıf yaparak yaygın şekilde kullanılan bir deyim –çn.

Joseph Diaz, Eric M. Strauss, Susan Welsh, Lauren Effron, ve Alexa Valiente, "Ex- Oklahoma City Cop Spending 263 Years in Prison For Rape and His Accusers Share Their Stories," *ABC News*, 21 Nisan 2016, http:// abcnews.go.com/ US/ oklahomacity-cop- spending-263- years- prison- rape/ story?id=38517467.

Eylemler; siyah bir ergen olan Michael Brown'ın beyaz polis memuru Darren Wilson tarafından, birçok tanığın ifadesine göre, Brown teslim olmak için ellerini kaldırdıktan sonra dahi ateş etmeye devam ederek öldürülmesine bir tepki olarak başlamıştı. Wilson, jüri karşısına çıkmadı. Bu davayı mağduriyet anlatılarıyla bağına değinerek bir sonraki bölümde tartışacağım. Siyahların Hayatı Önemlidir (Black Lives Matter) hareketinin bir tarihi için, bkz. Christopher Lebron (2017).

Holtzclaw bu teşhise katılıyordu, "Eğer beni mahkûm etmeselerdi, bir Ferguson da Oklahoma şehrinde gerçekleşecekti."

Bunun doğru olduğu en hafif tabirle belli değil. Holtzclaw'ın davası, mesela Elliot Rodger'ın Isla Vista katliamına göre çok az ilgi çekti. Beyaz feministler genelde Afrikalı Amerikalı kadınlara yönelmiş suçlarda sessiz kaldılar; Michelle Denise Jackson (ve diğerleri) tarafından güçlü bir şekilde ifade edildiği üzere, acı veren bir sessizlik (Jackson, 2014). Sükût kimileri için altın olabilse de mağdurlara yönelik umursamaz ve düşmancıldır.

Kristie Dotson'ın ve Marita Gilbert'in (2014), Nafissatou Diallo'nun Uluslararası Para Fonunun (IMF) o dönemki genel müdürü Dominique Strauss-Kahn'a yönelik cinsel saldırı iddialarına bağlı olarak iddia ettiği gibi, beyaz liberallerin kadınların atlattığı badirelere ilişkin anlayışlı eğilimleri, ahlaki ilgimizin ırkçı alışkanlıklarını gösteriyor. Dotson'ın ve Gilbert'in (2014) gösterdiği gibi, birçoğumuz erkeğin adını hatırlarken kadınınkini unutacağız veya en baştan öğrenmeyeceğiz. Bu "etkilenebilirlik dengesizlikler"i onların kuramsallaştırdığı şekilde siyah kadınların "anlatıdan şüpheli kaybolmaları"na katkı sağlıyor, tıpkı Holtzclaw'ın da kendi menfaatine etkin biçimde kullanmaya ve istismar etmeye çalışması gibi. Holtzclaw'ın bunda kolayca başarılı olabilecek olmasının benim gibi beyaz kadınların, kesinlikle benim de dahil olduğum, siyah kadın düşmanlığına katkımız ve siyah kadınların silinmesine –"eğilen"* sömürü ve (beyaz feminizm) içindeki diğer benzeri ırkçı öğelerle beraber– dair utanıp kendi üzerimize düşünmemizin temellerini oluşturmalıdır.

Jeff Arnold'un "Daniel Holtzclaw kim?" makalesi, Holtzclaw'ı aklayacak çeşitli muhtemel açıklamaları, hatta onu suçlayanların bu fiiller hakkında yalan *söylemediği* ihtima-

* Burada kullanılan "lean down," "lean in" feminizm'i olarak da adlandırılan, bireyci ve kapitalizme entegre beyaz liberal feminizme dair bir kelime oyunu. İsim, Sheryl Sandberg'in aynı isimli kitabından geliyor –çn.

line dair açıklamaları bile inceledi. Arnold yine de Amerikan futbolu oynarken bir beyin hasarı almış olabileceğini yazdı (oldukça yaygın; ama bu durumda duruşmada ortaya konmuş herhangi bir delil yoktu ve kendini kontrol etmenin bununla bağı nispeten spekülatif iken bunun cinsel saldırıya ilişkin kısmı oldukça spekülatif). Yine benzer olarak belki de Holtzclaw, üniversite sonrasında NFL'e alınmaması sebebiyle yaşadığı acı hayal kırıklığından dolayı depresyondan mustarip olabilirdi. Ya da olağan ahlaki tertibinin dışına çıkarak onun bir cinsel rahatsızlığı olabileceğini öne sürdü bir uzman. Belki de bunu yaptığında kendi karakterine aykırı biçimde davranıyordu.

Sonunda: Holtzclaw gibi bir kişiye, o da bizim gibi sorumluluk sahibi bir yetişkin gibi, olağan kişilerarası ve ahlaki ilişkiler kurarcasına ve faillerinden sorumlu gibi muamele etmek yerine, P. F. Strawson'un "nesnel duruş" olarak ifade ettiği şekilde yaklaşmamız gerektiğinin sıralı tam listesi. Bu moda geçtiğimize göre öne sürülen fikir, faili fiillerinden dolayı suçlamaktan, hatta onları bu kişiye *atfetmekten* dahi kaçınmamız gerektiğidir. Strawson'un kavramlarını kullanırsak, "Kendinde değildi" özellikle ilginç bir "savunma." Strawson, "mantıklı derecede komik" niteliğine rağmen, "takdir edici şekilde düşündüren" tabiri hak ettiği kadar (yani, çok) ciddiye almamızı önermektedir ([1962] 2008; s. 8-9). Holtzclaw'ın itibarının –insanların onun kim olduğuna dair algısının– burada kayda değer bir etkisi vardı. Kimliklerimiz kısmen diğerlerinin bizi nasıl anladığına, yani toplumsal itibarımıza bağlıdır. Daha önce de gördüğümüz gibi, eğer bir erkeğin "iyi adam" kişiliği varsa ve yeterince maddi ve toplumsal kaynakları varsa, onurunu korumak ve masumiyetini sürdürmek için genelde tüm onurumuzla savaşırız.

Holtzclaw'ın destekçilerinin onun suçlu olduğuna ikna olması için hangi delil gerekliydi? Ayrıca ailesinin sadakati anlaşılabilir olsa ve hatta bazıları tarafından meşru görülebilecek olsa da (benim tarafımdan olmasa da), Arnold ilgili internet sitesinin yayımlandıktan beş saat sonra kaldıracağı

düzeyde Holtzclaw'a yönelik tek taraflı bir yazıyı yazacak kadar niye anlayışlıydı? Editör "büyük bir hata" ifadesiyle kendi editörlük süreçlerindeki arıza olarak sorumluluğu aldı. Ama bu arıza nasıl gerçekleşti? *Washington Post*'tan Matt Bonesteel'in işaret ettiği gibi, bu metin on iki bin kelimelikti ve yapımı aylar değilse bile haftalar sürmüş olmalıydı. Yine de kimse tek içeriği toplumsal ya da hukuki kaynakları olmayan Afrikalı Amerikalı kadınları avı olarak gören mahkûm olmuş bir seri tecavüzcünün suçluluğunu aşağı yukarı pek de makul olmayan gerekçelerle reddetmek olan bir hikâyeye gelen tepkileri öngörememiş gibi gözüküyor. Ya da sadece mahkeme tutanaklarından alıntılarla metnin içinde iki kısa paragrafta yer alan mağdurları fiilen sildiğini de fark etmemişler. Jeff Arnold'ın bu kadınlardan herhangi biriyle konuşmaya çalıştığına dair de bir delil yok.

Arnold dersini aldı mı? İşaretler pek de umut vermiyor. Bunun ardından NFL'in gereğinden fazla uzamış soruşturması sebebiyle bir Amerikan futbolu oyuncusunun haksız muamele gördüğü iddiasına ilişkin bir "*mutlaka okunması gereken hikâye*" hakkında tweet attı (17 Aralık 2016). Oyuncu, hane içi şiddetle suçlanan Ezekiel Elliott'tu. Tim Rohan'ın haberine göre, Elliott'u suçlayan kişi iddia ettiği fiillerin çoğuna ilişkin yalan söylüyor olabilirdi.[25]

Davanın diğer hususlarıyla birlikte Daniel Holtzclaw'ın hüküm giydiği suçlar, kadın düşmanlığının toplumsal yapılar ve uygulamalar olarak bozuk elmaları *içerdiği* zamanda dahi (2. bölümdeki tartışmayı hatırlayarak) nasıl sistematik çalıştığının güçlü bir tasvirini sunuyor. Seri cinsel saldır-

[25] Jeff Arnold (@Jeff Arnold_) 17 Aralık 2016'ta Tim Rohan'ı retweed'ledi: "A must read here from @TimRohan" https:// twitter.com/ Jeff Arnold_ / status/ 810195406894362624.
Tweet Rohan'ın haberinin linkini veriyor, "The Anatomy of an NFL Domestic Violence Investigation," http:// mmqb.si.com/ mmqb/ 2016/ 12/ 14/ ezekiel- elliott- domesticviolence-nfl- investigation-process.

ganlar erkeklerin küçük bir azınlığını oluşturuyor, ama sistem kanunlara karşı onlara kalkan oluyor ve koruyor. Bunun da ötesinde kadınlardan dişil kodlanmış mal ve hizmetlerin –dikkat ve ilgi çekme gibi birçok toplumsal ve cinsel emek biçimi gibi– alınması için çalışan toplumsal senaryolar, ahlaki izinler ve maddi yoksunluklar kürtaj karşıtı hareketten, laf atmaya ve tecavüz kültürüne geniş bir alana yayılıyor. Ayrıca kadınları eril kodlanmış statülere, güce ve yetkiye sahip olmaktan dışlayan ve buna ilişkin uyaran eğilimler ve mekanizmalar -tanıklık adaletsizliği, açüklama, mağdur suçlama ve bir sonraki bölümde göreceğimiz gibi mağdur yalanlama yöntemleri bunlara dahil- bulunmaktadır.

Eylemlerinin toplumsal anlamının kurbanlarına karşı ciddi olarak düşmancıl olduğunu ve diğer şeylerle beraber bu durumda eskiden beri erkeklerin dünyasında belli bir ırktan ve sınıftan kadınlar olmalarına bağlı olduğunu görmek için Holtzclaw'ı neyin güdülediğini bilmemiz gerekmediğine dikkat edin. Bu tahakkümün tipik nesnelerini sadece "yumrukluyor" da olsa ya da kadınlar yerini aldığı için kendini kısıtlıyor veya benzeri toplumsal cinsiyetlendirilmiş kederinden dolayı hınç da duyuyor olsa böyledir. Erkekler ayrıcalıklı olduğunda veya uzun süre böyle ayrıcalıklılarsa, sadece ceza sorumluluğu yokmuş gibi değil, ayrıca ahlaken kendilerinde hak görürmüşçesine davranırlar. Bu, ele geçirdikleri şeyin zaten almak için kendilerinin olduğu ve bazen tarihin kötü şekilde toplumsal cinsiyetlendirilmiş anlaşmasında kendi borçlarını yerine getirmeyen kadınlardan intikam almaya çalışması fikrinin güvence altına aldığı bir ahlaken kendinde *hak görme*dir.

Eğer böylesi suçların mağdurları kadınlar, saldırganlarına yönelik adaletin karşısına çıkarlarsa, şüphe, suçlanma, hınç ve diğer şeylerin yanında yapısal engeller ve zorluklarla da karşılaşacaklardır. Bu özellikle de başka dezavantajlarla –mesela ırkçılık, fakirlik, sabıkalılık, seks işçisi olmak ve farklı kesişimlerin eklemeli olmayan sonuçları– karşı karşıya kalan kadınlar için böyledir. Ayrıca saldırganları bunu

bilerek mağdurlarını utanmazca onların nispi güçsüzlüğünü kullanmak için de seçiyor olabilir.

Mağdurların kadın düşmanı şiddeti reddetmesi, epistemik biçimler alabilir: tipik olarak yalan söylüyor olarak görülseler de bir başka seçenek olarak salak, deli veya isterik olarak da savılabilirler ya da bu *ahlaki* biçimler de alabilir; bu durumda da kadının mağduriyet hakkı olup olmadığı sorgulanır ve daha çok direnç göstermediği yahut affedici olduğu için hor görülür. Kadın kuruntulu ve yalancı biri olarak görülerek *hem* epistemik *hem de* ahlaki temellerle ondan kuşku duyulabilir. Holtzclaw mağdurların ondan menfaat devşirerek "milyarder" olmayı umduklarını söyleyerek gerçekten de bir başka tipik itibar sarsıcı hamle yapmıştır. Böylesi bir menfaat devşirme çabası, en hafif deyimle, yüksek riskli ve az getirili bir entrika olurdu.

Bu birbirine geçmiş sorunları kadınlara ve beyaz olmayan erkeklere yönelik tanıklık adaletsizliğinin çoğunlukla altında yatan stereotiplere bakarak çözebileceğimizi düşünmüyorum. Mağdurların karşılaştığı kadın düşmanlığına yönelik şüphe ve altının oyulması, olaya özgü olma eğilimindedir. Mesela Holtzclaw'ı suçlayanlara inanmayan veya güvenmeyen birçok insanın Ligons'un kreşine çocuklarını gayet de emanet edebileceğini düşünebiliriz (Bu bölümde daha önce Fricker'ın Tom Robinson'a dair tanıklık adaletsizliği bağlamındaki iddiasını hatırlayın). Bu stereotiplerin doğasının ve ortaya çıkışının olaya özgü olmasının altında tanıklık adaletsizliğine yönelik *güdünün* oldukça fazla olması yatıyor. Bu bölümde gördüğümüz gibi, mütehakkim erkeklerin menfaatini ve itibarını korumak için tipik olarak kasıtsız ve güçlü bir eğilim var. Bu sebeple birçokları bir ahlaki gereklilik anlayışıyla neden erkeğin masum olduğu ve ona karşı ifade veren tüm kadınların neden güvenilmez olduğuna dair her tür numaraya içgüdüsel olarak yönelecektir. Veyahut bir başka seçenek olarak öne çıkmanın onların neden menfaatine olmadığına: sanki oldukça değişen olay ve durumlarda onların bu konuda karar vermesine güvenilemezmiş gibi.

Bu sebeple sorun yanlış bilgilenme ve toplumsal tahayyülden kaynaklanan yalan yanlış bağlantıların da ötesine geçiyordu, ki bu da Fricker'ın koyduğu asli teşhistir. Ne daha erdemli dinleme becerisi –ki Fricker bu soruna kısmen, ama yardımcı olabilecek bir çözüm sunar– insanları bunu kullanmaya güdüler ne de açıkça yapısal bir sorunu doğrudan yapısal reform yoluyla değiştirme çabaları yeterli gelecektir. Faillerin tavırlarının, tabiiyetlerinin ve ilgi alışkanlıklarının da değişmesi gerektiğine inanıyorum. Ama onları değiştirebilir miyiz (ve bu nasıl olur)? Ve denenemeye değecek kadar insanla başarılı olunabilir mi (ve bu nasıl olur)?

Sonuçta adaletsizliğin böylesine fevkalade kötü biçimlerini çözmek için insanların, mütehakkim erkekleri kadın düşmanı fiillerle suçlayan kadınlara karşı bu erkeklerin tarafında olmasını engellememiz elzem olacaktır (ama bu biraz olsun yetmez). Sorunun doğası da bunun zor olacağını gösteriyor. İnsanları böylesine çirkin, adaletsiz ve ahlaken fena şekilde önyargılı –ve bu sebeple (sadece) belirli toplumsal bağlamlarda ortaya çıkan– olduklarına ikna etmek kolay olmayacaktır. Böylesi bir önyargı ahlaki ilgi alışkanlıklarımızı etkilediğinden dolayı, suçlayan kadınlara *adaletsiz* olmak yerine suçlanmış erkeklere basitçe adil davranır gibi, sanki içeriden geliyormuş gibi hissedildiğinden bu daha da zor olacaktır. Kadının dürüst olmayan, rezil ya da sevimsiz bir karakter olarak görülme eğilimi vardır. Bu yoksa ve kadın çok ikna ediciyse tanıklık etmemesi, susması için onu korkutucu hamleler yapılabilir.

Diğer yandan erkek ise ona borçlu olunduğuna inanır. O (erkek) hatalıdır. Yine de sadakatimiz genelde ondan, en az hak edenden ve en çok bekleyenden yanadır. Daniel Holtzclaw:

> Yürekten, yüzde yüz bir şekilde bütün yönleriyle bildiğim bir şey varsa, o da ailemdeki herkesin benim tarafımda olduğudur. Hepsi, "Mahkûm olmanı gerektirecek hiçbir şey yok," dedi. Jüriye baktım. Hepsinin gözlerinin içine

> tek tek baktım ve onlara dedim ki, "Bunu yapmayın." Erkeklere doğru baktım ve o kadınlara baktım ve gördüm ki kadınlar ağlıyordu.

Jürideki beyaz kadınlar, Holtzclaw'ın suçlu olduğuna karar verdi, haklarını vermek gerekirse delillere dayandılar. Yine de onun için ve onun kolluk kuvvetlerindeki parlak geleceği için mağdurlarının önünde ağladılar.

MAĞDURLARDAN ŞÜPHELENMEK

Her duruşma, kurbanla değil de faille başlayıp bitmesi açısından oyunu andırır. Bir duruşma şovunda, neyin nasıl yapıldığını sınırlarını çizerek ve güzelce tanımlamak, alelade bir duruşmadakinden daha acil bir gereksinimdir. Davanın merkezinde sadece fail yer alabilir - fail bu bakımdan oyun kahramanına benzer. Eğer fail acı çekecekse, başkalarına acı çektirdiği için değil de yaptıkları yüzünden acı çekmelidir.

Hannah Arendt, *Kötülüğün Sıradanlığı*[•]

Mağdur Kültürü Olarak Adlandırılan Şey Üzerine

Mağdurlarla ve mağduriyetle ilişkimizin yüklü olması yeni değil. Alyson M. Cole'un kitabı *The Cult of True Victimhood*'da (2016) Amerika Birleşik Devletleri'ndeki mağdur karşıtı anlayışı, 1980'lerin sonundan 11 Eylül'ün birkaç sene sonrasına kadar takip ediyor. Bu süreçte bir mağdur tipi – ya da daha ziyade kendi yaralarına bakan, belki de uyduran ve öğrenilmiş ya da numaradan acizlik gösteren bu şekilde de kendini mağdur gören ve kendini öyle niteleyen kadın– muhafazakâr ideolojide giderek artan önemde bir rol oynadı. Mazlum, hazin, aşırı duygusal, haksız iftiralar atan ve üçüncü kişilerden anlayış ve ilgi talep eden bir karakterin portresi çizilir. Bu öznenin bir öğrenci, y kuşağından biri, bir kadın, bir feminist, bir ilerici, bir cinsel saldırı mağduru –ya da daha sonra değineceğim Emma Sulkovicz vakasında-

• Arendt, Hannah, *Kötülüğün Sıradanlığı*, Metis Yayıncılık, çv. Özge Çelik, s. 19.

ki gibi hepsi– olma ihtimali orantısızca yüksektir. Belki de söylemeye gerek dahi yok, bu çizilen portre ilgili kişiye bir iltifat değildir.

Her ne kadar yeni bir olgu değilse de mağdurlara yönelik düşmanlık geçtiğimiz son birkaç senede artmışa benziyor.[1] Sosyologlar Bradley Campbell ve Jason Manning *Micro-Aggression and Moral Culture* (2014) kitabında yeni "mağduriyet kültürü"nü daha eski "itibar kültürü" ve daha da eski "onur kültürü" ile karşılaştırıyorlar ki çağdaş Batılı toplumlarda bunların birbirini takip eden şekilde bir öncekinin yerine geçtiği varsayılıyor. Sözde mağdur kültürüne örnek olarak verdikleri uygulamaların çoğunda bir çeşit şehadet izine rastlanıyor, örneğin, Antik Roma'daki kişisel pisliği artırma uygulamaları ve Hindistan'daki "oturan dharna" gibi (s. 708). Bunlar "mikro saldırganlık"ları (tarihsel olarak tahakküm altındaki veya ötekileştirilmiş toplumsal grupların üyelerine sistematik olarak zarar verecek şekilde aşındırıcı olarak birikebilen nispeten küçük ve genelde amaçlanmamış küçümsemeler ve düşmanlıklar)[2] işaret etme ya da duyurma uygulamaları ile kıyaslanmış.

Campbell ve Manning (2014) sadece betimleyici sosyoloji içinde düşündüklerini iddia ederken, bu iddia alenen ahlaken dolu terim seçimlerinin yanında "Ama neden biri-

---

[1] Bkz. "Mağduriyet" teriminin Google Trends grafiğinde aranma sıklığı: "Victimhood," https:// www.google.com/ trends/ explore#q=victimhood (son erişim tarihi Ekim 2015)

Campbell ve Manning (2014) toplumsal kontrolün soykırımı, linçi, terörü ve kişilerarası şiddeti ve mikro saldırganlıkları duyurmayı da içeren çeşitli yöntemlerini listeleyerek başlıyor. "Mikro saldırganlıkların duyurulması da benzer olarak bir toplumsal kontrol biçimidir, başkalarının sapkın davranışına bir tepki –aynı zamanda bir sapkın davranış biçimi– başka birçok kişinin ayıplayacağı bir davranıştır." (693n1). Listedeki son madde de böylesine suçlu yoldaşlarla kuşkulanır olmuş. Ayrıca "saldırgan intihar" üzerine söylediklerini düşünün ki bu bir "toplumsal kontrol yöntemi" olarak etiketlenmiş ve bu kocalarının "'sadece' dayakları" bu beklentilerine göre yeterince diğer aile üyelerince ciddiye alınmamış kadınlar tarafından gerçekleştirildiği ifade edilmiştir (s. 705).

nin mağdur edilmesini vurgulayalım?" gibi soruları da bu iddianın güvenilirliğini sarsar (s. 708).[3] Herhalde muhafazakârlar kabul edilir şekilde tarafsız varsaydıkları araştırmanın ahlaki ve siyasi sonuçlara desteğine başvurmakta hızlı davrandılar. Mağdur anlatılarının daha nazikçe, ama benzer şekillerde sorgulanmasının uzun tarihine rağmen –ki bazen muhafazakâr mahallelerden geldiği kadar feminist ve ilerici mahalleden de gelir (bkz. örn. Wendy Brown'ın *States of Injury*, 1995) –Jonathan Haidt metnin sonuçlarına ilişkin yakın zamandaki bir blog gönderisinde metin için iki kez "olağanüstü" diyor.[4] Haidt, tetikleyici uyarılarının, güvenli alanların ve de üniversite kampüslerinde mikro saldırganlık çerçevelerinin ortaya konuşunun (ve onun görüşüne göre musibetinin) artışında mağduriyet kültürü fikrinin yerini açıklamak için uzun bir yolculuğa çıkıyor. Açıkçası günümüz kendini mağdur kılığına soktuğu varsayılanlara anlayışsızlığın zamanıdır.[5]

---

[3] Bkz. Conor Friedersdorf'ın metni, "Is 'Victimhood Culture' a Fair Description?" *The Atlantic*, 15 Eylül 2015, http:// www.theatlantic.com/ politics/ archive/ 2015/09/ the- problems- with- the- term- victimhood- culture/ 406057/.

Jonathan Haidt, "Where Microaggressions Really Come From: A Sociological Account," *Righteous Mind*, 7 Eyül 2015, http:// righteousmind.com/ wheremicroaggressions-really- come- from/.

Ayrıca bkz. George Will, onun kışkırtıcı ifadeleri ona *Washington Post*'taki köşesine mal oldu. Will şöyle yazdı:

Yüksek okullar ve üniversiteler, Washington tarafından eğitiliyor ve bu tecrübeyi acı verici buluyorlar. Kampüs mağdur etmelerinin her zaman ve her yerde olduğunu söylemeyi ve mağduriyeti istenen bir statü haline getirdiklerinde bunun ayrıcalık verdiğini ve mağdurların çoğaldığını öğreniyorlar ("micro saldırganlıklar genelde eğitimsiz gözler tarafından ayırt edilmez ve her yerdelerdir).

George Will, "Colleges Become the Victims of Progressivism," *Washington Post*, 6 Haziran 2014, https:// www.washingtonpost.com/ opinions/ george- will- college- becomethe-victims- of- progressivism/ 2014/ 06/ 06/ e90e73b4- eb50- 11e3- 9f5c- 9075d5508f0a_ story.html.

Üniversite kampüslerinde cinsel saldırı vakalarının "mağdur-merkezli" idaresine ilişkin en azından görünürde daha ihtiyatlı endişe-

Campbell ve Manning'in sorusunun yine de ilericiler için de ilgi konusu olması gerek. Tarihsel olarak tahakküm altındaki ve ötekileştirilmiş kişileri, özellikle de kadınları, öne çıkıp nasıl yaralandıklarına dikkat çekmeye iten şey nedir? Göreceğimiz üzere, bu sorunun cevabı bariz değildir. Saygınlık yitimiyle, baştan savılmayla ve karşı tepkilerle karşılaşma ihtimali (ve diğer ihtimaller) düşünüldüğünde, tahakküm altındaki bir toplumsal konumdayken öne *çıkmamak* için çok güçlü sebepler var. Ama eğer böylesi bir konumdayken öne çıkmak nafileyse veya olumlu olarak geri teperse –birinin ihtiyacı olan veya hakkı olan maddi kaynaklara ve sosyal adalete yönelik oldukça belirsiz bir yol olması, en iyi ihtimalle de anlayış ve ilgi çekmenin endişe verici bir şekli olması– gerçekten de neden uğraşılsın ki? Ama yine de kadınlar (ve diğerleri), kadın düşmanı düşmanlığı belirtmek için giderek daha çok öne çıkıyor. Neden? Bunu ne açıklıyor? Bu sadece umudun tecrübeye karşı zaferi mi? Ya da bu hareketlerin, geçerli olsun veya olmasın, başka işlevleri mi var? Evet, var ve ben de bunu savunacağım; kanımca bazı bağlamlarda geçerli de olabilirler. Öne çıkmak failliğin bir ifadesi olduğundan ve bunun bir altüst etme fiili olması sebebiyle, ahlaki anlatıyı mütehakkim ve olağan çeşitlerinden uzaklaştırır ve kişinin durumunu aksi halde kayıtsız kalacaklar için dikkat çekici hale getirir. Üçüncü kişiler anlayış göstersin veya göstermesin, daha az yerine daha da çok düşmancıl ve hınç dolu hale gelirler. Ama en azından yaralanmanın gerçekliğinin ya da devam eden tahakkümün ortağı olurlar. Bu da, oldukça hakkıyla, mağdur edilmiş kişiler için önemli olabilir.

Mağdur nedir? Ahlaki Anlatıların Rolü

Mağdur olmak nedir? Ve mağduriyet iddiası nedir? Bu sorular, göreceğimiz üzere, apaçık değildir. Mağdur kavramının dizinsel ya da bakış açısal özelliklerinin etkisi sebebiyle, bu

lere dair, bkz. Jeannie Suk Gersen (2015) ve Janet Halley (2015) (ikisi de Harvard Hukuk profesörü).

soruların cevabı birbirleriyle ilişkisi açısından da ortaya konmamıştır. Bunlara binaen, A'nın mağdur olduğu iddiası –genelde pek de doğrudan olmayan ve hatta aşağı yukarı kurnaz bir biçimde– A'nın bir mağdur olduğunu iddia etmekten fazlasıdır. Buna ek olarak bu mağdurluk rolünün bir tür *performansını* ya da üstlenilmesini de içerir.

Ama öncelikle, mağdur olmak genelde sadece bir tür talihsizlikle karşılaşma mevzusu değildir. Mağduriyetin özünde ahlaki bir kavram olduğuna inanıyorum. Mağdur olmanın örnek aldığı durum bir başka failin ahlaki yanlış yapmasını –ve bu sebeple de yaralanmayı, aşağılanmayı veya başka bir şekilde hasar görmeyi– içerir. İlgili kişi önceki ahlaki-toplumsal konumuna nazaran alçalmıştır. Ve bu kişi, ahlaki bir yanlış fiil yoluyla kendini mağdur eden kişi karşısında yere serilmiştir.[6]

Bunun mağduriyetin çekirdeği olduğunu öneriyorum. Peki bir mağdur eden, bir zorba, bir zalim olmadan mağdur hiç mi olamaz? Bu çok iddialı olurdu; doğal afetlerin mağduru olmaktan ve bazen hastalıkların ve marazların (her ne kadar benim kulağıma çok da doğal gelmese de) mağduru olduğumuzdan da akla yatkın şekilde bahsedebiliriz ve bahsederiz de. Ama bu vakaların çekirdek vakadan *beslenen* ilişkisi olduğunu seziyorum ve onların akla yatkınlığını böylesi yıkıcı doğal sebepleri insansılaştırma eğilimimize veya en azından onları fail olarak tahayyül etmemize bağlıyorum. (Mesela kasırgalara verilen isimleri veya kansere "sürtük" demeyi düşünün.) Eğer bu doğruysa, mağdur kavramımız belli bir tür *ahlaki anlatının* uygunluğuna sıkı sıkıya bağlı oluyor, burada da ahlaki anlatıda bir özneye başka bir fail tarafından aşağılanarak veya küçük düşürülerek yanlış yapılır. Kadın mağdurdur ve erkek zorbadır ya da zalimdir.

---

[6] Mağdur etmenin bir "başarı" terimi –bu A'nın B'nin mağduru olarak (ve herhangi bir şekilde mağdur olarak) sayılabilmesi için, B'nin A'yı mağdur etme çabasının tamamlanması veya bir sonuca oluşması gerekip gerekmediğidir–olduğuna dair bir soru vardır. Her ne kadar örnek durum makul olarak tamamlanmış bir fiili içerse de buna muhtemelen izin vermemiz gerektiğine inanıyorum.

Mağduriyetin çekirdeğinin bu senaryoya yapıştığını düşünüyorum. Bu yüzden de bu örnekte mağdur olmak, bu anlatının herhangi bir çeşidinde tek başına veya başka bir şekilde *rol almayı* içeriyor. İzleyiciler olarak bizim verdiğimiz tepkiler de bir nebze olsun önceden belirlidir. Mağdura anlayış göstermemiz gerekir. Onlar ilgi odağıdır; onlar ana karakterdir, belki de kahraman. Ve zorba ya da zalim, mağdur adına *hınç duymamız* gereken kişidir. Daha da isabetli olmak gerekirse, onlar P. F. Strawson'un "vekaleten" tepkisel tavırlar olarak adlandırdığı, başkaları adına başkalarına yönelik hissedilen, davranışın yönlenmesi belirlenenlerdir. Bu bağlamda, bunlar infiali, kınamayı, cezalandırıcı eğilimleri ve benzerlerini barındırabilir ([1962] 2008).[7]

En azından geniş çerçevede bu doğruysa, o zaman birinin *kendini* mağdur olarak tasvir etmesinin –veya öyle yapıyor olarak algılanmasının– neden böylesine endişe verici bir iş olduğunu açıklamaya başlar. Çünkü mağduriyet iddiası birinin kendini etkili olarak *hikâyenin tam ortasına* koymasını içerir. Bu hareket genel anlamda kendine rol biçmeden bile daha endişe vericidir. Kendini acındırma ve kendini önemseme olarak ve aynı zamanda bitik ya da ağlak olarak algılanabilir. Bu kişinin, hızlıca ilerlemek yerine, kendi hikâyesinde –ve bu hikâyenin içinde– hayali olarak saplandığı algısı vardır. Ama bunu yapıyor olması için bu mağdur kadının gerçekten de çok sefil duruma düşmemiş, çok mahvolmamış (vb) olması gerekir. Bu ikiyüzlülük, yalancılık, aldatıcılık ve kendi merkezcilik şüphelerini ve iddialarını besler.[8]

---

[7] Empatinin diğer yüzünün saldırganlık olduğu üzerine bkz. Paul Bloom (2016) – Empati kurmaya önceden konumlandırıldığımız öznelere karşı çıkanlar olarak algılananlara yönelik saldırganlık hissetmeye ilişkin psikolojik eğilim.

[8] Bugünlerde hakiki mağdurların "mağdur" etiketini reddetmekte çok hevesli olmasında ve bunun yerine giderek daha çok "hayatta kalan" olarak kendini tanımlamalarına şaşmamalı. Reddedilebilir şekilde geçmişte takılıp kalma şüphesi şimdi ve gelecek üzerine iyimser bir odaklanma ile yatıştırılabilir ve bir yandan da odağı *hayatta kaldıkları* fiillerin faillerinden uzaklaştırırlar. Bazen bunun ahlaki bir

Mağduriyet üzerine düşünülmesine dair önerim hem mağdur/mağdur eden ahlaki anlatısıyla temelinden ilgili hem de bu kavramlar üzerine düşündüğümüz ve bu kavramları kullanarak konuştuğumuz çeşitli biçimlerin de açıklanmasına katkı sağlıyor. Mağduru *oynamaktan* ve tabii ki de kendine ve başkalarına mağdur *rolünü biçmekten* bahsederiz. Daha da önemlisi mağdurları *masum*, suçsuz olarak düşünürüz ve (daha da kötüsü) böyle olmalarını bekleriz. Çoğunlukla güven azıcık kötüye kullanılsa veya böyle algılansa dahi, o kişiyi mağdur olarak tanımayız ya da tanımamakta diretiriz. Yine aynı şekilde büyük bir suçun gerçek mağdurunun gerçekleştirdiği ufak tefek güveni kötüye kullanmaları da reddetmeye meylederiz. Bu, eğer senaryo büyük küçük farklılıklara neredeyse izin vermeyen özünde basit, indirgeyici bir öğretici, kıssa olduğunda anlam kazanır. Eğer hırsızsanız, polisin mağdur ettiği kişi rolünü oynayamazsınız.[9]

---

yanlış yönlendirmenin ve nispeten ayrıcalıklı eril faillerin yanlışlarının önemini azaltan erpatik kültürün baskısının – onları anlatıdan çıkararak etkin olarak aklama– sonucu olduğundan endişeleniyorum. Ama kesinlikle "hayatta kalan" etiketinin aleyhinde değilim veya reddetmiyorum: Eğer belli kişiler için en iyisi buysa, o zaman onlar tabii ki kullansın. Sadece bir mağdursanız, mağdur olduğunuzu iddia etmekte içkin olarak yanlış hiçbir şey olmadığını söylüyorum. Yani iddiam, bir *yasağı* veya (aksine) bir *zorlamayı* değil, bir iznin veya bir hakkın olduğunu, ahlak felsefesine genel yaklaşımıma da uygun olarak, ortaya koymayı hedefliyor.

Karş. Gary Watson'ın (1987) kendi çocukluğunda berbat bir istismarın mağduru olmuş Robert Harris'in işlediği vahşi cinayete dair meşhur tartışması. Bu anlayışlı bakış açısının değişiminin böyle bir anlatıda etkili olmasının –ve böylece yanlışı yapanın kendi başına, başka bir bağlamda veya belki de tam da bu bağlamda, mağdur olduğunun tanınmasının– zor olduğunu iddia ediyor. Bu fikre ilişkin kavramsal olarak zor hiçbir şey yoktur. Ve yaralı kişilerin yaraladığı veya istismarın istismar doğurduğu, insanların sezgisel olarak makul bulduğu bir fikirdir. Ama bu fikirler, yanlış yapma karşısında verdiğimiz *tepkilerimizin* çoğunu yazan anlatılara kolayca katılmazlar. Sadece bir çift gözümüz var ve bu yüzden makul olarak belli bir anda sadece bir bakış açımız olabilir. Benzer şekilde bakış açımız tipik olarak kısmi değil, bütüncüldür. Yani eğer empati lafzi

Bu bağlantıda Michael Brown vakası açıklayıcıdır. 2014 Ağustos'unda Ferguson, Missouri'de Brown'ın bir polis memuru tarafından öldürülmesinin ertesinde, Ferguson polis amirliği birkaç dakika önce Brown'ın bir dükkândan bir kutu puro çalmasının videosunu yayımladı. Ayrıca videoda Brown dükkândan çıkmadan önce kasiyeri biraz itiyordu ("geri çekil" dercesine). Birkaç dakika sonra bu polis memuru Darren Wilson, Brown'ı en az altı kez, ikisi kafasından olmak üzere vurdu. Birçok tanığa göre, Brown silahsızdı ve Wilson "ateş etmeye devam ederken" elleri havada teslim olmuştu. Adli tıp raporlarına göreyse, Brown, Wilson'a bakarken yere düştü ki bu Brown'ın kafatasına aşağı yönlü bir açıyla giren iki mermiyi açıklar (Manne, 2014b). Ferguson'daki polis amirliği, dükkândaki videoyu medyanın kızgınlığının başında, olaydan altı gün sonra yayımladı. Kasıtlı gibi gözüken taktik birçok yayın kuruluşunda hedefine ulaştı.[10]

Bu neden işe yaradı? Ve ne *yapmaya* çalıştı? Mantıklı cevap açıkça bu iddia edilen ufak suçun devlet adına faaliyet gösteren birinin eliyle, bir cinayetten aşağı kalır yanı olmayan bir biçimde Brown'ın korkunç bir insan hakkı ih-

anlamıyla (tabii ki görsel olarak değil) bakış açısını edinmeyi gerektiriyorsa, bir hikâyede aynı anda empati kurabileceğimiz karakterlerin sayısı sınırlanır, özellikle de bir şekilde çatışan amaçları olduğunda.

Polis amirliğinin görüntüyü yayımlamada böylesine hevesli olmasının bir anlamı var. Bunu yapmasını birden fazla gazeteci tarafından "bilgi edinme hakkı" başvurusu yapılması ile meşrulaştırdı. Kamuya açık kayıtlar böyle bir başvurunun yapılmadığını, yani bu iddianın büyük ihtimalle (kesinlikle değil) uydurma olduğunu gösterdi. Eğer böyleyse neden? Diğer şeyler bir yana, görüntüler muhafazakâr yorumcuların ve siyasetçilerin ilgiyi Brown'ın mağduriyeti yerine onun iddia edilen suçluluğuna yöneltmesine imkân sağladı. *New York Times* dahi "Pazartesi cenazesi kalkacak olan 18 yaşındaki Michael Brown'ın bir melek olmadığını, ailesiyle ve arkadaşlarıyla yapılan röportajların hem sorunlu hem de umut veren gençliğini ortaya serdiğini" söyleyen bir haber yayımladı. John Eligon, "Michael Brown Spent Last Weeks Grappling with Life's Mysteries," *New York Times*, 25 Ağustos 2014, http:// www.nytimes.com/ 2014/ 08/ 25/ us/ michaelbrown-spent- last- weeks- grappling- with- lifes- mysteries.html.

lâlinin mağduru olup olmadığıyla ilişkisiz olduğuydu. Kısmen siyah erkeklere suçluluk ve saldırganlık atfeden ırkçı eğilimler, Wilson ile Brown arasında geçenlerin tahrifatına ve yanlış gösterilmesine yol açtı. Brown tipik bir ergen oğlan olarak aslında göründüğü gibi tasvir edilmek ve bu şartlar altında asgari anlamda yardımsever olağan bir varsayım olmak yerine bir "haydut" olarak tekrar tanıtıldı, ki günümüz Amerika'sında ırkçılık bu kavrama içkindir. Ve buna karşın Wilson, Brown karşısında acizmiş gibi resmedildi.[11] Ama aynı zamanda bu ideolojik hareketin etkilediği algısal veya en azından güya algısal bir kısmı da var. Brown dükkândaki görüntüsüyle herhangi bir şekilde suçlu veya saldırgan olarak tasvir edildiğinde (ne kadar abes şekilde olursa olsun), birçok beyaz, onu polis vahşetinin veya suiistimalinin mağduru olarak göremez ya da görmez oldu. Her ne kadar bu iki anlatı da aynı anda doğru olabilecek olsa da, bu iki anlatı –Brown'ın ufak bir yanlış yaptığı, Brown'ın büyük bir insan hakkı ihlali, belki de hatta cinayet mağduru olduğu– birbirleriyle çelişiyor gibi gösteriliyordu.

Mağduriyet kavramının anlatısal açıklaması böylece *mağdur suçlayıcılığın* nedenini de açıklamaya yardımcı olur ve sezgisel şekilde ahlaki anlamda sorunluluğunu görür. Odak birine ne yapıldığından kaydığı anda, yani kadına yapılan yanlışlarla kadının kendinin yaptığı (belki de samimi) kusuruna veya hatta kadının ahlaken sorunlu davranışına kaydığı anda; kadının anlatıdaki mağdur rolü taviz verilebilir hale gelir. Artık kadını bir mağdur olarak görmek zorlaşabilir. (Ayrıca bkz. 6. bölüm: özellikle de "erpati" bölümü.)

Mağduriyet kavramının anlatısal açıklaması, Diana Tietjen Meyers'in Uluslararası Af Örgütü Protokolüne dayanarak ayrıştırdığı iki tip mağdurun varlığını açıklamaya da

[11] Bu bağlantıda Ferguson sonrasında Darren Wilson'ın, karşılaştıklarında Brown'ın Hulk Hoganvari duruşu karşısında küçük bir çocuk gibi hissettiğine dair ifadelerini hatırlayın. Ama aslında ikisi de benzer kiloda ve boydaydı; üstüne Brown silahsızdı ve Wilson eğitimli bir polis memuruydu.

yardımcı olur. Bunlar "acınası" mağdur ile "kahramansı" mağdurdur (2011). Bu iki tip de kolayca tanınabilir *karakterlerdir*: kurtarılmaya ihtiyacı olan bahtsız küçük hanım ile günümüzün gözü pek çizgi roman kadın kahramanı. Meyers, ikisinin de çok farklı sebeplerle mağdur olarak görüldüğünü gösterir –acınası mağdur edilgenliği ve tamamen yardıma muhtaçlığı ile ahlaki yanlış yapmadan muaftır ve kahramansı mağdurun failliğinin böyle nitelenebilmesi için zaten failliğinin ahlaki olarak değerli amaçlara yönelmesi gerekir. Kahramansı mağduriyet zaten iyi bir amaç için savaştığı varsayımıdır– bir başka deyişle kahraman, kendi kimliğinin anlatısı sebebiyle ayıplanamaz biridir.[12]

Mağduru Oynamak (Mağdurun Önemini Azaltmak)

Artık tarihte ve günümüzde ötekileştirilmişlerin veya tahakküm altındakilerin ahlaki yaralarına, "mağduru oynar" gibi algılanma riskini alarak neden dikkat çektiği sorusunu cevaplandırmada ilerlemeye başlayabiliriz. Eninde sonunda, daha az ayrıcalıklı olmayan erkeklerin kadın düşmanı saldırganlığı sonucu yaralanan kadınlara ilişkin bu soruyla özellikle ilgileneceğim.

Tarihte ya da şu an tahakküm altında bir toplumsal konumdan öne çıkmanın ikna edici olmayan ya da olumlu anlamda karşısında sayılan bazı sebeplerini değerlendirerek başlamak yardımcı olacaktır.[13] Bu çözmeye çalışacağım bulmacayı daha bütünlüklü kılacaktır.

---

[12] Baskıcı yanlış yapmanın kaç öznesi bu iki kavramın açıkta bıraktığı boşluklardan kayıp gittiğinden endişe edebiliriz. Meyers bu endişemizi paylaşır ve cinsel istismar amaçlı insan kaçakçılığı ve idam cezası örneklerini kullanarak aydınlatıcı şekilde tartışır (2001; ayrıca bkz. Meyers, 2016).
Burada güdüleyen ve normatif sebepler arasındaki muhtemelen önemli ayrımdan kaçınıyorum, çünkü benim düşündüğüm şekliyle ikisi arasında yakın bir bağ var (ki bunu da başka bağlamlarda uzun uzadıya tartıştım, mesela Manne 2013; 2014a). Üstüne eğer hiç iyi

Campbell ve Manning'e göre, birinin kendi mağduriyetini vurgulaması –veya tıpkı kendi makalelerinde dört kez atıf yaptıkları nefret suçu yalan haberleri gibi tamamen uydurması– sıklıkla "ilgi, anlayış ve üçüncü kişilerin müdahalesi" için yapılan bir dalaveredir. Mağdurlar kendi "mağduriyetlerini bir erdem" olarak gösterirler, bu dikkat çekmenin alt metninde bu vardır. Dahası onlara göre, "kişiler giderek başkalarından yardım talep ederler. Üzerlerindeki baskı, saygıyı ve yardımı hak ettiklerinin kanıtı olarak tanıtılır. Bu yüzden de bu ahlaki kültürü bir mağduriyet kültürü olarak adlandırabiliriz, çünkü onur kültürlerinde en aşağıda olan mağdurun ahlaki konumu bu kültürde zirveye oynamaktadır." Onur kültürlerinde bunun tam aksine, "birinin kendi mağduriyetini ve anlayış ihtiyacını gösteren veya abartan kamusal şikâyetler onurlu bir kişi –onun hiç onuru olmadığını gösterecek şekilde- lanetlenirdi" (2014, 714).

Bu kitapta şu âna kadar ortaya koyduğum argümanın ışığında –özellikle de 4. ve 6. bölüm– bir başka seçenek daha var. Ahlaki kurbanlara ilişkin şartları eşitleme girişimi, yani özellikle kadınların öne çıkması veya "açıkça ve yüksek sesle konuşması," ahlaki odağın kimde olduğuna dair varsayımı bozar. Eğer kadınların anlayışlı ilgilerini ve ahlaki odaklarını kendileri için talep etmek yerine mütehakkim erkeklere vermesi gerekiyorsa, kadınların mağdur olduklarına dair iddiaları özellikle sivri olabilir ve kıskançlığa ya da imrenmeye sebep olabilir. Kıskanç bir abi veya ablanın bakış açısından yeni doğmuş bir bebeği ebeveyn ilgisi için onunla yarışırken nasıl görüyorsa, bu kadınlar da öyle algılanır ("yeni bebeksilik" kavramını göz önüne alın). Ama bu durumda yeni bebek ve ebeveyn birdir ve aynıdır: yani *ebeveynin yerine* geçen

(normatif) sebep yoksa, özel bir psikolojik hikâyenin olmadığı durumda aynı içerikte güdüleyen sebeplerin de neredeyse olmayacağını varsayıyorum. Başka bir deyişle, bu bağlamda kadınların belli bir fiili gerçekleştirmelerinde kendilerinin yararına veya zararına olacak sebeplere mantıklı yaklaştıklarını veya tepki verdiklerini varsayıyorum.

bir figür, durumu tersine çevirerek rolüne ihanet ettiğinden hınç ve hatta öfke dahi olabilir.

Bütün bu algılar ataerkil normların ve değerlerin mirası olan gayrimeşru bir hakkı olduğu hissinden kaynaklanır. Ama bunlar yerleşik olduğundan, gerçekten de hem erkekler hem de kadınlar tarafından derinden içselleştirildiklerinden genelde fark edilmezler. Bradley ve Manning'in onur kültürü –en azından günümüz tahayyülünde asla yaşanmamış bir geçmişe ilişkin taşkın bir nostalji– olarak tarif ettiği şey, basitçe yaralılık iddialarının sorunsuzca öngörüldüğü bir kültür olabilir ve bu sebeple genelde alenen söylenmesi de gerekmez. Çünkü ataerkil bir düzende mütehakkim bir erkek genelde karısı, annesi, metresi veya bu şekilde dişi bir figür tarafından böylesine hassas bir ihtimam talep dahi edilmesi gerekmeden yatıştırılır ve tedavi edilir. Erkek bunları ilgili kadından otomatik olarak edinir.

Oysa ki aşağı yukarı alenen mağduriyet iddiasında bulunursanız; (a) anlayış ve ahlaki yaraların telafisi anlamında kendiliğinden ihtiyacınız olan size *verilmez*, (b) aynısına *hakkınız olduğunu*, tarihsel olarak öylesine ayrıcalıklı olarak sayılmayıp ama daha ziyade *diğerlerinin* kendilerinde hak gördüklerinin tatminiyle yükümlü olanlar için de uç olacak şekillerde iddia ediyorsunuzdur.[14]

---

[14] Anladığım şekliyle tahakküm altındaki toplumsal konumdaki kişiler, ahlaki yaralarına ilgi çektiğinde daha vurucu veya sivri görülür. Oysaki yetkili bir figür benzer şikâyetlerde bulunduğunda çok da dikkat etmeyiz, sadece anlayış gösteririz. Bu tartışmanın kayda değer ironisi ise Haidt ve de Edward Schlosser'in –"I'm a Liberal Professor, and My Liberal Students Terrify Me," *Vox*, 3 Haziran 2015, https:// www.vox.com/ 2015/ 6/ 3/ 8706323/ college- professorafraid metninin yazarının mahlası– tartışmasının özünde giderek öğrencilerin kendileri hakkındaki şikâyetlerinin mağduru oldukları iddiasıdır (bence inandırıcı olmayan delillere dayanarak). Anlayışın bir metayı andırdığı anlamlardan biri de budur (birazdan ortaya çıkacağı üzere genelde sinsi ve inatçı olduğunu düşündüğüm bir fikir). Daha ayrıcalıklıların bunu kullanması çok daha muhtemeldir. (Bkz. 18. dipnot)

Bundan çıkan sonuç ise bir kadının "mağduru oynadığı," "cinsiyet kartını kullandığı" veya aşırı duygusallaştığı fikrine kapıldığımızda, içgüdülerimizden şüphe etmek ve onlara eleştirel yaklaşmak için sebeplerimiz vardır (Schraub, 2016). Yaptığı şey hak ettiğinden fazlasını istediği için değil, kadınların bu bağlamlarda haklarını talep etmelerine alışkın olmadığımız için çıkıntı yapıyordur. Kadınlardan daha ziyade mütehakkim erkeklerin mağduriyet anlatılarına *izleyici* olması, ahlaki ilgi göstermesi, dinlemesi, anlayış göstermesi ve yatıştırması beklenir.

Başka bir deyişle, kadınların tipik olarak mütehakkim erkeklere borçlu oldukları mallardan biri de ahlaki odak olma ve duygusal enerjidir. Bu da mütehakkim erkeklerin çoğunlukla buna hakkı olduklarını aşırı şekilde hissettikleri ve hatta belki de ihtiyaçları olan bir şey haline gelir.

Beyaz liberaller tarafından genelde zımnen siyah erkeklere münhasır bir sorunmuş gibi kavramsallaştıran toplu hapsetme gibi, Amerika Birleşik Devletleri'nde siyah kadınlara yönelik kötü muamelenin ahlaki olarak ne kadar az dikkat çektiğinden de bahsetmemiz münasip olacaktır. Tabii ki de bu, siyah erkeklerin karşılaştığı adaletsizliğin boyutunu ve ciddiyetini azaltmak için değildir. Ama siyah kadınların evden tahliye edilme gibi karşılaştığı benzer yapısal adaletsizliklerin (yine beyaz liberal) kamusal söylemde sosyolog Matthew Desmond'un da belirttiği gibi (2016), bazen nispeten daha az yer bulduğunu öncelikle söylememiz gerekir. Dahası bunun bir benzerini siyah kadınlara yönelik polis şiddetinin siyah erkeklere kıyasla olması ve siyah kadınların beyaz kadınlara kıyasla daha çok hapsedilmesi için de bu benzer şekilde söylenebilir (Crenshaw, 2012). Black Lives Matter hareketinin üç siyah kadın tarafından kurulduğu gerçeği, genelde beyaz liberal (görünürde) destekçileri tarafından görmezden gelinir – bu benim tipimdeki kişilerin (ben dahil) yüzleşmesi gereken utanç verici ironiyi bir tık daha artırır.[15]

[15] Bu konuda önemli tartışmalar için Bkz. Kristie Dotson (2016) ve Christopher Lebron (2016; 2017).

Dahası Campbell ve Manning, birinin mağduriyetini vurgulamanın (veya basitçe bunu belirtmenin) en iyi ihtimalle üçüncü kişilerin anlayışlı ilgisini kazanmanın bir yolu olabildiğini fark etmiyor gözükmektedir. Gerçekten de kendi ahlaki yaralarına dikkat çekenlerin karşılaşacağı düşmanlığın ve hıncın delili tam da kendilerinin makalesidir (Bkz. 2. not). Bu tahakküm altındaki grupların üyeleri –onlara mahsus olmasa da özellikle kadınlar– için çok daha doğrudur.

Beyin felçli siyah bir eşcinsel erkek olan D'Arcee Neal'ın tecrübelerini aklınıza getirin. Yaşadığı yer olan Washington D. C.'ye San Francisco'dan beş saatlik bir uçuşun ardından uçaktan inmek için ihtiyacı olan tekerlekli sandalye yardımını almamıştı. Israrla hosteslerden yardım istemiştir ve sürekli sabırlı olması gerektiği ve "sadece işlerini yaptıkları" cevabını almıştır. Neal'ın uzun uçuşu sonrasında tuvalete gerekmişti –uçaktaki tekerlekli sandalyeye erişilemiyordu– ve uçağa uygun daha dar tekerlekli sandalyenin gelmesi için bir 45 dakika da fazladan bekledi (standart tekerlekli sandalyeler uçak koridorlarına sığmaz). Sonunda daha fazla beklemek istemeyen Neal, toplanan hosteslerin dehşet içindeki bakışları önünde, uçaktan dirsekleri üstünde sürünerek çıktı. Onu uçağın yanında bekleyen tekerlekli sandalyesine ulaştı, havaalanı tuvaletini kullandı ve evine gidip kimseye yaşananlardan bahsetmedi. Neal'ın gördüğü muameleden rahatsız olan hosteslerden biri tarafından olay yine de yayıldı. Böylece olay haber başlıklarına taşınmış oldu.

Neal neredeyse her açıdan mükemmel mağdurdu; "bir mesele haline getirmemek için" kendisi şikâyet etmedi. Olayın "rahatsız edici," "sinir bozucu" olduğunu ve onu "sinirlendirdiğini," ama aynı zamanda "alışmış olduğunu" söyledi. Ne de olsa bu olayın öncesinde de başına üç veya dört kez daha bir benzeri gelmişti. Dahası Neal, havayolunun CNN'e bir basın duyurusuyla ilettiği herkese açık özrünü de zarifçe kabul etti.

Campbell ve Manning'in açıklaması kesinlikle Neal'ınki kadar bariz bir vakanın –ve United Airlines gibi sevimsiz

bir kötü adamı içermesi de buna eklenebilir– birinin sıkıntılarını internette yayımlamaya teşvik eden kaynaklardan evrensel düzeyde anlayış göreceğini öngörmesi gerektiği düşünülebilirdi. Ama bu yaşanamadı, hatta yaşanmaktan olabildiğince uzaktı. Her ne kadar birçok kişi anlayış gösterse de birçok olumsuz, mağdur suçlayıcı tepki de vardı ve bir gazeteci Neal'ın e-postalar ve internet yorumlarıyla yaşadığı ikinci aşağılanmayı detaylandıran bir haber yazdı. (28 Ekim 2015'te bu, *Washington Post*'un en çok okunan haberiydi. Neal aslında engelli olmamakla (eğer sürünebiliyorsa, nasıl yürüyemiyor ki?) ve Black Lives Matter'a ilgi çekmeye çalışmakla (Neal'ın desteklediği ama kişisel olarak içerisinde yer almadığı bir hareket) suçlandı. Ayrıca narsislikle ve yardıma hakkı olduğuna dair gayrimeşru bir hissi olduğuyla suçlandı. Çeşitli haber sitelerinin yorum bölümlerinden seçilmiş ifadelerden bazıları:

> "Ne kadar paranın peşindesin? Uçak indiğinde ve herkes uçaktan çıkmaya çalışırken tuvalete gitmen gerekmesi nasıl da denk gelmiş?"
>
> "Ne kadar beklemesi gerekti? 5 dakika? 10 dakika? Yarım saat? Hepimiz bazı şeyleri beklemek zorunda kalırız, bizi eşit kılan budur. Erişilebilir ulaşıma dair bir konuşmadan dönüyormuş ya. Bu ironik değil mi? Onun 'önce ben' tavrında biri olduğuna bahse girerim. 'Sizden daha değerliyim! Özel olduğumu görmüyor musunuz?'"
>
> "Havayolu onun uçağa veya tuvalete giriş-çıkışından neden sorumlu olsun? Engelli olduğunu uçağa binmeden ÖNCE biliyordu. Böyle meselelerde kendisine yardımcı olması için bir bakıcı veya aile üyesi yanında niye yoktu? Günümüz dünyasında planlarımızı ileriye dönük ve ihtiyaçlarıma göre yapmalıyız. Başkalarının ihtiyaçlarımızı karşılamasını beklememeliyiz."
>
> "Çok şükür ki uçak düşmemiş! O durumda hosteslerin kendisini uçağın dışına taşımasını bekleyeceğine bahse girerim. Kendi kendine yetmeye ne oldu? Bunun sonu dişlerini kaybetmiş yaşlıların yemeklerinin çiğnenmesini beklemesi ya da körlerin de kendilerine kitap okunması-

> nı beklemesi mi? Eğer uçakla yolculuk edeceğinizi biliyorsanız, mesela taşınan bagajın boyutuyla ilgili sınırlar olduğunu biliyoruz, eğer koridorun dar olacağını biliyorsanız, belki de bu dar koridorlardan geçebilen yolculuk boyu bir tekerlekli sandalye alma vakti gelmiştir. Özgürlüğün bedeli budur. Kardeşimin bakıcısı olmak benim sorumluluğum DEĞİL!"[16]

Oldukça fazla, gerçekten komik şekilde, adice kimin *öncelikli* olduğu ve kimin kimden sorumlu olduğuna vurgu yapan bu yorumların ortaya çıkardığı bir şey var. Birinin bir şey için "hizaya gelmesi" veya sıraya girmesi gerektiğine dair yaygın inanç. Birinin sıranın *önüne geçtiğine* dair somut bir hezeyan da var, özellikle de göçmenlerin, hem Amerika Birleşik Devletleri'nde hem de Avustralya'da, ki bu önyargı, iltica etmeye çalışanlara veya sözde sıranın önüne geçenlere yönelik epeyce uzun bir tarihi olan mantıkdışı ahlaki paniktir.[17]

---

[16] Yukarıdaki yorumlar şu haberden alınmıştır: Michael E. Miller, "D'Arcee Neal: Disabled Activist Who Had to Crawl Off United Airlines Flight Reveals the Humiliation That Followed," *The Independent*, 28 Ekim 2015, http://www.independent.co.uk/ news/world/ americas/the-disabled-gay-activist-who-had-to-crawl-off-his-united-airlinesflight-and-into-even-more-a6711626.html. Haberden bir alıntı:

Ama büyük ihtimalle daha sonrasında ne olduğuyla ilgili duymadığınız şey: bilmemezlikten gelme, internet yorumları, ipe sapa gelmez suçlamalar ve birinin kamusal alanda elleriyle sürünmesinin aşağılanması – internette bunun tekrar tekrar yaşanması.

"İnternette bir grup var ki numara yaptığımı ya da fırsatçı olduğumu ve para koparmaya çalıştığımı düşünüyorlar," dedi Neal. "Hatta birisi Black Lives Matter'ın ününü artırmak için yaptığımı dahi söyledi ki buna gerçekten alındım."

Neal hakkında bilmeniz gereken ilk şey hayatının oldukça zor geçmiş olduğu. D. C. doğumlu bir Afrikalı Amerikalı, açık eşcinsel ve engelli -üçlü şekilde azınlık.

"Beyin felci ile doğdum..."

Ama onun hakkında bilmeniz gereken ikinci şey ise kendisine acınmasını istemediği...

Karş. Arlie Russell Hochschild'ın "derin hikâye" kavramı ki bunda da "hiza" metaforu kullanılır ve son etnografik çalışması olan *Stran-*

Peki ya bu *ne* sırası? Bu sıranın, diğer şeylerle beraber, giderek daha az arz edilen kadınların duygusal ve toplumsal emeği için olduğundan şüpheleniyorum. Bu ahlaki kaynağın kıskanç bir şekilde istiflenmesini, mütehakkim erkeklere vermesi gerekirken bundan kaçınan ya da –daha da kötüsü– kendi adlarına bunu talep eden kadınlara yönelik derin hıncı ve Neal gibi hem siyah hem engelli hem de eşcinsel olarak birçok açıdan ötekileştirilerek mükemmel mağdur olanlara yönelik öfkeyi açıklar. Her ne kadar aşırı ters de gelse "hizaya gelmeli" hissi birçok insanı cezbetti. Ama solcu bir kadın için mükemmel mağdur olan –ya da daha ziyade saldırıya

---

gers in Their Own Land'de (2016) öznelerin siyasi dünya görüşünü aydınlatma amacı taşır. Louisiana kırsalındaki küçük bir kasabada Hochschild, aslen Tea Party üyesi olan ve Cumhuriyetçi önseçimlerde çoğu Trump'ı destekleyen beyaz muhafazakârlarla beş sene geçirir. Hochschild bu topluluklara ilişkin şunları yazar,

Trump'ın yükselişi için şartlar hazırdı, âdeta kibritin yanmasından hemen önceki tutuşma ânıydı. Üç unsur bir araya gelmişti. Neredeyse konuştuğum herkes 1980'den beri istikrarsız bir zeminde olduğunu hissediyordu, "yeniden dağıtım" fikrinin kendisine sarılmalarını sağlayan bir gerçek. Ayrıca kültürel anlamda ötekileştirildiklerini hissediyorlardı: Kürtaj, eşcinsel evliliği, toplumsal cinsiyet rolleri, ırk, silahlar ve Konfederasyon bayrağı; bunların hepsiyle ulusal medyada gerici olarak gösterilerek dalga geçiliyordu. Nüfus olarak azaldıklarını hissediyorlardı; Madonna bana, "giderek bizim gibi beyaz Hıristiyanlar giderek azalıyor," dedi. Kuşatılmış bir azınlık gibi hissetmeye başlamışlardı. Bu hislere toplumsal hiyerarşide kendi kimliğini tanımlayarak yükselme (plantasyon sahibiyle, petrol kodamanıyla) eğilimini –W. J. Cash tarafından The Mind of the South'ta tanımlandığı şekliyle ama daha ılımlı bir çeşidi Güney dışında da görülür– aşağıdakilerden ayrı hissetmek için eklediler.

Bütün bunlar "derin hikâye"nin bir parçasıydı. Bu hikâyede yabancılar sırada önüne geçer, seni endişeli, hınç ve korku dolu hale getirir. Sırayı bozanlarla ittifak yapan bir başkan seni güveni kullanılmış ve ihanete uğramış hissettirir. Sırada önündeki bir kişi sana "redneck" (taşralı beyaz yobazlar için kullanılan aşağılayıcı bir etiket) diyerek hakaret ediyor ve seni aşağılanmış ve kızgın hissettiriyor. Ekonomik, kültürel, nüfus ve siyasi olarak bir anda kendi memleketinin yabancısı oluyorsun. Lousiana'daki her şey –şirketler, idare, kilise ve medya– bu derin hikâyeyi güçlendiriyor. Yani bu –derin hikâye– kibrit yanmadan önce de buradaydı (s. 221-222).

özellikle daha açık olma açısından mağdurlar arasında ahlaki öncelik vermesi– bazı sağcı erkeklerin de en kötü kâbusu olacaktır. Bu erkekler mağdur olarak hizmet alma iddialarına yönelik öncesindeki olağan durumdan mahrum kalabilir, ki bu iddia da onlara ataerkinin mirasıdır. Ve bunu şiddetle, her zaman adını koyarak olmasa da, diğerlerinin mağduriyet statüsünün kısmen reddiyle savunurlar, bazı durumlarda da bir yandan mağduru *oynarlar*.

Neal'ın çifte aşağılanması hakkında yazan gazeteci, okuyucuya Neal'ı acımasızca yargılamadan önce "bilmemiz gereken iki şeyi" söylemeye çalışıyordu. Bunlar; onun zor bir hayatı olduğu ve kendisine acınmasını istemediğiydi. Eğer böyle bir arzusu *vardıysa*, birçok insanın tepkileriyle fena halde hayal kırıklığına uğramış olmalı.[18] Neal ona yönelen suçlamalara inanamadığını ve incindiğini ifade etti. "Bu hikâyeyi nasıl olumsuz hale getirebilirsiniz?" diye sordu. "Yanlış bir şey yapmadım, hele ki United açıkça tüm sorumluluğu almışken. Zaten bir özür yayımladılar ve ne var ne yok her şeyi içeren bir bildiri." (Miller, 2015)

Neal'ın güzel sorusunu cevaplamak için burada yeterince yol katettiğimi umuyorum.

---

[18] Anlayışın ve empatinin merkezi ahlaki yetkinlikler olduğu, belki de hatta temelleri olduğu (gerçi ben bu kadarını iddia etmekte çekinirdim) alenidir. Ama yine de kişiler anlayış ve empati talep ettiğinde genelde düşmanlığa ve hınca yol açmaya eğilimi vardır. Bu meseleler yakından ilişkilidir; belki de anlayış talebi duygusal şantaj veya ahlakçılığın duygusal bir benzeri olarak okunmakta. Genellersek, çoğunlukla anlayışı zımnen de olsa sıraya girmemiz gereken bir meta olarak gördüğümüzü düşünüyorum. Bu sıradaki yerimizi neyin diğerlerini, daha ihtiyaç duyan kişileri engellediği veya sağlayıcılara yük bindirdiği değil, birinin yaralarının miktarı yahut boyutu belirler. Ama bu alenen bir hatadır. Anlayış için merkezî bir depo yoktur ve ihtiyacı olan herkese adil dağıtımının bir yolu yoktur. Dahası, anlayış sertçe sınırlandırılmış bir kaynak olmadığı gibi tabii ki de sınırsız da değildir. Ama teorik olarak hepimiz birbirimize daha anlayışlı olabiliriz, en azından birbirini izleyen karşılıklı şekilde (bu konuda daha fazlası için bkz. Manne, 2016c).

Yani birinin ahlaki yaralarına kamusal bir forumda tahakküm altında bir grubun üyesi olarak dikkat çekmek anlayışlı ilgi için özellikle iyi bir yol gibi *durmuyor*. Neal'ınki gibi apaçık durumlarda dahi birçok kişide düşmanlık kışkırtma eğilimi ortaya çıkarıyor gibi duruyor, hatta mağdurun mükemmel olmadığı durumlarda bunun daha fazla olabileceği de varsayılabilir.

Peki ya birinin kendi sıkıntılarını kamuya duyurması için diğer sebepler? Burada yine aleni cevaplar kadınların öne çıkmaktaki artan isteğini açıklamakta açıkça yetersiz kalıyor. Tahakküm altındaki grupların üyelerinin adalet ve tanınma umuduyla böylesi iddialarda bulunduğunda ne kadar çok yapısal engelle karşılaştığı çok çarpıcı. Örneğin bir kadın, kendisini ahlaki kusurluluğun yüklenebileceği ve açıkça kadın düşmanı şekillerde yaralayan mütehakkim bir erkeğe yönelik iddialarda bulunursa, karşılaşacağı daha büyük riskler şunlardır:

> baştan inanılmama ve ikiyüzlü, "deli," isterik vb olma şüphesi (tanıklık adaletsizliğinde olduğu gibi; mesela *Kayıp Kız*'daki Amy karakterinde gösterildiği gibi, kadınların sonu gelmez intikamcılar olduğu fikri);
> olan şeye dair suçlanmak (genel anlamda mağdur suçlayıcılık kavramında, kadının ne giydiği sorusunda, ev içi şiddet ve cinsel saldırı vakalarında ve tahrik kavramında olduğu gibi);
> suçun uygun şekilde soruşturulmaması (sporcuları içeren birçok ünlü davada ve bazı polis memurlarının ev içi şiddeti ve/veya cinsel saldırıyı ciddiye almamasında olduğu gibi);
> suçun kanıtının yok edilmesi (mesela tecavüz araçlarının yok edilmesinde ve sistemik polis ihmalkârlığının ve/veya hasıraltı edilmesinin belgelenmiş hallerinde olduğu gibi);
> cezanın asgarileştirilmesi veya baştan savıcı muamele (yani kadınları eşlerine, eski sevgililerine karşı ev

içi şiddet şikâyetlerini geri çekmeye ikna uygulamaları; erkek üniversite öğrencilerine, genelde mağdurun onayı veya bilgisi olmadan iddia edilenden daha ufak suçlara ilişkin hüküm vermek);

kadın düşmanı saldırganlığın bir parçası olduğunu kabul etmek yerine suçu rastgele veya açıklanamaz görmek veya olağan bir illiyet bağı yerine sözde kişisel ve kendine has unsurları, akıl hastalığı gibi, ortaya koyarak suçlamanın tamamen düşmesi (beyaz erkeklerin işlediği birçok toplu katliamda da yapıldığı gibi, resmî ve gayri resmî "algılama veya irade yetisi olmadığı savunmalarını" gözünüzün önüne getirin);

bencil, saldırgan, yalancı ve aldatıcı olma karşı iddialarına maruz kalma (her ne kadar aslında böyle bir sorun sadece bir varsayım olarak kalıp, gerçekte ne olduğuna dair hiçbir kanıt olmasa da, genelde sahte tecavüz iddialarına ilişkin özel bir endişenin zemini olarak öne sürülür; ayrıca "toplumsal adalet savaşçısı"* kavramını da düşünün);

küçümsenme (yani "çocuksu," aşırı hassas, yetişkin gibi kendi sorunlarıyla olgun bir şekilde başa çıkamayan görülmek); ve

taciz, tehdit edilmek ve muhtemel suçlananın hayranları ve savunucuları tarafından (tekrar) yaralanmak (tecavüz mağdurlarının vaka öncesindeki cinsel hayatının delil olarak kullanılmasını yasaklayan yasa öncesi kadınların sorgulanmasında olduğu gibi).

Parantez içindeki hazır örnekler ve toplumsal cinsiyet anlamında aksi yöndeki örneklerin azlığı düşünülürse, böylesi öngörüler –yani kadınların mütehakkim erkekleri adaletin önüne çıkarmasının böylesi engellerle karşılaşma riskinin fazlalığı– ilk bakışta oldukça makuldür. Bunu izleyen teze

* Social Justice Warrior veya SJW özellikle aşırı sağ/alternatif sağ alanlarda ilerici, liberal, sol kişiler için aşağılayıcı bir etiket olarak kullanılır –çn.

ilişkin daha fazla kanıtı ise 6. bölümde de gösterdim: Kadınların üstünde tahakküm kuran erkekler sadece ayrıcalıklı değildir, en azından birçok durumda, ayrıcalıklı toplumsal konumlarını *kaybetmekten* de olağanüstü iyi korunmaktadır.

Yani görebileceğimiz üzere, öne çıkacak ve kadın düşmanı davranışlarıyla onlar üzerinde toplumsal hâkimiyetlerini sürdüren erkekleri suçlayacak kadınların karşılaşacağı birçok muhtemel engel vardır. Bunun aksini yapmanın *hanesine* olumlu olarak yazılacak birçok sebebin olduğu da yukarıda gösterilmiştir. Peki ya mikro saldırganlıklar örneğinde olduğu gibi, hukuki müeyyidelerin olmadığı vakalar, böylesi durumlarla birisi neden uğraşsın ki? O halde aksine, birinin neden rahatsız olacağını anlamak daha bile zordur.

Bu sebeple de eğer birisi, anlayış ve ilgi çekmeyi bir kenara bırakıp faili adalet karşısına çıkarma ve maddi kaynaklar ile menfaatler edinmeyi bir amaç olarak gördüğünde, Campbell ve Manning'in sorusu hâlâ cevaplanmamıştır. Bu sayılanların kadınları güdüleyen umutların bunlar olduğu varsayıldığında, kadınların öne çıkması rasyonel ve hatta olayca anlaşılır görünmemektedir.

Ama bu varsayım doğru olmayabilir. Regina Rini mütehakkim grup üyelerinin kendilerine yapılan yanlışa dikkat çekmesinin benzer konumdaki diğer kişilerle *dayanışma* kurmanın en iyi, hatta belki de tek makul yolu olduğunu iddia ediyor.[19] Böylece biri, yaralarının ciddiye alınmasını veya en azından benzer şekilde saldırıya açık kişiler tarafından tanınmasının tesellisini deneyimleyebilir.[20] Tabii ki de toplumsal yaptırım sistemleri, hem resmî hem gayri resmî olan-

[19] Regina Rini, "Microaggression, Macro Harm," *LA Times*, 12 Ekim 2015, http://www.latimes.com/opinion/op-ed/la-oe-1012-rini-microaggression-solidarity-20151012-story.html.

[20] Evvela kategorize etmekte zorlandığın, ama açıkça bir çeşit istismar, sömürü ya da çok büyük bir güç farklılığı olan bir yakın ilişkiye özgü o hissi yaşayan tek kişi olmadığını bilmekte içsel bir rahatlama hissi olabilir; ilgili tartışma için bkz. Manne (2017).

ları, ataerkil değerleri ve menfaatleri koruyacak şekilde düzenlenmiştir, bu sebeple güç her zaman kalabalıklarla sağlanmaz. Ama bazen bu şekildeki bir "kitle kaynaklı güç" (öyle denebilirse) etkili gözükür. Ve sosyal medya çağında bunun imkânları da giderek artmaktadır.

Kabul etmek gerekir ki, kitle kaynaklı güç arttıkça buna sahip olan kişileri azaltma ve onların itibarını sarsma denemeleriyle buna karşı saldırılar da artacaktır. Ama hem toplumsal desteğin kendisinde hem de bu geliştirilmiş düzenin tanınması ihtimalinde önemli bir değer vardır. Kadınlar için kadın düşmanlığının nasıl çalıştığına göre önceden uyarılmış olmak *gaslighting* ve diğer şeyler (girişi hatırlarsak) için önceden önlem alınmasını sağlar.

Bu yüzden mesela dayanışma oluşturması gibi, Rini'nin mikro saldırganlıkların kamusal ifadesine ilişkin değere dair yaptığı açıklamalara tamamen katılıyorum. Ama bulmacanın özü itibariyle daha farklı, bir başka parçası daha olduğunu düşünüyorum. Bunun mağduriyet iddiasının, failliği ve cesareti ortaya çıkararak günümüzün veya geçmişin güçsüzleştirmesinin veya aşağılanmasının tanınması yerine günümüzdeki ve gelecekteki edilgenliği kabul ettiği iddiasını –ki bu iddia sadece sağdan değil, bazen soldan da gelmektedir– yalanlayacaktır.[21] Ya da en azından aşağıdaki vakayı kullanarak böyle olduğunu iddia edeceğim. Bu vaka ilgili toplumsal eğilimlerin ve güdülerin ABD bağlamının dışında da olduğunu ve internetten, sosyal medyadan vs önce de olduğunu da gösterecek. Son olarak bu vaka, bazı bağlamlarda yarı bilerek mağduru oynamanın, bıçak kemiğe dayandığında kendine yetme ve bağımsızlık değerleriyle uyumsuz olmadığını, aksine mağduru yarı bilerek oynamanın kendine yetmenin ve bağımsızlığın ifadesi olduğunu gösterecek.

[21] Burada Quitterie Guonot ile tartışmalardan ve onun "araçsallaştırılmış faillik" ve bunun cinsel saldırı davalarıyla bağı üzerine devam eden çalışmasından yararlandım.

Özgür İnsanlar: Bir Vaka İncelemesi

Nobel ödüllü yazar Halldór Laxness'ın *Özgür İnsanlar*• romanında ([1934] 1997), baş karakter yakın zamanda özgürlüğüne kavuşmuş bir köylü olan Bjartur'dur. O, özgür bir adam olarak İzlanda'nın sert iklimli bir kısmındaki ufak bir arazide koyun yetiştirerek geçinmeye çalışmaktadır. (Bjartur toprağın eski adı olan "Kışevleri"ni iyimser haliyle değiştirerek "Yazevleri" yapar.) Romanın başlarında Bjartur'un yeni evlendiği, başka bir adamdan hamile karısı Rosa ile Bjartur arasında akılda kalıcı bir sahne geçer. Bjartur koyunları toplamak için dışarıdayken Rosa bir marya ile yalnız başına kalmıştır. Hem açlık hem de yalnızlığın verdiği yarı delilikle Rosa kendini bu maryanın içine şeytan girdiğine ikna eder. Maryanın boğazını hiç de ritüelistik olmayan şekilde kesip ondan bir sosis yaparak ateşin üstünde pişirir ve hissizleşene kadar kendini tıka basa doyurur.

Bjartur eve döndüğünde, Rosa maryanın nerede olduğuna dair, tahmin edilebileceği üzere, çok muğlak cevaplar verir. Bu sebeple Bjartur dağlara çıkıp sürüsünün kayıp üyesini aramaya gider. Bu sırada doğum başlar ve Rosa doğumda ölür. Bjartur eve dönüp yeni evlendiği karısının kaskatı kesilmiş cesediyle yeni doğmuş kızı etrafında, onu kendi sıcaklığıyla olabildiğince sıcak tutmak için, "bitli bedeni" ile saran Titla'yı bulur. Bjartur'a soyluca "en önemli" görev olarak gördüğü çocuğun hayatta tutulması işi kalmıştır. (Biyolojik babası olmadığı halde çocuğu kendinin gibi yetiştirmeyi amaçlamaktadır ki bunu zaten kabullenmiştir.) Ama ayrıca bağımsızlığını korumaya verdiği yüce değer düşünüldüğünde, korkunç bir sorunla karşılaşmış bulur kendini. Kendine şunu sorar: "Birilerinden yardım istese? Karısına da söylediği gibi, başkalarından yardım istemek başvurulacak son çareydi – yardım dilenen özgür bir insan şeytanın emrine girmiş demektir; şimdi bu onursuzluğu kendisinin, Yazevi'nin

---

• Laxness, Halldor, *Özgür İnsanlar*, İletişim Yayınları, çv. Osman Yener, s. 113, 115-118, 121, 123, 124.

Bjarturu'nun yapması gerekiyordu; yine de, bebeği kurtarmak için her bedeli ödemeye hazırdı." (1997, s. 113).

Sonrasında Bjartur, Mal Müdürü ve onun şair karısının evine bebeği hayatta tutabilmek adına süt istemek üzere zorla ve sefilce yönelir. Oraya vardığında, özgürleşmiş statüsünden övünmeye kararlıdır. Evin hizmetçisinin getirdiği yulaf lapasını yerken, hizmetçi ona Rosa'nın sağlığını sormuştur: "Keyif benim değil mi, ne istersem yaparım Gunsa kadın," der Bjartur küçümser bir tavırla gülümseyerek. "Bugünlerde kendi kendimin efendisiyim, kimseye hesap vermek zorunda değilim, hele sana hiç." Önündeki at pirzolasını köpeklerden birine atar. (s. 115)

Mal Müdürü'nün şair karısı "tüm görkemiyle, başı yukarıda, göğsü ileride" gelir. Bjartur ona aslında sormaya utandığını; ama bir şeyle ilgili ufak bir yardıma ihtiyacı olduğunu söyler - "çok da önemli değil, elbette;" Mal Müdürü'nü üzmeye değmeyecek "basit şeyler." Üçünün arasında sohbet başlarken anlatıcı, Bjartur'un kendi iç düşüncelerini yansıtır: "Yazevi'nin Bjarturu, giysileri ve genel görünüşüyle bu derbeder Mal Müdürü'nden kat kat iyi görünüşlüydü... Derbeder kılığına rağmen, ilk bakışta bile insan, ötekilerden üstün, onların kaderini elinde tutan biri olduğunu anlıyordu; tütün suyunu ağzında tutmak için büzüştürdüğü dudakları, içindeki özü almadan hiçbir şeyi bırakmayacağının bilinçaltı simgesiydi." (1997, s. 117).

Bjartur, Mal Müdürü ve şaire karşısındaki bağımsızlığını göstermek için elinin altındaki her imkânı kullanarak tekrar tekrar dener. Oturmayı reddeder. Aşırı uzun ve gururlu gevezelik eder. Yüce gönüllülük etmeye çalışıp Mal Müdürü'nü kışın eğer ihtiyacı olursa saman verebileceğini söyler. (Ne yazık ki bunun bir faydası olmaz: Mal Müdürü "halden anlayan" ama "tam olarak hakaret sayılmasa da, karşısındakini acınacak bir zavallı yerine koyan" sesiyle "Sen kendi işine

bak, evlat," diye cevap verir.[22]) Bjartur orada olma nedenini sadece "birazcık bilgi" olduğunu açıklar. Bunun üzerine ölüm hakkında ağdalı bir felsefi konuşma yapar. Rosa'nın zamansız ölümünü olabilecek en dolambaçlı şekillerde –şifreli bir mısra ile– iletir. Bunu sadece kendi kıvrak zekâsını göstermek değil, ama ayrıca şairi kendi oyununda yenmek değilse bile onunla aşık atabileceğini göstermek için yapar. Çiftin ona yardımseverlik veya iyi niyetten değil, çocuğun onların torunu olduğu için yardım etmesi gerektiğini ima eder. (Bu doğruydu. Bildikleri kadarıyla Rosa onların çocuğundan hamile kalmıştı; çift her ne kadar Rosa'yı sevse de, Rosa toplumsal olarak onlardan aşağıydı. Bjartur ile evliliğini de bu yüzden çarçabuk ayarlamışlardı.)

Bjartur kendi değerlerine göre, kendini bu kişilerden aşağı hissetmiyordu. Aksine Mal Müdürü ve karısına yönelik tavırları oldukça kibirliydi. Onların toplumsal konumuna da özenmiyordu; onları yerinden etmek değil, bağımsızlık istiyordu.[23] Ama onların kendisi üstündeki gücü ve bunu nasıl da kullanıyor oldukları karşısında hınç duyuyordu. Mal Müdürü onu zorbalarken ve hor görürken, şair karısı ise acıyarak onu kontrol ediyordu.[24]

---

[22] "Bu, Bjartur'da her zaman bir çeşit suçlu eğilimi isnat edilmiş gibi tepki doğurdu. Bütün bu seneler boyunca onun özgürlük ve bağımsızlık tutkusunu bu türden saldırganlıklar besledi." (s. 118)
Laxness'ın romanında başkaları Bjartur'un iddialılığında yalnızca kibir görse de, birçok açıdan Bjartur'un bağımsızlık arzusunun samimiyetinin ve derinliğinin bir ifadesidir. Bjartur'un yirminci yüzyıl edebiyatındaki en inatçı, aksi, sinir bozucu karakterlerden biri olduğunun ifade edildiğini duydum.
Bu, Nietzscheci *hıncın* içeriden muazzam ve bu yüzden de nadir bir tasviridir. Ama yakından bakıldığında, Bjartur'un Mal Müdürü'ne ve şaire yönelik tavrının zayıfın güçlüyle karşılaşması ile gösterilen klasik Nietzscheci hınçtan birçok farklı şekilde ayrıldığını görüyoruz. Yalnız Nietzsche'nin güçlünün zayıfa karşı bazen hissetmesine izin verdiği hınç olarak yorumlanabilir; birbirleri arasındaki toplumsal ilişkiler bir yana, çift ne hayranlık uyandırıyor ne de soyludur. Bjartur'un asil ruhlu haşinliğine karşın onların ruhları "şaşı bakanlar".

Ama Bjartur zorlandığında, boyun eğmek zorunda kalır. Şair onun sözünü keser ve "düz bir İngilizceyle" (talihsiz bir tercüme) Rosa'nın doğumda ölüp ölmediğini bilmek ister. Bunu onayladığında ise kadın şunları söyler:

> "Senden önce pek çoklarına yardım ettiğimiz gibi, sana da yardım ederiz, hiçbir karşılık da beklemeyiz. Fakat hoş görmeyeceğimiz bir şey varsa, o da senin ya da başka birinin buraya gelip evimle, ailemle ilgili imalarda bulunması." (1997, s. 121)

Karısı ise, Bjartur'un Yazevi'ndeki bebeğin babasını soruşturmak için gelmediğinden emin oluncaya dek sakinleşecek gibi görünmüyordu.

Bu alenen ortaya çıkınca, Bjartur bir anda tamamen itaatkâr hale geldi. Özür dilercesine, "Bakın, ben insanlardan çok koyunlar hakkında konuşmaya alışkınım," dedi, özür diler gibi, "Buraya bebeğin boğazından birkaç damla sıcak süt geçsin, sabahı çıkarabilsin diye yardımınızı istemeye gelmiştim. Karşılığını vereceğim, elbette," diye ekledi.

Nihayet, Bjartur eski ev sahibesini tatmin edecek kadar kendini aşağılamayı başarır. Bununla beraber şair "kötü zamanda ihtiyacı olanlara yardım etmenin, zayıfları kollamanın, hayatın yeşermesine katkıda bulunmanın" kendisi için "en büyük zevk" olduğunu ilan eder ve ekler: "Bütün kalbiyle Bjartur'un yanındaydı; yalnız sevinçte değil, acıda da" (1997, s. 121-22).

Ve eklemek gerekirse bunu kastederek söyler.

Ama Mal Müdürü ve şairin her anlamda (veya Bjartur'un kendi değerleri ışığında) yendiği açık mıdır? Hayır. Bu sahnenin etkisi *onları* gülünç göstermektir. Sonuçta, Bjartur itaatini oynar –hatta abartır– ve bununla okuyucuya onların tahakküm kuran, küçük gören rezil davranışlarını ifşa eder.[25]

---

[25] Küçük düşme (abjection) performansı –düşürüldüğü ne de acınası bir haldir!– Bjartur'un eve dönüşünü anlatan şu kısımda iyice abartılır. Mal Müdürü'nün hizmetçisi Gudny, bebeği diriltmeye çalışırken Bjartur'a evden çıkmasını ve bu sayede onun işine bakabileceğini söylerken, Bjartur şöyle düşünür:

Bjartur'un biraz olsun gururunu veya bağımsızlığını koruması yerine, ki büyük insanlar (lafın gelişi) asla onu bunlardan mahrum etmeyi düşünmezdi, torunlarındaki azıcık yaşam ışığının sönmesine izin vermeye razıydılar.

Üstünlüğü korumaya kararlı olanlar genelde seyircinin karşısındaki çekiciliğini kaybedeceklerdir. Başkalarını aşağıladıklarında hiç de çekici olmayan zorba rollerine bürüneceklerdir. Böylelikle acınası görünebilirler. Biz de zayıfı desteklemeye başlayabiliriz.

Bu trajikomik bölümden ne çıkarabiliriz? Mağduru oynamanın –birinin bu statüsünü kabul etmek veya hatta dört elle sarılmak anlamıyla– birinin kendi mağduriyetine edilgen şekilde indirgeme eylemi olmak yerine, bazen bir karşı çıkış veya direnme eylemi olabileceğini gösterdiğini düşünüyorum. Birinin mağdur olarak kendi rolünü etkin şekilde oynaması veya buna dikkat çekmeye çalışması aslında edilgen değildir.[26] Wendy Brown'ın (1995) okumasında mağduri-

---

Bjatur ilk kez kendi evinden kovuluyordu, koşullar farklı olsaydı bu küstahlığı kesinlikle karşılıksız bırakmaz, ona tek kuruş borcu olmadığını Gudny'nin kafasına sokardı; ne var ki şu anda, tıpkı merdivenlerden aşağı attığı köpek gibi, kuyruğunu bacaklarının arasına sıkıştırmaktan başka bir şey yapmak elinden gelmiyordu... Biraz ot koparıp yere attı, bir köpek gibi üstüne uzandı. (1997, s. 123)

Bjartur "tamamen tükenmişti" ve kendini "lüzumsuz" hissediyordu, "hiç o geceki kadar az bağımsız olduğunu gönülden" hissetmemişti. Ama sonraki sabah Bjartur uyandığında, çocuk yaşıyordu. Adını Asta koydu ve kendine "yapılacak çok iş var," dedi. İlgilenecek koyunlar, Rosa için düzenlenecek bir cenaze vardı ve buna katılanlar için akıtmalar, Noel keki ve iyi kahve de içeren bir "ziyafet" düzenlenmeliydi. "Karımın cenazesine katılanların bulaşık suyu içmesini istemem." Bu, kendi gururunu veya onun için en önemli olan şeyi, yani bağımsızlığını, kaybetmiş bir adam değildi. Hayata ve eyleme karşı veya kendi boyun eğdirilmesine yatırım yapmış bir adam değildi; tam aksiydi. Sadece göstermeye zorlandıkları itaat türünün boyun eğen bir performans biçiminde olsa bile, bunun *eylemi* doğuran güçlünün *hıncı* olduğuna dair sezgimi doğrular niteliktedir. Bu bağlamda *hıncın* açıklayıcı bir tartışması için bkz. Stephan Darwall (2013).

Bedensel saldırıya açıklığın gösteriminin siyasi bir direniş eylemi olabileceğine (ya da neredeyse olabileceğine) dair incelikli bir araş-

yeti bu şekilde kabul edenler Nietzscheci *hıncın* bir türünün kapsamındadırlar. Bu hınç, "güçsüzlüğü yineleyen bir tahakküm etkisi, yetersizliğin, kuvvetsizliğin ve reddin üstünü çizen bir eylem, kuvvet, kendini onaylama muadilidir…" Bunun, "kökleri tepkidedir – sebeplerin, normların ve edimlerin etiğin muadili," olduğunu onaylamayarak yazar (s. 69). Ama Bjartur'un tasviri olarak bu açıkça uygunsuzdur. O hınçla kabul etmez, ama zulmedenlerine karşı kendi boyun eğişini itaatkârca oynar.

Normatif olarak konuşmak gerekirse, bu türden şartlarda böylesi performansların meşru ve değerli olduğunu söylüyorum. Bjartur sadece bir kısmını, aşağı yukarı bilerek, oynuyor olsa da, onun performansı aralarındaki mevcut toplumsal ilişkilerin dramatik bir tekrar gösterimidir. (Tabiri caizse Mal Müdürü'ne ve karısına kendi kuyularını kazdırır.) Dahası yukarıda tartışıldığı gibi, kendi kendini savunmaya dair diğer tüm makul seçenekleri tükettiğinden, bu, son çare olan bir direnme eylemidir. Onun yaklaşımı benzer şekilde köşeye sıkıştırılmış ve kuvvetsiz faillerin pasif agresifliğin üretken bir biçimini etkili şekilde uygulayabileceğini gösterir. Eğer sahneyi bu şekilde okursak edilgen direnme biçiminde bir çeşit sivil –toplumsal? – itaatsizlik tınısı vardır. Buradaki tipik düşünce şöyle bir şey olabilir: Tamam. Beni aşağılamana imkân sağlayan toplumsal normlara ve güç ilişkilerine karşı çıkmanın bir biçimi olarak beni aşağılamana izin vereceğim. Hadi bana zorbalık yap: Kendini ifşa et, insanlar izliyor ve bu akıllarına kazınacak.

Eğer bu biraz olsun doğruysa, tahakküm altındaki kişilerin bu hareketinin, (özellikle) muhafazakârların dikkatini dağıttığını açıklar. Bu hareketin, gücü gülünç, tehdit edilmiş ve acınası şekilde göstererek adaletsiz güç ilişkilerini ifşa etme imkânı vardır.

Böylesi bir öfkeyi, Hillary Clinton'ın 2015'te Bingazi'ye ilişkin meclis araştırma komisyonunda verdiği ifadeye verilen

tırma için bkz. Judith Butler (2016).

tepkide gördük. *New York Times* köşe yazarı Maureen Dowd –ki Clintonlarla düşmancıl ilişkileri fazlasıyla bilinir, ama burada bir önemi yok– şöyle yazdı:

> Kimse Hillary kadar iyi mağduru oynayamaz.
> Bu etiketi en iyi o kullanır.
>
> Eğer kocası Oval Ofiste onu bir kız arkadaşıyla aşağılarsa, Hillary ona gösterilen anlayışı siyasi kariyerini başlatmak için kullanır. Eğer onun Cumhuriyetçi rakibi münazarada küstah bir şekilde onun alanına girerse, ona gösterilen anlayışı senatodan bir sandalye kazanmak için kullanır. Eğer muhafazakârlar bir Meclis Araştırma Komisyonu kılığında Salem Cadı Yargılamaları yaparsa, buradan edindiği anlayışlılığı başkanlığa giden yolun en sol şeridine geçmek için kullanır.[27]

Dowd'un buradaki düşmanlığı dikkat çekicidir. Hillary bunu hak etmek için ne yaptı? Hiçbir şey, her şey göz önüne alındığında sadece zorlayıcı şartlarda etkileyiciydi. Dowd yukarıdaki alıntıyı şu yakınmayla takip etti, "Hillary hiçbir zaman bir grup soluk yüzlü, ağzı bozuk beyaz erkek ona zorbalık yaparkenki kadar çekici olmamıştı. En çok bazı Neandertal'ler ona haddini bildirmeye çalışırken çekici olduğunu bilmeyen Cumhuriyetçi cücelerle perşembe günü gerçekleştirilen uzun oturumunda Hillary oldukça çekiciydi." Dowd'un tonundaki onaylamayan tınıyı temel alırsak, bu isabetli bir betimleme olabilir. Ama yine de mantık zincirinde atlama var gibi görünüyor; birine sorunu göstermek gerekiyor olabilir. Clinton onların insafsız ve dediğim dedik davranışını ahlaken daha iyi şekilde davranarak veya "odadaki yetişkin" olarak ifşa ediyordu. Bunu "mağduru oynamak" olarak adlandırmak yerine sadece "zorbayı ifşa etmek" de diyebiliriz. Evet, seyircinin anlayışını değiştirebilir. Ama soru şu ki: Neden bunu yapmasın?

---

[27] Maureen Dowd, "The Empire Strikes Back," *New York Times Sunday Review*, 24 Ekim 2015, https:// www.nytimes.com/ 2015/ 10/ 25/ opinion/ sunday/ theempire-strikes- back.html.

Birinin kendisinin böyle algılanmasını sağlamak da tabii ki de abartılabilir. Çok uzatılabilir, yenilgiyi aşırı kabul eden, çok mazoşisttik veya aldatıcı olabilir. Ayrıca yanlış sebeplerle yapıldığında adaletsiz de olabilir. Bu hakiki ihtimalleri reddetmenin hiçbir anlamı yok. Ama ayrıca güçlü ve meşru bir manevra olabileceğini söylüyorum. Bunun olamayacağını söyleyenlere, neden olmasın ki denmeli. Ve zorbaların ve zalimlerin adalet önüne çıkarılmasındaki diğer tüm yolları tüketmişler için diğer seçenek ne ki?

Kendini böyle zor bir durumda bulan bir kişi de o sırada Columbia Üniversitesi'nde lisans öğrencisi olan Emma Sulkowicz'di. Sulkowicz maruz kaldığı cinsel saldırının failine karşı iddialarında başarısız olmuştu. Kampüs polisinin ve New York Polis Departmanının soruşturmayı düzgün yürütememesinin sonucunda kendi deneyimi üzerinden "Carry That Weight/Bu Yükü Taşı" isimli bir performans sanatı üretti: Yirmi kiloluk ikiz şiltesini kampüste nereye giderse yanında taşıdı. Saldırı sırasında ve sonrasında kendi failliğinden nasıl yanlış bir şekilde mahrum bırakıldığının görsel hatırlatıcısını sürükledi. Bu tabii ki de sadece duygusal anlamda değil, fiziksel olarak da güç gerektiriyordu.

Sulkowicz'in bunu izleyen bir eseri, en azından buradaki amacım için de, ilginçtir. Başta rıza dahilinde olan cinsel ilişkinin daha sonra şiddete dönüşmesine dair bir performans kaydetti ve bu performansta da lafzi anlamıyla mağduru da kendisi oynuyordu. Saldırganını oynayan failin yüzü bulanıklaştırılmıştı. Videonun ismi "Ceci n'est pas un viol/Bu bir tecavüz değil" idi. Performansın ve gösterimin kendinin kuvvetiyle edilgenleştirilmiş ve failin bir fiilini aşağılanmış olmasının tecrübesine dönüştüren sanatsal bir temsildi. Yaratıcı edimi şunu der gibi gözüküyordu: *Böyle şeyler olur*. Sanatçının başına geldi. Bunun sonucu da bu sanat eseri.

Sulkowicz'in projesinin internet sitesinde (http://www.cecinestpasunviol.com/), izleyicilerden videoyu izlemeden önce bazı sorular, "aramak," "arzulamak" ve Sulkowicz'in

kendine dair ("ben") sorular üzerine düşünmesini istiyor. Bu sorular:

> Beni ne kadar iyi tanıyorsun? Hiç tanıştık mı?
> Mükemmel bir mağdur olduğumu ya da dünyanın en kötü mağduru olduğumu mu düşünüyorsun?
> Beni bir insan olarak görmeyi mi, yoksa bir mağdur olarak görmeyi mi reddediyorsun? Eğer böyleyse neden? Bu benim failliğimi reddetmek ve böylece daha da mağdur etmek için mi? Eğer böyleyse bana bu şekilde davranabileceğin gerçeğini düşünmeni neye borçlusun, sonuçta kendimi saldırıya açık hale sokarak risk alan benim?
> Benden nefret ediyor musun? Eğer ediyorsan benden nefret etmek nasıl hissettiriyor?"

Bu, diğer şeyler yanında şüphemi de tatmin eder. Bu, sözde mağdur kültürüne, yani belirli mağdurlara hınç duyma ve onları suçlama kültürüne ilişkin olarak endişelendirmelidir.

Yani Campbell ve Manning'in sorusuna dönersek: Birinin kendi mağduriyeti neden vurgulansın? Bazen Regina Rini'nin iddia ettiği gibi, dayanışma için. Bazen de, benim iddia ettiğim gibi, kişiyi yeniden biçimlendirilmesinde etkin bir rolü olduğu anlatının merkezi yapmak için, ki bu, mevcut durumda olağan görülen hâkim anlatıyla çatışabilir. Böylece birinin tahakküm altındaki bir grup üyesi olarak, meseleye dair onun bakış açısı demenin tabi olacağı, hikâyenin hâkim tarafa kıyasla kendi tarafını ortaya çıkarmak için bir fırsatı –muhtemelen özel bir fırsatı– vardır. Her ne kadar bu –sıcaklık gibi– toplumsal hiyerarşide artma eğilimindeki anlayışın olağan akışını yeniden yönlendirmeye iletilemeyecekse de, birisi zorbalıkla ve saldırganlıkla kendini mağdur *eden* kişileri ifşa edebilir.

Bu türden itaatkâr bir manevra, kişileri düşmancıl ve hınç dolu yapar, özellikle de taraflar sırasıyla bir kadın ve o kadın üzerinde toplumsal anlamda mütehakkim bir erkek

ise. Bu kitapta birçok yerde şu âna kadar iddia ettiğim üzere, bir kadın olarak anlayış ve ilgi talep etmek yüklü bir çabadır. Ahlaken yanlış gidebileceği gibi, toplumsal olarak da birçok farklı şekilde geri tepebilir. Ama bunun sadece ahlaki hayatın kendisi olduğunu söyleme eğilimindeyim. Mevcut güç ilişkilerini aksatma çabaları ahlaki tehlikelerle doludur. Ve bunu yaparak bu güç ilişkilerini sürdürenlerin hareketi asla meşru değildir, benim sorum neden aksi olmasın? Üstüne eğer "mağduru oynamak" kaçınılmaz şekilde acınası ise bundan *kimin yararı var*? Ve kimin aleyhine? Nicedir kadın düşmanlığıyla karşılaşan kadınlar, bunu gerçekleştiren erkeklere kıyasla, kendi ahlaki yaralarına dikkat çekmelidir. Bunu ifşa etmenin ve denemenin hoş karşılanmaması veya tehlikeli olması hiç de şaşırtıcı değildir.

KADIN DÜŞMANLARINI/ KADIN DÜŞMANLARINA KAYBETMEK

Eğer bir kadın asla öyle çok alımlı değilse, onu sahte olarak düşünün; eğer hiç öyle düz değilse, onun çarpık olduğunu düşünün; eğer güçlü karakterliyse, ona buyurgan deyin; zayıfsa, çırpı gibi; kahverengiyse onu karga gibi siyah düşünün; makyajlı ise boyanmış duvar gibi; üzgünse veya utanmışsa, palyaço gibi; şen ve keyifliyse, kendini maskara eden.

Joseph Swetnam, *The Arraignment of Lewde, Idle, Forward, and Unconstant Women*

Ona cadı, orospu, yalancı ve kötünün iyisi dendi. Bir yorumcu retorik olarak şöyle sordu, "Birçok maskesi var, ama yüzünü kim gördü?" Böylece onun samimiyetine dair yaygın ve yerleşik şüpheleri ifade ediyordu. Onun güven derecelendirmesi siyasetçilerin ortalamasının çok üstünde olmasına rağmen, söylenen olağandışı düşük olduğuydu. Bu kişi, memleketim Avustralya'nın ilk kadın başbakanı Julia Gillard'dı.

Gillard'ın liderliği kaybedişinde maruz kaldığı kadın düşmanı bezdirmenin çok büyük rol oynadığı (partinin içinden gelen muhalefetin ertesinde) artık tartışmalı dahi değil.[1]

[1] Bkz. Manne, 2016a, burada Gillard'ın durumunu daha detaylı tartışıyorum, bunun yanı sıra tarihçi Marilyn Lake'in şu özetini alıntılamak gerekirse: "Tarihin Gillard'ın başbakanlığına günümüz yorumcularından daha anlayışlı bakacağı artık herkesçe bilinen bir gerçek… Tarihçilerin dikkatinin çoğunu çekecek şey ise nasıl muamele gördüğü, kudurmuş kadın düşmanlığı, güçlü bir kadın görüntüsüne

Benim amaçlarımı ilgilendiren kısmı ise nedeni ve nasılı ile beraber bundan nasıl da ders çıkaramadığımızla ilgilidir.

Çünkü tarih kendini Amerika'da 2016 başkanlık seçimleri sırasında, hedeflerin ve toplumsal bağlamın çok farklı olmasına rağmen, söylem ve mekanizmalar açısından çarpıcı şekilde tekrar etti. Bu kadın düşmanı mekanizmalarla daha geniş anlamıyla toplumsal cinsiyetlendirilmiş dinamiklerin, Donald Trump'ın Hillary Clinton'ı yenme hikâyesinde önemli bir rolü olduğuna inanıyorum.[2] Hiç değilse (ve bunun çok ince bir umut ışığı olduğunu kabul ediyorum) bu sonuçlar kadın düşmanı güçlerin düşüncemizi ve mantığımızdaki önyargıyı ne kadar da kötü etkileyebileceği üzerine düşünme fırsatı veriyor.

Bir Erkek Bir Kadınla Yarıştığında: Karşılaştırmalı Toplumsal Cinsiyet Önyargısı

Toplumsal cinsiyet önyargısını çoğunlukla, önyargılı olduğumuz alanlarda daha sonrasında daha başka şekilde değerlendireceğimizden daha çok olumsuz şekilde değerlendirdiğimiz tek tek kadınlara uygulanan nitelik düşürücü puanlar olarak kavramsallaştırırız.[3] Kadını hafife alırız ve adil şekilde değerlendirmeye eğilimli olduğumuz erkek rakibiyle başarılı şekilde yarışmasını zorlaştırırız (ve düşünce böyle

---

katlanamayan erkeklerin isterisi, onu orospu, cadı, yalancı, gaspçı ve erkek rakipleri karşısında boyun eğmeyen gayrimeşru bir müddei olarak etiketlemeleri."

Açıkçası burada sonucun en önemli "ama-bu yüzden" sebebini önem sırasına göre, bozuk bir analiz verme düşüncem yok. Daha ziyade seçimlere yaklaşırken ve sonrasında ortaya çıkan kaba bir sosyolojik meseleyi aydınlatmak düşüncesindeyim: Ciddi bir yarışma dahi neden vardı? Her ne kadar makul zihinlerde Clinton'ın bir başkan adayı olarak nitelikleri tartışılabilecekse de, (a) o dönemki deliller ışığında ve sonrasında da aksi gözükmedik biçimde (hatta doğrulanarak) Clinton'ın Trump'tan daha iyi bir başkan adayı olduğuna dair ve (b) kadın düşmanlığı (böylesine) bir etmen olmasaydı, bunun (daha) çok kişiye (daha) açık olacağı üzerine şüphe etmemek çok zor. Bölümün bu kısmı Manne, 2016i'den oldukça yararlanıyor.

devam eder). Uç bir durumda onu yenmek için iki katı daha iyi olması gerektiği söylenir.

Ama toplumsal cinsiyet önyargılarını erkekleri ve kadınları *derecelendirmemize* uygularken, diğer şartlar eşit olduğunda –yani diğer önyargı etmenlerini sabit tutuğumuzda–, erkekleri kadınlara tercih etmemize yöneltecek şekilde kavramsallaştırmanın ayırt edici bir şekli var. Bu tercihler çeşitli şekillerde ortaya çıkabilir: destekleyen, önayak olan, seven, inanan veya örneğin kadının yerine erkeğe oy veren. Bu, erkeği *gözümüzde büyütürken*, kadının niteliklerini küçük görüp ona düşmanlıkla karşı çıkmakla sonuçlanabilir. Kadın ne kadar iyi olursa olsun bir kez daha uç durumlarda veya her şey üst üste bindiğinde, ondan şüphe etmek veya onu sevmemek için bir şey, herhangi bir şey bulabiliriz.

Seçim sürecinde kendimizi bir kez daha böyle bir durumun içinde buluruz: bir erkek ve bir kadın tarihsel olarak eril tahakkümdeki güç ve yetki için başa baş yarışmaktadır. İşte üç ilgili yazının bulgulardan en çarpıcı olanları. Hepsi de bu şartlarda cinsiyetlendirilmiş toplumsal hiyerarşileri korumak için yaygın ve güçlü eğilimlere işaret ediyor.

1. Araştırmacılar David Paul ve Jessi Smith (2008) Ohio'da yaklaşık 500 muhtemel seçmenle 2008 seçimlerinden iki sene kadar önce bir anket yapıyor. Ankete katılanlardan beş muhtemel başkan adayının değerlendirilmesi isteniyor – üç Cumhuriyetçi ile iki demokrat, bunların üçü erkek ikisi de kadın. İki kadın da objektif olarak oldukça ehil olsa da (araştırmacılara göre), katılanlar onları en az ehil görülenler olarak değerlendiriyor. Altı başa baş yarışın hepsinde, genelde erkek aday kadın adayı her bir yarışmada geçiyor.

Erkeklerin her biri de rakip partinin kadın adayına karşı, diğer erkeklere kıyasla daha başarılı oluyor. Belki de hepsinden de ötesi, aksine kıyasla kadın aday olduğu hallerde seçmenler diğer partinin adayına *kaymaları* muhtemelen birkaç on katı kadar bir orandadır. Araştırmacılar "bir kadının başkan adayı olmasının erkeklere yarışmada katkı sağlayabileceği" sonucuna ulaşıyorlar (2008, s. 466).

Anketteki üç erkek aday John McCain, John Edwards ve Rudy Giuliani. Kadın adaylardan biri ise Elizabeth Dole. Peki ya diğer kadın? Hillary Clinton.

"Ama bir dakika, Hillary 2016'da on sene öncesine göre siyasi anlamda daha tecrübeliydi," diyebilirsiniz. Eğer kadının nitelikleri, onun konumunun daha sıkı veya çifte standartlara tabi olduğu kabul edildiğinde de şüphe altında değilse, böylesi bir toplumsal cinsiyet önyargısı hâlâ bir sorun olabilir miydi?

Hayır – veya en azından zorunlu değil. Aslında aşağıdaki araştırmalar gibi temele dayanırsak (ki araştırma takımının da uyumlu sonuçları içinde) bu genel nüfus seviyesinde hiç de muhtemel değil. Bu araştırmalar, kadınların erkeklerin tahakkümündeki rollere makul adaylar olabilecekleri düşünülmediğinde de yaygın olarak *sevilmediğini* ve toplumsal cezalandırma ile reddedilmeye maruz kaldığını gösteriyor.

2. Psikolog Madeline Heilman şu ve bazı başka soruları cevaplamak için bir araştırma düzenliyor: bir kadının erkeklerin tahakkümündeki alanlarda yetkinliği açıksa, yine de toplumsal cinsiyet temelli ayrıştırmaya maruz kalırlar mı?[4] Böyle gözüküyor; oldukça başarılı kadın idareciler erkek muadillerine kıyasla oldukça düşük oranlarda terfi alıyorlar. Peki ya neden?

Heilman ve beraberindekilerin özellikle dikkat çeken bir araştırmasında, katılımcılara erkeklerin tahakkümündeki bir endüstride iki yüksek seviye çalışana dair bilgi paketlerini veriyorlar: uçak parçaları imal eden bir şirketin satıştan sorumlu ikinci başkan yardımcıları (İBY). Çalışanlardan biri erkek diğeri ise kadın – bu, ortalama benzer beğenilen isimler olduğu tespit edilen "James" ve "Andrea" isimleri kullanılarak iletiliyor. Ve hangi bilgi paketinin hangisine ait olduğu değiştirilerek bir bilgi paketi katılımcıların yarısı için James

[4] Başat olarak burada şu araştırmaya dayanıyorum; Heilman, Wallen, Fuchs, ve Tamkins (2004)— Heilman vd. (2004) buradan sonra—birlikte Heilman ve Okimoto (2007) ve Parks- Stamm, Heilman, ve Hearns (2008).

adıyla verilirken, aynı bilgi paketi katılımcıların diğer yarısına Andrea adıyla veriliyor, katılımcıların diğer yarısı için de tabii ki de tam tersi.

"Açık olmayan başarı" durumunda James ve Andrea'nın ikisinin de çok başarılı İBY'ler olduğu bariz. Bu grupta katılımcıların büyük çoğunluğu (yüzde seksen altısı) James'i Andrea'ya kıyasla daha *nitelikli* bulurken, her ikisini de benzer şekilde sevilebilir bulurlar.

"Açıkça başarı" durumunda ise, katılımcıların kalan yarısı her çalışanın ehliyetine dair herhangi bir tartışmayı ortadan kaldıracak ilave bir bilgi alıyor: böylesi şirketlerin tamamındaki İBY'lerin en yüksek yüzde beşinde olduklarını ifade eden "parlayan yıldız" olarak niteleyen bir yıllık performans değerlendirmesi. Bu durumda katılımcılar ikisini eşit ehil olarak nitelerken, benzer bir büyük çoğunlukla (yüzde seksen üç) James'i Andrea'dan daha *sevilebilir* buluyorlar. Andrea ayrıca bu durumda diğer durumların tamamına kıyasla kişilerarası anlamda daha *düşman* olarak görülüyor – yıpratıcı, aldatıcı, işbirlikçi ve güvenilmez olmayı kapsayan bir ölçüt. Heilman vd. (2004) bu etkiyi "dramatik" olarak nitelendiriyor.

Hatırlarsanız, bu aynı (ortalama olarak aynı, sonuçta farklı paketler) bilgilere dayanıyor. Yani bu aşırı farklı yargılamaların hiçbir mantıklı temeli yoktu. Katılımcılar kendilerinin sebepleri olduğunu *hissettikleri* kadar, olaya özgü standartlar ve olay sonrası meşrulaştırma kullanmış olmalılardı.

Ama neden? Ehliyeti reddedilemezken Andrea'yı neden böylesine sevilmez buldular?

3. Psikolog L. A. Rudman şu cevabı önerdi: İnsanlar (genelde farkında olmadan) *cinsiyet hiyerarşilerini korumak* için, yüksek statülü eril kodlanmış konumlara ulaşmada rekabet eden veya bununla tehdit eden kadınlara toplumsal cezalar vererek güdülenir. Bu "statü uyuşmazlık hipotezi" yukarıdaki araştırmanın sonuçlarıyla uyumlu olmakla beraber onları açıklamaya da yardımcı olur. Buna atıf yapan yakın zamandaki bir araştırmaya (Rud-

> man, Moss-Racusin, Phelan ve Nauts, 2012) ve Heilman tarafından yapılmış araştırmaya beraber bakıldığına, Rudman ve diğerleri "toplumsal tahakküm cezası" olarak bilinen bir şeyin burada aracı olan etki olduğu görülür. Buna göre böylesi konumlardaki failimsi kadınlar (yani ehil, kendine güvenen ve iddialı) küstahlık ve saldırganlık gibi eril kodlanmış karakter özelliklerin uçlarında algılanırlar. Çoğunlukla "taşak ezen" ve "hadım eden orospular" olarak tasvir edilirler. (Tanıdık geldi mi?[5])

Bunlar ayrıca kadınlar için yasak karakter özelliklerdir de (tıpkı Rudman vd. [2012]'nin bu kişiler üzerinde deneysel olarak onayladığı gibi). Yani erkek tahakkümündeki roller için yarışan failimsi kadınların cezalandırılması ve reddedilmesi ihtimali, bu mekanizmalar ışığında iki kat daha fazladır. Kendileriyle aynı şekilde tasvir edilmiş erkek muadillerine kıyasla sahip olmalarına izin verilmeyen niteliklere daha fazla sahip şekilde *algılanırlar* (yine aynı metinsel uyarıcılar kullanılarak isimlerin değiştirildiği referans mektupları gibi).

Rudman'ın toplumsal tahakküm cezası için önerdiği açıklama aşağıdaki büyüleyici sonuçla daha da doğrulanır: Katılımcıların deneyin başında "Amerika Geriye Gidiyor" başlıklı ve aşağıdaki paragrafı içeren bir metni okuduktan sonra, yani "yüksek tehdit" durumunda bu durum artabiliyor:

> Bugünlerde Amerika Birleşik Devletleri'ndeki çoğu kişi, Amerikan ulusunun bulunduğu halden hayal kırıklığına uğramış durumda. İster iktisadi erimeden ve yüksek işsizlik oranlarının istikrarından, Amerika'ya kan ve para olarak çok maliyetli olan Orta Doğu'da fazlasıyla uzamış

---

5 Örn. bkz. Tucker Carlson, ki bunu MSNBC programı *Tucker*'da Hillary Clinton ne zaman televizyona çıksa tekrar tekrar söyledi ve istemsizce bacak bacak üstüne attı. "Beni korkutuyor, yapacak bir şeyim yok," dedi. (Böyle olsa dahi bu tepkisini yayımlamak zorunda değildi.) Ryan Chiachiere, "Tucker Carlson on Clinton: 'When She Comes on Television I Involuntarily Cross My Legs,'" *Media Matters*, 18 Temmuz 2007, http://mediamatters.org/ research/ 2007/ 07/ 18/ tucker- carlson- on- clinton- when- she- comeson-tel/ 139362.

> savaşlardan, ister hükümetin kendi avantajına kullanamadığı küresel ve teknolojik değişmelere yönelik endişelerden kaynaklansın, Amerikalılar oldukça memnuniyetsizler. Birçok vatandaş, ülkenin toplumsal, iktisadi ve siyasi etmenler açısından düşük bir noktada olduğunu hissediyor. (Rudman vd. 2012, s. 172)

Bu durumda yüksek güçlü konumlar isteyen failimsi kadın kişilikler daha az sevilmiş ve "düşük tehdit" ile kontrol grubu şartlarına göre terfi daha çok reddedilmiştir. Failimsi olan erkek muadili için ise tehdit uyaranı bir değişiklik yaratmamış. Araştırmacılar şöyle açıklıyor:

> Sistemin tehdit altındaki kişilerin toplumsal cinsiyet statüsü farklılıkları da dahil olduğu kendi dünya görüşlerini savunma eğilimde olduklarından... ve kadın failliği özellikle sistem tehdidi altındaki kişiler tarafından reddedildiğinden, (bu sonuçlar) karşı çıkışın toplumsal cinsiyet hiyerarşisinin korunması işlevi olduğunun doğrudan delilidir. (2012, s. 174)

Bu, Donald Trump'ın ve tartışmaya açık olarak Bernie Sanders'ın bile Hillary Clinton'a karşı şaşırtıcı derecede başarılı olmasını açıklamaya yardımcı olabilir – Paul ve Smith'in (2008) kadın aday karşısında erkek adayın edineceği avantaj da üstüne eklenerek. Hem Trump hem de Sanders (birbirinden farklı olsa da) "Amerika Geriye Gidiyor" hikâyesinin farklı biçimlerini anlattılar. Bu, Clinton'ı daha da dezavantajlı hale getirmiş olabilir.

Y jenerasyonunun (yani 1980'den sonra doğmuş kişiler) ilerici kimliği benimseme eğilimi düşünüldüğünde, böylesi toplumsal cinsiyet önyargılarından azade olduğuna dair yaygın varsayım da en iyi ihtimalle şaibelidir. Yukarıdaki araştırmaların ikincisi ve üçüncüsü, ağırlıklı olarak değilse de çoğunlukla bu yaş grubundan katılımcıları içeriyordu (o sırada lisans öğrencileri olmaları sebebiyle).[6] Birinci de en

[6] Heilman vd. (2004) çalışmasında katılımcıların ortalama yaşı 20

azından onları da katıyordu. Burada katılımcıların yaşının istatistiki olarak kayda değer bir fark yaratmadığı da ifade ediliyordu.[7] Yahut bu çalışmaların herhangi birinde, katılımcıların toplumsal cinsiyeti de fark yaratmamıştı. Birçok kişi Hillary Clinton yerine Donald Trump'a oy veren (beyaz) kadın sayısına şaşırdıklarını ifade etti. Ama yukarıda gösterilen karşılaştırmalı toplumsal cinsiyet önyargılarının kadınlarda da erkeklerde olduğu kadar görülmesi düşünüldüğünde, şaşırtıcı olmaması gerektiği de pekâlâ söylenebilir. Bu yaygın önyargının çeşitli muhtemel *açıklamalarına* dair karmaşık konuyu beyaz kadınların özellikle buna yatkın olması ile beraber bu bölümde daha sonra tartışacağım. Ama bu sırada eğer kadın düşmanlığı, kadınları insandan aşağı ya da akılsız mahlukat yahut nefret uyandıran, korkunç vb görmekten çok toplumsal cinsiyetlendirilmiş normların uygulanması meselesi ise, bu bağlantıda açıklayıcı bir çözüm anında kendini gösterir: Kadınların diğer kadınlara polislik ettiği ve toplumsal cinsiyetlenmiş normların uygulanması davranışında bulunduğu gerçeği sır değil (ve şüphe götürmez). Bu kitapta geliştirdiğim kadın düşmanlığı görüşüne

---

idi (ne yazık ki yaş aralığı ve standart sapma listelenmemiş). Bu da katılımcıları aşağı yukarı, ortalama benim yaşımda, yani Y kuşağı spektrumun üst kısmında yapar. Rudman vd. (2012) çalışmasında giriş seviyesinde bir psikoloji dersi alan lisans öğrencileri kullanıldı. Yani belirli bir yaş bilgisi listelenmemiş de olsa bunların da Y kuşağı olduğu söylenebilir. Ve son olarak Paul ve Smith'in (2008) Ohio'daki 18-24 yaş arası muhtemel beş yüz seçmenden oluşan örnekleminin oldukça yüksek bir temsil kabiliyeti vardı.

Üstüne, Smith ve Paul'un Rachel Paul ile yaptığı bir başka çalışma (2007), özellikle (o sırada lisans öğrencisi olan) genç seçmenleri çalıştı ve hayali erkek başkan adayının özgeçmişini kadın adayınkinden farklı değerlendirdiğini buldular. Özgeçmişin üstünde tipik olarak erkek bir isim olduğunda, tipik bir kadın ismi ile değiştirilmiş olana göre başkanlık için umut vaat eden daha başarılı bir siyasetçiye ait olarak görülmesi, kayda değer şekilde daha fazlaydı. Yalnız bu etkinin senatörler için görülmemesi ilginç şekilde kadınların rakipsiz ve/veya daha önce görülmemiş erkek tahakkümündeki güç ve yetki konumlarına yarışmasıyla sınırlı olduğunu gösteriyor olabilir.

göre, diğer kadınlara kadın düşmanı kuvvetleri yönlendiren kadınların toplumsal cinsiyetlendirilmiş normlara ve beklentilere uymayanlara karşı aşırı ahlakçı olmalarını bekleriz –örneğin suçlamaya ve cezalandırmaya meyyal. Benzer bir biçimde konu *içselleştirilmiş* kadın düşmanlığına geldiğinde, dişil kodlanmış görevleri ihlal sebebiyle kadınların suçluluk ve utanç hissetmeye aşırı meyyal olmalarını, onların kendilerinden nefret etmeye yönelik toplu bir tavır beslemesinden daha çok bekleriz. Bu konulara birazdan döneceğim.

Toplumsal Reddedilmeye İğrenme Aracılık Eder

Yani en yüksek konumu isteyen kadın siyasetçiler için sevilmeme ve düşmanlık nispeten öngörülebilir tepkilerdir. Onu ortada hiçbir sebep yokken güvenilmez addetmek de böyle. Peki bu görüş nereden geliyor?

İğrenme üzerine yakın zamandaki bir çalışma, bağlantıyı kurmaya yardımcı oluyor. İğrenmenin öfkeden ziyade toplumsal reddin duygusu olduğu söylenebilir. Felsefeci Daniel Kelly (2011) doğuştan gelen iğrenme tepkilerimizin –kirli yemekler ve mikrop tehditleri tarafından ortaya çıkarılan– özellikle iyi uyan ve bu sebeple kişilerin toplumsal normlara, anlaşmalara, hiyerarşilere ve benzerlerine uymasını düzenleme rolü için kullanıldığını iddia etti. Evvela iğrenme ihtimali, iğrenç olarak görülen bu davranışlardan kişileri kaçınmak için güçlü şekilde güdüler. Ayrıca iğrenme yapışır, lekeler, sızar ve yakalar; iğrenmeyi diğerlerinden öğrenmek onların kişilere ve nesnelere iğrenmiş yaklaşımlarına tanık olarak kolayca öğrenilir. Üstüne bir kere öğrenildiğinde iğrenme temelli bağlantıları sökmek zordur.

Psikologlar Yoel Inbar ve David Pizarro'nun (2014) gösterdiği üzere, iğrenmenin ayrıca bağlantılandırmayla *yayılma* özelliği vardır. Bizi iğrendiren şeylerle uğraşanlar da bize iğrenç gelmeye başlayabilir. Yani birinin topluluğundan sakınılmaya, utandırılmaya ve dışlanmaya dair aşağı yukarı evrensel düzeyde kaçınması, toplumda tabu olan davra-

nışların icrasıyla başkalarının iğrenç olarak etiketlemesi tehlikesiyle daha da teşvik edilir. Tarihsel olarak iğrençlik çoğunlukla ölüm demekti. Sürgün etme ile tecrit duygusal anlamda yıkıcı, bazı uç durumlarda işkencevari ve hatta insanları kaybetmekle gelen maddi yoklukla, saldırıya açıklıkla ve güvencesizlikle ile kişiye sanki kendisi yokmuş gibi hissettirebilir.

İğrenme, aynı zamanda alışılmamış ahlaki yargıları bazı durumlarda güçlü şekilde yoğunlaştıran ve hatta güden bir *ahlakileştirici* bir etkidir.[8] Sadece anlık iğrenmeler bile bazılarının o kişinin *şüpheli* ve *hayırsız* olduğuna dair yargıya varmasına, kişinin yaptığı tamamen masum olduğunda ve hatta övülesi olduğunda dahi bu yargıların hiçbir mantıki temeli olmadan ortaya çıkmasına sebep olabilir.

Thalia Wheatley ve Jonathan Haidt'in (2005) özellikle çarpıcı çalışmasında hipnoz sonrası güdülenmeye yatkın katılımcılar, hipnoz yoluyla "çoğunlukla" veya "almak" kelimesini okuyunca anlık bir iğrenme hissetmeye güdülendiler. Daha sonra katılımcılar basmakalıp ahlaki ihlalleri içeren kısa hikâyeler okudular. Örneğin "rüşvet" senaryosunda:

> Milletvekili Arnol Paxton çoğu zaman yozlaşmayı kınayan konuşmalar yapar ve kampanya maliyesi reformunu savunur. Ama aslında sadece kendisinin (tütün lobisinden rüşvet *aldığı*/tütün lobisinin *çoğunlukla* ona rüşvet verdiği) gerçeği ile diğer özel menfaatlerini korumak için bu yasayı destekler (s. 781).

Kendi hipnoz sonrası güdüleriyle uyuşan kelimeyi içeren kısa hikâyeyi okuyan katılımcılar ve böylece okuyunca içgüdüsel iğrenmesi artırılmış katılımcılar, ilgili fiilleri daha sert bir şekilde yargılamaya meyyal olmuşlar, yani anlamsal

---

[8] Buradaki asıl bağlantıyı Tali Mendelberg'e (2016) borçluyum. Benim "The Logic of Misogyny" (Manne, 2016d), denememe dair mükemmel yorumunda Mendelberg, Trump'ın ahlaki olmayan iğrenme ifadelerinin takipçileri arasında ahlaki yargılara sebep olmaya meyal olduğunu işaret etmişti.

olarak iğrenme sağlayıcı kelime olmaksızın aynı kısa hikâyeyi okuyan kişilere göre *ahlaken daha yanlış* bulmuşlar.

Bunu takip eden bir çalışmada, araştırmacılar kontrol amacıyla bir kısa hikâye daha eklediler ve Dan adındaki bir öğrenci konseyi temsilcisinin toplantılarda tartışılması için ortak ilgi alanlarından konu başlıkları (*almasını*/çoğunlukla seçmesini) tasvir etmişler. Tamamen masum bir davranış değil mi? Hatta iyi bir davranış. Ama iğrenme uyaranı kelimeyi içeren kısa hikâyeyi okuyan katılımcıların bu fikirde olmaması araştırmacıları başta şaşırtmış. Bir katılımcı müphemce, "Sanki fena bir iş peşindeymiş gibi," dedi, bir başkası ise Dan'in "popüler olmaya çalışan bir züppe" gibi durduğunu. Bir üçüncüsü ise beceriksiz bir şekilde davranışın "garip ve tiksindirici durduğunu" ifade etti. "(Neden yanlış olduğunu) bilmiyorum, sadece yanlış," diye bitirdiler (2005, s. 783).

Çıkarılacak ilk ders: iğrenme tepkileri bizi daha sert ahlak eleştirmenleri yapabilir ve hatta bazı kişilerin tamamen ve alenen masum fiillerde bile ahlaki suçlar bulmasına sebep olabilir. İkincisi ise: ahlak eleştirmenleri olarak kararlarımızı her zaman ahlaki sebeplere ve argümanlara göre vermeyiz. Bazen zaten *ulaştığımız* sonuçlara giden sebeplere ve argümanlara sarılırız. Farkında olmadan olay sonrasında bu temele göre bir gerekçe hazırlarız.[9]

Hillary'e Yönelen İğrenme İfadeleri

Şimdi Hillary Clinton'a dönelim, insanlar sadece kendisini sevmedi veya ona güvenmedi değil, ayrıca 2016 başkanlık

[9] Herkesin iğrenme tepkileri vermeye eşit derecede meyal olmadığını belirtmek önemli olacaktır. Ama Inbar ve Pizarro, Paul Bloom (ve diğerleri) ile birlikte kolayca iğrenen kişilerin toplumsal anlamda muhafazakâr olmaya daha yatkın *olduğunu* göstermiştir – bu sonuç başka bağlamlarda da önemli olabilir. Ama iğrenmenin kamusal söylem içinde çoğalma eğilimi düşünüldüğünde (ki buna birazdan daha çok değineceğim), bunu izleyen Clinton vakasında bunun açıklayıcılığından yararlanmanın çok da sınırlı olduğunu söylemek pek de açık değil.

kampanyası boyunca ona yönelen içgüdüsel bir iğrenme de ifade edildi. Bunlardan biri de Aralık 2015'teki münazaranın reklam arasında Clinton'ın tuvaleti kullanması hakkında "düşünmek dahi" istemeyen Donald Trump'tı (gerçi konuyu da kendi açmıştı).

Bu iğrenmenin bir kısmı, Clinton'ın sağlığına ilişkin bir saplantıyı içeriyordu ve bu onu zayıf, kırılgan, ölmüyorsa da yaşlanan ve bir başkan için gerekli (eril olarak okuyun) dayanıklılığa sahip olmadığı şeklinde yanlış temsil etmeye yarıyordu; kısacası yaşlı bir teyze olarak bakım emeği dışında işe yaramaz olduğu varsayılıyordu. Hillary'nin vücut sıvıları ve onun başkalarına (hastalık) bulaştırabileceği ihtimali üzerine de dikkat çekici bir saplantı vardı; örneğin hafif bir zatürre krizi sırasında Eylül 2016'da el sıkıştığında diğer insanlara hastalık bulaştırması riski. Balgamlı olsun olmasın sadece kuru boğazdan veya mevsimlik alerjiden kaynaklanan öksürükleri dahi gereğinden fazla büyük tartışmalar yaratıyordu. Clinton'ın kendine has gülüşü dahi –kafasını arkaya yatırıp ağzını gülmek için boşluğa açtığı ve onun samimi olmadığına dair yaygın algı tarafından delil olarak sunulan– iğrenme tepkileri doğuruyordu. Vücudunun sınırları birçok kişinin rahatı için yeterince sıkı değildi.

İlk başkanlık münazarasından önce Samantha Bee'ye konuşan bir Trump destekçisi, Clinton'ın sağlık sorunları sebebiyle sahnede sonda kullanmasını beklediğini söylemişti. Bunu araştırdığımda, bunun bir şekilde popülerleşmiş bir internet komplo teorisi haline geldiğini gördüm. Röportaj yapılan kişi ayrıca kendini onun yerine koyarak anlamaya çalıştığını söyledi ki buna röportajcı, uygun bir şekilde, daha çok denemesi gerektiğini söyleyerek cevap verdi. Şu işe bakın ki, şubat ayındaki münazarada altına yaptığı dedikoduları çıkan Trump oldu – Marco Rubio'ya ait, uydurulmuş olmak için toplumsal anlamda çok garip ve tuhaf gözüken ima. Ama kısa süre sonra işlerine öyle gelmediği için unutuldu. Yapısal unutkanlık söz konusu olduğunda, yani toplumsal ayrıcalık ve tahakküm aracılığıyla müşterek unutma, daha iyi bir örnek

bulmak gerçekten çok zor. Kadının ismini çamurlara buluyoruz, erkeğin itibarını ise oldukça fazlasıyla koruyoruz.

İlk münazarada Clinton'ın ceketindeki küçük bir siyah noktanın bir tükürük damlası olduğu söyleniyordu – bütün deliller aksini gösterse de, Trump'ın onu e-postaları sebebiyle hapse atma tehdidi düşünüldüğünde, ağzını kapalı tutmayı beceremememesinin başka bir belirtisi. (Aslında bu Clinton'ın yaka mikrofonunun gölgesiydi.)

Trump mitinglerine katılan insanlar, Clinton için "Onu içeri at" diye bağırdığında bu açıkça onun cezalandırıldığını görme arzusunun bir ifadesiydi. Ama bunun ötesine geçerek onun *sınırlandırılmasına* dair bir arzunun ifadesi haline de gelmiş gibi duruyor. Cumhuriyetçi bir New Hampshire milletvekili ve Trump delegesi, Clinton'ın e-postaları ve Bingazi sebebiyle vatana ihanetten vurulması gerektiğini, Temmuz 2016'da şu ifadelerle söylemişti: "Burada yanlış giden bir şeyler var... Bütün bunlar beni iğrendiriyor. Hillary Clinton bir infaz mangasının önüne konup vatana ihanetten vurulmalıdır." Akabindeyse onu bir çöp parçasına benzetiyor.

Yani Clinton'ın dikkat çekici miktarda ve yoğunlukta iğrenme tepkisine kampanyası boyunca maruz kaldığını iddia etmenin abartmak olduğunu düşünmüyorum, tıpkı yukarıda gösterilen deneysel bulguların da öngöreceği gibi. Ve gördüğümüz üzere bu, ona güvenmemeyi de beraberinde getirdi ve onun eylemlerinin ahlaki olarak onaylanmamasının yoğunluğunu da artırmış olabilir. Dahası ortada belli suçlamalar yokken veya öncesindeki iddialara ilişkin güçlü karşı delillere rağmen, Clinton'ın *bir şeyden* suçlu olduğuna da ikna etmiş olabilir. Onu iftiralardan ve kötü delillendirilmiş efsanelerden aklamak âdeta deliklerden arka arkaya çıkan ufak cisimlere vurmaya çalıştığınız oyun gibiydi. Bu da sonraki iki kısımda ele alacağım iğrenmenin genel özellikleriyle, yani nasıl yapışıp kaldığıyla ve iğrenmenin nesnesinden nasıl uzak durmayı istememizi sağladığıyla[10] açıklanabilir.

[10] Clinton'ın yakın zamanda nasıl daha da popülerleştiğini hatırlamakta da yarar var, yani dışişleri bakanlığından ayrıldıktan son-

İğrenme Nasıl da Yapışıp Kalır

Seçime yaklaşırken birçok metinde hem Hillary Clinton'a hem de Julia Gillard'a yönelik çok bariz bir şekilde benzeyen ahlaki şüpheler olduğunu gördüm. İkisine de yalancı deniyordu –önceki bölümlerde tartışıldığı üzere "Ju-Liar," Gillard'ı hakir görenler arasındaki standart takma ismi olmuştu, hem medyada hem de Avustralya hanelerinde– ve ikisi de çok da temeli olmadığı gözüken şekilde yozlaşmışlıkla suçlanıyordu. İki vakada da suçlamalar bir sonuca ulaşmadı. Ama şüphe hissi asla dinmedi. Böylesi bir şüpheyi gerektirecek hiçbir delil ortaya çıkmadığında ve böylesi bir delilin olmaması, söz konusu yolsuzluğun olmadığına dair güçlü bir delil olsa da bazı kişiler şüphelerini hiç utanmadan kamusal alanda da ifade etmeyi sürdürdüler.[11]

Bunlar siyasetle de sınırlı değil. Medyada "Alice Goffman'ın yargılanması"nı düşünün, daha vicdanlı yorumculardan biri tarafından bu daha sonra cadı avı olarak nitelendi (Singal, 2016) ve internette verilen hükümlere ve yapılan yorumlara rağmen hiçbir suçlama kalıcı olmadı. Genç bir ödüllü sosyolog olan Goffman suçlanabilecek her şeyle suçlandı, akademik kabahatlerden (altmış sayfalık isimsiz bir belgenin açıklamasındaki tutarsızlıkları ortaya koymasının oldukça yayılmasına dayanarak ki Goffman bunları

---

ra. Devamında onun siyasi yoluna ilişkin birkaç makalenin de ikna edici şekilde iddia ettiği gibi, "terfi" istediği için birçokları tarafından doymak bilmez ve açgözlü olarak algılandı. Örn. bkz. Sady Doyle, "America Loves Women Like Hillary Clinton—As Long as They're Not Asking for a Promotion," *Quartz*, 25 Şubat 2016, https://qz.com/624346/america-loves-women-like-hillary- clinton-as-long-as-theyre-not-asking-for-a-promotion, and Michael Arnovitz, "Thinking about Hillary: A Plea for Reason," *Medium*, 12 Temmuz 2016, https://thepolicy.us/thinking-about-hillary-a-plea-for-reason-308fce6d187c.

Örn. bkz., Callum Borchers, "A Former Top New York Times Editor Says Clinton Is 'Fundamentally Honest.' So ." *Washington Post*, 30 Mart 2016, https://www.washingtonpost.com/news/the-fix/wp/2016/03/30/a-former-topnew-york-times-editor-says-hillary-clinton-is-fundamentally-honest-and-trustworthy-so-what/.

daha sonra açıkladı bkz. Singal, 2015) "bir cinayet planında arabayı kullanma" şeklindeki tamamen uydurmaya kadar. Konu, Goffman'ın belirli bazı makul eleştirilerden azade olması değildi; bunların uygun hedefi sadece o değildi. Makul eleştirilerin neredeyse hepsi olmasa da çoğu birçok etnografa yöneltilebilecek eleştirilerken, bu kişilerin çoğunluğu bu türden kamusal bir utandırmaya maruz kalmamıştı. Bu sebeple de, şüphelerin Goffman'a yönelik aşırılığının veya onu hedeflemesinin açıklanmaya ihtiyaç duyduğunu düşündüm; meseledeki toplumsal cinsiyetlendirilmiş örüntü bana en iyi ya da en azından en makul açıklamayı sağladı.

Şüphesiz ki, her kadın siyasetçi veya öne çıkan kamuya mal olmuş kadın böylesi bir şüpheye, kınamaya ve cezalandırma arzusuna maruz kalmaz. Ama çamur-at-izi-kalsın başladığında, bu çabucak artar. Ve sadece herkesin yığılması eğilimi (ki bu internette oldukça yaygın) değil, bir de "sızma" etkisi olur ki bu etkiyle o kişiye dair şüphe ve eleştiri onun ehliyetinin, karakterinin ve başarılarının her noktasını kapsar. Clinton, Gillard ve Goffman'ın üçü üstündeki şüphe de farklı suçlara ilişkindi. Ve bu şüphe de en azından *bir şeyden* suçlu oldukları kanısını oluşturuyordu.

Bu kanıya sahip olmayan kişiler arasında dahi, onların düşüncesinde dolaylı bir etkisi olabilir. Liberal ve ilerici cenahtan kişilerin, çok benzer politikaları ve siyasi konumları ile sözde kimlik siyaseti bakış açısından ikisinin de tarihî başkanlar olacak olmalarına rağmen, Clinton'a oy vermekten başkan Obama'ya oy vermeleri kadar gurur duymadıklarını düşünüyorum. Bundan ayrı olarak solda Clinton'a oy vermeye ilişkin ahlaki bir savunuculuk atmosferi olduğunu düşünüyorum – sanki ona oy vermenin yanlış dış politikalarının (ki bence de yanlış) korkunç olduğu, kabul edilmesi gereken etkilerinin suç ortağı olmak veya bu politikalardan memnun olmak anlamına geliyormuş gibi. Ama bu politikalar aynı zamanda Obama'nındı da. Yine de bir şekilde bunlar onun itibarına daha az zarar verdi – ve gözlemime göre, bu ona oy vermeyi solda ahlaki bir yük haline getirmedi.

Buradaki sorun ahlaki eleştirilerin kişiselleşip bir kadının *karakterine* özellikle hızlıca geçmesi ve özellikle derinlere yönelmesiyle daha kötü bir hal almasıdır. Bu ayrıca kadın düşmanlığının, özellikle beyaz kadınlar arasındaki, kadın dayanışmasını bozacak şekilde nasıl işlediğine dair de bir şey söylüyor. Bu meseleleri sondan başlayarak değerlendireceğim.

Mesafeyi Korumak

3. bölümden hatırlarsanız, kadın düşmanlığı çoğunlukla, kadınları ataerkil normlara ve değerlere uyumluluğu açısından "iyi" ve "kötü" olarak ayrıştırmayı içerir. Yani oldukça genellersek, "iyi" olmak isteyen kadınlar "kötü" olarak görülen kadınlara, ki Clinton genelde bu kategorideydi, mesafe koymaları ve bu "kötü" kadınlar sözde ahlaki suçları ve kabahatleri sebebiyle dışlandığında ve cezalandırıldığında onları kamusal olarak katılmaları için teşvik etmeleri hiç de şaşırtıcı değildir.

Madeline Heilman'ın ortak yazarı olduğu bir başka çalışma (Parks-Stamm, Heilman ve Hearns [2008]) 2016 genel seçimlerinde oy veren beyaz kadınların yarısından fazlasının neden Clinton yerine Trump'ı seçtiğine ışık tutuyor. Bu bölümde daha önce de belirtildiği gibi, farklı sebeplerle de olsa, kadınların da başarılı kadınları erkekler kadar cezalandırdığı ortaya çıkıyor. Araştırmacılar kadın ve erkek katılımcılardan bir personel dosyasında tasvir edilen yeni atanmış bir başkan yardımcısını, onun düşmancıllığı, antisosyal özellikleri ve genel sevilebilirliği konularında değerlendirmesini istiyor. Hem kadın hem erkek katılımcılar, kişinin dişil erdemleri ve iyi davranışları hakkında özel olarak bilgi verilmediğinde, norm ihlallerine dayanarak –aldatıcılık, soğukluk ve saldırganlık gibi– toplumsal olarak onu cezalandırma eğilimi gösterdi. Dişil erdem sahibi olduğu ve iyi davranışları hakkında özel olarak bilgi verildiğinde ise hem erkek hem kadın katılımcılar için "toplumsal cezalan-

dırma" isteği etkisi kesildi. Bununla birlikte önemli derecede yalnızca kadın katılımcıların daha olumsuz *öz değerlendirmeleri* görüldü. Bu, araştırmacıların başarılı kadınları cezalandırmanın ego-koruyucu işlevinin sadece diğer kadınlarda olduğu hipotezini destekler nitelikteydi. Bu benzer –benzer şekilde iyi, edepli ve/veya "gerçek" – bir kadının kendilerinden daha ehil veya başarılı olduğuna dair tehditkâr hissi etkisiz hale getiriyordu. Ayrıca bunun olumlu geri bildirimle aşılabilecek olan özgüven yetersizliğiyle bağı olduğunun gözükmesi de bize bir şeyler söylüyor.

Birinci deneyde araştırmacılar, kadının dişil kodlanmış, toplum yanlısı eğilimler sahibi olmasıyla diğer kadınlar tarafından cezalandırılması isteğinin önüne geçmişlerdir. Aynı araştırmanın ikinci deneyinde ise aynı etkiyi benzer bir boyutta katılımcıları kendi olağanüstü iş zekâlarına yönelik olumlu geribildirim verdikleri deneysel şart dahilinde hazırlayarak (ki bunların hepsi kadındı) elde ettiler. Artık çok başarılı kadını cezalandırmak istemiyorlardı.

Seçimden sonraki günlerde, sonucun kederini tutan bizler için Donald Trump'a oy veren beyaz kadınları beyaz eril muadillerine göre daha sert biçimde yargılamak yaygındı. Bunu ben de yapmıştım. Ama ardından bu sonuçlar ışığında öfkemin önemli bir bölümünü, genç kadınları dahi -tekrar belirtmem gerekirse bu araştırmadaki katılımcılar üniversite lisans öğrencileriydi- yüksek güçlü, eril mütehakkim rollerde başarılı olmalarının muhtemel olmadığına inandıran ataerkil sisteme yeniden yönlendirdim. Ve hem seçimin sonucuna hem de yukarıdaki mekanizmaların kuvvetine bakarak aslında haklı da olabilirler. Elinden gelenin en iyisini dahi yapsa kendisinin (mesela) başkan olamayacağına dair mevcut hissine kafa tutan tehlikeli diğerleri ihtimalinden kendini korumak yanlış ama doğaldır. Bunu yapmanın bir yolu bu kadınları farklı ve bir şekilde daha aşağı yahut daha reddedilebilir veya başka açıdan şüpheli görmektir. Mesela onlar gaddar, hissiz veya ilgisizdir. Yahut başarıları onları cadı yapar ve güçleri kara büyüdür.

Bu araştırmanın sonuçlarına bakarak ortaya çıkan sorulardan biri ırk etkisine dair. Neredeyse hiçbir siyah kadın ve oldukça fazla sayıda Latin kadın, Clinton yerine Trump'a oy vermedi. Irksal farklılık, Clinton'dan psikolojik olarak *kendini ayrıştırmanın* bir parçası mı? Ya da bu kadınların beyaz üstünlükçü yanlısı bir başkandan daha fazla zarar göreceğine dair gayet aleni gerçek, başka bir halde işleyecek olan altta yatan eğilimleri *engelleyen* bir etmen miydi? Yukarıdaki araştırma, katılımcıların ırkından bahsetmediğinden ne yazık ki cevaplar bir şey göstermiyor. Ayrıca yukarıdaki çalışmalarda bahsedilen kişinin katılımcılar tarafından beyaz olarak tahayyül edilip edilmediği de açık değil.

Her ne sebeple olursa olsun, beyaz kadınların Trump'ı desteklemesi ve onun kadın düşmanlığını (ve diğer meselelerini) affetmesi için *ilave* psikolojik ve toplumsal saikleri olduğu makul gözüküyor. Bu teşvik ediciler (1) ortalamada beyaz kadınların, beyaz olmayan muadillerine göre bir Trump destekçisinin eşi olma ihtimali oldukça daha fazla ve (2) yine ortalama olarak bazı durumlara ilişkin olarak beyaz kadınların Trump tarzı güçlü beyaz erkeklerin kendilerini iyi görmesi için genel olarak daha büyük teşvik edicileri ve bu yüzden buna bağlı eğilimleri de daha fazladır. Buradaki düşünce, sadece beyaz bir kadının, eğer kartlarını doğru oynarsa, Trump gibi erkekler tarafından "iyi kız" olarak görülme şansı varken, bu erkeklerin siyah ve Latin kadınlara muamelesi sıklıkla onları silen ve aşağılayan şekilde olmasıdır.

Kimberlé W. Crenshaw'ın (2016) seçim döneminde on altı toplumsal adalet lideriyle görüşmeleri buradaki toplumsal kimliklerle beraber toplumsal ilişkiler konusunda da kesişimsel düşünme ihtiyacını ortaya koydu. Crenshaw ile görüşmesinde eleştirel ırk kuramcısı ve feminist Sumi Cho, "tek tek (beyaz) kadınların menfaatlerini temel alarak oy vermek yerine… bunun yerine 'Ama benim çocuğuma, kardeşime, eşime etkisi yüzünden endişeliyim,' şu ve benzeri anlatıları duydunuz. Bu aşırı ırksallaşmış aile kavramı yaygın mantıklı seçimi üzerine baskın geldi ve onu yerinden etti,"

dedi. Böylece "ufak adam" için olan erpatinin de hikâyenin bir parçası olabileceğini göstermiş oldu. Bir erkek ve bir kadın arasındaki tek eşli yakın ilişkinin sabit bir norm olduğu Amerikan toplumunda –ve mesele birçok muhafazakâr toplulukta olduğu gibi, birçok toplulukta aşağı yukarı aleni bir *ahlaki* norm olmayı sürdürür– kadınların sadakati kadınlardan ziyade onların erkek eşlerini önceliyor. Eğer erkek eşte somut eril tahakküm ve diğer kadın düşmanı davranış örüntüleri görülüyorsa, kadın eş için de bunların yaygınlığını ve önemini reddetme, küçük görme, görmezden gelmeyle ilgili oldukça güçlü psikolojik teşvik ediciler bulunuyor. Bu teşvik ediciler, Trump lehine oy verilmesinde bir meslektaşının cinsel istismar ve kadın düşmanlığıyla etkin biçimde ilgilenmediği ihtimalini de içermektedir.

Bu mesele daha genişletilebilir. Beyaz bir kadın olarak söyleyebilirim ki çevremizdeki güçlü erkeklere (yani iş yerimizdeki, topluluğumuzdaki ve akademinin de dahil olduğu diğer toplumsal kurumlardaki üstlerimiz) sadık kalma alışkanlığımız var. Cinsel saldırgan davranışları da buna dahil olmak üzere, mütehakkim erkeklerin sırlarını olağan şekilde saklarız. Burada kapsayıcılık için kasıtlı olarak çoğul özne kullanıyorum. Beyaz liberal ve ilerici kadınlar bir ömür boyu süregelmiş alışkanlıklarını bırakma istekliliği de bu anlamda güvenilir değil. Akademide belirli önde gelen erkek faillere karşı herhangi bir harekete geçilmesi için birçok güvenilir cinsel istismar ve saldırı raporunun gelmesiyle geçen oldukça uzun zamanı düşünün – en az çeşitlilik içeren disiplinlerden biri olarak felsefe de buna dahil. Bu "iyi biri" olmak için sessiz kalmaya yönelik müşterek eğilimimizin bir göstergesidir. Ayrıca bu, mütehakkim erkeklere sadık olmayı ve çevredeki tek tek herkesi önemsemeyi de gerektiriyor.

4. bölümde kadınlardan etraflarındaki herkese kişisel bakım ve ilgi göstermesi beklendiğini, yoksa edepsiz, adi, adaletsiz ve duygusuz olarak görülme riskleri olduğundan bahsetmiştim. Ama tabii ki de başkan adayı olduğunuzda bu imkânsız bir zorlamadır. Genel olarak bir kadının izleyicileri

veya çevresi daha büyük ve çeşitli oldukça bu dişil çekicilik normları ışığında daha fazla soğuk, mesafeli, etrafından habersiz, ihmalkâr, özensiz ve bencil olarak algılanma eğilimi vardır. Yalnız böylesi dinleme yetilerinin erkek muadillerinden gösterilmesi beklenmez. Gerçekten de, konu Trump'a geldiğinde, bu beklenti daha da az olamazdı.

Bu, erkeklere ve kadınlara yönelik standartların birinin daha azken birinin daha fazla olduğuna dair düşünceden basitçe uzaklaşmamız gerektiğini söylüyor. Daha ziyade genelde erkeklerin ve kadınların temelden farklı ve normatif olarak birbirini tamamlayan sorumlulukları olduğunu düşünürüz. Şimdi bu iki mekanizmayı doğrulamaya yardımcı olacak bazı delilleri inceleyeceğim: biri benim "bakım tacirliği" dediğim şey iken, diğeri ise toplumsal cinsiyete göre "bölünmüş algı."

Bakım Tacirliği

Kadınların, genç yetişkinler tarafından dahi ölçüsüzce daha fazla bakım emeği göstermesi gerektiğinin delili, öğrencilerin profesörleri değerlendirmesinde toplumsal cinsiyet önyargılarının herkesçe bilinen etkisinden gelmektedir. Bu delil bu bağlamda da değerlendirmeye değer; çünkü eğer düşünürseniz, siyasetçiler ve profesörler arasında oldukça fazla paralellik mevcuttur – sadece kendinizi bir otorite figürü olarak zımnen gösterme zorunluluğu anlamında değil (bu birçok başka meslek için de söylenebilir), ama onların nasıl vücut bulduğu ve performans boyutu anlamıyla da. Bir profesör olarak bir kalabalığın karşısına geçer ve kelimelerinize karşılık güven, saygı ve dikkat talep edersiniz. Ve hal bu ki, en azından profesör olduğunuzda ve dolayısıyla siyasetçi olduğunuzda da makul olacağı üzere, toplumsal cinsiyetin sonrasında nasıl ve ne kadar iyi değerlendirildiğinizde önemli bir etkisi var.

Bu sadece birçok öğrencinin –yine hem erkek hem kadın– onların entelektüel ve ahlaki otorite figürlerinin natrans eril

bedenli olmasını tercih etme eğilimine ilişkin değil. (Her ne kadar bu çalışmaların istikrarlı göstergesi olsa da, ırka dair bazı güncel çalışmalar daha umut vaat edici.[12]) Bu ayrıca, kadınlara yönelik algının erkeklere kıyasla çok farklı olması ve buna bağlı olarak farklı eksikliklerden dolayı cezalandırılmaları eğilimine ilişkindir. Joey Sprague ve Kelly Massonni (2005), erkek profesörlerin sıkıcı oldukları için, kadın profesörlerinse soğuk, ilgisiz gözüktükleri veya her bir öğrenciyle kişisel ilişki geliştirmedikleri için cezalandırıldıklarını göstermiştir. Ayrıca öğrencilerin en iyi ve en kötü öğretmenlerini tasvirlerinin içeriği hakkında şu bulgulara erişmişlerdir:

> En düşmancıl kelimeler kadın öğretmenler için kullanılır. En kötü kadın öğretmenler, kötü bir kadın olmakla alenen "orospu" ve "cadı" gibi kelimelerle itham edilir. Öğrenciler küstah, sıkıcı ve bağ kurmayan erkek öğretmenlerini sevmeyebilirler belki; ama adi, adaletsiz, sert, soğuk ve "psikozlu" kadın öğretmenlerinden nefret ederler. Bu bulgular... toplumsal cinsiyet rollerine uygun davranmayan veya toplumsal cinsiyet eşitsizliğine karşı içeriği olan eğitim malzemeleri kullanan kadın eğitmenlere yönelik öğrenci düşmanlığı olaylarına dair raporlarla da doğrulanır. (2005, s. 791)

Araştırmacılar, hem erkek hem kadın profesörlerden toplumsal cinsiyetlerine özgü özel çabalar gösterilmesi beklense de kadınların özellikle gayret etmeleri gerektiği sonucuna ulaştılar. Çünkü bir erkeğin sıkıcı olmaması büyük bir kitlede orantılı olarak görünecekken, bir kadının her bir öğrenciyle kurduğu ilişki tabii ki de gözükmeyecektir. Bir noktadan sonra bu ilişki kurma gerçekleştirilebilir olmaktan basitçe çıkacaktır.

---

[12] Örneğin, bir çalışmaya göre *tüm* ırktan öğrenciler beyaz olmayan profesörleri tercih ediyor. Anya Kamenetz, "Study Finds Students of All Races Prefer Teachers of Color," *NPR*, 7 Ekim 2016, http:// www.npr.org/ sections/ ed/ 2016/ 10/ 07/ 496717541/study- finds- students- of- all- races- prefer- teachers- of- color.

"Bakım tacirliği"nin ortaya çıkışı veya sevdiğim bir başka terim olan saldırıya açıklığın (toplumsal cinsiyetlendirilmiş) tiranlığı, Julia Gillard'a Avustralya'da yapılan saldırılarda önemli bir rol oynadı. Gillard'ın selefi Kevin Rudd, hakkı olanı geri almak istediğinde ne yapması gerektiğini çok iyi biliyordu. Gazeteci Laurie Oakes'a Gillard'ın ona başbakan olarak performansını artırmak için daha fazla süre verme sözünden döndüğünü iddia etti. Daha sonra Rudd, Oakes'a Gillard'ın emekli maaşlarına ve ücretli ebeveyn iznine ilişkin bütçenin artırılmasını Bakanlar Kurulu'nda bütçe açığı sebebiyle reddettiğine dair raporları, Oakes'a sızdırmış gibi gözüküyor. Her ne kadar Gillard bu artışı bütçe dengesi kurulduktan sonra desteklediğini açıklasa da popülerliği düştü ve bir sonraki seçimi neredeyse kaybetti. Ona güvenilmemeliydi, o duygusuzdu.

Avustralyalı bir gazeteci Rudd ve Oakes'ın şu soruyu ortaya çıkaracak şekilde kötü davrandığı görüşündeydi:

> Bu rekabet iki erkek arasında olsaydı bunlar yaşanır mıydı? Emin değilim. Bence bir durup gerçekten ne olduğunu anlamaya çalışmalıyız, burada olan da birkaç herifin bir kadına diklenmesidir.

Ne yazık ki, George Megalogenis'in Avustralyalılara çağrısı çoğunlukta göz ardı edildi.[13]

Benzer bir taktiğin Clinton'a da çok fazla zarar verdiğini düşünüyorum. O sadece daha katı standartlara tabi tutulmamıştı, erkek rakiplerine kıyasla çok daha farklı standartlara da tabiiydi. Soru; onun bakım yörüngesinde yeterince ilgi alaka göstermediği herhangi bir saldırıya açık kişi olup olmadığıydı? Cevap ise tecrübeli bir siyasetçi ve eski Dışişleri Bakanı'nın yörüngesinin sınırsız bir şekilde neredeyse

[13] Gillard'ın (2014) kendi yorumuna göre: "Oakes'ın haberinin seçime çok yıkıcı bir etkisi oldu. Seçmenlerin bana ilişkin kafalarında zaten olan soruları istismar ediyordu: Eğer hiç evlenmemişsem ve çocuğum yoksa, ailelerin üzerindeki baskıları ve onların endişelerini gerçekten anlayabilir miydim?" (40).

herkesi kapsayacak şekilde genişletilebilmesi sebebiyle kaçınılmaz şekilde, "evet" olacaktı. Aksine Donald Trump'ın ise 5. Caddenin ortasında birini vurması halinde onun yine de seçmen kaybetmeyeceğine inanılıyordu.[14] Birçok kişi bu ifadelerine çok sinirlendi. Ama seçimleri yine de kazandı.

Toplumsal Cinsiyete Göre Bölünmüş Algı

Toplumsal cinsiyetlendirilmiş çifte standartlara yönelik müşterek odak, diğer açılardan da oldukça yetersiz kalmaktadır. Bu çifte standart kavramı, yaptıkları benzer işlerden yola çıkarak kadınların erkek muadillerine göre daha sertçe yargılandığı ve bu algıların aşağı yukarı ahlaki bir tarafsız ortak zemin oluşturduğu varsayımına dayanır. Ama deliller bize bir erkek ve bir kadın tarafından gerçekleştirilen aynı fiillerin *daha baştan* farklı görüldüğünü göstermektedir – yani şüpheden veya emeğin toplumsal cinsiyetlendirilmiş bölüşümünden önce ikisinin yaptığı aynı fiili farklı bir mercekten görmek. Erkeğin davranışı normal, sıradan, herhangi bir şey, dikkat çekmez olarak gözükürken, kadının aynı davranışı yapması bize şu soruyu sordurur: Ne saklıyor?

Bu bize meselenin sadece toplumsal cinsiyetlendirilmiş çifte standart olmadığını, siyasetteki toplumsal cinsiyete dayalı önyargıların toplumsal algıda bu şekilde "bölündüğünü" gösterir.

Burada atıf yaptığım delil, toplumsal psikoloji alanındaki yakın zamanda yapılmış bir çalışmanın sonucudur ve çalışmanın hipotezinin daha ilk zamanlarındayız. Yine de bu uyarıyla birlikte dikkate almaya değer olmasına benzer şekilde başka türden şaşılacak düzeydeki zorlukları için de son derece açıklayıcıdır. Çalışmanın katılımcıları çocuklarını evde çok farklı sebeplerle yalnız bırakmış ebeveynlere dair kısa hikâyeler okur. Daha sonra katılımcılardan çocukların ma-

[14] Jeremy Diamond, "Trump: I Could 'Shoot Somebody and I Wouldn't Lose Voters,'" *CNN*, 24 Ocak 2016, http://www.cnn.com/2016/01/23/politics/donaldtrump-shoot-somebody-support/index.html.

ruz kaldığı *riskin* veya tehlikenin derecesini değerlendirmesi istenir. Pokemon Go oynamaya gitmiş ebeveynlerin çocukları, onları işe gitmek için yalnız bırakmış ebeveynlere göre daha tehlikede görülür. Benim için en önemlisi de, diğer şartlar eşit olduğunda, kadınların davranışı erkeklerinkinden daha tehlikeli görülür (yani gitme sebebinin aynı olması, yalnız kalma süresi, çocukların yaşı vs) (Thomas, Stanford ve Sarnecka, 2016).

Bu sonuçların daha başlangıç niteliğinde olduğunu kabul etmem gerek (yazdığım sırada, Ağustos 2016'da, gerçekten de çok yeni) ve burada özellikle toplumsal cinsiyetin etkisine dair daha yapılacak çok iş var (araştırmacıların da kabul ettiği gibi). Yine de nice sorunun cevaplanmasını sağlıyor. Kabaca şöyle bir mekanizmaya dair bir varsayımda bulunmak tabi olacaktır: Kişilerin bize ahlaken daha iyi veya daha kötü olsun, örneğin sinirlenmeyi, ahlaki iğrenmeyi veya gücenmeyi az çok hak edecek bir şey yaptığını görürüz. Akabinde *yaptıkları şeyin tasvirini*, örneğin fiillerinin ne kadar tehlikeli olduğu gibi, kendiliğinden ahlaki tepkimizin önceki yoğunluğuna ve değeriyle eşleştiririz. Böylece birine dair öylesi ahlaki tepkiler ve yargılar, onların fiillerini nasıl gördüğümüz veya tasvir ettiğimiz hakkında tamamen gerçeklere dayalı, ahlaki olmadığı varsayılan bir düzlemde önemli bir unsur olabilir. Tabii ki de umulan ise tam tersidir, yani ahlaka dayanmayan gerçekleri değerlendiririz ve ancak bunun ertesinde onların fiilleri üzerinde ahlaki hüküm veririz.

Şimdi de belirli toplumsal konumlarda siyaset gibi eril kodlanmış güç konumlarına talip olan kadınlara yönelik önyargıyı düşünün. Bu önyargının bir kısmı yaygın olarak kabul edilmeyen, ama hâlâ mülga olmayan toplumsal cinsiyetlendirilmiş toplumsal geleneklerle uyumlu ahlaki *peşin hüküm* vermeyi içerebilir. Hillary Clinton gibi biri sürekli olarak bir gaspçının ahlaki rolüne sokulur. Şaşırtıcı olmayan şekilde öyledir de (ki bu tabii ki de meşru demek değildir); o, erkeklerin tarihî konumunu almakla veya otoritelerini sarsmakla tehdit etmektedir. Eğer yenerse oyun hilelidir. Adil bir

şekilde kazanmış olamaz. Üstelik onun davranışları ve bizzat kendi ilgisiz, şaibeli ve çarpık (ve benzeri) gözükür.

Ayrıca daha önce görülmemiş siyasi güç konumlarındaki veya tam da zirvesindeki kadınların genel olarak *kural tanımaz* olarak algılanma eğilimi vardır. Hadlerini bileceklerine veya hukuka ve düzene saygı duyacaklarına güvenilmez. Bu algılar anlaşılabilir, çünkü ilga edildikleri iddiası kadar temelsiz değillerdir: Bu kadınlar, hâlâ parçalanmakta olan adaletsiz ataerkil sistemin kurallarını çiğnemektedir. Clinton gibi biri sırayı bozmak*taydı*; itibaren geçmişte kalmış, ama sadece erkeklerin en yüksek siyasi makamı talep edebileceği yerleşik toplumsal hiyerarşiler bağlamında düzeni bozmaktaydı. Kadınların erkeklerle yarışması değil, saygı göstermesi ve desteklemesi beklenir. Bu sebeple de onun bu rolü terk etmesi ihanet ve hainlik olarak görülebilir – buna hem afallamış hem afallatan, hem tehdit edilmiş hem tehdit eden şekillerde tepki gösterilir (girişi hatırlarsanız).

Bu görüşe göre ahlaki ve toplumsal gerçekliğe göre hiçbir yanlış yapmamış bir kadın (adil eşitlikçi standartlara göre), ataerkil kurallar kitabının hükümlerini ihlal ettiği için ahlaki şüphe ve şaşkınlıkla karşılaşabilir. Onun *davranışı* sonrasında zaten verilmiş olan ahlaki hükümlere bağlı olarak tehlikeli veya şüpheli olarak nitelenebilir. Bu hükümlerin sırası tam da bu şekilde işler, tersine değil. Yani sanki bir şeyin peşindedir, bunun *ne* olduğunun ise keşfedilmesi –veya icat edilmesi– gerekir.

Bu spekülatif bir hipotez olarak teoride çok iyi işliyor olabilir, ama pratikte de böyle midir, böyleyse nasıldır? Bunun aslında yaşandığına dair delil var mı?

Böyle olduğuna inanıyorum. Hillary'nin çalışanlarının onun elektronik aletlerini yok etmesine ilişkin haberler furyasını ve bunun ne anlama gelebileceğini ele alın. Yine, siyasetdışı bir örnek olarak, *On the Run*'ı (2014) yayımladıktan sonra saha notlarını yakmasına ilişkin Alice Goffman'a yönelik şüpheyi ele alın. Birçok yorumcu ve akademisyen tarafından, yazarın avukat arkadaşının söz konusu şehirde

(Philadelphia) hiç duymadığı türden bir polis görevi suiistimalini belgelemesi gibi zorlama sebeplere dayanarak araştırmasının çoğunun uydurma olmasıyla suçlandı. Birçok başka iddia da Goffman'ın başarılarının üzerine gölge düşürdü. Akademik yanlış davranıştan cinayete iştirak etmeye varacak kadar saçma iddialar yöneltilmişti. Bu saçma iddia, ortak bir yakın arkadaşlarının cinayete kurban gitmesinin ardından bir arkadaşıyla girdikleri kısa intikam fantezisinin güçlü bir şekilde anlatımına dayanıyordu.[15]

Ancak Clinton ve Goffman gibileri delilleri yok ettiğinde şüphelenmek adil değil midir? Hayır, bunlar ilgili alanlarda tamamen standart uygulamalardı. Yukarıdaki tasvir –bir Blackberry'nin, sanki bir filmde cesedin, sinsice ortadan kaldırılmasıyla bağlantılandırılmış görüntüsü– taraflı ve aldatıcıdır. Clinton'ın çalışanlarının durumunda delil dahi yok etmiyorlardı, gizli bilgilerin korunmasına dair protokolü izliyorlardı. Goffman da benzer şekilde etnografi uygulamasının en iyi örneklerini takip ediyordu.

Erkekler bu fiillerle ilişkilendirildiklerinde, bu fiiller sıradandır ve böylece üstüne yorum yapılmaz. Ama bir kadın erkeklerin alanına el uzatıp aynı şeyi yaptığında, kadının fiilleri –ve kadının kendisi– aldatıcı veya ihmalkâr görülür.

Dönemin FBI müdürü James Comey'nin Clinton'ın e-postalarını idare etmesinde "aşırı dikkatsiz" olduğuna ve yurtdışına çıktığında Amerikalıları "düşman aktörler"den gelebilecek ciddi tehlikelere karşı savunmasız bıraktığına dair yorumlarını bir göz önüne alın. Hem tasvirin kendisi hem de sonrasındaki yorum açıkça şişirilmiş. Clinton'ın diğer siyasetçilere kıyasla öylesine dikkatsiz olması fikri, delillerin önyargısız değerlendirilmesine değil de örtük bir ahlaki yargıya, suçlu olduğuna dair önceden zaten verilmiş bir karara dayanıyor gibi gözüküyor.

Julia Gillard, Avustralya başbakanlığından devrildikten sonra yirmi sene öncesinin düzmece yolsuzluk iddialarıyla yargılandığında, Avustralya'da bir benzeri yaşandı. İddialar

[15] Lubet, 2015a.

bir sonuca ulaşmadı ve eski rakibi ve sonrasında başbakan olmuş Tony Abbott tarafından yürütülen yargılama geniş kesimlerce bir cadı avı olarak görüldü (3. bölümdeki "kadın düşmanlığı nutku"nun ilham kaynağı). Yine de Gillard ifade verirken, kendisinin hem "anlık muhakeme kaybı" gösterdiği hem de "kaçak" ve "ölçüsüz, zoraki" ve hatta "dramatik ve öfkeli" gözüktüğü ifade edildi. Yetkiliye göre somut şekilde "mükemmel bir tanık" rağmen, yine de "tutumunda sahte bir unsur vardı... sunuşunda çuvalladı."[16]

Bernie Sanders'ın Clinton'ın Irak Savaşı lehine oy vermesine atıf yaparak onun "kötü muhakemesi" sebebiyle ehil olmadığına dair tartışmalardaki ifadelerini ele alalım. Trump bu ifadeyi daha sonra Clinton ile münazarada tekrar tekrar kullandı ve Donald Trump'ın yardımcısı Mike Pence de Irak'taki savaş lehine oy vermişti. Ama Trump'a göre, Pence'in böylesi hataları "arada bir" yapmaya hakkı vardı. CBS'ten Lesley Stahl, Trump'a Clinton'ın bu hakkı olup olmadığını sorduğunda, Trump'ın cevabı sadece "Hayır, onun yok," oldu. Stahl gözlerini kırpıştırarak "Anladım," dedi ve röportaja devam etti.[17]

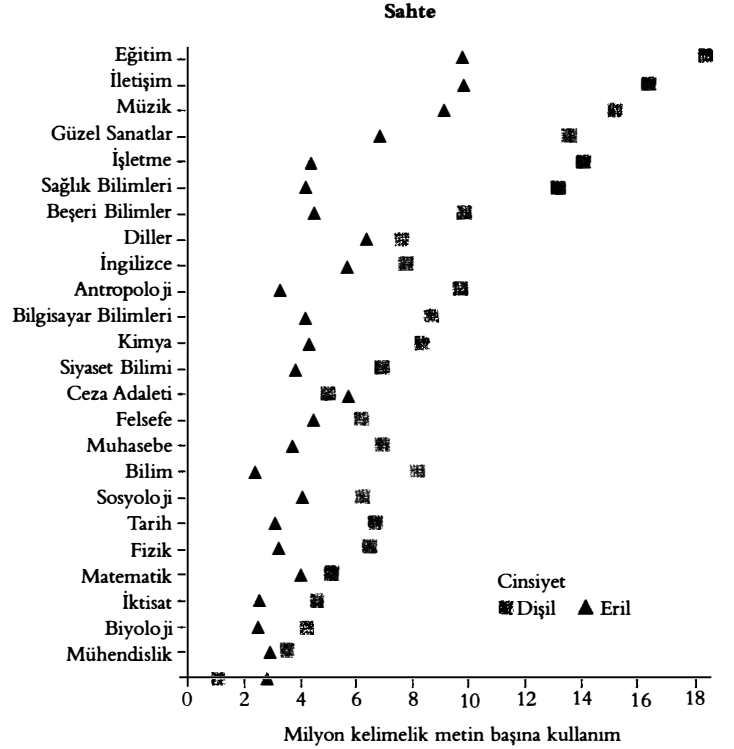
Numara Yapmak*

Seçimlerde rol oynamış olabilecek toplumsal cinsiyet önyargılarına dair son değerli delil kaynağım, Benjamin Schmidt tarafından tasarlanmış ratemyprofessor.com isimli öğrenci değerlendirmelerinin bulunduğu (yaklaşık on dört milyon tane) bir veri tabanı. Bu internet sitesi profesörün alanı veya

[16] Matthew Knott, "Unions Royal Commission Clears Julia Gillard but Questions her Credibility as a Witness," *Sydney Morning Herald*, 19 Aralık 2014, http://www.smh.com.au/federal-politics/political-news/unions-royal-commission-clears-juliagillard-but-questions-her-credibility-as-a-witness-20141219-12alcd.html.
Tessa Berenson, "Donald Trump Says Hillary Clinton Can't Make Mistakes, but Mike Pence Can," *Time*, 17 Temmuz 2016, http:// time.com/ 4409827/ donald- trumpmike- pence- hillary- clinton- iraq/

*"Faking it" Zımnen orgazm taklidi yapılmasına da gönderme yapacak şekilde kullanımı da yaygındır –çn.

cinsiyetine göre ayrılmış şekilde değerlendirmelerde kullanılan kelimelerin sıklığını da gösteriyor. Tüm toplumsal cinsiyetlendirilmiş tasvirler "cadı" veya "orospu" gibi hemen tahmin edilebilir değil. Bir sezgime dayanarak "sahte" kelimesini yazdım ve sonuçlar çarpıcıydı. (Bkz. tablo 8.1)

Tablo 8.1 öğrencilerin farklı akademik alanlardaki erkek ve kadın profesörleri değerlendirmesinde "Sahte" kelimesi kullanım sıklığı (http://benschmidt.org/profGender/#fake adresindeki verilere ve grafiklere dayanarak, erişim tarihi Eylül 2016).

Sonuçlar kadın profesörlerin iki alan dışında daha sıklıkla –bazen çok büyük farklarla– "sahte" olarak betimlendiğini gösteriyor. Öte yandan erkek profesörler, nispeten daha az

farkla da olsa, öğrencilerin "hakiki" kelimesini kullanmaya sevk etmeleri daha muhtemeldir. (Bu sefer açıkça bir örüntü göstergesi olmayan farklı bir alan olarak tek bir alan dışında hepsinde.) "Soğuk," "adi," "edepsiz" ve –yine çarpıcı biçimde– "adaletsiz" sonuçları da belirgin toplumsal cinsiyet farklılaşması gösteriyor. Yani kadınlar, erkek meslektaşlarına göre daha çok adi, edepsiz, soğuk, adaletsiz ve hepsinden de öte hakikiden ziyade *sahte* olarak algılanıyor.

Erkek ve kadın profesörlerin farklı öğretme tarzları olduğu ve bu sebeple de farklı türden değerlendirmelere ve eleştirilere maruz kalıp kalmadığını merak edebilirsiniz. Neyse ki Sprague ve Massoni bu konuya yukarıda bahsedilen araştırmada değiniyor (2005) ve bunun muhtemel olmadığını iddia ediyorlar: Erkek öğretmenler genelde aynı doğrultuda ama ters kutuplarda yorumlar alıyor. Bu onların birbiriyle kıyaslanamayacak şekilde farklı nitelikleri olmadığını ama az çok sıkı standartlarla değerlendirildiğini gösteriyor.

Kadın profesörlerin, bir şekilde izlenimini verebilmesiyle gerçekten "sahte" görmesine bakarak bu övgüde bulunmayan algıları hak etmediğini varsayalım (bunun aksi gösterilebilir şekilde makul bir varsayım olduğunu düşünüyorum). Bu, kişilerin yetkili konumdaki kadınları erkek muadillerine kıyasla daha çok numaracı ve sahtekâr olarak görmeye meyilli olduğunu gösteriyor.

Ahlaki ve entelektüel otorite figürü olarak mevkilerinde erkek profesörlere kıyaslandığında bazen sözde sahtekâr sendromu kadının bakanın gözlerinde olduğunu doğru varsayalım. Bu varsayım Y kuşağından nicelerinin neden Hillary Clinton yerine Bernie Sanders'ı bu kadar büyük farkla tercih ettiğini açıklamaya yardımcı olabilir. Bu onların dürüstlüğü, samimiyeti, özgünlüğü ve onların siyasi ve ahlaki farklılıkları açısından aşırı farklılığı sebebiyledir, özellikle Clinton'ın dürüst olmaması ve güvenilmezliğine ilişkin ithamların bir sonuca ulaşmaması sonrasında bu açıklığa kavuştu (Abramson, 2016).

Ayrıca Hillary'nin sağlık sorunlarının açıklanandan daha ciddi olduğuna dair garip komplo teorilerini açıklamaya da yardımcı olabilir; bu seçime iki ay kala Hillary'nin "dublör"ü olduğuna dair abes ya da ikinci bir şık olarak Clinton'ın öldüğü ve bu ikiz-kuklasıyla değiştirildiğine dair dedikoduya sebep oldu. (*Çılgın Tatil*, Hillary'nin eylül ayı oluyor.)*

Clinton bu türdeki bir algıdan mustarip olan ilk kadın siyasetçi de değil. Julia Gillard, ilk seçim kampanyasının Avustralya kamuoyuna "gerçek Julia"yı tanıtarak zararı telafi etmeye çalıştığı noktaya kadar özgün olmamakla eleştirildi. Yine de bu çaba oldukça başarısızdı: Gillard ile acımasızca dalga geçilmiş, özünde hiçbir değer taşımayan kat kat yapaylıkla dolayı bir matruşka gibi tasvir edilmişti.

Açılışta alıntıladığım bir uzmanın yorumunu hatırlarsak: "Birçok maskesi var, ama yüzünü kim gördü?" İsimsiz bir arkadaşının şöyle dediğini alıntılıyor: "Ya çok muhafazakâr ya da hiçbir şeye inanmıyor. Umarım muhafazakârdır." Rakiplerinde en azından neyle karşı karşıya olduğunu biliyorsun, "oysa o olduğunda en ikna edici şekilde sahte tavır takınma tehlikesi söz konusudur." Tutumlarında aleni şekilde "neredeyse yalancılığa varan bir Makyavelizm" var. Özgün bir siyasi görüşü olmadığından politikaları sadece "seçmenin ne sevebileceği kaygısı"na dayanıyor. "Güçten başka hiçbir şeye inanmıyorsa" ve güç için insafsız bir istek duyuyorsa, bu sağ adaya oy verileceğine ilişkin – "onla görüşleriniz uyuşmasa da en azından bir duruşu olduğu için daha iyi bir lider olacağından" – "sol liberal çevrelerde akla gelmeyecek bir endişe doğurmaz mı?" (Craven, 2010).

Hani işin aslını bilmeseniz, yukarıdaki paragrafta oldukça ayırt edici –ve canlı– şekilde tasvir edilen kişinin Julia Gillard değil de Hillary Clinton olduğunu varsayabilirsiniz. İkisinin çarpıcı düzeyde benzer tasviri istikrarlıydı, özellikle de görünüşleri, yaşları, geçmişleri arasındaki farkları düşündüğünüzde (gerçi merkez sol siyasetleri farklı değildi).

* "Weekend at Bernie's" ölen arkadaşları yaşıyormuş gibi davranan bir arkadaş grubu üzerine eski bir komedi filmi –çn.

Kadın siyasetçilere yönelik inanç daha görsel algılanmalarında fos çıkıyor. Boş, katı, kalın kafalı, robotik gibi olmasına ek olarak sahte ve özgün olmayan şekilde duruyorlar. Onların ne enerjileri içlerinden geliyor ne de değerleri. Onların değerleri sadece birdenbire değişen, dışadönük toplumsal güçlerin sonucu olarak görülüyor.

Clinton, Trump'a üçüncü münazarada Putin'in kuklası dediğinde, Trump'ın anında verdiği içgüdüsel tepki dikkat çekiciydi: "Hayır... kukla değilim... Kukla olan sensin," diye tükürükler saçtı. Ondan beklenmedik şekilde dediğine inanmış gözüküyordu. Clinton kuklaydı ve oynatıcısı da kendisiydi.

Trump'ı destekleyenler, onaylar biçimde, Trump'ın olanları olduğu biçimiyle söylediği fikrine alışmıştı. Trump'ın dediklerinin çoğunun yanlış, hatta düpedüz yalan, tutarsız, kendiyle çelişen ya da daha önceki ifadelerinin tersi olmasına dayanarak birçok liberalin bir erkeğin aslında öyle olmaksızın özgünlük intibaı uyandırma yetisinin gücünü hafife aldığını söylemenin makul olacağını düşünüyorum. Ama belki de kendimize siyasette olsun olmasın muhtemel liderlerin özgün ve hakiki olma iddialarının, Clinton'ın özellikle onun elinde olmayan birçok sebep yüzünden olmadığı gibi, iyi bir hikâye anlatırken doğal durmanın etkisine ilişkin mi, yoksa yanlışlar yerine doğruyu söyledikleri inancına ilişkin mi olduğunu sormamız gerekiyordur. (Genel bilgi yerine özele atıf yapan açıklamaları tercih etmeye ilişkin temel niteleme hatası ile karşılaştırın.)

Kısmen bunun ışığında, Trump'ın seçimi kazanmasına dair endişelerin ve büyük ölçüde toplumsal cinsiyet aracılığıyla küçük ama tahmin edilebilir ve muhtemelen kayda değer kaçınma etkisi düşünüldüğünde, özellikle seçime katılımın düşük olmasının Clinton'ın zararına olacağına dair korkunun ciddi temelleri olduğuna inanıyorum. Ya da her halükârda, doğru olsun olmasın (yani meşru veya değil) buna dair daha önceki endişelerimi bildirdiğimiklr kayıtlara

geçti.[18] Durum her ne ise, özgünlük siyaseti ve bir karakterin doğru sözlülüğünün estetiği başka şeylerle beraber siyasette kadınların aleyhine işleyebilir ve işliyor. Kürsüye veya oval

---

[18] Geriye dönüp bakmanın bilgeliğiyle konuştuğumla suçlanmamak için (yani yalan söylemekle) –ve birinin iddialarının gerçekle uyuşmasıyla övünmenin Trump döneminin getirdiği alternatif gerçekler ve sahte haberler (çarpıcı şekilde) zamanında geride kaldığını da göz önünde bulundurarak– bu endişeme dair martta ve mayısta yazdım. O sırada Hillary'nin anketlerde bariz önde olmasına rağmen, 11 Temmuz'da (Manne, 2016d) yayımlanmış yazımda deneysel bir tahminde bulundum ve 19 Ekim'de (Manne, 2016i) tekrar ettim ve sonrasında Twitter konuşmalarında bunu açıklamaya ve savunmaya devam ettim.
Mesela, 19 Ekimde şu tweet'i attım:
@kate_manne "Bir erkek bir kadınla rekabet ettiğinde – toplumsal psikoloji araştırması Trump'ın nasıl hala seçmenlerin %38'inin (desteğini) aldığını açıklamaya yardımcı oluyor," ve Huffington Post'taki yazıma link verdim ki bu bölümün ilk kısmı buna dayanıyordu (Manne 2016i). https://twitter.com/kate_manne/status/788798586268057600
Ve ekledim @kate_manne "Anketlere rağmen, bu çalışmalar HRC'nin kazanma ihtimaline dair beni karamsarlaştırdı. A.B.D. Başkanlığı için bir erkek yerine bir kadını desteklemek (bu ülkenin) mayasına ters." https://twitter.com/kate_manne/status/788874657319546888
Bu aşamada anketlerin nadiren hatalı olduğuna dair delillere dayanan tepkilere dair @bweatherson ve @FiveThirtyEight'e "bu zamanki toplumsal cinsiyet dinamikleri sebebiyle geçmiş seçimlerden tümevarımlara şüpheyle yaklaştığımı" açıkladım. https://twitter.com/kate_manne/status/788875451779407872
Ve nihayet (yine @bweatherson'a ve @FiveThirtyEight'e) şunu ekledim "karşılaşmadaki güçlü toplumsal cinsiyet önyargılarının kimi HRC seçmenini sandıktan uzak tutabileceği" https:/twitter.com/kate_manne/status/788883913557078016.
Tabii ki de bu Michael Moore'nun gerçekten etkileyici önsezisinden dağlar kadar farklı, o hangi eyaletlerin Trump'ın galibiyetinden sorumlu olacağını tahmin etmişti. Bkz. Michael Moore, "5 Reasons Why Trump Will Win," MichaelMoore.com, 21 Temmuz 2016, http://michaelmoore.com/trumpwillwin/; Matthew Sheffield, "Michael Moore: People Will Vote for Trump as a Giant "F**k You"— and He'll Win," Salon, 26 Ekim 2016, http://www.salon.com/2016/10/26/michael-moore-people-will-vote-for-donald-trump-as-a-giant-fk-you-and-hell-win/.

ofisteki masaya ait değilmiş gibi durduğunda güvenilmez, yalancı, sahtekâr ve hatta duygusal ve sonrasında ahlaken iğrenç gözükebilir. Kötü karakterin ispatlayan delili gibi oturmamış fiillerimize güvenmekte çok aceleci olmaya meyyaliz. Bu sırada Trump güçlü bir konumda olmasını beklediğiniz tipte bir adam gibi durdu, siyasette değilse bile başka bir alanda. Birçokları onu Twitter'da ve ötesinde takip etmeye hazırdı – ve şimdi nereye, ne kadar bedelle? Tanrı yardımcımız olsun.

SONUÇ
VEREN KADIN

Bir zamanlar bir ağaç vardı... ve bu ağaç küçük bir çocuğu çok severdi. Küçük çocuk her gün ağacı görmeye gelirdi. Ağacın yapraklarını toplar, topladığı yapraklardan kendine bir taç yapar ve ormanın kralı gibi hissederdi. Bazen ağacın gövdesine tırmanır, dallarında sallanır ve ağacın elmalarını yerdi. Ağaçla saklambaç oynardı. Yorgun düştüğünde gölgesinde uyurdu. Çocuk ağacı çok severdi... Hem de çok, çok severdi... Ve ağaç da mutluydu. Fakat aradan zaman geçti. Çocuk büyüdü. Ağaç çoğu zaman yalnızdı artık.*

Shel Silverstein, *Cömert Ağaç*†

Bu, Shel Silverstein'ın meşhur çocuk kitabı *Cömert Ağaç*'ın başlangıcıdır. Aslen 1964'te yayımlanmış *Cömert Ağaç* hâlâ baskı yapıyor ve satıyor.[1] Kitap, Amazon'da dört buçuk yıldız almış. Bazı ebeveynler çocuklarının çok sevdiğini ve koşulsuz sevginin dokunaklı bir portresini çizdiğini söylüyor: Oldukça berrak şekilde bir anne figürü olan ağaç, çok sevdiği tek çocuğu için sahip olduğu her şeyi veriyor. Diğerleri ise, oğlan makul olandan fazlasını dahi istediğinde, katı sınırlar

---

* Silverstein, orijinal dildeki metinde ağacı dişiler için kullanılan "she" edatıyla, çocuğuysa eriller için kullanılan "he" ile tanımlıyor. Kate Mann, bu cinsiyet kimlikleri üzerinden metni inceliyor –ed.n.

† Silverstein, Shel, *Cömert Ağaç*, Bulut Yayınları, çv. Sevim Öztürk, s. 1-37, 38, 53.

Silverstein'in tehditkâr kitap şömiz fotoğrafı, *The Wimpy Kid*'de küçük bir yer dahi aldı: Rolü çocukları korkutmaktı.

koymaması sebebiyle endişeleniyor. Ayrıca, oğlan oldukça gayri minnettar gözüküyor. Mesela:

> Çocuk: "Ben tırmanmak ve oynamak için çok büyüğüm." dedi. "Ben istediklerimi alabilmek ve eğlenmek istiyorum. Bana biraz para lazım. Sen bana para verebilir misin?"
> "Üzgünüm," dedi ağaç, "Benim hiç param yok. Sadece yapraklarım ve elmalarım var. Elmalarımı al ve onları pazarda sat. Böylelikle para kazanır ve mutlu olursun.

Oğlan geri döner ve daha fazla ister. Gamsız bir şekilde yaşamak için bir yere ihtiyacı olduğunu beyan eder. Ağaç da bu sebeple dallarını önerir ve oğlan bunları alıp kendisine dallardan bir ev yapar. Daha sonra oğlan bir tekne ister ve ağaç ona gövdesini önerir. Oğlan da bunu alır ve bu amaçla kullanır. Oğlan uzaklara gider ve maceralar yaşar. Bu sırada ağaca göre, kendisi mutludur: "...ama aslında mutlu değildi ağaç." Son kıtanın son dizesi ağzınızı açık bırakır. Esrarengiz ve bariz bir biçimde bu kısım asla detaylandırılmaz.

Böylece, doğal olarak, akılda sorular kalır. Mesela: Ağaç gerçekten diğer tüm anlarda da mutlu muydu? Eğer değilse, bu fark eder mi? Oğlan, karşılığında ağaca hiçbir şey vermiş midir? Herhangi bir şey?

Ne olursa olsun, ağacın kayıplarının yerini doldurmak için çok geçtir. O yok edilmiştir; oğlan her şeyini almıştır. Oğlan büyük yolculuğundan yorgun döndüğünde, ağacın artık oğlanın kestiği gövdesinden başka ona verecek bir şeyi kalmamıştır. Oğlan dinlenmek için uzandığında kafasını buraya koyar. Ve hikâye burada sona erer.

Bu kitap üstüne araştırma yaptığım sırada, insanların kadın düşmanlığını ciddiye almasını –ki buna gerektiğinde ahlaki bir öncelik olarak almak da dahil– sağlama ihtimalleri üstüne, eğer zaten almıyorsalar, giderek daha az iyimser oluyordum. Zaten ciddiye alanlar kategorisinde umduğumdan çok daha az insan vardı. Kadın düşmanlığına kıyaslandığında, insanların ilgilerini daha küçük bir konu olan tetikleyici

uyarılara çekmenin daha kolay olduğunu öğrendim. Kadın düşmanlığının, kız çocuklarını ve kadınları hem lafzen hem de mecazen öldürüyor olması gerçeği, birçok insanı buna çekmek için hiç de yeterli değildi.[2]

---

[2] Ekim 2016'dan Aralık 2016'ya kadar ABD'de erkek aile üyeleri veya partnerleri tarafından öldürülen kadınların kaydını yerel haberlere dayanarak tutmaya çalıştım (yapabildiğimce). O kadar çok vaka vardı ki kurduğum Google alarmlarına yetişemiyordum. Daraltmak amacıyla, bıçaklama ile öldürmelere odaklandım. Bu cinayetlerin haberleştirilme şekli durumu açıkça ortaya koyuyordu, görebildiğim kadarıyla mağdurlar neredeyse her zaman birinin birisi olarak tasvir ediliyordu –mesela partner, anne, kız evlat veya nine– ve genelde erkek mücrimi suçlamaktan kaçınma vardı. Aşağıda gösterileceği üzere Shanai Marshall'ın, Amanda Williams'ın, Rebecca Hodges'ın ve Dorothy Bradshaw'ın cinayetleri tam da böyleydi. Dikkate değer bir şekilde bu mağdurların hiçbiri beyaz değildi.
İddialara göre, Shanai Marshall'ın, eski erkek arkadaşı tarafından bıçaklanarak öldürülmesine dair bir haberden alıntı:
37 yaşında üç çocuk annesi olan Shanai Marshall'dan bahseden arkadaşları, onun aklındakini söylemekten çekinmeyen, sevgi dolu ve oldukça sadık bir kadın olduğunu söyledi. Marshall kendisini istismar ettiği iddiasıyla erkek arkadaşından yakın zamanda tekrar ayrılmıştı, ama arkadaşları bu sefer onun kesin surette ayrılmış gibi gözüktüğünü ifade etti. "O adamla işi bitmişti…" dedi Lumberton'dan 42 yaşındaki Nicole Viera, 42, Lumberton. "Ondaki parıltıyı görebiliyordunuz, ayrılık konusunda ciddiydi ve bunun farkındaydı."
Rebecca Everett, "Slain Mount Holly Mom Recalled as Loving Woman Who Spoke Her Mind," *NJ.com*, 19 Kasım 2016, http:// www.nj.com/ burlington/ index.ssf/ 2016/11/ slain_ mount_ holly_ mom_ recalled_ as_ loving_ woman_ who.html.
Erkek arkadaşı tarafından bıçaklanarak öldürülen Amanda Williams'a dair bir haberden alıntı:
Fayetteville'de erkek arkadaşı tarafından çarşamba gecesi bıçaklanarak öldürülen kadının ailesi, cuma günü geldiğinde adamı saldırı sebebiyle suçlamadıklarını ve polisin suç mahalline ilişkin videosunun, ki memurlar erkek arkadaşını ölümcül bir şekilde ateş ederek öldürmüşlerdi, hiç yayımlanmamasını umduklarını söyledi.
Amanda Williams, Bedrock Sokağındaki evinde Mark Hicks tarafından öldürülmüştü. Kadının iki çocuğunun aramasına cevap veren polisler, Hicks'i elinde bıçakla cesedin önünde ayakta buldular. Hicks, bıçağı bırakmayı reddedince de memurlar Hicks'i vurdu ve gözaltına alınmaya çalışılırken Hicks elindeki bıçakla polislere saldırmaya çalıştığına dair polisler ifade verdi.

Buna şaşırmamalıydım. Kız çocukları ve kadınlar, özellikle de hadlerini bilmeyenleri, hem lafzen hem de mecazen

---

"Hepimiz bu olayı kabullenmekte zorlanıyoruz," dedi Williams'ın teyzesi Lawanda Barnwell... Barnwell, Williams'ın senelerdir akıl sağlığı sorunları olduğunu söyleyerek, kimsenin Williams'ın ve Hicks'in nasıl öldüklerine dair suçlamamaları gerektiğini ekledi. "Mandy'i önemsediğine inanıyorum ve o (Hicks) çekip gidebilecekken işler çığırından çıktı. Onu mazur görmeyeceğim, ama Mandy'i de mazur görmeye çalışmıyorum. Kimin haklı, kimin hatalı olduğu artık fark etmiyor. İki genç canı kaybettik," dedi Barnwell.

Acil servis aramasında Mark Hicks, Williams'ı öldürdüğü için özür diledi ve Barnwell, ailenin onun sözüne inandığını söyledi. Hicks, telefondaki memura "Biraz önce birini öldürdüm. O öldü. Çok üzgünüm. Onu öldürdüm," dedi.

"Onun birini öldürdüğünü ve üzgün olduğunu ve bunda samimi olduğunu duyduk. Bunu hissedebiliyordunuz. Yani o öldüğü için de üzgünüz," dedi.

Adam Owens, "Family of Fayetteville Domestic Violence Victim: Who Was Right, Wrong Doesn't Matter," *WRAL.com*, 9 Aralık 2016, http://www.wral.com/ familyof- fayetteville- domestic- violence- victim-who- was- right- wrong- doesn- t- matter- /16325581/.

Rebecca Hodges'ın ve Dorothy Bradshaw'ın, birinin oğlu birinin de torunu olan kişi tarafından bıçaklanarak öldürülmesinden alıntılar:

Randolp Bulvarındaki bir apartman dairesinde pazartesi gecesi iki kadının acımasızca bıçaklanarak öldürülmesini aileleri, arkadaşları ve yabancılar hâlâ sindirmeye çalışıyorlar. Yetkililer, Kevin Hodges'ın (36), 56 yaşındaki annesi Rebecca Hodges'ı ve 76 yaşındaki ninesi Dorothy Bradshaw'ı bir kılıç ve satırla öldürdüğünü söyledi.

...Pazartesi günkü vahşi cinayetler sonrasında herkes buz kesti ve aile, Kevin Hodges'ın, annesini ve ninesini sevdiğini söyledi. "Annesi, ninesi ve o, üçlü bir gruptular," dedi aile üyesi Lamar Scott *The Jersey Journal*'a verdiği röportajda ve ekledi, "Birbirlerini severdiler ve başkalarının özendiği bir bağları vardı. O ve ailesinin kederleri ve yas tutmak için zamana ihtiyacı var."

Bu, üzerinde başka bir yorum yapılamayacak dikkat çekici bir alıntıdır. Vurgulamak gerekirse: Kevin Hodges'ın sevdiği, beraber yaşadığı ve vahşice öldürdüğü aile üyelerinin yasını tutmak ve kederini yaşamak için zamana ihtiyacı vardı.

Caitlin Mota, "Mother, Grandmother, the Latest to Die in Alleged Domestic Violence Incidents in Hudson," *Jersey Journal*, 7 Aralık 2016, http:// www.nj.com/hudson/ index.ssf/ 2016/ 12/ on_ heels_ of_ gruesome_ double_ murder_ hudson_ sees_ spi.html.

her daim öldürülüyorlardı. Bu böyle de devam ediyor. Bu çok acı ve üzücü bir durum, ama bunu neyin değiştirebileceğini görmek zor. Kadın düşmanlığı, kendi kendini gizleyen bir sorun. Kadınların ahlaki ilgi talep etmesi ve kendileri adına endişelenmeleri yerine, diğerlerine hizmet etmeleri gerektiğinden, kadın düşmanlığına dikkat çekmeye çalışmak olgunun kendisi tarafından karanlıkta bırakılmaktadır.

Ama sonra 2016 vaki oldu: Donald Trump başkan seçildi. Çoğunlukla bu öngörülememiş ve feci sonucu etkileyenler arasında kadın düşmanlığının en önemlilerinden biri olduğu su götürmez. Kadın düşmanlığı ile ırkçılığın, Trump'ın seçilmesinde birbiriyle alakası olmadığını düşünenlere katılmıyorum. Bu sadece kesişen baskı sistemlerinin ürettiği savunmasızlık sebebiyle değil, ayrıca tarih boyunca devam eden bazı mütehakkim toplumsal aktörler sebebiyle de böyledir, yani yoksunluk belirtileri gösterdiklerinde veya kadınların toplumsal ve duygusal emeğine karşılık mahrumiyet zihniyetinde olduklarında, beyaz erkekler çok da ayırt etmeden diğerlerinin –mesela beyaz olmayanlara, göçmelere ve beyaz kadınlara– üstüne başacaktır.

Kadın düşmanlığının seçimin sonucundaki muhtemel etkisi düşünülürse, siyasi yelpazenin her yanından sonuca üzüntüyle yaklaşan kişilerin, kadın düşmanlığının ahlaki ve mantıksal kararlarımızı bozma gücünün ayırdına şu an varacağını düşünebilirsiniz. Hillary Clinton'a bıkıp usanmadan, alçakça, ölçüsüzce, hedef şaşırtarak, ahlakçı ve bazen bence vurdumduymazca saldırdıkları için kendi hataları olduğunu kabul edeceklerini düşünebilirsiniz. Ama böyle yaparak hataya düşerdiniz: Çoğunlukla olan bu değildi. Bu saldırıları yapanların, Clinton'ın seçilmesine bu büyüyen toksik duyarlılığın mâni olabileceğini görebilmek için uygun pozisyonda olan kadınları dinlemekten kaçındıklarına da dikkatinizi çekerim. Şu an dahi hiç kimse, Clinton'ı siyasi olarak desteklesin veya desteklemesin, ısrarlı şekilde devam eden kadın düşmanı karalama kampanyasına karşı onu savunan kişilere veya onun daha zorlayıcı çifte stan-

darda tutulduğunu gösterenlere dönüp bakmıyor. Bu uyarıyı yapanlar arasında kayda değer benzerlikler var – ki bunlar arasında diğerleriyle beraber Brittney Cooper, Joan Walsh, Amanda Marcotte, Michelle Goldberg, Lindy West ve Rebecca Solnit var.[3] Hepsi internette görünür ve aynı zamanda kadın olan feminist yazarlardır. Bu yüzden özellikle kendileri sadece orantısız miktarda nefret iletileri aldıkları yüzünden değil, güncel çalışmaların da gösterdiği şekilde, onların kadın düşmanı tepkinin türlerine aşina oldukları söylenebilir.[4]

Bu sebeple Clinton'a yönelik muamelenin bir cadı avına benzediğini ifade ettiklerinde, neden bahsettiklerini bildiklerinden, onların yetkili kişiler olarak görüldüklerini düşünebilirsiniz. Ama yaşanan bu da değildi: Bunu söyleyen kadınların, bir çalı yangının tehlike unsurlarını (örneğin sıcaklık, rüzgâr, kuraklık) belirtmenin toplumsal alandaki dengini göstermelerinin aksine aşırı tepki verdiklerine dair yaygın bir kanı vardı. Eğer bu yangınların çıkma ihtimalinin yüksek olduğu bir yerde yaşıyorsanız, bu yangınların hangi zamanlarda çıkabileceğini tahmin etmekte daha yetkinsinizdir, ama tabii ki de bu yanılmayacağınız anlamına gelmez. Bu durumda da bu, daha ziyade yangının bir felakete dönüşüp büyük zarar vermesinden önce kontrol altına alınıp alınmayacağına dair bir mesele haline gelir.

---

[3] Ayrıca bkz. Danielle Allen'ın geçen seneki seçim kampanyası boyunca Clinton'a yönelik beğenisine dair açıklaması – özellikle de e-postalarını okuduktan sonra. "I've Come to Admire Hillary Clinton: What on Earth Happened?" *Washington Post*, 30 Eylül 2016, https:// www.washingtonpost.com/ opinions/ ive- come- toadmire- hillary-clinton- what- on- earth- happened/ 2016/ 09/ 30/ 4a3a92a8- 85c3-11e6-92c2- 14b64f3d453f_ story.

Örn. bkz. *The Guardian*'ın en çok nefret postası alan on yazarından sekizinin kadın olduğuna dair çalışma, ki diğer ikisi de beyaz olmayan erkeklerdir. Becky Gardiner, Mahana Mansfield, Ian Anderson, Josh Holder, Daan Louter, and Monica Ulmanu, "The Dark Side of the Guardian Comments," *The Guardian*, 12 Nisan 2016, https:// www. theguardian.com/ technology/ 2016/ apr/ 12/ the- dark- side- of- guardian- comments.

Eğer bu epistemik olarak şüpheli, hatta ürpertici geliyorsa, şu anekdotu değerlendirin. Birden fazla yorumcu mart ayının sonunda Clinton'ın sesine cırtlak (Demokrat parti için varsayımsal olarak aday olduğu gece verdiği galibiyet konuşmasından sonra) dedikleri zaman, bunun onun sesinin niteliğinden mi, yoksa tınısından mı kaynaklandığına dair bir hafta süren yoğun bir tartışma oldu. Ya da bunun sebebi aslında cinsiyetçilik olabilir miydi? Benim oyum bu cinsiyetçilik sorusuna, kısmen de Gillard'ın Avustralya başbakanı olmasına ilişkin tam da aynı eleştiriyi almasına dayanarak, "Evet" olabilir. Bir ses eğitmeni, Gillard'ın sesinin niteliğinin değiştiğini (yavaşladığını, derinleştiğini ve giderek daha "burundan," gırtlaktan ve çatlak hale geldiğini) ve Gillard'ın seçmen tercihine uyumlu olarak ses kalitesini artırması gerektiğini ifade etti.[5] Ayrıca bana gelen ve sayıca da

[5] Dean Frenkel "Nasıl gelişebilir?" diye sordu karşıdan gelen bir talep olmaksızın ve kendi sorusunu kendi cevapladı. Gillard'ın şu konularda çalışmasını tavsiye etti:
"Seslilerin berrak telaffuzu – "e," "i" ve "o" harfleri, olduğundan daha abartısız gösterecek bir şekilde çalışmalı. Seslilerin aşırı berrak telaffuzu diye bir şey yoktur. "Gillard burundan konuşması"nı bırakmak için bilinçli bir çaba göstermeli. Bu yapabileceği en etkili şey olabilir.
Daha yumuşak – sesinde çok ciddiyet var. Daha geniş bir yelpazedeki melodilere erişmek için bazen yumuşamalı ve sıkça daha yüksek melodiler çıkmalı. Bu, enerjisini artıracak ve daha doğal durmasını sağlayacak...
Canlılık/tonlama – sesinin rengini de düşünmeliyiz. Onun tonu ağır ve yerden. Daha yumuşak ve parlak tonlarda daha melodik nitelikler gösterebilir.
Ses olarak – şarkı söylemeye dair çok az tecrübesi olduğu ve konuşmalarını aşan bir ses ustalığı geliştirmediği görülebiliyor. Şarkı söylemek oldukça yardımcı olabilir, ama budala Avustralya futbolunun gaza gelmiş marşları tarzında değil."
Öneri dikkate alındı. Başbakan kesinlikle daha tatmin edici ses gereği şarkı söyleme dersleri almalıydı.
Dean Frenkel, "Drop the Gillard Twang: It's Beginning to Annoy," *Sydney Morning Herald*, 21 Nisan 2011, http:// www.smh.com.au/ federal- politics/ political- opinion/drop- the- gillard- twang- its- beginning- to- annoy- 20110420- 1dosf.html.

oldukça fazla nefret mektuplarına bakarak hızlı bir bakışla doğrulayabileceğim şöyle bir gerçek var ki hiç *sesimi* duymayan kişiler dahi sesimin cırtlak olduğunu söylüyorlar.[6]

---

[6] İşte imza satırını silmek dışında aynen alıntıladığım bir e-posta. Bu bana Ekim 2014'te birkaç kere radyoya çıkmamdan önce gönderilmişti. Yani sesimin "cırtlak" olduğuna dair yorumun, sesimin aslında nasıl duyulduğuna dair olmadığını söylemekte çok da bir sakınca yok.
Bayan Manne,
(*New York*) *Times*'ta yakın zamanda çıkan Amerikalı beyaz erkeklerin tamamıyla dalga geçen makalenize şaşırdım ve sinir oldum... Böyle bir şey yazmanıza hayret ettim. Bir sınıf insanı böylesine tamamen kınamak için içinizde çok fazla nefret biriktirmiş olmalısınız, adil düşünen herhangi bir kişi böylesine fark göz etmeyen bir iddiadan kaçınırdı... gerçekten de oldukça cinsiyetçi ve ırkçı. Beyaz bir Amerikalı erkek olarak bundan ciddi olarak alındım ve mantığınızın ülkenin en iyi okullarından birindeki bir felsefe profesöründen çok, sümüklü 15 yaşındaki hınç ve narsisizm dolu bir kıza ait olabileceğini düşündüm. Eğer babanız annenizi döven öfkeli bir alkolikse bunun için üzgünüm, ama bu tüm erkeklerden nefret edip bunu sahte bilimle meşrulaştırmanın bir bahanesi değil.
Patronlarımın birçoğu kadındı ve çoğuyla çok iyi anlaştım, üstüne beraber çalıştığım veya sosyalleştiğim hiç kimse, beni şoven yahut cinsiyetçi olmakla suçlamadı, ama bugünlerde giderek daha çok böyle hissediyorum... eğer bir köpeğe ısrarla kedi olduğunu söylerseniz, kısa bir süre sonra kedi olduğunu düşünen bir köpeğiniz olur... veya kafası oldukça karışır – yani nefret ettiğiniz şeyleri takıntı haline getirdikçe onları ortaya çıkarıyor ve onlardan biri oluyorsunuz... bu mantıklı veya ahlaki olmasa gerek?
Bugünlerde çok fazla "beyaz erkek nefreti" var ve sinirli, mutsuz gözüken oldukça fazla kadın da... ki bu kadınlar benim karşılaştığım birçok erkekten daha yargılayıcı olup, şoven erkekler arasında olmaktan memnun değil. Nefret saçıcı olma kendine ilgi çekmenin eğlenceli bir yolu olabilir veya militan feminist takımın gözdesi olmayı sağlayabilir, ama dünyaya sadece daha çok üzüntü ve zarar getirip, onu daha kötü bir halde bırakırsınız. Tebrik ederim.
Eğer Amerikan beyaz erkekliği size uymuyorsa, durmayın gidin Pakistan'ı veya Yemen'i deneyin. Duyduğuma göre oradaki erkekler kadınlara muazzam davranıyormuş. Ve tabii ki hayır, herkes için eşik onlar değil, ama biraz bakış açısına ihtiyaç var... ve belki de egoizme rağmen biraz fazilete.
Belki de kutsandığınız o muazzam eğitimi husumet ve cırtlaklık yerine insanları bir araya getirmeye çabalamak için kullanırsınız...

Kişi bir kadının sesine dair bu işitsel vesveseye düştüğünde, bu durum, şüphelenmemiz gerektiğine dair kesinlikle iyi bir delildir. Ama bundan şüphe etmek yerine, cinsiyet önyargılarından dolayı hiçbir şüphe bırakmazken bu yorumları yapanların arzuları onları söylemde sürdürülmemek konusundaki müşterek menfaatlerimize baskın çıkıyormuşçasına, çoğunlukla bu yorumların tartışmasız olarak öne sürülmesine izin veririz. Bir Fox konuğu, mart ayındaki münazara sırasında Clinton'a yönelmiş bu "cırtlaklık" iddiasında cinsiyetçilik olup olmadığına dair "Ben ve birçok başka insan, Hillary Clinton'ın sesini cırtlak buluyoruz. Aslında çoğu zaman bir kedinin karatahta üzerinde boylu boyunca sürüklenmesi gibi bir sesi var," dedi. (Mesela karatahtadaki tırnak sesleri ya da çok tiz inleyen bir kedi gibi, pek çok insanın duyarken aşağı yukarı gerçekten acı veren sesler söz konusu olduğunda, bu sesleri karıştırabilecekken neden sadece bir benzetme yeterli gelsin ki?) Chris Plante, birçok erkek siyasetçinin seslerinin niteliğine dair benzer (veya benzer şekilde yaygın) tepkiler almaksızın bağırışlarının görüntülerini göstermişti.[7] Evet, ama Plante'a göre bir fark vardı: onların

---

Diğerlerinden zaten oldukça fazla var.
~İmza

Tabii ki de, bu tekil kişi "cırtlak" kelimesini erkeklere yönelik de kadınlara kullandığı kadar kullanıyor olabilir, ama kavramın kendisinin eninde sonunda toplumsal cinsiyetlendirilmiş bir tarihi var. Bkz. William Cheng, "The Long, Sexist History of 'Shrill' Women," *Time*, 23 Mart 2016, http://time.com/ 4268325/ history- calling- women- shrill.

Bu erkek siyasetçilerin seslerinin asla "cırtlak" ve benzeri şekilde nitelendirilmediği anlamına gelmez: Tabi ki de namı yürümüş Howard Dean çığlığındaki gibi, onların sesleri de bu şekilde nitelendirilmişti. Ama bir önceki dipnotta atıf yapılan Cheng'in (2016) metninde gösterildiği üzere, kadınların olağan konuşma seslerine doğrudan bu tepkinin verilmesi erkeklerinkine göre oldukça yaygın. Benim kadın düşmanlığı açıklamamda böylesine toplumsal cinsiyetlendirilmiş farklılıklar için, 8. bölümdeki tartışmanın ışığında oldukça basit bir açıklamam var. Erkeklerin hâkim olduğu yüksek liderlik ve yetki konumlarına, özellikle de gerçekten erkek bir rakibe karşı, daha önce görülmemiş şekilde bir kadın talip olduğunda, ortaya

bıraktığı intiba. Plante sadece onunla konuşulan ya da haykırılmış olan gerçekleri bildiriyordu.[8]

Girişte yazdığım ve devamında da açık bir şekilde ifade etmeye çalıştığım gibi, benim buradaki asıl meselem kınamaya ilişkin değil, ahlaki teşhisle. Bireysel faillerin suçlu-

---

çıkan ampirik delillerin (siyaset biliminden ve sosyal psikolojiden temellenen) birkaç cisimlenmiş temeli üzerine, kişilerin erkeğin *lehinde* taraf olma eğiliminde olduğunu iddia ettim. Yani diğer şartlar eşit olduğunda, erkeğin tarafında olmaya, onun güç sahibi olmasına yönelik genel eğilim söz konusudur. Bunun sonucunda tahmin edilebileceği üzere, kadına yönelik önyargılar ortaya çıkar (en azından argümanımın devamında). Yani kadın erkeğe karşı veya onun üstüne konuşursa –ona katılmayarak, sözünü keserek, onun haline gülerek veya ona karşı zafer ilan ederek– kadının sesinin çatlak, kulak tırmalayıcı, cırtlak veya başka şekilde acı verici duyulması doğal olacaktır. Kadının erkeğe karşı bir şey söylemesini istemediğimizden, kadını dinlemek de zorlaşır. Bir diğer doğal varsayım da kadının "caydırıcı işitme sınavında" ve "acı verici seyrinde" (veya benzeri) konuşmasında "hüsnükuruntu" ve "iradi reddediş" gibi deyimlerin modelinde yıpratıcı, nahoş, sevimsiz veya başka şekilde tatsız olarak algılanması eğilimi olacaktır. Bunlar da büyük on sekizinci yüzyıl İskoç filozofu David Hume'un öznel izlenimlerimizle dünyayı "yaldızlama ve lekeme" olarak adlandırdığı şeylerin sonucu olacaktır, bu da edindiğimiz intibaları nesnelere onların sanki içkin niteliğiymiş gibi görmemizi sağlayacak şekilde atfetmektir. Buna müteakip ampirik delillerin çoğu, Hume'un bahsettiği şekildeki atfetme hatalarına meyilli olduğumuzu doğrulamıştır. Yani makul bir varsayım da Chris Plante'ın Hillary Clinton'ın Bernie Sanders'a karşı galibiyet konuşmasını dinlerken dinleyicinin önyargılı kulaklarından mustarip olmasıdır. Bu özellikle birçok diğer algılayıcının ilgili uyaranı sıradan veya karşı çıkılamaz gördüğü durumda mümkündür, mesela sadece konuşan bir kadının sesi veya kampanya boyunca birçok konuşma yapmış ve bu sebeple boğazı tahriş olmuş birinin sesi.
Toplumsal cinsiyet önyargılarımızın estetik izlenimlerimizi etkilediğine dair aleni ihtimal, açıkça Plante için o kadar bariz değildi. Bu izlenimlerin kurnaz, gaddar yahut kaba olarak tahayyül edilen kadınlara farklı şekilde zararlı olduğu ihtimali de gözden kaçırılır veya umursanmaz. Alex Griswold, "Male Fox Guest: Hillary Sounds 'Shrill,' 'Like a Cat Being Dragged Across a Blackboard,'" *Mediaite*, 16 Mart 2016, http://www.mediaite.com/ tv/ male- fox- guesthillary- sounds- shrill- like- a- cat- being- dragged- across- a- blackboard/.

luğu yahut masumiyeti temel mesele değil. Ama yukarıdaki ifade bu noktaya doğru yaklaşırken toplumsal olarak kabul edilemez görebileceklerimizden sadece bir örnek. Aynısı, birçok durumda da uygun olacağı şekilde, kendimiz sorumluluk almak yerine dünyada olan her şey için Clinton'ı suçlayarak onun mağlubiyetine sebep vermek için de geçerlidir. (Tıpkı Trump'ın ilk münazarada söylediği gibi, "Neden onu her şeyden suçlu tutmayalım ki?" O âna bugün bakınca, bu aslında ne retorik bir soruydu ne de kesinlikle komik bir soruydu. Bu sorunun cevabı "bir sebebi yok," çünkü kamuoyu, yani biz hepimiz, hiç böyle bir sebep sunmadık.)

Daha az farkında olunan benzer bir fenalık ise, kadınların saikleri hakkında oturduğu yerden zarar verici şekilde fikir yürütmesidir (kadın düşmanı tasvirin bir başka yaygın unsuru); mesela Clinton'ı bencil, nankör, narsis, kötücül, bir "alıcı," kendinde hak gören, yalancı, yolsuz, ikiyüzlü, aşırı ayrıcalıklı ve müesses nizamın bir üyesi olarak görmek.

Bu eleştiriler sürekli olarak ciddiye alındı ve aşağı yukarı görüldüğü gibi kabul edildi, ama yine de aynı bu şekildeki birçok eleştiri (*benim* de belirlenmemiş bir "müesses nizamın" üyesi olduğum gibi) bunu yazdığım bir hafta öncesinde bana da tweet olarak atıldı.[9] Trump'ın cinsel münasebetsiz-

---

[9] Şaşırtan bazı tweet'lerden örnekler:
@kate_ manne Hey çirkin orospu, umarım AİDS olmazsın ya da tecavüze uğramazsın bu korkunç olurdu
@kate_ manne Bir Tasfiye gerekli
@kate_ manne Kapat artık çeneni
@kate_ manne Fikrini değiştirmesiyle ilgilenmiyorum o benim düşmanım ve umarım o yalancı ağzının kapanacağı gün gelecek
Bu sonuncuya benzer şekilde beni yalancılıkla ve ikiyüzlülükle suçlamanın yanı sıra –yine ayırt edici bir temele dayanmayan– "banal," özelliksiz, açgözlü bir müesses nizamın Yahudi'si olduğumu söyleyen diğer tweetler:
@kate_ manne (Senin) çifte standardın eskide kaldı ve insanlar artık bunu görebiliyor.
@kate_ manne Soldan gelen ikiyüzlülüğün ve aptallığın sonu gelmiyor sıkıcı ve utanç verici. Mısır'da bir nehir gibi Nil.
@kate_ manne Onun "türünün" sadakati ancak paranın uzandığı

liğine rağmen beyaz kadınların ona oy vermesinin sebebi, tipik şekilde eşleştikleri beyaz erkeklere dair sadakatlerinin altında yatan güçlü normlara ilişkin olduğunu (romantik ilişkileri düzenleyen heteronormatif ve ırkçı istatistiksel eğilimler ile toplumsal normlar sebebiyle) söyleme cüretini göstermem (arkadaş canlısı bir yabancıya cevap verdiğim tek bir tweet'le) sebebiyle yapılan bu çıkışların benim fark edebildiğim meşru veya akla yatkın hiçbir temeli yoktu. Bu, olağan tecavüzkâr, yazım yanlışlı ve yakın zamanda antisemitikleşen de saçmalıkların bana yönelmesi için yeterliydi, ama bu bağlamda daha ilginç olan Clinton'a yönelen hakaretlerle genel anlamda aynı türden olmalarıydı.

Bu tecrübeler bana özel olmaktan çok uzak olmalarının yanında, bunlar sadece benim hiç kimse olduğum ölçüde söylenmeye değerler. Ünlü değilim, Bill Clinton ile evli değilim, bir siyasetçi değilim, zengin de değilim. Böyle ahlaki tepkilere yol açmak için tek şey, eril tahakkümün alanlarını ataerkil menfaatlerin ve kibrin nazını çekmeden alan bir kadın olmam gibi görünüyor. Birisinin mülkiyetine izinsiz girmişçesine bir ahlaki tepkiyi almak için anladığım kadarıyla bu kadarı yeterli, çünkü bir anlamda yaptığım şey tam da bu.

Peki o zaman bu kabul edilemez davranışı neden ayıplamıyoruz? Eğer insanlar hatalarından ders çıkarmayı reddediyorlarsa ve Clinton'a yönelik bugüne kadar devam eden

---

yere kadar olduğunda hiç de şaşırtıcı değil.

@kate_ manne Basmakalıp, öngörülebilir, müesses nizamın götünü yalayan Yahudi bir dişlisisin – Oldukça üzücü!

@kate_ manne Eğer mış gibi yapan bir mankafadan başka bir şey olduğunu düşünüyorsan oldukça hatalısın.

Tweet atanlardan birine "ikiyüzlülük" derken ne kastettiklerini sordum. Cevap vermedi ve beni engelledi.

Tweet'ler yukarıdaki diyaloğun ertesindeki hüzünlü birkaç günden sonra gelen şu tweet'le iyice arttı:

RorschachRockwell@False_ Nobody O, Cornell'de Yahudi bir profesör (@kate_ manne). Burnunun gövdesi beyaz sadakatini ve beyazların aile değerlerini saldırgan buluyor.

kadın düşmanı bir linçe katılmaya devam ediyorlarsa, bunun hesabını neden sormayalım?[10]

Bu beni kadın düşmanlığının neden bu kadar kalıcı olduğuna dair bir başka sebebe götürüyor. Bu kitap boyunca tartışılan birçok vaka boyunca ortaya çıktığı gibi, bu tek tek faillerin ahlaki psikolojisi seviyesinde, genelde *utandırma* temelli bir olgudur. Dünyaya kadın düşmanı bir pencereden bakıldığında kadınların hayranlığı ve onayı, birçok başka şeyle beraber, erkekler arasındaki hiyerarşi içerisinde erkeklerin birbirlerine kıyasla statülerini sağlıyor. Zamanının alfaları veya alfa olmak isteyenleri, bu ilgiler onlardan mahrum edildiğinde veya onlara gelmediğinde çoğunlukla patolojik şekilde mahcup oluyorlar. Yani böylesi bir kadın düşmanlığının hesabını sormaya çalışmak tehlikelidir, utanma sadece birinin bir dahaki sefer konuştuğunda ağzını açmadan önce düşünmesini sağlamaya çalışmanın yan etkisi olsa dahi. Bu nispeten tartışmalı kadın düşmanlığı anlarından şikâyet eden veya hatta sadece adını koyan kadınlar için özellikle doğrudur. Rolümüz eleştirmenler veya susturanlar olarak değil, ahlaki dinleyiciler olarak belirlenmiş. Bu sırada, kadın düşmanı iğneleyici sözlerin –ahlaki iğrenme, karşı utandırma ve toplumdan dışlama gibi– mükemmel olmayan mağdurlarını savunmanın toplumsal cezalandırmaları düşünüldüğünde, dilimize hâkim olmayı kendimiz tercih edebiliriz.

Ama utandırma –özellikle de hak gören türü– üretken bir şekilde katlanabileceğiniz türden bir acı üretmiyor. Soldaki

---

[10] Örneğin bkz. Shaun King "Will Hillary Clinton Join the Long Line of Democrats Who Bail on Their Promises after a Presidential Election?" *New York Daily News*, 27 Aralık 2016, http:// www.nydailynews.com/ news/ politics/ king- hillary- join- crowd- democrats- bail-promises- article- 1.2925441.
Mükemmel bir cevap için bkz, Oliver Chinyere's "Dear Shaun: Hillary Clinton Lost but So Did Bernie Sanders," *ExtraNewsfeed*, 28 Aralık 2016, https:// extranewsfeed.com/dear- shaun- hillary- clinton-lost- and- so- did- bernie- sanders- trumps- your- president-7bf-923406c37#.79e96gh44.

Arlie Russell Hochschild gibi en zeki ve duyarlı yorumcuların da dahil olduğu bazı kişilerin şu an yapıyor gözüktüğü hata da bu. (Mesela bkz. *Strangers*'ın sonunda kendisi gibi liberallere "açık mektubu," 2016.) Utanç temelli kadın düşmanı ve ırkçı patlamalara eğilimli olanları dinlemek ve anlayış göstermek, onları ilk etapta buna sürükleyen hakkı ve ihtiyacı olduğu duygusunu bu ihtiyaçlar karşılanmadığı zaman besliyor. Başka şekilde ifade etmek gerekirse, uzun vadede bu yangına körükle gitmek oluyor. Evet, gerçekten acı içinde saldıran bir kişiye *yardım etmek* için pek bir şey yapamaz veya *veremezsiniz*; ama bu, sadece daha baştan böylesine bir ahlaki ilgiyi almak için çok muhtaç ve zımnen kendinde hak gören şekilde hissettiklerindendir. Bu sebeple eğer ihtiyaç canavarını sonsuza kadar besleme döngüsünde tıkanmak istemiyorsak, liberal dürtü burada yerinde olmayacaktır. Birçok beyaz kadının gerçekten de yapmaya kendini adamış olduğu gibi, söz konusu beyaz erkekler olduğunda onların cinsel münasebetsizliklerine (ve diğer şeylere) rağmen, bu kadınlar onlara sadık kalacaklardır.

Bütün bunlar bize kadın düşmanlığının insanları olaydan sonra meşrulaştırma eğiliminde olacak kadar mantıksızlaştırdığını ve bu sebeple birçok kişinin çığırtkanlığını yaptığı ve hayati olduğunu ifade ettiği kişisel sorumluluktan (alengirli bir felsefi kavram, ama buradaki mesele istikrarlılık) yoksun bıraktığını gösteriyor. Bu beni insanları kadın düşmanlığını ciddiye almaya ikna etme konusunda oldukça karamsar hale getirdi. Buraya kadar okumuş birçok okurumun da benimle benzer bir kafada olduğundan birçok insanın kayıtsızlığından, aldırış etmezliğinden ve kötücül bilmezlikten gelmesinden benzer şekilde sinirlerinin bozulduğundan şüpheleniyorum. Yani belki de söylenmesi gereken şey, istemeden de olsa, ağzına bal çalıp yakalanabilecek bir ılımlıyı denemeyi bile durduracak şekilde sınırlı bir anlamda "onları boş verin"dir. Belki de daha aşırı uç, belki de daha acı; ama şimdi daha doğru ve olağan olduğunu düşündüğüm varsayımlardan başlamalıyız. Peki bunlar nedir?

Çoğu zaman, yetiştirme kabiliyeti de dahil olmak üzere erkeklerin ve kadınların çeşitli insan mükemmelliği kabiliyetlerine yönelik göze çarpmayan tarafsız bir paradigmadan ayrılmamız bekleniyor. Ama şimdi, insanlık tarihinin bu noktasında genel anlamda ahlaken eşit olanlar, toplumsal ve siyasal anlamda tam kişiler olarak muamele edildiğimizi kabul etme konusunda hemfikiriz. Cinsiyetçilik ve kadın düşmanlığı nadirdir ve ilerleme aşağı yukarı kaçınılmaz olarak devam edecektir. Aydınlanma işliyordu, bazı tuhaf tümsekler bir yana.

Bu, sıfır hipotez ile alternatif hipotezin tercih edilen birleşimidir. Yine de uygun bir seçenek var. Sadece değerlendirmeye alışık değiliz: bu da basitçe tam tersidir. Yani bu da, cinsiyetinden bağımsız olarak insan mükemmelliği için, eğer aksine dair ikna edici bir delil yoksa, insanların yeteneklerine ve kabiliyetlerine göre sıfır hipotezine verilmesini içeriyor. Tarihin bu kesişiminde eksik olan genellikle budur, bir kontrol grup eksikliği, mesela gerçekten eşitlikçi şartlarda bir süredir yaşanan bir toplum. Tabii ki de ilgili delil, tarih boyunca erkeklerin hâkim olduğu ve böyle olmaya da devam eden matematik, bilim ve mühendislik ya da felsefe gibi alanlarda hızlıca azalan ufak fark kalıntılarını kapsayacak şekilde de çıkabilir. Açıkçası daha bilmiyoruz, ama bazı önsezilerimiz pekâlâ olabilir (Larry Summers gibi).

Cinsiyetçi hipotezler üzerine tartışmak yerine, bariz olanı göstererek özgürleşmiş hissediyorum: Hâkim toplumsal sınıfın önemli bir kısmının erkeklerin üstünlüğünü korumada yerleşik çıkarı var. Uygun bir cevap şöyle olabilir, bu yanlışlanamayan, ama oldukça dikkat çeken hipotezin gerçekliği hakkında sahiden de sadece meraklı mısınız? Ya da daha ziyade sahiden yanlış olduğuna dair kısmi bir endişe içinde misiniz, mesela kadınların erkeklerin her açıdan eşiti olması gibi? Bunun cevabını gerekçelendirilmiş bir inanç ortaya çıkarmak için ya da kadın düşmanı bir güdüyle kadınları dışarıda bırakmak için veya bizim dışlanmamızın durdurulmasına çaba sarf etmeme isteğiyle mi arıyorsunuz?

Örtük kadın düşmanlığı hipotezinin bazı insanları rahatsız ettiği doğru: farklı olanları. Kadınların erkekler kadar muhteşem olamamaya eğilimli olduğu hipotezi de akademide olduğumuzdan beri, biz diğerlerini rahatsız ediyor. Başaramayanlarımıza kıyasla, ki çoğumuz başaramıyor, durumu tersine çevirmek bizim ayrıcalığımız. Biz daha oradayken, orada bulunmamamız gerektiği hakkında yorum yaptınız. Kalıp sizi rahatsız edecek kuramları ortaya koyarak hakkımız olanı yapıyoruz.

Alternatif hipotez, toplumsal cinsiyete uygulandığında farklı biçimler alabilir. Ama kitabın ikinci yarısında odaklandığım dinamik, bunun içindeki kişilerin ahlaki-toplumsal olan iki kategoriden birine dişil kodlanmış mal ve hizmetler ile eril kodlanmış ayrıcalıklar ve avantalar –yani vericiler ve alıcılar olarak– şeklinde yerleştirilmesini gösteriyor. Bu işlemin oldukça erken başladığına ilişkin biraz delil var: oğlan bebeklerin, kız bebeklere göre daha çok avutulması ve kız bebeklerle daha çok konuşulması (ya da daha ziyade onlar cevap veremediğinden *onlarla* daha fazla konuşulması). Bu kızlar için kötü bir şey olmak zorunda değil: Bu onların dil gelişimine yardımcı olabilir.[11] Sadece daha baştan cinsiyet ve toplumsal cinsiyet temelli atamalarımızla toplumsal rolleri bölüyor olabiliriz.

Çocuklar büyüdükçe böylesi verici/alıcı farklılıklarına dair nasıl deliller var? Üstünkörü bir bilgiyle söylersek: Oğlanlar ve kızlar okula gittiğinde ve soruları cevaplamak için ellerini kaldırdıklarında, oğlanların ismi en az sekiz kat daha fazla söyleniyor. Kızlar daha az cevaplasa da sadece oransal olarak değil, toplam sayı olarak da oğlanlara kıyasla daha fazla düzeltiliyorlar.[12] Önerdiğim model sayesinde an-

---

[11] Mesela "donuk yüz" deneyinde bebeklerin cinsiyet farklarının gösterimi için bkz. Braungart- Rieker et al. (1999) Bu klasik araştırma deneyine ilişkin yazınlara genel bir bakış için bkz: https:// sites.duke.edu/ flaubertsbrain/ files/ 2012/ 08/Mesman- The- Many- Faces- of- the- Still- Face- Paradigm.pdf

Bu farklılıklara ilişkin klasik araştırma "aynı sınıfta oturan, aynı

lam kazanan da işte bu, çünkü epistemik yüksek konum erkeğin alanıdır. Aynı zamanda görünürlük süresi de. Yani erkek önceliklidir. Güçlendirici meselelerde erkekler öncelenir.

Beş yaşındayken, kızlar ve oğlanlar kendileriyle aynı cinsiyetlerdeki kişilerin "çok ama çok zeki" olabileceğine dair eş güvene sahiptirler. Devam eden birkaç yılda, oğlanların kendi cinsiyetlerine yönelik güveni korunurken, kızlarınki korunmuyor. Buna kıyasla kızların dişilerin muhteşem olabileceğine dair inancı oldukça sert bir şekilde düşüyor. Artık altı yaşına geldiğinde, kızlar "şimdiden dişilerin muhteşem olabileceğine dair inancını yitiriyor." Bu inancı kaybeden kızlar, "çok ama çok zeki" çocuklar için belirlenmiş oyunlardan kaçınma eğiliminde oluyor (Bian, Leslie ve Cimpian, 2017).

Bu yine oğlanların tüm ayrıcalıklara sahip olduğu anlamına gelmiyor. Şimdi oğlanlar da başkalarından (tipik olarak diğer oğlanlar) kendilerine sıranın gelmesini beklemek zorunda, sabra çok ihtiyacı olmamış olduğundan buna sinirleri bozulabiliyor.[13] Bir oğlan geriye düşebilir ve bazı durum-

---

ders kitabını okuyan, aynı öğretmeni dinleyen oğlanların ve kızların çok farklı eğitimler aldığını" buldu (Sadker ve Sadker, 1995). Güncellenmiş, bir kitap uzunluğundaki yeni çalışma, iki araştırmacının en başta umduğundan çok daha azının değiştiğini buldu (Sadker ve Zittleman, 2009). Önceki monografinin güncellenmiş on maddesini özetleyen bir makalede David Sadket (iki çalışmanın da yazarlarından biri) şöyle yazıyor:

Öğrenciler ve öğretmenler arasındaki sınıf içi etkileşimler tüm gözleri erkeklerin üzerine çekerken, kadınları kenara itiyor. Öğretmenlerin söylemini inceleyen çalışmalar sınıftaki eril tahakkümü vurguluyor. Öğretmenler farkında olmadan erkekleri anlatımın odağına yerleştiriyor, onlara daha sık ve daha doğrudan ilgi gösteriyor... Bunun etkisi çok maliyetli. Daha fazla öğretmen ilgisi, öğrencinin performansının artmasına katkı sağlıyor. Bu denklemde kızlar kaybediyor. Örneğin Afrikalı-Amerikalı kızlar okula iddialı ve dışa dönük şekilde başlarken okul yılları boyunca giderek edilgenleşiyor ve sessizleşiyor. Öğretmenin zamanının ve ilgisinin gücü, oğlanların daha yoğun bir eğitim ikliminden yararlanması ile sonuçlanıyor (Sadker, 1999, 24).

Bu model kendini ikili cinsiyetin dışında tanımlayan çocukların (ve

larda ona yanlış teşhis konulabilir veya verilen ilacın dozu kaçabilir. Yani çok fazla ayrıcalık onun için de adil olmayan bir *aleyhe* durum oluşturabilir: Ama yine de kız da büyüdükçe bu aleyhe şeyler, oğlanın lehine dönecektir.

Bazı erkekler tarafından kadına laf atılır ve kendi düşüncelerinden uzaklaştırılır, onun ilgisi (zorla) alınır ve müzakere edilmiş sosyal değer açısından onlarla çıkmasının ona ne vereceği (onun sıralaması) konusunda onu bilgilendirirler.

Erkeğe ise kadına kıyasen neredeyse hiç laf atılmaz.

Cinsellik kadından alınmıştır, çalınmıştır çoğunlukla da erkekler tarafından (belki de sadece küçük bir azınlığı tarafından). Erkeğe de tecavüz edilebilir ve tabii ki- bu da aynı miktarda yanlıştır. Yalnız erkeğe tecavüz çok daha az görülür. Kadınlar cinselliği erkeklerden bu şekilde hiçbir zaman almaz diyemeyecek olsak da, oldukça daha az görülür. Erkek bununla hiç yüzleşmek zorunda kalmadan kadına tecavüz edebilir. J. M. Coetzee'nin *Utanç*'ında (1999) David karakterinin ölürken kendisine itiraf ettiği gibi "Tecavüz değil, tam olarak değil, ancak yine de arzulanmayan bir şey, hiç mi hiç arzulanmayan bir şey."* Kadın istemediği seksin bir parçası olabilir, çünkü bu onun yapması gereken şeydir. Veya erkek, kadının bunu sevdiğini ona söyleyebilir: Bu bir varsayım değil, ona aslında sevdiğinin bildirilmesidir.

Eğer erkek sadece onlara mahsus erişilen kulüpleri veya olaydaki gibi okulları kaybederse ve kadın, erkeğin kadının gözünde utandırılmaması özgürlüğünden ve diğer şeylerden mahrum ederse, erkek kadını kararlı bir şekilde gereken her

---

"[kendini tanımladıkları kimlikle] görülmeyen" trans çocukların) nasıl muamele gördüğüne dair de ciddi endişeler ortaya koyuyor. Toplumsal senaryolar sadece toplumsal cinsiyet ikiliğini hem somutlaştırıp hem buna dayandıkça, birisinin cinsiyet ve toplumsal cinsiyetin sahte 'ya öyle ya böyle'liğine uymaması, onun bazı eğitimciler (ve başka kişiler) tarafından bir toplumsal belirsizlik içinde sıkıştırılması da artacaktır. Ama bu önemli konuyu bu konuda konuşmak için daha nitelikli diğer kuramcılara bırakıyorum.
Coetzee, J. M., *Utanç*, Can Yayınları, çv. İlknur Özdemir, s. 36.

şeyi yaparak kovabilir. Bunu hem Gamergate'de hem de Susan Faludi'nin Kale örneğinde gördük.[14]

İnsanlar eril kodlanmış roller için birbiriyle yarıştığında, araştırmalar gösteriyor ki birçok kişi (hem erkekler hem de kadınlar) diğer şartlar eşit olduğunda erkeği iş için tercih edecektir. Bu hiçbir mantıklı temelin olmadığı durumlarda dahi böyledir (yani aynı başvuru dosyasının değiştirildiği, 8. bölümde bahsedilen Heilman vd. [2004] tarafından yapılmış araştırmada olduğu gibi).

Bu tasvir, ev içi emek açısından kimin daha verici olduğuna (kadın, "ikinci vardiya" sorununa ilişkin bkz. Hochschild ve Machung [(1989) 2012]) dair veya kimin daha korkutucu, yaralayıcı ve süregiden şiddeti heteroseksüel bir hanede kime karşı uyguladığına dair (erkek kadına)[15] yahut kimin tecavüz etme, kimin tecavüz edilme ihtimalinin daha fazla olduğuna ilişkin (erkeğin kadına) karşılaştırmalı istatistiklerle de yapılabilir.

Kim kime açüklüyor? Benim anladığım kadarıyla erkeklerin bunu kadınlara yapması aksi halinden çok daha fazladır. Somut veri istediğinizi duyar gibiyim, bir önsezi deyin. (Kavramın kendisinin değilse de olgunun kavramsallaştırılmasının yaratıcısı Rebecca Solnit [2014a].)

---

[14] Faludi'nin anlattıkları bazı açılardan eskiden erkek lisesi olan bir okulun karma eğitime geçtiği senedeki üç kızdan biri olarak tecrübemi hatırlatıyor. Bu konuya ilişkin ilgimin bazı açılardan bu tecrübelere ve bunu izleyen tahmin edilebilir hayatta kalanın suçluluğuna dayandığından şüpheleniyorum.
Birleşik Krallık'tan bir araştırmacı ve profesör olan Marianne Hester, bulgularını şöyle özetliyor: "Polis kayıtlarına göre, ev içi şiddet faillerinin çoğu erkek (%92) ve mağdurların çoğu kadın (%91). Erkek suçlular kadın suçlulara göre bu suçlarda daha çok tekerrür etmiş (Hester vd., 2006). Bu düzeni İngiltere'nin birçok bölgesindeki polis kayıtlarında bulabiliriz ve böylesine bir istismarın kadınlara geniş etkisini yansıtıyor" (2013). Hester ayrıca polis kayıtlarını analiz ederken hane içi şiddet ile suçlanmış erkeklerin kadınlara kıyasen daha kontrolcü olduklarını, daha ciddi ve zarar veren şiddet biçimleri kullandıklarını ve kadın mağdurlara daha çok korku saldıklarını bulmuş.

Kadının sesinin nitelikleri (mesela "cırtlaklığı") göze batarken, erkeğin sesinde aynı nitelikler pek de fark edilmez.[16]

Elizabeth Warren, Jeff Sessions'ın ırkçılığına dair ifade veren Coretta Scott King'den bir mektubu okumaya yönelir; erkek meslektaşları, Bernie Sanders ve Sherrod Brown da aynısı yaparlar. Sanders ve Brown mektubu engellenmeden okur. Warren bunu denediğinde ise Senato Çoğunluk Lideri Mitch McConnell tarafından senato işleyişine dair eskimiş bir kuralla susturulur. Adalet bakanı olmanın eşiğinde dahi olsa, bir başka senatörün karakteri şüpheye düşürülemez. McConnell: "O (Warren) kuralı ihlal etmek için ortaya çıktı. Uyarılmıştı. Bir açıklama yapıldı, ama yine de ısrar etti" – taki edemeyeceğinden emin olana dek. (Haberleştirildiği şekliyle "Çok nadir görülen bir azarlamayla, Warren mevcut görevli tarafından koltuğuna oturmaya davet edildi".)[17]

İş yerinde, erkek zam isteyebilir ve bunu alabilir. Kadın sorduğunda ise çoğunlukla reddedilir ve hatta yeterince kibar olmadığından cezalandırılır. Bu sebeple kadınlar müzakere etme eğiliminde değildir. Kadınlara erkek gibi olması ve bunu güçlü şekilde yapmaları tavsiye edilir. Çalışmalar da kadınların tabi olduğu ödül-ceza mekanizmalarına ilişkin olarak onların ne yaptığını bildiğini gösterir (bkz. Exley, Niederle ve Vesterlund, 2016).

Peki ya kadın, erkeği eril kodlanmış ayrıcalıkları ve avantajları, yani ahlaki kaynakları, anlayışlılığı, ilgiyi, seyircinin onayını veya vatandaşların oylarını almakla tehdit ederse? Mağduriyeti, yazmayı, öğretmeyi sahiplenen komedyen, siyasetçi veya sporcu olmaya çalışan kadınları gözünüzün önüne getirin. Kadın düşmanı ağır sözler her nedense en çok bu gibi insanlara yöneliyor.

---

[16] Mesela bkz. "From Upspeak To Vocal Fry: Are We 'Policing' Young Women's Voices?" *NPR*, 23 Temmuz 2015, http://www.npr.org/2015/07/23/425608745/ from-upspeak-to-vocal-fry-are-we-policing-young-womens-voices.
Eugene Scott, "Warren's Male Senate Colleagues Read King Letter Uninterrupted," *CNN*, 8 Şubat 2017, http:// www.cnn.com/ 2017/ 02/ 08/ politics/jeff- merkley- mark- udall- elizabeth- warren/.

Peki ya kadının dişil kodlanmış mal ve hizmetleri doğru şekilde ve doğru zamanda sağlamakta başarısız olduğu durumlarda? Anlayıştan mahrum etmek kadını bir kaltak yapar; kendi içine bakmak onu soğuk veya bencil yapar; hırslı olmak onu düşman, antisosyal ve güvenilmez yapar (Heilman vd., 2004); yanlış insana cinsel ilgi duymasıysa onu bir orospu ya da bir dyke, seksi olmayan bir lezbiyen yapar; eğer yanlış şeyi giyiyorsa veya sarhoşsa da başına geleni istiyordur yahut ilgili erkeği yoldan çıkarmıştır. Erkeğe vaat edileni erkeğin alması için erkeğin gönlünü bu kadın razı etmiştir, cinsel anlamda: Bu, erkeğin hakkıydı.

Kadın gebeliğe devam etmek istemediğinde bunu sürdürmeye zorlanması giderek artıyor. Hatta bu, tecavüzde veya ensestte olduğu gibi, ona gayrimeşru şekilde dayatılmış bir seksin, cinsel özerkliğinin ondan çalınmasının sonucu olduğunda bile. Daha geniş bakılırsa kadın, tarihsel standartlara kıyasla aile içinde belirli bir miktarda bakımı esirger: Erkek politikacılar ve diğer güç sahibi kişiler iyiliğin (iyilik olmayanın) karşılığını verir. Bir kanun koyucu tarafından kadınlar cenin için bir konak olarak nitelendirilmiştir.[18] Diğerleri iste tecavüzcüler için daha fazla ebeveynlik hakkı için mücadele verir. Başkaları ise kürtaj veya düşük olmasından bağımsız olarak cenin dokusunun gömülerek veya yakılarak bir cenaze düzenlenmesini zorunlu kılmak ister (bkz. 3. bölüm 16. dipnot). Mevcut başkan yardımcısı Mike Pence, bu "cenin onuru"na (Grant, 2016) ilişkin hareketin öncülerindendi. Başka eyaletler de onu takip etti. Bu kanunların kaynağı kim mi? Girişte bahsedilmiş olan Missouri'den Andrew Puzder'den başkası değil. Görünüşe göre bir araya gelmeye eğilimi olan farklı tutumlar, kişisel ve siyasi, analizimdeki kadın düşmanlığıyla birleşiyor.

---

[18] Prachi Gupta, "Oklahoma Lawmaker: Pregnant Women Are 'Hosts' Whose Bodies Don't belong to Them," *Jezebel*, 13 Şubat 2017, http://theslot.jezebel.com/oklahoma- lawmaker- pregnant- women- are-hosts- whose- bodie- 1792303950.

Kadın en az yalan söyleyen siyasetçilerden biri ve hiç kimseye saldırmamış yahut yolsuzluğa veya sahtekârlığa ilişkin hiçbir delil yok (Abramson, 2016). Ama yine de böyle bir ünü var, belki de bir konuşma için teklif edilen dolgun ücreti kabul ettiği için.

Erkek "amlarından tutuyor" ve birçok kadını cinsel anlamda istismar ediyor. Yine de, buna rağmen gidip başkan olabiliyor. (Rakibi) kadın ise erkeğe teslim olmaya zorlanıyor. Erkeğin yalakaları tarafından daha çabuk teslim olması için kadın zorlanıyor (Baragona, 2016). Eril tahakkümün –ve daha geniş çe hetero ataerkinin– en üst noktası işte böyle kadın düşmanı tehditlerle ve şiddetlerle ayakta tutuluyor. Size hatırlatmak isterim ki bu, nispeten ayrıcalıklı kadınlara yönelik. Bunlar, diğer kadınların daha azına sahip olduğu, daha kötü durumda olduğu ve daha kendilerine has sorunlarla yüzleştiği gerçeğinin üstünü kapatmamalı. Daha ziyade en eşit kadınların dahi ne kadar eşitsiz durumda olduğunu vurgulamalı.

Böylesi kadınların çok fazla şey vermesini beklememiz, açıkça başkalarına özverili bir şekilde hizmet etmelerindeki algılanan başarısızlıkları konusunda son derece ahlakçı olmamızla bağlıdır. Bu, Beyaz Saray'a son adaylığı sırasında Clinton'a doğru gelişen düşmanlıkta bir etmendi; örneğin, onu eleştirenler arasında ortak bir tema olarak kendini ön plana koyuyor ya da "kendi kendine hizmet ediyor" olarak algılandığı gerçeği.

Üstüne Clinton'ın yozlaşmış, Wall Street'ten "rüşvet yediği" ve onlarla "işbirliği yapıyor" şekilde tasvir edildiği gerçeği var.

Ayrıca gayrimeşru olarak kendinde *hak gören* şekilde de tasvir edildi. Nihayetinde Demokrat Parti adaylığı ihtimaline ilişkin olarak insanlar "taç giyme töreni" hakkında elle tutulur bir hor görmeyle ve hınçla konuştular.

Ama bu hak sahipliği geçerli, samimi veya gerçek olabilir. Ayrıca eklenmeli ki bu karşıtlığa veya karşılaştırmaya ilişkindir: Genelde hiç kimsenin bir şeye *doğrudan* bir hakkı yoktur, ama o şeye X'in Y'ye nazaran *daha* açıkça hakkı vardır.

Alıştırma olarak bir örnek oluşturmayı okura bırakıyorum.

Clinton'ın kendine fazla odaklanması sebebiyle korkunç saldırılara seçim kampanyası boyunca oldukça sık maruz kaldığına dair bir şüphe yok. Bu saldırıların çoğu, sadece çifte ve farklı standartlardan kaynaklanan şekilde adaletsiz değildi, ama aşağı yukarı dayanıksız ve delille yanlışlanamaz gibi gözüküyordu. Bu şüpheleri neyin azaltabileceği, eğer bir şey bunu yapabilecekse, açık değildi. Clinton'ın kamu hizmetinde seçkin bir kariyeri olduğuna işaret edildiğinde *The National Review*'de David French şunları yazdı:

> Açık konuşalım. Hillary Clinton bir fedakârlıkta bulunmadı – İlerici rüyayı yaşadı. Ve o kesinlikle kendini kamuya adamış biri değil – o sinik, doymak bilmez ve hırslı bir siyasetçi. Onun başarıları cılız ve onun takip ettiği tek yol kendi yükseldiği yol.
>
> Hillary Clinton, Amerikan yaşamı için genelde yok edici bir güç olmuştur. Onun talebe bağlı kürtajı yobazca savunuşu milyonlarca genç hayata mal olan bir ölüm kültürünün korunmasına yardımcı olmuştur. Onun dış siyasete ilişkin yanlışları, Libya'yı IŞİD'in arka bahçesine döndürmüş ve Irak'taki, Afganistan'daki Amerikan zaferlerine heba etmiştir. Onun Rus ilişkilerinde "başa dönme" siyaseti, Amerikalıları Rus Ayısı'nın iyi niyetli olduğu fikriyle sadece uyuşturmuştur. Onun başı sonu belli olmayan yolsuzluğu, Amerikan siyasetinin çürümesine katkı sunmuştur. O sadece kendine hizmet etmektedir.
>
> Büyük adamlar tarafından kurulmuş –ve kendi içinden birçok büyük başkan çıkarmış– bir ulus hâlâ saygı duyacağı bir liderin hasretini çekmektedir. Bu yüzden de bir başkanın pazarlanmasını başlatırız. Bir müteahhit kendi güçlü adam kültünü geliştirir ve abartılmış bir siyasetçi karısı kendini kahraman bir öncüye dönüştürür. Ama sonuçta doymak bilmez siniklik ve ufak kişisel yolsuzluk dışında elimizde bir şey yoktur. Adayların ikisi de bu ulus için kendini feda etmiyor.[19]

[19] David French, "Dear Hillary Clinton Fans, Ambition Isn't 'Sacrifice'— It's Not Even 'Service,'" *National Review*, 1 Ağustos 2016,

Güçlü ifadeler: ama böylesine yanlış denklikler kurmak – utanç verici biçimde– oldukça yaygındı. Ve Clinton'ın hoş olmayan şekilde sadece kendine hizmet ettiği fikri, tabii ki de, her yerdeydi.

Ben, *Cömert Ağaç* ile büyümedim, ona sadece yakın zamanda rastladım. Ama yatmadan önce masal olarak kendilerine okunmuş bazı arkadaşlarım hikâyeyi korkunç bulduklarını söyledi. (Diğerleri ise hâlâ çocuklarına okuyor ve onun güzel bir hikâye olduğunu düşünüyor.) Yani benim hikâyeyi kullanımım daha ziyade mecazi de olsa belki de acımasızca davranıp davranmadığımı merak ettim. Silverstein, masalının çocuklar için modern bir kıssa olmasını amaçlamış da olabilirdi: Çok fazla şey istemeyin, ağacınız yorulabilir.

Ama böyle oluğunu sanmıyorum. İşte Silverstein'ın özellikle tartışma yaratan bir şiiri – o kadar ki yayımlandığı kitap olan *The Light in the Attic* (1981) bazı okullarda yasaklanmış. Bir yandan da (gerçekten) size birini hatırlatabilir – ya da daha ziyade o kadının medyada nasıl tasvir edildiğini:

"Önce Hanımlar"
Pamela Purse bağırdı, "*Önce hanımlar*,"
Dondurma sırasının önüne geçerken.
Pamela Purse bağırdı, "*Önce hanımlar*,"

---

http://www.nationalreview.com/article/438568/hillary-clintons-public-service-donald-trumps-sacrifice-are-empty-words.
Benzer başka örnekler için bkz:
Roger L. Simon, "Hillary Clinton's Real Sickness Is Not Physical," *PJ Media*, 12 Eylül 2016, https://pjmedia.com/diaryofamadvoter/2016/09/12/ hillaryclintons-real-sickness-is-not-physical/.
Jonah Goldberg, "Selfishness, Not Incompetence, Explains Hillary's E- mail Scandal," *National Review*, 9 Temmuz 2016, http://www.nationalreview.com/g-file/437640/hillary-clinton-email-scandal-selfishness-not-incompetence-behind-it.
Hillary'e yönelik düşmanlığın işe yarar bir tarihi ve zamanla oldukça değişen içeriği için, bkz: Michelle Goldberg, "The Hillary Haters," *Slate*, 24 Temmuz 2016, http://www.slate.com/articles/news_and_politics/cover_story/2016/07/the_people_who_hate_hillary_clinton_the_most.html.

Akşam yemeğinde ketçabı masadan kaparken.
Sabah otobüse binerken
Hepimizi ittirirdi
Ve bir tartışma ya da bir kavga ya da bir yaygara olurdu
Pamela Purse, "*Önce hanımlar*," diye bağırdığında
Pamela Purse çığlık attı, "*Önce hanımlar*,"
Orman gezimize gittiğimizde.
Pamela Purse onun susuzluğunun daha fena olduğunu söyledi
Ve tüm suyumuzu, suyun her damlasını kana kana içti.
Ve o toprakların kralı olan yamyam "Onları Kızart Dan"in
Önünde bizi sıraya dizip
Bizi ayağa kaldırıp bağlayan
O vahşiler takımı tarafından yakalandığımızda,
Kral tahtında çok büyük bir önlükle
Dudaklarını yalayıp elinde bir çatalla oturuyordu.
Tavaya ilk kimin konacağına karar vèrmeye çalışırken
Kendine özgü cırtlak sesiyle
Pamela Purse bağırdı, "*Önce hanımlar.*"[20]

Silverstein'ın dizelerini okurken gerçekten de yenilmiş hissettim: Kadın düşmanlığının altında yatan asli dinamiklerden biri, popüler çocuk şiirleri ve yatmadan önce okunan masalları vasıtasıyla yayılıyor. Çocuklar daha anaokulunda değilken bile kadın düşmanlığı yüceltiliyor. Ayrıca birçok in-

[20] "Yasaklanmış kitap" haftası üzerine güncel bir blog yazısı şiir hakkında şöyle yazmış:
Silverstein'ın işi, "tehlikeli" fikirleri (karşı çıkan çocuklar, genel saçmalıklar vs) yüzünden kitap yasaklayan tipleri sinirlendirmeye meyillidir, ama "Önce Hanımlar" şiiri "yamyamlığı teşvik ettiği" için hiddetle karşılandı (cidden). Tabii ki de biraz olsun mantıklı bir algısı olan herhangi bir zihin şiirin aslında açgözlülüğe karşı bir uyarı olduğunu çıkarabilir, ama kapalı bir zihin genelde cahil olandır. Şiirin keyfini çıkarın ve eğer varsa çocuğunuzla da paylaşın.
Eğer bu tavsiyeyi dinlerseniz, küçük bir öneri: Sırf çeşitlilik olsun diye ve kadın düşmanlığına karşı dikkatli olmaya yönelik, cinsiyetleri değiştirmeyi deneyin. Mesela, Önce Beyler; "Cameron Coin" yamyamlık kurbanı olsun.
Eğer şiirin ilk hali toplumsal cinsiyetlendirilmemişse, bu bir sorun olmamalı.

san, bu önyargıları çocuklara işlememeye samimi olarak dikkat edenler dahi, buradaki toplumsal cinsiyet dinamiklerini fark etmemişe benziyor.[21] Yine de eğer oğlan, veren ağacının/kadının her şeyini alırsa ve bunun sevimli olduğunu düşünürsek ve kız yiyemezse, içemezse ve yemeklerin tadını cezalandıramadan çıkaramazsa, ben burada ne yapıyorum? Bunları nasıl değiştirebilirim? *Denemek* bile beni edepsiz, yıpratıcı ve zorlayıcı (hatta cırtlak) göstermeye mahkûm kılmakla beraber hem estetik hem de ahlaki açıdan ölümcül türden bir direniş ortaya çıkarıyor. Ya da biri bunu göz boyayarak yapmayı becerirse, kendi kendini engelleyen bir hal alıyor.

Bu yüzden pes ediyorum. Keşke daha umut dolu bir mesaj verebilseydim. Sadece şu kaybettiğimin sonrasının sözleriyle bitirmeme izin verin.

Bu kitap boyunca gözlemlenebileceği üzere, genelde *insan* olarak tanınanları *nesne* olarak soyutlananlarla, tıpkı cinsel nesneleştirmede veya alt insan mahlukatta yahut doğadışı varlıklarda veya insan olmayan hayvanlarda olduğu gibi, karşıt konumlandırıyoruz. Ama birinin *insanlığını* tanımaya (veya tanımamaya) odaklanmak yerine, karşıtlığı deyişin ikinci kısmında kurma yollarını araştırdım. Bu kitabın ikinci yarısında değerlendirilmiş birçok vakada, *insan* olarak (kendi kendine) tanınmış bir varlığa –mesela, her bakımdan değilse de asli birçok konuda ayrıcalıklı beyaz erkeklere– karşı bir *verici insan* olarak kapasitesinin çoğunu hatta tamamını bir oğlana ya da adama veya ideal olarak onun çocuklarına vermeye yükümlü olan kadın arasında bir ayrıma varabiliriz. (Değişkenler farklı derecelerde hoş görülebilir; hetero ataerkil çekirdek aileye tümden farklı seçenekler yahut buna karşı eleştirel duruşlar pek de hoş görülenlerden değil.) Böy-

[21] Hâlâ Silverstein'ın hikâyelerine ve şiirlerine fazla anlam yüklediğimi düşünenler varsa, daha sonra yetişkinler için de hikâyeler yazdığını keşfettim (yaygın olarak bilindiği üzere *Playboy* dergisine yazması dışında). Bu hikâyelerden biri de "Going Once." Bunu okuyun ve sonra tekrar konuşalım.

lece bir verici aşk, seks, ilgi, yakınlık ve hayranlıkla beraber duygusal, toplumsal, yeniden üretim ve bakım emeğinin diğer biçimlerini ilgili rollerin ve ilişkilerin yapısını belirleyen uygun toplumsal normlara göre vermekle yükümlendirilir.

İnsan/verici ayrımı pek tabii ki meselenin tamamını kapsamaktan uzak. Ama önemli olduğunu düşünüyorum. Argümanıma göre, bu bölümlerde tartışılmış kadın düşmanlığı biçimlerinin, ki bunlarda ayrıcalıklı ve güçlü olanlar toplumsal kurumlar vasıtasıyla ya doğrudan ya imkân sağlanarak iradelerini dayatırlar, çoğunun (kesinlikle hepsi değil) altında yatan ve ortaya çıkmasına sebep olan şey. Böylesine bir kadın düşmanlığı, kadın bir verici olarak *hataya* düşerse –bir verici olmayı reddetmesi de buna dahildir– ya da bir müşteri olarak erkek tatmin olmazsa ortaya çıkar, özellikle de kişiselleştirilmiş bir verici somutlaşmadığında.

İnsan bir verici bariz bir şekilde Elliot Rodger'ın istediği ve hakkı olduğunu hissettiği şeydi; kısmen de bir tanesine sahip olmasına çok uzak olmasından: Çünkü o kendisi için istediği daha yüksek toplumsal statüyü bunu istediği biçim olan yüksek statülü kız arkadaş yoluyla edinecekti. Hatta eğer onun "manifesto"su ve *Orange Is the New Black*'ten George "Pornstache" Mendez'inki gibi diğer benzer ifadeler bir gösterge ise daha da ileri gidebilir ve bu kendi insanlık algısıyla bağlı olabilirdi. (Bkz. 5. bölümün açılışındaki alıntı ve son kısım "Kadınlar, fazlasıyla insan")

Rodger artık aşağı doğru sürekli düşüşünün sonuna doğru bir insan gibi hissetmediğinden şikâyet ediyordu; bir kadının insancıllaştırıcı bakışlarının –dokunmadan bahsetmiyorum bile– onun için varoluşsal bir zorunluluk olduğu bir ideolojinin pençesindeydi. Benzer bir şey 4. bölümdeki aile katili Chris Foster için söylenebilir. Jon Ronson'a göre, karısının ve kızının ona yönelik başarılı bir girişimci olarak *hayranlık dolu* bakışlarının bu niteliğini kaybedince durması ihtimaline katlanamadı. Bu noktada her erkek, kadının gözlerinde kendi onur verici görüntüsünü tutup kendine geri yansıtarak ihtiyaç duyduğu varoluşsal ahlaki desteği artık

sağlamayan veya sağlayamayan kadını yok etme arayışındadır. Yani erkeğe benlik algısını vermek *kadının* varoluşsal şartı olmuş oldu – ve genelde öngörülemez ve feci şekilde kadının haberi dahi olmadan.

Tipik olarak toplumsal cinsiyet rollerini ve ilişkilerini yansıtan ve ona hizmet eden ataerkil güçler sebebiyle erkeklerin kadınlara yönelik fiilleri olan aile katliamını, toksik erkek şiddetini ve boğmayı her zaman kadın düşmanı olarak düşünmüyor olmamız dahi düşmanlığı aşırı psikolojik bir biçimde düşündüğümüzün ispatıdır. Utanmanın kendisi düşmancıl bir duygu değildir – veya en azından olmak zorunda değildir. Ama utanmanın kendini gösteriş biçimleri, kesinlikle mağdurlarının bakış açısından düşmancıl olabilir. Çok açıkça buradaki durumda da böyledir.

Böylesi bir şiddetin korkutucu yanlarından biri de toplumsal ilişkilerin sıradan şekilde akışı içerisinde başlama ihtimalinin kolayca gözden kaçabileceğidir. Ama bu patlamalar yaşandığında, birçok başka durumda da karanlıkta nelerin kaldığına dair bize önemli içgörüler sağlayabilir: mesela, toplumsal eşitler arasındaki esnek toplumsal normlar, beklentiler ve karşılıklı yükümlülükler yerine, erkeğin kesin, kendinde hak gören ve asimetrik talepleri oluşu.

İnsan bir vericinin olmamasında veya kaybında incinen ve ilgili tüm alanlarda olmasa da çoğunda ayrıcalıklı beyaz erkekler *işlerin gidişatına* (ya da gitmeyişine) dair hayal kırıklığına uğramış durumdadırlar. Peki o zaman birçok kadın düşmanlığı vakasında bu neden ve nasıl *kişiselleşiyor*? 1. bölümde bu kişiselleşmenin bu vakalardaki mahrumiyet hissinin kendine özgü *doğasından* kaynaklandığını ifade ettim. Buraya kadar açıklanan "Verici insan" veya "veren kadın" dinamikleri ışığında buna dair daha fazlasını söyleyebiliriz. Eğer ilgili toplumsal sınıflardaki her kadın (mesela bu durumda, Rodger'ın kendini "görmelerini" istedikleri) *vermek* içinse, neden ona vermesinler? Kadınların görüşüne göre, Rodger'la ilgili sorun neydi? Onun bitkin düşmüş sorusunu hatırlayın: "Bende neyi görmüyorlar?" Bu onların çoğunu yok

etmeyi planladığı sıradaydı. Rodger'ın sözleri yine hiç kendinin farkında değildi ve eğer harekete geçmeseydi komik dahi olabilirdi. Bu kadınlar ona göre onu mahrum eden, birbirinden farksız ve burnu havada orospulardı. Bir kadının *birine* vermek zorunda olduğu düşünüldüğünde, onu reddetmesi, yani bunu somutlaştırmaması kişisel olarak yaralayıcıydı.

Ayrıca hedef kitleye göre ilgili sınıftaki bir kadının (yani insan verenin), karakteristik olarak erkeğe vermesi (veya erkeğin *alması*) için *kendine ait olan* malları, menfaatleri, hizmetleri ve desteği talep ettiği durumları da göz önüne aldım. Bunun sonucunda hak ettiğinden fazlasını talep ettiğinden, kendinde hak gören ve nankör olarak gözükecektir. Ayrıca konumunun ötesinde fikirleri var gibi veya tarihin cinsiyetli pazarlığından kendine düşenden dönüyor gibi görünecek – özellikle de insan bir verici olmaktan *kaçınmak* için (mesela bir eş ve anne) bu menfaatleri talep ettiği miktarda. 2. bölümde Rush Limbaugh'nun Sandra Fluke'u algılayışında bunu gördük. 3. bölümde de ifade edildiği gibi, Fluke "tipik" bir liberal kadın olarak kürtaj sağlayıcılara erişim talep ediyordu. Böylece doğum kontrolün kapsamının nasıl da önemli bir çatışma konusu olduğuna da anlam verebiliriz. Doğum kontrol aracılığıyla insan vericiliğinin *panzehirinin* sağlanmasını talep ediyordu; bir anlamda bu onun insani kudretinin kendi gelişimi veya mali başarısı için kullanılacağını vurguluyordu ve bunlar erkeğin alanlarıydı. Üstüne mali anlamda başarılı olursa bir *gaspçı* olarak görülecekti.

8. bölümde ve bu sonuç bölümünde yukarıda da gördüğümüz üzere, bu kadınlar hırslı, açgözlü ve baskıcı, cırtlak ve yıpratıcı, yoz ve güvenilmez ya da ruhsuz, sert ve robotsu olarak algılanabilirler. Kadın vazgeçmesi gereken türden malları sağlamıyordur. Bu kadın ihmalkâr, sorumsuz, özensiz ve vurdumduymazdır. Daha baştan bu kaynaklara *sahip* olmayabilir: pörsümüş, kaknem, kurumuş ya da kısır olabilir. Kadının ayrıca varsayılan (mesela natrans) dişi mevcudiyetinin ve cinselliğinin seviyesinde olması beklenir. Üstüne kadın onun erkek rakibinin alacaklı olduğu kaynakları (di-

yelim ki) kendine destek toplamaya çalışarak, bağışçılara hitap ederek ve seçmenleri kazanmaya çalışarak *talep ettiğ*inde makam tarihsel olarak erkeklere ait olduğundan, bu onu entrikacı, acımasız ve hilekâr yapacaktır: Kadın, seçimi çalmakla tehdit ediyordur. Bu kadın, kadın düşmanlığının gözünde erkeğin alması için olan gücü ve parayı zimmetine geçirmektedir.

Kadınlar, erkeklere (veya duruma göre oğlanlara) her şeylerini –hatta özellikle de insani ilgi, yakınlık ve erkeğin hikâyesine alaka– verme baskısı altındadır. Erpati ve açüklama birbirine çok yakın olgular. "Verici" sınıf olarak belirlenmiş kadınlar, bir hikâyede önce ayrıcalıklı bir erkeğin tarafından bakmaya meyyal olabilir ve sonrasında bu tarafa bakmayı isteyip istemedikleri bile sorulmaz. Bu özellikle 6. bölümde erpatiyi tartışırken ortaya kondu. 4. bölümde de bahsedildiği gibi benzer şekilde bazı ayrıcalıklı erkekler, kadına sorulmadan nutuk verme hakkı olduklarını hissedebilirler; kadının erkeğe tüm dikkatini toplayıp ilgili bir seyirci olması beklenir. Böylece açüklama kuralın istisnası hale gelir. Epistemik hiyerarşi öylesine alenidir ki kadın bunu fark eder ve en azından içinden buna karşı çıkar. Böylece basit bir diyalog yerine açüklama olarak adı konur.

Hiçbir şey sormaksızın saldırıya en açık kadınlardan alan erkekler vardır. Bu bir kere sömürülmüşse kadının hiçbir hukuki kaynağı olmadığı varsayımına dayanır. Ne yazık ki Daniel Holtzclaw'ın durumunda bu varsayım hasbelkader bozulmuştur. Böylesi durumlarda beyaz kadının anlayışlılığı –veya erpatisi– Afrikalı-Amerikalı mağdurlara yönelik değil, tecavüzcüye yönelik olabilir. 6. bölümde ilgili davanın tartışmasının neticesi de böyleydi ve Amerika'daki siyah kadın düşmanlığının belirli özelliklerini gösterdiğini ifade ettim.

7. bölümde tartışıldığı gibi kendi adlarına anlayış talep eden kadınlar mevcuttur. Ama bu garsonun hizmet talep etmesine denktir; verici, almayı beklemektedir. Başka şekilde ifade etmek gerekirse, bu bir kaynaktan mahrum bırakırken

aynı anda o kaynağı, üstüne üstlük kadının *erkeğe* vermesi gereken türden bir kaynağı talep etmektir (ya da daha ziyade dilenmenin zimmete dönüşmesi gibidir).

Sözde mağdur kültürüne yaklaşmanın bir yolu da edilgen dişi mağdur, kahraman prensin kendini kurtarmasını bekleyen şatodaki prenses görüntüsünü değiştirmesidir. Prensesin kötü bir rol model olduğu tartışmalı değildir. Fakat "mağduriyet kültürü"nü eleştirenler böylece kadınların bir faillik hissine dayanmasından etkili şekilde (farkında olmadan) endişe duyarlar. Açıkça konuşmak ve edilgen bir prenses gibi davranmak arasında yakından bakınca pek de bir benzerlik yoktur. Kadının kendi hikâyesini anlatmayı, zorbanın kendi davranışlarıyla onu utandırmak için kullanarak tahrip edecek veya ifşa edecek şekilde kendi rolünü oynamayı vazife edinmesinde faillik noksan değildir. Kadının edilgenleştirildiği veya daha yaygın olarak kadının elinin zorlandığı (cebren) veya kadından faydalanıldığı (güç ilişkilerinin ve buna bağlı toplumsal senaryoların istismar edilmesini içeren cinsel saldırı, bkz. Manne, 2017) hikâyelerde de faillik noksan değildir, hem de hiç değildir. Bunu kabul etmek şunu söyletebilir: Bir fail olarak benim başıma geldi, yanlıştı ve uygun hukuki tazmin gerçekleşmedi. Ben bunu gerçekleştireceğim ve siz, dinleyiciler –ya da duruma göre okuyucular– suça tanıklık ederek gerekli ahlaki yargılamayı sağlayacaksınız. Adalet sağlanmadı, bu yüzden jüri siz olun.

Veya konu, ataerkil hukukun ve düzenin gerçek veya itibari ihlali sebebiyle suçlanmış, yargılanmış hüküm giymiş, kapatılmış veya gönderilmiş olarak kadın düşmanı suçlara ve kabahatlere geldiğimde, bu rolü oynamaya artık kendi hikâyelerini anlatamayacak yahut kendilerini artık savunamayacak durumdaki kadınlar için çağrılabilirsiniz. Bu durumda odağınız çoğunlukla kadın düşmanlığı şüphelileri veya hatta kadının kendi zararına kadın düşmanı toplumsal güçlerden yararlandığı düşünülen failleri soruşturmak de-

ğil, daha ziyade öncelikli olarak, tarih boyunca devam eden yanlışları düzeltip kadının yaptığından "beraat" ettiği kararını vermeye odaklanmak olmalıdır.

Shel Silverstein'dan bir şiir daha bunu tasvir etmeyi sağlayacaktır. Ayrıca, erkeklerin diğer işlerinde kız çocuklarına ve kadınlara herhangi bir şey verip vermediğine dair doğal soruyu cevaplandırmaya da yarayacaktır. Cevap evettir, ama bunun etkisi en hafif ifadeyle karışıktır. Yetişkinler için yazılmış bu çok da bilinmeyen çalışma *Murder for Love* (1996, ed. Otto Penzler) isimli şiir ve hikâye derlemesinde çıkmış. Silverstein'ın buna katkısı aşağıdaki başlangıcıyla aynı başlığı taşıyor:

"Kadın, Yaptığı Şey Sebebiyle"
Ölmeliydi.
Omoo bunu biliyordu.
Ayrıca onu öldüremeyeceğini de biliyordu.
Onu öldürmeyi dahi deneyemezdi.
O gözler. Ona bakardı. Deneme bile.
O zaman ne yapmalı.
Bir Ung vardı. Mağarada yaşardı.
Çetin dağın ardında. Pis bir mağara.
Köyden uzakta.
Ung, taşlarla avlanırdı.
Elleriyle öldürürdü.
İki kılıç dişli kaplan öldürmüştü.
Ve büyük bir ayı, ki derisi şu an kıllı omuzlarından sarkardı.
Ve Ung erkekleri öldürmüştü. Birçok erkeği.
Ve, söylenene göre, bir de kadını.

Şiir iki erkeğin, kiralık katilin hedefini nasıl tanıyabileceğini çözmesiyle sonuçlanıyor. İlk erkek ikincisine, kadını onun uzun saçlarından ve "aynı gece gibi" kara, kapkara gözlerinden tanıyacağını söyler. Ayrıca kadın yıkanıyor, saçını şelalenin altında yıkıyor olacaktır. Kiralık katil tatmin olmamıştır: Bunun herhangi bir kadın olabileceğini söyler. Ardından ücreti olan kadının ağırlığınca ayı eti veya kerten-

kele derisini (anlaşmalarında olduğu gibi "ağırlığınca") alabilmek için yanlış kişiyi öldürmek istemez.

İlk erkek bir dakika kadar düşünür ve bir çözüm bulur: Ölmesi gereken kadına taşıması için çiçekler verecektir;

> Parlak tepe çiçekleri toplayacağım ve eline tutuşturacağım,
> kadın düşen suda yıkanmaya gitmeden önce.
> Böylece onu tanıyacaksın.
> Böylece onu öldüreceksin.[22]

Ve böylece, belki de, erkek mutlu olacak – ya da gerçekten de olmayacak. Durum her neyse, kadının sona ereceği, sonsuza kadar susturulacağı konusu kalıyor. Asla kadının tarafını duymayız. Bunu hak etmek için ne yaptığını veya ne yapmadığını bize anlatma şansı hiç olmuyor. Belki de cömert ağaç gibi olmamaktan ve adamı ağacın sevdiği gibi "çok, çok fazla, kendini sevdiğinden de fazla" sevmediğinden başka bir sebebi yoktur. Belki de kadının böylesine bir aşkı vermesinin eksikliği veya kaybı adama göre idamı gerektiriyordu. Böylece, bir kadının kadın düşmanlığı, bazı erkeklerin şairane adaletidir.

---

[22] Devam eden mısralar:
Ağırlığınca, dedi Ung.
Evet, dedi Omoo, ağırlığınca.
Ve böyle başladı
Çiçek buketleri ve demetleri verme geleneği.
Ve böyle sona erer. Şiir, Silverstein ve başkalarınca bu internet sitesinde tekrar oluşturulmuştur: https://m.poemhunter.com/poem/for-what-she-had-done/.

KAYNAKÇA

Abramson, Jill. 2016. "This May Shock You: Hillary Clinton is Fundamentally Honest." *The Guardian*, 28 Mart. https://www.theguardian.com/commentisfree/2016/mar/28/hillary-clintonhonest-transparency-jill-abramson.

Abramson, Kate. 2014. "Turning Up the Lights on Gaslighting." *Philosophical Perspectives* 28, no. 1:1–30.

Alcoff, Linda Martín. 1991–92. "The Problem of Speaking for Others." *Cultural Critique* 20 (Kış): 5–32.

——— 2009. "Discourses of Sexual Violence in a Global Framework." *Philosophical Topics* 37, no. 2: 123–39.

Aly, Götz. 2014. *Why the Germans? Why the Jews?: Envy, Race Hatred, and the Prehistory of the Holocaust*. New York: Metropolitan Books.

Anderson, Kristin J. 2014. *Modern Misogyny*. New York: Oxford University Press.

Anscombe, G. E. M. 1957. *Intention*. Oxford: Basil Blackwell.

Appiah, Kwame Anthony. 2006. *Cosmopolitanism: Ethics in a World of Strangers*. New York: W. W. Norton.

——— . 2008. *Experiments in Ethics*. Cambridge, MA: Harvard University Press.

Archer, John. 2000. "Sex Differences in Physically Aggressive Acts between Heterosexual Partners: A Meta- Analytic Review." *Psychological Bulletin* 126, no. 5: 651–80.

Arendt, Hannah. 1963. *Eichmann in Jerusalem*. London: Penguin.

Arpaly, Nomy. 2003. *Unprincipled Virtue: An Inquiry into Moral Agency*. Oxford: Oxford University Press.

———. 2011. "Open- Mindedness as a Moral Virtue." *American Philosophical Quarterly* 48, no. 1: 75–85.

Ashwell, Lauren. 2016. "Gendered Slurs." *Social Theory and Practice* 42, no.2: 228–39.

Bailey, Moya. 2014. "More on the Origin of Misogynoir," *Tumblr*, 27 Nisan, http://moyazb.tumblr.com/post/84048113369/more-on-the-originof-misogynoir.

Bandyopadhyay, Mridula, ve M. R. Khan. 2013. "Loss of Face: Violence against Women in South Asia." *Violence against Women in Asian Societies*, ed. Lenore Manderson ve Linda Rae Bennett, 61–75. London: Routledge.

Baragona, Justin. 2016. "'Corey, You're Being a Horrible Person': Van Jones and Lewandowski Battle Over Hillary's No Show," *Mediaite*, 9 Kasım. http://www.mediaite.com/online/corey-youre-being-a-horrible-person-van-jones-and-lewandowski-battle-over-hillarys-no-show/.

Barnes, Elizabeth. 2016. *The Minority Body*. New York: Oxford University Press.

Bauer, Nancy. 2015. *How to Do Things with Pornography*. Cambridge, MA: Harvard University Press.

Beeghly, Erin. 2015. "What Is a Stereotype? What Is Stereotyping?" *Hypatia* 30, no. 4: 675–91.

Beevor, Antony. 2003. *The Fall of Berlin 1945*. New York: Penguin Books.

Bennett, Jonathan. 1974. "The Conscience of Huckleberry Finn." *Philosophy* 49, no. 188: 123–34.

Bergoffen, Debra. 2011. *Contesting the Politics of Genocidal Rape: Affirming the Dignity of the Vulnerable Body*. London: Routledge.

Bettcher, Talia Mae. 2007. "Evil Deceivers and Make- Believers: On Transphobic Violence and the Politics of Illusion." *Hypatia* 22, no. 3: 43–65.

——— 2012. "Full- Frontal Morality: The Naked Truth about Gender." *Hypatia* 27, no. 2: 319–37.

———. 2013. "Trans Women and the Meaning of 'Woman.'" *The Philosophy of Sex*, ed. Nicholas Power, Raja Halwani ve Alan Soble, 233–49. Lanham, MD: Rowman & Littlefield.

——— . 2014. "Trapped in the Wrong Theory: Re- thinking Trans Oppression and Resistance." *Signs* 39, no. 2: 383–406.

Bian, Lin, Sarah- Jane Leslie, ve Andrei Cimpian. 2017. "Gender Stereotypes about Intellectual Ability Emerge Early and Influence Children's Interests." *Science* 355, no. 6323: 389–91.

Bloom, Paul. 2016. *Against Empathy: The Case for Rational Compassion*. New York: Ecco.

Bordo, Susan. 1993. *Unbearable Weight*. Berkeley: University of California Press.

Bornstein, Kate. 1994. *Gender Outlaw: On Men, Women, and the Rest of Us*. New York: Routledge.

Braungart- Rieker, J., S. Courtney ve M. M. Garwood. 1999. "Mother- and Father- Infant Attachment: Families in Context." *Journal of Family Psychology* 13: 535–53.

Brison, Susan, J. 2002. *Aftermath: Violence and the Remaking of a Self*. Princeton, NJ: Princeton University Press.

———. 2006. "Contentious Freedom: Sex Work and Social Construction." *Hypatia* 21, no. 4: 192–200.

——— 2008. "Everyday Atrocities and Ordinary Miracles, or Why I (still) Bear Witness to Sexual Violence (but Not Too Often)." *Women's Studies Quarterly* 36, no. 1: 188–98.

———. 2014. "Why I Spoke Out about One Rape but Stayed Silent about Another." *Time*, 1 Aralık, http://time.com/3612283/why- i-spokeout-about-one-rape-but-stayed-silent-about-another/.

———. 2016. "Forum Response to 'The Logic of Misogyny.'" *The Boston Review*, 11 Temmuz. http://bostonreview.net/forum/logic-misogyny/susan-j-brison-susan-j-brison-responds-kate-manne.

Brooks, David. 2016. "The Sexual Politics of 2016." *New York Times*, 29 Mart. https://www.nytimes.com/2016/03/29/opinion/the-sexual-politicsof-2016.html.

Brown, Wendy. 1995. *States of Injury: Power and Freedom in Late Modernity*. Princeton, NJ: Princeton University Press.

Burgess, Alexis, ve David Plunkett. 2013. "Conceptual Ethics I and II." *Philosophy Compass* 8, no. 12: 1091–110.

Butler, Judith. 1990. *Gender Trouble: Feminism and the Subversion of Identity*. New York: Routledge.

———. 2015. *Senses of the Subject*. New York: Fordham University Press.

——— 2016. *Vulnerability in Resistance*. Durham, NC: Duke University Press.

Cahill, Ann J. 2001. *Rethinking Rape*. Ithaca, NY: Cornell University Press.

Calhoun, Cheshire. 2004. "An Apology for Moral Shame." *Journal of Political Philosophy* 12, no. 2: 127–46.

Calvin, John. 1999. *Calvin's Commentaries*. Edinburgh; sun. Grand Rapids, MI: Baker.

Campbell, Bradley, ve Jason Manning. 2014. "Micro- Aggression and Moral Cultures." *Comparative Sociology* 13, no. 6: 692–726.

Camus, Albert. 1946. *The Stranger*. Çev. Stuart Gilbert. New York: Alfred A. Knopf. Aslen (Fransızca) 1942 yılında yayımlandı.

Card, Claudia. 2002. *The Atrocity Paradigm: A Theory of Evil*. New York: Oxford University Press.

——— 2010. *Confronting Evils: Terrorism, Torture, Genocide*. Cambridge: Cambridge University Press.

Cherry, Myisha. 2014. "What Is So Bad about Being Good?" *Huffington Post*, 9 Haziran.

http:// www.huffingtonpost.com/ myisha- cherry/ what- is- so-bad-about- being- good_ b_ 5460564.html.

Chu, Arthur. 2014. "Your Princess Is in Another Castle: Misogyny, Entitlement, and Nerds." *Daily Beast*, 27 Mayıs. http://www.thedailybeast.com/ articles/ 2014/ 05/ 27/ your- princess- is-in- another- castlemisogyny-entitlement- and- nerds.html.

Coetzee, J. M. 1999. *Disgrace*. New York: Penguin.

Cole, Alyson M. 2006. *The Cult of True Victimhood*. Stanford, CA: Stanford University Press.

Craven, Peter. 2010. "Failing to Communicate the Campaign." *ABC News*, 5 Ağustos, Güncelleme: 28 Eylül. http://www.abc.net.au/news/2010-08-06/35762.

Crenshaw, Kimberlé W. 1991. "Mapping the Margins: Intersectionality, Identity Politics, and Violence Against Women of Color." *Stanford Law Review* 43: 1241–99.

——— 1993. "Beyond Race and Misogyny: Black Feminism and 2 Live Crew." *Words That Wound*, ed. Mari J. Matsuda, Charles Lawrence III, Richard Delgado ve Kimberlé Williams Crenshaw, 111–132. Boulder: Westview Press.

——— . 1997. "Intersectionality and Identity Politics: Learning from Violence against Women of Color." *Reconstructing Political Theory: Feminist Perspectives*, ed. Mary Lyndon Shanley ve Uma Narayan, 178–93. University Park: Pennsylvania State University Press.

——— 2012. "From Private Violence to Mass Incarceration: Thinking Intersectionally about Women, Race, and Social Control." *UCLA Law Review* 59: 1418–72.

Crenshaw, Kimberlé W., Julia Sharpe-Levine ve Janine Jackson. 2016. "16 Social Justice Leaders Respond to the 2016 Election." *African American Policy Forum*. Kasım.

Cudd, Ann E. 1990. "Enforced Pregnancy, Rape, and the Image of Woman." *Philosophical Studies* 60, no. 1: 47–59.

———. 2006. *Analyzing Oppression*. New York: Oxford University Press.

Darcy, Oliver. 2015. "The 'F***ing Disgusting' Consequence Trump Lawyer Threatened Liberal News Site With for 'Rape' Story." *The Blaze*, 27 Temmuz. http://www.theblaze.com/stories/2015/07/27/the- fing-disgustingconsequence-trump-lawyer-threatened-liberal-news-site-with-for-rapestory/.

Darwall, Stephen. 2006. *The Second- Person Standpoint: Morality, Respect, and Accountability*. Cambridge, MA: Harvard University Press.

———. 2013. *Honor, History, and Relationship: Essays in Second- Personal Ethics II*. Oxford: Oxford University Press.

Davis, Angela. 2003. *Are Prisons Obsolete?* New York: Seven Stories Press.

Daum, Meghan. 2014. "Misogyny and the Co- opting of the Isla Vista Tragedy." *Los Angeles Times*, 4 Haziran. http://www.latimes.com/opinion/op-ed/la-oe-daum-misogyny-isla-vista-20140605-column.html.

Dembroff, Robin A. 2016. "What Is Sexual Orientation?" *Philosophers' Imprint* 16, no. 3: 1–27. https://quod.lib.umich.edu/cgi/p/pod/dod-idx/what-is-sexual-orientation.pdf?c=phimp;idno=3521354.0016.003.

Desmond, Matthew. 2016. *Evicted: Poverty and Profit in the American City*. New York: Crown.

Diamond, Cora. 1978. "Eating Meat and Eating People." *Philosophy* 53, no. 206: 465–79.

Digby, Tom. 2003. "Male Trouble." *Social Theory and Practice* 29, no. 2: 247–73.

———. 2014. *Love and War: How Militarism Shapes Sexuality and Romance*. New York: Columbia University Press.

Dotson, Kristie. 2011. "Tracking Epistemic Violence, Tracking Practices of Silencing." *Hypatia* 26, no. 2: 236–57.

———. 2012. "A Cautionary Tale: On Limiting Epistemic Oppression." *Frontiers* 33, no. 1: 24–47.

———. 2014. "Conceptualizing Epistemic Oppression." *Social Epistemology* 28, no. 2: 115–38.

———. 2016. "Word to the Wise: Notes on a Black Feminist Metaphilosophy of Race." *Philosophy Compass* 11, no. 2: 69–74.

Dotson, Kristie, ve Marita Gilbert. 2014. "Curious Disappearances: Affectability Imbalances and Process- Based Invisibility." *Hypatia* 29, no. 4: 873–88.

Du Toit, Louise. 2009. *A Philosophical Investigation of Rape: The Making and Unmaking of the Feminine Self*. New York: Routledge.

Dworkin, Andrea. 1976. *Woman Hating: A Radical Look at Sexuality*. New York: Dutton.

———. 1988. *Right- Wing Women: The Politics of Domesticated Females*. London: Women's Press.

Elon, Amos. 2013. *The Pity of It All: A Portrait of the German-Jewish Epoch, 1743–1933*. New York: Picador. İlk kez 2003'te yayımlandı.

Erikson, Erik H. 1963. *Youth: Change and Challenge*. New York: Basic Books.

Exley, Christine, Muriel Niederle ve Lise Vesterlund. 2016. "New Research: Women Who Don't Negotiate Might Have a Good Reason." *Harvard Business Review*, 12 Nisan. https://hbr.org/2016/04/womenwho-dont-negotiate-their-salaries-might-have-a-good-reason.

Faludi, Susan. 2000. *Stiffed: The Betrayal of Modern Man*. London: Vintage.

———. 2006. *Backlash: The Undeclared War against American Women*. New York: Three Rivers Press. İlk kez 1991'de yayımlandı.

Fenske, Sarah. 2016. "Andrew Puzder, Trump's Pick for Labor Department, Was Accused of Abusing Wife." *Riverfront Times*, 8 Aralık. http://www.riverfronttimes.com/ newsblog/ 2016/

12/ 08/ andrew- puzdertrump-pick- for- labor- department-was- accused- of- abusing- wife.

Ferguson, Chris. 2014. "Misogyny Didn't Turn Elliot Rodger into a Killer." *Time*, 25 Mayıs. http:// time.com/ 114354/ elliot- rodger-ucsbmisogyny/.

Floridi, Luciano. 2011. "A Defence of Constructionism: Philosophy as Conceptual Engineering." *Metaphilosophy* 42, no. 3: 282–304.

Flynn, Gillian. 2012. *Gone Girl*. New York: Crown.

Fricker, Miranda. 1999. "Epistemic Oppression and Epistemic Privilege." *Canadian Journal of Philosophy* 29 (Dergi eki): 191–210.

———. 2007. *Epistemic Injustice*. Oxford: Oxford University Press.

Friedan, Betty. 1963. *The Feminine Mystique*. New York: W. W. Norton.

Frost, Amber A'Lee. 2016. "Forum Response to 'The Logic of Misogyny.'" *The Boston Review*, 11 Temmuz. http:// bostonreview.net/ forum/ logic- misogyny/amber- alee- frost- amber-alee- frost- responds- kate- manne.

Frye, Marilyn. 1983. *The Politics of Reality: Essays in Feminist Theory*. Berkeley, CA: Crossing Press.

———. 1996. "The Necessity of Differences: Constructing a Positive Category of Women." *Signs* 21, vol. 3: 991–1010.

Gaita, Raimond. 1998. *A Common Humanity: Thinking about Love and Truth and Justice*. New York: Routledge.

Garcia, J. L. A. 1996. "The Heart of Racism." *Journal of Social Philosophy* 27, no. 1: 5–46.

Gillard, Julia. 2014. *My Story*. Vintage Books.

Glick, Peter, ve Susan T. Fiske. 1997. "Hostile and Benevolent Sexism." *Psychology of Women Quarterly* 21: 119–35.

———. 2001. "An Ambivalent Alliance: Hostile and Benevolent Sexism as Complementary Justifications for Gender Inequality." *American Psychologist* 56, no. 2: 109–18.

Goffman, Alice. 2014. *On the Run: Fugitive Life in an American City*. New York: Picador.

Gold, Hadas, ve John Bresnahan. 2016. "Trump Campaign CEO Once Charged in Domestic Violence Case." *Politico*, 25 Ağus-

tos. http:// www.politico.com/ story/ 2016/ 08/ steve- bannon- domesticviolence-case- police- report- 227432.

Gopnik, Adam. 2006. "Headless Horsemen: The Reign of Terror Revisited." *The New Yorker*, 5 Haziran. http:// www.newyorker.com/ magazine/ 2006/06/ 05/ headless- horseman.

Gornick, Vivian. 2016. "Forum Response to 'The Logic of Misogyny.'" *The Boston Review*, 11 Temmuz. http:// bostonreview.net/ forum/ logic- misogyny/vivian- gornick- vivian- gornick- responds- kate- manne.

Grant, Rebecca. 2016. "The Latest Anti-Abortion Trend? Mandatory Funerals for Fetuses." *The Nation*, 11 Ekim. https://www.thenation.com/article/the-latest-anti-abortion-trend-mandatory-funerals-for-fetuses/.

Greenhouse, Linda, ve Reva B. Siegel. 2010. *Before Roe v. Wade: Voices That Shaped the Abortion Debate before the Supreme Court's Ruling*. New York: Kaplan Pub.

Halley, Janet. 2015. "Trading the Megaphone for the Gavel in Title IX Enforcement: Backing Off the Hype in Title IX Enforcement." *Harvard Law Review* 128, no. 4: 103–17.

Haslanger, Sally. 2000. "Gender and Race: (What) Are They? (What) Do We Want Them to Be?" *Noûs* 34, no. 1: 31–55.

———. 2012. *Resisting Reality*. New York: Oxford University Press.

———. 2016. "Epistemic Housekeeping and the Philosophical Canon: A Reflection on Jane Addams' 'Women and Public Housekeeping.'" *Ten Neglected Classics of Philosophy*, ed. Eric Schliesser, 148–76. New York: Oxford University Press.

Hay, Carol. 2013. *Kantianism, Liberalism, and Feminism: Resisting Oppression*. New York: Palgrave- Macmillan.

Hedgepeth, Sonja M., ve Rochelle G. Saidel, ed. 2010. *Sexual Violence against Jewish Women during the Holocaust*. Lebanon, NH: Brandeis University Press.

Heilman, Madeline E., Aaron S. Wallen, Daniella Fuchs ve Melinda M. Tamkins. 2004. "Penalties for Success: Reactions to Women who Succeed at Male Tasks." *Journal of Applied Psychology* 89, no. 3: 416–27.

Heilman, Madeline E., ve Tyler G. Okimoto. 2007. "Why Are Women Penalized for Success at Male Tasks?: The Implied Com-

munality Deficit." *Journal of Applied Psychology* 92, no. 1: 81–92.

Held, Virginia. 1987. "Feminism and Moral Theory." *Women and Moral Theory*, ed. Eva Feder Kittay ve Diana Tietjens Meyers, 111-28. Totowa, NJ: Rowman & Littlefield.

———. 2006. *The Ethics of Care.* Oxford: Oxford University Press.

Henwood, Doug. 2016. "Forum Response to 'The Logic of Misogyny.'" *The Boston Review*, 11 Temmuz. http:// bostonreview. net/ forum/ logic- misogyny/doug- henwood- doug- henwood- responds- kate- manne.

Hester, Mariane. 2013. "Who Does What to Whom? Gender and Domestic Violence Perpetrators in English Police Records." *European Journal of Criminology* 10, no. 5: 623–37.

Heyes, Cressida. 2007. *Self- Transformations: Foucault, Ethics, and Normalized Bodies.* Oxford: Oxford University Press.

Hill Collins, Patricia. 1998. "It's All in the Family: Intersections of Gender, Race, and Nation." *Hypatia* 13, no. 3: 62–82.

———. 2000. *Black Feminist Thought: Knowledge, Consciousness, and the Politics of Empowerment.* 2. baskı. New York: Routledge. İlk kez 1990'da yayımlandı.

Hochschild, Arlie Russell. 2016. *Strangers in Their Own Land: Anger and Mourning on the American Right.* New York: New Press.

Hochschild, Arlie Russell, ve Anne Machung. 2012. *The Second Shift: Working Parents and the Revolution at Home.* New York: Penguin. İlk kez 1989'da yayımlandı.

Hoff Sommers, Christina. 2016. "Forum Response to 'The Logic of Misogyny.'" *The Boston Review*, 11 Temmuz. http:// bostonreview.net/ forum/logic- misogyny/ christina- hoff- sommers- christina- hoff- sommersresponds-kate- manne.

hooks, bell. 2000. *Feminist Theory: From Margins to Center.* 2. edisyon. London: Pluto Press. İlk kez 1984'te yayımlandı.

Hurt, Harry, III. 1993. *The Lost Tycoon: The Many Lives of Donald J. Trump.* Kindle sürümü. Echo Point: Brattleboro, VT.

Inbar, Yoel, ve David A. Pizarro. 2016. "Pathogens and Politics: Current Research and New Questions." *Social and Personality Psychology Compass* 10, no. 6: 365–74.

Irwin, Kirk. 2016. "Trump CEO Was Charged with Choking Wife." *Daily Beast*, 25 Ağustos. http://www.thedailybeast.com/trumpceo-was-charged-with-choking-wife.

Jackson, Michelle Denise. 2014. "A Painful Silence: What Daniel Holtzclaw Teaches Us about Black Women in America." *For Harriet*, Eylül. http://www.forharriet.com/2014/09/a-painful-silencewhat-daniel-holtzclaw.html.

Jaggar, Alison M. 1983. *Feminist Politics and Human Nature*. Totowa, NJ: Rowman & Littlefield.

———. 2009. "Transnational Cycles of Gendered Vulnerability." *Philosophical Topics* 37, no. 2: 33–52.

Jenkins, Carrie. 2017. *What Love Is: And What It Could Be*. New York: Basic Books.

Jenkins, Kathryn. 2016. "Amelioration and Inclusion: Gender Identity and the Concept of Woman." *Ethics* 126, no. 2: 394–421.

Jetter, Alexis, Jennifer Braunschweiger, Natasha Lunn ve Julia Fullerton-Batten. 2014. "A Hidden Cause of Chronic Illness." Dart Center for Journalism and Trauma: A Project of the Columbia Journalism School[1], 10 Nisan, https:// dartcenter. org/ content/ hidden- cause- chronic- illness.

Jones, Karen. 2002. "The Politics of Credibility." *A Mind of One's Own: Feminist Essays on Reason and Objectivity*, ed. Louise M. Antony ve Charlotte E. Witt, 154–76. Boulder, CO: Westview Press.

———. 2014. "Intersectionality and Ameliorative Analyses of Race and Gender." *Philosophical Studies* 171, no. 1: 99–107.

Kelly, Daniel. 2011. *Yuck: The Nature and Moral Significance of Disgust*. Cambridge, MA: MIT Press.

Kelly, Daniel, ve Erica Roedder. 2008. "Racial Cognition and the Ethics of Implicit Bias." *Philosophy Compass* 3, no. 3: 522–40.

Khader, Serene J. 2011. *Adaptive Preferences and Women's Empowerment*. New York: Oxford University Press.

———. 2012. "Must Theorising about Adaptive Preferences Deny Women's Agency?" *Journal of Applied Philosophy* 29, no. 4: 302–17.

[1] Şiddet, çatışma ve trajedi üzerine yetkin, yenilikçi ve etik haber yapmak için Columbia Üniversitesi Gazetecilik Fakültesi'nin başlattığı bir proje.

Kimmel, Michael. 2013. *Angry White Men: American Masculinity at the End of an Era.* New York: National Books.

King, Deborah K. 1988. "Multiple Jeopardy, Multiple Consciousness: The Context of a Black Feminist Ideology." *Signs* 14, vo. 1: 42–72.

Kittay, Eva Feder. 1999. *Love's Labor*. New York: Routledge.

———. 2013. "The Body as the Place of Care." *Exploring the Work of Edward S. Casey*, ed. Donald A. Landes ve Azucena Cruz-Pierre, 205–13. New York: Bloomsbury Publishing.

Koyama, Emi. 2003. "The Transfeminist Manifesto." *Catching a Wave: Reclaiming Feminism for the 21st Century*, ed. Rory Dicker ve Alison Piepmeier, 244–59. Boston: Northeastern University Press.

———. 2006. "Whose Feminism Is It Anyway? The Unspoken Racism of the Trans Inclusion Debate." *The Transgender Studies Reader*, ed. Susan Stryker ve Stephen Whittle, 698–705. New York: Routledge.

Kukla, Rebecca. 2005. *Mass Hysteria: Medicine, Culture, and Mothers' Bodies*. Lanham, MD: Rowman & Littlefield.

———. 2008. "Measuring Mothering." *International Journal of Feminist Approaches to Bioethics* 1, no. 1: 67–90.

———. 2014. "Performative Force, Convention, and Discursive Injustice." *Hypatia* 29, no. 2: 440–57.

Langton, Rae. 2009. *Sexual Solipsism: Philosophical Essays on Pornography and Objectification*. Oxford: Oxford University Press.

Lawrence, Charles R., III. 1987. "The Id, The Ego, and Equal Protection: Reckoning with Unconscious Racism." *Stanford Law Review* 39, no. 2: 317–88.

———. 2008. "Unconscious Racism Revisited: Reflections on the Impact and Origins of the Id, the Ego, and Equal Protection." *Connecticut Law Review* 40: 931–78.

Laxness, Halldór. 1997. *Independent People*. New York: Vintage.

Lebron, Christopher J. 2016. "The Invisibility of Black Women." *Boston Review* blog, 15 Ocak. http:// bostonreview.net/ blog/ christopher- lebron- invisibility- black- women.

———. 2017. *The Making of Black Lives Matter: A Brief History of an Idea*. New York: Oxford University Press.

Lerner, Gerda. 1986. *The Creation of Patriarchy*. Oxford: Oxford University Press.

Lindemann, Hilde. 2014. *Holding and Letting Go: The Social Practice of Personal Identities*. Oxford: Oxford University Press.

Livingstone Smith, David. 2011. *Less Than Human: Why We Demean, Enslave, and Exterminate Others*. New York: St. Martins Press.

———. 2016. "Paradoxes of Dehumanization." *Social Theory and Practice* 42, no. 2: 416–43.

Lloyd, Genevieve. 1992. "Maleness, Metaphor, and the 'Crisis' of Reason." *A Mind of One's Own*, ed. Louise Antony ve Charlotte E. Witt, 73–92. Boulder: Westview Press.

Lorde, Audre. 2007. *Sister Outsider: Essays and Speeches*. Berkeley, CA: Crossing Press.

Lubet, Steven. 2015a. "Did This Acclaimed Sociologist Drive the Getaway Car in a Murder Plot? The Questionable Ethics of Alice Goffman's *On the Run*." *The New Republic*, 27 Mayıs. https://newrepublic.com/article/121909/did-sociologist-alice-goffman-drive-getaway-car-murder-plot.

———. 2015b. "Ethnography on Trial." *The New Republic*, 15 Temmuz. https://newrepublic.com/article/122303/ethnography-trial.

Lugones, María. 1987. "Playfulness, 'World'- Travelling, and Loving Perception." *Hypatia: A Journal of Feminist Philosophy* 2, no. 2: 3–19.

———. 1990. "Structure/ Antistructure and Agency under Oppression." *Journal of Philosophy* 87, no. 10: 500–507.

Mac Donald, Heather. 2014. "The UCSB Solipsists." *National Review*, 1 Haziran. http:// www2.nationalreview.com/ article/ 379271/ ucsb- solipsistsheather-macdonald/ page/ 0/ 1 (son erişim: 2015).

MacKinnon, Catharine, A. 1987. *Feminism Unmodified: Discourses on Life and Law*. Cambridge, MA: Harvard University Press.

———. 2006. *Are Women Human? And Other International Dialogues*. Cambridge, MA: Harvard University Press.

MacLachlan, Alice. 2010. "Unreasonable Resentments." *Journal of Social Philosophy* 41, no. 4: 422–41.

Maitra, Ishani. 2009. "Silencing Speech." *Canadian Journal of Philosophy* 39, no. 2: 309–38.

Maitra, Ishani, ve Mary Kate McGowan. 2010. "On Silencing, Rape, and Responsibility." *Australasian Journal of Philosophy* 88, no. 1: 167–72.

Manne, Kate. 2013. "On Being Social in Metaethics." *Oxford Studies in Metaethics*, vol. 8, ed. Russ Shafer- Landau, 50–73. Oxford: Oxford University Press.

———. 2014a. "Internalism about Reasons: Sad but True?" *Philosophical Studies* 167, no. 1: 89–117.

———. 2014b. "Punishing Humanity." Op- Ed. *New York Times*. The Stone, 12 Ekim. http:// opinionator.blogs.nytimes.com/ 2014/ 10/ 12/ inferguson-and- beyond- punishing- humanity/

———. 2016a. "Before Hillary, There Was Another 'Witch' in Politics." *Huffington Post*. http:// www.huffingtonpost.com/ kate- manne/ beforehillary-there- was- another- b_ 9722158. html.

———. 2016b. "Humanism: A Critique." *Social Theory and Practice* 42, no.2: 389–415.

———. 2016c. "Life Is Triggering: What Follows?" *The New Philosopher*, Education, 30 Ağustos. http:// www.newphilosopher. com/ articles/ 3418/

———. 2016d. "The Logic of Misogyny." *Boston Review*, 11 Temmuz. http:// bostonreview.net/ forum/ kate- manne- logicmisogyny.

———. 2016e. "Response to Forum Responses to 'The Logic of Misogyny.'" *The Boston Review*, 11 Temmuz. http:// bostonreview.net/ forum/ logicmisogyny/kate- manne- kate- manne- responds.

———. 2016f. "Sympathy for the Rapist: What the Stanford Case Teaches." *Huffington Post*, 9 Haziran. http:// www.huffingtonpost.com/entry/ sympathy- for- the- rapist- what- the-stanford- case- teaches_ us_5758c0aae4b053e219787681.

———. 2016g. "Trumped-up Moral Outrage about Misogyny." *Huffington Post*, 9 Ekim. http://www.huffingtonpost.com/ entry/trumped-upmoral-outrage-about-misogyny_us_57fa-a8e2e4b0d786aa52b693.

———. 2016h. "What Do We Do with Pornography?" Nancy Bauer'ın *How to Do Things with Pornography* üzerine bir inceleme. *The Times Literary Supplement*, 6 Nisan. http:// www.the- tls.co.uk/ articles/ public/ where- anything- goes/

———. 2016i. "When a Man Competes with a Woman." *Huffington Post*, 19 Ekim. http:// www.huffingtonpost.com/ entry/ when- a- man- competes-with- a- woman_ us_ 5807abc9e4b08ddf9ece1397.

———. 2017. "Good Girls: How Powerful Men Get Away with Sexual Predation." *Huffington Post*, 24 Mart (güncelleme: 28 Mart). http:// www.huffingtonpost.com/ entry/ good- girls-or- why- powerful- men- get- tokeep-on- behaving_ us_58d5b420e4b0f633072b37c3.

———. 2018. "Shame Faced in Shadows: On Melancholy Whiteness." Judith Butler'ın *Senses of the Subject. Philosophy and Phenomenological Research* üzerine sempozyumdan bir parça.

Marcus, Ruth Barcan. 1966. "Iterated Deontic Modalities." *Mind* 75, no. 300: 580–82.

McDowell, John. 1995. "Might There Be External Reasons?" *World, Mind and Ethics: Essays on the Ethical Philosophy of Bernard Williams*, ed. J. E. J. Altham ve Ross Harrison, 68–85. Cambridge: Cambridge University Press.

McIntosh, Peggy. 1988. "White Privilege and Male Privilege: A Personal Account of Coming to See Correspondences through Work in Women's Studies." Wellesley, MA: Wellesley College, Center for Research on Women.

McKinnon, Rachel V. 2014. "Stereotype Threat and Attributional Ambiguity for Trans Women." *Hypatia* 29, no. 4: 857–72.

———. 2015. "Trans*formative Experiences." *Res Philosophica* 92, no. 2: 419–40.

———. 2016. "Epistemic Injustice." *Philosophy Compass* 11, no. 8: 437–46.

———. 2017. "Allies Behaving Badly: Gaslighting as Epistemic Injustice." *The Routledge Handbook of Epistemic Injustice*, ed. Gaile Polhaus Jr., Ian James Kidd ve José Medina, 167–175. New York: Routledge.

Medina, José. 2011. "The Relevance of Credibility Excess in a

Proportional View of Epistemic Injustice: Differential Epistemic Authority and the Social Imaginary." *Social Epistemology* 25, no. 1: 15–35.

———. 2012. *The Epistemology of Resistance: Gender and Racial Oppression, Epistemic Injustice, and Resistant Imaginations*. Oxford: Oxford University Press.

Mendelberg, Tali. 2016. "Forum Response to 'The Logic of Misogyny.'" *The Boston Review*, 11 Temmuz. http:// bostonreview.net/ forum/ logic- misogyny/tali- mendelberg- tali-mendelberg- responds- kate- manne.

Meyers, Diana Tietjens. 2011. "Two Victim Paradigms and the Problem of 'Impure' Victims." *Humanity* 2, no. 2: 255–75.

———. 2016. *Victims' Stories and the Advancement of Human Rights*. New York: Oxford University Press.

Milgram, Stanley. 1974. *Obedience to Authority: An Experimental View*. New York: Harper & Row.

Mills, Charles W. 1997. *The Racial Contract*. Ithaca, NY: Cornell University Press.

Moi, Toril. 1999. *What Is a Woman? And Other Essays*. Oxford: Oxford University Press.

Moody- Adams, Michele. 2015. "The Enigma of Forgiveness." *Journal of Value Inquiry* 49, nos. 1–2: 161–80.

Moraga, Cherríe, ve Gloría Anzaldúa. 2015. *This Bridge Called My Back: Writings by Radical Women of Color*, 4. baskı. Albany: State University of New York Press. İlk kez 1981'de yayılandı.

Nichols, Shaun. 2004. *Sentimental Rules: On the Natural Foundations of Moral Judgment*. Oxford: Oxford University Press.

Norlock, Kathryn J. 2008. *Forgiveness from a Feminist Perspective*. Lanham, MD: Lexington Books.

———. 2016. "Doctor's Orders: Menopause, Weight Change, and Feminism." *Ijfab: International Journal of Feminist Approaches to Bioethics* 9, no. 2: 190–97.

Nussbaum, Martha C. 1995. "Objectification." *Philosophy and Public Affairs* 24, no. 4: 249–91.

———. 2001. *Women and Human Development: The Capabilities Approach*. Vol. 3. Cambridge: Cambridge University Press.

———. 2004. *Hiding from Humanity: Shame, Disgust, and the Law*. Princeton, NJ: Princeton University Press.

———. 2011. "Objectification and Internet Misogyny." *The Offensive Internet: Speech, Privacy, and Reputation*, ed. Saul Levmore ve Martha Nussbaum, 68–90. Cambridge, MA: Harvard University Press.

Orwell, George. 1981. *A Collection of Essays*. NewYork: Harcourt.

Parks-Stamm, Elizabeth J., Madeline E. Heilman ve Krystle A. Hearns. 2008. "Motivated to Penalize: Women's Strategic Rejection of Successful-Women." *Personality and Social Psychology Bulletin* 34, no. 2: 237–47. Sage Journals, http:// journals.sagepub.com/ doi/ pdf/
10.1177/ 0146167207310027.

Pateman, Carole. 1988. *The Sexual Contract*. Stanford, CA: Stanford University Press.

Paul, David, ve Jessi L. Smith. 2008. "Subtle Sexism? Examining Vote Preferences When Women Run against Men for the Presidency." *Journal of Women, Politics and Policy* 29, no. 4: 451–76.

Paul, L. A. 2015. *Transformative Experience*. Oxford: Oxford University Press.

Pawan, Mittal, ve S. K. Dhattarwal. 2014. "Vitriolage: The Curse of Human Origin." *Medical Science* 6, no. 21: 61–64.

Penny, Laurie. 2014. "Let's Call the Isla Vista Killings What They Were: Misogynist Extremism." *New Statesman*, 25 Mayıs. http:// www.newstatesman.com/ lifestyle/ 2014/ 05/ letscall- isla- vista- killingswhat-they- were- misogynist- extremism.

Perry, Imani. 2016. "Forum Response to 'The Logic of Misogyny,'" *The Boston Review*, 11 Temmuz. http:// bostonreview.net/ forum/ logic- misogyny/imani- perry- imani- perry- respondskate- manne.

Pinker, Steven. 2012. *The Better Angels of Our Nature: Why Violence Has Declined*. New York: Penguin.

Plattner, T., S. Bolliger ve U. Zollinger. 2005. "Forensic Assessment of Survived Strangulation." *Forensic Science International* 153: 202–7.

Pohlhaus, Gaile, Jr. 2012. "Relational Knowing and Epistemic

Injustice Toward a Theory of Willful Hermeneutical Ignorance." *Hypatia* 27, no. 4: 715–35.

Porpentine (müstear). 2015. "Hot Allostatic Load." *The New Inquiry*, 11 Mayıs. https:// thenewinquiry.com/ hot- allostatic- load/

Preston-Roedder, Ryan. 2013. "Faith in Humanity." *Philosophy and Phenomenological Research* 87, no. 3: 664–87.

Rawls, John. 1955. "Two Concepts of Rules." *Philosophical Review* 64, no. 1: 3–32.

Raz, Joseph. 1989. "Liberating Duties." *Law and Philosophy* 8, no. 1: 3–21.

Resnick, Sofia. 2015. "In Sexual Assault Cases, New Laws on Strangulation Aid Prosecution." *Rewire*, 23 Nisan. https:// rewire.news/article/ 2015/04/ 23/ sexual- assault- cases-prosecutors- look- method- control/

Rosenfeld, Diane L. 1994. "Why Men Beat Women: Law Enforcement Sends Mixed Signals." *Chicago Tribune*, 29 Temmuz.

———. 2004. "Why Doesn't He Leave?: Restoring Liberty and Equality to Battered Women." In *Directions in Sexual Harassment Law*, vol. 535, ed. Catharine A. MacKinnon ve Reva B. Siegel, 535–37. New Haven, CT: Yale University Press.

———. 2015. "Uncomfortable Conversations: Confronting the Reality of Target Rape on Campus." *Harvard Law Review* 128, no. 8: 359–80. https:// harvardlawreview.org/ 2015/ 06/ uncomfortable- conversationsconfronting-the- reality- of-target- rape- on- campus/

Rudman, Laurie A., Corinne A. Moss-Racusin, Julie E. Phelan ve Sanne Nauts. 2012. "Status Incongruity and Backlash Effects: Defending the Gender Hierarchy Motivates Prejudice against Female Leaders." *Journal of Experimental Social Psychology* 48: 165–79.

Sadker, David. 1999. "Gender Equity: Still Knocking at the Classroom Door." *Educational Leadership* 56, no. 7: 22–26.

Sadker, David, ve Karen R. Zittleman. 2009. *Still Failing at Fairness: How Gender Bias Cheats Girls and Boys in School and What We Can Do about It*. New York: Simon and Schuster.

Sadker, Myra, ve David Sadker. 1995. *Failing at Fairness: How America's Schools Cheat Girls*. New York: Touchstone Press.

Santucci, John. 2015. "Donald Trump's Ex-Wife Ivana Disavows Old 'Rape' Allegation." *ABC News*, 28 Temmuz. http:// abcnews.go.com/ Politics/ donaldtrumps-wife- ivana- disavows- rape- allegation/ story?id=32732204.

Saul, Jennifer. 2006. "Gender and Race." *Proceedings of the Aristotelian Society*, Supplementary Volume 80: 119–43.

Schraub, David H. 2016. "Playing with Cards: Discrimination Claims and the Charge of Bad Faith." *Social Theory and Practice* 42, no. 2: 285–303.

Serano, Julia. 2016. *Whipping Girl: A Transsexual Woman on Sexism and The Scapegoating of Femininity*. 2. edisyon. Berkeley, CA: Seal Press. İlk kez 2007'de yayımlandı.

Shrage, Laurie, ed. 2009. *You've Changed: Sex Reassignment and Personal Identity*. Oxford: Oxford University Press.

Siegel, Reva B. 2014. "Abortion and the 'Woman Question': Forty Years of Debate." *Indiana Law Journal* 89, no. 4: 1365–80.

Silvermint. Daniel. 2013. "Resistance and Well- Being." *Journal of Political Philosophy* 21, no. 4: 405–25.

Silverstein, Shel. 1964. *The Giving Tree*. New York: Harper & Row.

Singal, Jesse. 2015. "The Internet Accused Alice Goffman of Faking Details in Her Study of a Black Neighborhood. I Went to Philadelphia to Check." *New York Magazine*, 18 Haziran. http://nymag.com/scienceofus/2015/06/ifact-checked-alice-goffman-with-her-subjects.html.

Singer, Peter. 2011. *The Expanding Circle: Ethics, Evolution, and Moral Progress*. Princeton, NJ: Princeton University Press.

Solnit, Rebecca. 2014a. *Men Explain Things to Me*. Chicago, IL: Haymarket Books.

———. 2014b. "Our Words Are Our Weapons." *Guernica*, 2 Haziran. https:// www.guernicamag.com/ daily/ rebecca- solnit- our- words- are- our- weapons- 2/.

Smith, Jessi L., David Paul ve Rachel Paul. 2007. "No Place for a Woman: Evidence for Gender Bias in Evaluations of Presidential Candidates." *Basic and Applied Social Psychology* 29, no. 3: 225–33.

Snyder, Rachel Louise. 2015. "No Visible Bruises: Domestic Violence and Traumatic Brain Injury." *The New Yorker*, 30 Ara-

lık. http:// www.newyorker.com/ news/ news- desk/ the- unseen- victims- of- traumaticbrain-injury- from- domestic-violence.

Song, Sarah. 2007. *Justice, Gender, and the Politics of Multiculturalism.* Cambridge: Cambridge University Press.

Sorenson, Susan B., Manisha Joshi ve Elizabeth Sivitz. 2014. "A Systematic Review of the Epidemiology of Nonfatal Strangulation, a Human Rights and Health Concern." *American Journal of Public Health* 104, no. 11: 54–61.

Sprague, Joey, ve Kelley Massoni. 2005. "Student Evaluations and Gendered Expectations: What We Can't Count Can Hurt Us." *Sex Roles* 53, nos. 11–12: 779–93.

Stanley, Jason. 2015. *How Propaganda Works.* Princeton, NJ: Princeton University Press.

Strack, Gael B., George E. McClane ve Dean Hawley. 2001. "A Review of 300 Attempted Strangulation Cases Part I: Criminal Legal Issues." *Journal of Emergency Medicine* 21, no. 3: 303–9.

Strawson, P. F. (1962) 2008. "Freedom and Resentment." *Proceedings of the British Academy* 48: 1–25. Yeniden basım *Freedom and Resentment and Other Essays*, 2. edisyon, 1–28. London: Routledge. Sayfa sayıları Routledge baskısından.

Suk Gersen, Jeannie. 2014. "The Trouble with Teaching Rape Law." *The New Yorker*, 15 Aralık. http:// www.newyorker.com/ news/ newsdesk/trouble- teaching- rape- law.

Sveinsdóttir, Ásta Kristjana. 2011. "The Metaphysics of Sex and Gender." In *Feminist Metaphysics*, ed. Charlotte E. Witt, 47–66. Dordrecht: Springer.

Swanson, Jordan. 2002. "Acid Attacks: Bangladesh's Efforts to Stop the Violence." *Harvard Health Policy Review* 3, no. 1. http://www.hcs.harvardedu/ ~epihc/ currentissue/ spring2002/ swanson.php.

Tessman, Lisa. 2005. *Burdened Virtues: Virtue Ethics for Liberatory Struggles.* New York: Oxford University Press.

———. 2016. *Moral Failure: On the Impossible Demands of Morality.* New York: Oxford University Press.

Thomas, Ashley J., P. Kyle Stanford ve Barbara W. Sarnecka. 2016. "No Child Left Alone: Moral Judgments about Parents

Affect Estimates of Risk to Children." *Collabra 2*, no. 1: 10. http://doi.org/10.1525/collabra.33.

Thomas, Dexter, Jr. 2014. "Elliot Rodger Wasn't Interested in Women." *Al Jazeera*, 7 Haziran. http:// www.aljazeera.com/ indepth/ opinion/ 2014/ 06/elliot- rodger- killing- sexism-20146219411713900.html.

Tirrell, Lynne. 2012. "Genocidal Language Games." *Speech and Harm: Controversies over Free Speech*, ed. Ishani Maitra ve Mary Kate McGowan, 174–221. Oxford: Oxford University Press.

Turkel, Allison. 2008. "'And Then He Choked Me': Understanding, Investigating, and Prosecuting Strangulation Cases." *American Prosecutors Research Institute* 2, no. 1. http:// www. ndaa.org/ pdf/the_voice_ vol_ 2_ no_ 1_ 08.pdf.

Twain, Mark. 2010. *The Adventures of Huckleberry Finn*. New York: Vintage Classics.

Valenti, Jessica. 2014. "Elliot Rodger's California Shooting Spree: Further Proof That Misogyny Kills." *The Guardian*, 24 Mayıs. http://www.theguardian.com/ commentisfree/ 2014/ may/ 24/ elliot- rodgers-californiashooting-mental- health-misogyny.

Valizadeh, Roosh. 2014. "Elliot Rodger Is the First Feminist Mass Murderer." *Return of Kings* blog, 28 Mayıs. http:// www.returnofkings.com/ 36397/elliot- rodger- is- the- first-male- feminist- mass- murderer.

Walker, Margaret Urban. 1998. *Moral Understandings*. New York: Routledge.

Watson, Gary. 1987. "Responsibility and the Limits of Evil: Variations on a Strawsonian Theme." *Responsibility, Character, and the Emotions: Essays in Moral Psychology*, ed. F. Schoeman, 256–86. Cambridge: Cambridge University Press.

Websdale, Neil. 2010. *Familicidal Hearts*. Oxford: Oxford University Press.

West, Lindy. 2015. "What Happened When I Confronted My Cruellest Troll." *The Guardian*, 2 Şubat. http:// www.theguardian.com/ society/ 2015/feb/ 02/ what- happened- confronted-cruellest- troll- lindy- west.

Wheatley, Thalia, ve Jonathan Haidt. 2005. "Hypnotic Disgust Makes Moral Judgments More Severe." *Psychological Science* 16: 780–84.

Williams, Bernard. 1981. *Moral Luck*. Cambridge: Cambridge University Press.

Witt, Charlotte E. 2011. *The Metaphysics of Gender*. Oxford: Oxford University Press.

Woolf, Virginia. 2008. *A Room of One's Own: And, Three Guineas*. New York: Oxford University Press. İlk kez 1929'da yayımlandı.

Young, Cathy. 2014. "Elliot Rodger's 'War on Women' and Toxic Gender Warfare." *Reason*, 29 Mayıs. http:// reason.com/ archives/ 2014/ 05/ 29/elliot- rodgers- war- on- women- and-toxic- ge.

Young, Iris Marion. 2004. "Five Faces of Oppression." *Oppression, Privilege, and Resistance*, ed. Lisa Heldke ve Peg O'Connor, 37–63. Boston: McGraw Hill.

Zheng, Robin. 2016. "Attributability, Accountability, and Implicit Bias." *Implicit Bias and Philosophy*, vol. 2, *Moral Responsibility, Structural Injustice, and Ethics*, ed. Jennifer Saul ve Michael Brownstein, 62–89. New York: Oxford University Press.

Zadrozny, Brandy ve Tim Mak. 2015. "Ex- Wife: Donald Trump Made Me Feel 'Violated' During Sex." *Daily Beast*, 7 Temmuz. http://www.thedailybeast.com/ articles/ 2015/ 07/ 27/ ex-wife- donald- trump- made- feelviolated-during- sex.

DİZİN

#YesAllWomen 62, 66, 68, 88

Abbott, Tony 120-3, 335
Abramson, Kate 30, 38, 337, 363
Açüklama 12, 24, 61, 68, 178, 228, 273, 371
Ahlak psikolojisi iddiası 190-3
Aile katliamcıları 166-75, 368-9
Alcoff, Linda Martin 56
Alternatif sağ hareket 165, 249
Aly, Götz 87, 219
Amerika Geriye Gidiyor 314-5
Antisemitizm 86-7, 94, 219, 353
Appiah, Kwame Anthony 198
Arendt, Hannah 87, 267, 277
Arnold, Jeff 265-6, 270-2
Arpaly, Nomy 186-7, 203, 209-11

Bailey, Moya 53, 100, 264-5
Bakım emeği 79-83, 154-7, 287-90, 292-3, 328-331
Bandyopadhyay, Mridula 109
Bangladeş 109, 110
Bannon, Steve 43-6, 166-7
Beauvoir, Simone de 183
Bee, Samantha 320
Beevor, Antony 217-220
Bennett, Jonathan 210
Benoit, Chris 172
Bian, Lin 358
Big Little Lies 29
Bingazi 305, 321
Black Lives Matter 269
Bloom, Paul 254, 282, 319
Boğazlama 28, 27-31, 39, 45-6
Boğulma 27-31, 231
Bonesteel, Matt 272
Bradshaw, Dorothy 344-5
Brison, Susan J. 14, 22-3, 253
Brown, Michael 214, 269, 284-5
Brown, Sherrod 361
Brown, Wendy 279, 303
Burns, Robert 181
Butler, Sue 104, 122-3

Calvin, John 143
Campbell, Bradley 278, 280, 287, 290, 297, 307
Camus, Albert 221-4
Carlson, Tucker 314
Carry That Weight 306
Ceci n'est pas un viol 306
Cenin öldürme 136-7, 165
Cheng, William 350
Cho, Sumi 326
Chu, Arthur 9, 180, 203
Çifte standartlar 150-2, 327, 331-2
Cimpian, Andre 358
Cinsiyet solipsizmi 182
Clinton, Hillary 43, 53, 130, 133, 139, 145-148, 162, 174, 179, 222, 249, 260, 305, 310, 312-16, 319-26, 330, 333-38, 347-8, 350-54, 363-65
Çocuklar 29, 356-8, 365
Coen Kardeşler 234
Coetzee, J. M. 32, 359
Cohen, Michel 32, 33
Cole, Alyson M. 277
Cömert Ağaç 342, 365
Cooper, Brittney 347
Crenshaw, Kimberlé W. 14, 41, 43, 101, 289, 326
Cudd, Ann 138

Daily Beast 32, 33, 34, 136
Daum, Meghan 72
Davis, Kim 268
Derin hikâye 292, 293

Desmond, Matthew 101, 289
Diallo, Nafissatou 270
Diamond, Cora 191, 202
Dişil kodlanmış mal ve hizmetler 154-57, 177-78
Doğum kontrol 90-1, 141, 150-1, 369
Dotson, Kristie 14, 28, 30, 31, 100, 230, 238, 270, 289
Doucet, Norman 161
Dowd, Maureen 305

Ehrenburg, Ilya 217
Eichmann, Adolf 87, 267-68
Elliott, Ezekiel 272
Elon, Amos 87, 219
Erikson, Erik 167, 236
Erpati 225, 52, 129, 179, 250-86, 326, 371

Failimsi kadınlar 314, 315
Faludi, Susan 63, 161, 360
Fargo 234, 236
Feminizm 17, 21, 27, 42, 55, 82, 97, 144, 173, 269, 270
Ferguson, Chris 69, 113
Ferguson, Missouri 214, 269
Fierstein, Lisa 36, 37
Finn, Huckleberry 186, 209
Fiorina, Carly 128, 260
Fluke, Sandra 90-93, 127, 132, 142, 148, 151, 157, 370
Flynn, Gillian 233, 234
Fordy, Tom 62, 115
Foster, Chris 168, 169, 368
Foster, Jill 169
Foster, Kirstie 169
French, David 364
Frenkel, Dean 348
Fricker, Miranda 15, 239, 240, 241, 242, 245, 247, 248, 274, 275

Gaita, Raimond 183-86, 191, 211, 212
Gamergate 165, 166, 248, 360
Gaslighting 30, 38, 39, 43, 298
Geliştirici projeler 65, 75, 98, 176
Gelles, Richard 172
Gilbert, Marita 31, 100, 230, 270
Gillard, Julia 91, 120, 121, 122, 123, 148, 249, 309, 322, 330, 334, 335, 338, 348
Goffman, Alice 322, 323, 331, 333
Goldberg, Michelle 347
Gopnik, Adam 198, 261
Greenhouse, Linda 134

Haidt, Jonathan 279, 288, 318
Harris, Robert 283
Haslanger, Sally 58, 75, 85, 93, 98, 111
Heilman, Madeline 312, 313, 314, 315, 324, 360, 362
Henning, Lisa 34, 35, 36, 38
Hester, Marianne 360
Hicks, Mark 344, 345
Hitler, Adolf 94
Hiyerarşik ilişkiler 203-5, 237-50, 310-14, 317-18
Hochschild, Arlie Russell 155, 292, 293, 355, 360
Hodges, Kevin 345
Holtzclaw, Daniel 55, 255, 265, 266, 268-276, 371
Holtzclaw, Eric 266
hooks, bell 27
Hume, David 191, 200, 351
Hutu 196

Inbar, Yoel 317, 319
Isla Vista cinayetleri 20, 52, 66-74, 76, 88, 112, 153, 175, 180, 246, 270
Iyer, Deepa 137
İlgi çemberi 206
İnsandışılaştırma 14, 185, 186, 188, 201, 206, 207, 216, 223
İş bölümünü 116, 117, 331-32
İstikrar normları 164, 178

Kadının silinmesi 264
Kadın korkusu 104
Kavramsal projeler 74
Kelly, Daniel 317
Kelly, Megyn 128, 260

Kezzap atma 109
Khan, M. R. 109, 110
Kimmel, Michael 72, 112, 205, 207
Kötü kadınlar 245, 324-28
Küçük robot kadın 221-24
Kürtaj 93, 121, 131, 132, 133, 134, 135, 136, 137, 138, 139, 140, 141, 142, 143, 166, 273, 293, 362, 364, 370
Kürtaj karşıtı hareket 132-140, 273

Laf atmak 160, 228, 358
Langton, Rae 9, 14, 22, 63, 93, 124, 125, 126, 182, 183, 213
Laxness, Halldór 299, 301
Lee, Hae Min 231
Lee, Harper 241
Lees, Matt 165
Leslie, Sarah-Jane 358
Levin, Jack 169
Levi, Primo 186
Ligons, Jannie 266, 268, 269, 274
Limbaugh, Rush 89, 90, 91, 92, 98, 111, 127, 131, 142, 151, 157, 370
Livingstone Smith, David 185, 186, 202, 214-18
Lorde, Audre 42

Mac Donald, Heather 70-74, 110, 114, 153-54, 176
Mackie, J. L. 155
MacKinnon, Catherine A. 9, 63, 96, 183
Mağdur suçlama 246, 273
Malkin, Michelle 269
Manning, Jason 278, 280, 287, 288, 290, 297, 307
Mansplaining 61. *ayrıca bkz.* açüklama
Marcotte, Amanda 347
Marshall, Shanai 344
Marx, Karl 90
Massoni, Kelley 329, 337
Mazlum hak edilmişlik 112, 206-208
McConnell, Mitch 361
McKinnon, Rachel V. 30, 31, 38, 55, 238, 248
Medina, José 31, 230, 238, 242, 244, 245, 247, 248
Megalogenis, George 330
Merkel, Angela 92
Meyers, Diana Tietjen 285, 286
Mikro saldırganlık 278, 279, 297, 298
Mills, Charles W. 238, 243
Misogynoir 53

Nafaka yiyen 201
Naif kavrayış 47, 50
Nash, Fiona 123
Neal, D'Arcee 290-95, 292
Nefret söylemi 196
Newman, Troy 138, 139, 140, 148
Nixon, Richard 134
Nussbaum, Martha 9, 63, 93, 125, 126, 188

Oakes, Laurie 330
Obama, Barack 174, 323
O'Donnell, Rosie 128, 260
Orwell, George 191, 202, 204
Otonomi 124

Patel, Purvi 136, 137, 166
Paul, David 311
Pence, Mike 131, 138, 335, 362
Penny, Laurie 69
Persky, Aaron 250, 252, 253
Phillips, Kevin 134, 135
Piccard, Mary Louise 43-47
Pinker, Steven 69, 113, 153, 154, 193
Pizarro, David 317, 319
Plante, Chris 350, 351
Pohlhaus Jr., Gaile 31, 230, 238, 243, 244, 245
Puzder, Andrew 36, 43, 362

Quinn, Zoë 165, 248, 249

Rawls, John 258, 259
Rini, Regina 297, 307

Rodger, Elliot 66-73, 81, 84, 88, 89, 92-94, 98, 110, 111, 113, 127, 131, 149, 152, 153, 175, 197-199, 224-227, 246, 270, 368, 369, 370
Rohan, Tim 272
Ronson, Jon 168-70, 368
Rose, Pete 251, 252
Ruanda Soykırımı 196, 216
Rubio, Marco 320
Rudd, Kevin 249, 330
Rudman, L. A. 313-16
Ryan, Paul 135, 261

Sadker, David 358
Sağcı kadınlar 159
Sahte 336-39
Sanders, Bernie 147, 148, 315, 335, 337, 351, 361
Sarkeesian, Anita 165
Schlosser, Edward 288
Schonfeld, Zach 73
Seks işçileri 268, 273, 238
Şerefli Brutus sorunu 232, 252
Sessions, Jeff 361
Siegel, Reva B. 134, 382, 391
Silverstein, Shel 342
Singer, Peter 206
Siyah kadınlar 17, 52, 55, 100, 101, 264, 270, 289
Skipp, Catharine 169, 171
Smith, Jessi 311
Snyder, Rachel Louise 28, 45, 46, 392
Solnit, Rebecca 347, 360
Soykırım 182, 186, 193, 198, 278
Sprague, Joey 329
Stahl, Lesley 335
Stanley, Jason 22, 201, 215
Strauss-Kahn, Dominique 270
Strawson, P. F. 14, 62, 94, 188, 197, 271, 282
Sulkowicz, Emma 306
Sutton, Bob 130
Syed, Adnan 231

Tanıklık adaletsizliği 230, 237, 238, 240, 243, 273, 274
Tasviri projeler 74
Teksas 136
Thomas, Dexter, Jr 71
Tirrell, Lynne 14, 196
Trans kadın düşmanlığı 54
Trump, Donald 21, 31, 32, 34, 36, 37, 43, 126-131, 133, 135, 139, 146, 148, 161, 172-175, 259-263, 293, 310, 315, 316, 318, 320, 321, 324-328, 330, 331, 335, 339, 340, 341, 346, 352, 354
Trump, Ivana 32-34
Turner, Brock 250, 251, 253, 254, 255, 256, 259, 263, 264, 267
Turner, Dan 250, 253
Tutsi 196
Twain, Mark 116, 187, 209, 210, 211

UCSB 67, 69, 89, 93, 153

Valenti, Jessica 68, 137
Valizadeh, Rooj 71
Ver/al modeli 176, 177

Walsh, Joan 347
Warren, Elizabeth 361
Watson, Gary 283
Watson, Rosetta 101
Websdale, Neil 171
West, Lindy 9, 85, 86, 180, 181, 347
Wheatley, Thalia 318
Will, George 279
Williams, Amanda 344
Williams, Bernard 59, 163, 216
Wilson, Darren 269, 284, 285
Wilson, David 170, 171
Woolf, Virginia 9, 16, 17, 126

Yakın partner şiddeti 10, 25, 28
Yetenekli Bay Ripley 238, 248
Yiannopoulos, Milo 166
Young, Cathy 72, 73

Kadın Düşmanlığının Mantığı

Cornell Üniversitesi'nde ahlak felsefesi profesörü olan Kate Mann soruyor: Kadın düşmanlığı nedir, tam olarak? Kadın düşmanlığının cinsiyetçilikten farkı nedir ve bu fark yüzünden neden cinsiyetçi toplumsal roller solsalar bile var olmaya –hatta artmaya– meyillidir?

"Kadın düşmanlığıyla savaşmanın tek tek vakalara odaklanmak suretiyle olacağını düşünmenin başka bir sebebi de mekanizmalarının ve yöntemlerinin çok fırsatçı olmasıdır veya girişimsel, nasıl baktığınıza göre nasıl betimleneceği de değişir ve elbette çok çeşitlidir. Kız çocukları ve kadınlar bulundukları kademeden aşağı indirilir ve insanların tipik bir biçimde değer verdikleri her neyse –maddi varlıklar, toplumsal statü, ahlaki saygınlık ve entelektüel güvenilirlik, insani başarının diğer alanları arasında kendine saygı, onur vs– ondan mahrum edilirler. Birçok biçimde olabilir bu: tepeden bakarak, açüklama yaparak, ahlakçılık yaparak, suçlayarak, cezalandırarak, sessizleştirerek, alaya alarak, dalga geçerek, cinselleştirerek, küçülterek, karikatürleştirerek, sömürerek, silerek ve belirtilmiş kayıtsızlığı göstererek.

İşte bu da bu başlığı seçmemin bir başka sebebi: bunun bir emir olması ve kulağa otoriter gelmesine gerek olmaması — usulca söylenebilir ve ona zevkle, bir amaçla itaat edilebilir. Köpeğim Panko bunu ispatlıyor. Fakat onun için "özgürleştirici bir ödev" olan şey benim için asla öyle olmayacaktır."